
13
6 I
32

IOANNIS CAROLI
ANTONELLI
DE
LOCO LEGALI.

IOANNIS CAROLI
ANTONELLI
PATRICII VELITERNI,
EPISCOPI FERENTINI,
Tractatus
DE LOCO LEGALI
IN TRES LIBROS DISTRIBVTVS,

In quibus nedùm vtriusque Iuris Controuersiæ difficiliores, & in Foro frequentiores, quoad locum singulariter tractantur, & resoluuntur.

Opus omnibus tam in Scholis, quàm in Palatijs versantibus, Theoricis, & Practicis apprimè vtile, & necessarium.

Argumentis, Summarijs, & diuersis Indicibus, & præsertim Materiarum decoratum.

ILLVSTRISSIMO D. D.
IOANNI PAVLO CÆSAROTTO
NOBILI PATAVINO,
PRO SER.mo RAYNVTIO II. PARMÆ &c. DVCE
Consiliario, & Placentiæ Gubernatori.

VENETIIS, MDCLXXXVII.

Apud Nicolaum Pezzana.
SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

ILLVSTRISSIMO DOMINO.

Pud Ethnicos, oblationes inter, ac Numina, Religiosa custodiebatur proportio: nam iuxtà diuersum Deorum Genium distinctà rerum designabantur indoles: & piaculum putabatur, non Religio; si, tentato veluti transfugio, ad incongruas aras non suæ concidissent victimæ. Non absimili lege obligari debent quotquot in dicandis, quos edunt, libris, ex ingenti aliquo nomine aut ornamentum Obsequio, aut præsidium operi mutuantur. Eligendus quippè Patronus, cui maximè Argumentum conueniat; & ex cuius eminente Famà in ipsà facultate, ad quam spectat volumen, materiæ succrescat exemplo

Nobili dignitas. Hæc ratio me præſertim, Vir Illuſtriſſime, impellit, vt meis Typis recudens has celeberrimi Auctoris, De Loco Legali, lucubrationes, non ad aliud nomen, aut Patrocinium reſpexerim, quàm Tuum. In nemine alio, quàm in Te, vix arctiſſima illa detegi poſſet Analogia, quæ & librum Tibi, & Te libro aptiſſimè commendat. Operis Argumentum diſcutiens quidquid ex loci reſpectu ad Prudentem Iuris Trutinam reuocari poteſt, Tibi debetur in primis, qui iamdiù locum omnem Perfectiſſimi Iuriſprudentis perfectiſſimè imples tribus, ex locis præcipuè deducitur. Excellentioris Iuriſprudentiæ Idæa: ex Theoricæ ſubtiliore notitià: ex Praxeos frequentiore, ac promptiore vſu: ex verſatili in agendis rebus dexteritate. Singula hæc in Te Feliciſſimè iuncta, eminent adeò; vt incertum relinquas, an ea Tuas dotes conſtituant; an potiùs Tu earumdem dotum emendatiſſimam, & ſpirantem Imaginem exhibeas. Theorica Iuris arcana hauſiſti ſolertiſſimè Alumnus in Patrià, expoſuiſti ſolidiſſimè Præceptor Parmæ. Vtramque vniuerſitatem, alteram diſcendo, alteram docendo illuſtraſti, & quos Legalis eruditionis Fontes, iuuenili ardore, Patauino in Gymnaſio intimiùs ſuxiſti, eoſdem Parmenſi in Lycæo, maturato acumine, pleniora in flumina deriuaſti. Pari vbertate, ſeu ſudorum, lauream Tuam, ſeu auſpiciorum, alienas corollas nobilitaſti: eàdemque Glorià, quà Iuris Oracula ex aliena Diſciplina excepiſti, ex Tua cęteris inſinuaſti. Nec ſegniùs Parmà Placentiam, hoc eſt è cathedrà translatus ad tribunal, probaſti, quid poſt vmbratiles Palæſtræ pugnas poſſes in regendis frequentiſſimis feruentiſſimi Fori diſſidijs. Excitata Tuis vigilijs Iuſtitia, ne ſuo cuſtode minùs oculata videretur, nouo Ritu, detractà ex oculis vittà, Tuo exemplo repentè in Argum migrauit. Timuit inquietus litium Genius inſomnem Iudicem: didicitque litigantium verſutia pudorem, vbi cauſſas agi ſenſit ſub eo, qui nihil pudendum aut admitteret, aut admitti permitteret. Ipſæ controuerſiæ vigilantiſſimo Iudici debuerunt, quòd mori cogerentur innocentes in ſua Infantia, nec ſenij malignitatem expectare deberent.

rent. Horruerunt caussarum Patroni vendere iurgia illicò peritura, & locare iras protinùs extinguendas. Hęc indefessa vigilantiæ Tuæ Industria, præter Iuris summam peritiam, Te gerendis rebus opportunissimum Serenissimo Parmensi Duci aperuit. Hinc Te ad Placentinæ suæ vrbis præfecturam, nempè à mero Iudiciali, ad mixtum, ac Politicum magistratum, vastà difficultatum mole obsitum euexit. In eo probas in dies, quæ facilis perspicacia parabili Tuæ Prudentiæ Genio insit. Publica incommoda anteuertis oculatissimà Prouidentià: communis vtilitatis priuatos corruptores cohibes præsentissimà solertià; Populi metus prohibes neminem timens: quia ex Tuà constantià stuporem audacia, securitatem timor concipit: nam postquam per Te aliorum insolentiam nemo extimescere potest, nec in Te superest, quæ timeri possit, aut seueritas, aut incuria. Tot ergo ingenitæ virtutis locos iustissimà mensurà Gloriosissimè implens, prę cæteris visus es capax, qui nomine, ac Dotibus & hanc de Loco Legali tractationem, & Typos meos illustrares. Consilium ne improbes, Tua ipsa obstabit Prudentia: Obsequium vt probes, Tua satis suadebit humanitas. Vale

Dominationis tuæ Illustrissimæ

Venetijs Kalendis Octobris.
anno 1687.

Addictissimus, & Obsequentissimus Seruus
Petrus Groppus.

CAPITA CONTROVERSIARUM.

Et quamplurima aliæ Quæstiones in Foro, & Praxi quotidie occurrentes summo studio, pleno calamo, & noua Doctrina explicantur, & resoluuntur.

INDEX

INDEX
LIBRORVM, ET CAPITVM, QVÆ IN PRÆSENTI TRACTATV
Continentur.

Quæ-

LIBER SECVNDVS.

Quæ-

Quæ-

Quæ-

Cap.

NOI RIFORMATORI
Dello Studio di Padoua.

HAuendo veduto per attestato del Segretario nostro nel Libro intitolato, *Ioannis Caroli Antonelli Episcopi Ferentini, Tractatus de Foro Legali*, stampato in Veletri, non v'esser cosa alcuna contro Prencipi, e buoni costumi, concediamo licenza à Nicolò Pezzana di poterlo ristampare, osseruando gli ordini in materia di stampe, e presentando le solite copie alle publiche Librarie di Venetia, e di Padoua, &c.

Dat. li 16. Agosto 1686.

{ Girolamo Basadonna Procurator Reformator.

{ Nicolò Venier Procurator Reformator.

{ Gierolemo Gradenigo Procurator Reformator.

Gio: Battista Nicolosi Segretario.

IOANNIS CAROLI ANTONELLI SAC. THEOLOGIÆ, AC I.V.D. VELITERNI

LIBER PRIMVS.

DE LOCO LEGALI.

PVS, de tempore legali, quod præcedentibus annis in lucem edidimus, eò animum impulit, vt hunc etiam, de loco legali, tractatum ederemus: valet enim argumentum de tempore ad locum, & è contra, *l. continuus, §. cum ità, ff. de Verbor. obligat. l. vinum, vbi Bart. ff. si cert. petat. Carlenal. in tract. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 5. num. 379. & seq. Barbos. in tract. locor. commun. &c. loc. 65. num. 2. Gratian. discept. for. cap. 128. num. 8.* vbi obseruat, quod valet etiam argumentum de re ad locum, & ad tempus, & è contra, *Gait. de Credit. cap. 2. num. 2348.* variæ quoque, ac difficiles inde resoluuntur difficultates, nam ex varietate locorum variantur contractus, & cœteri actus hominum, *l. 3. §. fin. ff. de eo quod cert. loc. l. pretia rerum, §. fin. ff. Ad l. falcid. l. nummis, ff. de legat. 3. l. hæredes palam, §. si quid post factum, vers. sed et si notam, ff. de Testam. l. semper in stipulationibus, ff. de Reg. Iur. Innoc in cap. qualiter, & quando, num. 4. de Accusat. Alba cons. 209. num. 18. Corn. cons. 205. num. 13. vol. 2.* vbi dicit, quod loci diuersitas inducit factorum diuersitatem, *Scaccia in tract. de Commer. §. 1. q. 7. num. 76. vers. sed in mercatoribus &c.* vbi dicit, quod sicut interesse potest deberi ratione temporis, ità etiam ratione loci, *latè Mantica de Tacit. & ambig. conuent. lib. 3. tit. 15. num. 3. & seq. Socin. sen. cons. 64. num 6. lib. 3. Paris. cons. 20. num. 55. lib. 1. Rimin. cons. 452. num. 17.* in pœnis etiam locus attendi debet; quia si locus est publicus, iniuria fit grauior, & pœna durior infertur, *l. Prætor, §. fin. vers. atrocem, & l. sed est quæstionis, ff. de Iniur. l. aut facta, ff. de Pœn.* vnde qui in acie fugam prior fecerit, propter exemplum, càpite puniendus est, *l. omne delictum, §. qui in acie, ff. de re milit.* licèt secus sit, si ex alio loco, *Luc. de Penn. in l. vn. col. 5. C. de Colon. Illyric. lib. 11.* item in domo grauiùs delinquitur, quàm extra domum: multoque grauiùs in propria, quàm in aliena, *l. lex Cornelia, & ibi DD. ff. de Iniur.* & longè grauiùs, si in Ecclesia, vel in foro, *d. l. aut facta, §. locus, vbi DD. ff. de Pœn. Luc. de Penn. in l. si apparitor, col. 8. C. de Cohartal. lib. 12.* quisque igitur facilè colligere poterit, quàm sit necessarius hic tractatus, cum in omnibus ferè legalibus dispositionibus, loci ratio habeatur: vt autem faciliori, ac rectiori, quo possumus, ordine procedamus, in primo libro Deo adiuuante agemus de loco, quatenus spectat ad causas Ecclesiasticas, & spirituales: in secundo, quatenus respicit causas ciuiles, contractus, & negotia: in tertio, quatenus respicit causas criminales.

S V M M A R I V M.

1 *De loco tractant non solum Philosophi, sed etiam Legistæ.*
2 *Quid sit locus.*
3 *Qualiter accipiatur locus in iure, & nu. 4. & 6.*
5 *Quid nomine ædis, villæ, area, agri, & fundi intelligatur.*
7 *Quid sit territorium, & quid importet, nu. 11.*
8 *In mari non dicitur territorium, sed districtus.*
9 *Iurisdictio est in territorio tanquam in re inanimata, sed in Magistratu est tanquam in subiecto animato.*
10 *An concessa iurisdictione censeatur concessum territorium, & an concesso territorio videatur concessa iurisdictio.*
11 *Territorium non importat proprietatem, & dominium prædiorum.*
12 *Clericatus non eximit aliquem de territorio, seu de districtu.*
13 *Clerus appellatione populi comprehenditur in fauorabi-*

rabilibus, non in odiosis.
14 *An præscribens territorium, præscribat etiam iurisdi-
ctionem.*

CAP. I.

An sit, & quid sit locus secundum leges.

1 DAti locum, nemo est qui dubitet, quamuis
multi nesciant quid sit; de eo tractant non
solum Philosophi, sed etiam Legistæ *in l.1.& seq.ff.
Ne quid in loc.sacr.fiat. l.1. cum seq.ff. de loc.& itiner.
publ. l.1. & tot.tit.ff. Ne quid in loc.pub. l.1. cum seq.
ff. de eo quod cer.loc.&c. & alibi passim.*
2 Est autem locus superficies corporis continentis
aliud corpus, *vt inquit Aristot. lib. 4. Physic. cap.2.
tex.14. & cap.8.tex.41.* superficies verò alia est im-
mediata, alia mediata: superficies immediata di-
citur locus proprius, quia intra eamdem plura
corpora simul contineri non possunt, alioquin pe-
netrarentur: ac proindè ità conuenit vni, vt non
conueniat simul alijs; talis est superficies, qua aer
primò, & immediatè tangit, seu ambit turrim: illa
enim est locus, in quo est turris; quemadmodum
superficies immediata aquæ circumdantis piscem,
3 est locus, in quo est piscis, & de hoc loquitur *Ari-
stot. loc. cit.* superficies verò mediata ità continet, vt
non tangat contentum, diciturque locus commu-
nis, quia intra eamdem plura simul corpora conti-
neri possunt: & ideò ità conuenit vni corpori, vt
etiam conueniat alijs: talis est Ecclesia, Ciuitas,
Prouincia, Territorium,&c. & de hoc loquitur etiā
4 *Arist. vbi supra d. cap. 2. text. 14.* & ita accipitur in
iure, *vt constat ex extrauag. prouidè, vers. præsentis
constitutionis, de sent. excom. cap. alma, vers. sanè eod.
tit. in 6. cap. postulastis §. fin. de Cler. excom. min. l. ciui-
bus ff. de reb. dub. l. decernimus C. de Aquæduct. lib. 11.*
vbi locus accipitur pro Congregatione hominum
intra metas vnius loci habitantium, *l. locus vbi Glos.
ff. de verb. sign.* vbi, quod loci appellatio non solum
ad rustica, verum ad vrbana quoque prædia perti-
net, *l. fundi ff. eod. tit.* vbi, quod vrbana ædificia ædes,
5 rustica, villæ dicuntur: locus verò sine ædificio in
Vrbe, area: rure autem ager appellatur: idemque
ager cum ædificio fundus dicitur, *l.1. §. ibi autem ff.
de vi, & vi arm. l.1. §. eodem, ff. ad Syl. l. fin. C. de Præ-
script. longi temp. Spec. in tit. de Arbitr. & arbitrat §.
sequitur num.66. & 67. Panorm. in cap. abolendæ de Se-
pult. Luc. de Penn. in l.1. C. de Thesaur. lib.10. Sylu. in
6 ver. loca.* vbi, quod locus in iure accipitur pro hu-
manis habitationibus in vita, vel post mortem, *Ce-
poll. in tit. de Vsucapion. pro donato, §. siue Dominus, nu.
4.* vbi, quod loci appellatione propriè loquendo ve-
niunt immobilia tantum, *Boer. decis.99. nu.1. & seq.*
vbi, quod locus accipitur pro territorio, vel distri-
ctu, seu Parochia, vel iurisdictione, *Rosenth. de feud.
cap.12. conclus.15. nu.20.*
7 Territorium verò nihil aliud est, quam vniuersi-
tas agrorum, siue certum terræ spacium iurisdi-
ctionem munitum, *l. Pupillus §. territorium ff. de verb.
signific. Bart. cons.189. Alex. cons.35. num.2. volum.4.*
8 *Bald. super rubr. Quæ sint regal.* subdens, quod in ma-
ri non dicitur territorium, nisi fortè habito respe-
ctu ad alueum maris: sed dicitur districtus, idest
aquæ spacium, seu latitudo similiter munita iuris-
dictione, & imperio, *& in cap.1. num.4. in tit. de Al-
9 lodijs, Socin. cons.74. col.2. vers. primò quis ex quo &c.
lib.1.* vbi, quod iurisdictio est in territorio tam-
quam in re inanimata, sicut seruitus in fundo: sed
in Magistratu est tanquam in subiecto anima-
to, sine quo iurisdictio per se nihil agit, *Boer. de-
cis. 227. numer. 7. & sequent.* vbi dicit, quod
10 concessa iurisdictione non censetur concessum ter-
ritorium, sicut è contra territorio vniuersaliter, &
simpliciter concesso videtur concessa omnis iurisdi-
11 ctio, *vide Bart. in l.2. in fin. C. de bon. vacan. lib.10.*
vbi, quod territorium regulariter non importat
proprietatem, & dominium prædiorum, ac rerum
particularium, sed iurisdictionem, quæ in his exer-
cetur, & coerctionis superioritatem, *Luc. de Penn,
in l. Duumuirum, 53. C. de Decurion. lib.10.* vbi, quod
interdum habent iurisdictionem qui non habent
territorium, *Merlin. decis.655. nu.8.* vbi dicit, quod
etiamsi totus Regionis, seu Prouinciæ ambitus sit
tributarius vni soli Principi, non præsumeretur ta-
men, vt quidquid est intra fines Regionis, subsit
quoad vtile, & directum dominium ipsi Principi,
sed solum quoad iurisdictionem, & quamdam pro-
tectionem.
12 Notandum est etiam, quod Clericatus non exi-
mit aliquem de territorio, seu de districtu, licèt
eximat de qualitate populari, quæ respicit perso-
nam, *Dec. in cap. Ecclesia S. Mariæ. num. 34. & seq. de
Constit.* subdens *num.36.* quod in materia odiosa ap-
13 pellatione populi Clerus non comprehenditur; se-
cus in materia fauorabili, *per tex. in cap. dilecti, de
for. compet. & cap. si sententia, de Sent. excommun.
in 6.*
14 An verò possit quis præscribere iurisdictionem
tanto temporis spacio, quanto præscriberet ipsum
territorium, & sic spacio longi temporis? affirmat
Boer. loco cit. num.9. vbi alios refert: sicut enim præ-
scribens fundum, præscribit quicquid est ibi plan-
tatum, vel radicatum, ità præscribens territorium,
præscribit iurisdictionem, tanquam annexam ter-
ritorio, a quo auelli non potest, *l. inmodicis, ff. de
Contrah. empt.* Sed de hoc vide quæ fusè scripsimus
in tract. de Tempor. Legal. lib.2. cap.105.

SVMMARIVM.

1 *Locus diuiditur in plenum, semiplenum, vacuum, pri-
uatum, religiosum, publicum, & insignem, & num.2.
4. & 7.*
An in loco publico possit aliquid fieri, ibid. num.4.
3 *Quando præsumatur locus auctoritate Episcopi ædifi-
catus.*
4 *An quis teneatur viam publicam munire iuxta domum
suam.*
*Quando structio viæ veniat appellatione melioramento-
rum, ibidem.*
5 *An quis sine licentia Episcopi construere possit Hospi-
tale, vel Oratorium.*
6 *Quando Hospitale, vel Oratorium possit ad prophanos
vsus conuerti.*
8 *Quando locus dicatur insignis.*
9 *In loco insigni præsumitur ipso iure copia peritorum.*
10 *Quando vir priuetur lucro dotis.*
11 *Qui ægroto non adhibuit medicum, vel imperitum adhi-
buit, dicitur præstitisse occasionem mortis.*
12 *Hæres, qui Testatori non adhibuit medicum, vel malum
adhibuit, priuatur hæreditate.*
13 *Quando vulneratus præsumatur culpa sua decessisse, ita
vt non imputetur vulneranti.*
14 *Quando locus dicatur vicinus, vel remotus, & nu.17.
18. & 19.*
15 *Si ex statuto damnum à vicinis emendari debet, vicini
dicun-*

diebuntur, qui acclamantis vocem ex loco commissi de li-
cti exaudire possunt.
16 *An dictum statutum comprehendat pupillos, & mulie-*
res, & alios inhabiles ad auxilium ferendum.
17 *Quando agitur de distantia milliarium, mensura non sit*
per aerem, sed per itinera consueta.
19 *Statutum disponens, quod offendens aliquem iuxta do-*
mum, puniatur certa pœna, quando locum habeat.
20 *Quando reputetur vnus locus.*

C A P. II.

Quotuplex sit locus.

1 LOcus, alius est plenus, vt qui possidetur: alius
est semiplenus, vt ille, in quo aliquis est causa
legatorum, vel rei seruandæ causa, *l.3.§ fin.ff de Ac-*
quir. possess. l. 2. §. 1. ff. de Action. empt. alius est va-
cuus, qui ita dicitur tribus modis, vel propter ab-
sentiam, vel negligentiam Domini, aut quia sine
successore decesserit, *§. quod autem, iuncta glos. ibi-*
dem, Inst. de Vsucap. l. si id quod, ff. de Acquir. possess. va-
cuus etiam dicitur, quando est sine ædificio, *leg.*
Prætor ait, §. siue autem, vbi glos. ff. de Non. oper.
nunciat.
2 Item alius dicitur priuatus, vt quia non est depu-
tatus ad vsum publicum, *cap. aurum, 12. quæst. 2. Af-*
flict. dec. 62. num. 2. vbi dicit, quod viæ vicinales sunt
priuatarum personarum, & ideò non obstante via
vicinali in medio, habet locum ius congrui, *& dec.*
265. num. 108. vbi, quod tenetur Vasallus præstare
viam Domino suo per sua prædia, si Domino hoc
expediat; alius est religiosus, sed non sacer, vt ille,
in quo sepultus est aliquis de voluntate Domini,
l. 2. C. de Religios. & sumpt. fun. vbi etiam, quod talis
locus vendi, aut obligari non potest: licèt secus sit
de iure canonico, secundum quod locus non effici-
tur religiosus, nisi auctoritate Pontificis deputetur
ad talem vsum, *cap. ad hæc, de Relig. dom.* vt latiùs
infra dicemus *cap. sequent.* alius est religiosus, & sa-
cer, qualis est Ecclesia, cœmeterium, capellæ, & mo-
nasteria, auctoritate Papæ, vel Episcopi ad cultum
Diuinum deputata, *vt in d. cap. ad hæc, vbi DD. Sylu.*
in ver. loca, num. 4. vbi dicit, quod præsumitur locus
3 auctoritate Episcopi ædificatus, quando longo
tempore ibi fuerunt celebrata Diuina officia publi-
cè omnibus admissis indifferenter, & erecta campa-
na, *ex trad. per Panorm. in cap. inter dilectos, num. 8. de*
4 *Donat.* alius dicitur locus publicus, qui videlicet
ad vsum publicum deputatus est, vt si ad areas, &
ad insulas, & ad agros, & ad vias publicas, itine-
raque publica pertineat, *l. 2. §. publici, ff. Ne quid*
in loc. publ. Vrsill. ad Afflict. ad dict. dec. 62. num. 3. vbi,
quod via vicinalis, de qua non extat memoria ho-
minum in contrarium obtinet ius viæ publicæ, *Boss.*
in tit. de via publ. num. 4. vbi dicit, quod in loco pu-
blico non licet aliquid facere, etiamsi nihil noceat
loco publico, nisi consentiente Principe, subdens
ibidem num. 5. quod non potest etiam aliquid fieri
in loco publico, per quod fiat præiudicium priua-
to, *Vermigliol. cons. 424. num. 1. & seq.* vbi dicit, quod
quilibet Dominus, vel possessor viam publicam in
Ciuitate, vel in Burgis existentem muuire tenetur
iuxta domum suam.

Addit *Vermigliol. ibidem num. 11.* quod structio viæ
reddens habitantibus vsum domus magis commo-
dum, venit appellatione melioramentorum, *vide*
textum in l. ædiles, ff. de via publ. Bart. in l. per Bithi-
niam, num. 3. C. de Immun. nem. conced. lib. 10. Veronen.
de seruit. rust. præd. cap. 3. de Seruit. viæ, num. 47. Rom.
singul. 817.
5 An verò possit quis sine licentia Episcopi con-
struere Hospitale ad pauperes ibi recipiendos? af-
firmat *Innoc. in d. cap. ad hæc, Sylu. in d. ver. loca, num.*
3. vbi, quod potest etiam erigere Oratorium sim-
plex, vt ibi oretur, dummodò ibi non celebrentur
Missæ, nec erigantur campanæ, *cap. vnicuique, &*
cap. clericos, de consec. dist. 1. cap. patientibus, de Pri-
6 *uil.* sed talis locus non erit religiosus, quia potest
per ædificantem ad prophanos vsus conuerti, *secun-*
dum glos. in clem. quia contingit, de Relig. dom. vt in se-
quenti cap. declarabimus.
7 Item locus, alius dicitur insignis, alius non insi-
gnis dicitur is, qui in ordine locorum quiddam ha-
bet præcipuum, vt si haberet iurisdictionem ma-
gnam, mero, & mixto imperio insignitam, vel qui
ex communi Prouinciæ opinione pro tali reputa-
tur, *arg. l. Labeo, vbi DD. ff. de Supell. leg. l. si duas, §.*
decet, ff. de excus. tut. cap. ex litteris 7. de Sponsal. Spec.
in tit. de Citation. §. 1. num. 17. Bart. in l. in bonorum,
num. 2. ff. de Bon. possess. Alex. in l. si ab hostibus, num.
13. ff. Solut. matrim. Mascard. de Probat. conclus. 1037,
8 *num. 9.* vbi etiam quod talis locus dicitur insignis,
etiamsi esset castrum, & non Ciuitas; nec requiri-
tur, quod sit muris cinctus, dummodò habeat no-
9 tabilem municipum numerum, *glos. in cap. statu-*
tum, ver. Ciuitatibus, de Rescript. in 6. Nauar. cons. 1.
de Verb. sign. Innoc. in cap. præsenti decreto, num. 2. de
rescript. vbi, quod sufficit, Ciuitatem Episcopalem
esse, vt ibi causæ agitentur, etiamsi non sit magna,
nec habeat peritos; sed in alijs locis non Episco-
palibus requiritur, vt sint magna, & habeant peri-
tos, & propter hoc dicuntur loca insignia, quod
arbitrio Iudicis relinquitur, *Spec. loco cit. num. 17.*
Mascard. loco supra cit. vbi quod in loco insigni præ-
sumitur ipso iure copia peritorum, *per text. in l. si*
10 *duas, §. est autem, ff. de excus. tut.* vnde si in loco in-
signi infirmetur vxor, & ibidem decedat, satis erit
probare tantùm, quod vir medicum non adhibue-
rit, vt priuetur lucro dotis, *secundùm Bart. in l. idem-*
que erit, ff. pro Soc. & in l. si seruum, num. 6. ff. de Verb.
oblig. Bald. in l. iuris ignorantiam, Cod. Qui admitt.
tunc enim mulier præsumitur decessisse culpa ma-
11 riti, *l. quod si nolit, §. culpam ff. de ædil. edict.* vbi,
qui ægroto non adhibuit medicum, vel imperitum
adhibuit, dicitur præstitisse occasionem mortis,
glos. & DD. in l. si ab hostibus, §. si vir, ff. Solut. ma-
12 *trim.* quemadmodum hæres, qui testatori non ad-
hibuit medicum, vel malum adhibuit, priuatur
hæreditate, *l. indignum, ff. de his, quibus vt indign.*
glos. in dict. §. culpam, versic. adhibuit medicum; & vul-
neratus non adhibens medicum, vel imperitum
adhibens præsumitur culpa sua decessisse, itá vt
non imputetur vulneranti, *vt tradunt Doctores, in*
dict. §. culpam, Boer. quæst. 323. & de eo qui tar-
dè adhibuit medicum, respondit *Marsil. consil.*
7. numer. 49. quem refert Mascard. vbi supra nu-
mero 4.
14 Denique locus, alius dicitur vicinus, alius remo-
tus, vicinus dicitur, etiamsi distet per centum mil-
liaria *secundùm glos. l. 4. §. si tam vicinum, ff. de damn.*
inf. sed verior est aliorum Doctorum sententia,
qui id arbitrio Iudicis remittunt, inspecta quali-
tate personarum, loci, & factorum, *gloss. in cap.*
felicis, §. præsenti, ver. vicinarum, de Pæn. in 6. vbi,
quod loca dicuntur vicina, si sint infra Prouin-
ciã, vel non distent vltra vnam, aut duas dietas vul-

garet, & in cap. cum nullus, ver. remotis, de Temp. ordin. eodem lib. vbi, quod locus remotus dici potest, qui est extra Prouinciam, vel vltra vnam, aut duas dietas, *Bald. in l. si vicinis, in fin. C. de Nupt. Alex. consf. 57. num. 6. lib. 3. quibus adde Bart. in d. §. si tam vicinum, num. 2. & in l. si tertius, num. 2. & seq. ff. de Aqu. plu. arc.* vbi dicit, quod cum agitur de vicinis ratione domus, & habitationis, vel ratione certi actus, vicinus dicitur vsque ad locum, à quo potest
15 exaudiri vox hominis acclamantis: & ideò stante statuto, quod damnum datum, à vicinis emendetur, vicini dicuntur, qui acclamantis vocem ex eo loco commissi delicti exaudire possunt: cum enim ea ratione conditum sit statutum, vt exaudientes opem ferre possint oppressis, illi omnes dicuntur vicini, qui oppressi vocem exaudire potuerunt, *Tiraq. de Retr. lignag. § 1. glos. 9. num. 21. latè Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 222. num. 14. & seq.* vbi etiam,
16 quod dictum statutum non comprehendit pupillos, mulieres, & similes inhabiles ad auxilium oppressis ferendum.

17 Notandum est etiam, quod ad effectum exaudiendi, distantia, atque etiam vicinitas consideratur non ratione itineris, sed in aere; si verò agitur de distantia milliarium, non fiet mensura per aerem, sed per itinera consueta, *Paul. de Castr. in l. 1. ff. Si quis caut. quem refert, & sequitur Alex. consf. 22. nu. 6. vol. 4. Menoch. d. cas. 222. nu. 20. in fin.*

18 Notandum 2. quod quando dubitatur, quis locus vicinus dicatur, & quis remotus, in primis spectanda est locorum consuetudo, *vt d. Bart. in d. l. si tertius, nu. 2 Menoch. loc. cit. nu. 13.*

19 Notandum 3. quod non est habenda ratio vicinitatis domuum, si vna in vna via ianuam habeat, altera in alia, etiamsi ratione parietum contiguæ sint: non enim considerari solet pars posterior domus; vnde statutum disponens, quod offendens aliquem iuxta domum, puniatur certa pœna, non haberet locum, vbi quis alium offenderet iuxta domum, sed à parte posteriori, *Bart. in d. l. si tertius, nu. 4. Menoch. d. cas. 222. nu. 17. & seq.*

20 Quæres, quando reputetur vnus locus? Resp. quod vnus locus reputatur, quando non apparent signa separationis, *l. 1. ff. de Reb. dub. Rimin. consf. 554. num. 4. & 5.*

SVMMARIVM.

1 *Quando locus dicatur pius, & quando religiosus, & Sacer, & nu. seq.*
2 *Quando loca priuata, in quibus pietatis opera exercentur, visitari possint ab Episcopo, & nu. 9.*
3 *Pijs locis datur restitutio in integrum, etiamsi prophana sint.*
4 *Hospitale, & alia loca fundata auctoritate Episcopi dicuntur loca religiosa, & gaudent ecclesiastica immunitate.*
5 *Leges ciuiles disponentes, locum fieri religiosum per illationem humani cadaueris, correctæ sunt de iure canonico, & nu. 6.*
7 *Hospitale erectum sine auctoritate Episcopi, an, & quando redire possit ad humanos vsus.*
8 *An in tali Hospitale eri i possint campanæ.*
10 *An huiusmodi Hospitale priuata auctoritate erectum, immune sit à collectis, & alijs exactionibus, & an Episcopus possit illud grauare.*
11 *Laicus sine auctoritate Episcopi potest fundare Hospitale cum Oratorio, dummodò non habeat formam Ecclesiæ.*
12 *Tenentes hospitalitatem in aliquo Hospitali priuato, an possint iura Collegij exercere.*
13 *Hospitalia non fundata auctoritate Episcopi, non dicuntur propriè Hospitalia, sed domus deputatæ ad hospitalitatem.*
14 *Locus sacer est etiam religiosus, non autem è conuerso.*
15 *Ad erigendam Ecclesiam Cathedralem requiritur auctoritas Papæ, in Ecclesijs verò inferioribus sufficit auctoritas Episcopi.*
16 *Locus non desinit esse sacer, etiamsi captus fuerit ab hostibus.*
17 *Signum loci sacri est, si in eo adsit campana, & ibi omnes admissi fuerint ad audienda Diuina.*
18 *Cœmeterium quando præsumatur benedictum, & auctoritate Episcopi sacratum.*
19 *An locus priuata auctoritate adiectus cœmeterio, habeatur pro sacro.*
20 *Hospitale quando præsumatur publicum, & religiosum, & quando priuatum, ac prophanum.*

CAP. III.

De loco Sacro

Quæstio Prima.

Quinam dicatur locus pius, religiosus, & Sacer.

1 Locus pius dicitur, in quo opera pietatis exercentur, & sic iudicatur ex opere, & effectu, *quib. hoc ius porrectum, C. de Sacros. Eccles. Roman. consf. 477. num. 21. Petr. de Ancbar. consf. 129. num. 2.* cum autem opera huiusmodi exerceri possint tam in locis publicis, ac religiosis, & sacris, quàm in priuatis, seu prophanis, & non religiosis, vt infra dicemus, & obseruat etiam *Roman. vbi supra num. 16. in fin.* constat, locum pium, horum respectu se habere tamquam genus, & per consequens locum sacrum, & religiosum tamquam species, *ex trad. per Abb. in cap de Xenodochijs, num. 3. de Relig. domib.* vbi etiam,
2 dicit, quod non tantum loca religiosa, & sacra ab Episcopo visitari possunt, sed etiam loca priuata, in quibus huiusmodi pietatis opera exereentur, defuncto tamen eo, qui hæc loca construxit, etiamsi à testatoribus, seu fundatoribus id fuerit Episcopo interdictum, *Clem. quia contingit, de Relig. dom. cap. si hæredes, & cap. tua, & ibidem glos. & DD. de testam.* sufficit enim ad hunc effectum, vt locus sit pius, licèt nondum sit religiosus, aut sacer, *vt obseruat Mascard. de Probat. conclus. 869. num. 34. de quo vide etiam glos. in cap. in ecclesiastico, ver. si terram, 3. quæst. 2. Bald. consf. 465. vol. 1.* vbi dicit, quod pijs locis datur
3 restitutio in integrum, etiamsi essent prophana: tum quia ex fine, & opere sunt sancta, cum in eis opera pietatis exerceantur, tum etiam quia non reguntur nisi per Curatores, idest ministros, cum per se regi non possint, *Roman. consf. 407. nu. 2. Abb. in cap. 2. nu. 2. de confuet.*

4 Locus verò religiosus dicitur qui sine piaculo violari non potest, *vt tradunt DD. in l. 2. ff. de Relig. & sumpt. fun.* vbi, quod talis locus definit esse in commercio nostro, non tamen consecratus est; tale est hospitale fundatum auctoritate Episcopi, & similia, *DD. in cap. ad hæc, extr. de Relig domib. Host. in sum. eod. tit. nu 1. Dian. resol. moral. par. 6. tract. 1. res. 6. vers. sed transeamus &c.* vbi dicit, quod huiusmodi locus gaudet ecclesiastica immunitate.

No-

Notandum tamen est, quod de iure ciuili reli-
giosus censebatur locus, in quo aliquis fuerat se-
5 pultus, vt ibi perpetuò remaneret, d.l.2.ff. de Relig.
& sumpt fun.l.si necdum, C.eod. vnde si corpus huma-
num in aliquo loco inferebatur, vt ibi esset ad tem-
pus, locus remanebat prophanus, l.si quis eo animo,
ff.eod.tit. nec totus, qui sepulturę destinatus erat,
locus fiebat religiosus, sed quatenus corpus huma-
tum esset, vt in d.l.2.§.Celsus, talis autem locus ven-
6 di, aut obligari non poterat, l.3. Cod. Quæ res pign.
oblig.poss. vel non &c. cuius textus dispositionem
hodie etiam locum habere, senserunt gloss. in c. abo-
lendæ, ver.sepultura, de Sepult. Dec. in cap.quanto, nu.
52. de Iudic. Ang.in §.religiosum, Inst.de rer.diuis. asse-
rentes, quod iura ciuilia quoad hoc non videntur
correcta; sed verior est contraria sententia, per
tex. in cap.ad hæc, de Relig. dom. vbi locus religiosus
dicitur, qui auctoritate Pontificis fundatus est: &
ità resoluit Alex. in l. quid ergo, § si quis duos, num.4.
ff. de leg.1. vbi dicit, quod hodie requiritur factum
Episcopi benedicentis pro cœmeterio, Roman.cons.
477. num.3. & seq. Add.ad Bart. in l.2.C. de Relig. &
sumpt.fun. vbi, quod omnes huiusmodi leges dispo-
nentes, per illationem humani cadaueris fieri lo-
cum religiosum, correctæ sunt de iure canonico,
quod in hac materia præualet, Innoc. & Abb. in d.
cap. abolendæ, vbi, quod laicus hodiè non potest
constituete locum religiosum, & per consequens
talis locus, vbi homo sepultus est, vendi potest,
vide Card. in Clem.1.q.7. de Sepult. Gratian dec.Marcb.
26.nn.4.& seq.& discept.forens.cap.110.nu.24 & seq.
Iordan. de Re sac. lib.5. tit. 11. de Cœmet. benedict.
num.10.

7 Idem dicendum de hospitalibus ędificatis aucto-
ritate priuata: quamuis enim hæc de iure ciuili
vendi similiter non possent, auth.hoc ius porrectum,C.
de Sacros. Eccles. secus tamen est de iure canonico,
quia eo casu non efficiuntur religiosa; vnde nec gau-
dent immunitate ecclesiastica, vt in d.cap.ad hæc: &
ideò vendi, aut obligari non prohibentur, Abb. in
d.cap. abolendæ, num.4. & in dict.cap. ad hæc, vbi di-
cit, quod hospitale ædificatum sine auctoritate
Episcopi potest redire ad humanos vsus: quod in-
tellige eó viuente, qui ædificauit, secus eo defun-
cto; Syln. in ver.loca num.3.& 6.Roman. d. cons.477.
8 num.1.& seq. vbi, quod in talibus hospitalibus fun-
datis auctoritate priuata sine Episcopali consensu,
non possunt erigi campanæ, Mascard.de Probat.con-
clus.869. num. 33.& 34. vbi etiam obseruat, quod
non potest Episcopus visitare hospitale priuatum
viuente eo, qui illud erexit, latè Quaran. in versic.
alienatio rer.Eccles.nu.28.& 41.vers.quinto limita &c.
Gratian.d.decis.26.nu.5. huiusmodi tamen hospita-
10 lia, priuata auctoritate erecta immunia sunt à col-
lectis, atque alijs exactionibus, per textum in auth.
item nulla communitas, l.omnia priuilegia, C.de Episc. &
Cleric. Anchar.d.cons.129.Abb.in d.cap.abolendæ,nu.4.
& in cap.de Xenodochijs, nu.3.de Relig.domib. Mascard.
de Probat.conclus.869.nu.32. vbi, quod neque posset
Episcopus talia loca grauare, quia id esset contra
voluntatem fundatoris, cuius voluntas seruanda
est, non alteranda, vt in d.Clem.quia contingit, vers.
cum tamen ea,& in d.cap.tua, in fin.
11 Hæc autem loca erigi possunt priuata auctoritate,
non tantum attenta dispositione iuris ciuilis, sed
etiam iuris canonici, vt constat ex l. sancimus res, C.
de Sacros. Eccles. cap. vnicuique de consecr. dist. 1. Host
vbi supra num.1. Anchar. dict. cons.129. num.2. vbi,
quod laicus sine auctoritate Episcopi potest funda-
re hospitale cum Oratorio dummodò non habeat
formam Ecclesiæ, Abb. in d.cap.abolendæ,nu.4. & in
& in cap. inter dilectas, num.7 & sequent. de Donat.
12 vbi addit, quod tenentes hospitalitatem in aliquo
hospitali priuato, possunt iura Collegij exercere,
quia exercent actum licitum, & pium, cuius ratio-
ne possunt conuenire, & Collegium licitè institue-
re, ac sibi eligere Rectorem, & Syndicum, alijsque
Collegij iuribus vti, vide Roman.d.cons.477. num.15.
13 versus fin. vbi subijcit, quod talia loca, cum non
sint fundata auctoritate Episcopi, non dicuntur
propriè hospitalia, sed domus deputatæ ad hospi-
talitatem.

14 Locus verò sacer dicitur, qui ritè, idest iuxta Ec-
clesiæ formam Diuino cultui auctoritate Ecclesia-
stica dedicatus est, qualis est Ecclesia, Oratorium,
&c. cap. quidam, 18. q.2. Abb.in d.cap.ad hæc, de Relig.
domib.& in cap.inter dilectos, n.7.& seq.de Donat.Host.
in sum. eod. tit. de Relig.domib.num.2. & 3. vbi, quod
locus sacer est etiam religiosus, non autem è con-
uerso, Mascard.de Probat.conclus.289. num. 2. Roman.
cons.477. num. 3. & seq. & quidem quoad erigen-
15 dam Ecclesiam Cathedralem requiritur auctoritas
Papæ, cap.1. Ne sed vacan. in Ecclesijs verò inferio-
ribus sufficit auctoritas Episcopi, d.cap.ad hæc de Re-
lig.domib.gloss. in cap. pastoralis 7.quæst.1.Roman. loco
cit.num.4. vbi addit, quod huiusmodi loca, etiamsi
16 capta fuerint ab hostibus, non desinunt esse sa-
cra; in hoc enim per ius Canonicum correctus est
textus aliter disponens in l. cum loca ff. de Relig. &
sumpt. funer.

17 Signum autem loci sacri est, si in eo adsit campa-
na in altum eleuata, & ibi omnes admissi fuerint ad
audienda Diuina, Abb.in d.cap.inter dilectos, num. 8.
de Donat. vbi dicit, quod non sufficeret, quod ibi ali-
quando missæ fuerint celebratæ, quia in domibus
magnarum personarum quandoque celebrantur
missæ in earum oratorijs, non tamen ex hoc con-
cluditur, quod talis locus sit sacer, vel religiosus,
Dec. in cap. patentibus, num.1. & 2. de Priuileg. Ma-
scard. conclus.869. Dian.part. 6. resol. moral. tractat.1.
resol. 1.

18 Item Cœmeterium præsumitur benedictum, &
auctoritate Episcopi sacratum eo ipso, quod ab
Episcopo fidelium sepulturæ destinatum est, vel si
aliquis cum Ecclesiasticis officijs cum licentia Epi-
scopi, & consensu Domini loci ibi sepultus sit, vel si
locus huiusmodi diu habitus fuerit pro Cœmete-
19 rio, Mascard.de Probat. conclus.289. subdens, quod
locus priuata auctoritate adiectus Cœmeterio, non
habetur pro sacro, neque Cœmeterij priuilegio,
gaudet, Dian.d. par.6.tract.1.res.6.

20 Similiter hospitale præsumitur publicum, ac reli-
giosum, si institutum sit sub nomine alicuius San-
cti, & visitetur ab Episcopo; vel si institutio, vel de-
stitutio Rectoris hospitalis ad Episcopum spectet;
aut si huiusmodi hospitale impetretur à Papa; vel
aliquis habeat ius præsentandi ad illud, Bald. in
auth.hoc ius porrectum, nu.2.C.de Sacros.Eccles.Roman.
cons.477.num.8.& seq. Calder.cons.4. vers. item institu-
tio de Religios. domib. Rota dec.725.par.1. Diuers. vbi
subijcit, quod censetur priuatum, ac prophanum,
si institutio, vel destitutio Rectoris spectaret ad
laicos.

S V M M A R I V M.

21 *Appellatione Ecclesiæ venit Capitulum.*
22 *Appellatione Capituli non venit Prælatus.*

23 *Ecclesia repræsentatur per Canonicos, non autem per Beneficiatos.*
24 *Ecclesia in gestis per eius Prælatum, non potest tamquam tertia considerari, sed est eadem cum Prælato.*
25 *Legatum factum Canonicis, videtur factum Capitulo, nisi aliud ex coniecturis colligatur.*
26 *Verbum, Canonici, indefinitè prolatum, idem significat, quod capitulum.*
27 *Appellatione Ecclesiæ veniunt etiam loca pia, ac Monasteria, ac etiam Monachi, & personæ ipsius Monasterij, præsertim in fauorabilibus.*
28 *Materia fauorabilis quæ dicatur.*

Quæstio Secunda.

An appellatione Ecclesiæ veniat Capitulum.

21 RESP. affirmatiuè, *Abb. in cap. eam te, num. 3. de Rescript.* subdens *num. 13.* quod ex propria, &
22 stricta significatione vocabuli, appellatione capituli non venit Prælatus, quia licèt sit caput, non tamen est de capitulo, *Dec. ibidem num. 22. Paris. consil. 27. num. 9. lib. 4. Cardin. Seraphin. decis. 426. num. 4.*
23 vbi dicit, quod Ecclesia repræsentatur per Canonicos, non autem per Beneficiatos, & *decis. 20. in*
24 *fin.* vbi subijcit, quod Ecclesia in gestis per eius Prælatum, non potest tamquam tertia considerari, sed est eadem cum Prælato, *Mantic. de Coniect.*
25 *vltim. volunt. lib. 8. tit. 6. num. 34.* vbi dicit, quod legatum factum Canonicis, videtur factum Capitulo, nisi ex coniecturis aliud concipi possit;
26 nam verbum, Canonici, indefinitè prolatum, idem significat, quod Capitulum, *cap. cum omnes, & cap. cum accessissent, cum ibi not. per DD. extr. de Constitut.*
27 Præterea appellatione Ecclesiæ veniunt etiam loca pia, ac Monasteria, ac etiam Monachi, & personæ ipsius Monasterij, præsertim in materia
28 fauorabili, *Cardin. in Clem. 2. q. 3. de Iudic. Card. Seraphin. dec. 606. nu. 5. & dec. 1025. nu. 10.* vbi, quod materia fauorabilis dicitur, quæ nos ad iuris dispositionem reducit.

S V M M A R I V M.

29 *Ecclesia, seu alius locus pius latiùs accipitur, si consideretur quoad effectum immunitatis, quàm si consideretur ad effectum, vt polluta dicatur.*
30 *Immunitate gaudet tota Ecclesiæ fabrica videlicet tectum, sacristia, Campanile, scalæ, cœmeterium, porticus, & atrium.*
31 *Quid si Ecclesia nondum fuerit consecrata, sed tantum benedicta.*
32 *Et quid si Diuina officia nondum cœperint in ea celebrari.*
33 *Immunitate gaudent ædes Ecclesiæ, seu Clericorum existentes intra 30. vel 40. passus.*
34 *Quid veniat nomine Ecclesiæ ad effectum, vt dicatur polluta.*
35 *An Ecclesia violetur, si effusio sanguinis, vel seminis humani, aut hominis mors sequatur super tectum Ecclesiæ, aut subtus eam.*
36 *Et quid si sequatur in Sacristia, vel Campanili, seu alio loco, à reliquo Ecclesiæ corpore per parietem intermedium seiuncto.*
37 *Polluta Ecclesia censetur pollutum etiam cœmeterium, si Ecclesiæ sit contiguum.*
38 *In Cœmeterio polluto non debet aliquis sepeliri, antequam reconciliatum fuerit.*
39 *Quid requiratur ad hoc, vt Ecclesia polluatur per sanguinis, aut seminis effusionem, & nu. 42. & 44.*
40 *Ecclesia non polluitur, neque reconciliatione indiget, nisi sit consecrata, vel saltem benedicta.*
41 *Copula, aut pollutio sequuta in Monasterijs, dormitorijs, cubiculis Sacerdotum, vel Religiosorum, an habeat specialem Sacrilegij malitiam.*
42 *An Ecclesia polluatur per nocturnam pollutionem, aut sanguinis effusionem factam ad sui defensionem, vel ad correctionem, aut ioco, vel ab ebrio, vel amente, vel à puero vsum rationis non habente.*
43 *Et an polluatur per copulam coniugalem.*
44 *Ecclesia non iudicat de occultis.*
45 *Pollutio occulta non impedit celebrationem Missarum.*
46 *Occultum qualiter intelligatur.*
47 *An in dubio Ecclesia præsumatur consecrata.*
48 *Consecratio probatur per scripturam, vel per vnicum testem etiam de auditu.*
49 *Ad probandum clericatum, vel baptismum vnicus testis admittitur.*
50 *In dubio Ecclesia inferior consecranda est.*
51 *Ecclesia Cathedralis diu ædificata, præsumitur consecrata.*
52 *An Ecclesia præsumatur benedicta.*
53 *Quam pœnam incurrat celebrans in Ecclesia polluta ante reconciliationem.*

Quæstio Tertia.

Quid nomine Ecclesiæ intelligatur quoad effectum immunitatis, & quoad effectum, vt polluta dicatur.

29 ECclesia, seu alius pius locus, si consideretur quoad effectum immunitatis latiùs accipitur, quàm si consideretur ad effectum, vt polluta dica-
30 tur; nam immunitate gaudet tota Ecclesiæ fabrica, videlicet tectum, sacristia, campanile, scalæ, cœmeterium, porticus, & atrium quolibet modo Ecclesiæ adhærentia, *cap. si quis in atrio, & cap. si quis contumax, vbi gloss. in verf. adhærentibus, 17. quæst. 4.*
31 quod procedit, siue Ecclesia sit benedicta, & consecrata, siue non, dummodo auctoritate Episcopi ædificata fuerit, *cap. Ecclesiæ, & ibi DD. de Immunit. Eccles. Bellet. Disquis. cleric. par. 1. tit. de fauor. cleric. real. §. 4. num. 27.* subdens, hoc procedere, etiamsi
32 Diuina officia nondum cœperint in ea celebrari; eadem quoque immunitate gaudent ædes Ecclesiæ, seu Clericorum existentes intra 30. vel 40. passus, *iux-*
33 *ta textum in cap. sicut antiquitus, 17. q. 4. de quo latè diximus in tract. de Regim. Eccles. lib. 1. cap. 9.*
34 Sed ad effectum, vt Ecclesia dicatur polluta, eius nomine intelligitur totum illud spatium, quod pertinet ad internum corpus Ecclesiæ, à tecto interiori vsque ad pauimentum, & à parte interna Portæ maioris ipsius Ecclesiæ vsque ad vltimum parietem Capellæ maioris, *Fogund. in quinq. Eccles. præcept. par. 1. lib. 3. cap. 14. num. 37. quem refert, & sequitur Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 28. num. 22.*
35 vnde non violatur Ecclesia, si effusio sanguinis, vel seminis humani, aut hominis mors sequatur etiam super tectum Ecclesiæ, aut subtus eam, *gloss. in cap. vnic. versic. sanguinis, de consecr. eccles. in 6. Sylu. in verf. consecratio, 2. num. 5. Ricc. in Prax. forens. eccles. part. 1. resol. 479. Nauar. in man. cap. 27. numer. 256. Layman. in Theolog. moral. lib.*
36 *5. tract. 5. cap. 5. numer. septimo*, neque si sequatur in Sacristia, vel campanili, aut cœmeterio,

terio, seu alio loco, à reliquo Ecclesiæ corpore per parietem intermedium seiuncto, licèt de vno ad alterum ingressus pateat; tunc enim vno ex dictis locis violato, alter violatus non censetur, cap. vnic. de Consecr. eccles. in 6. latè Barbos. d. allegat. 28. num. 45.
37 quamuis polluta Ecclesia pollutum etiam censeatur cœmeterium, si Ecclesiæ sit contiguum: & ideò
38 antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri, vt in d. cap. vn.

39 Addit Barbos. d. alleg. 28. num. 24. & 51. quod, vt Ecclesia polluatur per sanguinis, aut seminis effusionem, duo copulatiuè requiruntur, videlicet, quod vulnus, vel actus luxuriosus fiat in Ecclesia, & quod sanguinis, vel seminis effusio intra eamdem Ecclesiam sequatur, ita vt non sufficiat, si vulnus tantùm infligatur in Ecclesia, vel actus luxuriosus in eadem Ecclesia fiat, si effusio extra Ecclesiam contingat: quia iura tantum loquuntur de effusione sanguinis, vel seminis intra Ecclesiam, non autem de vulnere, aut actu luxurioso, d. cap. vnic. de Consecr. Eccles. in 6. & cap. vlt. extra eod. tit. & cap. tuarum, de Priuil. quæ quidem sententia non improbabilis videtur, quia violatio est pœna, & ideò strictè interpretanda, l. si Præses, ff. de Pœn. sed communis sententia est in contrarium, quod videlicet Ecclesia polluatur, si vulnus, aut actus luxuriosus intra Ecclesiam contingat, licèt effusio sanguinis, aut seminis extra eam sequatur, vide Sylu. in ver. consecratio 2. nu. 5. Dian. par. 6. res. mor. tract. 6. res. 47. Bonacin. de matr. q. 4. punct. vlt. num. 20.

40 Obserua tamen, quod ad effectum huiusmodi violationis strictè accipitur locus sacer pro eo solummodo, qui vel consecratus, vel benedictus est; & ideò si Ecclesia non esset saltem benedicta, non pollueretur, neque reconciliatione indigeret, Barbos. in cap. tuarum, nu. 10. de Priuil. & de offic. & pot. Episcop. par. 2. d. alleg. 28. num. 22. Nau. in man. cap. 16. num. 3. vers. interrogatus autem &c. Bonacin. de matrim. q. 4. pun. vlt. num. 9. vbi subijcit, quod copula, aut
41 pollutio sequuta in Monasterijs, dormitorijs, cubiculis Sacerdotum, vel Religiosorum, non habet specialem sacrilegij malitiam.

42 Item requiritur, quod actio sit voluntaria, & iniuriosa, Sylu. in ver. consecratio 2. num. 5. Layman. loco cit. num. 8. vbi dicit, quod requiritur iniuria ad culpam mortalem, Nau. cap. 27. num. 256. Ricc. in Prax. par. 1. res. 479. & alij apud Barbos. d. alleg. 28. nu. 1. & 43. asserentes, quod Ecclesia non polluitur per nocturnam pollutionem, aut sanguinis effusionem factam ad sui defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel ad correctionem, aut ioco, vel ab ebrio, vel amente, vel à puero vsum rationis non habente, Bonacin. de matrim. d. qu. 4. pun. vlt. num. 6. t9. & seq. vbi addit, quod neque polluitur Ecclesia,
43 quando coniugalis copula occultè habetur ex legitima necessitate, vt accidit, quando coniuges longo tempore in loco sacro obsidentur, & periculum esset incontinentiæ in aliquo coniuge, nec alibi adest opportunitas explendi talem actum, vt sensit etiam glos. in cap. vnic. ver. seminis, in addit. de Consecr. Eccl. vel alt. Sylu. in ver. consecratio 2. nu. 5. vers. tertius casus, & alij communiter.

44 Obserua 2. quod, vt Ecclesia polluta dicatur, requiritur, vt factum sit notorium, iuris, aut facti notitia, quia Ecclesia non iudicat de occultis, Sylu. in ver. consecratio 2. num. 5. vers. tertius casus, Layman. lib. 5. tract. 5. cap. 5. num. 8. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 1. res. 479. Barbos. de offic. & pot. episc. par. 2. alleg. 28. nu. 37. & alij communiter. Vnde pollutio occulta non
45 impedit celebrationem Missarum, Nau. cap. 27. nu. 256. occultum autem in hoc casu dicitur non solum
46 quando nulli adsunt testes, sed etiam quando id per testes probari potest, non tamen est publica fama notatum, glos communiter recepta in cap. de manifesta, 2. q. 1. Barbos. d. alleg. 18. num. 39. vbi quod occultum dicitur, si actus in præsentia paucorum priuatorum hominum contingat, quia taliter gestus, interim dum non publicatur propter eorum taciturnitatem, occultus dicitur, ex quo infert Ricc. in Prax. par. 3. res. 260. quod non censetur Ecclesia polluta ad effectum vt indigeat reconciliatione, si tres, aut quatuor testes id sciant, modò auctor criminis non sit accusatus in iudicio.

47 Sed quæres, an Ecclesia præsumatur consecrata? Resp. quod aut loquimur de Ecclesia inferiori, & hæc non præsumitur consecrata, nisi probetur, Alciat. reg. 2. præsumpt. 4. num. 2. Mascard. de Probat. vol. 2. conclus. 582. num. 1. & seq. Vnde si in Ecclesia non appareant cruces, quæ dum Ecclesia consecratur, pingi solent in parietibus, probanda est consecratio vel per scripturam, vel saltem per vnicum te-
48 stem de visu, vel etiam de auditu, secundùm aliquos: nam in omni casu, in quo de tertij præiudicio non agitur, vnicus testis sufficit, Mascard. loco cit. num. 5. Azor. par. 1. lib. 10. cap. 26. Alter. de censur. tom. 2. disp. 3. cap. 4. Alzed. de Præcell. episcop. dignit. p. 2. cap. 4. num. 27. & alij quos refert, & sequitur Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 27. num. 5. & sequent.
49 vbi ex hoc infert, quod ad probandum clericatum, vel baptismum vnicus testis admittitur,
50 quare in dubio Ecclesia consecranda est, secundùm gloss. recept. in cap. proposuisti, de Consecrat. Eccles.

51 Aut loquimur de Ecclesia Cathedrali diù ædificata, & hæc præsumitur consecrata, cum regulariter semper consecrari consueuerit, Mascard. d. concl. 582. nu. 2. Ricc. in Prax. for. eccles. res. 479. nu. 5.

52 Præsumitur verò benedicta, si in ea Diuina officia publicè celebrentur, siue Ecclesia sit Cathedralis, siue inferior: solent enim Ecclesiæ communiter benedici, antequam in eis celebrentur Diuina, Sylu. in ver. Ecclesia 2. nu. 1. & seq. Mascard. loco cit.

53 Quæres 2. quam pœnam incurrat celebrans in Ecclesia polluta ante reconciliationem? Resp. quod in iure certa pœna est expressa, vt d. Megal. var. resol. tom. 2. res. 168. num. 17. Nau. in man. cap. 25. nu. 83. Bonacin. loco cit. num. 26. potest tamen suspendi, iuxta text. in cap. tuarum, de Priuil. vel alia pœna extraordinaria erit puniendus, secundùm Megal. vbi supr. vide quæ diximus in tract. de Regim. eccles. cap. 16. num. 19. & seq.

SVMMARIVM.

54 *Laicus ex tolerantia, vel licentia Episcopi potest aliquem locum, seu ius sedendi, vel sepulchrorum in Ecclesia sibi vendicare, non quoad dominium, vel proprietatem, sed tantum quoad vsum.*
55 *Hoc ius largo modo iuspatronatus appellatur.*
56 *An ad hoc requiratur expressus consensus Episcopi, vel potius sufficiat tacitus.*
57 *Hoc ius est transitorium ad quoscunque hæredes etiam extraneos, sicut iuspatronatus ad beneficia.*
58 *Ius sedilium, & sepulchrorum in dubio præsumitur hæreditarium.*
Iuspatronatus in dubio præsumitur similiter hæreditarium, ibidem.
59 *In tali casu competit laico interdictum vti possidetis*

pro conseruatione suæ possessionis, quæ per vnicum actum acquiritur.

60 *An hoc ius sit irreuocabile.*

61 *An etiam hæredes manutenendi sint in possessione eiusdem sedilis, vel sepulchri.*

62 *An apprehensa possessione vnius rei hæreditariæ censeatur apprehensa possessio cæterarum rerum eiusdem hæreditatis.*

63 *Possessio an transeat ad hæredes.*

64 *Quo iudicio hæres agere debeat contra possidentem rem aliquam hæreditariam.*

65 *Contra amouentes sedilia agi potest actione iniuriarum, etiamsi amouens esset administrator Ecclesiæ.*

66 *Vnicus actus sufficit pro quasi possessione sepeliendi.*

67 *Per constructionem sepulchri dicitur quis esse in possessione illius.*

68 *An, & quando Episcopus, vel Rector Ecclesiæ possit amouere sedilia laicis concessa.*

69 *Ius sedendi, vel sepulchrorum concessum alicui familiæ, vel descendentibus, an extincta familia transeat ad hæredes extraneos.*

An Iuspatronatus gentilitium in tali casu similiter transeat ad extraneos hæredes, ibidem.

70 *An habentes ius sepulchri in aliqua Ecclesia, prohibere possint, ne alij ibi sepeliantur.*

Quæstio Quarta.

An, & quando laicus acquirere possit locum, vel ius sedendi irreuocabile in Ecclesia.

54 RESP. quod inuito Episcopo laicus non potest
aliquem locum, seu ius sedendi, vel sepul-
chrorum in Ecclesia sibi vendicare, *cap. sacrosancta,*
cap. Marsana. de Elect. cap. quanto, & cap. decernimus,
de Iudic. l. in tantum, §. sacræ, ff. de Rer. diuis. Abb. in
cap. 1. num. 1. in fin. & cap. abolendæ, num. 5. de Sepult.
sed ex tolerantia, vel licentia Episcopi, seu Eccle-
siæ Rectoris tale ius acquirere potest, non quoad
55 dominium, vel proprietatem, sed tantum quoad
vsum: quod quidem ius largo modo iuspatronatus
appellatur, quia est ad eius similitudinem, *Abb. &*
alij in d. cap. abolendæ, de Sepult. Gratian. discept. forens.
cap. 110. num. 19. & cap. 210. num. 32. 46. & 50. Gioua-
56 *gnon. cons. 8. num. 8. 9. & 23. lib. 2.* vbi, quod in hoc
non requiritur expressus consensus Episcopi, sed
sufficit tacitus, *Viuian. de iurepatr. lib. 3. cap. 2. num. 55.*
Rot. decis. 787. par. 1. Diuers. vnde tale ius est transi-
57 torium ad quoscunque hæredes etiam extraneos,
sicut iuspatronatus ad beneficia, *glos. in cap. conside-*
randum, 16. q. 7. Abb. & alij in cap. 1. de Iurepatr. Couar.
var. resol. lib. 2. cap. 18. num. 6. Cardin. Seraphin. dec. 364.
num. 4. & decis. 378. num. 1. Viuian. lib. 4. cap. 2. num. 1.
& sequent. Gratian. d. cap. 210. num. 36. & seq. vbi,
58 quod ius sedilium, & sepulchrorum in dubio præ-
sumitur hæreditarium, sicut dicimus in iurepatro-
natus, *& cap. 110. num. 13. & sequent.* vbi, quod in ta-
59 li casu datur laico interdictum vti possidetis, pro
conseruatione suæ possessionis, quæ per vnicum
actum acquiritur, quia licèt hoc ius ab initio sit
60 gratiosum, tribuit tamen ius irreuocabile, *cap. li-*
cèt causam, vbi Bald. & alij, de Probat. Bart. in l. 1. §.
hoc interdicto, ff. de Itin. actuque priuat. Abb. in cap. cum
Ecclesia Sutrina, de Caus. possess. & propriet. ita vt
61 etiam hæredes manutenendi sint, si in possessione
eiusdem loci continuarunt, *Gail. pract. obseruat. lib.*
2. obseruat. 129. num. 6. & seq. subdens, quod appre-
62 hensa possessione vnius rei hæreditariæ non cense-
tur apprehensa possessio cæterarum rerum eius-
63 dem hæreditatis, cum possessio ad hæredes non
transeat; vnde contra possidentem rem aliquam
64 hæreditariam hæres agere non potest interdicto
retinendæ, vel recuperandæ, sed petitorio iudi-
cio agendum erit, petitione hæreditatis, vel rei
vendicatione. *Ciarlin. contr. for. cap. 210. num. 21. lib.*
2. Paris. cons. 49. num. 12. 16. 24. & sequens. lib. 4. vbi
65 addit, quod contra amouentem sedilia agi etiam
potest actione iniuriarum, etiamsi amouens esset
administrator Ecclesiæ, *Post. in tract. mandat. de ma-*
nutenen. obseruat. 73. num. 62. & obseruat. 18. num. 25.
66 vbi, quod vnicus actus sufficit pro quasi possessio-
ne sepeliendi, *Rot. decis. 223. num. 6. & 7. par. 1. Diuers.*
67 vbi, quod per constructionem sepulchri dicitur
quis esse in possessione illius, *Gratian. d. c. 210. nu. 44.*
Franc. Marc. decis. 275. par. 2.

68 Quare non potest Episcopus, sicut nec Rector
Ecclesiæ, laicis auferre huiusmodi ius, si ab initio
passus est, eos habere, seu retinere sedile in aliquo
Ecclesiæ loco, *arg. cap. quod semel, de reg. iur. in 6.*
Giouagn. d. cons. 8. num. 22. lib. 2. Gratian. d. cap. 210. nu.
46. & seq. Ciarlin. contr. forens. d. cap. 210. num. 16. 18.
& 25. lib. 2. nisi sic exposceret seruitium, vel com-
modum Ecclesiæ, vel laicus prætenderet habere il-
lud ius quoad proprietatem, quia tunc non cense-
tur acquisitum ius irreuocabile, *Giouagn. d. cons. 8.*
num. 19. & seq. Ciarlin. vbi supra num. 37. & seq. Paris.
d. cons. 149. num. 25. lib. 4. subdens, quod vbi sedile
remouendum esset ob commodum Ecclesiæ; eo ca-
su collocari debet in alio eiusdem Ecclesiæ loco
æquè digno.

Notandum est autem, quod extra tempus concionum sedes in Ecclesia tolerari non debent, *vt pluries resoluit Sac. Congreg. teste Nicolio in suis floscul. siue notabil. in ver. Ecclesia, nu. 11.*

69 Notandum 2. quod si ius sedendi, vel sepulchro-
rum concessum simpliciter fuerit alicui familiæ,
vel descendentibus, adhuc extincta familia transi-
ret ad hæredes extraneos, sicut & iuspatronatus
gentilitium in tali casu ad extraneos hæredes tran-
siret, nisi taxatiuè concessum fuisset illis de familia
dumtaxat, vel solis descendentibus, *Anchar. cons. 81.*
Calderin. cons. 4. de iurepatron. Viuian. in Prax. iurispatr.
lib. 4. cap. 9. nu. 1. & seq. Card. Seraph. dec. 364. nu. 2. &
seq. & dec. 378. per tot.

70 Notandum 3. quod habentes ius sepulchri in ali-
qua Ecclesia prohibere possunt, nè ibi alij sepelian-
tur, *Rot. d. decis. 787. num. 4. par. 1. Diuers. post Abb. in d.*
cap. abolendæ nu. 5. de Sepult. vbi tamen subdit, quod
in casu necessitatis potest ibi extraneus sepeliri, vt
quando alibi humati non posset.

S V M M A R I V M.

71 *Ad construendam Ecclesiam in locis exemptis requiritur auctoritas Papæ, in non exemptis sufficit licentia Episcopi.*

72 *Ad transferendam Ecclesiam de vno ad alium locum concurrere debet iusta causa, & licentia Papæ in locis exemptis, vel Episcopi in non exemptis, & nu. 73.*

73 *Et quid in translatione Ecclesiarum, & Monasteriorum Regularium, & nu. 74.*

75 *Quando Vniuersitas loci, vbi situm est Monasterium, possit impedire huiusmodi translationem.*

76 *Hodie non possunt de nouo erigi Monasteria, seu Conuentus Regularium, nisi de speciali licentia Sedis Apostolicæ.*

Quæ-

Quæstio Quinta,

An requiratur Episcopi licentia, quando Ecclesia de vno ad alium locum transfertur.

71 PRæmittendum est primò, quod non cuique passim templa construere est permissum, sed his tantum, quibus Diœcesanus Episcopus in locis non exemptis, in exemptis verò Papa licentiam concesserit, *cap. nemo, de consecrat. dist. 1. cap. auctoritate, de Priuil. in 6. Conc. Trident. sess. 25. de Regular, cap. 3. in fin.* vbi de erectione Monasteriorum, & domorum tam virorum, quam mulierum, & mendicantium, idque præcipuè inductum est, vt dos congrua à fundatore assigneretur pro manutentione Ecclesiæ, & ministrorum, & ne alijs Ecclesijs aliquod inferatur præiudicium, *vt not. in cap. ad audientiam, de Eccles. ædific. & obseru. Card. Mantic. dec. 131. in princ.*

72 Præmittendum 2. quod ad transferendam Ecclesiam de vno ad alium locum concurrere debet iusta causa, qualis est intemperies aeris, incommoditas situs Monasterij, deficientia victus, & similia, *Rota dec. 721. par. 4. tom. 3. Recent.* his præmissis.

73 Ad quæsitum resp, quod etiam in translatione Ecclesiæ de vno ad alium locum regulariter requiritur Episcopi, vel Papæ licentia, vt supra; nam, etsi cesset ratio dotis in tali casu, ad Episcopum tamen spectat prospicere, ne fundetur Ecclesia in loco minus congruo, aut ne alijs Ecclesijs præiudicium fiat, *iuxta textum in cap, si quis vlt. 16. qu. vlt.* quod etiam procedere in translatione Ecclesiarum, & Monasteriorum Regularium, resoluunt *Portell. in dub. regul. ver. Monasterium, nu. 5. Flau. Cherubin. in Compend. bullar. tom. 3. bull. 99. Hyeron. Roderic. in Compend, q. regul. res. 55. nu. 4. & alij apud Barbos. de offic. & pot. Episc. p. 2. all. 26. nu. 8.*

74 Notandum tamen est, quod Sixtus V. concessit Generali S. Benedicti, vt in capitulo generali de consensu Capituli possit mutare Conuentus de locis incommodis ad loca commodiora, non petita licentia Episcopi: idemque Minoribus concessit Sixtus IV. *prout refert Diana part. 3, resolut. mor. tract. 2. resol. vlt.* vbi etiam dicit, quod huiusmodi priuilegijs non derogatur per Concilium Tridentinum *d. sess, 25. de Regular. cap. 3.* quia ibi sermo est de noua erectione, & ædificatione, non autem de mutatione.

75 Notandum 2, quod Vniuersitas loci, vbi situm est Monasterium, potest impedire translationem faciendam propter deficientiam victus, si se obligauerit ad subministranda necessaria, *Rot, d, decis. 721. par. 4. tom, 3, Recent.*

76 Notandum 3, quod hodie non possunt de nouo erigi Monasteria, conuentus, vel collegia, seu loca quæcumque Regularium tam mendicantium, quam non mendicantium, absque speciali Sedis Apostolicæ licentia, præuia examinatione Sacræ Congregationis negocijs Episcoporum, & Regularium præpositæ; alioquin erectiones sunt ipso iure nullæ, & personæ in eis degentes omnimodæ iurisdictioni, visitationi, & correctioni Ordinarij loci plenè in omnibus subiacent, *ex constit. 27. Innocentij X. in nouo Bullario, incip. Instaurandæ regularis disciplinæ opus &c. §. 5.*

SVMMARIVM.

77 *Destructa Ecclesia, vel collegio ob delictum, amittuntur eius priuilegia, secus si ob aliquam calamitatem, & numer. 83.*

78 *Quid si destruatur Ciuitas, vel Castrum, & nu. 83.*

79 *Destructo principali destruitur etiam accessorium.*

80 *Destructa Ciuitate, vel alio loco sacro, vel prophano ob delictum, Canonici eius loci desinunt esse Canonici cum amissione præbendæ, & Ciues desinunt esse Ciues.*

81 *Destructo Castro destruitur etiam territorium Castri, eiusque iurisdictio, & ad Principem reuertitur, seu ad Ciuitatem dominantem.*

82 *Destructo collegio ob delictum, eius bona vacant, & ad fiscum pertinent.*

83 *Ciuitas extincta ab hostibus, iuris intellectu adhuc extare censetur.*

84 *Legatum annuum Ecclesiæ relictum, an debeatur destructa Ecclesia.*

85 *Ecclesia, in alium locum translata, vel alteri Ecclesiæ æque principaliter vnita, retinet priuilegia, quæ prius habebat.*

86 *Missæ, quæ sub pœna caducitatis celebrari debebant in aliqua Ecclesia, absque caducitatis timore celebrari possunt in alia Ecclesia, ad quam Monachi, seu alij fuerunt translati.*

87 *Missæ celebrari possunt in alia Ecclesia, si constet, Testatorem non habuisse deuotionem in Ecclesia designata, vel si nequeant celebrari in loco constituto.*

88 *Reædificatio Castri penitus destructi non est permissa sine licentia Superioris, licèt secus sit in restauratione.*

Talis auctoritas facit idem Castrum cum primo, ibidem.

89 *Si Rex vniuerit Regno aliquem locum, seu Castrum, locus ille debet regi suis legibus, & non Regni, nisi aliter constet de mente Regis.*

90 *Ponte destructo non potest exigi vectigal à transeuntibus per aquam in eo loco, vbi erat pons, nec in nouo ponte infra, vel supra constructo; secus si in loco veteri pons reficiatur.*

91 *Quando sæpius in die visitans Ecclesiam, cui concessa est indulgentia, toties eam lucretur, & quando vna vice.*

Quæstio Sexta.

An destructa Ecclesia, vel collegio amittantur eius priuilegia.

77 IN hac quæstione distinguendum est: aut enim
talia loca destruuntur facto Superioris, ob de-
lictum, puta ob crimen rebellionis, vel violatæ
pacis publicæ, aut ex causa scandali &c. sine spe
nouæ constructionis, & tunc priuilegia, & iura
78 amittuntur; idemque dicendum est, si ob deli-
ctum destruatur Ciuitas, vel Castrum; ratio est,
quia eo casu huiusmodi loca maximam patiuntur
capitis diminutionem, & per consequens in to-
tum consumuntur omnia eorum iura, vt est iu-
risdictio, merum, & mixtum imperium, statuta,
consuetudines, & similia: destructo enim prin-
79 cipali destruitur etiam accessorium, *l. si vsusfru-
ctus, ff. quib. mod. vsusfruct. amitt. l. pater, §. Tu-
sculanus, ff. de leg. 3. l. cognitionum, §. consumitur,
ff. de Var. & extraord. cognit. Bart. in l. fin. in fin. ff. de
Colleg. illic. Alex. cons. 43. num. 2. lib. 1. Paris. cons.
101. num. 32. vol. 1. Andr. Gail. obseru. 61. num. 1. &
seq.*

80 *seq. lib. 2.* vbi etiam dicit, quod quando Ecclesia, vel Ciuitas, vel alia loca sacra, vel prophana Superioris auctoritate destruuntur ob delictum, de cœtero nullus vocari debet clericus illius Ecclesiæ, vel municeps illius loci, hoc est Canonici desinunt esse, & habere nomen Canonicorum, amittuntque præbendas suas, & Ciues desinunt esse Ciues, *Gra-*
81 *tian. discept. for. cap. 396. num. 1. & sequent.* vbi dicit, quod destructo Castro destruitur etiam territorium Castri, eiusque iurisdictio vti pendens à iurisdictione, quæ inerat in Castro, & ad Principem reuertitur, seu ad Ciuitatem dominantem, *vide Bald. conf. 372. num. 1. lib. 4. Oldrad. conf. 121. num. 15. Peregr. de Iur. fisc. lib. 3. tit. 12. num. 6.* vbi subijcit,
82 quod si collegium destructum fuerit auctoritate Superioris ob delictum, bona per collegium possessa vacant, & ad fiscum vti vacantia pertinent, *Laym. in Theol. mor. lib. 5. tract. 7. cap. 3. nu. 5.*
83 Aut talia loca destruuntur ob aliquam facti calamitatem, puta si à Tyranno, vel belli tempore ab hostibus Ecclesia, vel Ciuitas, aut Castrum destructum, soloque æquatum sit, & tunc priuilegia, & iura sua non amittunt, etiamsi in alio loco reædificentur; quia bellum inter casus fortuitos connumeratur, sicut etiam vis latronum, & prædonum, *Bald. in l. Ciuitates, §. in Decurionibus, num. 3. ff. Quod cuiusque Vniuers. nom.* vbi dicit, quod collegium casu destructum, retinet priuilegia, ità vt necesse non sit, quod ea renouentur, *Gail. d. obseru. 61. num. 5. & seq.* vbi quod Ciuitas extincta à Tiranno, vel hostibus, iuris intellectu adhuc extare censetur, *Grat. disc. for. c. 396. n. 1. & seq. Tiraq. de Priuil. piæ cauſ. pri-*
84 *uil. 91.* vbi dicit, quod legatum annuum Ecclesiæ relictum, debetur etiam destructa Ecclesia, *Bonac. tom. 1. disput. 6. qu. 1 pun. 8. num. 5. verſ. si verò priuilegium &c. Dian. resol. mor. par. 6. tract. 7. ref. 32. Nicol. in Floscul. sine notab. in ver. Ecclesia, num. 8. Layman. d. lib. 5. tract. 7. cap. 3. num. 5.* vbi asserunt, quod Ecclesia, vel Altare retinet easdem indulgentias, siue reædificetur in eodem loco, siue in alio, quia censetur eadem Ecclesia, idemque Altare, cum eumdem titulum retineat: licèt contrarium sentiat Cardinalis de Lugo sapientissimus præceptor meus, *in tract. de Sacram. pœnit. disput. 27. sect. 8. num. 131. quem etiam refert Diana loco cit.*
85 Idem dicendum est, si Ecclesia, Superioris auctoritate in alium locum transferatur, vel alteri Ecclesiæ æquè principaliter vniatur, quia tunc etiam retinet priuilegia, vt quæ priùs habebat, *latè Gail. d. obseruat. 61. num. 10. & seq. Card. Seraphin.*
86 *decis. 1149. per tot.* vbi, quod missæ, quæ ex legato testatoris in certa Ecclesia celebrari debent à monachis, seu ab alijs sub pœna caducitatis, celebrari possunt absque caducitatis timore in alia Ecclesia, ad quam Superioris auctoritate fuerunt translati,
87 *vide Ricc. in Prax. for. Eccles. tom. 2. par. 4. resol. 96.* vbi addit, quod missæ in alia Ecclesia celebrari possunt, quando ex coniecturis constat, testatorem non habuisse deuotionem in Ecclesia designata, *Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 29. num. 8. Bonacin. de Sacramen. disp. 4. q. vlt. pun. 7. § 4. nu. 4.* vbi, quod Episcopus ex iusta causa potest concedere, vt missæ in alia Ecclesia, & in alio altare celebrari possint, si nequeant celebrari in loco constituto.
88 Obserua tamen, quod reædificatio loci penitus destructi, non est permissa sine licentia superioris; licèt secus fit in restauratione, *Bald. in l. si vt proponis, C. de Nupt. Grat. loco cit. n. 24.* vbi etiam dicit, quod talis auctoritas facit idem Castrum cũ primo,

89 Obserua 2. quod si Rex vniuerit aliquem locum Regno, locus ille debet regi suis legibus, & non Regni, quia vnio censetur facta cum suis iuribus; nisi expresse constet de contraria mente Regis, *Bart. in tractat. de Insula, verſ. nullius, num. 10. Alex. conf. 151. num. 5. lib. 2. Iosè Honded. consil. 13. num. 51. lib. 1.*
90 Obserua 3. quod ponte destructo sine spe refectionis, non posset exigi vectigal à transeuntibus per aquam in eo loco, vbi erat pons, nec in nouo ponte infra, vel supra constructo; quia locus, in quo erat iurisdictio limitata, idest ipse pons, desijt esse in rerum natura, & omnia loca sunt naturaliter libera transeuntibus, *vt d. Bald. in l. si plures, num. 14. C. de Cond. insert.* subdens, quod si in loco veteri reficiatur pons, tunc ius vectigalis ipso iure renouatur sine restitutione in integrum, *Gratian. loco cit. d. cap. 396. nu. 11.*
91 Obserua 4. quod si indulgentia sine vlla temporis determinatione absolutè concessa est visitantibus aliquam Ecclesiam, tunc sæpius in die visitans, toties indulgentiam lucratur, cum non sit ratio restringendi ad vnam vicem; secus si concessa sit cum temporis determinatione, vt tali die, vel tempore: hoc enim casu censetur esse mens concedentis, vt quisque non nisi semel lucrari eam possit, *vt rectè distinguit Laym. lib. 5. tract. 7. cap. 3. nu. 3.*

SVMMARIVM.

92 *Creditor Ecclesiæ ex mobilibus, vel fructibus stabilium satisfieri debet: his verò non sufficientibus, retinere poterit prædia Ecclesiæ loco pignoris, donec satisfactus fuerit, non tamen eo distrahere potest.*
93 *An requiratur beneplacitum Apostolicum, quando stabilia Ecclesiæ retinentur loco pignoris, vt supra.*
Quando episcopus mobilia pretiosa ecclesiæ alienare possit, ibidem.

Quæstio Septima.

An prædia Ecclesiæ distrahi possint pro eiusdem Ecclesiæ debitis.

92 QVod possint distrahi, decernit *textus in l. 3. C. de episc. & cler.* nisi sit ager, in quo fundata est Ecclesia, *cap. 1. de Censib.* sed textus *in d. l. 3.* correctus fuit per *auth. item nulla, eodem tit. vt obseruat. glos. in d. l. 3. ver. translationesque;* vnde alij veriùs existimãt, prædia Ecclesiæ non esse distrahenda, sed retineri loco pignoris, donec satisfactum fuerit, ità mandante Iudice Ecclesiastico, *iuxto l. si diuina, iuncta glos. in ver. assignentur, C. de exactor. tribut. lib. 10. & ita sensit etiam Host. in Summ. de Immun. eccles. §. à quibus num. 3. versus fin. Card. Zaborell. in clem. 1. q. 18. de Vit. & hon. Cleric. Genuens. in tract. de eccles. q. 498.* quod intellige, quando ex mobilibus, vel fructibus stabilium creditor Ecclesiæ satisfieri non posset; nam si adessent fructus, vel mobilia pro satisfactione, bona stabilia Ecclesiæ distrahi non debent, *Quaran. in ver. olienatio rer. eccles. nu. 36. vide quæ scripsimus in tract. de Regim. eccles. lib. 1. c. 4. nu. 28. & seq.*
93 An verò requiratur beneplacitum Apostolicum, quando bona stabilia Ecclesiæ retinentur loco pignoris vt supra pro debitis ab eadem Ecclesia contractis? negat *Barbos. de offic. & pot. episcop. par. 3. alleg. 95. nu. 22. & seq.* quia hic est vnus ex casibus à iure permissis: quemadmodum nec requiritur benepla-
citum

eitum Apoſtolicum, quando bona Eccleſiæ alienantur cauſa pietatis, videlicet pro redemptione captiuorum, vel pro alimonia pauperum; hoc tamen procedere poteſt, quando ad præfatum effectum alienarentur mobilia pretioſa Eccleſiæ, ſecus ſi ſtabilia, *per textum in cap. aurum 12. queſt 2. & ità ſenſit Mantic. de Tacit. lib. 25. tit. 6. nu. 11. & ſequent. Nauar. conſ. 16. num. 3. de rebus eccleſ. non alienau. Gennenſ. in tract. de eccleſ. q. 458.* vbi tamen ſubdit, Epiſcopum non poſſe mobilia pretioſa Eccleſiæ alienare, niſi tanta eſſet neceſſitas, vt de facili non poſſit conſuli Summus Pontifex.

S V M M A R I V M.

94 *Legatum relictum eccleſiæ parochiali cenſetur relictum eccleſiæ, in qua teſtator habitabat tempore teſtamenti, & nu. 96. Limitatur nu. 96. & 98.*

95 *Relictum cognatis, intelligitur de his, qui erant tempore teſtamenti.*

97 *Legatum modicæ quantitatis debetur Parochiæ, in qua teſtator fuit ſepultus.*

98 *Si teſtator in totum mutauit domicilium, legatum ſimpliciter eccleſiæ Parochiali relictum, debetur eccleſiæ, in cuius Parochia tempore mortis habitabat.*

99 *Legatum relictum omnibus eccleſijs Ciuitatis, an cenſeatur relictum eccleſijs poſtea conſtructis, & numer. 101.*

100 *Legatum relictum filiabus, an cenſeatur relictum poſthumis.*

101 *Legatum relictum Cognatis debetur ijs, qui ſunt cognati tam tempore mortis, quam tempore teſtamenti.*

Quæſtio Octaua.

Cui debeatur legatum factum eccleſiæ parochiali, ſi teſtator tempore teſtamenti habitabat in vna parochia, & tempore mortis in alia.

94 RESp. quod cenſetur relictum Eccleſiæ, in qua teſtator habitabat tempore teſtamenti, quia in legatis tempus teſtamenti inſpicitur, *l. ſi ità, ff. de aur. & argent. legat. l. ſi cognatis, ff. de rebus dub. l. peto, §. fratre, ff. de leg. 2.* vbi reli-
95 ctum cognatis, intelligitur de his, qui erant tempore teſtamenti, *Roman. in auth. ſimiliter, num. 91. C. ad l. falc. quem refert, & ſequitur Cancer. var. lib. 3. cap. 20. num. 118. & ſeq. Mantic. de Coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 6. num. 13.* quę quidem ſententia
96 tanto magis procedit, ſi teſtator diu habitauerit in parochia, in qua fecit teſtamentum, & deinde per modicum tempus motatus fuerit in parochia, in qua deceſſit, *Gennenſ. in tract. de eccleſ. q. 398.*

97 Limita 1. quando legatum eſſet modicę quantitatis: tunc enim, cum conueniat oneri ſepulturę, debetur parochię, in qua teſtator fuerit ſepultus, *vt ſubdit Mant. loc. cit. arg. l. nec adiecit, ff. pro Soc.*

93 Limita 2. ſi teſtator in totum mutauit domicilium; quia eo caſu legatum ſimpliciter Eccleſiæ Parochiali relictum, Sancti nomine non expreſſo, debetur Eccleſiæ, in cuius parochia tempore mortis habitauit, *arg. l. placet, cum ſeq. ff. de liber. & poſthum. d. l. ſi cognatis*, vbi, quod non ſemper tempus teſtamenti inſpicitur, ſed ex veriſimili voluntate tempus mortis etiam ſpectandum eſt, *& ità ſenſit Boer. deciſ. 176. num. 3. Mantic. d. lib. 8. tit. 6. num. 13. verſ. ſed aduerte &c.*

99 Quæres, an, ſi legatum relictum ſit omnibus Eccleſijs Ciuitatis, intelligatur relictum etiam Eccleſijs poſt mortem teſtatoris conſtructis? affirmat *Iaſ. in l. qui filiabus, ff. de leg. 1. quem refert, & ſequitur Gennenſ. in d. tract. q. 397. verſus fin.* cum hac tamen reſtrictione, dummodò non multum grauetur hæres, arbitrio Iudicis, *per text. in cap. quanto, de Cenſib.* ſed alij rectiùs contrariam ſententiam ſequuntur ex veriſimili mente teſtatoris, qui non præſumitur voluiſſe præiudicare Eccleſijs, quibus tempore mortis eiuſdem teſtatoris fuit ius perfectè quæſitum, niſi aliud ex coniecturis appareat, *arg. d. l. qui filiabus,*
100 vbi legatum relictum filiabus, non intelligitur relictũ poſthumis, niſi ex verbis teſtamenti appareat, teſtatorem de poſthuma cogitaſſe, vt quia in aliqua teſtamenti parte de poſthuma fecerit mentionem, *clem. litteras, vbi DD. de Reſcript. Bald. in d. l. qui filia-*
101 *bus, & ibidem Alex. num. 2.* vbi addit, quod neque extenditur legatum ad alias Eccleſias conſtructas poſt teſtamentum, viuente adhuc teſtatore, quia teſtator non potuit cogitare, quot Eccleſiæ poſſent ædificari, *Dilect. de Artc teſtan. tit. de legat. cautel. 55. nu. 1. Mantic. d. lib. 8. tit. 6. nu. 9. & ſeq.*

102 Nec obſtat *text. in d. l. ſi cognatis ff. de rebus dub.* vbi legatum relictum cognatis, intelligitur etiam de ijs, qui ſunt cognati tempore mortis, quamuis non fuerint tempore teſtamenti; quia hoc eſt ſpeciale in perſonis coniunctis, vt ſufficiat, aliquem tempore teſtamenti, vel mortis cognatum eſſe, *vt ibidem not. Bart.* ſubdens, hoc verum eſſe, ſi teſtator hoc ſciuit, ſecus ſi ignorauit, *Alex. loc. cit. Mantic. vbi ſupra dict. tit. 6. num. 9.*

S V M M A R I V M.

102 *Eccleſiæ conſtruendæ legari, & donari poteſt, & numer. 107. & 109.*

103 *Eccleſia conſtruenda poteſt hæres inſtitui.*

104 *Relicta Eccleſiæ conſtruendæ debent tradi ſine diminutione.*

Quando fructus medij temporis debeantur, ibidem.

105 *Teſtator pro ſalute animæ ſuæ poteſt relinquere incertum hæredem, veluti pauperes Chriſti, aut miſerabiles perſonas.*

106 *Inſtitutio hæredis alterius voluntati commiſſa, an valida ſit fauore piæ cauſæ.*

Quid ſi teſtator bona ſui arbitrio, & diſpoſitioni alterius poſt mortem ſuam ſimpliciter remittat, nulla facta mentione piæ cauſæ, ibidem.

107 *Cum donatur Eccleſiæ conſtruendæ, talis promiſſio fit Deo, qui pro loco pio eſt præſens, & acceptat.*

108 *Allegatio partis in textu narrata non facit aliquod ius.*

109 *Notarius ſtipulari poteſt pro Eccleſia conſtruenda.*

110 *Legatum dotis relictum Eccleſiæ conſtruendæ, debetur ſtatim ante conſtructionem.*

111 *Teſtator cenſetur ſe conformaſſe cum diſpoſitione iuris.*

112 *Minor, ſi maior ſit 14. annis, poteſt conſtruere, vel dotare Eccleſiam ſine decreto Iudicis, & alijs ſolemnitatibus ſtatutarijs.*

113 *Minor in cauſis ſpiritualibus, & beneficialibus, & dependentibus ab eis habetur pro maiori.*

Item maiori comparatur in vltima voluntate, & matrimonio, ibidem.

114 *Teſtator mandans, Eccleſiam conſtrui in fundo ſuo, non cenſetur totum fundum donaſſe Eccleſiæ, ſed quatenus neceſſe eſt.*

115 *Teſtator legans Eccleſiæ annuam quantitatem ſoluen-*
dam

dam ex aliquo prædio, non int lligitur legaße dominium prædij.

Hærede non præstante huiusmodi annuam quantitatem, poterit Ecclesia fundum vendicare, ibidem.

116 *Legatum annuum perpetuò relictum Ecclesiæ, debetur etiam post tempus centum annorum, excepto legato annuo vsusfructus.*

117 *Dos Ecclesiæ est priuilegiata sicut dos mulieris.*

118 *Validum est legatum factum Ecclesiæ, quam in specie non expressit testator, & cui Ecclesiæ tale legatum debeatur.*

119 *In dubio magis intelligitur relictum Monasterio monialium, quàm monachorum.*

120 *Si Ecclesia, vel Monasterium in loco per testatorem destinato construi nequeat, in alio loco construenda est, designando ab Episcopo.*

111 *Data negligentia hæredis non construentis ecclesiam in loco per te'statorem designato, potest episcopus in alio loco, seu alio modo exequi voluntatem testatoris.*

Quæstio Nona.

An Ecclesiæ construendæ legari, & donari possit.

102 RESp. affirmatiuè: & quidem prima pars hu-
ius conclusionis, videlicet, quod Ecclesiæ
construendæ legari possit, constat *ex tex. in cap. nos*
quidem, de Testam. l. seruos, ff. de Alim. & cibar. leg.
Gabr. commun. conclus. lib. 6. tit. de Pia caus. conclus. 3.
103 *num. 7.* vbi subijcit, quod Ecclesia construenda po-
test etiam hæres institui, *Abb. in d. cap. nos quidem,*
104 *num. 2. & 7.* vbi etiam dicit, quod relicta Ecclesię
construendæ, debent tradi sine aliqua diminutio-
ne, & ideò etiam fructus medij temporis debentur
a die mortis testatoris, quos tenetur hæres seruare
pro eodem monasterio construendo, *arg. l. si ità relictum, §. Pegasus, ff. de leg. 2.* vbi, si relinquitur prę-
dium ad certum diem, puta post decem annos,
vel cum legatarius erit pubes, debetur prædium
cum fructibus medij temporis, si dies fuerit appo-
sita fauore legatarij: sed in casu, quo relinquitur
Monasterio construendo, dies in dubio apposita
censetur non fauore hæredis, sed fauore Ecclesiæ,
quia si Ecclesia fuisset constructa tempore testa-
menti, testator reliquisset de præsenti, & non in
diem, vt colligitur, *ex §. si autem, 2. Auth. de eccles.*
tit. & notat etiam Genuens. in tract. de eccles. quæst. 247.
Gratian. discept. forens. cap. 358. num. 15. & sequent. sub-
dens *num. 20.* quod dilatio quæcumque obtenta ab
Episcopo, non debet prodesse hæredi, vt faciat
fructus suos, cum non potuerit Ecclesiæ præiudi-
care, *ex latè trad. per Bart. cons. 57. & 58. lib. 2.* vbi
105 dicit, quod licèt hæres habeat dilationem ad
construendum monasterium, non tamen ex conse-
quenti habet dilationem ad præstandum lega-
tum, *vide Barbos. de offic. & pot. episcop. par. 3. alleg.*
82. num. 34. & 40. vbi etiam dicit, quod testator
pro salute animæ suæ potest relinquere incertum
hæredem, veluti pauperes Christi, aut miserabiles
personas.
Addit *idem Barbos. loco citat. num. 35.* quod in-
106 stitutio hæredis alterius voluntati commissa, fa-
uore piæ causæ valida est de iure canonico; vnde si
quis bona sua arbitrio, & dispositione alterius post
mortem suam remittat, licèt piam causam non ex-
primat, valida erit dispositio huiusmodi, vt ad
pias causas ea bona disponantur, *per tex. in cap. cum*
tibi, vbi Panorm. de testam. Bart. in l. 1. C. de Sacros.
Cras. §. institutio, quæst. 18. num. 8. Tiraq. de Priuil. piæ
caus. priuil. 64. Surd. de Alim. tit. 8. priuil. 17. numer. 5.
Valasc. cons. 68. num. 4. & cons. 145. num. 5. Gabr. tit. de
pia causa conclus. 3. num. 6. lib. 6. de iure verò ciuili
nullum est illud testamentum, quo hæredis insti-
tutio alterius voluntati committitur, *l. illa institu-*
tio, ff. de hæred. instit. quemadmodum eodem iure hę-
res certus est nominandus, vt testamentum valeat,
§. ante hæredis, instit. de legat.
107 Quoad secundam partem, videlicet, quod Ec-
clesiæ construendæ donari possit, quamuis, *Bart.*
in d. l. seruos, num. 4. Abb. in d. cap. nos quidem, num. 2.
Genuens. in tract. de Eccles. quæst. 246. & alij negati-
uam sententiam sequantur, eo quia donatio est
contractus, qui requirit personam veram, vel fi-
ctam, cum qua contrahatur: tamen affirmatiua
sententia verior est, quia cum donatur Ecclesiæ
construendæ, talis promissio fit Deo, qui pro lo-
co pio est præsens, & acceptat, ex quo corruit ratio
contrariæ sententiæ, *glos. in cap. quoties, vers. & per*
te, 1. quæst. 7. Bald. cons. 86. lib. 5. Tiraq. de priuileg.
piæ caus. priuil. 115. Bero. cons. 21. lib. 2. Corn. cons. 215.
num. 6. vers. & posset attentari &c. lib. 2. & alij, quos
refert, & sequitur Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloß. 5.
§. 7. numer. 101. & sequent. Gratian. dict. cap 358.
num. 34. & seq. Barbos. dict. par. 3. alleg. 82. num 40.
108 Nec obstat *text. in cap. Abbate sanè, de sentent. & re*
iud. in 6. ibi, præsertim quia monasterio, quod nondum
erat, aliqua fieri donatio non valebat: quia hæc tan-
tum erat allegatio partis, non autem decisio, seu
responsio Papæ; allegatio autem partis in textu
narrata, non facit aliquod ius, præsertim quia su-
per huiusmodi verbis narratiuis non fundatur in-
tentio legislatoris, *glos. ibidem vers. iudicio, Gonz. dict.*
glos. 5. §. 7. nu. 106. & seq. Grat. d. cap. 358. n. 37. & seq.
109 Ampliatur supradicta conclusio, vt tanto magis
procedat, si fieret donatio alij, qui promitteret re-
stituere templo ædificando, quia tunc adesset perso-
na, cum qua contraheretur, *vt d. Bart. in d. l. seruos, nu.*
4. Genuens. in tr. de eccles. q. 246. vbi etiam dicit, quod
Ecclesiæ construendæ donari potest, si Notarius pro
ea stipuletur.
110 Quæres 1. an legatum dotis relictum Ecclesiæ cō-
struendæ debeatur statim ante constructionem, vel
potius debeat expectari constructio? Resp. *Tob. Non.*
cons. 60. quod legatum huiusmodi non ante debet
solui, quàm Ecclesia constructa, & consectata sit, *arg.*
l. filium, vbi Bar. & alij ff. de opt. legat. contraria tamen
sententia, videlicet quod legatū debeatur ante con-
structionem, videtur verior, quia in constructione
Ecclesię hoc est speciale, vt quando mittitur primus
lapis, consignetur dos: nec Episcopus licentiam ędi-
ficandi concedere debet, nisi prius constituta dote,
c. nemo, de consecr. dist. 1. censetur autē testator se con-
111 formasse cum dispositione iuris, nisi de contrario
expresè constet, *ità Genu. in tr. de Eccl. q. 266. vbi pro*
hac sententia cit. Innoc. & Abb. in c. nos quidem de test.
112 Quæres 2. an minor possit construere, vel dotare
Ecclesiā sine decreto Iudicis, & alijs solennitatibus
statutarijs? Resp. affirmatiuè, dūmodo maior sit 14.
113 annis: minor enim in causis spiritualibus, & bene-
ficialibus, & dependentibus ab eis habetur pro ma-
iori, *c. si annum, de Iudic. in 6.* quemadmodum maiori
comparatur in vltima voluntate, & matrimonio, *l.*
Aurel. §. Caius, ff. de liberat. legat. c. 2. de Despons. impub.
Genuens. d. tr. de eccl. q. 334. vbi idem dicit in muliere.

Quæ-

114 Quæres 3. an testator mandans, Ecclesiam construi in fundo suo, censeatur totum fundum donasse Ecclesiæ? Resp. negatiuè, *per tex. in l. 2. §. Celsus, ff. de Relig. & sumpt. fun.* vbi non totus, qui sepulturæ destinatus est, locus sit religiosus, sed quatenus corpus humatum est; vnde eam partem fundi censetur donasse, quæ ad Ecclesiam ibidem construendam necessaria, & opportuna videbitur arbitrio Episcopi, *& ità sensit Franch. in cap. Abbate sanè, de Sent. & re ind. in 6. quem refert Genuens. in dict. tract. q. 171.* vbi etiam dicit, quod testator legans Ecclesiæ annuam quantitatem soluendam ex aliquo prædio, vel domu, non intelligitur legasse dominium prædij, vel domus; & ideò hæres potest huiusmodi domum alienare sine consensu Rectoris Ecclesiæ, dummodò alienet eum dicto onere, *Spec. in tit. de Locat. §. nunc aliqua, nu. 144. vide eumdem Genue. s. d. tract. q. 341.* vbi subdit, quod hærede non præstante huiusmodi annuam quantitatem, poterit Ecclesia fundum vendicare, *per text. in l. 1. C. de Donat. quæ sub modo &c.*

116 Quæres 4. an legatum annuum perpetuò relictum Ecclesiæ, debeatur etiam post tempus centum annorum? Resp. affirmatiuè *cum Tiraq. de priuil. piæ caus. priuil. 90. Genuens. in d. tract. de Eccles. q. 328.* vbi subijcit, quod legatum annuum vsusfructus finitur spatio centum annorum, ne proprietas apud hæredem sit inutilis.

117 Quæres 5. an dos Ecclesiæ sit priuilegiata sicut dos mulieris? Resp. affirmatiuè: & ideò sicut dos mulieris præfertur omnibus creditoribus habentibus tacitam hypothecam, etiam prioribus tempore tam in actione reali, quàm personali, *l. 1. C. de rei vxor. act. l. assiduis, vbi DD. C. qui pot. in pign. hab.* ità Ecclesia hoc priuilegium anterioritatis habet contra creditores fundatoris pro habenda dote, vel ea recuperanda, cum bona construentis Ecclesiam sint tacitè pro dote hypothecata, *latè Genuens. in tract. de Eccles. q. 138.* vbi dicit quod omnia priuilegia competentia doti mulieris, competunt etiam doti Ecclesiæ.

118 Quæres 6. an valeat legatum factum Ecclesiæ,
quam in specie non expressit defunctus adeò, vt
ignoretur, quam voluerit intelligere? Resp. huius-
modi legatum non esse inualidum, nam si testator
Ecclesiam v.g. S. Mariæ simpliciter nominauit, erit
parochiali Ecclesiæ, si eius sit nominis, aut eius no-
minis pauperiori præstandum, vel denique Cathe-
drali, si in ea Ciuitate, vel Diœcesi nulla esset Ec-
clesia, quę sub illo titulo vocaretur, nisi obstet mens
testatoris, *Genuens. in Prax. Archiep. Cur. Neap. c. 57.
nu. 14. & 15.* subdens, quod in dubio magis intelli-
119 gitur relictum monasterio monialium, quàm mo-
nachorum, *Crass. §. legatum, q. 64. nu. 5. Gom. var. to. 2.
cap. 11. nu. 8. & alij apud Barbos. de offic. & pot. Episc. p.
3. alleg. 83. nu. 41.*

120 Quæres 7. an si monasterium, seu Ecclesia construi nequeat in loco per testatorem destinato, possit Episcopus licentiam concedere, vt in alio loco construatur? Resp. affirmatiuè, *arg. cap. 3. de Testam. Alex. cons. 73. vol. 7. Gambar. de offic. legat. lib. 6. à nu. 223. Aloys. Ricc. collect. 558. in fin. p. 3. Emman. qq. Regular. tom. 2. q. 125. art. 10. & alij apud Barbos. loco cit.*
121 *d. alleg. 83. nu. 10. & 16.* vbi etiam dicit, quod data negligentia hæredis non construentis Ecclesiam in loco per testatorem destinato, poterit Episcopus in alio loco, seu alio modo exequi eiusdem testatoris voluntatem, *ex trad. per Lap. all. 87. post nu. 4. Monet. de Commut. vlt. volunt. cap. 5. nu. 535.*

S V M M A R I V M.

122 *Defuncto Rectore, qui malè alienauit rem Ecclesiæ, vel inutiliter contraxit, remanet possessio ciuilis apud Ecclesiam.*

123 *Quid operetur hæc ciuilis possessio.*

124 *Prælatus, seu Rector successor possidet absque noua apprehensione.*

125 *Pupillus, & Ecclesia non possunt amittere possessionem.*

Ex contractu ab Ecclesia, vel pupillo inutiliter facto non transfertur possessio, ibidem.

126 *Prælatus nomine Ecclesiæ potest agere iudicio manutentionis, quando alius, Ecclesia vacante, occupauit naturalem.*

127 *Quando agitur de priuanda Ecclesia iure suo ex facto Rectoris, vel alterius nullo, Ecclesia non dicitur priuata, sed manutentio semper potest intentari.*

128 *Datur interdictum, Vnde vi, pro recuperatione naturalis ab alio occupatæ.*

129 *Vnio facta ab Ordinario præstat titulum coloratum ad effectum vt Rector Ecclesiæ agere possit remedio possessorio, siue actione spolij, etiamsi Rector ipse nunquam possederit.*

130 *Regula, de Triennali, non obstat agenti spolio.*

Successor spoliantis non iuuatur ista regula, ibidem.

131 *Idem Prælatus, seu Rector, qui bona Ecclesiæ malè alienauit, potest nomine ipsius Ecclesiæ agere interdicto retinendæ.*

Ecclesia res malè alienatas potest propria auctoritate recuperare, ibidem.

132 *Interdictum, vti possidetis, habet naturam mixtam, nempè ciuilis retinendæ, & recuperandæ naturalis.*

133 *Quando fructus bonorum Ecclesiæ malè alienatorum debeantur à die factæ alienationis, & quando à die moti iudicij.*

134 *Quando Prælatus, seu Rector Ecclesiæ teneatur stare pacto, quod fecit.*

Quæstio Decima.

An mortuo Prælato, seu Rectore malè alienante rem Ecclesiæ, vel inutiliter contrahente, remaneat possessio ciuilis apud Ecclesiam, & quid hæc ciuilis possessio operetur.

122 RESp. quod mortuo Prælato Ecclesia eo casu
retinet ciuilem possessionem, quam non
amittit ex eo, quod aliquis sibi occupet natura-
lem, ità vt ratione eiusdem ciuilis Prælatus suc-
123 cessor expellere possit occupantem, eoque expul-
so naturalem primæuam recuperatet Prælatus enim
successor possidet absque noua apprehensione, quia
124 Ecclesia possidet, *Bart. in l. 1. §. interdictum, num.
3. versic. quandoque per illam clandestinam apprehensio-
nem &c. ff. Vti possid. & in l. 3. §. eum igitur, num. 1.
ff. de Vi arm. & in l. 1. § si vir vxori, num. 3. ff. de Ac-
125 quir. possess.* vbi dicit, quod pupillus, & Ecclesia
non possunt amittere possessionem: & ideò ex
inutili contractu ab eis facto non transfertur pos-
sessio, licèt secus sit in alijs, *Innocent. in cap. cum
super, num. 4. de caus. possess. & propriet. & in cap.
cum in officijs, num. 6. versic. si autem solummodo &c.
de Testam. Natt. cons. 562. num. 10. & sequent. Paris.
consil. 24. num. 7. & seq. volum. 1. Guid. Pap. decis. 355.
Rot. in Recent. part. 6. decis. 78. numer. 38. & decis. 139.*
num.

136 *num.38. & decis.139.nu.9.15.16.25.27.& 34.* vbi,
quod potest Prælatus nomine Ecclesiæ agere iudi-
cio manntentionis, quando aliquis, Ecclesia vacan-
te, occupauit naturalem, *& decis.275.nu.16.& seq.&*
127 *decis.291.nu.5. & 6.* vbi, quod quando agitur de
priuanda Ecclesia iure suo ex facto Rectoris, vel al-
terius nullo, Ecclesia non dicitur priuata, sed ma-
nutentio semper potest intentari, *& decis.1.nu.1.de*
Restit. spol.in nou.Caputaq.dec.170.p.3. vbi, quod da-
128 tur interdictum vnde vi pro recuperatione natu-
ralis ab alio occupatæ, *Comitol. decis. 1. & 9. per tot.*
vbi, quod vnio facta ab Ordinario suffragatur, &
præstat titulum coloratum ad effectum, vt Rector
Ecclesię, ad cuius fauorē fuit facta vnio agere possit
nomine eiusdem Ecclesiæ remedio possessorio, siue
actione spolij, etiamsi Rector ipse nunquā possede-
rit, modò constet de effectuatione vnionis, quo casu
non obstant regulæ vnionum reuocatoriæ, nec regu-
130 la de Triennali, quæ similiter non obstat agenti
spolio, *Sarnen. super d. reg. de Triennali q. 11. vers. circa*
tertium &c. vbi quod nec successor spoliantis iuua-
tur ista regula.
131 Sed quæres, an idem Prælatus, qui malè alienauit
bona Ecclesiæ, possit nomine ipsius Ecclesiæ agere
interdicto retinendæ? Resp. affirmatiuè, *Gennens. in*
tract. de Ecclesq. 381. vbi addit, quod Ecclesia res
malè alienatas potest propria auctoritate recupe-
132 rare, *Rot. d. decis. 139. nu. 27. & seq. par.6. Recent.*
vbi, quod interdictum, vti possidetis, habet natu-
ram mixtam, nempe ciuilis retinendæ, & recupe-
randæ naturalis.
133 Quæres 2. an fructus bonorum Ecclesiæ malè
alienatorum debeantur à die moti iudicij, vel à die
factæ alienationis? Resp. quod regulariter in recu-
peratione rei Ecclesiæ nulliter alienatæ fructus de-
bent restitui à die factæ alienationis, deductis ta-
men grauaminibus, & expensis, *iuxta textum in l. iu-*
bemus nulli, §. sanè, & §. seq. C. de Sacros. Eccles. cap. si
quis Presbyterarum, de Reb. Eccles. non alien. de qua latè
Paul. Rub. in annat. ad decis. 444. num. 12. & seq. par. 4.
tom. 2. Recent. & nos fusius scripsimus in tract. de Temp.
legal. lib. 4. cap. 14. aliquando tamen debentur à
die moti iudicij, vt quando fuit erratum in facto
eo quia putabatur, rem esse solitam locari; idem-
que dicendum, quando intercessit error iuris valdè
dubij, qui æquiparatur dubio facti, *Peregrin. de fi-*
dei com. art. 49. num. 120. Rot. d. decis. 444. num. 1. &
seq.
134 Notandum tamen est, quod quando præiudi-
cium Prælati, seu Rectoris est separabile ab interes-
se Ecclesiæ, puta si pactum non tangat iura Ecclesiæ,
tunc tenetur Rector, seu Prælatus stare pacto, quod
fecit, illique præiudicat idem pactum, donec vixe-
rit, quamuis nocere non possit Ecclesiæ, *vt tradunt*
glos. & DD. in c p. cum venissent, de Instit. Rot. decis. 22.
num. 9. & seq. par. 2. Diuers. & dec. 29. num. 15. & 16.
par. 6. Recent.

S V M M A R I V M.

135 *Administratores Ecclesiæ per viam extinctionis pos-*
sunt retrouendere censum stante disdicta, non tamen
censum ipsum cedere translatiuè.
136 *Quando retrocessio dicatur facta extinctiuè, & num.*
137.
Mens contrahentium potiùs attendi debet, quàm ver-
borum formula, ibidem.
137 *Actus regulatur, & interpretationem recipit à prohe-*
mio.
138 *Quando tertius redimens censum pro alio, possit acqui-*
re iura extinctionis.
139 *Fideiussor pro sua indemnitate potest censum extin-*
guere.
140 *Quando cessio census præsumatur facta translatiuè.*
An in hoc credatur attestationi creditaris, ibidem.
141 *Fideiussor principalis debitoris emens censum, an &*
quando possit annuas responsiones tam a principali
debitore, quam a confideiussore exigere, & nu. 14.
& seq. vsque ad nu. 147.
143 *Quando primus fideiussor censeatur fideiussisse con-*
templatione secundi, & quando non, & nu. 146.
143 *Secundus fideiussor censetur se obligasse, contemplatio-*
ne primi.
145 *Fideiussor soluendo creditari, videtur in dubio potiùs*
emisse nomen deditaris, quã extinguere voluisse pro-
priam obligationem.
147 *Correus, qui solidum soluit principali creditori; po-*
test repetere à confideiussore pro rata sine cessione.

Quæstio Vndecima.

An Ecclesia, & loca pia, seu eorum admini
stratores in actu retrouenditianis census
possint absque beneplacito Apostolico
cedere iura translatiuè.

135 RESp. quod Administratores Ecclesiæ possunt
quidem per viam extinctionis sine benepla-
cito Apostolico retrouendere, seu retrocedere cen-
sum stante disdicta, cum eo casu actus sit omnino
necessarius, *ad trad. per Rot. apud Cruc. de Censib. de-*
cis. 294. in princ. sed translatiuè censum cedere sine
beneplacito Apostolico non possunt, tum quia talis
cessio est actus voluntarius, tum etiam quia census
inter stabilia computatur, *Rot. apud Pacif. de Salu. in-*
terd. decis. 209. num. 9. & apud Cenc. decis. 81. nu. 7. &
par. 7. Recent. decis. 235. nu. 4. & seq. & decis. 383. num.
13. & apud Merlin. post tract. de Pignor. dec. 95. num. 6.
& seq.
136 Dicitur verò retrocessio facta extinctiuè, nō solū
quando ipsemet debitor censum extinguit, sed etiā
quando alius soluit de consensu, & mandato debi-
toris, vel quando solutio fit ab eo, qui in se censum
accollauit, vel quando tertius intendit solū liberare
debitorē, vel etiā quando ex lectura instrumēti ap-
paret, cessionē cēsus fuisset extinctiuā, vt quia cessio
facta fuerit in vim præcedentis disdictę, vel ad effe-
ctum acquirendi ius, & actiones pro quantitate
sortis; quibus casibus cessio dicitur extinctiua,
etiamsi facta fuerit cum illa clausula, translatiuè,
non autem extinctiuè, cum potiùs mens contra-
hentium attendi debeat, quàm verborum formu-
137 la, *Rot. decis. 83. num. 8. apud Merlin. post tract.*
de Pignor. præsertim quando in prohemio, a quo
totus actus regulatur, & interpretationem reci-
pit, vel in corpore instrumenti, verba à retrouendi-
tione incipiunt, vel cedentes translatiuè iura cede-
re non poterant, sed tantum extinctiuè, *Rot. apud*
Merlin. vbi supra decis. 67. nu. 7. & seq. & decis. 95. nu.
138 *5. cum seq.* vbi subijcit, declarationem contrahen-
tium, quod iura dicantur cessa translatiuè, non ex-
tinctiuè, eo casu intelligendā esse respectu sortis,
vt scilicet soluens pro alio de proprijs pecunijs pos-
sit summam solutam irreuocabiliter repetere à
principali debitore, *Rot. in Romana Saluiani 27.*
May 1619. coram Pirouana, impress. post Addit.
Cenc.

Cenc. de Censib. decis. 45. *& in Rauennaten. census* 27. *Iunij* 1639. *coram Dunozet, & 26. Nouembris eiusdem anni coram eodem*; quod tamen procedere potest, quando alius soluit de consensu, vel mandato debitoris: alioquin tertius redimens censum pro alio, non posset acquirere iura extinctionis, cum debitor inuitus non possit ad census redemptionem, & extinctionem cogi, *vt expressè cauetur in bulla Pij V. super forma creandi census, incip. Cum onus &c. relat. per Quaran. in sum. Bullar. in ver. contractus censualis, & obseruant Auend. de censib. cap.* 106. *num.* 6. *Felician. eodem tract. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 11. *& alij relati per Rot. apud Merlin. post tract. de Pignor. decision.* 83. *num.* 1. *& apud Cenc. de Censibus post Addit. dec.* 45.

139 An verò liceat fideiussori pro sua indemnitate censum extinguere? affirmat *Rota apud Cenc. d. decis.* 45. *in fin.*

140 Præsumitur verò cessio translatiuè, quando fit simpliciter, *Rot. dec.* 43. *apud Cenc. post addit. & apud Merlin. post tract. de Pignor. dec.* 67. *num.* 8. *& decis.* 24. *num.* 13. *vers. & licèt, & dec.* 83. *nu.* 1. vbi, quod etiam præsumitur cessio translatiuè, quando fors per tertium soluta, reperi non potest à principali debitore; idemque dicendum, quando redimens censum declarauit soluere de proprijs pecunijs ad effectum reportandi cessionem contra debitorem census, *Rot. apud Merlin. d. decis.* 83. *num.* 7. *& seq.* vbi quod verisimilius est, tertium soluentem de proprijs pecunijs cum supradicta declaratione, voluisse potiùs acquirere censum, & fructus lucrari, quàm illum extinguere, & simplicem pecuniæ creditorem esse, etiamsi cessio facta fuerit per verba, *retrouendidit, & retrocessit*, quæ videntur importare veram census extinctionem: non enim verba, sed mens contrahentium attendi debet, *vt supra diximus, vide Rot. apud Cenc. post addit. decis.* 43. *num.* 8. *&* 9. *& apud Merlin. d. dec.* 83. *num.* 9. *& seq.* vbi, quod in hoc defertur etiam attestationi creditoris declarantis, an intellexerit censum transferre, vel extinguere, licèt huiusmodi attestatio, seu declaratio facta fuerit ex interuallo.

Et hoc quidem locum habet non tantùm in tertio, sed etiam in fideiussore principalis debitoris
141 obligato in eodem instrumento census: hic enim, si emerit censum, seu nomen, & ius reditus, poterit annuas responsiones tam à principali debitore, quàm à confideiussore exigere; cum hac tamen distinctione, quod contra principalem debitorem potest agere ad integrum censum: contra fideiussorem non ad integrum censum, sed ad id, quod superest, deducta eius rata, *§. si plures, inst. de fideiuss. Burati. dec.* 645. *num.* 10. *Cenc. par.* 2. *cap.* 2. *q.* 2. *artic.* 5. *num.* 2. *& seq. Rota apud eundem dec.* 178. *& apud Merlin. d. decis.* 24. *num.* 1. *& seq. & nu.* 14. *cum seq. Gratian. discept. for. cap.* 459. *num.* 19. *& seq. Fontanell. de Pact. nuptial. claus.* 4. *glos.* 18. *par.* 3. *num.* 70. *& seq. & decis. Catalon.* 216. *num.* 7. quod procedit etiam in eo, qui
142 diuerso tempore fideiussit, dummodo in instrumento actum fuerit cum fideiussore, vt alius daretur confideiussor; vnde si secundus fideiussor emat censum cum cessione iurium, non poterit à primo fideiussore solidum petere, quia primus censetur fideiussisse contemplatione secundi, & sub spe mutui periculi, *Neguz. de Pignor. par.* 5. *mem.* 3. *num.* 36. vbi
143 etiam dicit, quod secundus censetur se obligasse contemplatione primi, *Card. Seraphin. dec.* 826. *nu.* 1. *& alij apud Cenc. p.* 2. *q.* 2. *art.* 5. *nu.* 8.

144 Hæc tamen conclusio procedit, quando fideiussor soluit vti vnus ex fideiussoribus, *Alex. cons.* 38. *in fin. lib.* 5. *Vinc. de Franch. dec.* 55. *num.* 1. *Greg. decis.* 190. secus si soluit vti tertius, quasi emendo nomen debitoris, *iuxta text. in l. cum is qui,* 37. *ff. de fideiuss.* hoc enim casu potest repetere à coobligatis omne, quod soluit, etiam non dempta rata, seu propria portione, *glos. in l. Modestinus, ver. actionum, ff. de Solut. Rota Romana Societatis* 24. *Februarij* 1612. *coram Card. Sacrato, prout refert Beltram. ad Greg. d. decis.* 190. *& in Romana censns* 18. *Maij* 1618. *coram Manzanedo, & in alijs relat. in d. decis.* 24. *num.* 6. 10. *& seq. apud Merlin.*

145 vbi, quod in dubio fideiussor soluendo creditori, videtur potiùs emisse nomen debitoris, quàm extinguere voluisse propriam obligationem, *per tex. in l. fideiussoribus* 18. *l. cum is, qui,* 37. *ff. de fideiussoribus.*

146 Idemque dicendum, si prior fideiussor non accessit contemplatione posterioris: tunc enim posterior, qui diuerso tempore interuenit, si soluat integrum debitum, & reportet à creditore cessionem iurium, poterit integraliter, & insolidum repetere quicquid soluit, *Spec. in tit. de Renunc. &c. num.* 13. *Rot. dec.* 617. *num.* 5. *& seq. par.* 5. *tom.* 2. *Recent. Cardin. Seraphin. d. dec.* 865. *num.* 1. vbi dicit, quod non censetur prior fideiussor accessisse contemplatione secundi, quando actum est cum solo creditore de dando, seu præstando secundo, *& ità sentiunt alij, quos retuli in tractatu de Tempore legal. lib.* 4. *cap. vlt. n.* 134. *& seq.*

147 An verò correus, qui solidum soluit principali creditori possit repetere à confideiussore pro rata sine cessione? negat *Beltramin. ad Greg. d. decis.* 190. contrarium tamen sensit *Rot. apud Merlin. d. decis.* 24. *num.* 1. vbi, quod correus in tali casu repetere potest à confideiussore sine cessione, siue soluerit inuitus, siue voluntariè.

SVMMARIVM.

148 *Monasterium succedit in bonis Nouitij decedentis antè professionem in duobus casibus hic expressis, & num. sequent.*

150 *Professio tacita non obligat Nouitium ad illam religionem in specie, quam ingressus fuit, sed potest eo casu transire ad aliam etiam laxiorem.*

151 *Nouitio professo in monasterio bonorum incapaci, succedunt venientes ab intestato.*

152 *Monasterium non succedit Nouitio, qui in articulo mortis non expleto probationis anno, ad professionem admissus fuit iuxta priuilegia Religionis.*

153 *Quando res immobilis legatur Capuccinis, debetur æstimatio rei legatæ.*

154 *Legatum factum Ecclesiæ, si adimpleri non potest propter incapacitatem legatarij, conuertendum est in alios pios vsus.*

Quæstio XII.

Quando Monasterium succedat in bonis Nouitij decedentis antè professionem.

148 RESP. quod succedit in duobus casibus, quorum primus est, quando Nouitius in ipso ingressu expressè obtulit se, & sua bona: tunc enim constat de eius intentione, quod voluerit, bona preuenire ad monasterium, *Abb. in cap. in præsentia, nu.* 68. *vbi etiam Dec. nu.* 283. *& seq. de Probat.*

149 Secundus casus est, quando Nouitius perseuerauit

uit vltra annum, hoc enim casu tacitam professionem emisisse censetur, concurrentibus tamen infrascriptis conditionibus, videlicet quod habitus professorum sit distinctus ab habitu nouitiorum: 2. quod Nouitius sciens, & spontè illum suscipiat: 3. quod perseuerauerit triduò post annum, ità *Abb.*
150 *in cap. ad nostram nu. 5. de Regul.* subdens, quod talis professio non obligat ad illam Religionem in specie, sed in genere, ità vt Nouitius eo casu transire possit ad aliam Religionem etiam laxiorem, *Calder. cons. 5. eod tit. Gennens. in tract. de Eccles. q. 461.*
151 quod tamen intelligendum est, dummodò monasterium sit capax bonorum, nam si esset incapax, Nouitio etiam professo succederent venientes ab intestato, *vt obseruat Gennens. ibid.*

Addit *Sanch. in sum. tom. 2. lib. 5. cap. 4. nu. 16. Megal. par. 2. lib. 2. cap. 27. nu. 50 Zanard. in Direct. Theol. par. 2. cap. 17. ad fin. Faust. in Thesaur. Relig. lib. 5. q. 167. num. 4. & alij apud Dian. par. 3. tractat. 2. res. 17.* quod
152 monasterium succedit etiam nouitio, qui in articulo mortis, non expleto probationis anno, ad professionem admissus fuit iuxta priuilegia Religionis, quia vbi quis semel virtute priuilegiorum professus est, redditur verè in posterum professus, nec alia indiget professione, post quam conualuerit; contrarium tamen tenuerunt *Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 2. res. 493. Barb. de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 101. num. 34.* asserentes, quod tunc monasterium succedit, quando explorata voluntate tempore sanitatis cum debitis requisitis professio emittitur, *& hanc sententiam vti probabiliorem sequuti sumus in tract. de regim. Eccles. lib. 7. cap. 9. n. 11.*
153 Notandum est etiam, quod vbi res immobilis legatur Capuccinis, vel alijs incapacibus, eo casu debetur æstimatio rei legatæ, *secundùm Paul. de Castr. in l. apud Iulianum §. constat, ff. de leg. 1. Io. Ant. Lanar. cons. 80. quos refert, & sequitur Gennens. in d. tract. q.* 439. subdens, quod legatum factum Ecclesiæ, si ad-
154 impleri non potest propter incapacitatem legatarij, conuertendum est fauore animæ in alios pios vsus, *per tex. in cap. nos quidem, vbi DD de Testam. l. 1. C. de expens. Iudor. lib. 11.*

SVMMARIVM.

155 *Molendinum Ecclesiæ, si minetur ruinam ob fluminis impetum, potest ab eadem Ecclesia in alium locum transferri.*
Ecclesia continet vtilitatem publicam, ibid.
156 *Ecclesia possidens in aliquo loco molendinum, potest alios prohibere, ne alia molendina construant.*
157 *Quid si molendinum esset fiscale.*
158 *Propter publicam vtilitatem à priuatorum vtilitate receditur.*
159 *In priuilegijs Ecclesia fisco comparatur, immò est magis priuilegiata, quam fiscus.*
160 *In redditibus Ecclesiæ versatur publica vtilitas.*
161 *Ecclesiæ possidenti molendinum ab immemorabili competit ius prohibendi, ne alia construantur.*
162 *Quid si ex Principis rescripto Ecclesia sola pluribus annis molendinum habuerit.*
163 *Non potest alius auferre lucrum ei, qui ex Principis rescripto molendinum primò construxit,*
164 *Publica vtilitas consistit etiam in molendinorum constructione, & copia, sed præfertur vtilitas publica, quæ concurrit ex parte Ecclesiæ.*
165 *Non dicitur vtilitas publica, sed priuata, quando quæstus cedit in commodum priuatum.*
166 *Regula, quod non licet in flumine publico construere molendinum in superiori parte in damnum habentis molendinum in parte inferiori, procedit in molendinis priuatorum.*
167 *Damnum pati videtur qui commodum amittit, quod ex publico consequebatur.*
168 *Quando agi possit negatoria generali, ius tibi non esse ità ædificare.*
Negatoria datur soli Domino loci, ibidem.
169 *Si primus licitè ædificauit in flumine publico, secundus non potest ædificare, & auferre lucrum, quod licitè percipit primus ex publico.*
170 *Non licet construere molendinum in inferiori parte fluminis publici cum damno molendini superioris.*
171 *Non potest construi molendinum in flumine publico, si alteri habenti antiquius molendinum damnum inferatur circa primæuum cursum aquæ.*
172 *Quando quis in flumine priuato possit ædificare, & frui aqua dicti fluminis etiam cum damno tertij, & num. 173. & sequent.*
174 *Licitum est in suo facere quod placet, dummodo nihil immittatur in alienum.*
175 *In dubio nemo præsumitur opus facere animo nocendi.*
176 *Flumen quando dicatur publicum, & quando priuatum.*
177 *Quando per constructionem noui molendini diminuitur solum frequens molentium concursus, licita est noua constructio: secus si consuetus aquæ cursus impediatur.*
An, & quando damnum minoris frequentiæ habeatur in consideratione, ibidem, & nu. 178.
179 *Qui habet seruitutem ducendi aquam pro molendino, non potest extruere aliud molendinum.*
180 *Aqua ad certum vsum concessa non potest quis vti ad alium vsum.*

Quæstio XIII.

An molendinum Ecclesiæ, si minetur ruinam ob flumine impetum, possit ab eadem Ecclesia in alium locum transferri.

155 RESp. affirmatiuè, quia Ecclesia continet vtilitatem publicam, *vt latè probat Gennens. in tract. de Eccles. q. 194.*
156 Eadem ratione Ecclesia, quæ in aliquo loco possidet molendinum, potest alios prohibere, ne alia molendina construant in eius præiudicium: quia
157 sicuti licita est prohibitio, quando molendinum esset fiscale, propter publicam vtilitatem, propter
158 quam ab vtilitate priuatorum receditur, *Bald. cons. 410. num. 7. vers. quid dicam finaliter &c. lib. 5. Natt. cons. 106. num. 1. & alij, quos refert, & sequitur Thesaur. decis. 16. num. 13. vers. sexta sequitur &c. Anchar. cons. 11. & 155. Boer. decis. 125.* ità multo ma-
159 gis id locum habet in Ecclesia, quæ in priuilegijs fisco comparatur, immò magis est priuilegiata, quàm fiscus, *Card. Seraphin. decis. 594. nu. 24.* & communem dicit *Gennens. in d. tract. q. 174. n. 3. & q. 251. num. 2. & seq. & q. 252. num. 6. & q. 472. num. 4. & d. q. 194. nu. 3.* vbi, quod in redditibus Ecclesiæ versatur
160 publica vtilitas, cum ex ijs alantur eius ministri, *Surd. in tract. de Alim. tit. 8. priuil. 1. num. 19.* quod præ-
161 cipuè procederet, si Ecclesia esset in possessione molendini à tempore immemorabili, cuius vigore competit ius prohibendi, ne alia construantur, *Bald. in l. item lapilli, num. 5. vers. secundò quæro &c. ff. de Rer. diuis. Franc. Marc. decis. 106. num. 5. vers. prætera &c. Rot. decis. 425. num. 10. & seq. par. 4. tom. 2. Recent. Ciriac. contr. 310. num. 45. & seq.* vel si ex Principis rescripto sola pluribus annis molendinum habuerit: hoc enim casu posset etiam prohibere, ne

alius

alins eodem inre vtatur, *arg.l.si quisquam, ff.de Di-*
uers. & tem por. præscripi.glos. communiter recepta in l.
fin.ver.datam exceptionem, ff.de Vsucap.Bald. in dict.l.
item lapilli,num.5 Franc.Marc.dec.106 nu.6.latè Balb.
de Præscript.in 4.par.5.princ.quæst.6. num. 10. & 11.
Franc.Vin.commun opin.511.lib.2.Vrsell.conclus.62. in
ver.ædificare num 61.quorum sententiam amplexi sumus
in tract.de Temp.leg.lib.2.cap.81.num.53.per doctrinam
Bart.in l.quominus num.2.& 3.ff de flumin. vbi, quod
163 non potest alius auferre lucrum ei, qui ex Princi-
pis rescripto molendinum primò construxit, vnde
in his casibus limitanda est regula, quod in fundo
proprio, seu priuato licet cuique molendinum ædi-
ficare, *vide Alex.cons.194.num.1.& seq.lib.2.Rosent.*
de feud.cap.5.concl.29 num.3.& 4.Cancer.par.2. cap.2.
num.106.Thesaur.d.decis.16. num.1. quamuis enim
164 publica vtilitas consistat etiam in molendinorum
constructione, & copia, *ad trad.per Ciriac. contr.310.*
num.95. nihilominus præferenda semper est vtilitas
publica, quæ concurrit ex parte Ecclesiæ, cum hæc
sit fauorabilior, & magis priuilegiata, *Tiraq.de Pri-*
uil.piæ caus.priuil.146.Surd.de Alim.tit.2.q.15.numer.
165.Gennens.in d.tract.q.251.num.2. & seq. & q.444.
165 *num.2.* præterea aduertendum est, an quæstus per-
cipiendus ex nouis molendinis, cessurus sit in com-
modum priuatorum, vt frequentiùs accidit; tunc
enim non ageretur de vtilitate publica, sed de
priuata, *vt dict.Bald.dict.cons.410.numer.7. versus*
fin. lib 5.
166 Si verò agitur de molendinis priuatorum, regu-
la est, quod non licet in flumine publico construere
molendinum in superiori parte, in damnum haben-
tis molendinum in parte inferiori, *l.2. §.merito, ff.*
Nè quid in flum.publ. vbi, quod damnum pati vide-
167 tur qui commodum amittit, quod ex publico
consequebatur, quale quale sit, *Bart.in l. quominus,*
num.8.& 9.ff.de flumin. subdens, quod in tali casu
168 potest agi negatoria generali, ius tibi non esse ità
ædificare: quia licèt negatoria detur soli Domino
loci, & possidens prius molendinum non sit Domi-
nus loci, cum flumen sit publicum, est tamen Domi-
nus sui molendini, quod deterius redditur propter
opus factum in flumine publico, & sic nomine suæ
rei agit, *Alex.cons.203.num.1.lib 6.* vbi dicit, quod
169 quando quis licitè primò ædificauit in flumine
publico non potest alius ædificare in eodem flumi-
ne à parte superiori, & auferre lucrum, quod licitè
percipit primus ex publico, *latè Rip. in d.l. quomi-*
nus,nu.24.& seq. vbi addit, quod neque licet con-
170 struere molendinum in inferiori parte fluminis
publici cum damno molendini superioris, *Rot. dec.*
61.num.1.et seq.par.4.tom.2. Recent. vbi, quod non
171 potest construi molendinum in flumine publico, si
alteri habenti antiquius molendinum damnum in-
feratur circa primæuum cursum aquæ, etiamsi
Princeps licentiam concesserit, vt illud construe-
retur.
172 Si verò flumen esset priuatum pertinens ad vtrũ-
que ædificantem, eo casu secundus potest licitè ędi-
ficare in suo, & frui aqua dicti fluminis priuati,
etiam cum damno habentis molendinum inferius,
173 dummodò faciat principaliter, vt sibi prosit; quia
licitum est in suo facere quod placet, dummodò ni-
174 hil immittatur in alienum, *Bart.in d.l.quominus,nu.*
8.et ibidem Rip.num.25.et seq. vbi, quod in dubio ne-
175 mo præsumitur opus facere animo nocendi, *Alex.*
d.cons.203 nu.1.et seq. vbi, quod flumen publicum
dicitur, quando perpetuò fluit, priuatum verò,
176 quando non omni tempore, vt quia in æstate non
fluit, *Rot.d.dec.61.nu.6. et 7.Hond.cons.84. nu.43. lib.*
2.Thesaur.dec.16.nu.1.
177 Hoc tamen intelligendum est, quando per con-
structionem noui molendini diminuitur solum fre-
quens molentium concursus: tunc enim licita est
noua constructio, quia huiusmodi damnum mino-
ris frequentiæ tamquam consistens in mera volun-
tate molere volentium, non habetur in considera-
tione; secus si per constructionem noui molendini
consuetus aquæ cursus impediatur, ità vt inferiori
molendino auferatur, vel diminuatur solita aqua:
hoc enim casu non licèt ædificare nouum molendi-
num in præiudicium antiqui, siue illud construatur
in flumine publico, siue in fundo, seu flumine pri-
uato, *vt sensit Bart.in d.l.quominus, num. 8. et ibidem*
Rip.num 82.Bald.in l.vn.num.58.vers.13.op. C. de sent.
quæ pro eo quod inter prof.et cons.463. num 6. lib. 4. et
cons.71.num.3.et seq. lib.1. Afflict. dec. 388. num.12.
Hond.cons.84.num 44.lib.2.Gratian.discept.for.cap.89.
num.1.et 2. Ciriac.contr.462 num.5.et 6.tom.3.Rot.dec.
61.nu.1.et 2. et dec.151.nu.13.p.4 tom.2. Recent. vide
quæ diximus in tract.de Temp.legal. lib.2. cap.81. num.
18.& seq.
178 Notandum tamen est, quod si pacto, vel præ-
scriptione tenerentur incolę accedere ad tuum mo-
lendinum, huiusmodi lucrum esset considerabile, *vt*
d.Rip.in d.l.quominus nu. 82.
179 Notandum 2. quod is, qui habet seruitutem du-
cendi aquam pro molendino, non potest extruere
aliud molendinum, *Ciriac.contr.310.nu.149. & seq.*
180 vbi, quod concessio aquæ ex causa seruitutis, re-
stringitur tantùm ad illum particularem vsum, &
molendinum, nec debetur pro alio vsu, seu molen-
dino, *latè Paris.cons.116.nu.4. & seq.p.1.* vbi, quod
aqua ad certum vsum concessa, non potest quis vti
ad aliud vsum.

S V M M A R I V M.

181 *Hodie delinquens in Ecclesia, gaudet illius immunitate,*
excepto homicidio, & mutilatione membrorum, in Eccle-
sia, eiusue cæmeterio commissa: limitatur nu.182.
182 *Qui grauia delicta in Ecclesia committunt præter expressa,*
possunt ab Episcopo ratione loci delicti carcerari, & puni-
ri: limitatur nu.183.
183 *An Iudex Ecclesiasticus ob leue delictum possit delinquen-*
tem in Ecclesia extrahere, & punire.
184 *An Iudex laicus, vel eius ministri possint à Reo in Eccle-*
sia, eiusue domibus arma auferre, & nu.186.
185 *Iudex Ecclesiasticus confugienti ad Ecclesiam potest ex*
causa arma permittere, si armis vti intendat tantùm ad
sui defensionem.
186 *Ad obuiandum delicto possunt ministri Curiæ sæcularis*
clericos armis spoliare, si in flagranti reperiantur.
187 *Clericus capi potest non solum à Iudice laico, sed etiam à*
priuato, si commiserit delictum, & timeatur de fuga, vt
illum præsentent Iudici suo Ecclesiastico.
188 *Clerici suscipere debent eorum defensionem, qui ad Eccle-*
siam confugiunt, & quomodo se gerere debeant.

Quæstio XIV.

Quando confugientes ad Ecclesiam possint ab ea expelli
etiam in casibus in Gregoriana constitutio-
ne non exceptis.

181 PRæmittendum est, quod hodie delinquentes
in Ecclesia gaudent illius immunitate exce-

pro homicidio, & mutilatione membrorum in Ecclesia, eiusue cæmeterio commissa: quia Greg. XIV. *in sua constit. incip. en. Cum alias nonnulli, &c.* priuilegium immunitatis ad vnam tantum formam ibi expressam reduxit, auferendo facultatem aliter indicandi, & interpretandi; & ideò cum certos casus excepetit, consequenter voluit, vt in cæteris omnibus non expressis immunitas seruetur, nulla habita paritate, vel maiorirate rationis, *Vulp. in Prax. for. Eccles. cap. 3. nu. 3. Lezan. in Sum. tom. 3. ver. Immunitas Ecclesiarum, num. 16. Dian par. 5. tract. 1. ref. 2. & par. 6. tract. 1. ref. 23 & 25. Bonacin. tom 3. de Censur. in part. disp. 2. quæst. 3. punct. 16. §. 5. per tot. Farinac. conf. 76. nu. 9. lib. 1. Gratian. discept. for. cap. 380. nu. 29. & sequent. Ciarlin. contr. 14 num. 22. & 23. lib. 1. & alij recentiores communiter.*

182 Verùm si immunitate abutantur, & reddant se indignos eius beneficio, vt si grauia delicta in Ecclesia commiserint etiam præter expressa in d. Gregoriana constitutione, possunt ab Episcopo ratione loci delicti carcerari, & puniri, licèt tunc tradi non debeant curiæ seculati, *cap. fin. vbi DD. de Immun. Eccles. Farin. de Immunit. Eccles. cap. 16. nu. 209.* vbi de committentibus in Ecclesia stuprum, & similia, *Cabal. resol. crimin. cas. 194. num. 5. & seq. Dian par 4. tract. 1. resol 67. Ciarlin. tom 1. contr. 14. num. 22. & 23. & contr. 15. nu. 6. & seq.* vbi, quod ob leue delictum iu-

183 dex ecclesiasticus non potest delinquentem in Ecclesia extrahere, & punire, *& tom. 2. contr. 191. nu. 7. & seq.* subdens; quod etiam in minoribus delictis potest quis per Iudicem ecclesiasticum expelli ab Ecclesia, non vt priuetur eius immunitate, sed vt maneat in illo spatio 30. vel 40 passuum circumcirca Ecclesijs concesso, pura si verbis iniuriosis prosequatur Ecclesiæ ministros, seu immodestè se gerat, & turbet ecclesiasticorum quietem, vel si aliud faciat contra reuerentiam Ecclesiæ; ratio est, tum quia immunitas est priuilegium loci, & ideò non debet esse cum damno ipsius, & eorum, ad quos locus pertinet, tum quia ius consetuandi p ropriam habitationem absque turbatione est ius naturale, tum etiam quia confugiens ad Ecclesiam, debet se gerere tamquam supplex, & implorans protectionem; & ideò si aliter se gerat, non est dignus, vt Ecclesiæ immunitate gaudeat, *Pasqualig. dec. mor. 470. nu. 1. & seq. Bordon. var. resol. lib. 1. cap. 1. nu. 22. Farin. de Immun. Eccl. c. 16. n. 248.* vbi dicit, quod Iudex lai-

184 cus, aut eius ministri non possunt à reo in Ecclesia, eiusue domibus arma auferre sine licentia Episcopi, vel eius officialis, alioquin grauem committerent irreuerentiam contra Ecclesiam, & ecclesiasticam etiam iurisdictionem turbarent, cum in Ecclesia nullam possit Iudex laicus exercere iurisdictionem, *Dian. par. 1. tract. 1. ref. 2. & 8. & tract. 2. ref. 10. 11. & 12. Ciarlin. d. contr. 191. nu. 17. et seq.* vbi obser-

185 uat, quod sieri potest Iudex Ecclesiasticus cogere confugientem ad arma deponenda, si ità viderit expedire, ità potest ea confugienti permittere, si armis vti intendat tantùm ad sui defensionem, nè ab inimicis occidatur.

186 Possunt tamen ministri Curiæ sæcularis, ad obuiandum delicto clericos armis spoliare, si in flagranti reperiantur: quo casu vna cum armis ad Episcopum, seu Iudicem ecclesiasticum statim recto tramite ducendi sunt, in cuius potestate erit dispensare de armis, *Ciarlin. contr. 15. nu. 82. et 87. tom. 1. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 9. num. 118.* vbi subijcit,

187 quod clericus capi potest non solum à Iudice laico, sed etiam à priuato, si commiserit delictum, & timeatur de fuga, vt illum præsentent Iudici suo ecclesiastico.

188 Notandum est autem, quod clerici suscipere debent eorum defensionem, qui ad Ecclesiam confugiunt, *cap. inter alia, extr. de Immun. eccles.* ità vt clerici, vel etiam alij extranei pro defensione possint etiam resistere ministris sæcularibus, teum ab ecclesia extrahere conantibus, per regulam, quod officiali iniustè exequenti licitè de facto resistitur, *l. prohibitum, vbi Bart. C. de Iur. fisc. lib. 10. Farinac. de Immun. eccles. cap. 2. nu. 46. et seq.* subdens, quod potest resisti non solum Iudici sæculari, vel eius ministris, sed etiam Iudici ecclesiastico non seruanti formam constitutionis Gregor. XIV. talis verò resistentia debet esse spiritualis, repellendo scilicet per censuras extrahere volentes, vel etiam claudendo fores ecclesiæ, vel adhibendo alia media externa apta ad impediendam vim, absque tamen aggressione, aut bello actiuo, vt *d. idem Farinac. loc. cit.*

SVMMARIVM.

189 *Ecclesiæ immunitate gaudet reus, qui captus à satellitibus eorum manibus aufugit ad locum sacrum, dummodo non commiserit delictum in bulla Gregoriana exceptum.*

190 *Quid si reus non possit se liberare ab executoribus, sed illos secum trahat violenter intra Ecclesiam.*

191 *Frangentes carcerem, vel ab eo aufugientes gaudent ecclesiastica immunitate.*

Quæstio XV.

An Ecclesiæ immunitate gaudeat reus, qui captus à satellitibus, de eorum manibus aufugit ad locum sacrum.

189 RESP. affirmatiuè, siue liber aufugiat, siue cum vinculis, quibus fuit ligatus, dummodò reus non commiserit delictum in bulla Gregoriana exceptum, *cap. si quis contumax, et cap. deffiniuit 17. q. 4 Couar. var resol. lib. 2. cap. 20. nu. 12. Boss. in Prax. criminal. tit. de captur. nu. 22. Clar. §. fin. qu. 30. vers. pone familia etc. Boer. dec. 110. nu. 8. Decian. tract. crim. lib 6. c. 28. nu. 31. vers Attamen etc. Farinac. tract. de Immunit. eccles. cap. 15. nu. 194. et hanc esse magis communem, et veriorem opinionem testatur Ciarlin. contr. for. cap. 197.*

190 *nu. 8. et seq.* subdens, idem esse, si reus non possit omninò se liberare ab executoribus, sed illos trahat secum violenter intra ecclesiam; ratio est, tum quia canones indistinctè concedunt immunitatem confugienti ad ecclesiam, tum etiam quia si secundùm

191 veram, & communem Doctorum sententiam, frangentes carcerem, vel ab eo aufugientes gaudent ecclesiastica immunitate, multo magis ea gaudere debet qui nondum carceratus aufugit, *vide Peguer. dec. 61. n. 1. vers. attamen etc. Dian. par. 3. tract. 1. de Immun. Eccl. res. 37. et par. 6. tract. 1. res. 26. q. 5.*

SVMMARIVM.

192 *Reus, qui liberè, et spontè egreditur ab Ecclesia, eiusque limitibus, & voluntariè patitur, se capi, existens extra locum Sacrum, dicitur se spoliasse beneficio immunitatis: limitatur n. 193. 194. 196. & 198.*

193 *Quid si reus potestatus fuerit, quod non exibat, & intendebat gaudere immunitate ecclesiæ.*

194 Et

194 *Et quid si reus egrederetur ab Ecclesia coactè, seu per vim, aut metum, vel si ministri Curiæ sæcularis obsiderent Ecclesiam, vel prohiberent necessaria, & n.196. 200. & 214.*

195 *Priuatus possessione per contractum nullum metu extortum, potest agere actione. quod metus causa, & intentare etiam remedium possessorium can. reintegranda, 3.q.1.*

197 *Index, qui extractum ab eius familia Ecclesiæ non restituit, vel morti tradidit, incurrit in excommunicationem contentam in constitutione Gregorij XIV. præsertim si mandauit extrahi.*

198 *Reus, qui sponte patitur, se capi in Ecclesia, vel intra 30. passus, Ecclesiæ restituendus est.*

199 *Confugientes ad Ecclesiam impediri nequeunt, quominus possunt extra Ecclesiam per 30. passus securè exire.*

200 *Metus probatur etiam per præsumptiones, & coniecturas, arbitrio Iudicis.*

201 *Cognitio, quo in loco reus fuerit captus, & an sit Clericus, vel capax immunitatis, spectat ad Iudicem ecclesiasticum.*

202 *Non creditur executoribus dicentibus, capturam fuisse factam extra locum immunem, si reus negaret cum iuramento.*

203 *An credatur executoribus referentibus pro reo.*

204 *An, & quando Scholares capi possint in Scholis.*

205 *An reus extractus necessariò restitui debeat eidem Ecclesiæ, à qua fuit extractus.*

206 *Qui homicidij, aut mutilationis delictum in vna Ecclesia commisit, potest in alia cum licentia Episcopi à ministris laicæ potestatis capi.*

207 *An à decreto Iudicis Ecclesiastici pronunciantis, reum esse consignandum Iudici sæculari, vel esse restituendum Ecclesiæ, detur appellatio, & nu.210.*

208 *Appellatio non datur in causa spolij notorij, & violenti lata sententia ad fauorem rei spoliati.*

209 *Episcopus tradens reum curiæ sæculari in casu, in quo deberet gaudere immunitate, peccat mortaliter, & obligatur ad damna, & si reus fuerit ad mortem damnatus, incurrit in irregularitatem.*

210 *Clausula, appellatione remota, non prohibet appellationem à sententia notoriè iniqua.*

211 *Clausula prædicta, posita in rescripto etiam facto à Papa, non excludit notorium grauamen.*

212 *Quænam informatio sufficiat ad cognoscendum, an reus gaudeat, vel non gaudeat Ecclesiæ immunitate, & an Episcopus teneatur in hoc stare processui Iudicis sæcularis, & nu.218.*

Reo in huiusmodi præparatorijs informationibus non audito, appellatio non denegatur, ibid.nu.212.

213 *An gaudeat immunitate qui subdolis verbis, & fallacijs deceptus, egreditur ab Ecclesia, & extra eam capitur,*

215 *Iudex laicus non potest reum ab Ecclesia extrahere sine licentia Iudicis Ecclesiastici, etiamsi notoriè constet, reum commisisse delictum exceptum in constitut. Gregoriana, & si illum extraheret, Ecclesiæ vti spoliatæ debet restitui.*

216 *Regula, dolo facit qui petit quod restituturus est, non procedit in possessorio.*

217 *Reus, dum cognoscitur, an gaudere debeat immunitate, debet in Ecclesia custodiri per vtrumque Iudicem, vel in carceribus Curiæ Ecclesiasticæ retineri.*

219 *Publicatio resignationis beneficij facienda est, etiamsi nota sit populo.*

220 *Excommunicationem incurrunt etiam priuatæ personæ extrahentes reum ab Ecclesia.*

Quæstio XVI.

An & quando tradens se in manibus Curiæ, censeatur se spoliasse beneficio immunitatis.

192 Reus, qui liberè, & sponte egreditur ab Eccle-
sia, eiusque limitibus, & voluntarie pati-
tur, se capi, existens extra locum sacrum, dicitur
se spoliasse beneficio immunitatis, *latè Farinac. de
Immunit.cap.19.nu.304.Bonac.de Censur.in partic.disp.
2.q.3.pun.16.§.3.num.12. vers. idem sentiendum &c.
Ciarlin.contr.forens.163.nu.2.& 6.*
193 Dixi, liberè, quia secus esset, si reus potestatus
fuerit, quod metu exibat, & intendebat gaudere
immunitate Ecclesiæ, quia protestatio tollit men-
tem à facto, & conseruat ius protestantis, *Alex.cons.
130.nu.13.& 17.lib.4.Hond.cons.89.n.11.lib.1.Surd.
decis.246.nu.11.Cancer.var.lib.2.cap.1.nu.124.vers.
per quam protestationem &c.* quod procedit, vbi Cu-
ria sæcularis consenserit dictæ protestationi expres-
sè, vel tacitè non contradicendo: quia si Curia ex-
pressè coutradiceret, & reus non attenta contradi-
ctione se spontè traderet in eius manibus, videretur
à protestatione recessisse, & protestatio nihil noce-
ret fisco, *Cranett.cons.463.nu.20.Ciarlin.d.contr.163.
num.8. & 16.*
194 Dixi, sponte, quia si reus egrederetur ab Ecclesia
coactè, seu per vim siue expulsiuam, siue compulsi-
uam, seu metum grauem ob minas de morte sibi in-
ferenda in Ecclesia, nisi se traderet, vel obsidendo
Ecclesiam, vel prohibendo victualia, aut requiem,
vel alia necessaria, non censeretur priuatus immu-
nitatis beneficio, *cap.deffiniuit, 17.q.4.Hon:ed.consil.
23.nu.29.lib.1.* vbi dicit, quod priuatus possessione
129 per contractum nullum metu extortum, & sic per
vim compulsiuam, potest agere actione, quod me-
tus causa, & intentare etiam remedium possesso-
rium *can.redintegrando 3.q.1. & ità sensit etiam Natt.
cons.388.nu.2.Ruin.cons.37.nu.9.lib.4.Farinac.de Im-
mun.Eccles.cap.2.nu.53.* vbi resoluit, quod reus con-
196 fugiens ad Ecclesiam, si ex ea non per vim expul-
sus fuerit, sed inde aufugerit timens capi à Curia
sæculari, & extra Ecclesiam capiatur, Ecclesiæ resti-
tuendus est, siue huiusmodi timor fuerit iustus, seu
cadens in constantem virum, prout est terror armo-
rum, siue fuerit leuis, seu in constantem virum non
cadens: præsertim quando timor fugientis ab Ec-
clesia, causatur ex facto Iudicis extraiudicialiter
procedentis; quod locum habet, siue huiusmodi
vis, aut metus inferatur à ministris Curiæ sæcula-
ris, siue à priuatis personis, seu inimicis confugien-
tis: reus enim, qui sic ab Ecclesia egressus fuit, non
potest capi, aut retineri à Iudice laico, sed Ecclesiæ
est restituendus, *Geuneus.in Prax.Archiep.Cur.Nea-
pol.c.17.num.6.& seq.* vbi etiam dicit, quod Iudex,
197 qui non carcerauit, nec extraxit, nec extrahi mā-
dauit, sed solum extractum ab eius familia sine eius
ordine, Ecclesiæ non restituit, vel morti tradidit, &
eo magis si mandauit extrahi, incurrit in excom-
municationem contentam in d. constitutione Gre-
gorij XIV. etiamsi in ea non fiat mentio de mandā-
te, vel non restituente, aut mori faciente extra-
ctum, *Bonacin.de Censur.in partic.disp.2.q.3.pun.16.§.
14.num.10.Dian.resol.mor.par.4.tract.1.res.102. latè
Ciarlin.d.controu.163.nu.8.17.et seq.*
198 Dixi existens extra locum sacrum, quia si reus ca-
peretur in Ecclesia, vel intra 30. passus, Ecclesiæ re-
stituendus esset, etiamsi spontè pateretur, se capi:

nam donec manet in loco sacro, non potest renunciare beneficio immunitatis, vel consentire, vt in loco sacro capiatur, cum immunitas principaliter concessa sit Ecclesiæ, secundario personis, *cap. quisquis, & cap. diffinimit, 27. q. 4. Farinac. de Immunit. Eccles. cap 19 nu. 304. Bonacin. de Censur. in partic. disp. 2. q. 3. pun. 16. §. 3. n. 12. Ciarlin. d. contr. 163. n. 16. 18. 19. 34. & seq.* subdens, quod confugientes ad Ecclesiam
199 impediri nequeunt, quominus possint extra Ecclesiam passus secure exire.
200 Notandum est autem quod metus probatur etiã per præsumptiones, & coniecturas arbitrio Iudicis, *latè Menoch. de Arbit. Iud. lib. 2. cas. 136. & in tr. de Præsum. lib. 3. præsumpt. 4. n. 5. Mascard. de Prob. lib. 2. concl.* 1054. *per tot.* vbi subijcit, quod qualitas probationis relinquitur similiter Iudicis arbitrio,
201 Notandum 2. quod cognitio, quo in loco reus fuerit captus, an in Ecclesia, vel extra, & an sit capax immunitatis spectat ad Iudicem Ecclesiasticum priuatiuè quoad laicum, quemadmodum ad eumdem Iudicem Ecclesiasticum spectat cognoscere, an is, qui captus fuit, gaudeat priuilegio clericali, cũ de re ecclesiastica, & spirituali tractetur: quod procedit, etjamsi reus esset in fortijs Curiæ sæcularis, *Farin. de Imm. Eccl. c. 2. n. 54.* vbi etiam obseruat, quod
202 non creditur executoribus dicentibus capturam fuisse factam extra locum immunem, si reus nega-
203 ret cum iuramento; licet illis credatur, si referant pro reo, scilicet se eum apprehendisse in loco sacro, *Dian. p. 3. tract. 1. res. 32. late Decian. tr. crimin. lib. 6. cap.*
204 27. *nu.* 10. subdens *nu.* 11. quod neque scolares capi possunt in scolis, nisi in casibus à iure, & Gregorij XIV. cõstitutione exceptis, *Clar. in Pract. crimin. q. 30. vers. in hoc autem proposito &c. Ciarlin. d. controu. 163. num. 4. & 17.*
205 Notandum 3. quod reus extractus, nõ est necessariò restituendus eidem Ecclesiæ, à qua fuit extractus, sed satis est, si alteri Ecclesiæ cõsignetur, in qua æque tutus esse possit, vel si restitutio fiat Episcopo, vel eius Vicario generali, cum Episcopus Ecclesiam repræsentet, *Genuens. in Prax. cap. 17. nu. 8.* vbi, quod Episcopus dicitur esse in Ecclesia, & Ecclesia in Episcopo, *Bonacin. de censur. in pratic. disp. 2. q. 3. pun. 16. §.*
206 3. *n.* 12. vbi dicit, quod sicut is, qui homicidij, aut mutilationis delictum in vna Ecclesia commisit, potest in alia, præcedente Episcopi licentia, à ministris laicæ potestatis capi, ità etiam captus in vna Ecclesia, potest alteri restitui, in qua æque tutus, & liber esse possit, *Farinac. de Immun. d. cap. 2. nu. 48. Ciarlin. d. contr. 163. num. 16.*
207 Notandũ 4. quod siue Iudex Ecclesiasticus pronunciet, reum consignãdum esse curiæ sæculari, siue mandet, eum esse restituendum Ecclesiæ nec reo, nec fisco, neque actori licet à tali sententia, seu decreto appellare quoad effectum suspensiuum, nec recursũ petere; nam quemadmodum reo denegatur in tali casu appellatio *ex dicta constitutione Gregorij XIV.* ità etiã deneganda est fisco, & actori, vt seruetur æqualitas; non enim datur appellatio in causa spolij no-
208 torij, & violenti, lata sententia ad fauorem rei spoliati, quia sic est de natura interdicti, vnde vi, etiam de iure canonico, vbi res est notoria, & manifesta, *latè Scaccia de Appell. q. 17. limit. 6. mem. 7. n. 5. & seq. & limit. 49. n. 3. Peregr. de Imm. c. 16. n. 33. Sperell. dec. 65. nu. 2. & seq. quos refert, & sequitur Dian. resol. mor. par. 6. tract. 1. res. 30. vers. quæro quinto &c.* subdẽs,
209 quod si Episcopus traderet reos curiæ sæculari in casu, quo debent gaudere immunitate, præter peccatum, & obligationem ad damna, si reus fuerit ad mortem damnatus, incurreret in irregularitatem, *latè Ciarlin. d. contr. 163. nu. 37. & seq.* vbi refert, *ità declarasse Sac. Congregationem Ecclesiasticæ immunitatis, quicquid dicat Bonacin. d. disp. 2. q. 3. §. 12. nu. 11. & alij per eum relati,*
210 Limitatur tamen supradicta conclusio, vbi notoriè constaret de iniustitia sententiæ; tunc enim dicta constitutio non tollit appellationem Reo, aut fisco, quia clausula, appellatione remota, non prohibet appellationem a sententia notoriè iniqua, *Capuntaq. decis. 33. par.* 1. vbi dicit, quod hæc clausula posi-
211 ta in rescripto, etiam facto à Papa, non excludit notorium grauamen, *Scaccia de Appell. q. 16. limit. 1. nu. 84. Diana par. 6. tract. 1. res. 30. vers. vnde licet &c.*
212 Notandum 5. quod ad cognoscendum, an reus gaudeat, vel nõ gaudeat Ecclesiæ immunitate, & sic, an crimen, quod commisit, sit exceptum in constitutione Gregorij XIV. vel non exceptum, sufficit summaria, simplex, & extraiudicialis informatio pro sola Episcopi conscientia: in huiusmodi enim emergentibus quæstionibus non motis principaliter, plenaria causæ cognitio nequaquam adhibenda est, sed sufficit, quod aliqualiter constet de crimine, etiam ex processu fabricato in Curia sæculari, *vt latè probat Gratian. discept. forens. cap. 596. num. 22. & seq.* vbi, quod in d. constitutione nõ est præfinita aliqua forma circa modum adhibendum in huiusmodi cognitione, *& ita declarasse Clemẽtem VIII. refert Farinac. de Imm. cap. vlt. nu. 376. & seq.* vbi etiam dicit, quod Episcopus in hoc non tenetur stare processui Iudicis sæcularis, si talis procesus fuerit fabricatus, postquam delinquens ad Ecclesiam confugit, *vide Ciarlin. contr. 14. nu. 3. lib. 1. Dian. p. 6. tract. 1. res. 30. vers. vnde licet &c.* vbi subijcit, quod reo in huiusmodi præparatorijs informationibus non audito, appellatio non denegatur.
213 Notandum 6. quod is, qui subdolis verbis & fallacijs deceptus fuit, vt egrederetur ab Ecclesia, & extra eam captus fuit adhuc gauderet immunitate, *Bobadill. in Polit. tu. 1. lib. 2. cap. 14. nu. 80. Villadieg. in Polit. cap. 3. nu. 222. Megal. in 3. par. lib. 4. cap. 2. q. 1. nu. 32. Mastrill. lib. 2. dec. 169. n. 12. quos refert, & sequitur Dian. resol. moral. par. 1. tract. 1. res. 26.* vbi addit, reum
214 gaudere etiam immunitate, si exiret ad exonerandum ventrem, cum indecens sit, vt templum Dei his immunditijs sordescat, *vt sensit etiam Ciarlin. d. contron. 161. num. 37.*
215 Notandum 7. quod etsi notoriè constet, reum commisse delictum exceptum in d. constitutione Greg. XIV. non tamen posset Iudex laicus sine licentia Iudicis Ecclesiastici illum ab Ecclesia extrahere, vt in dicta constitutione expresè cauetur; & ideò si reus fuerit extractus non seruata forma dictæ cõstitutionis, debet in primis, & ante omnia Ecclesiæ vti spoliatæ restitui, *cap. item cum quis, & cap. conquerente, de Restit. spol.* licet facta restitutione deliquens possi incontinenti extrahi, quatenus constet de casu, in quo immunitate gaudere nõ debeat,
216 regula enim illa, dolo facit qui petit quod restiturus est, locum non habet in possessorio, *vt d. glos. cõmuniter recepta in c. dolo facit, de Reg. Iur. in 6. latè Gratian. discept. forens. cap. 596. nu. 5. & seq. & n. 11. cũ seq.* vbi etiam obseruat, quod interim dum cognoscitur, an reus gaudere debeat Ecclesiæ immunitate, de-
217 bet in Ecclesia custodiri per vtrumque Iudicem, vel in carceribus Curiæ Ecclesiasticæ retineri, iuxta
218 dictam constitutionem; notorium non releuat ab onere probandi in tali, casu, cum probatio requiratur pro forma propter clausulas annullatiuas cum

de-

decreto irritanti, quæ in eadem constitutione continentur, *Gomes in reg. de Annali q. 6. Parif. de Resignant. lib. 11. q. 6. num. 81. 19. & seq.* vbi, quod eadem
219 ratione publicatio resignationis beneficij facienda est, etiamsi resignatio nota si populo.
220 Notandum 3. quod non solum officiales publici, sed etiam priuatæ personæ extrahentes reum ab Ecclesia, incurrunt excommunicationem & pœnas Bullæ Gregorianæ, *Ciarlin. lib. 1. cap. 1. nu. 8. & vbi citat Bordon. var. resol. lib. 1. cap. 1. nu. 12. Tullench. mor. p. 1. lib. 1. cap. 11. dub. 1. nu. 14.*

SVMMARIVM.

221 *Ecclesia, & fiscus habentes fundum communem cum priuato possunt totum vendere: tenentur tamen socio restituere pretium eius partis, & num. 223. declaratur nu. 224.*
222 *Ecclesia, & Fiscus habent priuilegium iungendi fundum sterilem possidenti fundum fertilem ipsius Ecclesiæ, vel Fisci.*
225 *Ecclesia, & Fiscus possunt vendere rem sibi, & alteri pignoratam saluo tamen iure alterius creditoris.*
226 *Fauore Ecclesiæ, vel Religionis tenetur socius vendere partem suam, si Testator iusserit, construi Ecclesiam in fundo communi; ampliatur num. 229.*
227 *Ecclesia cogitur vendere prædium, vel domum alteri Ecclesiæ pro construenda, vel amplianda ipsa Ecclesia.*
228 *An Ecclesia possit compellere possessorem domus magni maioratus ad eam vendendam pro constructione ipsius Ecclesiæ.*

Quæstio XVII.

An Ecclesia habens fundum communem cum priuato, possit totum vendere.

221 RESp. affirmatiuè, etiamsi minima pars sit Ecclesiæ; hæc conclusio probatur *ex l. 2. C. de comm. rer. alienat. & ex l. 1. C. de vendit. rer. fiscal. lib. 10.* vbi hoc priuilegium conceditur fisco; & ideò extendi debet etiam ad Ecclesiam, *arg. l. quisquis, C.*
222 *de omn. agr. defer. lib. 11.* vbi priuilegium, quod conceditur fisco, iungendi fundum sterilem possidenti fundum fertilem ipsius fisci, conceditur
223 etiam Ecclesiæ; tenetur tamen Ecclesia, sicut & fiscus, socio restituere pretium eius partis, *vt in d. l. 1. C. de vendit. rer. fiscal. & ità sensit Io: de Plat. in ead. l. 1. quem refert, & sequitur Genuens. in tract. de Eccles. q. 492.* subdens, hoc procedere concurrente
224 vtilitate fisci, vel Ecclesiæ, vt quia res non possit commodè diuidi, aut si melius venderetur tota, quam pars; alioquin non posset vendere in solidum, sed tantùm suam partem, *iuxta tex. in l. vn. vbi Sal. C. si comm. res pignor. dat. sit.* quamuis contrarium teneat *gloss. in d. l. 1. C. de vendit. rer. fiscal.* vbi dicit quod texus *in d. l. 1.* indistinctè intelligendus est.
225 Item potest fiscus, & per consequens etiam Ecclesia vendere rem sibi, & alteri pignoratam, saluo tamen iure alterius creditoris, *l. res, quæ, §. 1. ff. de iur. fisc.* vbi, quod si adessent creditores anteriores, illis primo satisfieri debet, & si quid superfluum fit, fisco adiudicandum est, *vide Genuens. loco cit. d.*
226 *q. 192.* vbi etiam dicit, quod fauore Ecclesiæ, vel religionis tenetur socius vendere partem suam, si testator iubeat, construi Ecclesiam in fundo communi, *per tex. in l. si quis sepulchrum, ff. de Relig. & sumpt. fun. l. locum, ff. de vsufr. l. vlt. vbi Bald. C. de commun. seru. manu.; vide Tiraquell. de Priuil. piæ caus. priuil. 67.*
227 An verò Ecclesia cogatur vendere prædium, vel domum alteri Ecclesiæ pro construenda, vel amplianda ipsa Ecclesia? Resp. affirmatiuè, quia in Ecclesia construenda, seù amplianda militat maior ratio, & maior æquitas, *vt decisum fuit in Senat. Sicil. teste Mastrill. decis. 280. nu. 88. quem refert, & sequi-*
228 *tur Fontanell. decis. Cathalon. 100. num. 14. & 20.* vbi subijcit, quod potest Ecclesia vti habens potius priuilegium, compellere possessorem domus etiam magni maioratus ad eam vendendam pro ipsa Ecclesia, & illius constructione, *per d. tex. in l. si quis sepulchrum.*

SVMMARIVM.

229 *Superiores Regularium hodie non possunt absque licentia Sacræ Congregationis Concilij alienare bona mobilia pretiosa, vel immobilia.*
230 *An possint regulares indigentes res pretiosas in pignus tradere, vel pecunias ad cambium sumere.*
231 *Fratres S. Francisci de obseruantia, & Capuccini possunt alienare sine beneplacito Apostolico bona sibi relicta, & pretium conuertere in Ecclesiæ necessitatem: ampliatur num. 232.*
232 *Quid si in legato dicatur, vt huiusmodi bona non possint alienari.*
233 *Non requiritur solemnitas, quando Ecclesia cogitur rem alienare fundum per fideicommissum.*
234 *Prælatus an possit remittere legatum, vel hæreditatem nondum incorporatam Ecclesiæ.*

Quæstio XVIII.

An & quando Regulares possint bona Ecclesiæ alienare absque licentia Sedis Apostolicæ.

229 POterant Regularium Superiores bona immobilia Conuentus, seu Ecclesiæ alienare absque licentia Papæ, ex priuilegijs sibi à Sede Apostolica concessis, *prout refert Sorbus in Compend. priuil. in ver. alienatio bonorum*; hodie verò nec bona mobilia pretiosa, nec immobilia alienare possunt absque licẽtia Sac. Congregationis Concilij, sub pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad illam in posterum obtinendam, permanentibus in suo robore alijs pœnis *extrau. Ambitiosæ, de reb. Eccles. nõ alien. prout ex decreto eiusdẽ Sac. Congregationis iussu Vrbani VIII. edito sub die 7. Septembris 1624. relat. per Bonaciu. de alienat. bonor. Eccles. q. vn. pun. 1. nu. 8.*
230 Obseruãt tamen nõnulli Doctores, quod Regularibus indigẽtibus pecunia pro victu, nec reperiẽtibus aliquẽ, qui credito illis tribuat, si consensũ seu licentiã Sũmi Pontificis, vel Sac. Congregationis expectare nõ possunt, licitũ est res pretiosas absque incursu censurarũ in pignus tradere, seu pecunias ad cambiũ sumere, si aliter non reperiant, *ità Megal. 2. par. var. resol. 113. n. 3. Fr. Laurentius de Peiriuis in formular. Regular. litt. a. c. 11. n. 3. quos refert Barbos. de off. & pot. Episc. par. 3. all. 95. n. 60. vers. verum &c. Piasec. in prax. Episc. par. 2. c. 5. nu. 33. vers. esset item &c.*
231 Obseruant 2. quod bona relicta, vel donata Ecclesiæ Regularium, quæ est incapax retinendi etiam in communi, quales sunt Fratres S. Francisci de Obseruantia, & Capuccini, quorum meminit Concilium Tridentinum *sess. 25. de Regular. cap. 3.* pos-

ſunt alienari ſine beneplacito Apoſtolico, & abſque alijs ſolemnitatibus, & pretium conuerti in Eccleſiæ neceſſitatem, quia bona huiuſmodi non ſunt adhuc Eccleſiæ incorporata, *Dec. in cap. in præſentia, nu. 270. & ſeq. de Probat.* vbi dicit, quod prædicti Regulares bona immobilia capere poſſunt, non vt retineant, ſed vt vendant, & pretium in eorum neceſſitatibus conuertant, *Rolan. conſ. 15. nu. 7. vol. 1. Quarant. in ver. alienatio rer. Eccleſ. nu. 41. verſ. ſexto &c. & nu. 32.* vbi
232 id ampliat, etiamſi in legato, vel donatione dicatur, quod res legata, vel donata non poſſit alienari, quia hoc non obſtante adhuc poterit alienari, & pecunia conuerti in Eccleſiæ vtilitatem, *Hippol. de*
233 *Marſi. ſing. 132.* vbi alium caſum ſubijcit, in quo nõ requiritur ſolemnitas, videlicet quando Eccleſia eſſet coacta alienare rẽ, vt ſi eſſet grauata alienare fundum per fidei cõmiſſum, *Piaceſ. loco cit. d. nu. 33. verſ.*
234 *etiã &c.* vbi addit, quod poteſt Prælatus remittere legatum, vel hæreditatem nondum incorporatam Eccleſiæ, quia in acquirendis Prælatus Eccleſiæ ſuæ præiudicare poteſt, præſertim ſi id fiat ad tollenda ſcandala, vel odia, *vide Barboſ. d. alleg. 95. nu. 49.*

S V M M A R I V M.

235 *Edicta Principis ſæcularis probibentis extractionem annonæ extra territorium non comprebendunt Eccleſias, ſeu eccleſiaſticos non obſtante quauis conſuetudine etiam immemorabili.*

236 *Clerici ex vi edictorum Principis ſæcularis non tenentur quantitatem frumenti penes ipſos exiſtentis notificare.*

Famulus Clerici contrauenieus buiuſmodi edictis, non poteſt puniri à Iudice ſæculari, neque eius res, quæ extrahuntur, poſſunt ab eodem Iudice ſæculari auferri, ibidem.

236 *Princeps ſæcularis imminente aliqua neceſſitate implorare poteſt officium Superioris Eccleſiaſtici, vt Clericos ad obſeruantiam compellat.*

238 *Ad Epiſcopu ſpectat circa bona clericorum taxare pretium, vel eius auctoritate id fieri debet.*

Quæſtio XIX.

An edicta Principis ſæcularis probibentis extractionem annonæ extra territorium, comprebendant Eccleſias, ſeu Eccleſiaſticos.

235 RESp. negatiuè, ſiuè loquamur de fructibus, & bonis Eccleſiarum, *Rip. de Remed. ad conſeruan. vbert. num. 122. Gramat. deciſ. 100. num. 15. Rolan. conſ. 61. nu. 22. lib. 4. Baiard. ad Clar. §. fin. q. 82. num. 87. Carol. de Graſſ. de effec. cleric. eff. 2. num. 292. Bellet. diſquiſ. Cleric. tit. de exemp. Cleric. à ſtatut. §. 3. num. 1. & alij communiter*: ſiue loquamur de fructibus, & bonis patrimonialibus clericorum, cum in vtroque caſu deficiat in Principe laico poteſtas, *vt tradunt DD. in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. Honded. conſ. 3. num. 12. vol. 1. Bellett. diſquiſ. cleric. tit. de exempt. cleric. & eorumdem bon. §. 5 num. 6. Farinacc. in Prax. crim. q. 8. num. 21. latè Car. de Graſſ. de effect. Cler. eff. 1. num. 10. & ſeq. & eff. 2. nn. 33. & 38.* quod procedit non obſtante quauis obſeruantia, & conſuetudine etiam immemorabili: non enim poſſunt Clerici etiam volentes, iuriſdictioni, & ſtatutis laicorum tacitè, vel expreſsè ſe ſubmittere, & ideò talis conſuetudo, vti contra libertatem Eccleſiæ inducta, nihil valeret, ſiue ſit vniuerſalis, ſiue particularis, vel mixta clericorum, & laicorum, *cap. cum terra, cap. Sacroſancta, cap. Meſſana, vbi gloſ. de elect. cap. cum inter, cap. cum venerabilis, de conſuet. cap. quamquam de cenſ. in 6. Bart. in l. de quibus, num. 5. in 2. lect. num. 30. ff. de legib. DD. in cap. Clerici, de Iudic. & in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. Boſſ. in tit. de for. compet. num. 130. Alexand. conſ. 8. num. 1, vol. 1. Rolan. conſ. 4. num. 12. & ſeq. vol. 1. & conſ. 23. num. 9. & ſeq. vol. 2. Clar. in §. fin. qu. 36. verſ. ſed ea retenta &c. Couar. pract. quæſt. cap. 31. Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 11. num. 42. vbi de communi, latè Bellett. Diſquiſ. cleric. tit. de fauor. Cleric. perſon. §. 3. num. 1. 3. & ſeq. & alij apud Ciarlin. contr. for. lib. 1. cap. 31. num. 11. & ſeq.* vbi etiam refert, Sacram Congregationem re-
246 ſoluiſſe, quod neque tenentur Clerici ex vi edictorum Principis ſæcularis quantitatem frumenti penes ipſos exiſtentis notificare. Vnde ſi clericus, vel eius famulus, aut colonus, ſiue alius de eius mãdato contraueniat huiuſmodi edictis, non poterit puniri à Iudice ſæculari, neque res, quæ extrahuntur, poſſunt ab eis auferri, ſed cauſa eſt tractanda coram Iudice Eccleſiaſtico, *Natt. conſ. 311. num. 4. verſ. dicit tamen &c. Rip. in tract. de Remed. ad conſeru. vbert. num 236. Car. de Graſſ. d. eff. 2. nu. 294. in fin. Ciarlin. loco cit. num. 29.*

237 Quamuis autem edicta huiuſmodi laicorum nõ ligent Clericos vi coactiua, poterit tamen Princeps ſæcularis officium Superioris Eccleſiaſtici imminẽte aliqua neceſſitate implorare, vt Clericos ad obſeruantiam compellat; & tunc Epiſcopus ſuo edicto Clericis prohibere poteſt, ſi ità expediat, frumenti extractionem, eiſque præcipere, vt notificent Curia Epiſcopali quantitatem frumẽti, vt ſciri poſſit, an in Ciuitate adſit annona ſufficiens pro victu: quæ quidem notificatio poſteà conſignatur Magiſtratui ſæculari, *cap. non minus, cum ibi not. de immun. Eccleſ. cap 1. eod. tit. in 6. Bald. in l. ad inſtructiones, C. de Sacroſ. Eccleſ. Dian. par. 1. reſol. mor. tract. 2. reſol. 8. & cenſuit Sacra Congregatio, teſte Ciarlin. d. cap. 31.*
239 *num. 10. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod ad Epiſcopum ſpectat in tali caſu circa bona Clericorum taxare pretium, vel eius auctoritate id fieri debet.

S V M M A R I V M.

239 *Seminarium puerorum prope Eccleſiam Cathedralem erigendum eſt, vel in alio loco conuenienti arbitrio Epiſcopi.*

340 *In tali fabrica erigenda Epiſcopus vti debet conſilio Deputatorum.*

241 *Deputati ſemel, electi ſunt perpetui.*

242 *Quid requiratur ad effectum vt valida ſit vnio beneficiorum facta ab Epiſcopo ad fauorem huiuſmodi Seminarij, ſeu Collegij.*

Quæſtio XX.

In qua parte Ciuitatis erigi debeat Seminarium puerorum.

239 RESpondet *Vener. in examin. Epiſcop. lib. 6. cap. 30.* quod ædificari debet in commodiori loco Ciuitatis, auditis ſuper hoc Prætore, officialibus, ac Magiſtratu ipſius Ciuitatis. Sed vide *Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 18. in princ. de refor.* vbi, quid Collegium huiuſmodi propè Eccleſiam Cathedralem, vel alio in loco conuenienti, & ab Epiſcopo eligendo con-

construi debet, *vt not. etiam Barbos. de offic. & potest. Episc. par. 3. alleg. 77. nu. 1.*

240 Obserua tamen, quod in tali fabrica instituenda Episcopus vti debet Deputatorum consilio, *vt post Zerol. in Prax. Episcop. p. 1. ver. Seminarium, obseru. Vener. loco cit. nu. 6. & 10.* vbi etiam dicit, quod Deputati semel electi, sunt perpetui, nec possunt mu-
241 tari, vel remoueri, nisi ex legitima, & iusta causa, *vide Barbos. loc. nu. 31.*

242 Obserua 2. quod vnio beneficiorum facta Seminario nondum erecto, itá demum valida esset, si ad hunc effectum præcedat præparatio domus emptæ, vel conductæ, introductio puerorum, & detractio fructuum mensæ Episcopalis, & Capitularis, & aliorum beneficiorum, alioquin possessio capta nomine seminarij prædictis conditionibus non præcedentibus, nullius esset roboris, *ex Concilio Trident. sess. 23. de ref. cap. 18. & itá declarauit Sac. Congregatio Eminentiss. Cardinalium eiusdem Concilij interpretum teste Gonzal. ad Reg. 8. Cancellar. glos. 5. §. 7. nu. 68. & pluries resoluit Rota, & præsertim in Cordnben. præstimoniorum 7. Februarij 1601. apud Farinac. dec. 835. in nouis, & in Adiacen. Beneficij 15. Aprilis 1622. coram Coccino, & dec. 373. num. 2. & seq. par. 4. tom. 2. Recent. Merlin. decis. 837. num. 1. & sequent. vbi aliæ Rotæ decisiones recensentur, latè Garc. de Benefic. par. 12. cap. 2. num. 193. & sequent.* vbi, quod Seminarium dicitur erectum ex introductione puerorum, non verò ex sola emptione domus, & electione Deputatorum, *Barbos. d. alleg. 77. nu. 23. & seq. Vener. d. lib. 6. cap. 30. num. 26.*

Non desunt tamen Doctores, qui censent, actualem Alumnorum introductionem non esse ad id necessariam, sed satis esse, si præcedat detractio fructuum, ac præparatio domus conductæ, vel emptæ, dummodò post factam vnionem absque mora parentur necessaria pro manutentione seminarij, & puerorum, itá vt eo animo solum fuerit dilata puerorum introductio, vt ipso primo die ingressus essent omnia parata., quia tunc seminarium esset in via ad erectionem, & perfectionem, *vt d. idem Gonzal. vbi supra d. glos. 5. §. 7. num. 76. & seq. Beltramin. ad Greg. decis. 258. num. 10. Gratian. discept. for. cap. 278. num. 41. quorum opinionem cum hac restrictione amplexa fuit Rot. coram Merlin. d. decis. 837. num. 4. & not. Paul. Rub. in annot. ad dec. 373 par. 4. tom. 2. recent.* vbi rectè aduertit, quod inter res necessarias præparandas, & introductionem Alumnorum, aliquod intercedere tempus necesse est, cum seminarium sit corpus, quod nascitur cum dentibus, nec pueri introducti possint ibi ieiuni immorari, *Bart. consil. 58. & 59. lib. 2.*

Quæ verò beneficia seminario vniri possint? vide *Barbos. loco citat. num. 28. & sequent. Vener. numer. 14. & sequent.*

S V M M A R I V M.

243 *Episcopus habet de iure communi iuris assistentiam, seu fundatam intentionem exercendi iurisdictionem in tota sua Diœcesi.*
Quid operetur iuris assistentia, & quando locum habeat, ibidem.
244 *Quid si exhibeatur priuilegium exemptionis.*
245 *Quando sola iuris assistentia releuet ad effectum manutentionis, & quando non, & nu. 246. cum seq.*
246 *Quid si alius esset in possessione.*
247 *An sufficiat solum priuilegium absque possessione ad excludendam manutentionem Episcopi.*
248 *Quia requiratur ad præscribendas causas criminales, & matrimoniales, & nu. 256.*
249 *In materia decimarum non datur manutentio, nisi probata possessione.*
250 *An Parochus in petitorio teneatur probare, decimas sibi competere.*
251 *Quando quis dicatur constitutus in quasi possessione exemptionis.*
352 *Is qui potest alicubi aliquem iurisdictionis actum exercere, potest & alios similes.*
253 *Parte opponente tenetur Episcopus probare, locum esse intra suam diœcesim.*
254 *Quando iuris assistentia, quæ vni competit, prosit etiam alijs.*
255 *An iurisdictio censeatur concessa inferiori cumulatiuè, vel priuatiuè quoad Episcopum?*
256 *Quando censeatur ab Episcopo adempta iurisdictio etiam quoad causas criminales, & matrimoniales.*
257 *Ad quem spectet approbatio confessorum pendente lite inter Episcopum, & Prælatum inferiorem super omnimoda iurisdictione alicuius loci.*

Quæstio XXI.

An & quando Episcopo competat manutentio absque alia probatione quasi possessionis.

243 Resp. quod Episcopo competit manutentio absque alia probatione, in casibus, in quibus fundatam habet intentionem de iure communi, seu iuris assistentiam; in materia enim iurisdictionali competit manutentio ratione solius iuris communis, *cap. cum personæ, §. fin. de Priuil. in 6. Caputaq. de. 306. nu. 7. lib. 1. Rot. dec. 145. nu. 5. & seq. par. 1. Diuers. & apud Pacif. dec. 39 nu. 2. & 3. & dec. 42. nu. 5. & apud Post. decis. 125. num. 1. & decis. 184. numer. 2. & decis. 306. numer. 21 Verall. decision. 203. part. 2. Seraphin. dec. 1607. nu. 3. Mantic. dec. 40. sub num. 4. & dec. 322. nu. 2. Coccin. dec. 471. Caualer. dec. 193. nu. 1. & dec. 506. nu. 2. & 4. & dec. 617. num. 1. Post. in tr. mandat. de manuten. obser. 45. num. 3. & seq.* habens enim pro se assistentiam iuris communis, dicitur habere liquidissimam probationem, *glos. in l. si tutor, vbi etiam Bald. nu. 2. C. de Priuil. tut. Rot. decis. 4. in fin. par. 2. Diuers. & dec. 313. nu. 8. in fin. par. 2. recentiss. Marescott. var. lib. 1. cap. 11. nu. 1. & seq.* vbi dicit, quod Episcopus habet de iure communi fundatam intentionem exercendi iurisdictionem in tota sua diœcesi, & in qualibet eius parte, vt mox dicemus.

Plures autem sunt casus, in quibus Episcopus habet huiusmodi iuris assistentiam: videlicet quoad omnes Ecclesias, seu loca pia existentia intra fines suæ diœcesis, etiam quod sint nullius. 2. in exercitio iurisdictionis spiritualis quoad omnes personas suę diœcesis. 3. in cognitione causarum omnium, ciuilium scilicet, criminalium, mixtarum, & matrimonialium. 4. deputandis examinatoribus pro collatione parochialium, & in approbandis confessarijs. 5. super collatione omnium beneficiorum suæ diœcesis. 6. in cura animarum Ecclesiarum non habentium proprium parochum. 7. pro credito cathedratici contra Ecclesias sibi subditas ratione visitationis, seu procurationis vsque ad duos solidos, *vide text. in cap. conquerente, de offic. ordin. cap. cum Episcopus, eod. tit. in 6. cap. quoniam, & cap. dudum, de Decim. cap. cum satis, de offic. Archid. cap. cum personæ, de Priuil. in 6. cap. par. 10. q. 3. cap. omnes basilicæ, 16. q. 7. Caputaq. dec. 306. nu. 1. & 7. lib. 1. & dec. 203. l. 3. Seraph. dec. 1104. nu. 1. & dec. 1228. nu. 1. Mantic. dec. 228. n. 6. Greg. dec. 291. nu. 1. Marescott. var. lib. 1. d. cap. 11. Post. in tract. mandat. de manutenen. d. obseruat. 45. numer. 6. & seq.*

& seq. vbi etiam dicit, quod capitula cathedralium iuris habent assistentiam quoad præcedentiam respectu aliarum collegiatarum eo ipso quod sunt in statu cathedralitatis, & competit illis manutentio, *Rot. apud eumdem Post. dec. 468. nu. 2.* vbi, quod Canonicus habet intentionem fundatam super fructibus, & distributionibus sui Canonicatus, eique manutentio debetur, dummodò resideat, *Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 127. nu. 22. & seq.*

244 Ex quo infertur, quod non potest Episcopo inhiberi, nè suam iurisdictionem exerceat in loca, & personas suæ diœcesis, etiam sub prætextu exemptionis, seu priuilegij, nisi eo exhibito, & diligenter discusso, & interim manutenendus est, donec de exemptione, seu priuilegio disputetur, *Seraphin. dec. 595. nu. 1. & dec. 1067. num. 3. Beltram. ad Greg. dec. 312. nu. 4. Rot. apud Pacif. dec. 42. nu. 6. Barbos. d. all. 127. num. 25.* subdens *n.* 26. quod etiamsi de exemptione, & priuilegio constaret, adhuc manutenendus Episcopus respectu monasterij exempti quoad ea, quæ concernunt clausuram ipsius monasterij, & quoad visitationem curæ animarum, & administrationem Sacramentorum, admissionem ministrorum etiam amouibilium, & in his, quæ pertinent ad ordines, *vide Post. d. obs. 45. nu. 13. & seq. Rot. apud eumdem dec. 72. num. 6.*

245 Limita 1. vt sola iuris assistentia releuet ad effectū manutentionis, quando nihil adest in contrarium; secus si respectu Episcopi, vel Parochi sit dubiū, vel incertum, an locus sit intra fines diœcesis, vel parochiæ, vel pendeat desuper lis, vel adsit contra eos sententia, vel si assistentia sit turbida, vel offuscata actibus, & probationibus contrarijs; hoc enim casu solet Rota omisso possessorio aggredi merita causæ, & petitorium discutere: nisi cum assistentia iuris concurrerent etiā aliqui actus possessorij, *Greg. dec. 312. num. 1. vbi Add. sub num. 4. Thomat. dec. 107. num. 2. Marescott. var. lib. 1. cap. 11. num. 11. Card. Canaler. dec. 193. nu. 6. & ita pluries fuisse in Rota Rom. decisum, refert Post. d. tract. obser. 45. n. 20. & seq.* vbi etiam obseruat, quod ad offuscandam prætentionem assistentiæ iuris communis, possunt allegari, & opponi etiam ea, quæ petitorum respiciunt, & sufficiunt testes etiam nulliter examinati, aliaque iura, etiamsi non sint in forma probanti, *Barbos. d. p. 3. alleg. 127. nu. 27. 40. & seq.* vbi subijcit, quod si actus contrarij sint turbidi, interim donec probentur, Episcopo concedi debet manutentio.

246 Limita 2. vt manutentio non detur ex sola iuris assistentia, vbi alius est in possessione, sed manutenendus est qui possidet, quando scilicet possessio est longeua, & vltra decennium: hæc enim habetur loco tituli, & sufficit ad effectum manutētionis, etiam in possessione contra ius, & satis est huiusmodi possessori ad effectum habendi manutentionem, quod ius vehementer non resistat, *Rot. dec. 165. nu. 1. par. 4. Diuers. & dec. 423. num. 3. & dec. 505. nu. 4. par. 2. recent. Duran. decis. 21. num. 6. Ricc. in Collect. 1287. & 3013. Add. ad Buratt. dec. 140. & ad Greg. dec. 312. latè Poster. d. obser. 45. num. 22. & seq.* Idem dicendum, vbi possessor suam possessionem probaret, & priuilegium exemptionis exhiberet, vel cum possessione cocurreret titulus putatiuus, & coloratur, & habilis ad præscribendum, quia tunc manutenēdus est etiamsi possessio non esset longæua, nec excederet decennium, *Rot. in Lucen. seu nullius Iurisdictioni 4. Maij 1598. coram Card. Seraphino, & in vna Montis regalis 4. Nouembris eodem anno coram Penia, prout refert Marescott. d. lib. 1. cap. 11. num. 21. & seq. Post. d. obseru. 45. n.*

247 26. *Rot. apud eumdem dec. 197. num. 4.* vbi, quod non sufficit solum priuilegium absque possessione ad ex-

248 cludendam manutentionem Episcopi; exceptis causis criminalibus, & matrimonialibus, in quibus requiritur immemorabilis canonizata per tres conformes, & interim in cognitione huiusmodi causarum manutenendus est Episcopus, *Rot. recent. dec. 560. num. 2. par. 3. & dec. 126. num. 2. par. 4. Post. de obser. 45. num. 30. Rot. apud eumdem dec. 197. nu. 9. & dec. 382. num. 2.*

249 Limita 3. in decimis debitis Ecclesiæ parochiali, & in quatta decimarum debita Episcopo pro sua portione pontificali: quamuis enim tam Parochus, quàm Episcopus in tali casu habeant iuris assistentiam intra limites parochiæ, seu diœcesis, tamen non datur illis manutentio, nisi probata possessione, *Marescott. d. cap. 11. nu. 17. Rot. post 2. vol. cons. Farinac. dec. 291. num. 14 & in recent. dec. 685. num. 2. p. 1. latè Post. d. obser. 45 num. 42. & seq.* vbi dicit quod iu-

250 ris assistentia suffcagatur Parocho in petitorio, ve non teneatur probare, decimas sibi competere, non autem in manutentione.

251 Notandum est autem, quod in quasi possessione exemptionis tunc quis constitutus dicitur, si constaret, venisse casum, & Ordinarium voluisse exercere iurisdictionem, & fuisse ab inferiore repulsum, & repulsioni acquieuisse, vel habuisse se pro spoliato; non autem ex eo tantum, quod non costet, Episcopum iurisdictionem in eum exercuisse, *Post. d. obs. 45. nu. 18. Barbos. d. alleg 127. nu. 27.*

252 Notandum 2. quod is, qui potest in aliquo loco certum iurisdictionis actum exercere, potest & alios similes, *vt probat Cicer. var. lib. 2. cap. 2. num. 58. & seq.* vbi dicit, quod is, qui potest fustigare, potest etiam relegare: & ideo vnicus actus particularis inducit quasi possessionem quoad alios actus sub eadem specie comprehensos, licèt non extendatur ad actus diuersos, seu diuersæ speciei, nec ad actus maiores, nec contra personas diuersæ qualitatis, seu conditionis, *Duran. dec. 226. nu. 3. Burat. dec. 876. n. 8. Rot. recent. dec. 112. num. 10. dec. 632. num. 4. p. 9. & dec. 87. num. 3. p. 4.* nisi causa possessionis esset vniuersalis: tunc enim quis vtendo quoad vnam speciem, possessionem conseruat etiam quoad alias species sub eodem genere comprehensas, *Rot. recent. dec. 150. num. 3. p. 3.* vnde quasi possessio exercendi iurisdictionem contra aliquos certi loci, extenditur contra omnes eiusdem loci, & illa specie iurisdictionis, *Fontanel. de Pact. nupt. claus. 7. glos. 3. p. 10. num. 26. Giouagn. cons. 9. num. 62. lib. 1. Buratt. dec. 427. num. 10. & dec. 478. num. 8.* & vice versa actu contrario quasi possessio in omnibus etiam amittitur, *Rot. rec. dec. 39. num. 10. p. 3. latè Post. d. tr. mandat. de manut. obs. 73. num. 130. & seq.* vbi etiam dicit, quod prohibitiones contra aliquos factæ, quando casus euenit, constituunt in quasi possessione vniuersaliter prohibendi quoad alios omnes, præsertim in quasi possessione respectu loci, *ex trad. per Burat. dec. 222. nu. 10. & seq.* vbi, de prohibita appositione, & retentione barchæ.

253 Notandum 3. quod parte opponēte tenetur Episcopus probare, locum esse intra suam diœcesim, *Buratt. dec. 219. nu. 5. latè Post. d. obser. 45. num. 20.*

254 Notandum 4. quod si decimæ debeantur pluribus, videlicet Episcopo Capitulo, & Parocho, & ius vni tantùm assistat, puta Parocho, illus assistentia prodest in eadem exactione etiam alijs, qui secum participant, & competit ex ea manutentio omnibus participantibus, *Add. ad Buratt. dec. 402. nu. 6. Post. d. obseru. 45. num. 56.*

255 No-

255 Notandum 5. quod manutentio debetur cumulatiuè Episcopo, & inferiori, nisi in priuilegio, & iurisdictione tribura inferiori, exprimatur, huiusmodi iurisdictionem concedi priuatiuè qnoad Superiorem, *Card. Canaler. dec. 617. Post. d. obse. 45. nu. 40. & 41.* subdens, quod si testes inferioris deponerent de actibus positiuis, videlicet quod inferior vsus fuerit iure suo, & prohibuerit Episcopo, nè exerceret iurisdictionem, cum eisdem Episcopi acquiescentia, tunc diceretur probata possessio etiam priuatiuè.

256 Notandum 6. quod si inferior haberet iurisdictionem quasi Episcopalem, & territorium separatum, eo casu iurisdictio esset in totum ab Episcopo adempta, etiam respectu causarum criminalium, & matrimonialium, *Post. loco cit. num. 41. Rot. apud eumdem dec. 438. nu. 5. 8. & seq.*

257 Notandum 7. quod approbatio confessorum pendente lite inter Episcopum, & Prælatum inferiorem super omnimoda iurisdictione alicuius loci, spectat ad Episcopum, propter euidens periculum, ne contingat, Populum eiusdem loci absolui à peccatis per confessores ab Episcopo non approbatos, contra expressam prohibitionem Concilij Tridentini *sess. 23. de ref. cap. 15.* vbi reprobatur quęlibet consuetudo in contrarium, etiam immemorabilis, *& ità censuit Sac. Congregatio Concilij, & Episcoporum, & Regularium, & etiam Rota in Marsicen. iurisdict. 20. Octobris 1621. coram Buratto, inter impressas, dec 565.*

S V M M A R I V M.

258 *Locum esse sub territorio, seu Diæcesi Episcopi, probatur non solum per testes, sed etiam ex instrumentis, ex ministratione olei sacri, & ex actibus iurisdictionalibus, & nu. 259. & seq.*

260 *Maior fides est adhibenda scripturis, quàm testibus.*

261 *In probandis finibus admittuntur etiam coniecturæ, & præsumptiones.*

263 *An, & quando actus visitationis probent locum esse in Diæcesi, & nn. seq.*

264 *Et quid, si constet, Ecclesiam, vel oppidum ex alijs locis eiusdem Diæcesis circumdari.*

265 *Quando Ecclesia præsumatur esse sub iurisdictione Episcopi vicinioris.*

Quæstio XXII.

Quomodo probetur, locum esse in Diæcesi, vel sub territorio Episcopi.

258 RESP. quod multipliciter id probari potest, & primo per testes, *Rot. in Taruisina iurisdict. 17. Febr. 1598. coram Orano, & coram Buratt. decis. 578. num. 6.*

259 2. Probatur ex instrumentis antiquissimis, præsertim si instrumenta huiusmodi fuerint principaliter super hoc celebrata quo casu indubitanter facerent plenam probationem, Bald. cons. 286. *num. 2. lib. 2. Dec. cons. 42. sub num. 10. Rot. in Barchinonen. confinium 19. Ianuarij 1607. coram Sacrato, & coram Greg. decis. 434. num. 1. & seq. & ibi Beltramin. nu. 19.* vbi dicit, quud maior fides est adhibenda scripturis, quã
260 testibus, præsertim in antiquis, in quibus lux veritatis assistit, *Bald. cons. 109. in princ. lib. 4. Crauett. cons. 54. num. 15.* vbi, quod etiã in factis antiquis decem annorum, magis creditur istrumentis, quam testibus, quia in testibus præsumitur obliuio ex tali temporis lapsu, *Card. Seraphin. decis. 339. nu. 7. & dec. 462. num. 5. Rot. dec. 91. num. 9. & dec. 582. num. 6. par. 1. in Recent. & in Pampilonen. Parochialis 23. Iunij 1603. coram coccino.*

261 3. Probatur ex ministratione olei sacri, *cap. 1. de de Relig. domib. glos. in cap. cum dilectus, ver. de lege iurisdictionis, vbi Abb. num. 4. de offic. Iud. Ordin. Rota coram Buratt. d. dec. 578. num. 13.* vbi quod in probandis finibus admittuntur etiam coniecturæ, & præsumptiones.

262 4. Probatur ex actibus iurisdictionalibus ab Episcopo in aliqua Ecclesia, vel Oppido factis, *cap. cum contingat, vbi Abb. n. 33. & alij de for. comp. Rot. in Sabinem. seu Reatina Abbatiæ 4. Decembris 1592. coram Orano, & in Adriem. iurisdict. 27. Iunij 1622. & 30. Ianuarij 1623. coram Pirouano, prout refert Burait. d. decis. 578. num. 9. 11. & 12. Ferentill. ibidem nu. 15. & seq.* vbi etiam obseruat, quod actus iurisdictionales in tali casu debent esse ità certi, vt non possint referri
263 ad alias causas, seu titulos; & ideò, licèt actus visitationum sint iurisdictionales, tamen cum possint ab Episcopo fieri iure delegeto, tanquam à viciniori, quò casu potest visitare Ecclesias, etiam quæ sunt nullius diœcesis, *ex Conc. Trid. sess. 24. de ref. c. 9.* non suffragantur, nisi vitationes factæ fuerint vel si postea, probetur, fuisse factas iure ordinario, *ex trad. per Rot. in Aprutina iurisdictionis 19. Iunij 1606. & 30. Martij 1607. coram Card. Pamphilio iuniori.*

264 5. Probatur, quando constat, Ecclesiam, vel Oppidum ex alij locis eiusdem Diæcesis circumdari: tunc enim præsumeretur, esse in diœcesi; quo casu Visitationes, & alij actus iurisdictionales præsumuntur ab Episcopo gesti iure ordinariæ facultatis, non autem delegatæ, *Rot. in d. Adrien. iurisd. 30. Iannar. 1623. coram Pironano, & in Theatina iurisdict. 4. Martij 1612. coram Coccino, prout refert idem Ferentill. ad Burrat. d. dec. 578. num 19. & seq.* nisi per inferiores Prælatos probaretur, se exercuisse iurisdictionem in tali Oppido, vel Ecclesia: quia tunc non haberet locum coniectura circumdationis, sed Ecclesia, vel Oppidum censeretur esse nullius, *vt in his terminis resoluit Rot. dec. 54. num. 9. coram Andrea, & in Calaguritana, seu nullius, iurisd. 7. Febr. 1607. coram Ortembergo.*

265 Idem dicendum, quando non constat, Ecclesiam habere territorium separatum, & alius Episcopus in ea iurisdictionem non prætendit, hoc enim casu talis Ecclesia præsumitur esse sub iurisdictione Episcopi vicinioris, *Rot. coram Buratt. d. decis. 578. num. 1. & seq. vbi aliæ Rotæ decissiones allegantur.*

S V M M A R I V M.

266 *An, & quando Regulares, qui in Ecclesijs suis ordinis prædicare voluerint, teneantur ab Episcopo benedictionem petere.*

Quando Regulares ab Episcopo puniantur, ibidem.

267 *An Episcopus Regulares prædicatores examinare possit quoad doctrinam.*

268 *An Episcopus licentiam prædicandi semel Regularibus concessam suspendere possit.*

269 *An Regulares ad audiendas confessiones approbati ab Episcopo vnius diœcesis, possint subditos eiusdem Episcopi, qui eos approbauit in alia diœcesi absoluere sine silentia Episcopi illiu loci.*

270 *Regulares approbati audiendas sæcularium confessiones*

nei, an censeantur approbati ad audiendas confessiones Monialium.

271 *An approbati pro audiendis confessionibus monialium vnius monasterij, possint confessiones monialium alterius monasterij audire.*

272 *Confessores extraordinarij semel deputati ad audiendas confessiones monialium, an possint expleta deputatione, earumdem monialium confessiones audire.*

273 *Quando Regulares possint audire confessiones sæcularium absque alia Episcopi approbatione.*

274 *Quando Regulares ad confessiones audiendas generaliter, & simpliciter admittendi sint, & quando cum limitata facultate admitti, & approbari possint.*

275 *Quando Regulares audientes confessiones infirmorum, teneantur Parochum certiorem reddere.*

266 *An & quando Episcopus confessores regulares possit iterum examinare, vel ab audiendis confessionibus suspendere.*

An possit Episcopus omnes vnius conuentus Regulares ab audiendis confessionibus suspendere, ibidem.

277 *Regulares vigore priuilegiorum non possunt absoluere à casibus Episcopo reseruatis.*

278 *Quando Regulares ad sæcularium confessiones audiendas in vna diœcesi approbati, possint à casibus reseruatis absoluere pœnitentes alterius diœcesis.*

279 *An Regulares vigore priuilegiorum possint pœnitentes absoluere à censuris quo ad forum externum.*

280 *An is, qui tempore paschali confitetur Regulari sacerdoti non simpliciter approbato ab Ordinario, satisfaciat constitutioni incip. omnis vtriusque sexus.*

Casus omissus remanet in dispositione iuris communis, ibidem.

Quæstio XXIII.

Quomodo Regulares se se gerere debeant in Verbi Dei prædicatione, & Sacramenti pœnitentiæ administratione.

HVius quæstionis resolutio pendet ex constitutione Sanctissimi D. N. Clementis Papæ X. feliciter regnantis, *incip. Superna magni Patrisfamilias &c. sub Dat. Romæ anno 1670. vndecimo Kalendas Iulij*, ex qua infrascriptæ conclusiones eliciuntur.

266 Prima conclusio. Regulares, qui in Ecclesijs sui ordinis prædicare voluerint, tenentur ab Episcopo diœcesano benedictionem petere; prædicare tamen possunt, quamuis illam non obtinuerint; nisi Episcopus contradixerit, quo casu ne in prædictis quidem Ecclesijs licet Regularibus prædicare: & si cõtrauenerint, ab Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato, censuris, alijsque pœnis ecclesiasticis in vim constitutionis Greg. XV. incip. Inscrutabili Dei prouidentia &c. coerceri, & puniri possunt, Episcopus tamen absque iusta, & rationabili causa contradicere non debet; huiusmodi verò benedictionẽ tenentur Regulares petere, etiamsi in quibuscunque oratorijs sui ordinis sermonem coram Populo, vel in Ecclesijs, aut ad crates monasteriorum Sanctimonialium eorum iurisdictioni subiectarum, li-
267 cèt nullus sæcularis ibi intersit, seu clausis ianuis habere voluerint, potest autem Episcopus Regulares in Ecclesijs, quæ suorum ordinum non sunt, prædicare volentes, etiam ab Vniuersitatibus, aut à Magistratibus laicis nominatos, quoad doctrinam examinare, si ita ipsius arbitrio, quod moderatum, & discretum esse debet, visum fuerit, etiamsi Episcopi antecessores per tempus immemorabile prædicandi licentiam absque examine concedere consue-
268 uerint, similiter potest Episcopus licentiam prædicandi semel eisdem Regularibus concessam, ob rationabiles causas, licèt occultas, prædicationem concernentes, suspendere; non tamen potest eis generatim prohibere, nè in Ecclesijs suorum ordinum prædicent.

269 Secunda conclusio. Religiosi ab Episcopo ad confessiones sæcularium in sua diœcesi audiendas approbati, non possunt eas in alia diœcesi absque Episcopi diœcesani approbatione audire, quamuis pœnitentes subditi sint eius Episcopi, à quo ipsi Religiosi iam fuerant approbati.

270 Tertia conclusio. Generaliter approbati ab Episcopo ad personarum sæcularium confessiones audiendas, non censentur approbati ad audiendas confessiones monialium sibi subiectarum, sed egent quoad hoc speciali Episcopi approbatio-
271 ne, item approbati ad audiendas confessiones monialiũ vnius Monasterij, non possunt audire con-
272 fessiones monialium alterius monasterij. Similiter Confessores extraordinarij semel deputati, & approbati ab Episcopo ad monialium confessiones pro vna vice audiendas, non possunt expleta deputatione vigore huiusmodi approbatione, illarum confessiones audire, sed toties ab Episcopo sunt approbandi, quoties casus deputationis contigerit.

273 Quarta conclusio. In Monasterijs, ac etiam Collegijs, vbi iuxta regularia instituta viuitur, possunt tam Prælati regulares, quàm Confessores regularium eorumdem Monasteriorum, seu Collegiorum, audire confessiones illorum sæcularium, qui inibi sunt verè de familia, & continui commensales, non autem illorum, qui tantùm ipsis deseruiunt.

274 Quinta conclusio. Religiosi, qui ad confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint generaliter quoque, & indistinctè absque aliqua limitatione temporis, certorumue locorum, aut generis personarũ ab Episcopo in diœcesi propria admittendi sunt; cęteros verò, qui non adeò idonei reperientur, potest Ordinarius cum limitata facultate, prout
275 magis expedire viderit, probare, & admittere. Semel autem simpliciter approbati, possunt in Diœcesi Episcopi approbantis quouis anni tempore, etiam Paschali, & quorumcumque etiam infirmorum cõfessiones audire absque vlla Parochorum, vel ipsius Episcopi licẽtia; tenẽtur tamẽ dicti Religiosi eorumdẽ infirmorum Parochum illicò certiorẽ reddere, alioquin pęnã suspensionis à facultate audiendi confessiones, si eã Episcopus inflixerit, incurrunt. Certioratio verò huiusmodi fieri per scripturã apud ipsum infirmum relinquẽdam. Qui verò dictis Religiosis simpliciter approbatis Paschali tempore cõfessi fuerint, constitutioni, quę incip. Omnis vtriusque sexus, quoad confessionem dumtaxat satisfecisse censentur.

276 Sexta conclusio. Regulares ad huiusmodi confessiones audiendas præuio examine simpliciter, & absque vlla temporis præfinitione ab ipsomet Episcopo, secus autem si ab eius Vicario, aut ab Antecessoribus Episcopis, approbati, non possunt ab eodem, qui sic approbauit iterũ examinari, aut à confessionibus audiẽdis suspendi, nisi noua superueniẽte causa, quæ ipsas confessiones concernat: de qua tamen haud necessarium est, vt in actis constet, nec eam

eam teneatur Episcopus ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apostolicæ dumtaxat, vbi eam sibi aperiri iusserit; verum si Regulares cum scandalo, aut alias inhonestè viuant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi iudicio videantur à confessionibus suspendendi, vtique ea causa ad confessionis ministerium pertinet; ac proinde nihil obstat, quo minus ob eam causam possit Episcopus Regulares à semetipso approbatos suspendere, aut repellere ab audiendis confessionibus, cum præcipua Ministri Sacramenti pœnitentiæ qualitas sit vitæ integritas, ac morum honestas; non licet tamen Episcopo confessiones audiendi facultatem omnibus simul Conuentus Regularibus cõfessoribus adimere inconsulta Sede Apostolica.

277 Septima conclusio. Ex facultatibus per mare magnum, aliaue priuilegia Regularibus cuiuscunque ordinis, instituti, aut Societatis etiam Iesu concessis, non censetur ei concessa potestas absoluendi à casibus Episcopo reseruatis: neque per confirmationes dictorum priuilegiorum, quas Regulares à Sede Apostolica post Sacrum Concilium Tridentinum obtinuerunt, reuixerunt priuilegia prius ab eodem Concilio, aut deinde Apostolicis etiam decretis sublata, atque extincta, si quæ habebant, absoluendi à casibus Episcopo reseruatis: quin immò habentes, facultatem absoluendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reseruatis, non ideò à casibus Episcopo reseruatis possunt absoluere.

278 Octaua conclusio. Regulares confessores in ea Diœcesi, in qua sunt approbati, possunt absoluere confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in illa Diœcesi reseruatis, licèt non possint absoluere à reseruatis in ea Diœcesi, vbi ijdem confessores sunt approbati: nisi eosdem pœnitentes nouerint in fraudem reseruationis ad alienam Diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse.

279 Nona conclusio. Vigore dictorum priuilegiorum non licet Regularibus, etiam satisfacta parte, absoluere pœnitentes à censuris quo ad externum, & iudiciale forum, & absoluti ab eis foro pœnitentiali, non censentur absoluti in exteriori, & contentioso iudicio; quinimmò censuris ecclesiasticis irretiti, & denunciati ab Episcopo, cogi possunt gerere se pro talibus etiamsi à Regularibus fuerint absoluti, *ità decernitur in d. constitutione Clementis X.* cuius verba ex industria hic describere volui, quia ex ea plura tolluntur dubia, multæque quæstiones hactenus per Doctores controuersæ resoluuntur, ac declarantur.

280 Sed quæres, an is, qui tempore paschali confitetur Regulari Sacerdoti non simpliciter approbato, sed cum limitatione certi temporis, loci, aut certi generis personarum satisfaciat dictæ constitutioni, *omnis vtriusque sexus*? Resp. quod licet in d. constitutione Clementis X. fiat tantùm mentio de Religiosis simpliciter approbati, *vt supra nu. 275.* censeo tamen, pœnitentem, qui est eiusdem loci, aut generis personarum, vel confitetur intra tempus eisdem Regularibus præfixum, satisfacere dictæ constitutioni, *omnis vtriusque secus*, quia in costitutione Leonis X. *quam refert Sorbus in Compend. priuil. fratr. mendicant. &c. in ver. absolutio quoad sæculares primò n. 15.* generaliter prescribitur, quod Regularibus ab ordinario ad confessiones sæcularium audiendas admissis confitentes, dictæ constitutioni, *omnis vtriusque sexus*, quo ad confessionem dumtaxat satisfecisse censeantur: casus enim omissus remanet in dispositione iuris communis, & secundum eiusdem iuris communis terminos est decidendus, *l. commodissime, ff. de lib. & posth. l. si extraneus ff. de Cond. ob caus. cum ibi not. per DD. Dec. cons. 71. num. 2. Nati. cons. 463. num. 12. lib. 2. Soc. sen. cons. 74. num. 3. lib. 3. Cephal. cons. 517. num. 28. & cons. 535. num. 18. lib. 4. Tob. Non. cons. 16. num. 13. Honded. cons. 8. num. 15. & seq. vol. 1.*

S V M M A R I V M.

1 *Episcopus in sua Diœcesi, & Archiepiscopus in Prouincia potest in Ecclesijs Regularium, & exemptorum vti insignibus pontificalibus, & exercere ea, quæ sunt honoris, & præeminentiæ Episcopalis, & alia, quæ non habent mixturam iurisdictionis, vel officij.*

2 *Archiepiscopus per suam prouinciam potest crucem præferre etiam transeundo, & declinando ad loca exempta.*

3 *Quidquid per priuilegium exemptionis non adimitur, censetur Ordinario loci reseruatum.*

4 *Episcopus, & Archiepiscopus possunt in loco exempto solemniter benedicere.*

5 *Potest Archiepiscopus, vel Episcopus in loco exempto Diuina officia, ac missas cum baculo, & mitra, ac pallio respectiuè, alijsque ornamentis celebrare cum assistentia suorum Canonicorum, & aliorum ministrorum, ibidemque Sedem pontificalem, & baldachinum erigere: limitatur num. 6.*

6 *An Episcopus possit alteri concedere, vt in loco exempto cum ornamentis pontificalibus celebret.*

Item an possit cantare missam in Ecclesijs Regularium, vbi non est solitum, ibid.

7 *Episcopus, vel Archiepiscopus potest in loco exempto verbum Dei populo prædicare.*

8 *Quid si Episcopus exemptis de facto prohiberetur, nè prædicta ageret in loco exempto.*

9 *An possit Episcopus, vel Archiepiscopus in aliena diœcesi in pontificalibus missam celebrare sine licentia Diœcesani, & num. 11.*

10 *Archiepiscopus non potest vti pallio extra suam Prouinciam, etiamsi ad id Diœcesani assensus accedat.*

11 *Pontificalium insignium vsus iurisdictionem aliquam præseferre, videtur,*

12 *Episcopus celebrans priuatè in Diœcesi aliena, potest vti benedictione Episcopali.*

13 *Episcopus in Diœcesi aliena an possit prædicare,*

14 *Episcopus, vel Archiepiscopus in loco exempto non potest ea exercere, quæ sunt contentiosæ iurisdictionis, nec ea quæ sapiunt superioritatem, & habent mixturam iurisdictionis.*

15 *Episcopus non potest in loco exempto ordines conferre, nec confirmationis Sacramentum ministrare vel sacras fidelium confessiones audire, vel ibi sedere pro tribunali: limitatur num. 16. 17. 18. & 19.*

16 *Episcopus potest visitare Ecclesias Regularium, & exemptorum in concernentibus curam animarum, & corrigere eosdem in casibus hic expressis.*

17 *Episcopus sedere potest pro tribunali in loco exempto, si in aliquo casu habet iurisdictionem in prædictum locum, secus si solum in personas exemptas.*

18 *Actus voluntariæ iurisdictionis exerceri possunt extra Diœcesim, & in loco exempto.*

19 *Exemptus extraneo Superiori non potest se submittere sine licentia Papæ, potest tamen se submittere Ordinario alias suo.*

20 *Episcopus commorans in loco exempto intra Diœcesim existente, dicitur residere etiam ad effectum alternatiuæ; limitatur num. 22.*

21 *Locus exemptus dicitur esse in diœcesi, licèt non sit de diœcesi.*

22 *Episcopus degens in loco nullius diœcesis, pro absente habendus est.*

Lo-

Locus nullis diœcesi, nec est in diœcesi, nec de diœcesi,
ibidem.

23 *Committens delictum censura probibitum in loco exem-*
pto, vel in monasterijs, vel Ecclesijs Regularium, an
ligetur censura lata ab Episcopo illius diœcesis, & nu.
26. & 27.

24 *Locus exemptus, & locus extra territoriũ æquiparãtur.*

25 *Locus exemptus est quidem de territorio Episco-*
pi quoad situm, non autem quoad iurisdictionem.

26 *Subditus conficiens testamentum in loco exempto, non*
tenetur seruare solemnitates statuti, sed solemnitates
iuris ciuilis, vel Canonici.

27 *An & quando accedentes ad monasteria exempta mo-*
nialium, vel cum illis loquentes incurrant censuram
latam ab Episcopo.

28 *Personæ loci exempti non sunt de territorio quoad con-*
cernentia earum odium, possunt tamen vti statutis il-
lius loci in fauorabilibus.

C A P. I V.

De loco exempto.

1 Dico 1. quod Episcopus diœcesi, & Archiepisco-
pus in Prouincia potest in Ecclesijs Regula-
rium, & exemptorum liberè vti insignibus ponti-
ficalibus, & exercere ea, quæ sunt honoris, & præ-
eminentiæ episcopalis, & alia, quæ non ha-
bent mixturam iurisdictionis, vel officij, *vt tradunt*
communiter DD. in clem. Archiepiscopo, de Priuil.

2 Ex quo infertur 1. quod Archiepiscopus per suã
Prouinciam potest crucem præseferre etiam tran-
seundo, & declinando ad loca exempta, propter reli-
quias præcedentis subiectionis, cum per exemptio-
nem talia loca non desinant esse in Prouincia, vel
diœcesi, *vt in d. clem. cum ibi not. Rot. coram Buratt. de-*
3 *cis. 321. per tot.* vbi addit, quod quicquid per priui-
legium exemptionis adimitur, censetur ordinario
loci reseruatum.

4 Infertur 2. quod Archiepiscopus, vel Episcopus
in loco exempto potest benedicere etiam solemni-
ter, per illa verba, *sit nomen Domini benedictum &c.*
d. clem. vbi glos. & DD. Rot. coram Buratt. d. dec. 321.
Gratian. discept. forens. cap. 467. num. 31.

5 Infertur 3. quod potest Archiepiscopus, vel Epi-
scopus in loco exempto Diuina officia, ac missas
cum baculo, & mitra, ac pallio respectiuè, alijsque
ornamentis pontificalibus celebrare cum assistentia
suorum Canonicorum, & aliorum Ministrorum ibi-
demque Sedem Pontificalem ad Diuina celebranda
constituere, ac baldachinum erigere, *per textum in*
d. clem. Archiepiscopo, vbi Card. & alij, & censuit etiam
Sac. Congregatio teste Barbos. de offic. & pot. Episc. alleg.
80. nu. 16. & 17. latè Gratian. d. cap. 467. nu. 33. & seq.

6 Obserua tamen, quod non posset Episcopus al-
teri concedere, vt cum ornamentis põtificalibus in
loco exempto celebret, quia id esset, iurisdictionem
in loco exempto exercere, quod prohibetur *in d.*
clem. vers. simili modo &c. Gratian. loco cit.

Obserua 2. quod non potest Episcopus cantare
missam in Ecclesijs Regularium ipsi inuitis, vbi non
est solitum, vt declarauit Sac. Congregatio *teste Ni-*
colio in suis floscul. siue notabil. in ver. missa nu. 17.

7 Infertur 4. quod potest Archiepiscopus vel Epi-
scopus in loco exempto verbum Dei populo præ-
dicare, *glos. in d. clem. ver. etiam celebrare, vbi etiam*
Abb. Gratian. loco cit. num. 37. subdens *num. 46.* quod
8 in casibus, in quibus Episcopus, vel Archiepisco-
pus in loco exempto potest aliquid facere, si de fa-
cto prohiberetur, non posset contra exemptos pro-
cedere, sed agere deberet coram Superiore ipso-
rum exemptorum, *ex trad. per Card. in d. clem. nu. 22.*

9 An verò possit Episcopus, vel Archiepiscopus in
aliena Prouincia, vel diœcesi in Pontificalibus mis-
sam celebrare sine licentia diœcesani? affirmat *glos.*
in d. clem. Archiepiscopo, ver. etiam celebrare de Priuil.
vbi dicit, ita seruare generalem consuetudinem, Abb. ibi-
dem, Couar. var. lib. 3. cap. 20. num. 9. circa med. Alzed.
in Prax. Episc. par. 1. cap. 13. num. 88. & alij apud Dian.
resol. mor. par. 4. tract. 4. res. 143. vers. notandum est &c.
cum enim Episcopo concessum sit missam celebrare,
consequenter etiam concessum esse videtur insigni-
bus Episcopalibus vti, cum insit proprius eius ce-
lebrandi modus, *vide Layman. quæstion. canon. cap.*
17. num. 224. vbi hanc sententiam probabilem appel-
10 *lat*; non tamen posset in tali casu Archiepiscopus
vti pallio extra suam Prouinciam, etiamsi ad id
diœcesani consensus accedat, quia pallius sub
hac limitatione conceditur, vt eo Archiepisco-
pus vtatur intra Prouinciam, *Card. in d. clem. nu. 5.*

11 Contrarium tamen alij rectius tuentur, asseren-
tes, Episcopum, vel Archipiscopum non posse in
aliena diœcesi missam in Pontificalibus celebrare
sine licentia diœcesani expressa, vel saltem tacita,
ac rationabiliter præsumpta, quia pontificalium
insignium vsus iurisdictionem aliquã seu potesta-
tem in loco præseferre videtur, *vt obseruat Layman.*
loco cit. vers. sed contrarium, &c. subdens, quod multo
minus Prelati inferiores absque Episcopi saltem ra-
tionabiliter præsumpta licentia extra Ecclesias suas
insignia pontificalia gerere debent, nisi à Sede Apo-
stolica amplius priuilegium obtinuerunt, *& ita sen-*
sit etiam Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 80.
num. 16. & par. 2. alleg. 27. num. 64. vbi tamen su-
12 bijcit quod Episcopus celebrans priuatè in diœce-
cesi aliena, potest vti benedictione Episcopali cum
verbis, *sit nomen Domini benedictum &c.* etiam sine
aliqua diœcesani licentia, cum talis benedictio sit
potius ordinis, quam iurisdictionis, *ita Gauant.*
in Enchir. Episc. ver. functiones Episcopales, num. 11.
Dian. d. par. 4. tract. 4. resol. 143. vers. notandum est &c.
Layman. loco cit. vbi etiam testantur, ita de consuetudi-
ne seruari.

13 Addit *glos. in d. clem. Archiepiscopo, ver. etiam ce-*
lebrare, quod Episcopus in diœcesi aliena potest
prædicare, nisi specialiter prohibeatur ab Episco-
po illius loci, *Card. in clem. dudum, §. ab olim, num.*
16. de sepult. Gratian. discept. for. cap. 393. nu. 9. & seq.

14 Dico 2. quod Episcopus, vel Archiepiscopus in
loco exempto non potest sine licentia exemptorum
exercere ea quæ sunt contentiosæ iurisdictionis, &
officij, nec ea quæ sapiunt superioritatem, & habent
mixturam iurisdictionis, *vt tradunt DD. communiter*
in d. clem. Archiepiscopo. Vnde non potest ibi ordi-
15 nes conferre, aut confirmationis sacramentum mi-
nistrare, vel sacras fidelium cõfessiones audire, nec
ibi sedere pro tribunali, aut cathedram iudicialem
collocare, aut degradare aut similia peragere, quæ
ad iurisdictionem spectant, *cap. luminoso, 18. q. 2.*
Abb. in d. clem. Archiepiscopo, vbi etiã Card. n. 5. & alij,
quos refert, & sequitur Gratian. discept. forens. c. 467. n.
26. & 39. cum seq. Barbos. d. alleg. 80. nu. 7. Vant. in tit. de
defect. iurisd. & vnde, ac quibus modis &c. num. 108.

16 Limita in casibus iure permissis: potest Episcopus
visitare Ecclesias Regularium, & exemptorum in
concernentibus curam animarum, *ex Concilio Tri-*
dentino sess. 25. de Regular. cap. 11. item opportunis
remedijs compellere, vt lectio sacræ scripturæ ha-
beatur in monasterijs Monachorum, vbi commo-

dè

dè fieri queat, si Abbates in hoc negligentes fuerint, *ex eodem Concilia sess.5.de ref.cap.* 1. item visitare potest commendata monasteria, in quibus non viget regularis obseruantia, ac corrigere regulares in commendatis monasterijs, in quibus regularis obseruantia viget, residentes, qui secundùm eorum instituta non viuunt, si eorum Superiores admoniti intra sex menses non correxerint, *ex eadem Concilio sess.21.de ref.cap.8.Quaran.in Summ. Bullar. versic. exemptio, Gonzal.ad reg.8.Cancell. glos.43. num.190.*
17 subdens, quod Episcopus sedere potest pro tribunali in loco exempto, si in aliquo casu habeat iurisdictionem in loca exempta, secus si solum in personas exemptas, *Rot.decisian.145.numer.2.part.2.diuers. & susius nos egimus in tractat. de Regim. Eccles. lib.7. de Regul. & monial. per totum vbi alij casus recensentur.*

18 Limita 3. in actibus voluntariæ iurisdictionis: hæc enim, quemadmodum exerceri potest extra dioecesim iuxta communem Doctorum sensum, ità poterit exerceri etiam in loco exempto; quia locus exemptus, & locus extra dioecesim, siue extra territorium iudicatur à pari, *Couar. var. lib.3. cap. 20.num.8. Barbos. de offic. & pot.Episc.d.alleg.80.nu.9. Ganz.glos.43.num.188.& seq.* vbi subijcit, quod plus habet Episcopus in locum, & personas exemptas
19 suæ dioecesis, quam in personas extraneas, adeò vt licèt exemptus non possit se submittere extraneo Superiori sine licentia Papę, tamen Ordinario aliàs suo potest se submittere, *ex trad. per Feder. de Senis cons.14.sub nu.4.& 6.Felin.& alios in cap. cum accessissent, de Constit.*

20 Dico 3. quod Episcopus commorans in loco exēpto intra dioecesim existente, dicitur residere, etiam ad effectum alternatiuæ: quia locus exemptus di-
21 tur esse in dioecesi, licèt non sit de dioecesi, *vt latè comprobat Gonz.d. glos.43. à num.* 180. priuilegium exemptionis illum quidem eximit à subiectione, non autem à situatione, seu denominatione, *capit. cum Episcopus, vbi DD de offic.ordin. in 6. Abb. in cap. Apostolicæ, num.3.de donat. Ralan.cons.33.num.17.vol. 3. Rot.decis.207.num.2.& seq.par.2.diuers.& in Sipuntina iurisdictionis 24. Maij 1613. coram Card. Sacrata, prout refert Gratian.discept.for. cap.918.nu.10.& seq. latè Barbos.de Diction.diction.152. num.26.* vbi dicit, quod si concessum fuerit Episcopo priuilegium, vt habeat fructus beneficiorum vacantium in sua dioecesi, habebit etiam fructus beneficiorum exemptorum suæ dioecesis.

22 Secus esset, si Episcopus degeret in loco nullius dioecesis: quia cum locus huiusmodi nec sit in dioecesi, nec de dioecesi, ideò pro absente habendus est, *Rot.d.decis.207.nu.2.Garc. de Benefic.p.7.cap.11.n.16. Iordan.Elucubr.diuers.lib.10.tit.40.de obligat. Benefic. num.40.& seq.*

23 Dico 4. quod committens delictum censura prohibitum, in loco exempto, vel in monasterijs, vel in Ecclesijs Regularium existentibus intra dioecesim, non ligatur censura lata ab Episcopo illius dioe-
24 cesis, quia locus exemptus, & locus extra territorium æquiparantur, *vt supra diximus*: locus enim exemptus est quidem de territorio Episcopi quoad
25 situm, non autem quoad iurisdictionem, *Henriquez lib.13.cap.26.nu.2.Sa in ver. excommunicatio num. 12. Auila de Censur.par 2.cap.3.disp.2.dub.5.quos refert, & sequitur Dian.par.5.resol.moral.tract.9.resol.37.versic.*
26 *& tandem etc.* vbi hoc intelligit de loco absolutè exempto, & non solum quoad personas, *Vant. loco cit.dict.num.108.Ralan.à Val.cons.33.num. 18. et seq. lib.3.* vbi addit, quod subditus conficiens testamentum in loco exempto, non tenetur seruare solemnitates statuti, dummodò seruauerit solemnitates iuris ciuilis, vel canonici quod multo magis procederet in non subdito, *vt d.Crauett. cons. 918.nu.6.tom.5.*

27 Ex quo infertur, quod si Episcopus statutum ferat sub excommunicationis poena, vel alia censura, nè quis Clericorum aleis ludat, ea non ligantur Clerici ludentes in loco exempto, vel in monasterijs Regularium, *Layman.in Theol.mor.lib.1. tract.4. cap. 11.nu.5.Dian.loco cit.d.res.37.in fin. Bonacin. de Censur.in commun.disp.1.qu.1.pun.11. num.* 8. *et seq.* vbi etiam obseruat, quod accedens ad monasteria exempta monialium non incurrit censuram latam ab Episcopo per modum statuti contra loquentes cum monialibus, si allocutio fiat in loco exempto; quidquid sit, si Episcopus censuram ferret contra accedentes ad illa monasteria: tunc enim accedens censuram incurreret, quia accessus fit in territorio, *ex trad.per Ang.in ver.statutum,nu.3.Vgolin. tab.1.de Censur.cap.9.§.3.num.3. Rolan.d.cons.33. num.46.post princip.* quamuis alij sentiant, id tantùm procedere, quando locus esset absolutè exemptus, & non solum quoad personas, *vt ex Suar. et Coninch. docet Hurtad.de Censur.in gen.diff.8.nu.33.prout refert Dian. d.res.37.vers.et tandem etc.*

28 Dico 5. quod personæ loci exempti, licèt non sint de territorio, quoad concernentia earum odium, possunt tamen vti statutis illius loci in fauorabilibus, *Honded.cons.13.num.52.lib.1. Barbos. d. diction.152.nu.26. in fin.* vbi dicit, quod in dispositione fauorabili comprehenduntur etiam exempti, secus in odiosa.

SVMMARIVM.

1 *Missæ sacrificium regulariter in Ecclesia celebrari debet: limitatur nu.3.& seq.*
2 *Missæ sacrificium celebrari non potest in priuatis domibus: limitatur nu.10.*
3 *An, & quando missa celebrari possit extra Ecclesiam, & numer.4.*
4 *An missa celebrari possit in mari.*
5 *An priuilegium Episcopis concessum in cap.vltim. de Priuileg. in 6. sublatum fuerit per decretum Concilij Tridentini.*
6 *Episcopus, dum iter agit, an possit ante auroram, vel post meridiem missam dicere.*
7 *An per decretum dicti Concilij sublatum sit priuilegium concessum Prædicatoribus, & minoribus, vt in quouis loca honesto celebrare possint.*
8 *An possit Episcopus vti dicto priuilegio tempore interdicti, vel in locis interdictis.*
9 *An missa celebrari possit in Palatio Episcopali.*
10 *An Episcopus concedere possit Principi, vel Baroni Domino loci, vt missam audiat in priuato oratorio.*
11 *An Episcopus dispensare possit, vt missæ à Testatore relictæ in vna Capella, celebrentur in alia.*
12 *Missa Beatificati non potest dici extra diem, & locum designatum in decreto Beatificationis.*
13 *Audientes missam in priuato oratorio non satisfaciunt præcepto, excepto Domino, eiusque familiaribus.*

C A P. V.

Quo in loco Missæ Sacrificium celebrari debeat.

1 RESp. quod missæ sacrificium regulariter in Ecclesia celebrandum est, *Conc. Trident. sess. 22. in decret. de obseruand. et euitand. in celebrat. miss.* vbi
2 expresse prohibetur, ne huiusmodi sacrificium celebretur in priuatis domibus, *vide Clar. in Practic. crim. §. fin. quæst. 79. vers. Domus priuatorum etc. Iordan. Elucubr. diuers. lib. 4. tit. 1. de sacrif. miss. num. 116.* vbi dicunt, quod priuata domus, vel locus, in quo celebratur sine debita causa, & licentia, fisco applicatur, *per textum in §. sciant, in Aut. Vt in priuat. domib. coll. 5.*

3 Obseruant autem plerique Doctores, quod Episcopus, vel eius Vicarius etiam post dictum Concilium potest ex necessaria, vel iusta causa concedere, vt missa aliquando celebretur extra Ecclesiam; videlicet ex causa pestis, vel belli, *Piasec. in Prax. Episc. par. 2. cap. 3. num. 21. in fin. Azor. Instit. moral. par. 1. lib. 10. cap. 26. q. 6. Sot. in 4. dist. 13. quæst. 2. art. 3. Duran. de rit. Eccles. cath. lib. 2. cap. 6. numer. 8. Iordan. Elucubr. diuers. lib. 4. tit. 1. de sacrific. miss. num. 123.* vbi etiam dicit, quod tempore belli potest celebrari in tentorijs, vel sub dio, etiam sine Episcopi licentia, si hæc commode haberi non possit, vt milites audiant missam, vel sacram communionem suscipiant, & se ad pugnam paratiores, fortioresque reddant, *Barbos. de offic. et pot. episc. par. 2. alleg. 23. num. 8. et 9.* vbi subijcit, quod etiam sine Episcopi licentia missa celebrari potest ante fores Ecclesiæ, quoties ad nouas missas, vel ad supplicationes tanta populi multitudo concurrit, vt Ecclesia non sufficiat, licèt in hoc dissentiat *Bonacin. in tract. de Sacram. disp. 4. q. vlt. pun. 9. num. 10. in fin.* vbi dicit, quod ob populi multitudinem missa celebranda non est extra Ecclesiam, nisi in eo loco talis vigeat consuetudo.

4 Addunt *Emman. Sa, in ver. missa num. 19. Angles q. de Valore missæ art. 2. Graff. 1. par. lib. 2. cap. 42. num. 10. et alij,* quod licèt in mari, vel in flumine regulariter missa celebrari non debeat propter periculum effusionis sanguinis, tamen cessante huiusmodi periculo, posset etiam in mari, vel flumine missæ sacrificium fieri; sed contrarium videtur substinendum, nisi aliter consuetudine, vel priuilegio concessum sit, *vt d. Bonac. loco cit. num. 12. Iordan. d. lib. 4. tit. 1. nu. 139. in fin.*

5 Obseruant 2. quod priuilegium Episcopis concessum *in cap. vlt de Priuil. in 6.* vt celebrare possint extra Ecclesiam cum portatili decente, per decretum d. Concilij sublatum minimè fuit, *ità Azor. p. 1. lib. 10. cap. 26 q 4. Beia in respons. casuum conscientiæ par. 4. casu 33 et ita declarasse Sac. Congregationem, testatur Iordan d lib. 4 tit. 1. de sacrific. Miss. num. 130. et seq. Barbos. d. par. 2 alleg. 23. num. 5.* vbi dicit, quod Episcopus, si ad Ecclesiam commodè accedere nequeat ob inualitudinem, vel aliam causam, potest domi celebrare per se, vel per alium, siue sit in propria diœcesi, siue extra eam etiam absque vlla Ordinarij, vel parochi eius loci licentia: non tamen in Vrbe Roma propter Papæ reuerentiam; quemadmodum potest, dum iter agit, missam ante auroram, vel
6 post meridiem dicere, seu alteri concedere, vt eam sibi dicat, *Emman. Sà ver. missa, nu. 27. Miranda in man. Prælat. tomo 1. quæst. 40. artic. 1. conclus. 1. Azor. dict. lib. 10. cap. 25. quæst. 5. vers. si quæras etc. Iordan. loco citat. numer. 134.*

7 Verum per decretum Concilij supra citati omninò sublatum fuisse priuilegium Prædicatoribus, & minoribus concessum, vt in quouis loco honesto celebrare possint, tradunt *Nauar. in man. cap. 25. nu. 82. Molfes. in sum. tract. 3. cap. 10. num. 39. Io. Valer. de differen. inter vtrumque forum, ver. missa, differ. 2. in princ. Fagundez in quinque Eccles. præcept. par. 1. lib. 3. cap. 13. a nu. 16. Lotter. de re benef. lib. 1. q. 30. nu. 15. & alij apud Barbos. d. alleg. 23. num. 4. Iordan. loco citato numer. 140.*

8 An verò possit Episcopus prædicto priuilegio vti tempore interdicti, vel in locis interdicto suppositis? affirmatiuè respondet *Iordan. vbi supra nu. 133.* dummodò missa celebretur eo modo, quo permittitur tali tempore, videlicet ianuis clausis, & exclusis interdictis.

9 Obseruant 3. in decreto Concilij prædicti non includi palatium Episcopale, quia illud publicum censetur, non autem priuata domus; consequenter potest ibi missæ sacrificium peragi, *vt resoluit Sacr. Congregatio teste Gau. in man. V. Episc. num. 8. Vgol. de off. Episc. cap. 2. §. 2. nu. 4. Iordan. loco cit. nu. 132.*

10 Obseruant 4. posse Episcopum ex causa infirmitatis, ætatis, aut consimilis necessitatis concedere Principi, vel Baroni loci Domino licentiam, vt missam audiat in priuato oratorio, seu in Aula palatij, vel alio loco honesto, & opportuno ad vsum sacrificij, *& ità declarasse Sac. Congreg. dicit Iordan. d. lib. 4. tit. 1. num. 157. vbi citat Prax. Episcop. par. 1. V. Missa, nu. 1. concl. 4.*

11 Obseruant 5, non posse Episcopum dispensare, vt missæ relictæ à Testatore in vna Capella, seu altari, dicantur in alia & multo minus in alia Ecclesia, quando celebrari possunt in propria Capella, *vt resoluit Sac. Congreg. teste Nicolio in suis floscul. seu notabil. in ver. missa, nu. 18.*

12 Obseruant 6. quod missa Beatificati dici non potest extra diem, & locum designatum in decreto Beatificationis: neque à personis, quibus non est specialiter concessa, *vt declarauit Sac. Congreg. teste Diana part. 2. tract. 15. resolut. 55. Nicolio loco citato numer. 9.*

13 Obseruant 8. quod priuilegium audiendi missam in priuato oratorio suffragatur ei, cuius contemplatione concessum fuit, eiusque familiaribus tantùm; vnde alij audientes ibi missam diebus festis, non satisfaciunt præcepto, *Bonacin. de Sacram. disp. 4. q. vlt. pun. 12. nu. 4. Nicol. vt supra nu. 42.*

S V M M A R I V M.

1 *Locus congruus ad conferendos minores ordines de iure est quælibet Ecclesia etiam non cathedralis, vel palatium Episcopale: de consuetudine est quælibet domus honesta etiam non Episcopalis.*

2 *Locus congruus ad conferendos sacros ordines est Ecclesia cathedralis, si ordinatio habeatur in Ciuitate, si verò in diœcesi, dignior loci ecclesia tunc adiri debet.*

3 *Locus, in quo episcopus ordines confert, in litteris ordinandorum exprimi debet.*

4 *In loco specialiter interdicto, ac personis personaliter interdictis ordines conferri nequeunt, & nu. 7. limitatur num. 8.*

5 *Interdicto generaliter populo Clerici etiam primæ tonsuræ, sicut & laici alterius populi in eodem, vel alio*

alio loco ordines suscipere non prohibentur.

6 Interdicto generaliter loco, laici, & Clerici eius loci alibi ordines suscipere possunt, dummodò causam interdicto non dederint.

7 Interdictum sequitur personas interdictas, quocunque se conferant.

8 Quando Sacramentum ordinis in loco interdicto conferri possit.

9 Prima tonsura omni tempore conferri potest, minores ordines diebus festis de præcepto conferri debent.

10 Sufficit ad hunc effectum, si talis dies festus celebretur tantùm in diœcesi, licèt non in alijs locis.

11 Ordines minores non omnes simul conferri debent, sed inter vnum, & alterum seruandum est internallum de vno die festo ad alium proximum, vel de vno ex temporibus generalium ordinationum ad aliud: limitatur nu.12.

12 Prima tonsura, & minores ordines vna die conferri possunt in locis, vbi adesset talis consuetudo, vel si Episcopus ità expedire iudicauerit ex aliqua causa, etiam leui.

13 Suscipiens primam tonsuram cum minoribus ordinibus vno, eodemque die in loco, vbi nulla adest consuetudo, non incurrit aliquam irregularitatem.

14 Recipiens vno, eodemque die minores ordines, & subdiaconatum, vel vltimum minorem cum subdiaconatu, vel duos ordines sacros, suspensionem incurrit: limitatur numer. 15.

15 An consuetudo loci excuset à prædicta suspensione.

16 Tripliciter efficitur quis subditus Episcopi quoad ordines conferendos, origine, beneficio, & domicilio, & qualiter id intelligatur, nu.17. & seq.

17 An natus in aliquo loco fortuitò, dicatur originarius eius loci, & nu.44.

Origo probatus per baptismi librum, ibidem nu.17.

18 Proprium, vel paternum domicilium exigitur, non maternum: limitatur nu.19.

19 Maternum domicilium sufficit in filijs naturalibus, aut vulgò quæsitis, vel quando deficit paternum.

20 Domicilium in loco non contrahit is, qui non habet animum ibi permanendi.

Animus perpetuò manendi præsumitur ex habitatione decennali, ibidem.

21 Quando domicilium illicò in loco contrahatur.

22 Ciuis morando alibi per decennium censetur deseruisse propriam Ciuitatem, secus si ex coniecturis aliud colligatur.

23 Potest quis habere duo domicilia, vnum in loco originis, aliud in loco habitationis, & nu.26.

Filius potest sua voluntate domicilium sibi constituere, vbi voluerit, ibidem.

24 Propriè domicilium dicitur habitationis, non originis.

Potentius est in domicilij, quàm originis ratione fori, ibidem.

25 Locus Datæ in dubio præsumitur locus domicilij.

26 Quando quis censeatur habere domicilia in pluribus locis.

27 An & quando Scholaris, mercator, famulus, & similes præsumantur contraxisse domicilium in loco, in quo morantur, & nu.29.

28 Quando Scholaris conueniri possit in loco studij.

An & quando Scholaris ligetur loci consuetudine, ibidem.

29 Scholaris, si in loco studij matrimonium contrahit, statim etiam contrahit domicilium.

Quando adest aperta animi declaratio vel ex verbis, vel ex facto, statim contrahitur domicilium, non expectato alio tempore, ibidem.

30 Quando quis habet duo domicilia, potest ab vnoquoque Episcopo ad ordines promoueri.

31 Si quis in diuersis diœcesibus possideret beneficia à quocunque Episcopo illarum diœcesum potest ordinari.

32 Parochus in cuius parochia per aliquod tempus commorantur mercatores, milites, scholares, famuli, & similes aduenæ, validè assistit eorum matrimonio.

Domicilium parochiale ad suscipienda Sacramenta quantō tempore contrahatur, ibidem.

33 Statim ac quis contraxit in loco domicilium, ligatur, & iuuatur statutis eiusdem loci.

Subditus quando quis dicatur, ibidem.

34 Mutatio domicilij non perimit instantiam.

35 Vbi quis nascitur, ibi forum sortitur ratione originis, non tamen gaudet priuilegijs, nisi subeat onera: limitatur numer.44.

36 Natus in aliquo loco, non subijcitur oneribus, neque gaudet honoribus, si ibi domicilium non retineat.

37 Filius dicitur originarius non tantùm eius loci, in quo natus est, sed etiam in quo eius pater, vel Auus natus est, etiamsi alibi idem filius natus sit, non tamen retinet originem Proaui, nec cæterorum Ascendentium.

38 Potest quis ratione paternæ originis ordines recipere ab Episcopo loci, in quo eius pater natus est.

39 Vitricus, dum agitur de domicilio, vel habitatione eligenda, dicitur, & habetur vti pater.

40 Baptizatus in aliquo loco, dicitur originarius eiusdem loci tam quoad spiritualia, & beneficialia, quàm temporalia.

41 Ciuis efficitur etiam per manumissionem, adoptionem, seu arrogationem, & delationem honoris in aliqua Ciuitate, & legitimationem.

Miles an in loco, vbi inhæret, contrahat domicilium, ibidem.

42 Per librum baptismi probatur origo.

43 Baptizatus per transitum in aliquo loco, non sortitur ibi originem.

44 Accidentalis natiuitas non facit originarium.

45 Non potest quis ab Episcopo originis suæ matris ordines accipere.

46 Filius patris, non matris originem sequitur: limitatur in filius illegitimis, & vulgò quæsitis.

47 Expositus censetur ciuis non tantùm loci, vbi natus est, sed etiam illius loci, vbi expositus fuit, & ideò ab vtroque Antistite promoueri poterit.

48 In libertinis attenditur origo propria, & Dominorum, non autem Parentum.

Quis dicatur libertus, & libertinus, ibidem.

49 Libertus promoueri debet ab illo Præsule, vnde trahit originem patronus, non vbi patronus habet domicilium.

50 Vnusquisque præsumitur ciuis eius loci in quo reperitur, nec præsumitur forensis, nisi probetur.

51 Instrumentum Decani, & Capituli certæ Ecclesiæ præsumitur factum in illa Ecclesia, vbi Canonici solent residere.

52 Quisque præsumitur ciuis eius loci, vbi fit iudicium.

53 Vxor sortitur forum viri ex eius persona, & acquirit ciuilitatem tam loci habitationis mariti, quàm eius originis, declaratur nu.55.

54 Ciuilitas concessa patri transit ad filium.

55 Vxor licèt conueniri non possit, nisi coram tribunali ipsius mariti, tamen quoad bona, & alia retinet originale domicilium.

56 Vxor alibi nupta subiacet statutis suæ originis tam in fauorabilibus, quàm in odiosis.

Statutum excludens sororem à successione stantibus fratribus, excludit etiam nuptam extra territorium, ibidem.

57 Statutum originis, si absolutè inhabilitaret mulierem ad testandum in præiudicium filiorum, semper eam ligat, quocunque reperiatur.

Quid si statutum non arctet personam, nec eam inhabilitet præcisè, sed solum det formam contractibus, & præscribat solemnitates in illis seruandas, ibidem.

58 Mulier gaudet priuilegijs mariti, etiam soluto matrimonio.

Vidua retinet domicilium viri ibidem.

59 Qui domicilium habet in loco, ibi fit subditus, & ligatur statutis eiusdem loci.

60 Solo

60 *Sola poßeßio maioris partis bonorum ciuem non facit, nisi concurrat animus perpetuò manendi.*

61 *Barones, & eorum filij licèt non habitent in loco feudi, tamen ordinari poterunt, ab Episcopo, in cuius diœcesi feudum situm est.*

Quid si feuda in diuersis diœcesibus existant, ibidem.

62 *Officiales perpetui alicuius loci, acquirunt ibi domicilium, ità vt tàm ipsi, quam eorum filij ordinari possint ab Episcopo eiusdem loci.*

63 *An relegatus ad vitam, vel ad tempus in aliquo loco possit ipse, vel eius filius ordinari ab Episcopo illius loci.*

64 *Ad quid teneatur Episcopus ordinans aliquem ad sacros ordines sine titulo.*

65 *Quid si permiserit ædificari Ecclesiam sine dote.*

66 *In quam pœnam incidat ordinatus cum ficto, vel fiduciario patrimonio.*

67 *Quid si ordinatus fuerit cum pacto non petendo substentationem vel renunciandi patrimonium.*

CAP. VI.

De Sacris Ordinibus.

1 QVæritur 1. quis dicatur locus congruus ad or-
dines conferendos? Resp. quod locus con-
gruus ad conferendos minores ordines, de iure est
quælibet Ecclesia etiam non cathedralis vel pala-
tium Episcopale, *Syln. in ver. ordo, 2. num. 8. Sanch. in
opusc. mor. lib. 7. cap. 1. dub. 60. nu. 1. & alij apud Barbos.
de offi. & pot. Episc. p. 2. alleg. 11. nu. 24.* subdens, quod
de consuetudine est quælibet domus honesta etiam
2 non episcopalis. locus verò congruus ad conferen-
dos sacros ordines, est ecclesia cathedralis, si ordi-
natio habeatur in Ciuitate; si verò in diœcesi, di-
gnior loci ecclesia tunc adiri debet, *iuxta Conc. Trid.
sess. 23. de ref. cap. 8. vide Barbos. loc. cit. alleg. 14. nu. 12.
3 & seq.* vbi addit, quod locus, in quo Episcopus or-
dines confert, in litteris ordinandorum exprimen-
dus est.

4 Quæritur 2. an in loco interdicto ordines con-
ferri possint: Resp. quod regulariter in loco inter-
dicto ordines conferri nequeunt, quia interdictum
prohibet vsum omnium Sacramentorum, exceptis
specialiter à iure concessis, in quorum numero non
reperitur Sacramentum ordinis, cum non sit de ne-
cessarijs ad salutem, *cap. responso, de sent. excom. cap.
non est, de sponsal. Nauar. in man. cap. 27. nu. 179. in fin.
& alij apud Bonacin. de Censur. d. sp. 5. pun. 3. n. 3.* quod
intelligendum est de loco interdicto specialiter, ac
de personis personaliter interdictis, *vt not. Barbos.
de offic. & pot. Episc. p. 2. alleg. 11. n. 25. & seq.* vbi subij-
cit, quod licèt festum Paschatis videatur inchoari à
missa Sabbati Sancti, & ideò iuxta concessionem *cap.
Alma mater § in festiuitatibus, de sent. excom. in 6.* Di-
uina Officia in eo prohibita non sint, tamen in Sab-
bato Sancto ordines conferri nequeunt, quia *in d.
cap. Alma mater, in princ.* regula negatiua constitui-
tur circa Sacramenta, & Diuina Officia, deinde *d. §.
in festiuitatibus,* solum concedit missæ sacrificium, &
Diuina Officia, atque ità vsum Sacramentorum de-
negare videtur, *iuxta reg. cap. nonne de Præsumpt.*

5 Ex quo infertur, quod si generaliter interdicatur
populus, Clerici etiam primæ tonsuræ, sicut & laici
alterius populi, in eodem, vel alio loco ordines su-
scipere non prohibentur; quemadmodum interdi-
cto generaliter loco, laici, & clerici eius loci alibi
6 ordines suscipere possunt, dummodò causam inter-
dicto non dederint, *cap. si sententia, vbi DD. de sent.
excomm. in 6. Abb. in d. cap. non est, num. 8. vers. dubita-
tur &c. de sponsal.* subdens, quod quando personæ
7 sunt interdictæ, quocunque se conferant, interdi-
ctum eus sequitur, *Barbos. d. par. 2. alleg. 11. num. 26.*

8 Obserua tamen, quod licitè in loco interdicto
ministrari potest huiusmodi Sacramentum, si vrge-
ret necessitas ordinandi ministros, veluti si tempo-
re pestis non adesset copia ministrorum, qui Sacra-
menta tempore interdicti permissæ ministrent, nec
adesset alius locus non interdictus, in quo possent
ordines commodè conferri, *Abb. in d. cap. non est, nu.
8. in Bonacin. d. disp. 5. pun. 3. §. 3. nu. 3. & alij apud Bar-
bos. d. alleg. 11. nu. 28.*

9 Quæritur 3. an, & quando plures ordines vna die
simul conferri possint? Resp. quod minores ordines
diebus festis de præcepto conferri debent, excepta
prima tonsura quæ omni tempore conferri potest,
c. 2. vbi DD. de fer. latè Barbos. de offic. & pot. Episc. par.
10 *2. alleg. 11. num. 22.* vbi, quod sufficit, si in propria
11 diœcesi talis dies festus celebretur, licèt nō in alijs
locis; non tamen omnes huiusmodi ordines simul
regulariter conferri debent, sed inter vnum, & al-
terum seruandum est interuallum de vno die festo
ad alium proximum, vel de vno ex temporibus ge-
neralium ordinationum ad aliud, *vt colligitur ex
Conc. Triden. sess. 23 de ref. cap. 11. & ità sensit Sorb. in
compen. priuil. mendicant. in ver. ordines sacri, vers. &
sic bene &c. Barbos. d. alleg. 11. num. 17. & seq.* vbi ta-
12 men subdunt, quod prima tonsura, & minores or-
dines vna die conferri possunt in locis, vbi adesset
talis consuetudo vel si Episcopus ità expedire iudi-
cauerit ex aliqua causa etiam leui, *iuxta textum in
cap. 2. de eo qui furt. ord. susc. vide Bonacin. de Sacram. di-
sput. 8. q. vn. pun. 5. num. 53. & de censur. disp 6. q. 3. pun.*
13 *4. num. 3.* addit, quod si quis vno, eodemq; die ton-
suram cum minoribus ordinibus susciperet in lo-
co, vbi talis consuetudo non adesset, nullam incurre-
ret irregularitatem, cum non sit in iure expressa in
tali casu; quicquid sit, quando vno, & eodem die
14 quis reciperet minores ordines, & subdiacona-
tum, vel vltimum minorem cum subdiaconatu, vel
duos ordines sacros, quia tunc suspensionem incur-
reret, *cap. 1. & 2. eod. tit. de eo qui furt. ord. susc.*

15 An verò possit Episcopus ex iusta causa minores
ordines cum subdiaconatu conferre? affirmat *Vasq.
apud Dian. resolut. mor. tom. 1. tract. 16. res. 28. in fin.* vbi
dicit, hoc non esse iure vetitum: quod tamen ve-
rum non est, cum id expressè prohibeat *Conc. Trid.
sess. 23. de ref. cap. 11. ibi, Hi vero non nisi post annum à
susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros
ordines promoueantur &c.* vnde alij id tantùm admit-
tunt, quando in loco talis adesset consuetudo, *ità
Nau. in man. cap. 25. num. 71. in fin. Sorb. loco cit. vers.
& licèt &c. Eman. in Sum. par. 2. cap. 16. num. 3. Gu-
tier. canon. lib. 1. cap. 26. num. 34. Sayr. de censur. lib.
4. cap. 14. num. 25. & lib. 7. cap. 10. num. 26. Sanch. in
opusc. mor. lib. 7. cap. 1. dub. 53. num. 7. cum seq. &
alij, quos refert, & sequitur. Barbos. loco cit. d. alleg. 11.
num. 20.*

16 Quæritur 4. qualiter efficiatur quis subditus Epi-
scopi ad effectum recipiendi ordines? Resp. quod
tripliciter efficitur aliquis subditus ad hunc effe-
ctum, videlicet origine, beneficio, & domicilio, *cap.
cum nullus, de temp. ordin. in 6.*

17 Subditus efficitur origine is, qui in aliquo diœcesis
loco natus est, dummodò ibi parentes habeant do-
micilium: non tamen sufficit, vt ibi natus sit for-
tui-

tuito, vt si natus fuerit, dum Parentes ibi essent
causa itineris, vel negotij, *Gonzal. ad reg. 8. Cancell.*
gloss. 9. §. 1. num. 106. cum sequent. vbi dicit, quod ori-
go probatur per baptismi librum, *Bonacin. in tract. de*
Sacram. disput. 8. q. vn. pun. 4 num. 13. & seq. vbi etiam
dicit, quod efficitur quis subditus ratione benefi-
cij, seu beneficium sit simplex, siue cum onere resi-
dentiæ, siue sit pingue, siue tenue, *Barbos. de offic. &*
potest Episc. par. 2. alleg 4. num. 4 & seq. Iordan. Elucu-
br. diuer. lib. 3. tit. 6. de Sacram. ordin. num. 36. & seq. &
num. 73. cum seq. vbi subijcit, quod non est necesse ad
hunc effectum, vt beneficium sit sufficiens ad con-
gruam substentationem, quia licèt beneficium exi-
guum non sufficiat pro titulo ad suscipiendam or-
dines, satis tamen est ad constituendum possesso-
rem subditum Episcopo, *vide Garc. in tract. de benefic.*
par. 2. cap. 4. num. 3. & 9. vbi, quod sufficit ad dictum
effectum, vt quis in diœcesi possideat beneficium
manuale, seu ad nutum amouibile, quia licèt non
possit ordinari ad titulum illius, cum non sit per-
petuum, tamen poterit ratione illius ad alium titu-
lum, si opus fuerit, ordinari ab Episcopo, in cuius
diœcesi est beneficium, *ex trad. per Franc. & alios in*
d. cap. cum nullus, de temp. ordin. in 6.
18 Item efficitur quis subditus ratione domicilij
proprij, vel paterni: nam maternum non attendi-
19 tur, nisi in filijs naturalibus, aut vulgo quæsitis,
aut quando deficit paternum domicilium, *d. cap.*
cum nullus, vbi gloss. & DD. Piasec. in Prax. Episc. part.
1. cap. 1. num. 9. Barbos d. alleg. 4. num. 14. & seq. Bona-
cin. d. l. disput. 8. quæst. vn. pun. 4. nu. 9. Iordan. loco citat.
numer. 49.
20 Vt autem quis dicatur habere in aliquo loco do-
micilium, requiritur animus ibi perpetuò manen-
di, adeò vt si per centum annos habitauerit, si ta-
men haberet animum recedendi, domicilium mini-
mè contraheret, *l. Ciues, vbi DD. Cod. de Incol. lib. 10.*
talis verò animus continuò permanendi in dubio
præsumitur ex habitatione decennali, dummodò
illud decennium sit continuatum, non autem inter-
polatum, *Host. in summ. tit. de for. comp. Iordan. d. lib. 3.*
tit. 6 num. 53. & seq. subdens, quod quando aliquis
21 aliò se contulit, ac domum emit, vel conduxit ad
inhabitandum declarando, se velle illic domicilium
habere, tunc domicilium illicò, & absque temporis
cursu contrahitur, etiamsi, maiorem partem sua-
rum fortunarum secum non transtulerit: sufficit
enim animus perpetuò ibi manendi simul cũ actua-
li habitatione, *Merlin. decis. 331. num. 4. & seq. & dec.*
194. num 11. & 12. Rolan. qui alios refert, cons. 79. nu.
51. & sequent. lib. 3. vbi etiam dicit, quod Ciues mo-
22 rando alibi per decennium, censentur deseruisse
propriam Ciuitatem, & ab ea discessisse animo
derelinquendi patriam, ac propterea perdunt pri-
uilegium Ciuitatis, & desinunt esse Ciues; quamuis
enim origo, seu ciuitas originis amitti non possit,
etiam per mille annorum absentiam, adeò vt illi re-
nunciare nemo possit, nec sua voluntate ab ea se li-
berare, *l. origine, C. de municip. & origin. lib. 10.* possunt
tamen effectus, & commoda inde resultantia amit-
ti desertione habitationis ipsius originis, *Boer. dec.*
13. num. 45. latè Menoch. lib. 6. præsumpt. 30. num. 32. &
sequent. Hond. cons. 5. num. 25. & seq. lib. 1. Rota dec 327.
num. 5. part 1. diuers. secus esset, vbi ex coniecturis
23 argueretur animus non quidem deserendi domi-
cilium originis, sed potiùs illud conseruandi: tunc
enim præsumeretur quis habere duo domicilia, &
in loco originis, & in loco habitationis, *l. Labeo, &*
l. assumptio, §. iurisprudentibus, ff. ad municip. Afflict.
decision. 384 num. 13. Gratian. discept. forens. cap. 592.
vbi dicit, quod filius potest sua voluntate domi-
cilium sibi constituere vbi voluerit, *& cap. 868. nu.*
8. & sequent & cap. 431. num 11. & seq vbi, quod
24 propriè domicilium dicitur habitationis, non ori-
ginis, *Gail l b. secundo, obseru 36 num. 11. & sequent.*
vbi, quod potentius est ius domicilij, quam origi-
nis ratione fori, quia originarius forum sortitur in
loco originis, si ibi reperiatur, & non aliter; in
loco verò domicilij quis forum sortitur, siue ibi re-
periatur, siue non, *Cirtac contr. 273. num. 47. &*
25 *sequent. Bellon. decis 126. num. 5* vbi dicit, quod
locus Datæ in dubio præsumitur locus domi-
cilij.
26 Censetur autem quis habere domicilia in pluri-
bus locis, si in vtroque se æqualiter collocat; alio-
quin ibi dicetur habere domicilium, vbi maiorem
partem rerum suarum habet, & conuersatur assiduè
diesque festos colit, *Afflict. decis. 384 num. 5 Paris.*
cons. 12 nu 20. par. 3
27 An verò scholaris dicatur habere domicilium in
loco studij? Respondet *Bart. in l. lex Cornelia. § si ta-*
men in fundum, num. 1. ff. de iniur. quod quando cer-
tum est, scholarem fixisse sedem suam, nec habere
animum recedendi, tunc ibi constituit domicilium;
si verò haberet animum recedendi, tunc, etiamsi
per mille annos staret, domicilium non contrahe-
ret; sed in dubio ex cursu decem annorum præsu-
mitur, quod inde noluerit recedere, & quod ibi
domicilium contraxerit; vnde in tali casu poterit
ibidem conueniri etiam pro his, quæ ibi non gessit,
siue agatur de contractu, siue pro delicto, *Hostien.*
Summ tit. de for. comp Cephal. cons. 246 num. 24 & seq.
lib. 2. idemque dicendum est de mercatoribus, fa-
mulis, & similibus, *vide Bart. in l. a. C. vbi de crim ag.*
opor Bald in l 1 num. 7. vers quarto quæro &c. C. eodem
tit. vbi subdit, quod scholaris in loco studij conue-
niri non poterit ante decennium, quia ante dictum
tempus non fit incola, cum continuè videatur esse
in via, dum est in studio, *Cephal d. cons. 246. num. 26.*
lib. 2. & cons. 83. num. 3. lib. 1. Rolan. cons. 79. num. 51. &
sequent. volum. 3. Gratian. discept. forens. cap. 824. num.
33. & seq. Alciat. reg. 3. præsumpt. 29. num. 10. Barbos. de
offic. & potest. Episc. par. 2. alleg. 4. num. 29. vbi dicit,
quod talis animus continuò habitandi magis præ-
sumeretur, si scholaris finito studio ibidem decen-
nali tempore commoratus sit, *Rot. decision. 137.*
num. 9. & seq. par. 5. tom. 1. recent. Beltram. ad Greg. dec.
279. nu. 26. Iordan. d. lib. 3. tit. 6. nu. 60. vbi dicit, quod
in dubio elapso decennio præsumitur, quod non
amplius studiorum causa, sed contrahendi domici-
lium permaneat.
28 Dixi, *pro his, quæ ibi non gessit,* quia si in loco stu-
dij contraxit, aut deliquit, certum est, quod ibi
poterit conueniri, etiamsi ibidem nondum contra-
xerit domicilium, *vt tradunt Doctores communiter in*
l. hæres absens, §. si quis. ff. de Iudic. Cephal. d. consil. 83.
num. 8. vers. ad contraria &c. Alciat. dict. præsumpt. 29.
num. 12. vbi dicit, quod scholaris in præparatorijs,
& ordinatiuis ligatur consuetudine loci, in his, quæ
aliàs essent scandalo eiusdem loci, *Tiraq. de Retract.*
lignag. § 9. glos. 2. nu. 30.
29 Si verò scholaris in loco studij matrimonium
contrahit, statim etiam ibi contraheret domici-
lium, quia quando adest aperta animi declaratio
siue ex verbis, siue ex facto, statim contrahitur do-
micilium, non expectato alio tempore, *Ciarlin. con-*
trou. for. lib. 1. cap. 83. nu. 10. & seq. Merlin. dec. 331. nu.
4. & 5. & dec. 194. num. 11. & 12.

30 Ex dictis infertur 1. quod vbi quis haberet duo
domicilia, ab vnoquoque Episcopo promoueri po-
tetit ad ordines, *Iordan.d.lib.3.tit.6.num.65* quem-
admodum si quis in diuersis diœcesibus possideret
beneficia, poterit ordinari à quolibet Episcopo sin-
gularum diœcesum, etiamsi in vna diœcesi alterum
ex dictis beneficijs sit simplex, vel tenue, & in alia
diœcesi sit pingue, vel cum onere residentiæ, *An-
char.in d.cap cum nullus, num. 1. & alij apud Barbos.d.
alleg.4.n.51.& ita censuiße Sac.Congregationem, refert
Nicolius in suis floscul.siue notabil.in ver ordo,nu.3.*
32 Item in tali casu ad validitatem matrimonij suf-
ficeret, coram alterutro Parocho fuisse contractum,
*Sanch.de matrim.lib.3.disp.24 num 2.& seq. Pontius eo-
dem tract.lib.5.cap 13 num.2. Merlin.dec.194 num.11.
Bonacin.de matrim.q.2.pun.8.nu.8* vbi subijcit, quod
licet validè coram alterutro parocho matrimonium
in tali casu contraheretur, non tamen licitè, quia
Sacra Cardinalium Congregatio declarauit, eum,
qui matrimonio assistit, debere esse Parochum il-
lius Parochiæ, in qua contrahitur matrimonium,
Canale decis.12.num.22. vbi etiam dicit, quod Paro-
chus, in cuius Parochia per aliquod tempus com-
morantur Mercatores, milites, scholares, famuli,
& similes aduenæ, validè assistit eorum matrimo-
nio, *vide Ceuall.q.458 num.36.& q.604 nu 144. vbi
refert decretum Sacræ Congregationis Concilij. Gratian.
discept.forens.cap 75 num.18 Afflict.dec.384. num.11.
Bonacin. loco cit.d punct.8.nu.2.* vbi dicit, quod is, qui
ad aliquem locum diuertit intentione ibi manendi
maiore anni parte, seu gerendi aliquod negotium,
quod maiorem anni partem postulat, ibidem con-
trahit domicilium parochiale ad suscipienda sacra-
menta, excepto ordine, & tonsura.
33 Infertur 2. quod statim ac in loco quis contraxit
domicilium, ligatur, & iuuatur etiam statutis eius-
dem loci, cum ratione domicilij efficiatur subditus
statuentium, *l.si in patria, C.de Incol.lib.10.Gail. pra-
ctic.obseru.lib.2.obseru.36.in fin. latè Gratian. discept.
for.cap.431.num.11.& seq.* vbi etiam obseruat, quod
non potest quis dici subditus illius loci, vbi contra-
xit, aut deliquit, vel res est sita, licèt ibi forum sor-
tiatur, *cap.fin.de for.comp.* quia propriè subditus di-
citur ratione domicilij, & habitationis, *l.non vtique
& l.domicilium,ff.ad municip.*
34 Obserua tamen, quod mutatio domicilij non pe-
rimit instantiam coram competenti Iudice cęptam,
sed iudicium ibi finiri debet, vbi cęptum est, *cap.
proposuisti, de for.comp.Gail pract.obseru.lib.2. obseru.
36.num.13.*
35 Obserua 2. quod licèt vbi quis nascitur, dicatur
ibi forum sortiri ratione originis, l.*Ciues, vbi DD.C.
de Incol.lib.10.* non tamen gaudet priuilegijs, nisi
subeat onera, *Boer.dec.13 nu.45.* vbi dicit, non suffi-
cere, si impetret ciuilitatem, nisi faciat, se scribi ad
munera, *Gail.lib.2.obser.36. nu.8.* vbi, quod propriè
Ciuis non dicitur, qui onera ciuilia, vel ciuium non
substinet, *Hond.cons.5.num.31.lib.1.* subdens, quod
36 natus in aliquo loco non subijcitur oneribus, neque
gaudet honoribus, si ibi non retineat domicilium,
seu si domicilium alibi constituerit, *Afflict.dec.384.
num.3.& seq.* vbi, quod solùm perpetuò habitantes
obligantur legibus Ciuitatis.
37 Obserua 3. quod filius dicitur originarius non
tantùm eius loci, in quo natus est, sed etiam in quo
eius pater, vel auus natus est, etiamsi alibi idem fi-
lius natus sit; non tamen retinet originem Proaui,
nec cęterorum Ascendentium, *glos.& DD. in l.ciues,
C.de Incol.lib.10.* vnde poterit quis ordines suscipe-
38 re ab Episcopo loci, in quo eius pater, vel auus na-
tus est, *Barbos.d alleg.4 num.4. Boer.dec.13.n.5.& seq.
Rot.dec.327.num.7 par.1.diuers.Duran.dec.19 num.14.*
39 vbi dicit, quod Victricus, dum agitur de domici-
lio, vel habitatione, dicitur, & habetur vti pater,
Gratian.discept.for.cap.75. num.16. & seq. vbi etiam
40 dicit, quod cessante fraude censetur quis etiam
originarius eius loci, in quo baptizatus est, tam
quoad spiritualia, & beneficialia, quàm temporalia,
*ex qua trad.per Luc.de Penn.in l.Ciues, vers.nam præter
causam originis &c. C.de Incol.lib.10.* vbi addit, quod
41 ciuis efficitur etiam per manumissionem, adoptio-
nem, seu arrogationem, & allectionem, seu electio-
nem, idest delationem honoris in aliqua Ciuitate,
& legitimationem, *iuxta d.l Ciues, cum ibi not.C.de
Incol lib.10 §.fin.in Auth.de Trien.& Semiß.§.liceat,in
Auth.Quib.mod.naturales &c.* l.*Senatores C. de Incol.
lib.10.* vbi, quod Senator in Vrbe dignitatis domi-
cilium habere censetur, *Host. in Summ.de for.comp. nu.
6.versic. item ratione militiæ &c.* vbi, quod etiam mi-
42 les ibi habet domicilium, vbi inhæret, *vide Gonz.
ad reg. 8.* Cancell *gloss.9.§.primo, numer.106.cum seq.
Mandos de ætat. minor. capit. primo, numer.23.&
sequent.*
43 Quæres, an baptizatus per transitum in eo loco,
vbi mater non erat mansura, dicatur ibi sortiri ori-
ginem? affirmat *Grat.d.cap.75 num.1.& seq.* contra-
rium tamen tenet *Boer.dec.13.nu.54.Iordan. d.lib.3.
tit.6.nu.40.* quia sicut accidentalis natiuitas non
44 facit originarium, vt supra diximus, sic eadem ra-
tione neque accidentalis baptismus.
45 Quæres 2. An possit quis ordines recipere ab Epi-
scopo originis suæ matris?
46 Resp. negatiuè, quia filius patris, non matris ori-
ginem sequitur, *l.3.C.de municip.& orig.lib.10.* quod
intelligendum est de filio legitimo: nam quoad il-
legitimum non patris origo, sed matris inspicitur,
vt supra diximus de domicilio, *l.1.& l.eius qui, ff.ad
municip.l.cum legitime.ff de stat.hom.* vbi, quod vulgo
quæsitus matrem sequitur, *Barbos.d.alleg.4.num. 14.
47 & seq.* vbi dicit, quod expositus, cum parentes
ignorantur, censetur municeps, & ciuis non tan-
tùm eius loci, in quo natus est, sed etiam illius loci,
vbi fuit expositus; & ideò ab vtroque Antistite
promoueri poterit, *Mandos. loco cit. Grat. disc. for.
cap.65.nu.12.*
48 Quæres 3. quænam origo attendi debeat in li-
bertinis? Resp. quod attenditur origo propria, &
dominorum, non autem parentum, *Iordan.d. lib.3.
tit.6.num 42.& seq.* libertini autem dicuntur qui ex
liberis procreati sunt, hoc est, ipsi quidem nun-
quam seruierunt: sed eorum parentes, antequam
ipsi nascerentur, è seruitute manumissi sunt; libertus
verò dicitur is, qui cum esset seruus, factus est li-
ber, *vt notat Iordan. loco cit. vide Barbos.d alleg.4 num.*
49 *36.* vbi dicit, quod libertus, si promoueri petat in
illis casibus, quibus potest, ab illo Præsule ordinari
debet, qui est superior eius loci, vnde trahit origi-
nem patronus; quia eius loci est ipse libertus mu-
niceps, non vbi patronus habet domicilium, *ex
trad.per Campan. in diuersor. Iuris canon. rub.9 .cap.8.
num.24.*
50 Obserua 4. quod vnusquisque præsumitur ciuis
eius loci, in quo reperitur, nec præsumitur forensis,
nisi probetur; non enim pręsumitur quis mutare lo-
cum, sed habitare in patria sua, *Alciat. reg. 2. præ-
51 sumpt.15.nu.1.* subdens, quod si reperiatur instru-
mentum Decani, & Capituli certæ Ecclesiæ, licèt in
eo non sit specificatus locus, tamen valebit, quia
pre-

præsumitur factum in illa Ecclesia, vbi Canonici so-
lent residere, *Natt. conf.223. num.1.& seq. lib.2.* vbi
dicit, quod quisque præsumitur ciuis eius loci, vbi
fit indicium, ità vt litigans cum forense teneatur
probare hanc qualitatem, si vult eo prætextu pro-
cessum annullare, cum istud sit fundamentum suæ
intentionis, *l. qui accusare, C. de Eden. l. ei incumbit, ff.
de probat.*
53 Obserua 5. quod vxor sortitur forum viri, ex eius
persona, ac censetur ciuis Ciuitatis ipsius viri, ità
vt acquirat ciuilitatem non solùm loci habitationis
54 Mariti, sed etiam eius originis: quemadmodum
ciuilitas concessa patri, transit ad filium, etiamsi in
ciuilitatis priuilegio mentio de filio facta non fue-
rit, *Alba conf.141. num.9.& conf.497. num. 8. Host.
in sum. tit. de for comp. num.8. latè Ciriac. contr.273. nu.
13.& seq. Gratian. discept. for. cap.886. num.1.& seq*
55 vbi dicit, hoc procedere respectu fori iudicialis, vt
mulier conueniri non possit, nisi coram tribunali
ipsius mariti: nam quoad bona, & alia retinet ori-
ginale domicilium, præterquam in casibus, in qui-
bus distraheretur à seruitijs mariti, *Aym. conf.271.
num.1.& 2.* vbi dicit, quod non priuatur benefi-
cijs statutorum originis, & ideò potest acquirere
in loco originis non obstante statuto, quod foren-
sis non possit acquirere: non enim comprehendi-
tur sub statuto inhabilitante personam tamquam
56 forensis; sicut ligatur etiam statutis loci originis,
ex quibus non retrahitur à viri obsequijs, maximè
pro bonis ibi sitis; onde onera realia, & mixta sub-
stinere debet in loco, vbi possidet; igitur non amit-
tit domicilium suæ originis, sed illud quoad om-
nes effectus retinet, præter iudicialia, *vt d. Bart.
in l. fin. §. item rescripserunt, num 5. ff. ad municip. Bald.
conf.351. num.8. lib.1. Alex. conf.20. num.11. lib.2. Cor-
nel. conf.202. num.4. lib.2.* vbi dicit, hoc procedere
non solum in fauorabilibus, sed etiam in odiosis:
nam in his etiam mulier alibi nupta ligatur statuto
loci suæ originis; vnde statutum excludens soro-
rem à successione stantibus fratribus, excludit
etiam nuptam extra territorium, cum ex hoc non
distrahatur à seruitijs viri, *Gratian. discept. forens. ca-
pit.886. num.3.& seq. Ruin. conf.49. num.9. volum.3.
& hanc veriorem, & communem dicit Merlin. decision.
828. num.14.& seq.* vbi, quod statutum originis, si
57 absolutè inhabilitaret mulierem ad testandum in
præiudicium filiorum, semper eam ligaret, quo-
cunque vadat, quia mulier in tali casu dicitur ar-
ctata absolutè, & non liberatur à tali nexu, etiamsi
extra locum statuti ipsa disponat, *Alba conf.23. nu.
10. volum. p. Roland. conf.79. num.49. lib.3. Cephal. conf.
13. num.45.& sequent. lib.1.* secus esset, si statutum
non arctet personam, neceam inhabilitet præcisè,
sed solum det formam contractibus, & præscribat
solemnitates in illis seruandas: tunc enim non am-
plius solemnitates statuti originis sunt adhibendæ,
sed attendi debent solemnitates illius loci, in quo
mulier contrahit, præsertim si ibi per decennium
morata fuerit, *Rota decis.238. par.6. recent. vide Ruin.
conf.201. num.8. lib.1. Lamberteng. de contract. glos.2.
nu.39.& 46. Mascard. de General. interpret. stat. concl.6.
nu.26.& 27. Engen. conf.25. nu 46.& 49. lib.2. Turrett.
conf.25. nu.7. lib.1. Facbin. conf.22. nu.8.*
58 An verò mulier gaudeat priuilegijs mariti soluto
matrimonio? negat *Alba conf.23. num.11.* vbi dicit,
quod soluto matrimonio cessant penitus talia pri-
uilegia, ità vt mulier, & eius bona eo casu regantur
secundùm statuta originis propriæ; contrarium ta-
men tennit *Ciriac. contr.273. num.41.& seq.* vbi con-

cludit, quod mulier gaudet priuilegijs mariti non
solùm durante matrimonio, sed etiam eo soluto,
donec in viduitate permaneat, quæ quidem opinio
videtur verior, *ex trad. per Hond. conf.6. num.8. lib.2.
vbi probat*, quod vidua retinet domicilium viri.
59 Obserua 6. quod is, qui domicilium habet in lo-
co, ibi fit subditus verè, & propriè & ibi sortitur fo-
rum, ac ligatur statutis eiusdem loci, *Hond. conf.6. nu.
3. vol.2. Greg. dec.255. n.5. Grat. discept. for. c 431. n.11.*
60 Obserua 7. quod sola possessio maioris partis bo-
norum ciuem non facit, nisi concurrat animus per-
petuò habitandi, qui debet esse firmus, & non va-
gus; & ideò non censetur quis habere animum per-
petuò manendi, si aliquando moratur in vno loco,
aliquando in alio ad libitum: sicuti nec solutio da-
tiorum, & onerum, quæ debentur ratione rei, pro-
bat ciuilitatem, cum etiam forensis possessor sal-
tem de generali consuetudine subijciatur collectis,
Natta conf.389. nu.6. vbi etiam obseruat, quod non
potest tunc forensis personaliter capi, sed possunt
auferri, vel sequestrari fructus, quia bona tantum
sunt subiecta, non persona, *Greg. dec.279. n.5.& seq.
vide Iordan. d. lib 3. tit.6. nu.62.& seq.*
61 Obserua 8. quod Barones, & eorum filij, licèt
non habitent in loco feudi, tamen ordinari poterũt
ab Episcopo, in cuius diœcesi feudum situm est: Ba-
ro enim dicitur primus ciuis suæ Baroniæ, & effici-
tur subditus ordinarij loci, sub quo Baronia exi-
stit; vnde si feuda in diuersis diœcesibus sita sint,
quilibet earum Episcopus poterit Baronibus præ-
dictis, & eorum filijs ordines conferre, *Rota in Cæsa-
raugustana pensionis die 9. Martij 1598. coram Orano, pro-
ut refert Campan. d.c.8. sub nu.19. Barbos. d. alleg. 4. nu.
32.& seq.* vbi etiam dicit, quod Officiales perpetui
62 alicuius Principis, quamuis eius loci ciues non
sunt, *ex text. in l. ciues, C. de Incol lib.10.* acquirunt ta-
men illic domicilium; & ideò tam ipsi, quàm eorum
filij ordinari possunt ab Episcopo eiusdem loci, *Ior-
dan. d. lib.3. tit.6. num.66.& seq.* vbi subijcit, quod re-
63 legatus ad vitam in aliquo loco, censetur ibi acqui-
rere domicilium necessarium quamuis retineat
etiam domicilium in loco, vnde arcetur, *per text. in
l. libertorum, §. relegatus, & l. eius qui manumissus, §. fin.
ff. ad municip.* & ideò licèt ipse relegatus ordinari
non possit tanquam subiectus pœnæ, eius tamen fi-
lius ab Episcopo illius loci ordines recipere pote-
rit, nisi aliud canonicum obstet impedimentum; se-
cus esset in relegato ad tẽpus, quia non dicitur sub-
ditus ad hunc effectum; vnde nec ipse, nec eius filius
posset promoueri ab Episcopo eius loci, *vt d. Iordan.
loco cit n.67. licèt contra sentiat Barbos. d. alleg 4. n.35.*
64 Obserua 9. quod Episcopus ordinatus aliquem
ad sacros ordines sine titulo tenetur illi prouidere
de sufficienti beneficio, eique interea submini-
strare vitæ necessaria secundùm qualitatem perso-
næ, loci consuetudinem, Ecclesiæque redditum,
*capit. cum secundùm, de præben. gloss. & DD. in capit.
Episcopus, eodem tit. latè Barbos. de offic. & potest. Episc.
alleg.20. num.3.& sequent.* quemadmodum si Eccle-
siam ædificari permiserit sine dote, tenetur dota-
65 re de suo, *arg. cap cum sicut, de Consecr. Eccles.* quod
intelligendum est, postquam illam consecrauit,
vel consecrari permisit, quia dos ante consecra-
tionem necessariò non requiritur, *vt censuit Sac.
Congregat teste Nicolio in suis flosculis, seu notabilib.
in versic. Episcopus num.87.& seq. vide Barbos. allegat.
64. num.2.& seq. Bonacin. de Censur. in part. disput. 3.
quæst.1. punct. 8.* vbi etiam dicit, quod dolosè or-
dinatus cum ficto, falso, vel fiduciario patrimonio,

suspensionem ipso facto incurrit ab ordine ità suscepto, *ex trad. per Nauar. cons. 34. & 46. de Tempor. ordin. & in man. cap. 27. nu. 158. Suarez de Censur. disp. 2. sect. 1. num. 31. & seq. Maiol. lib. 4. de Irregul. cap 15. Graff. lib. 2. decis. cap. 97. num 56. Diaz in Pract. crimin. cap. 18.* eademque suspensionem incurreret is, qui ad aliquē sacrum ordinem promoueretur inito pacto cum ordinante, vel cum presentante non petendi substentationem, aut beneficium, vel aliud, vnde ali possit, *cap. per tuas nobis, & cap. penult. de Simon. Nicolius vbi supra in ver. ordo num. 28.*

An verò in hanc suspensionem incidat ordinatus ad sacros ordines, qui pactum fecit renunciandi patrimonium donanti post ordinationem? negat *Nicolius loco cit. in ver. ordo, nu 28. vbi citat Tolet. lib. 1. cap. 49.* sed affirmatiua sententia verior est, quia talis diceretur ordinatus cum titulo fiduciario, *vt obseruat Bonacin. vbi supra dict. punct. 8. num. 3. versic. si quæras &c.*

SVMMARIVM.

CAP. VII.

De matrimonio, & reliquis Sacramentis.

1 QVæritur 1. In quo loco celebrari debeat matri-
monium? Resp. quod regulariter celebrari
debet in Ecclesia coram Parocho, & testibus præ-
cedentibus denunciationibus, *iuxta formam Concilij*
Tridentini sess. 24. de reformat. matrim. cap. 1. ibi, in fa-
cie Ecclesiæ &c. vide *Barbos. de offic. & potest. Episc. p.*
2. alleg. 32. nu. 17. & seq.
2 An verò licitè celebrari possit etiam extra Eccle-
siam? affirmant nonnulli recentiores, quia ad
hoc, vt dicatur celebrari in facie Ecclesiæ, non est
opus, vt in ipsa materiali Ecclesia, vel in eiusdem
limine celebretur, sed sufficit, vt coram aliqua fi-
delium multitudine fiat, quæ tanquam quædam
Catholicorum congregatio censeri potest Ecclesia,
iuxta textum in cap. relatum 2 de Testament. gloss. in ca-
pit. fin. ver. præfatam Ecclesiam, Nè Prælat. vices
suas. Vnde Ordinarius non potest prohibere, nè
matrimonia domi celebrentur: sed cum maximè
3 deceat, vt in Ecclesia fiant, id hortari debet, non
præcipere, ità decisum referunt *Francisc. Leo in*
Thesaur. for. Eccles. part 2. capit. 9 numer. 48. Sanchez
lib. 3. disput. 15. numer. 20. Reginald. lib. 31. numer. 242.
Dian. moral. resol. part. 3. tractat 4 resol. 279. Marcell.
Vulp in Prax. iudic for. Eccles. cap. 15. num 15. & alij
apud Barbos. de offic. & pot. Episcop. allegat. 32. num.
17. & 18. quibus Adde Bonacin. in tractat. de matrimon.
quæst. 2. punct. 6. num. 17. vbi dicit, quod sicut ipsum
4 matrimonium fieri potest extra Ecclesiam, ità
etiam fieri possunt denunciationes extra Ecclesiam
in loco, ad quem magna populi copia confluit, vt
accidit in prædicationibus, etiamsi locus ille non
sit sacer.
5 Obseruant autem Doctores, quod denunciatio-
nes faciendæ sunt in Parochijs vtriusque sponsi, si
vir in vna, & mulier in alia parochia cōmorentur: si

verò

verò contrahentes haberent plura domicilia, tunc fieri debent in ea parochia, vbi diutiùs habitant, & primarium habent larem, vel in ea, in qua verisimilius est haberi notitiam impedimentorum, vbi videlicet progenitores ab antiquo inhabitarunt, *Sanch. lib. 3. disp. 5. nu. 8. & disp. 6. nu 4 & 6. Fusc. de Visit. lib. 2. c. 3. num. 21. Vgol. de offic. Episc. cap. 15. §. 12. nu. 2. Barbos. d. alleg. 32. nu. 10. & 11.* subdens, quod denunciationes huiusmodi fieri non debent in loco, in quo sponsus modò quasi ignotus cœpit inhabitare, *Iordan. var. Elucubr. lib 3. de matrim. tit. 7. num. 34. & sequent.* vbi dicit, quod si sponsus non ità breuem moram in nouo domicilio traxisset, sed vltra quatuor, aut sex menses, tunc vtrobique denunciationes faciendæ sunt, cum multa impedimenta cognationis spiritualis, legalis, & similia possint suboriri, incolis prioris domicilij ignota.

6 Obseruant 2. quod denunciationes prædictæ repetendæ sunt, si matrimonium intra quatuor menses post peractas primas denunciationes, contractum non fuerit, *Barbos. d. alleg. 32. nu. 55. Bonacin. de matrim. q. 4. pun. 6. nu. 1. vers. 4. &c. vbi refert, ità declarasse Sac. Cardinalium Congregationem.*

7 Obseruant 3. quod quando matrimonium est cōtrahendum inter virum vnius Parochiæ, & mulierem alterius Parochiæ, sufficit, quod intersit Parochus habitationis fœminæ si contrahatur in parochia habitationis vxoris: quemadmodum sufficit Parochus viri, quando contrahitur in parochia habitationis viri, etiamsi alter eorum contrahere velit cum extraneo: quia cum proprio parocho committatur suum parochianum matrimonio coniungere, censetur etiam commissum alienum cum suo coniungere, cum hæc necessariò connexa sint, *vt declarauit Sac. Cardinalium Congregatio, teste Nauar. in man. cap. 25. nu. 144. & cons. 3. tit. de Clandest. dispons at. nu. 1. in nouis, Bonacin. de matrim. q. 2. pun. 8. nu. 10. Barb. d. all. 32. nu. 65. & 114.* vbi subijcit, Parochum siue vi-
8 ri, siue mulieris posse assistere matrimonio huiusmodi etiam extra parochiam, quia non agitur de iurisdictione contentiosa, sed de gratiosa, & voluntaria, quæ exerceri potest etiam extra locum propriæ iurisdictionis: contrarium verò sensit *Iordan. d. tit. 7. n. 73.* vbi dicit, Parochum pœna extraordinaria plectendum esse, si absque legitima causa assistere extra suam Parochiam.

9 Addit *Bonac. d. tr. de matrim. q. 2 pun. 7.* validum esse matrimonium contractum sine Parocho, & testibus in eo loco, in quo non est promulgatum Concilium Tridentinum, vel in quo non est acceptatum saltem quoad hoc particulare decretum, etiamsi incola loci, vbi Concilium promulgatum, & acceptatum est, se transferat in eum locum, vbi non fuit acceptatum, nec promulgatum, eo animo, vt posset liberè contrahere matrimonium absque parocho, & testibus; ratio est, tum quia leges non cadunt absolutè super personas subditas, sed super personas existentes in loco, vbi leges receptæ sunt: tum quia hoc est speciale in contractibus, vt celebrentur iuxta solemnitates receptas in eo loco, vbi contrahitur, *l. si fundus, ff. de euict.* tum etiam quia contrahens in tali casu vtitur iure suo, nec dicitur fraudem cōmittere, ità vt effectus, & valor matrimonij impediatur, *l. nullus, ff. de reg. Iur. vide Sanch. lib. 3. disp. 18. n. 8. Filliuc. tr. 10. c. 6. nu. 199.* Hoc tamen intelligendum est, quando incola eius loci, vbi Concilium Tridentinum receptum est, diuertit ad eum locum, in quo Concilium prædictum adhuc receptum non fuit, animo ibi manendi maiore anni parte, vel gerendi aliquod negotium, quod maiorem anni partem postulat: tunc enim sicut adstringeretur legibus illius loci, ità posset vti commodis in fauorem incolarum communiter introductis, *vt asserit ipsemet Bonacin. d. q. 2. pun. 8. nu. 2.* vbi etiam dicit, quod tanto tempore contrahitur in loco domicilium parochiale ad suscipienda Sacramenta, excepto ordine, & tonsura.

E contra verò non posset incola illius loci, in quo non est receptum Concilium Tridentinum, contrahere matrimonium absque Parocho, & testibus, si diuertat ad eum locum, in quo idem Concilium receptum fuit; quia cum matrimonium sit etiam contractus, ideò celebrandum est iuxta conditiones præscriptas in eo loco, vbi celebratur, *iuxta citatam l. si fundus, vbi DD.* etiamsi talis incola non habeat animum manendi maiore anni parte in eo loco ad quem diuertit, *Bonac. loco cit. n. 5. vbi citat Sanch. d. l. 3. disp. 18. nu. 26. Reginal. lib. 31. num. 176. Coninch. disp. 27. dub. 1. ad fin. Ledesm. q. 45. pun. 3. ad fin.*

10 Quæritur 2. an distans à stipite quinto gradu in linea collaterali, siue transuersali, possit contrahere matrimonium cum alio, qui ab eodem stipite distat secundo, vel tertio gradu.

Resp. affirmatiuè, quia tales attinent sibi in quinto gradu; nam in consanguinitate semper standum est remotiori personæ; regula enim est secundùm canones, quod si personæ, de quibus quæritur, distant inæqualiter, quoto gradu remotior earum distat à communi stipite, toto gradu attinent sibi: seu quod idem est, quot gradibus, quæ remotior persona est, à communi stipite distat, totidem gradibus
11 ipsæ personæ inter se distant, *cap. fin. vbi glos. & DD. de consanguin. & affinit.* vbi sermo est de eo, qui distat à stipite quarto gradu cum distante quinto, vel vlteriori; sed eadem ratio est, si tertio, vel secundo gradu distet, *vt dicit glos. ibidem, in ver. quarto, quam omnes communiter sequuntur, Sylu. in ver. matrimonium, 8. nu. 7. § tertium. gradus autem &c. vers. nam secundùm canones &c. & §. sextum, si duo contrahant &c.* vbi di-
12 cit, quod si quis impetrauerit dispensationem in tertio, vel quarto gradu consanguinitatis, licèt non expresserit, quod ex alio latere persona, cum qua vult contrahere, sit in secundo gradu, valeret nihilominus dispensatio, *vide Hostien. in summ. in rub. de consanguin. & affinit. n. 11. Layman. in Theol. mor. lib. 5. tract. 10. par. 4. cap. 4. nu. 4. & seq.*

13 Limita 1. si distarent in quinto, & primo, *secundùm Hostien. loco cit.* contrarium tamen tenet *Oynot. qui de communi testatur, Instit. Imperial. lib. 1. de nuptijs tit. 10. de Arbore canonica, nu. 9.* quia prohibitio matrimonij in linea collaterali non extenditur vltra quartum gradum, & in quinto permittitur, *vt in d. cap. fin.*

14 Limita 2. si in loco adsit contraria consuetudo vt scilicèt distans à stipite quinto gradu, non possit cōtrahere cum alio, qui ab eodem stipite distat secundo, vel tertio, propter proximiorem gradum, *c. quod dilectio, de consang. & affinit & ibid. gl.* vbi dicit, quod consuetudo, siue scandalum præiudicat iuri in matrimonijs, vt personas legitimas ad contrahendum faciat illegitimas, *Host. in d. rub. de cōsang. et affin. n. 11.*

15 Quæritur 3. an legitimatus per subsequens matrimonium succedat in bonis patris vbique existentibus? Antequam huic dubio satisfaciam, præmittendū est, quod licèt de iure ciuili per subsequens matrimonium legitimentur filij tantùm naturales, hoc est nati ex concubina in domo, *l. nuper, & auth. si quis, Cod. de natur. lib.* non autem filij ex meretrice

nati, § *sed & aliud, vbi Ang. Auth. quib. mod. natur. eff. legit.* tamen de iure canonico etiam vulgò quæ-
situs, & natus ex publica meretrice, per subsequens
matrimonium legitimatur, etiamsi non interuene-
rint dotalia instrumenta: satis enim est, quod pa-
ter incertus eum agnouerit in filium, cum de eius
præiudicio tantùm tractetur, *cap. tanta, vbi DD. qui*
16 *fil. sint legit.* cuius textus dispositio procedit in
quocumque coitu illicitò, dummodò mulier tem-
pore copulæ vxor esse potuisset, *vt latè diximus in tr.
de tempor. legal. lib. 1. cap. 76. nu. 1. & seq.*

17 Ad quæsitum verò resp. quod legitimatus per
subsequens matrimonium succedit in quibuscum-
que bonis Patris vbique existentibus etiam in terris
imperij: nam ius canonicum vbique seruandum
est non solum circa substantiam matrimonij, sed
18 etiam circa effectus immediatè prouenientes ex
matrimonio, cuius libertas indirectè impediretur,
si seruanda esset pœna iuris ciuilis prohibentis in
tali casu successionem in bonis Patris legitimantis,
*Abb. in cap. Ecclesia S. Mariæ, num. 15. de Constit. & in
cap. innotuit, num. 17. de elect.* vbi dicit, quod talis sic
19 legitimatus succedit in feudo paterno, *Dec. in d. c.
Ecclesia S. Mariæ, num. 120. & seq. & in cap. cum in cun-
ctis, num. 25. & sequent. de elect* vbi quod talis legi-
timatus succedit in bonis emphiteoticis Ecclesiæ,
Bald in l. communium, C. de natur liber. vbi dicit, quod
20 talis efficitur legitimus successor etiam quoad om-
nes cognatos, vel agnatos Patris legitimantis: quia
ista legitimatio naturam imitatur, & est omninò
fauorabilis, *Auchar. cons. 241. num. 5. Natt. cons 473.
num. 38 Boer decis. 240. num. 16. in fin. Mantic. de coniе-
ctur. vltim. volun. lib. 11 tit. 12. num 11. & sequent.
Peregr. de fideicom. art 24. num 1. & seq.* vbi, quod ta-
21 li legitimato per subsequens matrimonium plus
relinqui potest, quam alteri filio legitimo, & natu-
rali, *Paris. cons 13. num. 52 par. 2. Alciat. cons 5. num.
57. & seq. tom 1. lib. 4. Thesaur. decis. 83. & 84. Hon-
ded. cons 72. num. 37. & seq. Osasc. dec. 154. num 9 & 10.
Gabr. commun. conclus. lib. 6. tit. de legitimat. conclus. 1.
num. 52. & 55. Gratian. discept forens. cap. 653. numer.
1. & seq.*

22 Limita in filio legitimato per rescriptum: hic
enim non comprehenditur in emphiteusi Ecclesia-
stica, nec succedit in bonis feudalibus, *Dec. in d. cap.
cum in cunctis nu. 25. & seq. de elect. latè Gabr. d. tit de
legitimat. concl. 1 nu 22. 28 & 30. Grat. d. cap. 653 num
27.* item non potest ex testamento, vel donatione
patris plus consequi, quã vnus ex filijs legitimis, &
naturalibus, cui minus dederit, *l. communium iuncto,
§. fin. & ibi Sali. C de natur. lib.* vbi etiam disponitur,
quod filius sic legitimatus soli patri efficitur legi-
timus successor, non alijs agnatis, vel cognatis, nec
è contra ipsi.

23 Limita 2. in filijs spurijs, seu natis ex adulterio,
vel incestu: isti enim non censentur legitimati per
subsequens matrimonium, ideoque à successione
repelluntur, *d. cap. tanta, ibi si vir viuente vxore sua
aliam cognouerit, & ex ea prolem susceperit, licèt post
mortem vxoris eamdem duxerit, nihilominus spurius erit
filius, & ab hæreditate repellendus, Bald. in l. si qua il-
lustris, num. 3. C. ad Senatusc. orficia, & in l eam quam,
num. 24 C. de fideicom. Rip. in l. si vnquam, num. 55. C.
de reuoc. donat. Socin. iun. cons. 31. num. 39. & sequent.
volum. 2.*

24 Limita 3. quoad bona fideicommisso subiecta: ab
istis enim excluduntur filij legitimati per subse-
quens matrimonium, quia talis legitimatio pro-
dest filijs quoad præiudicium parentum, & eorum
successionem: non verò quoad præiudicium fidei-
commissarij substituti, quia in tali casu non quæ-
ritur, qualis fuerit affectio patris, sed quæ fuerit
voluntas Testatoris: non enim alij liberi debent
excludere substitutum, quàm ij, de quibus sen-
serit ipse testator, qui fideicommisit, *vt inquit Man-
tic. de coniect. vlt vol. lib. 11. tit. 12. num. 11. latè Pere-
grin. de fideicomm. art. 24. num. 14 & seq.* quæ quidem
25 conclusio procedit, quando euidentes concur-
runt coniecturæ, vt si substitutio facta fuerit cum
tali conditione, si hæres decesserit sine filijs de le-
gitimo, vel vero matrimonio natis: tunc enim
legitimatus per subsequens matrimonium non ex-
cluderet substitutum, cum talis legitimatus at-
tento principio natiuitatis non dicatur natus de
legitimo, vel vero matrimonio; secus si substitutio
facta fuerit cum ea conditione, si hæres decesserit
sine filijs legitimis, & naturalibus; hoc enim casu
legitimatus per subsequens matrimonium excludit
substitutum, *ex tradit per Alex. cons. 3. num. 13. lib 1.
Boer. dec. 159. num. 20. Gabr. d. tit. de legitimat. concl. 1.
num. 32 & 33. Thesaur dec. 196 num 4. Surd. decis. 319.
num. 5. Ciriac. controu. 21. num. 11. & 12. lib. 1. Ciarlin.
contr. forens. lib. 1. cap. 111. nu. 8 & alios, quos sequuti
sumus in dict. tract. de tempor. legal. lib. 1. cap. 76. numer.
13. et sequent.*

26 Quæritur 4. In quo loco ministranda sint reliqua
sacramenta? Resp. quod infirmis ministrantur in
priuatis domibus, sanis verò non nisi in Ecclesia,
iuxta communem vsum, & praxim, *vide Clem. vn. de
Baptis. Iordan. Elucubr. diuers. lib. 3. tit. 1. num. 11. et tit.
2. num. 17.*

27 Obserua tamen, quod de Episcopi licentia filij
Regum, Principum, & aliorum habentium in loco
iurisdictionem, baptizantur in eorum palatijs, seu
priuatis oratorijs, etiamsi nulla infirmitatis, aut
necessitatis causa subsit: quemadmodum enim ea-
dem Episcopi licentia illi etiam baptizantur in pri-
uatis domibus, qui propter obsidionem, hostilita-
tem, vel aliam necessitatem, absque vitæ periculo
deferri ad Ecclesiam nequeunt, *d. clem. vn et ibi glos.
Iordan. d. lib. 3 tit. 1 nu. 11.*

28 Obserua 2. quod Episcopus aliquando potest
etiam extra Ecclesiam confirmationem conferre,
veluti in Palatio Episcopali, vel alio loco honesto,
*secundùm Barbos. de offic. et pot. Episc. par 2. alleg. 30 nu.
13. Iordan. d. lib. 3. tit. 2. num 16 et 17.* vbi dicit, quod
Episcopus ministrans extrà Ecclesiam huiusmodi
sacramentum ex iusta, & rationabili causa non pec-
caret saltem mortaliter, præsertim si illud paucis
ministraret, puta duobus, vel tribus, *vt sensit etiam
Bonacin de Sacram disp. 3. q. vn. pun. 2. nu 14.* vbi dicit,
consuetudinem confirmandi in Ecclesia, receptam
non esse cum tanto onere, vt reum, lethalis culpæ
constituat Episcopum, alio in loco confirmantem.

S V M M A R I V M.

1 *Tenetur quis decimam soluere ex fructibus prædiorum, quæ extra Parochiæ territorium possidet, dummodò ex his fructibus non soluatur decima alteri Ecclesiæ extra territorium.*

2 *An, & quando decima, quæ debetur Ecclesiæ, debeat deferri in borrea Clericorum sumptibus ipsius debitoris.*

3 *An laici possint frumentum, aut alios fructus in propria borrea condere, antequam Clerici certiores fiant.*

Causæ decimarum in foro ecclesiastico cognosci debent, ibidem.

4 Con-

4 *Consuetudo præstans occasionem surripiendi, non est seruanda.*
5 *Decimæ, si pecora ob hostium incursiones fugata sint in alteram parochiam, & ibi pariant, adhuc debentur parochiæ, ex qua fugata sunt.*
6 *Qui est in fuga, videtur esse in loco, à quo recessit.*
7 *Quo tempore decimæ solui debeant.*
Et an in decimis seruanda sit loci consuetudo, ibidem.
8 *Quando Regulares teneantur ad decimas.*
9 *An valeat compositio inter Clericos, & laicos facta super decimis.*
10 *Confirmatio Papæ præsumitur ex lapsu 30. annorum.*
11 *An tuti sint in conscientia non soluentes decimas in locis, in quibus Ecclesia non petit.*

C A P. VIII.

De Decimis.

1 QVæritur 1. an quis teneatur decimam soluere ex fructibus prædiorum, quæ extra territorium Ecclesiæ, seu Parochiæ possidet? Respond. affirmatiuè, dummodò ex his fructibus non soluatur decima alteri Ecclesiæ extra territorium, *Vin. dec.63. Neniz. cons.14. nu.15. quos refert, & sequitur Ricc in Prax. for. Ecclef. tom.1. par.2. resol.90.*

2 Quæritur 2. an decima, quæ debetur Ecclesiæ, debeat deferri ad domum Parochi, seu in horrea Clericorum, sumptibus ipsius debitoris? affirmat *glos. communiter recepta in cap. reuertimini, ver. in horrea, 16. q.1.* præsertim si horrea sint publicè deputata, ad quæ decimæ omnium Sacerdotum deferantur, *Couar. var. ref. lib.1. cap.17. nu.8. vers.8. ex his &c.* vbi dicit hoc procedere, etiamsi decimæ à Clericis non fuerint petitæ, *Vinc. de Franch. dec.24.* vbi id ampliat in decimis, quæ à Vassallis debentur Baroni, *& ita sentiunt alij apud Ricc. d. par.2. resol.234. Rot. coram Martin. Andr. dec.9 nu.11.*

Hæc tamen conclusio intelligenda est dummodò leui sumptu, & labore decimæ deferri possint ad horrea clericorum, vel ad eorum domos, aliàs secus, *vt subdit Couar. loco cit. Monet. de Decim. c.6. q.1.*

2. Intelligenda est, dummodò non adsit contraria consuetudo, *Couar. vbi supra, Monet. d. cap.6. q.1. n.5. & 6. vbi citat Crauett. cons.21. to.1. Paris. cons.6. col.2. vol.4. Syln. in ver. Decima q.6. & alios, quibus adde Ricc. d. par.2. ref.244.* vbi, quod in Decimis tam Ecclesiæ, quàm Baroni debitis talis consuetudo spatio decem annorum inducitur, *per tex. in c. in aliquibus, §. fin. vbi glos. & DD. extr. de Decim.*

8 Obserua tamen, quod etiam cessanté consuetudine laici non possunt frumentum, aut alios fructus in propria horrea condere, nisi prius Clerici certiores fiant, vt vel ipsi, vel eorum procuratores assistant fructuum collectioni ad euitandas fraudes, quæ fieri possent; vnde potest Curatus, vel alius exactor decimarum à Iudice ecclesiastico, ad quem huiusmodi causæ priuatiuè quoad alios spectant, obtinere inhibitionem contra Dominum fundi, nè fructus exportet antè decimæ solutionem, *Capell. Tholos. dec.432. & ibi Aufrer. Nicolius in suis flosculi. siue notabil. in ver. decimæ, Couar. d. lib.1. cap.17. num.8. vers.8. ex his &c.* vbi etiam obseruat, quod consue-
4 tudine potest obtineri contrarium, scilicet vt laici liberè colligant frumentum, cæterosque fructus, & eos in propria horrea sine testibus condant: hisque ità conditis decimas integrè ministris spiritualium reddant, *latè Monet. de Decim. d. c.6. q.1. num.2.3.4. & 7.* vbi etiam dicit, validam esse consuetudinem, vt decimæ, hoc est pars decimalis frugum relinquatur in agro, dummodò Curatus monitus fuerit, antequam aliqua fructuum fieret separatio, *Aufrer. ad Capell. Tholos. d. dec.432.* subdens, quod si consuetudo præstaret occasionem surripiendi, non esset seruanda, *vide Crauet. d. cons.21. tom.1.*

5 Quæritur 3. cui nam Parochiæ debeantur decimæ, si pecora ob hostium, vel abigeorum incursiones fugata sint in alienam parochiam, & ibi pariãt? Resp. quod debentur Parochiæ, ex qua fugata sunt; ibi enim iuris censura nasci censentur: non ei, in
6 qua re vera enixa sunt; ratio est, quia qui est in fuga, videtur esse in loco, à quo recessit, *Bart. Bald. & alij communiter in l. huiusmodi, §. legatum, ff. de legat.1. Boer. dec.13. nu.54. & alij apud Carleual. de Iudic. lib.1. tit.1. disp.2. q.2. nu.103.*

7 Quæritur 4. quo tempore soluendæ sint decimæ? Resp. quod decimæ prædiales solui debent statim ac fructus collecti sunt, nisi adsit loci consuetudo in contrarium; decimæ verò personales soluendæ sunt in fine anni; recusari tamen à Parocho non possunt, si intra annum soluantur; de agnis verò, & vitulis debentur decimæ, cum illi nutriti fuerint, nec indigent lacte materno, *vt latè probat Monet. de Decim. d. c.6. q.2. per tot.* vbi etiam dicit, quod tam quoad locum, quàm quoad tempus soluendi decimam attendi debet loci consuetudo etiam decennalis,
8 *Nicolius in suis floscul. seu notabilib. in ver. Decimæ,* vbi quod ad decimas prædiales soluendas tenentur etiam Regulares possessores prædiorum, ex quibus antea solui consueuerant, *vt respondit Sac. Congreg. Archiepiscopo Salernitano die 6. Octobris 1617.*

9 Quæritur 5. an valeat compositio inter clericos, & laicos facta super decimis? Resp. affirmatiuè, dummodò consensus Episcopi interuenerit, *cap. statuimus 2. de transact.* talis verò compositio vti personalis, transfigentium vitam non excedit: est enim regulare, quod concordia super decimis, vel alijs iuribus ecclesiasticis nondum confirmata auctori-
10 tate Papæ, non censetur realis, sed personalis, *Nicolius loco cit. nu.7.* vbi, quod huiusmodi confirmatio præsumitur ex lapsu 30. annorum.

11 Quæritur 6. An tuti sint in conscientia qui Decimas non soluunt in ijs locis, in quibus Ecclesia non petit? Resp. affirmatiuè, nisi obstinatam habeant voluntatem non soluendi, etiamsi peterentur, *S. Tho. 2.2. q.87. art.1. Nicolius in d. ver. Decimæ, n.1.* vbi commendat Ecclesiæ ministros, qui decimas non petunt in locis, in quibus sine scandalo exigi nequeunt propter desuetudinem, vel aliam causam. Alia vide *supra cap.3. q.21.*

S V M M A R I V M.

1 *Ratione situs, & loci dignioris potest aliquid recipi pro sepultura.*
2 *Pro sepultura in cæmeterio, & loco communi nihil recipere licet.*
3 *Potest aliquid accipi pro sepultura, si id spontè offe… tur, vel si adesset consuetudo dandi aliquid temporale, vel si aliquid detur ratione terræ, in qua fundatur ius sepulturæ.*
4 *Cadauer Banniti, qui mortuus est durante banno, non potest sine licentia Principis sepeliri in territorio, à quo bannitus fuit.*
Qua pœna sepeliens in tali casu puniri debeat, ibidem.
5 *Filius receptans Patrem bannitum, vel hæreticum, non pœna ordinaria, sed mitiori punitur.*
6 *An, & quando Episcopus concedere possit licentiã tran-*

sportandi cadauera de vno loco ad aliud, & quando à Papa licentia huiusmodi impetranda sit.

Quando id fieri possit propria auctoritate ibidem.

7 *Filij Hebreorum baptizati in ætate infantili, si moriantur ante vsum rationis, sepeliuntur in loco sacro, etiamsi inuitis parentibus baptizati fuerint, & nu.8.*

8 *Filij hæbreorum, vel aliorum infidelium vsum rationis non habentes inuitis parentibus regulariter baptizari non debent: limitatur nu.9.& 10.*

9 *Pueri hæbreorum in articulo mortis inuitis parentibus baptizari possunt.*

10 *Paruulus inuitis parentibus baptizari potest, quando capitur in bello fidelium contra infideles, vel si habeat alterum parentem fidelem.*

11 *Quis tenetur alere, tenetur etiam ad sumptus funeris.*

12 *Quando quis in parochia sui domicilij, & quando in parochia, vbi decedit, sepeliendus sit.*

13 *Sepeliens excommunicatum vitandum, incurrit eo ipso in excommunicationem.*

14 *Quid si quis comitatus tantùm fuerit cadauer tali excommunicati.*

15 *Et quid si mandauerit, vel consuluerit, vt cadauer talis excommunicati sepeliretur in loco sacro.*

16 *An sepeliens hæreticum notorium non denunciatum incidat in aliquam pœnam.*

17 *Quilibet excommunicatus, qui nondum fuit absolutus in vita, aut post mortem, priuatur ecclesiastica sepultura: eius tamen sepultura non polluit locum sacrum, nisi fuerit denunciatus.*

18 *Quo casu excommunicatus vitandus sepultus in loco sacro, exhumari debeat.*

19 *Absolutus in mortis articulo ab excommunicatione in foro pœnitentiæ, potest in loco sacro sepeliri.*

30 *An hæreticus non denunciatus, si ante mortem manifesta dederit signa conuersionis, possit in loco sacro sepeliri.*

31 *Ad probandum contritionis signa, sufficit vnicus testis.*

22 *Polluta Ecclesia censetur pollutum cœmeterium eidem contiguum, sed polluto cœmeterio Ecclesiæ contiguo, non censetur polluta Ecclesia.*

23 *Violatio vnius cœmeterij non trahitur ad aliud sibi cohærens pariete tamen medio seiunctum.*

24 *Ecclesia, vel cœmeterium polluitur etiam per sepulturam Pagani, vel infidelis: limitatur nu.26.*

35 *Sub nomine infidelis non comprehenditur Catecumenus, neque filius ex Christiano parente nondum baptizatus.*

26 *Sepultura Pagani, vel infidelis, quamdiu manet occulta, pollutionem non inducit.*

27 *Qui cadauer in locum alterius intulit inuito patrono, cogi potest illud auferre, aut loci pretium soluere.*

28 *Quando canonica portio inter Parochos diuidatur.*

39 *An Episcopus possit laicis concedere sepulturam in Ecclesijs monialium.*

CAP. IX.

De Sepulturis.

1 QVæritur 1. an pro sepultura possit aliquid accipi? Resp. quod ratione situs, & loci dignioris potest aliquid recipi pro sepultura absque vitio simoniæ; nam honorabilior locus in Ecclesia, vel cœmeterio est pretio æstimabilis, cum id non videatur concernere aliquam spiritualitatem, *Sot. de Iust. & Iur. lib.9.q.7.art.1. Petr. de Arag. in 2.2. Diui Thom. qu.100.nu.10. prout eos refert Iordan tom. 1. de Re sacr. lib.5.tit.11.nu.11. Lauor. var. elucubr. ta. 1. tit.2. cap.10. nu.16.* vbi etiam dicit, quod quandu non militat consideratio maioris honoris ratione dignioris loci, vt sepultura in cœmeterio, & loco

2 communi, nihil prorsus recipere licet, *vide quæ latius diximus in tract. de Regimin. Eccles. lib.1. cap.12.*

3 *num.50.& seq.* item potest aliquid accipi pro sepultura, si id sponte offeratur, *cap. questa, 13.q.2, cap. dilectus 2. de Simon.* vel quando vigeret consuetudo dandi aliquid temporale pro huiusmodi causa, *cap. ad Apostolicam, de Simon. l. priuilegia, C. de Sacros. Eccl. Iordan. d. lib.5. tit.11. num.14. Gratian. discept. for. cap. 110. num.6. vbi refert, ita resoluisse Rot. in Tirasonen. Sepulturæ 17. Maij 1572. coram Card. Lancellotto:* vel si aliquid detur ratione terræ, in qua fundatur ius sepulturæ, quia res sacræ vendi possunt ratione materiæ, nec simonia committitur in tali casu, *secundum Azor. 3. part. lib.12. cap.17. quæst.2. quem refert Bonacin. de Contract. disput.3. quæst.21. punct.4. num.2. in fin. Nicolius in suis floscul. seu notabil. in versic. simonia num.3.*

4 Quæritur 2. an cadauer Banniti, qui mortuus est durante banno, possit sepeliri in territorio, à quo bannitus fuit? Resp. negatiuè, nisi ad id impetretur licentia Principis, *l.2. ff. de Cadauer. punit. Franc. Marc. par.2. dec.954. num.6. & alij quos refert, & sequitur Caball resol. crimin. cas.83. num.1. & sequent.* subdens, *nu.7. cum seq.* quod sepeliens cadauer banniti, non teneretur pœna præstantis opem, auxilium, vel fauorem bannito, quia mortuus non dicitur amplius bannitus: sed tamquam legis contemptor punitur extra ordinem, Iudicis arbitrio, *iuxta regulam lib.1. §. expilatores. ff. de Effract. & expilat.*

5 An verò filius receptans Patrem bannitum, vel hæreticum, teneatur pœna statuti contra receptatores bannitorum, vel hæreticorum? negat *Alber. de Rosat. de statut lib.4. quæst.7. num 2.* vbi, propter naturalem pietatem, à quacumque alia pœna eum excusat, *Caball. d. cas.83. num.13.* qui eadem ratione, modico exilio temporali puniendum duxit patrem, qui filij banniti cadauer in territorio, à quo bannitus erat, sepeliuit, cum paterna pietas seueriorem nun videatur exposcere punitionem, *arg. l. isti quidem, cum ibi notat. per glos. & DD. ff. Quod met. caus.*

6 Quæritur 3. ad quem spectet concedere licentiam transferendi cadauera de vno loco ad alium? Resp. quidquid sit de iure, *de quo vide tex. in l. nemo, Cod. de Relig. & sumpt. fun. l. ossa. ff. eod. tit.* hodiè spectat ad Episcopum loci, qui talem licentiam concedere potest concurrente iusta, & necessaria causa: vel si nulla subest causa, licentia petenda est a Papa, sicut olim petebatur ab Imperatore, *vt in d. l. nemo, gloss. in cap. corpora, de Consecr. dist.1. Abb. in cap. quanto, un. 11. vbi etiam Dec. num.58. de Iudic. & alij communiter;* quod intelligendum est, quando corpus perpetuæ sepulturæ traditum fuit; secus si fuerit depositum in aliquo loco ad tempus, hoc enim casu absque licentia transferri potest, *l. si necdum, Cod. de Relig. & sumpt. fun. l.3. §. non perpetuæ, ff. de Sepul. viol. glos. in d. l. nemo, C. eod. tit. de Relig. & sumpt fun. & in d. cap. corpora, de consect. dist.1. Franc. Marc. decis.1056. num.7. & 9. part. 2.*

Iusta verò causa videtur esse, quando quis alibi extructo sacello, vellet ibi sepulchrum suæ posteritati constituere: tunc enim posset Episcopus translationis huiusmodi licentiam concedere, *Io. Dilect. de Sepult. tit.9. cautel.4. nu.2. & 3. Decian. tr. crim. to.2. lib.6. cap.44 nu.8.*

7 Quæritur 4. an pueri hæbreorum baptizati in ætate infantili, si moriantur ante vsum rationis, sepeliri debeant in loco sacro? Respond. affirmatiuè; quia cum tales pueri aqua baptismali cum debita forma loti sint, Christiani dicuntur, & sunt, & ideò

ha-

habent ius, vt sepeliantur in loco sacro, *iuxta text. in cap. nullus. vbi glos. 13. q. 2. Layman. in Theol. moral. lib. 3. tr. 5. cap. 12. num. 19. Ciarlin. contr. for. cap. 199. nu. 5. & seq. & num. 22.* vbi, quod impensa funeris in tali casu debet fieri à Patre hæbreo, nam qui tenetur alere, tenetur etiam ad sumptus funeris, *l. patrem, ff. de Relig. & sumpt. fun.*

8 Nec obstat, quod filij hæbreorum, vel aliorum infidelium vsum rationis non habentes, inuitis parentibus baptizari non debent, *secundum S. Thom. in 3. par. q. 68. art. 10. in corp.* quia si de facto baptizentur, verè sunt baptizati, *vt not. ibidem Caiet.* & ideò à parentibus infidelibus separandi sunt, vt in fide nostra educentur; vnde si viui separari debent à parentibus infidelibus, mortui etiam separandi sunt ab eorum sepulchris, *Caren. de S. Off. part. 2. tit. 14. §. 20. nu. 45. Sperell. dec. 1. nu. 36. & 42. quos refert, & sequitur Ciarlin. loco cit. nu. 12.*

9 Præterea supradicta conclusio non procedit, quando pueri hæbreorum sunt in articulo mortis: quia tunc baptizari possunt inscijs, & inuitis parentibus, *Posseu. de offic. Curat. cap. 6. num. 14.* vbi addit, quod potest etiam baptizari paruulus inuitis

10 parentibus, quando capitur in bello fidelium contra infideles, vel si habeat alterum patentem fidelem, *Azor. mor. par. 1. lib. 8. cap. 25. quæst. 10. Sperell. dec. 1. num. 41. Granad. de Sacram. in 3. part. contr. 4. tract. 4. disp. 5. sect. 4. nu. 19. Hurtad. de Sacram. baptis. disp. 3. diff. 3. Dian. resol. mor. p. 5. tract. 3. res. 10. Ciarlin. d. cap. 199. num. 13.*

11 Quæritur 5. vbi sepeliri debeat qui habet domicilium in vna Parochia, & habitat in alia? Respond. quod sepeliendus est in ea parochia, in qua decessit: quia in tali casu habitatio per aliquod notabile tempus consideratur, non domicilium; nisi quis in alia parochia esset causa recreationis, vel simili, statim rediturus ad propriam parochiam: quia tunc sepeliendus esset in parochia sui domicilij, *capit. is, qui, de Sepultur. in 6. Menoch. lib. 6. præsumpt. 88. numer. 3. Rota decision. 643. numer. 2. part. prima, Diuers.*

13 Quæritur 6. in quam pœnam incidat sepeliens in loco sacro excommunicatum vitandum? Respondeo quod vltra lethale peccatum, incurrit eo ipso in maiorem excommunicationem, à qua absolui non potest, donec satisfecerit ad arbitrium Episcopi, *cap. sacris, de Sepult. cap. 1. eodem tit. in 6. clem. 1. eodem tit.* quorum textuum dispositio procedit, quando sepeliens sciuit, mortuum esse excommunicatum vitandum, quia *in d. Clement.* dicitur, *qui scienter præsumpserit*; vnde ignorans ignorantia etiam crassa, mortuum esse excommunicatum, excusatur ab hac excommunicatione, *ità Auila 2. par. cap. 6. disp. 10. dub. 9. Alter. de censur. lib. 1. disp. 14. cap. 1. Nauar. in man. cap. 27. num. 137. & alij apud Bonacin. de censur. disput. 2. quæst. 2. punct. 3. §. 3. num. 8.* vbi etiam obseruat, quod eadem excommunicatione ligantur sepelientes interdictos, vel manifestos vsurarios.

Præterea Ecclesia, in qua talis excommunicatus sepelitur, remanet polluta, ità vt in ea celebrari nequeant Diuina officia, donec reconcilietur, *capit. consuluisti, de Consecr. Bonacin. in tractat. de matrim. quæst. 4. punct. vltim. num. 22. & alij communiter.*

14 Notandum tamen est, quod solus sepeliens, & collocans corpus excommunicati in sepultura, incurrit in hanc censuram, non autem comitantes cadauer, vel effetentes, aut Diuina officia peragen-

15 tes, neque mandantes, aut consulentes, *Bonacin. dict. tract. de Censur. dict. disput. 2. quæst. 2. punct. 3. §. 3. num. 8. Nauar. loco citat. Dian. resol. mor. par. 5. tractat. 9. resol. 98.*

16 Notandum 2. quod is, qui hæreticum notorium nondum denuntiatum in loco sacro sepelit, non incurrit excommunicationem *dictæ Clem. 1. de Sepult.* neque excommunicationem *cap. quicunque, de hæret. in 6.* neque locus sacer sepultura ex communicati, aut hæretici nondum denunciati, violatur, etiamsi hæreticus, aut schismaticus notorius sit: nam cum non teneamur eos euitare in vita, nisi nominatim denunciati sint, ità neque eos tenemur vitare post mortem, *Layman. in Theol. mor. lib. 1. tract. 5. par. 2. cap. 4. num. 9. Iordan. de Re sac. tom. 1. lib. 5. tit. 11. de Benedict. Cœmet. num. 127.* idem dicendum de eo, qui in duello decessit: nam neque Ecclesia polluitur ex eius sepultura, nisi denunciatus fuerit, vt sensit *Iordan. d. tract. de re sac. tom. 1. lib. 5. tit. 11. nu. 126.* subdens, quod sepeliens in tali casu mortaliter peccaret; nec obstat, quod duellantes vltra excommunicationem, priuantur etiam ecclesiastica sepultura, *vt in Concilio Trident. sess. 25. de reform. capit. 19.* quia ex tali prohibitione præcisè non sequitur, vt Ecclesia polluatur, si contra fiat; in pœnalibus enim non est facienda extensio, nisi in iure habeatur, *l. apud Labeonem, § si communem, ff. de Iureiur. l. si quis seruum, ff. de seru. corrupt. Bald. in l cum proponar, circa fin. C. de hæred. instit. Farinac. consil. 25. numer. 32. & cons. 105. num. 43. vide Alter. de Censur. lib. 1. disp. 10. cap. 6. sub fin. Bonacin. in tract. de matrim. quæst. 4. pun. vlt. num. 22.*

17 Notandum 3. quod quilibet excommunicatus, qui nondum fuit absolutus in vita, aut post mortem, priuatur ecclesiastica sepultura, etiamsi talis excommunicatus, denuntiatus non sit, *vt constat ex dicto cap. sacris, de Sepult. & ex d. clem. 1. eod. tit. & tradunt communiter DD.* eius tamen sepultura non polluerit locum sacrum, nisi denuntiatus fuerit, *Iordan. dict. tractat. de Re sac. tomo 1. libr. 5. tit. 11. num. 126.*

18 Quæritur 7. an excommunicatus vitandus sepultus in loco sacro, exhumari debeat? Resp. affirmatiuè, dummodò eius cadauer, vel ossa discerni possint ab alijs fidelibus, *vt in d. cap. sacris, de Sepult.* verum si in mortis articulo dedit signa contritionis, sed nondum obtinuit absolutionem ab excommunicatione, licèt sepeliendus non sit in loco sacro, donec absoluatur, tamen si fuerit in loco sacro sepultus, non videtur exhumandus, sed quam primum petenda est absolutio a legitimo Superiore, vt fiat dignus ecclesiastica sepultura, & illius ossa non proijciantur, *Bonacin. dict. disput. 2. quæst. 2. punct. 3. §. 3. num. 7.* vbi etiam dicit, quod absolutus

19 in mortis articulo ab excommunicatione in foro pœnitentiæ, potest in loco sacro sepeliri, *Layman. dict. lib. 1. tract. 5. par. 2. cap. 4. num. 9.* vbi subijcit, quod

20 si hæreticus non denuntiatus antè mortem manifesta dederit signa conuersionis, licèt ab hæresi absolutus non sit, potest in loco sacro sepeliri; sed ad vitandum scandalum, & alia incommoda, prius hac de re Episcopus admunendus est, qui, si velit, etiam post mortem absolutionem ab excommunicatione impendere potest, *latè Sylu. in ver. sepultu-*

21 *ra, nu. 9.* vbi dicit, quod ad probandum huiusmodi contritionis signa, sufficit vnicus testis, *Iordan loco cit. num 130.*

22 Obserua tamen, quod si excommunicatus denunciatus sepultus fuerit in cœmeterio Ecclesiæ contiguo,

guo, cęmeterium dumtaxat censebitur pollutum,
non autem Ecclesia; quamuis polluta Ecclesia, pol-
lutum etiam censeatur cęmeterium eidem conti-
guum, *cap. vn. de Consecr. vel altar. in 6.* violatio ve-
23 rò vnius cęmeterij non traheretur ad aliud sibi
cohærens, pariete tamen medio seiunctum, licèt de
vno ad aliud per portam intermediam habeatur ac-
cessus, *d. cap. vn. vbi communiter DD.*
24 Obserua 2. quod Ecclesia, vel cęmeterium pollui-
tur etiam per sepulturam Pagani, vel Infidelis, *cap.
Ecclesiam, 1. & 2. vbi glos. de consecr. dist. 1. Nau. in
man. cap. 27. num. 257. in fin. Barbos. de Offic. & pot.
Episc. par. 2. alleg. 28. nu. 53.* sub nomine tamen In-
25 fidelis non comprehenditur Catecumenus, neque
filius ex Christiano parente nondum baptizatus,
præsertim si existeret in vtero matris Christianæ
defunctæ, licèt istis ecclesiastica sepultura denege-
tur, *Layman. in Thol. mor. lib. 3. tract. 5. cap. 12. num. 10.
latè Iordan. loco cit. num. 117. & seq.* subdens *nu. 122.*
26 quod sepultura pagani, vel infidelis, quandiù
manet occulta, pollutionem inducit.
27 Obserua 3. quod is, qui cadauer in locum alterius
intulit inuito patrono, cogi potest illud auferre,
aut loci pretium soluere, *vt d. Bonacin. de Contract.
disp. 3. q. 21. de Sepult. pun. 3. num. 4.*
28 Obserua 4. quod si quis habeat duplicem paro-
chiam habitationis in duobus locis, vt si æqualiter
ferè habitet in vno loco, ac in alio, & eligat sepul-
turam in loco diuerso canonica portio inter vtrum-
que parochum diuidenda esset, *Sanch. lib. 2. disp. 24.
num. 2. & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. de ma-
trim. q 2. pun. 8. num. 8.*
29 Quæritur 8. an Episcopus possit laicis conce-
dere sepulturam in Ecclesijs Monialium? Resp.
negatiuè, sed licentia à Sac. Congr. Concilij
impetranda est, *Bonacin. d. tract. contract. d. q.
21. pun. 3. num. 6. vers. 11. &c. & decisum refert
Nicolius in suis floscul. siue notabil. in ver. sepultu-
ra, num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest dispensare in irregularitatibus, & su-
spensionibus ex delicto occulto prouenientibus, & in
casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reseruatis
suos subditos absoluere, & num. 3. limita vt in
num. 2.*
4 *Episcopus non potest eum absoluere, qui in vno loco com-
misit delictum publicum, & postea se transtulit ad alium
locum, vbi est occultum.*
5 *Qui in vno loco fuit nominatim denunciatus excom-
municatus, in alio loco, vbi delictum est occultum,
in publico vitandus non est, sed tantum in occul-
to.*
6 *An notorius percussor clerici in vno loco, vitandus sit in
alio loco, vbi est occultus.*
7 *Extraneus, qui se transtulit ad alium diœcesim absque
intentione manendi maiore anni parte, an ligetur legibus,
& censuris illius diœcesis.*
8 *An & quando suspensus in vno loco, censeatur in alio loco
suspensus.*
9 *Quæ dicatur percussio clerici leuis, & quæ gra-
uis.*
10 *An, & quando subditus existens in alieno territorio,
ligetur censuris, vel alijs pœnis à proprio Episcopo in-
flictis.*
*Habens curam animarum, si non resideat, seu moretur
in alia diœcesis, dicitur delinquere in propria diœcesi,
ibidem.*

CAP. X.

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

Quæstio I.

An Episcopus vigore Concilij Tridentini sess. 24. de ref.
cap. 6. *possit eum absoluere, qui in vno loco commisit
delictum publicum, & postea se transtulit ad alium
locum, vbi est occultum.*

1 PRæmittendum est, quod Sacra Tridentina sy-
nodus loco cit. Episcopis indulsit, vt in irregu-
2 laritatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto
occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex
homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis
ad forum contentiosum, dispensare possint, & in
3 quibuscumque casibus occultis etiam Sedi Apostoli-
cæ reseruatis delinquentes quoscumque sibi sub-
ditos in diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad
id specialiter deputandum in foro conscientiæ gra-
tis absoluere imposita pęnitentia salutari, his præ-
missis.
4 Ad quæsitum nonnulli DD. affirmatiuè respon-
dent, modò notitia illus delicti non sit illuc facili
peruentura propter locorum distantiam, *ita Auila de cens. par. 2. c. 7. disput. 1. dub. 11. conclus. 3. Sanch. in
præcept. decal lib. 2. c. 11. n. 20. & alij apud Barbos. de of-
fic. & pot. Episc. par. 2. alleg 39. n. 27. quorum sententiam
probabilem putat. Bonac de censur. disp. 1. q. 3. pun 2. n. 3.*
Contrariam verò sententiam veriorem existimo,
quia vt verificentur verba Concilij, sufficit, vt in
vno loco delictum sit publicum, *ita Suar. tom. 4. in 3.
par. disp. 30. sect. 2. num. 2. quem refert, & sequitur Bona-
cin. loco cit. Ricc. in collect decis. 653 par 3.*
5 Sed quæres, an is, qui in vno loco fuit nominatim
denunciatus excommunicatus, debeat vitari in alio
loco, vbi eius delictũ est occultũ? Resp. talem in alio
loco, vbi delictum est occultum in publico vitan-
dum non esse, sed tantùm in occulto sicut enim pu-
blicè vitandus est, si excommunicatio publicè no-
ta sit, ità occultè vitandus est, si publicè ignota sit,
*Sylu. in ver. excommunicatio 4. nu. 2. Armill. eodem ver.
num. 61. Sanch. in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 11. num. 20 Vasq.
de excom. dub. 8. num. 2. Henriq. lib. 13. cap. 24. num. 1.
Dian. resol. mor. par. 5. ref. 134.* subdens, quod noto-
6 rius percussor Clerici in vno loco, ne occultè qui-
dem vitandus est in alio loco, vbi est occultus, quia
in isto alio loco non potest dici notorius percussor.
7 Quæres 2. an extraneus, qui se transtulit ad aliam
diœcesim absque intentione manendi maiore anni
parte, ligetur legibus, & censuris illius diœcesis?
negat *Bonacin. de censur. disp. 1. quæst. 3. pun. 2.
num. 6.*
8 Quæres 3. an suspensus simpliciter in vno loco,
censeatur vbique suspensus? Resp. quod aut est sus-
pensus ab officio, & in tali casu est vbique suspen-
sus, quia suspensio est quædam inhabilitas ab Ec-
clesia instituta, qua suspensus fit inhabilis vbicum-
que sit; aut est suspensus in vno loco à beneficio, &
tunc huiusmodi suspensio non trahitur ad beneficia
alibi existentia, nisi aliter in sententia exprimatur
*vide Bonacin. de censur. disp. 5. pun. 3. n. 7. vbi citat Sua-
rez disp. 26. sect. 1. n. 11. Filiuc. tract. 17. c. 2. q. 2. & cap. 3.
quæst. 6. Alter. t. 2. disp. 4. c. 5. col. 3. et 4. et disp. 5. c. col. 3*

Quæ-

9 Quæres 4. quæ dicatur percussio clerici leuis, & quæ grauis? Resp. quod id remittitur arbitrio Iudicis Ecclesiastici attētis circumstantijs personarum, locorum, temporum, modi percussionis, & lęsionis; & ideò si attentis dictis circumstantijs percussio iudicabitur leuis, poterit ipse Episcopus absoluere ab excommunicatione, quæ in tali casu incurritur, secus si erit grauis, quia tunc percutiens clericum remittendus erit ad Sedem Apostolicam, *iuxtà extrau. Ioannis XXII. quam refert Nauarrus in manuali cap. 27. num. 91.* vbi, quod in dubio percussio censeri debet grauis, & ideò percutiens in tali casu remittendus est pro absolutione ad Sedem Apostolicam. ex quo fit, vt percussio, quæ fit cum scandalo in foro, platea, Ecclesia vel alio loco publico grauis iudicari debeat, cum sit notoria, *arg. §. atrox, vbi DD. inst. de iniur. l. Prætor, §. atrocem, ff. eod. tit. & ità sensit Sylu. in ver. absolutio 4. in princ. Bellet. disquis. cleric. tit. de fauor. cleric. canon. §. 3. num. 34. & seq. Bonacin. de censur. in part. disp. 2. qu. 3. punt. 6. sect. 5. nu. 8. & alij quos refert, & sequitur Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 41. nu. 4. & seq. quicquid dicat Nauar. loco cit. nu. 92. Genuens. in prax. Archiep. Cur. Neap. cap. 80. per tot.*

10 Quæres 5. an subditus Episcopi in alieno territorio ligetur censuris annexis præcepto generali, siue speciali eiusdem Episcopi? Resp. negatiuè, quia peccatum subditi phisicè, & moraliter in tali casu consummatur in alieno territorio, vbi ius dicenti non paretur impunè, *cap. vt animarum, de constit. in 6.* vnde si Episcopus prohibeat sub pęna suspensionis, nè quis in aliena dięcesi celebret, illam non incurreret, si in ea de facto celebraret, *Ioan. Præpositus in 3. par. q. 1. de cens. in gen. dub. 5. num. 31. Hurtad. de cens. in gen. diff. 8. num. 29. & alij apud Dian. resolut. mor. par. 5. tract. 9. resol. 37. vers. verum opinio &c.* vbi subijcit, quod subditus existens in alieno territorio potest ligari censuris à suo Episcopo ratione delicti commissi in proprio Episcopatu, vt si habens curam animarum non resideat, seu moram faciat in alio Episcopatu, quia in tali casu omissio, residentiæ fit in proprio Episcopatu; idemque dicendum, & in alieno existens non satisfecit, si vocatus ad Synodum venire recusat, *ex trad. per Auil. de cens. par. 2. c. 2. disp. 2. dub. 2. concl. 3. Villalob. in sum. tom. 1. tract. 16. diffic. 16. num. 9.*

S V M M A R I V M.

Quæstio II.

An teneatur quis denunciare ratione monitorij, quando tempore publicationis degebat extra territorium Episcopi.

11 Resp. negatiuè, quia non potest Superior suis censuris ligare existentes in alieno territorio, *Sayr. de censur. lib. 1. cap. 7. num. 19. Bonacin. eod. tract. disp. 1. qu. 1. pun. 11. à nu. 6. & alij, quos refert, & sequitur Barbos. de offic. & potest. Episc. par. 3. allegat. 96. num. 73. & seq.* secus esset, si nondum elapso termino præfixo in monitorio se transferat ad aliam dięcesim, *ex trad. per gloss. in cap. præterea, ver. impedire, de appell.* vbi excommunicatio lata sub conditione, vt quis satisfaciat infra certum tempus, ligat, si pendente conditione efficiatur alterius fori. idem dicendum, si subditus fuerit citatione præuentus, antequam dięcesi discederet, quia tunc, etiam absens potest censuris ligari, *Ricc. in prax. for. Eccles. par. 2. res. 192. num. 2. Nau. in man. cap. 27. num. 6.* vel si delictum censeatur commissum in proprio Episcopatu: quo casu potest Episcopus punire clericos non residentes etiamsi existant extra diœcesim, quia videntur in dięcesi delinquere non residendo, *vt supra diximus, vide Conc. Trid. sess. 21. de ref. cap. 3. & sess. 23. cap. 1. & sess. 24. cap. 12. vers. præterea obtinentibus &c.*

12 Notandum est etiam, quod Episcopus existēs extra suum Episcopatum non potest excommunicare suos subditos, etiam esset vi pulsus, nisi in loco viciniori Episcopatui, aut de consensu Episcopi loci, vbi moratur, aut in re adeò manifesta, quæ non requirat causæ cognitionem, *clem. 1. de for. comp. cap. cum sit, §. finali de appel. Rot. dec. 13. de consuet. in antiq. Sylu. in ver. excommunicatio 2. num. 8. Abb. in cap. nouit, num. 3. de offic. leg. Gonz. ad Reg. 8. Cancell. glos. 62. num. 11. & seq.* vbi dicit quod Episcopus extra suam diœcesim potest iurisdictionem contentiosam exercere, quando causæ cognitio non requiritur, & effectus confertur in suam diœcesim, *per tex. in l. fin. ff. de offic. Præf. Vrb.*

14 Notandum 2. quod absens à loco, potest à censuris absolui, cum fauores sint ampliandi, *Filliuc. tract. 11. cap. 10. q. 6. Reginald. lib. 9. num. 39. & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. de censur. in commun. disp. 1. q. 3. pun. 4. num. 4. & seq.* vbi dicit, quod absolutio collata absenti, suum sortitur effectum statim ac forma absolutionis pronunciata fuit, etiamsi nuncius, vel epistola nondum peruenerit ad illum, cui absolutio confertur, dummodò absolutio purè, & sine conditione de futuro collata fuerit, quia sicut excommunicatio statim suum operatur effectum, ità etiam absolutio *latè Vinian. de Iurepatr. par. 2. lib. 8. c. 1. nu. 1. & seq. quicquid dicat gloss. in cap quanto, ver. Epistolam, 2. quæst. 5.*

S V M M A R I V M.

Inter-

25 *Interdictum locale diuiditur in locale generale, & in locale speciale.*
26 *Interdictum, quo interdicuntur omnes Ecclesiæ alicuius Ciuitatis, aut Prouinciæ, dicitur interdictum speciale.*

Quæstio III.

Quid, & quotuplex sit interdictum.

25 INterdictum est ecclesiastica censura, per quam
participatio certorum sacramentorum, om-
nium Diuinorum officiorum, & ecclesiasticæ sepul-
turæ prohibetur, *cap. non est vobis, de sponsal. c. quod
in te, de Penit. & remiss. & ibidem DD. latè Sylu. in ver.
interdictum. 1. num. 2. & seq. Nau. in man. cap. 27. num.
164. & seq. & alij apud Layman. in Theol. mor. lib. 1. tract.
5. par. 5. cap. 1. num. 1.* vbi etiam obseruat, quod licèt
26 interdictum materialiter conueniat cum alijs cē-
suris, quia omnes censuræ spiritualiter quibusdam
bonis priuant, formaliter tamen ab ijs distingui-
tur, quia excommunicatio priuat Diuinis officijs,
sacramentis &c. quatenus continent sacram com-
municationem cum fidelibus: suspensio priuat spi-
ritualibus bonis, quatenus proueniunt ex potesta-
te clericali, quæ per censuram impedita est; inter-
dictum verò priuat dictis spiritualibus bonis, qua-
tenus habent rationem dispensationis, ac partici-
pationis, quam Ecclesia iustis de causis per interdi-
ctum subtrahere intendit. facilior tamen est alia di-
stinctio, quod excommunicatione puniri possunt
tàm laici, quàm Clerici: suspensione tantùm Cleri-
ci: suspensione tantùm Clerici: sed interdicto Vni-
uersitates, & loca puniuntur, *de quo vide Nau. in
man. cap. 26. num. 165. Sylu. in ver. interdictum, 1. num.
5.* vbi alias differentias assignaut, *Bonacin. de censur.
disp. 5. pun. 1. num. 1. & seq.*
27 Huiusmodi verò interdictum triplex est: aliud
dicitur personale, quo prohibetur populus, vel ali-
qua persona particulari audire Diuina officia, vbi-
cunque sit: aliud dicitur locale, quo directè inter-
dicitur locus, nè in eo Diuina officia audiantur ab
incolis, vel extraneis, licèt personæ loci interdicti
possint Diuina officia alibi audire. aliud dicitur
mixtum, quo interdicitur locus, & persona, *Nau. in
man. cap. 27. num. 166. Sylu. in ver. interdictum, 1. q. 1. &*
18 *in ver. interdictum, 2. nu. 18.* vbi quod amentes, &
pueri vsu rationis carentes non comprehenduntur
sub interdicto personali, licèt comprehendantur
sub interdicto locali, quod directè afficit locum; &
ideò si in eo loco decedunt, priuantur ecclesiastica
sepultura, sicut cęteri, *Bonacin. d. disp. 5. pun. 1. num.*
19 *2. & seq. & num. 21.* vbi etiam obseruat, quod in-
terdictis personis alicuius loci non censetur inter-
dictus locus, & interdicto loco non censentur in-
terdictæ personæ; vnde interdicta aliqua Ecclesia,
possunt Sacerdotes illius Ecclesiæ persoluere Diui-
na officia in alia Ecclesia, dummodò ipsi non dede-
rint causam culpabilem interdicti localis, quo casu
nullibi possent audire, vel persoluere officia Diui-
20 na: quemadmodum Ciues interdicti, etiamsi aliò
tranferant domicilium, adhuc remanent interdi-
cti causam culpabilem dederint, *cap. si sententia, vbi
DD. de sent. excom. in 6. Bonacin. loco cit. nu. 19.*
21 Item interdictum diuiditur in totale, ac partiale:
totale dicitur quod omnes interdicti effectus ha-
bet: partiale, quod non omnes, quale est, cum ali-
cui prohibetur ingressus in Ecclesiam, *latè Layman.
d. lib. 1. tract 5. par 4. cap. 1. nu. 4.* vbi etiam dicit, quod
22 is, cui ingressus Ecclesiæ interdictus est, si in Ec-
clesia missam celebret, aut alium ordinis actum
exerceat, efficitur irregularis: non tamen si id ege-
rit in priuatis oratorijs: quia nomine Ecclesiæ in-
telligitur locus ab Episcopo deputatus ad publi-
23 cum missæ sacrificium, vel alia officia; & vltra, si
tali interdicto durante decedat, non potest in Ec-
clesia, vel cœmeterio ecclesiastico, nisi pęnituerit,
sepeliri, *iuxta tex. in cap. is, cui, de sent. excom. in 6.*
24 An verò interdictus ab ingressu Ecclesiæ, censea-
tur interdictus ab ingressu cœmeterij? Resp. nega-
tiuè: & ideò non prohibetur, quominus possit ibi
celebrate, aut Diuina audire, si celebrentur; quia
cœmeterium non venit nomine Ecclesiæ, *ità Suar.
Reginald. alij, quos refert, & sequitur Bonacin. de cen-
sur. disp. 5. pun. 5. num 11. Nicolius in suis floscul. siue
notabil. in ver. interdictum,* vbi addit, quod admittens
interdictos, vel excommunicatos vitandos ad par-
ticipationem Diuinorum, incurrit ipso facto inter-
dictum ab ingressu Ecclesiæ.
25 Rursus interdictum locale, aliud est locale gene-
rale, quo interdicitur locus vniuersalis, vt Re-
gnum, Prouicia, Diœcesis, Ciuitas, Villa, Castrum:
aliud est interdictum locale speciale, quo interdi-
citur aliquis particularis locus, vel Ecclesia, aut Pa-
rochia alicuius Ciuitatis, vel Oppidi, in quo sint
aliæ parochiæ, *Nau. d. cap. 27. num. 166. Auil. 5. par.
disp. 1. dub. 1. conclus. 2. & alij apud Bonacin. d. disp. 5.*
26 *pun. 1. num. 5. & seq.* vbi subijcit quod interdictum,
quo interdicuntur omnes Ecclesiæ alicuius Ciuita-
tis, aut Prouinciæ, dicitur adhuc interdictum spe-
ciale; vnde eo casu Diuina officia celebrari pote-
runt extra Ecclesias, videlicet in domibus priua-
tis, in quibus aliqui habent priuata sacella cum
priuilegio ibi missas celebrandi, *vt sensit etiam Lay-
man. d. lib. 1. tract. 5. par. 4. cap. 1. num. 2.*

SVMMARIVM.

27 *Interdictis omnibus Ecclesijs Ciuitatis non censetur interdicta Ecclesia Cathedrales: limitatur num. 30.*
28 *Nomine clericorum non comprehenduntur Canonici Ecclesiæ Cathedralis in materia odiosa, & pœnali.*
29 *Religiosi in fauorabilibus, non in odiosi veniunt sub nomine Cleri: limitatur num. 38.*
30 *Interdicta Ciuitate censentur interdictæ omnes Ecclesiæ eiusdem Ciuitatis, etiam Cathedralis.*
31 *Quando Ecclesiæ exemptæ subiaceant interdicto lato ab Episcopo.*
32 *Habens duo domicilia, vnum in loco interdicto, aliud in alio loco non interdicto, quandiù habitat in loco non interdicto, non subiacet interdicto.*
33 *Ciuis Communitatis interdictæ, si aliò transferat domicilium, desinit esse interdictus.*
34 *Ciuis absens à loco interdicto, an subiaceat interdicto.*
35 *Interdicta Ciuitate censentur interdicta etiam suburbia, & alia loca vicina etiam non subdita Iudici interdicenti.*
36 *Episcopus, qui aliquem locum interdixit, tenetur abstinere ab officijs persoluendis in eo loco.*
37 *Episcopus, si aliquem excommunicauit, non potest cum eo communicare.*
38 *Interdictum, si feratur sub nomine personarum ecclesiasticarum, ligat etiam Religiosos tam professos, quàm nouitios, & etiam moniales: limitatur num. 39.*
39 *Interdictis Religiosis non censentur interdicti nouitij.*

Quæ-

Quæstio IV.

An interdictis omnibus Ecclesijs Ciuitatis censeatur interdicta Ecclesia Cathedralis,

27 RESP. negatiuè; quia Ecclesia Cathedralis ob sui excellentiam digna est speciali nota, & ideò non comprehenditur in generali sermone, etiamsi verba iuxta propriam sui significationem illi accommodari possint, *cap. quamuis de Preb. in 6. Alter. de Interd. disp. 1. cap. 4. col. 11. quem refert Bonacin. de Censur. disp. 5. pun. 1. num. 9. vers. Contrarium proba-*
28 *bilius &c.* quemadmodum nomine clericorum non comprehenduntur Canonici Ecclesiæ Cathedralis in materia pœnali, & odiosa, quia in istis est qualitas super alios, quæ in Clericis simplicibus non reperitur, *vt d. Syl. in ver. Clericus, 1. nu. 1.* vnde interdictis omnibus Clericis Ciuitatis non censentur interdicti Canonici Ecclesiæ Cathedralis, *Bona-*
29 *cin. vbi supra nu. 14.* vbi etiam dicit, quod interdicto clero non censentur interdicti Religiosi, quia in fauorabilibus tantùm, non autem in odiosis Religiosi veniunt sub nomine Cleri, *Panorm. in cap. r. nu. 3. de Instit. Syl. in ver. interdictum, 2. nu. 17. Laym. in Theol. mor. lib. 1. tr. 5. par. 4. cap. 4. num. 3.*
30 Obserua tamen, quod interdicta Ciuitate censentur interdictæ omnes Ecclesiæ eiusdem Ciuitatis, est interdictum generale, *Bonacin. d. disp. 5. pun. 1. n. 10. & 24.* vbi subijcit, quod per interdictum speciale
31 non potest Episcopus interdicere Ecclesias exemptas; & ideò si interdicat singulas Ecclesias alicuius Ciuitatis, non censetur Ecclesias exemptas interdicere: secus si interdixerit aliquam Ciuitatem per interdictum locale generale, quia tunc censetur etiam interdixisse Religionum Ecclesias, *ex Conc. Tridentino sess. 25. de Regular. cap. 12.*
32 Obserua 2. quod si detur casus, vt vnus habeat duo domicilia, vnum in eo loco, seu Ciuitate, in qua populus est interdictus, aliud in alio loco, in quo populus non est interdictus, tunc quandiù habitat in eo loco, vbi populus non est interdictus, non subiaceret interdicto: consentaneum enim est, vt fruatur libertate eius loci, in quo actu habitat, cum versemur in materia odiosa; secus esset, si habitaret in domicilio eius loci, in quo populus est interdictus, *vt sensit Bonacin. de Censur. disp. 5. pun. 1. num 19. & sequent.* vbi etiam dicit, quod Ciuis com-
33 munitatis interdictæ, si aliò transferat domicilium desinit esse interdictus, eo quod desinat esse pars illius communitatis, dummodò non dederit causam culpabilem interdicto.
34 Obserua 3. quod Ciuis communitatis, siue populi interdicti, subijcitur interdicto, etiamsi eo tempore, quo illud fertur à Iudice, ab eo loco abesset; ratio est, quia etiam absens dicitur, & est pars communitatis interdictæ, *vt d. Bonacin. loco cit. n. 19. vbi alios refert.*
35 Obserua 4. quod interdicta Ciuitate, intelliguntur interdicta etiam suburbia, & alia loca vicina, etiam non subdita Iudici interdicenti, quorum respectu oriretur occasio parui pendendi interdictum, si in illis locis Diuina celebrarentur, *ità Suarez disp. 32. sect. 2. num. 23. Coninch. disp. 17. dub. 1. num. 18. Auila par. 5. disp. 1. dub. 3. Alter. disp. 1. cap. 4. dub. 4. & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. dict. disput. 5. pun. 1. nu. 23.* vbi dicit, quod suburbia, vel alia loca vicina, si non sint subdita Episcopo interdicenti, non censentur interdicta ab Episcopo, sed à iure communi,
36 Obserua 5. quod Episcopus, qui aliquem locum interdixit, tenetur abstinere ab officijs persoluendis in eo loco: quemadmodù si aliquem excommunica-
37 uit, non potest cum eo communicare: ratio est, quia hi sunt effectus introducti à iure communi, in quibus non potest inferior dispensare, *ità Alter. disp. 1. cap. 5. dub. 8. & disp. 10. cap. 6. ad fin. & alij apud Bonac. loco cit. nu. 28.*
38 Obserua 6. quod si interdictum feratur sub nomine personarum Ecclesiasticarum, tunc etiam Religiosi tam professi, quàm nouitij comprehenduntur; immò etiam moniales, quæ vocantur etiam personæ ecclesiasticæ, vtpotè Diuino seruitio mancipatæ, *Prapos. in 3. par. quæst. 4. de interd. dub. 2. num. 11. Portell. in dub. reg. ver. interd. numer. 5. quos refert*
39 *Dian. res. mor. par. 5. tract. 10. res. 80.* subdens, quod interdictis Religiosis, non censentur interdicti nouitij, quia nouitius in odiosis non venit nomine Religiosi.

SVMMARIVM.

40 *Enumerantur pœnæ à iure impositæ contra violantes interdictum, & nu. seq.*
41 *Quando Clericus ob violationem interdicti in irregularitatem incidat, & quando non.*
42 *Quando Clerici non seruantes interdictum, excusentur a prædictis pœnis.*
43 *Interdictum speciale loci violatur celebrando in loco interdicto etiam ianuis clausis, secus in interdicto locali generali.*
44 *Quando in loco interdicto celebrari possint Diuina officia.*
45 *An Episcopus celebrans in loco à se interdicto, incidat in irregularitatem.*
46 *An violans cessationem à Diuinis, in irregularitatem incurrat.*
Tempore cessationis à Diuinis non licet celebrare officia, sicut licet tempore interdicti generalis, iuxta moderationem cap. alma mater, ibidem.
47 *Quam pœnam incurrant ingredientes sine licentia in monasteria monialium, vel Regularium virorum.*

Quæstio V.

Quam pœnam incurrant violantes interdictum.

40 RESP. quod laici violantes interdictum, peccant mortaliter, siue interdictum sit personale, siue locale generale, vel speciale: quia faciũt contra prohibitionem Ecclesiæ in materia graui: nisi fortè excusentur ratione paruitatis materiæ, vel ignorãtiæ, aut vrgentis necessitatis, *Innoc. in c. tãtã, de excess. Pral. Suar. disp. 34. sect. 5. n. 4. Coninch. disp. 17. dub. 3. nu. 4. & 67. Nau. in man. c. 27. nu. 187. Syl. in ver. interdictum 6. q. 7. & alij apud Bonacin. de Cens. disp. 5. pun. 7. n. 1. quicquid in contrarium sentiant alij apud Dian. res. mor. p. 5. tr. 10. res. 68.* item possunt alijs pœnis arbitrio Iudicis ecclesiastici puniri, *capit. auctoritate, de Priuil. in 6.*
41 Domini verò tẽporales siue laici, siue ecclesiastici cogẽtes aliquẽ ad celebranda Diuina officia in loco interdicto, aut voce Præconis, vel campanarũ sonitu aut ad clangorem tubicinis, vel buccinæ conuocantes populum ad audienda Diuina officia in tali loco, vel prohibentes, nè interdicti exeant, postquam fuerint à celebrantibus admoniti, excommunicationem Papæ reseruatam incurrunt: eademque excommunicatione ligantur ipsi interdicti, qui recusant

ſant exire poſt admonitionem, *vt in clem. 2. de Sent. excom. Nauar. loco cit. num. 104.* vbi obſeruat, quod ad incurendam præfatam excommunicationem conuocatio populi debet fieri aliquo modo ex prædictis, non autem clam per nuncios, & quod interdicti ſint nominatim admoniti, *Layman. in Theol. mor. lib. 1. tract. 5. par. 4. cap 3. nu 3.*

42 Clerici verò tam ſæculares, quam regulares violantes interdictum locale, vel perſonale per exercitium alicuius ordinis ſacri, vel celebrantes in Eccleſia denunciata interdicta, vltra peccatum mortale, efficiuntur irregulares, *cap. is, cui, de Sent. excom. in 6. latè Layman. loco cit. d. cap. 3. numer. 1, Bonacin. d. pun. 7. numer. 13. & 17.*

43 Præterea violantes interdictum locale, ſuſpenſi ſunt ab officio, conſequenter à iuriſdictione, *cap. tanta, de exceſſ. Prælat. per quem textum ita tenent communiter DD.* quæ quidem ſuſpenſio videtur potius ferenda, quàm lata ipſo iure, *vt obſeruant Bonacin. d. diſp. 5. pun. 7. nu 4.*

44 Item violantes interdictum locale ſaltem generale, interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ, & poſſunt etiam priuari beneficijs, alijſque pœnis affici arbitrio Iudicis, *cap. auctoritate, & cap. Epiſcoporum, de Priuil. in 6. Caiet. in ver. interdicti violatio, Suar. diſp. 34 ſect 4. num. 6. & diſp. 27. ſect. 1. num. 5. & alij, quos refert, & ſequitur idem Bonacin. loco proximè cit*

45 Priuantur etiam priuilegio, quo alioquin gauderent, vt in loco ſacro ſepeliri poſſint, *cap. quod in te, de Pœnit. & remiſſ. Layman. vbi ſuprà d. cap. 3. num. 3.*

46 Item Prælatus Eccleſiaſticus, ſi ſit excommunicatus, & audiat Diuina auctorizando, puta ſi auctoritate ſua ſaciat coram ſe celebrari, irregularitatem incurrit: qui enim per alium facit, per ſe ipſum facere videtur, *Abb. in cap. illud, nu. 8. de Cler. excom. Sylu. in ver. irregularitas, q. 13. Alter. diſp. 9. cap. 2 dub. 2. Auila par. 7. diſp. 9. ſect. 2. dub. 6. Bonacin. de Cenſur. diſp. 2. q. 2. pun. 3. num. 7.* vbi obſeruat, quod ad incurrendam prædictam irregularitem, requiritur, vt ille, qui præcipit, ſit Sacerdos, quia iura loquuntur de Sacerdote excommunicato curante coram ſe celebrari, *& d. diſp. 5. pun. 7. num. 10.* vbi ſubijcit, quod laicus excommunicatus, vel interdictus præcipiens Sacerdoti, vt corã ſe celebret, non incurreret irregularitatem, quia id non eſt in iure expreſſum, *Innoc. in cap. tanta, num. 2. de exceſ. Prælat.*

47 Præterea Regulares non ſeruante ceſſationem à Diuinis, vel interdictum locale generale, quando ſeruatur ab Eccleſia cathedrali, ſeu matrice oppidi, ſeu parochiali, ipſo facto excommunicationem incurrunt, *clem. 1. de ſent. excom. Bonacin. de Cenſur. d. diſp. 5. pun. 7 nu. 4. Nau d. cap. 27. nu. 146. & 187.* quod intellige, quando interdictum eſt validum; ſecus ſi eſſet in ſe nullum, & nullitas eſſet ſufficienter publicata, *vt d. Nauar. loco cit.*

48 Item Religioſi ad nullum ordinem ordinati, ſunt ineligibiles tam actiuè, quàm paſſiuè, & poſſunt in arctius Monaſterium recludi, *Sylu. in ver. interdictum, 6. num. 3. verſ. Religioſus etiam &c.* vbi idem dicit de monialibus.

49 Præterea tam laici, quàm clerici, & Regulares, qui in caſibus non permiſſis tempore interdicti defunctorum corpora, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, ſcienter ſepelire præſumunt, incurrunt ipſo facto in excommunicationem Ordinario reſeruatam, *vt in clem. 1. de ſepult. de quo vide, quæ ſupra diximus in cap. de ſepultur.*

50 Item qui præbet occaſionem interdicti alicuius loci, tenetur ad damna, quæ paſſa ſunt loca pia in eleemoſinis, & oblationibus, *vt d. gloſ. in cap. 2. ver. occaſionem, de offic. Ordin. in 6.*

51 Obſerua tamen, quod interdictum à Clericis tripliciter violari poteſt; primò dum clericus vinculo interdicti ligatus, functionem ſacri ordinis exercet, conferendo v. g. Sacramenta &c ſecundo dum ipſe non eſt interdictus, ſed Sacramenta confert in loco interdicto: & in his caſibus incurrit irregularitatem, vt ſupra: tertiò dum nec ipſe, nec locus eſt interdictus, ſed Sacramenta confert interdicto: quo caſu non contrahitur irregularitas, *ſecundum probabilem ſententiam, quam poſt Suar. diſp. 32. nu. 8. Alter. diſp. 9. cap. 1. & diſp. 2. ſub fin. & alios ſequitur Bonacin. diſp. 5 pun. 7. nu. 4. verſus fin.*

52 Obſerua 2. quod Clerici excuſantur à peccato, & alij pœnis non ſeruando interdictum ob grauem metum, vt ſi Princeps tempore interdicta præcipiat Sacerdoti, vt celebret ſub pœna carceris, verberum, aut amiſſionis bonorum, quia Eccleſia non obligat cum graui incommodo; niſi cum præcepto Eccleſiæ concurrat etiam præceptum Diuinum, aut naturale: tunc enim non excuſantur, vt ſi celebrando periculum adſit ſcandali, vel ſi Princeps metum incutiat in contemptum poteſtatis eccleſiaſticæ, aut fidei vel Religionis: quo caſu vita potius profundenda eſt, *vt rectè docet Bonacin d. diſp. 5 pun. 7. nu. 3.* vbi etiam obſeruat, quod præſumeretur, metum incuti in contemptum poteſtatis eccleſiaſticæ, ſi is, qui metum incutit ad celebrandum poſt prohibitionem Eccleſiæ, nihil anteà curabat de celebratione, niſi aliud ex alijs circumſtantijs colligatur.

53 Obſerua 3. quod interdictum ſpeciale loci violatur celebrando in loco interdicto, etiã ianuis clauſis, & abſque ſono campanæ; interdictum verò locale generale non violatur celebrando ianuis clauſis, *vt rectè aduertit Bonacin. d. diſp. 5. pun. 7. num. 9. in fin.*

54 Obſerua 4. quod in loco interdicto poſſunt celebrari Diuina officia vel de licentia iuris, vel de licentia hominis, *Innoc. in cap. vt priuilegia, num. 1. de Priuil.* verum, antequam Epiſcopus concedat huiuſmodi licentiam, auferre debet interdictum, *Bonacin. d. diſp. 6. pun. 7. num. 7.* vbi dicit, quod Epiſcopus
55 celebrans in loco à ſe interdicto, incurreret in irregularitatem, niſi auferat interdictum, antequam celebret, quia Epiſcopus non poteſt auferre effectus interdicti à iure communi inductos.

56 Obſerua 5. quod violans ceſſationem à Diuinis, non incurrit irregularitatem, quia ceſſatio à Diuinis non eſt cenſura, ſed ſimplex prohibitio, qua miniſtri Eccleſiæ prohibentur perſoluere Diuina officia, miniſtrare Sacramenta, & ſepelire laicos in loco ſacro, *Nauar. d. cap. 27. nu. 188. latè Bonacin. de cenſur. diſp. 6. pun. 1.* etiam obſeruat, quod tempore ceſſationis non licet celebrare officia, ſicut licet tempore interdicti generalis, *iuxta moderationem cap. alma mater de ſent. excom. in 6.*

57 Obſerua 6. quod mulieres violantes clauſuram monaſteriorum monialium, vel virorum regularium, ſeu in illa ingredientes ſine licentia, incurrunt in excommunicationem Papæ reſeruatam, ſiue in faciant ex prætextu priuilegiorum, ſiue propria auctoritate, *latè Quarant. in ver. monaſteria, & conuentus Regular. viror. & in ver. monaſteria monialium, & ità declarauit Sac. Congreg. teſte Nicolio in ſui floſcul. ſiue notabil in ver. clauſura, nu .40. & in ver. moniales, num. 37.* idem dicendum de viris ſine licentia ingredientibus in monaſteria monialium, *ex conſtit. 28. Greg. XIII. incip. Vbi gratia &c. vide Cherubin. ibidem ſchol.*

*schol.*1. vbi dicit, quod ità seruatur in sacra Pœnitentiaria, *Nicol. loco cit. in ver. clausura, num* 40. vbi dicit, quod in eamdem censuram incidunt qui licentiam habent intrandi pro vno seruitio, si postea intrant pro alio, & ità Sac. Congregationem pluries declarasse, testatur *Quaran. in d. ver. monasteria monialium, vers. Ampla dictam constitutionem &c.* vbi subijcit, quod violantes clausuram monialium ad malum finem non possunt absolui à Confessarijs habentibus facultatem absoluendi à casibus Sedi Apostolicæ reseruatis.

S V M M A R I V M.

1 *In beneficijs non attenditur locus, vbi sita sunt, sed locus, cui subiecta sunt.*

2 *Beneficium exemptum non dicitur esse in loco, vbi beneficium est situm.*

3 *Capella existens Florentiæ, subiecta Episcopo Fesulano, non dicitur esse Florentiæ, nec est diœcesis Florentinæ.*

4 *In quo loco clericus conueniri possit.*

5 *Testes non probant valorem beneficij, nisi sciant onera beneficij, & morati fuerint in loco, vbi est beneficium.*

6 *Quænam onera deducantur ex fructibus beneficij, & nu. seq. vsque ad nu.* 11.

11 *Enumerantur onera, quæ non deducuntur & nu.* 12.

C A P. XI.

De Beneficijs Ecclesiasticis.

QVæritur 1. In quo loco censeatur esse beneficium?
1 Resp. quod non attenditur locus, vbi situm est
beneficium, sed locus, cui subiectum est benefi-
2 cium; vnde beneficium exemptum non dicitur esse
in loco, in quo beneficium est situm, & ità seruatur
in Curia, *vt testatur Mohed. decis.3. alias 92. nu. 2. de*
3 *Preb.* vbi dicit, quod Capella existens Florentiæ,
subiecta Episcopo Fesulano, non dicitur esse Floren-
tiæ, nec est diœcesis Florentinæ; item beneficia exi-
stentia in legatione Auenionen. quorum collatio
pertinet ad Abbates monasteriorum existentium in
Francia, comprehenduntur sub concordatis Fran-
ciæ, quicquid in contrarium afferat *Roman. consf.* 361.
*num.*5. *vers. præterea &c. Tiraq. de retract. lignag. §.* 36.
*glos.*3. *num.*27.
4 Quæritur 2. an clericus ratione beneficij conue-
niri possit in quolibet loco, vbi beneficium possi-
det? Resp. affirmatiuè, *Carlenal. de Iudic. lib.* 1. *tit.* 1.
*disp.*2. *q.*3. *num.*143. *& seq.*
5 Quæritur 3. quando testes probent valorem be-
neficij Resp. quod inter cætera requisita ad effectum vt
testes probent valorem beneficij, requiritur, vt
sciant onera eiusdem beneficij; fructus enim intelli-
guntur deductis oneribus, & expensis, *l. fructus,*
vbi DD ff. sol. matrim. secundò requiritur, quod mo-
rati fuerint in loco, vbi est beneficium, aliàs non
probant, *Card. Seraph. decis.*102. *num.*5. *& dec.*1317.
*nu.*1. *& dec.*1393. *nu.*1.
6 Circa onera notandum est, quod alia deducun-
tur ex fructibus beneficij: alia non deducuntur.
onera quæ deducuntur ex fructibus, sunt impensæ
necessariæ pro recollectione fructuum, *Rot. dec.* 444.
*nu.*5 *par.* 2. *Recent. quam refert Beltramin. ad Greg. dec.*
273. *num.*11.

7 Deducitur etiam salarium Magistri Capellæ Cõcionatoris, Clericorum Ecclesiæ inseruientium, & id, quod soluitur R. Cameræ pro contributione triremium, *Rot. dec* 611. *per tot. par* 3. *Recent. & coram Penia dec.*136. *nu.*7. vbi quod subduci debet etiam salarium Cappellani vel coadiutoris: quod intellige, quando Rector solus, totius anni spatio inspecto, sine alio Sacerdote coadiutore non posset supplere, *Beltramin ad Greg dec.*247. *num.*12. subdens, quod ad istum effectum probari debet, quod ob defectum ministrorum, & multitudinem incolarum infantes sine baptismo, & homines sine sacramentis obierint; nec sufficeret probare, quod tempore quadragesimali, & paschatis non sufficiat vnus Rector pro audiendis confessionibus, & ministrandis alijs sacramentis, quia tunc pro illo tempore tantùm potest Rector vocare in auxilium alios Sacerdotes, & non est necesse toto anni tempore huiusmodi coadiutorem retinere, *Rot. in Vali solettana seruitij* 11. *Ianuarij* 1619. *coram Andrea.*

8 Item deduci debent onera expensarum pro cultu Diuino, pro cera, hostijs, vino, oleo pro luminaribus, & musica in festiuitate Sancti Titularis Ecclesiæ iuxta quantitatem ab Ordinario declarandam, *Card. Caualer. dec.*462. *num.*3. *Gig. de pension. q.*96. *num.* 2. *&* 3. vbi, quod deducitur etiam cathedraticum, & expensa facta in Visitatione Ecclesiæ, *Rota in Nonarien pensionis* 9. *Nouembris* 1624. *coram Pirouano, & in Feretrana pensionis* 4. *Decembris* 1623. *coram Vbaldo seniori*, vbi habita fuit ratio etiam candelarum in Festo Purificationis B. Marię manutentionis Sacristię, & organi, *prout refert Ferentill. ad Buratt. dec.*418.

9 Subducenda sunt etiam cambia, quę pro transmissione pecuniarum à loco beneficij ad locum, vbi pensio soluenda est, titularis soluit, *Rota in Monopolitana pensionis* 3. *Aprilis* 1598. *coram Orano, quam refert Beltramin. ad Gregor. decis.*245. *nu.*12.

10 Item subduci debet subsidium, quod soluitur Regi Catholico: hoc enim perpetuum censetur, quia licèt solum sit ad quinquennium concessum, tamen finito quinquennio solent Pontifices iterum illud concedere, *Garc. de benefic. par.* 5. *cap.* 3. *num.* 164. *& seq. vide Beltram. ad Greg. d. dec.* 245. *num.* 12. *per tot.*

11 Onera verò, quæ non deducuntur, sunt ea, quæ temporalia sunt, non perpetua; vnde non est detrahenda pensio de beneficij valore, quia pensio est onus temporale, *Gonz. ad reg.*8. *Cancell. glos.*5. *§.*5. *nu.* 21. *Paris. de Resignant. lib.*10. *q.*2. *num.*47. vbi, quod valorem exprimens deducta pensione, non excusatur à mala expressione.

12 Item nec deduci debent onera, quæ expleri possunt per Rectorem beneficij, *Buratt. dec.*418. *latè Beltramin. ad Greg. d. dec.* 245. *num.* 12. vbi etiam dicit, quod nec est detrahendum salarium factoris, quando prædia possunt locari colonis partiarijs, *Card. Caualer. decis.*462. *num* 2.

S V M M A R I V M.

1 *Præsentatio, & institutio potest fieri extra diœcesim, si ibi reperiatur Episcopus, vel eius Vicarius habens ad id speciale mandatum.*

2 *Actus voluntariæ iurisdictionis possunt fieri extra territorium, contradictore non apparente.*

3 *Episcopus extra diœcesim potest beneficia conferre, sicut & Legatus de latere, & quilibet alius ordinarius, & num.*4.

5 *An Parochus extra territorium Episcopi possit suos subdi-*

Proconf. glos. in cap. nouit. in ver. terminos, vbi Abb. & alij de offic. leg. & in cap. statutum, in ver. per se ipsos de Preb. in 6. Gom. in reg. de non iudican. &c. qu. 3. Conar.
3 *lib. 3. var. resol. cap. 20. num. 8* vbi dicit, quod Episcopus extra suam diœcesim potest beneficia conferre, *Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 62. num. 2. & seq. Boer. dec. 30. latè Sbrozz. de offic Vicar. lib. 2 qu. 102. Rot. de offic. Archidiac. decis. 5. in antiquior.* idemque dicendum est in Legato de latere, & quolibet alio Ordinario: isti
4 enim extra suam prouinciam, seu territorium beneficia similiter conferre possunt, *vt d. glos. in d. cap. nouit, Boer. decis. 30. num. 8. Gonz. vbi supra num. 4.*
5 Addit *Host. in sum. tit. de Penit. & remiss. §. cui confitendum, vers. & nunquid extra territorium &c. Viuian. de iurepatr. par. 2. lib. 8 cap. 1. num. 1 & seq. Gonz. loco cit. d. glos. 62. num. 9* quod Parochus extra suam parochiam, vel etiam extra territorium, vel diœcesim Episcopi potest suos subditos, seu parochianos sacramentaliter absoluere à peccatis. sed contrarium saltem quoad Regulares decernitur *in const. Clementis X. incip. Superna magni Patrisfam. quam supra retulimus cap. 3. q. 23. num. 264.*
6 Quæritur 2. an iuspatronatus transeat cum venditione loci, seu castri in quo iuspatronatus existit? Resp. affirmatiuè, *cap. ex litteris, vbi glos. & DD. de iurepatr. Bald. in l. edicto, nu. 48. vers. idem si vendo &c. C. de Edict. Din. Adrian. toll. Conar. var. lib. 2. cap. 18. nu.*
7 *8.* vbi dicit, quod vendita hæreditate in ipsum emptorem transit cum ea vniuersitate iuspatronatus, *Mantic. decis. 140.* vbi quod iuspatronatus transit in
8 vsufructuarium omnium bonorum, *latè Viuian. de Iurepatr. lib. 4. cap. 1. nu. 1. & seq.* vbi, quod iuspatronatus transit in Maritum, cum vniuersitate data in do-
9 tem, vel cum castro, villa, feudo, & similibus, quæ sub se vniuersitatem continent, *Garc. de Benef. par. 5. cap. 9. num. 147. & seq.*
10 An verò iuspatronatus transeat in conductorem Castri seu Villæ? Resp. negatiuè, nisi in conductorem ex conuentione vtile dominium transitet, *d. cap. ex litteris, de Iurepatr.*
11 Limita 1. vt prædicta conclusio procedat, quando constat, quod iuspatronatus est de pertinentijs Castri, vt quia fuerit erectum à Barone vti tali; secus si fumus in dubio: quo casu iuspatronatus præsumitur erectum à Barone vti persona priuata, ideòque vendito Castro iuspatronatus non transit cum Castro, *Adr. de Isern. in cap. 1. de controuer. int. mascul. & fem. quem refert, & sequitur Genuens. in tract. de Eccles. q. 350* subdens, quod præsumeretur erectum à Barone vti tali, si Capella fuerit erecta, seu constructa intra palatium ipsius Baronis.
12 Limita 2. in fidei commissario: nam in eum non transit iuspatronatus restituta hæreditate iure fidei commissi vniuersalis, sed remanet apud ipsum hæredem grauatum. *l. quia perinde, ff. Ad Trebell.* vbi, restituta hæreditate iura sepulchrorum apud hære-
13 dem remanent, *Conar. var. resol. d. lib. 2. cap. 18. nu. 8. & ita pluries decisum fuisse in Sacro Rotæ Romanæ Auditorio refert Viuian. d. lib. 4. cap. 5 num. 28.* quod à testantis voluntate iura præsumpta deducitur, quia cū apud optimum hæredem maneat directum, & honorificum hæredis nomen, quo ipsum testator decorauit, ideò iura ad honorem potius, quam ad pecuniarium commodum pertinentia, & quæ nomen verum hæredis præmittunt, non sunt fidei commissario tradenda, *vt inquit Conar. loco cit.*
14 Limita 3. in creditore: nam si ei datum fuerit pignus Vniuersitatis bonorum, in qua existat iuspatronatus, non tamen in ipsum transit iuspatronatus, *glos. & DD. in cap. cum Bertoldus, de re iud.* quia creditor percipit fructus nomine debitoris, eosque soluto debito tenetur restituere, vel in sortem imputare, seu cum credito compensare, *cap. 1. & 2. de Vsur. l. 1. & 2 C. de Pignor. act.* fructus autem, qui consistit in præsentatione, nec debitori potest restitui, neque cum debito compensari, *vt post glos. & Abb. in d. cap. cum Bertoldus, obseruat Mantic. dec. 140. num. 12. Garc. de Benef. par. 5. cap. 5. num. 10. & seq. Negus. de Pignor 2. mem. 2. part. princip. num. 60.* & quod ius præsentandi annexum Castro, non transeat in creditorem, qui iure pignoris castrum possidet, dixit *Rota in Legionen. parochialis de Villalob. 19 Ianuarij 1586. coram Litta.*
15 Obserua tamen, quod si creditor immissus fuerit in possessionem Castri, & pertinentiarum illius, ad eumdem creditorem spectaret fructus, & exercitium iurisdictionis; & ideò poterit deputare non tantùm colonos pro colendis agris, sed etiam officiales pro administranda iurisdictione, *Bart. in l. fin. nu. 2. ff. solut. matrim. Rot. in Tiburtina Castri Sambuci 5e Maij 1581. coram Clemente VIII. & in Romana Saluiani 61. Maij 1631. coram Durano, in impress. decis. 298. num. 5. & 6.* vbi, quod pertinentiarum appellatione venit etiam iurisdictio: quicquid sit, quando creditor fuit immissus simpliciter in possessionem Castri, aut rerum illius, *de quo vide Parif. conf. 20. nu. 50. & seq. lib. 1. Conar. pract. quæst. cap. 1. num. 10. Boer. dec. 503 per tot.*
16 Quæritur 3. an requiratur consensus Episcopi in translatione iurispatronatus? Resp. quod regulariter requiritur, *cap. illud, cap. præterea 2 de iurepatron. latè Viuian. eod tit. par. 1. lib. 4 cap. 1. & seq.* vbi obseruat, quod ideò requiritur huiusmodi consensus, vt Ordinarius aduertat, an interuenerit labes simoniaca, *ex trad. per Abb. in cap. illud, num. 6. de Iurepatr. quem refert, & sequitur Barbos. de offic. pot. Episc. par. 3. alleg 71. num. 13.* vt cognoscat Episcopus, an laici, in quos iuspatronatus transfertur, sint capaces, an contra eos militet suspicio fraudis, vel detrimenti Ecclesiæ, *Rot. in Pisana Capellaniæ 24. Nouembris 1586. coram Bubal. quam refert Viuian. vbi supra cap. 4 post num. 74.*
17 Limita, quando iuspatronatus à laico donatur Ecclesiæ, quia tunc valet donatio sine consensu Episcopi, *cap. vn. de Iurepatr. in 6. Abb. in cap. illud, num. 4. de Iurepatr. Gratian. discept. Forens. cap. 177. num 3. Barbos. de offic & pot. Episc par. 3. alleg. 71 nu. 11. Viuian. d. par. 1. lib. 4. cap. 1. num 16.*
18 Obserua tamen, quod si ab Ecclesia iuspatronatus donatur alteri Ecclesiæ, non valeret huiusmodi donatio, nisi de consensu Papæ, *extrau. Ambitiosæ, de Reb. Eccles. non alien cap. sine exceptione 12. q 2. Rota in Bracaren. Iurispatr. 7. Maij 1599. coram Card. Seraphino, in impress. decis. 1312. Viuian. d. lib. 4. cap. 1. num. 33.*
19 Limita 2. quando iuspatronatus ceditur, seu donatur compatrono, quia neque in tali casu requiritur consensus Episcopi, *Abb. in cap. ex insinuatione, nu. 4 de Iurepatr.* vbi aduertit, quod hæc non est propriè donatio, sed potius proprij iuris relaxatio, cum quilibet Patronus habeat ius in solidum, *latè Barbos. d. alleg. 71. num. 28. & seq Viuian. d. lib. 4. cap. 1. num. 31.*
20 subdens, quod requiritur Episcopi consensus in donatione iurispatronatus facta à Patre ad fauorem filij, quia filius viuente Patre nullum ius habet in iurepatronatus Patri competente.

21 Limita 3. quando iuspatronatus per successionem
in hæredem transfertur, quia neque tunc requiritur
consensus Ordinarij, siue hæres sit suus, siue extra-
neus, siue succedat ab intestato, siue ex testamento,
cap. ex litteris, & cap. cum seculum, vbi Abb. de Iurepatr.
clem. plures. eod. tit. Barbos. d. alleg. 71. n. 3. & seq Vin an.
d. lib. 4. cap. 1. nu. 14.

22 An verò requiratur consensus Episcopi si titulo
legati iuspatronatus alicui relinquatur? Resp. affir-
matiuè, si relinquatur laico, secus si relinqueretur
Ecclesiæ, Abb. in d. cap. illud, nu. 4. de Iurepatr. Viuian.
d. lib. 4. cap. 1. nn. 18.

23 Limita 4. quando transfertur ex venditione Vil-
læ, seu Castri, cui annexum est iuspatronatus, d. cap.
ex litteris, & cap. cum seculum. Abb. in cap. illud, nu. 4.
eod. tit. de Iurepatr. vbi dicit, quod vendita Vniuer-
sitate, cui annexum est iuspatronatus, non requiri-
tur Episcopi consensus, dummodò iuspatronatus
non exprimatur: nam si venditor diceret, vendo
tibi talem Villam cum iurepatronatus in ea exi-
stente, non valeret venditio respectu iurispatrona-
tus, Barbos. d. alleg. 71. num. 3. & seq. Viuian d. lib. 4.
24 cap. 1. num. 6. & seq. vbi dicit, quod contractu esset
simoniacus, si in venditione hæreditatis iuspatro-
natus principaliter, & coniunctiuè per copulam ex-
primeretur: secus si declaratiuè, & accessoriè, Rot
in Calaguritana præeminentiarum 18. Decembris 1592.
coram Giptio, & in Pampilonen. iurispatronatus 9. Fe-
bruarij 1588. coram Card. Pamphilio.

25 Limita 5. in iurepatronatus nondū formato, puta
si ad instantiam fundatoris, vel eis hæredum non-
dum fuerit erectum beneficium, nec reseruatum
iuspatronatus: ratio est, quia iura requirentia Epi-
scopi consensum in translatione iurispatronatus, lo-
quuntur de iurepatronatus iam formato, & in esse
deducto, vt colligitur ex d. cap. illud, & ex cap. prete-
rea 2. de Iurepatr.

26 Notandum tamen est, quod licèt non possit quis
sine consensu Episcopi iuspatronatus in alium trās-
ferre, cum consensus Episcopi huiusmodi transla-
tionem operetur: potest tamen in alium cedere ius
suum consensu Episcopi, quo casu talis cessio vali-
da est in præiudicium ipsius cedentis, Rot. decis. 17.
alias 873. de Iurepatr. in antiq. Gratian. discept. for. cap
177. num. 15.

27 Quæritur 4. an iuspatronatus vsurpatio præsuma-
tur in Ecclesia habente iurisdictionem in loco?
Resp. negatiuè, Rota in Papien Iurispatronatus 28.
Iunij 1630. coram Pirouano, & declarauit Sac. Congrega-
tio in Sublacen. 12. Septembris 1621. in iurepatronatus
Abbatis temporalem iurisdictionem habentis, in
quo non requiruntur probationes tam exactæ,
prout Concilium Tridenum exigit in ijs personis,
in quibus præsumitur vsurpatio; ratio est quia in
Ecclesia Domina Castri cessat suspicio, quæ militat
contra laicum habentem iurisdictionem in loco;
nam Prælatus iurispatronatus non acquireret sibi,
aut hæredibus, sed Ecclesiæ, Abb. in cap. ad audien-
tiam, num. 12. de Eccles. ædif. Felin. in cap. cum venerabi-
lis, num. 32. except. Rot. inter Recentior decis. 6. par. 1 &
in Leodien. Parochialis 27. Ianuarij, & 5. Maij 1627. co-
ram Pirouano, prout refert Ferentill. ad Burat. dec. 832.
num. 5.

28 Quæritur 5. an & quando in Ecclesia conuentuali
acquirere quis possit iuspatronatus? Resp. quod in
ea non acquiritur iuspatronatus, nisi ex priuilegio
Apostolico; & ideò non sufficeret probare dotatio-
nem, aut fundationem cum assensu Diœcesani, nisi
constet etiam de priuilegio, cap. hinc est etiam, 16. q.
1. gloss. in cap. nobis, ver. nisi aliter, de Iurepatr. Mohedan.
dec. 10. nu. 2. & 3. eod. tit. de Iurepatr. Put. dec. 356. num.
2. & 3. lib. 2. in correct. Card. Seraphin. dec. 1305. num. 5.
& dec. 1353. nu 5. & dec. 1395. nu. 2. & 3. vbi ampliat,
etiamsi esset conuentualis habitu, non actu. Vnde
is, qui dotauit, vel fundauit Monasterium, seu Ec-
clesiam conuentualem, licèt iuspatronatus acqui-
rat quoad alia iura, non tamen potest Prælatum,
seu Priorem in ea præsentare absque Apostolico pri-
uilegio; quinimò nec valeret consuetudo, vt laicus
29 intersit cum Clericis in electione Prælati, licèt ele-
ctione iam facta assensus Patroni postulari debeat,
vt possit contra electum excipere, si non esset ido-
neus, d. cap. nobis, vbi Abb. & alij, de iurepatr. cap. sa-
crosancta, et cap Maßana, de elect quod quidem pro-
30 cedit, quando iuspatronatus reseruandum esset in
tota Ecclesia conuentuali; secus si de consensu Epi-
scopi in aliquo Altare, seu Capella Ecclesiæ conuen-
tualis, seu regularis erectum fuerit beneficium, seu
iuspatronatus: hoc enim casu potest Patronus re-
ctorem præsentare in dicta Capella, nec ad id re-
quiritur priuilegium Papæ, sed sufficit consensus
Prælati, seu Prioris, & Capituli, Abb. in d. cap. no-
bis, num. 1. Rota in Segobien. Capellaniæ 28. Febr. 1625.
coram Vbaldo, prout refert Ferentill ad Burat. dec. 1. nu.
17. præsertim quia hæc non dicitur alienatio, sed
concessio ad vsum, ad quem res fuit fabricata, Qua-
ran. in ver. alienatio rer. Eccles. num. 29. vide quæ dixi-
mus in tract. de Regim Eccles. lib 1. cap. 12. num. 52. qui-
bus adde Ang. cons. 224. quem refert Genuens. in tract. de
Eccles. quæst. 439 vbi dicit, quod licèt res immobilis
non possit legari Capuccinis, aut alijs Religiosis
31 incapacibus, ad tex in l. si in metallum, vbi Bart. ff. de
his, quæ pro non script hab. legari tamen potest altari
construendo in Ecclesia Religiosorum incapacium,
quia possunt in altare deseruire Sacerdotes sæcula-
res de Religiosorum assensu, de quibus videtur sen-
sisse testator, arg. l. si miles, ff. de milit. testam. licèt non
desint Doctores, qui asserunt, quod quando legatur
res immobilis Ecclesiæ, vel religiosis incapacibus,
debetur in tali casu æstimatio, ita Paul. de Castr. in l.
apud Iulianum, §. constat, ff. de leg 1. Io. Ant. Lanar. cons.
80. quos refert, & sequitur idem Genuens. loco cit nn. 5.
sed hodie legata huiusmodi, quando legatarij ex
instituto, & obseruantia regulæ sunt incapaces, ad
fabricam S. Petri de Vrbe spectant, vide Quaran. in
ver. fabrica S. Petri, ver. si autem ipsi legatarij.

32 Obserua tamen, quod si Patronus absque causa
suum assensum electo præstare recusat, contradictio
non obstaret, vt d. Abb. in dict. cap. nobis, in fin de iu-
repatr.

33 Obserua 2. quod Ecclesia conuentualis dicitur,
quando tres ad minus in collegio sunt, l. Neratius,
ff. de verb. signif. quamuis in vno etiam ius Collegij
conseruetur, l sicut §. vlt. quod cuiusque vniuers. nom.
gloss. in cap 1. versic. duo, de elect. vbi, quod duo faciunt
congregationem, & in dict. cap. nobis, vers. in con-
uentuali.

34 Quæritur 6. an detur appellatio ab institutione
præsentati vertente lite inter plures patronos?
Resp. affirmatiuè etiam quoad effectum suspensi-
uum: & ideò institutio, & collatio, ac possessio ca-
pta pendente termino ad appellandum, vel post ap-
pellationem, est attentata, Greg. dec. 91. Burat. dec 72.
& 625. Duran. dec. 280. nu. 1. Rota apud Scacc. post tract.
de appell dec 18. & in Recentior. decis. 268 par. 8. vbi,
quod hoc procedit in institutione iudiciali, quæ
emanauit in contradictorio iudicio, & cum cau-
sæ cognitione; hæc enim habet absolutè vim diffini-
tiuæ,

tiuę, & grauat competitorem; secus in institutione extraiudiciali, quia huiusmodi institutio de sui natura non comparente contradictore est mera interlocutoria, nec sortitur naturam diffinitiuæ, nisi inter institutum, & instituentem, qui videlicet institutionem reuocare non potest; vnde talis institutio admittit appellationem suspensiuam, & per consequens executioni statim mandari potest absque labe attentatorum, *Lancellott. de Attent. par. 2. cap. 4. n. m. 725. latè Beltramin. ad Greg. dec. 251. num. 4. Gonz. ad reg. 8. in tit. de nullit. nu. 14. & seq. Viuian. de Iurepatr. lib. 11. cap 9. num. 10. & seq. Rot. decis. 197. num. 1. & seq. par. 5. tom. 1. Recent. Merlin. dec. 691. num.* 5 idque locum habet, etiamsi lis in iudicium deducatur, antequam capiatur possessio: quia neque tunc talis possessio post motam litem capta, esset attentata, quando extraiudicialiter processum fuit ad institutionem, nisi vltra litis pendentiam intercesserit inhibitio, *Rota in Neapolitana Altaris priuilegiati 23. Iunij 1614. coram Coccino, quam refert Beltramin. ad Greg. d. dec. 251. num. 14. vbi ità intelligit aliam Rotæ decisionem in Leodien. Abbatissatus 31. Maij 1606. coram Card. Sacrato, Parisi. de Resignant. lib. 2. q. 3. num. 28.*
36 *& seq.* vbi addit, quod si resignatio fiat ante motam litem, potest Resignatarius possessionem lite
37 pendente, capere absque metu attentatorum, quia actus gestus post litem motam non est attentatus, quando est consecutiuus, & accessorius ad titulum, qui præcedit litem, *vide Parisi. cons. 172. nu. 12. vol. 4. Beltram. ad Greg. d dec. 251. num. 14. vers. sed hoc patitur &c. Merlin. dec. 10. nu. 6.*
38 Obserua tamen, quod si talis esset fori, seu loci consuetudo, vt appellatio in tali casu operetur effectum deuolutiuum tantùm, non autem suspensiuum, ea esset omninò seruanda, cum concernat fauorem Ecclesiæ, *arg. cap. consultationibus, de Iurepatr. Viuian. d. lib. 11. cap. 4. num. 93. Rot. dec. 1155. versus fin. par. 3. lib. 3. diuers. Lancell. de Attent. d. par. 2. c. 4. num. 720. & seq.* vbi addit, quod nec diceretur attentata possessio præsentati à Patrono, qui esset in quasi possessione præsentandi, vel quando inter præsentatos non fuisset lis contestata, vel quando præsentatus, & institutus ab Ordinario, immitteretur in possessionem ab eodem Ordinario, coram quo lis pendebat: secus si immitteretur in possessionem ab alio Iudice, *ex deductis per Rot. in Tuden. Parochialis de Tabuchis 29. Nouembris 1567. coram Grato, & in Calagurritana beneficij 25. Ianuarij 1554. coram Augustino, & in Astoricen. Parochialis S. Augustini 10. Decembris 1563. coram Sarmienta quibus adde Theodos. Rub. in suis singular. par. 1. circa decis. Oradin. 584. lib 1. nu. 4. & seq.*
39 vbi dicit, quod in attentatis magis ponderatur contemptus Iudicis, quod sententiam tulit, quàm ius agentis, *Merlin. dec. 691. num. 6.* vbi quod attentati substantia potissimum consistit in læsione maiestatis Iudicis, *& dec. 687. nu. 7.* vbi,
40 quod attentati vitium cessat, quando aliquid geritur de mandato Iudicis, peracto iudicio, & alia lite non pendente, *Grec. dec. 486. num 4. & 7. Rot. dec. 2. alias 13. de restit. spol. in nou. Mantic. dec. 31. num. 3.*
41 *Chartar. decis. Gen. 111. num. 6.* subdens, quod si Iudex à quo appellationem admisit, non potest vltra procedere, cum per talem admissionem à se abdicauerit omnem iurisdictionem, *Buratt. dec. 72. num. 5. Ridolfin. in Prax. iudic. par. 2. cap. 15. num. 61. & 64.*
42 Obserua 2. quod attentata non possunt reuocari ad instantiam eius, de cuius nō iure constat, præsertim si reuocatio huiusmodi attentatorum tendat ad restitutionem possessionis adeptæ, lite pendente, nā per hoc detur vitiosus ingressus ius non habenti, *Rot. dec. 2. vt lit. pend. in nou. & dec. 6. nu. 9. par. 2. diuers. Merlin. dec. 450. num. 19.* vbi quod reo, & possessori sat est vincere per non ius actoris; requiritur tamen ad hunc effectum, quod clarè, & notoriè constet de non iure petentis, quia tunc non esset locus reuocationi attentatorum: nisi fortè Iudex propter contemptum sui iuris, siue legis ex puro, & mero officio suo vellet illa reuocare in pœnam attentantis, *Rot. dec. 2. aliàs 13. num. 1. de restit. spoliat. in nou. Greg. dec. 91. num. 8. & ibi Beltram. num. 12. Buratt. dec. 569. n.*
44 5. vbi dicit, quod attentata reijciuntur stante bono iure attentantis, *Rot. dec. 323. num. 6. par. 4. tom. 2. Recent.* vbi quod ad hunc effectum non dicitur constare de bono iure, nisi per confessionem partis, vel rem iudicatam. Similiter attentata reijciuntur, quā-
45 do sunt turbida, seu magna ex parte dependent à negotio principali, vel quando fuit frustratoriè appellatum ad litem in longum protrahendam, vel quando fuit attentatum per viam visitationis, *Rota in recent. dec. 426. num. 16. par. 5. tom. 2. & dec. 251. num. 1. & seq. par. 3. Duran. dec. 313. num. 13.* quemadmodum
46 nec reuocantur appellatione deserta: videtur enim renunciasse attentatis qui passus est, sententiam transire in iudicatum, *Buratt. dec. 77. per tot. Scacc.*
47 *de Appellat. q. 15. num. 70.* quod tamen procedit, quando attentata commissa sunt post decem dies, siue post terminum datum ad appellandum, tunc enim obstat res iudicata; secus si attentata perpetrata sunt intra decem dies datos ad appellandum; quia tunc reuocantur etiam lite deserta, non quidem ex priuilegio, nec per modum attentatorum, sed per viam nullitatis, *Scac. d. q. 15 nu. 74. & seq. &*
48 *q. 17. limit. 47. mem. 1. num. 173.* subdens, quod deserta appellatione cessat quidem priuilegium agendi summariè absque litis contestatione ad reuocationem attentatorum, sed adhuc durat remedium agendi principaliter, via ordinaria, *Cæs. de Graff. decis. 2. de appell. Card. Seraphin. decis. 229. Rota decis. 685. num. 3. & seq. par. 3. Recent. Ferentill. ad Buratt. de. 63. num. 14. & dec. 77. num. 11. Duran. dec. 177. num. 5. Ridolfin. in Prax. iudic. par. 2. cap. 15. num. 53.*
49 An verò detur appellatio à sententia lata super reuocatione attentatorum? Resp. affirmatiuè, quia licèt sit interlocutoria, cum per eam non terminetur negotium principale, habet tamen vim diffinitiuæ, tamquam lata super exceptione peremptoria, maximè si per eam fieret restitutio possessionis adeptæ lite, vel appellatione pendente, vel post inhibitionem, *Rot. dec. 11. alias 85. de Appell. in nou. latè Scacc. de appellat. q. 17. limit. 47. mem. 1. num. 172.* quod eo magis procederet, quando actu fuit principaliter ad reuocationem attentatorum per viam actionis, aut aliàs via ordinaria non priuilegiata, *Ridolfin. in Prax iudic. p. 2. cap. 15. n. 102. & seq.* vbi, quod datur etiam appellatio, si Iudex attentata reuoca-
50 re recusauerit, vel si pronuncianerit, attentata non esse reuocanda.
51 Obserua 3. quod vbi cōtētio est inter plures præsētatos, præfertur is, qui præsētatus est ab existente in quasi possessione præsētādi, ità vt si euincatur ius-
52 patronatus, nō inde tamē talis præsētatus remouēdus sit, sed veris patronis in futurū dumtaxat reseruatur exercitiū eorū iuris præsentādi, *c. consultationibus, c. ex litteris, vbi DD. de Iurepatr. cap. querelam, de elect. cap. cum olim, de caus. poss. & propr. Card. Seraphin. dec. 875. n. 3. & dec. 884. nu. 3. Card. Mantic. dec. 86. nu. 1.*

D 2 Rot.

Rot. in recent. dec. 281. num. 1. & dec. 274. num. 6. par. 2. Merlin. dec. 454. num. 2. & seq. & dec. 450. num. 1. & seq.
53 vbi subijcit, quod non esset præferendus præsentatus ab existente in quasi possessione, quando vel ex re iudicatá, vel ex confessione, vel ex instrumento fundationis incontinenti apparet de proprietate, quia proprietas absorbet possessionem, & veritas præferri debet opinioni, seu præsumptioni, *Abb. in d. cap. consultationibus, num. 3. & 9 Rot. apud Postum post tract. Mandat. de manuten. dec. 285. 332. & 333. & in recent. dec. 197. num. 6. & seq. par. 5. tom. 1.* vbi, quod
54 Episcopus non potest instituere, quando ante præsentationem fuit mota lis contra existentem in quasi possessione præsentandi.

55 Obserua 4. quod ex actu facto, seu admisso sine præiudicio iuris alterius, non acquiritur quasi possessio præsentandi, quia dicta clausula præseruat ius tam in petitorio, quam in possessorio, *Garc. de benef. par. 5. cap. 5. num. 65. Viuian. de Iurepatr. par. 2. lib. 5. cap. 2. sub num. 12. & lib 11. cap. 6. num. 13. Post. d. tract. obseru. 32. num. 16. Rot. in Maioricen. Iurispatr. 4. Decembris 1587. coram Rub. quam refert Ferentill. ad Buratt. dec. 633. num. 36.*

56 Quæritur 7. an Iuspatronatus à laico relictũ Confraternitati laicorum, vel illius Custodibus, censeatur Ecclesiasticum vel, laicale? Resp. quod aut relinquitur Confraternitati, & tunc censetur ecclesiasticum; aut relinquitur Custodibus seu Prioribus, & tunc censetur laicale; ratio huius vltimæ conclusionis est, tum quia in tali casu iuspatronatus relinquitur Custodibus, aut Prioribus intuitu officij, aut dignitatis, prout illa laicis conueniunt, & dari solent,
57 non autem intuitu Ecclesiæ: tum etiam quia Custodes non repræsentant locum, quinimmò nec totam Confraternitatem, & propterea quod eis legatur, non censetur Ecclesiæ legatum, *latè Rot. in Romana Beneficialis S. Laurentij in Damaso 7. Februarij 1628. coram Durano, in impress. decis. 130.*

58 Quæritur 8. an, si iuspatronatus relictum sit descendentibus, possit vltimus descendens extraneo illud relinquere? Resp. affirmatiuè, quia in tali casu remanet hoc ius liberum in hæreditate vltimi descendentis, *per tex in l. qui saledum, 80. §. prædium, ff. de leg. 2.* vbi, si fidei commissum ad certas personas,
59 vel certos gradus coarctatum sit, vltimus illius gradus potest liberè res fidei commisso suppositas alienare, *ex trad. per Peregrin. de fideicom. art. 52. num. 2. & ita resoluit Rot. apud Viuian. de Iurepatr. decis. 12. num. 1. & dec. 13. sub num. 4 & in Recentior. decis. 286. num. 11. & 12. & decis. 363. par. 5. tom. 1. Card. Seraphin. dec. 364. num. 2. & seq. & decis. 378. num. 1. & seq.*

S V M M A R I V M.

1 *Canonici Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, & alij ad residentiam adstricti non possunt ab eorum Ecclesijs abesse vltra tres menses sub pœnis hic expressis: idemque procedit, si habeant priuilegium duorum mensium, num. 7.*
2 *Canonici, & alij absentes non possunt pro illis tribus mensibus distributiones quotidianas consequi, nisi fructus omnes consisterent in distributionibus.*
3 *Absentia Canonicorum potest dupliciter considerari, vel à loco, vbi Ecclesia sita est, vel tantùm ab ipsa Ecclesia.*
4 *Canonici siue primo, siue secundo modo absuerint, incidunt in pœnas Concilij Tridentini.*
5 *Qui vltra tempus à Concilio permissum notabiliter absunt, mortaliter peccant.*
6 *Episcopus ob legitimam causam potest Canonicis facultatem concedere, vt abesse possint per quatuor menses.*
7 *Canonici habentes priuilegium duorum mensium, gaudent hoc priuilegio, etiamsi vltra duos menses absint: priuantur tamen distributionibus debitis pro tempore, quod duos menses excedit.*
8 *An Canonicus absens vltra tres, vel duos menses, teneatur [illegible] fructus.*
9 *An Clericus ad residentiam adstrictus, possit inuito proprio Prælato accedere ad Romanam Curiam ad effectum prosequendi appellationem, vel oppressionem euitandi.*

C A P. XIII.

De Clericis non residentibus.

Quæstio I.

Quomodo intelligenda sit absentia ad effectum vt Canonici incidant in pœnas Concilij Trident. sess. 24. de ref. cap. 12.

1 PRæmittendum est, quod ex dicto Sac. Concilio Trident. obtinentibus in Ecclesijs Cathedralibus, aut Collegiati dignitates, canonicatus præbendas, aut portiones non licet vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis vltra tres menses ab eisdem ecclesijs quolibet anno abesse: saluis nihilominus earum ecclesiarum constitutionibus, quæ longius seruitij tempus requirunt; alioquin anno primo priuandus est vnusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ, & residentiæ fecit suos: quod si iterum eadem fuerit vsus negligentia, priuandus est omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit; crescente verò contumacia, contra eos iuxta Sacrorum Canonum constitutiones procedi debet: *vide Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 53. & seq.* vbi etiam obseruat, non posse Canonicos pro illis tribus mensibus distribu-
2 tiones quotidianas consequi, nisi fructus omnes consisterent in distributionibus, *vt censuit Sac. Congregatio teste Paris. de Resign. lib. 1. q. 10. nu. 65. Gonz. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proœm. n. 182. Quaran. in ver. residentia vers. item propositionem illam &c.*

3 Præmittendum 2. quod dupliciter potest considerari absentia Canonicorum, vel à Ciuitate, seu loco, vbi Ecclesia sita est, vel tantùm ab ipsa Ecclesia, cum possit in tali casu præsens esse in Ciuitate.

4 His præmissis dicendum est iuxta cõmunem Doctorum sensum, Canonicos, siue primo, siue secundo modo absuerint, incidere in pœnas Concilij *d. cap. 12.* absens enim dicitur non tantùm is, qui non est in Ciuitate, siue in continentia murorum illius, sed etiam is, qui non est in loco particulari, seu vt alij loquuntur, loco loci, puta in cubiculo, Ecclesia, alioue loco, de quo agitur, *l. absente n, vbi glos. & DD. ff. de Verbor. signif. late Monet. in tract. de Distribut. quot. par. 2. qu. 5. num. 1. & seq.* quot etiam clarè colligitur ex eodem Concilio, *ibi ab eisdem Ecclesijs quolibet anno abesse &c. & ita declarauit Sac. Congregatio Concilio teste Garc. de Benef. par. 3. cap. 2. num. 319. & seq.* vbi etiam dicit, quod si vltra tempus à Conci-
5 lio permissum notabiliter absint, peccant mortaliter, cum contraueniant grauissimo præcepto eiusdem Concilij, nec satisfaciant propriæ obligationi: nõ enim est, nec dici potest lex purè pœnalis, *Viuian. de iurepatron. lib. 15. cap. 3. nu. 166. Piasec. in Prax. Episcop. par. 2. cap. 3. num. 10. versus fin. Barbos. de offic. &*

pot.

pot.Episc.par.3.alleg.53.nu.122.& seq. subdens, posse
Episcopum ob legitimam causam Canonicis facul-
6 tatem concedere, vt abesse possint per quatuor men-
ses; idemque dicendum, si Canonici habeant pri-
uileginm dnorum mensium in anno, quia isti duo
7 menses cum lucro distributionum subrogantur in
locum trium mensium, qui dantur à Concilio, *vide
Bonaciu. in tract. de Hor. canon. disp. 2. q. 5. pun. 4. nu. 10. &
seq.* vbi dicit, quod Canonici habentes priuilegium
duorum mensium, si vltra duos menses absint, pri-
uantur solum distributionibus debitis pro tempo-
re, quod duos menses excedit.
8 An verò Canonicus absens vltra tres, vel duos
menses vt supra, teneatur in conscientia restituere
fructus? vide *Nauar. cons. 3. lib. 3. Viuian. loco cit.
num. 165.* vbi asserunt, non teneri, nisi condemne-
tur.
9 Addit *Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 2. res. 264.* quod
Clericus ad residentiam astrictus, etiam inuito pro-
prio Prælato potest accedere ad Romanam curiam
ad effectum prosequẽdi appellationem, vel aliã op-
pressionem euitandi licèt de honestate debeat li-
centiam petere, *per tex. in cap. omnis oppressus, 2. q. 6.*

SVMMARIVM.

10 *Quando nullus ex Ecclesiæ ministris interest Diuinis officiis, quotidianæ distributiones, quæ ad eos spectarent, si præsentes fuissent, Ecclesiæ debentur.*
11 *Si Canonici aliquot Diuinis officiis intersint, alij verò absint, quotidianæ distributiones præsentibus accrescunt; partes verò fructuum, qui absentibus competerent, si præsentes forent Ecclesiæ debentur: limitatur num. 12.*
An distributiones possint remitti, ibidem nu. 12.
12 *Si omnes fructus in distributionibus consistunt, tunc accrescunt alijs, qui Diuinis horis intersunt.*
13 *Quid si ex statuto, vel consuetudine Ecclesiæ singulis Canonicis, vel omnibus, qui Diuinis interfuerint, certa portio est assignata.*
Distributiones præbendarum vacantium debentur præsentibus, nec reseruantur successoribus, ibidem.

Quæstio II.

Quando distributiones, vel fructus non residentium in loco beneficij, vel earum, qui horis Diuinis non intersunt, debeantur Canonicis, vel beneficiatis præsentibus, & quando debeantur Ecclesiæ.

10 DIco 1. quod si nullus ex Ecclesiæ ministris in-
terfit Diuinis officijs, omnes quotidianæ di-
stributiones, quæ ad eos spectarent, si præsentes
fuissent, Ecclesiæ debentur, *vt tradunt DD. in cap. vn.
de Cler. non resid. in 6.*
11 Dico 2. quod si Canonici aliquot Diuinis officijs
intersint, alij verò absentes fuerint, in quotidianis
distributionibus receptum est, eas, quæ absentibus,
si præsentes forent, omninò competerent, præsenti-
bus accrescere; in ipsis verò fructibus principalibus
à quotidianis distributionibus distinctis, absentium
partes ad Ecclesiam spectant, *cap. pen. de Cleric. non
resid. glos. communiter recepta in clem. 2. ver. suspensus de
Vit. & hon. Cleric. latè Couar. var. resol. lib. 3. cap. 13. n. 7.
vers. Quod si Canonici &c.*
An verò distributiones quotidianæ remitti, seu
donari possint? Respondet *Nicolius in suis flosculis
sine notabil. in ver. distributiones num. 21.* quod donari
possunt à quolibet Canonico pro parte sibi contin-
gente, etiam ei, qui non interfuerit; non possunt ta-
men capitulariter remitti, *Concil. Trident. sess. 24. de
ref. cap. 12. & censuit Sacra Congregatio teste eod. Nica-
lio ibid.*
12 Dico 3. quod si omnes fructus in distributionibus
consistunt, de eis iudicandum est prout de distribu-
tionibus; & ideò accrescunt alijs, qui Diuinis horis
intersunt, *iuxta glos. receptam in clem. 2. ver. pars dimi-
dia, de Ætat. & qual.*
13 Dico 4. quod vbi ex statuto, vel consuetudine Ec-
clesiæ cautum est, vt cuilibet Canonico, qui Diui-
nis officijs interfuerit, detur certa, ac definita quan-
titas, eo casu portio absentis non diuiditur inter
præsentes, sed in beneficium Ecclesiæ conuertitur;
tunc enim non est locus iuri accrescendi, quia præ-
senti certa debetur quantitas absenti verò nulla, *l. si
Titio, ff. de leg. 2* neque in tali casu aliqua inter eos
coniunctio concurrit, cum nec re, nec verbis con-
iuncti sint, *l. triplici, ff. de Verb. signif. latè Couar. d. lib. 3.
cap 13. num. 7.* vbi dicit, hoc procedere, quando ex
patrimonio Ecclesiæ, cui ministratur, dãtur reditus,
& quotidianæ distributiones ipsis ministris nulla
facta diuisione redituum inter ipsam Ecclesiam, &
eius ministros; si verò certa portio singulis non est
assignata, sed omnibus ità, vt inter eos qui Diuinis
intersunt, sit distribuenda, tunc portiones absen-
tium interessentibus accrescunt, seu portione inte-
ressentium, propter absentiam aliorum, iure non de-
crescendi pinguiores fiunt, quia in hoc casu & re, &
verbis sunt coniuncti, *Card. Mantic. decis. 226. per tot.
latè Garc. de Benefic. par. 3. cap. 2. nu. 444. & seq. Couar. d.
cap. 13 num. 7.* vbi obseruat, hoc vltimum procedere,
quando ministri habent patrimonium, & reditus
distinctos à reditibus Ecclesiæ.
Dico 5. quod distributiones præbendarum va-
cantium, etiam Theologalis, vel Pœnitentiariæ, sem-
per dantur præsentibus, & nunquam reseruantur
successoribus, *vt censuit Sac. Cong. teste Nicolio in suis
floscul. siue notabil. in ver. distributiones, num. 7.*

SVMMARIVM.

14 *Canonici associantes suum Episcopum extra Ecclesiam Cathedralem, non lucrantur distributiones.*
15 *Absentes à suis Ecclesijs, & ad Curiam accedentes pro vtilitate dictarum Ecclesiarum, lucrantur fructus, non autem distributiones.*
16 *Distributiones non dicuntur de corpore beneficij, sed potius sunt stipendium quoddam laboris.*
17 *Prouisi de beneficio non faciunt fructus suos, donec iuramentum fidei personaliter, & non per procuratorem præstiterint, lucrantur tamen distributiones, etiamsi non iurauerint.*
18 *An, & quando habens indultum ad lucrandum fructus in absentia, lucretur distributiones.*

Quæstio III.

An Canonici associantes suum Episcopum extra Ecclesiam Cathedralem, lucrentur distributiones.

14 REsp. negatiuè, *cap. de cetero, cap. ad audientiam,
de Cler. non resid. & censuit Sac. Congregatio teste
Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 3. res. 90. num. 22. & seq.*
15 vbi etiam dicit, quod absentes à suis Ecclesijs, &
ad Curiam accedentes pro vtilitate Ecclesiarum,

lucrantur fructus, non autem distributiones, *per*
16 *tex. in cap. cum non deceat, 3. de Elect. in 6* distributiones enim non dicuntur de corpore beneficij, sed potius sunt stipendium quoddam laboris, cum dentur ratione interessentiæ, & ministerij personalis, *Cæs. de Graß. dec. 5. num. 4. de Præb Rot. dec. 8. num. 1. eod.*
17 *tit. de Præb. in nou. & dec. 402. nu. 4. par. 1. Diuers.* vnde licèt prouisi de beneficijs nō faciāt fructus suos, donec iuramentum fidei personaliter, & non per procuratorem præstiterint, *vt disponit Conc. Tridentinum sess. 24. de ref. cap. 12.* distributiones tamen, quas interim lucrantur, faciunt suas, etiamsi non iurauerint, *vt declarauit eadem Sac. Congregatio teste*
18 *Ricc. loco cit. nu. 9.* idemque dicendum est in habente indultum ad lucrandum fructus in absentia; hoc enim non extenditur ad distributiones, nisi indulto dicatur, quod impetrans percipiat prouentus ac si præsens esset, & Diuinis officijs interesset, *glos. in cap vn. ver. adfuerint, de Cleric. non resid. in 6. Cass. dec. 1 eod. tit. Conar. lib. 3. var. cap. 13. nu. 2. vers. Sic quamuis Princeps &c.* subdens, quod non debentur distributiones, si in gratia dicatur, quod impetrans percipiat fructus ac si resideret.

S V M M A R I V M.

19 *Canonicus non lucratur distributiones, nisi Diuinis officijs in Ecclesia interfuerit, etiamsi præsens sit in loco, vbi sita est Ecclesia: limitatur numer. 20. 21. & 22.*

20 *Canonicus absens ex causa infirmitatis lucratur distributiones, etiamsi ex propria culpa in morbum inciderit: limitatur num. 23.*

21 *Canonicus iniustè bannitus, relegatus, vel carceratus, aut alio impedimento detentus, non amittit distributiones: limitatur nu. 23.*

Quid si fuerit carceratus, vel relegatus ob propriam culpam, ibidem d. nu. 21.

22 *Canonicus absens ob euidentem Ecclesiæ vtilitatem, lucratur distributiones: limitatur nu. 23. & 25.*

23 *Canonicus, qui non fuit solitus residere, seu Diuinis interesse, amittit distributiones, etiamsi abfuerit ex causis prædictis.*

24 *Canonicus iniustè carceratus, excommunicatus &c. si commodè potuit vitæ innocentiam probare, & non fecit, non potest distributiones repetere.*

25 *Canonicus absens propter Ecclesiæ vtilitatem, si ad id habeat congruum salarium, non percipit distributiones.*

26 *Quando quis dicatur solitus interesse, vel non interesse Diuinis.*

27 *Iniustè carceratus, excommunicatus &c. potest repetere distributiones vel à Iudice iniustè procedente, vel à parte iniustè querelante, vel ab us, qui distributiones perceperunt: limitatur nu. 29. 30. & 31.*

28 *Donec pendet quæstio super iustitia, vel iniustitia causæ, distributiones sequestrari debent penes idoneam personam.*

29 *Distributiones remanentes in mensa Capitulari, ab ipso Capitulo restituendæ sunt iniustè carcerato, etiamsi fuerint inter Canonicos diuisæ.*

30 *Canonici, qui bona fide distributiones consumpserunt, an teneantur in foro conscientiæ ad earum restitutionem.*

31 *Iudex, qui seruato iuris ordine censuram tulit, aut carcerationem decreuit, ad restitutionem distributionum non tenetur.*

1. *Canonicus à suo Episcopo missus ad visitanda Apostolorum limina, an lucretur distributiones, ibidem.*

Quæstio IV.

An & quando Canonicus præsens in Ciuitate, vel loco vbi sita est Ecclesia, lucretur distributiones quotidianas, licet Diuinis officijs in Ecclesia non intersit.

19 Regula est, quod Canonicus non lucratur distributiones, nisi Diuinis officijs in Ecclesia interfuerit, etiamsi præsens sit in loco, vbi sita est Ecclesia, *cap. vn. Cler. non resid. in 6.*

20 Hæc tamen regula limitatur quantum ad propositam quæstionem, nisi Canonicus absit ex causa infirmitatis: tunc enim lucratur distributiones ac si Diuinis officijs interesset, *d. cap. vn. § qui verò*: cuius textus dispositio procedit, etiamsi ex propria culpa in morbum inciderit, *secundùm veriorem opinionem Couar var. resol lib. 3. cap. 13. num. 8 vers. septimò quotidianæ distributiones &c. quem sequitur Monet. in tract de Distribut. quot. par. 2. qu. 6. num. 11. vbi refert, ità declarasse Sac. Congregationem Concilij Tridentini.*

21 2. Limitatur, quando Canonicus ex iusta, & rationabili corporis necessitate abesset, puta si iniustè fuerit bannitus, relegatus, vel carceratus, aut alio impedimento detentus, hoc enim casu distributiones non amitteret, *vt colligitur ex d cap. vn. § qui verò*, quod procedit, etiamsi respectu Iudicis iustè fuerit captus, carceratus, & tortus, quia nimirum ad id habuerit sufficientia inditia; nam si per sententiam fuerit absolutus, restituitur ad omne, quod amisit, & sic ad distributiones quotidianas, quas lucratus fuisset, si Diuinis interesse potuisset, *Monet. d. p 2. q. 5. nu. 80* vbi quod hoc procedit, dummodò Canonicus non fuerit carceratus, seu relegatus ob propriam culpam, quia textus *in d cap. vn.* intelligendus est de iusto, & necessario impedimento, seu de necessitate iusta, & rationabili, qualis esse non potest, vbi culpa præcessit, *Nau cons. 11. de Cleric. non resid. Gonz ad reg. 8 glos. 5. § 9. nu. 15. & 118. Garc. de Benefic. par 3. cap. 1. n. 363. Grat. discept for. c. 806. nu. 13 quibus addè Nicolium in suis floscul. fine notabil in ver. distributiones, n. 12. & seq.* vbi decisū refert, quod distributiones debentur pro tempore litis iniustæ concernentis principaliter interesse Ecclesiæ, seu Capituli, secus si secundariò.

22 3 Limitatur, vbi Canonicus abesset ob euidentē Ecclesiæ vtililatem, *vt in d. textu, vide quæ diximus in tract. Regim. Eccles. lib. 3. cap. 16. nu. 15. & seq.*

23 Obserua tamen quod nec infirmus, nec iniustè carceratus, nec absens ob Ecclesiæ vtilitatem recuperarent distributiones amissas, nisi antea fuerint soliti residere, seu Diuinis interesse, *vt censuit Sac. Cong. teste Nicolio in suis floscul. fine notabil. in ver. distributiones, nu. 11. Monet. d. par. 2. q. 5. n 21 & 43.*
24 vbi dicit quod is, qui iniusto carcere detinetur, aut iniustè fuit excommunicatus, vel pulsus in exilium, si commodè potuit vitæ innocētiam probare, & impedimenta auferre, & non fecit, non posset distributiones repetere, quia potius ex propria negligentia, quam ex corporali necessitate abesse censetur, cum teneatur vti medijs opportunis, vt ad chorum accedat, *& q. 6. nu. 21. & q. 11 nu. 34. & 35.* vbi etiam
25 dicit, quod absens propter Ecclesiæ vtilitatem, si ad id habeat congruum salarium, non percipiet distributiones, *Nau. in Man. cap. 25. nu. 124.*

26 Censetur autem quis solitus non interesse Diuinis ad effectum amittendi distributiones, si duobus, vel

vel tribus præcedentibus annis vltra tres menses ab Ecclesia, seu choro abfuerit, saluis earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius seruitij tempus requirunt; quemadmodum solitus interesse dicitur, qui minori tempore abfuit; sicut enim absentia vltra tres menses sufficit, vt quis priuari possit fructibus, licèt reliqua parte anni resederit, ità etiam sufficit ad amittendas distributiones, *vt colligitur ex Concilio Tridentino sess.24.ref.cap.12.vers.præterea &c.* vnde qui vltra tres menses præcedentibus annis abfuit, nullas recuperabit distributiones: qui verò minori tempore abfuerit, eas recuperabit pro rata temporis, quo antea Diuinis interfuit, *vide Monet. d.par.2.q.5.nu.22. Bonacin.tom.1.tractat.de horis canon. disp.2.q.5.pun.1.nu.12 fol.562.* vbi dicit, infirmo, qui aliquoties interesse consueuerat, conferendas esse distributiones habita ratione temporis, quo solebat interesse, quia morbus hac in parte præsumitur causa absentiæ quoad illam distributionum partem, quam infirmus probabiliter lucratus fuisset, *Capyc. decis.163.n.2. Menoch.lib.3.præsumpt.6.n.39. Crescent. dec.1.de consuet. Pen.decis.764.num.6.*

27 Sed quæres, à quo huiusmodi distributiones recuperandæ, seu repetendę sint? Resp. quod in tali casu iniuste carcerato datur duplex actio, videlicet vel contra Iudicem iniustè procedentem, vel partem iniustè quærelantem, vel contra eos, qui distributiones perceperunt, quibus quęsitum est ius reuocabiliter, & resolubiliter in euentu, quo de iniustitia appareat, *cap.sacro,§.cumque aduersus, de sent. excom. cap.super causa, 2.q.5. Nau.cons 11. de cleric. non resid. Gonz.ad Reg.8.glos.5.§ 9.nu.15.& 118. Garc. de Benef. par.3.cap.2.nu.363.& par.7.cap.13 nu.120. latè Monet.*
28 *d.par.2.q.15.nu.42.& seq.* vbi etiam obseruat, quod donec pendet quæstio super iustitia, vel iniustitia causæ, distributiones sequestrari debent penes idoneam personam, vel saltem à Capitulo præstanda est sufficiens cautio propter difficultatem recuperationis, *Bonacin.de hor.canon.disp.2.q.5.pun.2.§.1. nu. 5.vers.negandum tamen non est &c.& §.2.nu.5. Barbos. de offic.& pot.Episc.par.3.alleg.53.nu. 174. vers. à quo autem &c. Ricc.in Prax.par.3.resol.176.nu.2.*

29 Notandum tamen est, quod distributiones remanentes in mensa capitulari, ab ipso Capitulo reddendæ sunt iniustè carcerato, vel excommunicato, cum constiterit, carcerationem, vel excommunicationem fuisse iniustam, aut nullam, etiamsi fuerint inter Canonicos diuisæ, & distributæ, *Garc. de Benef.par.7.cap.13.nu.122. vbi alios refert.*

30 Notandum 2. quod Canonici, quibus distributiones fuerunt applicatæ, non tenentur in foro conscientiæ ad earum restitutionem, si bona fide eas consumpserunt, nec in re aliqua facti sunt locuple-
31 tiores: idemque dicendum est quoad Iudicem, si bona fide, & seruato iuris ordine censuram tulit, aut carcerationem decreuit, *vide Bonacin. loco cit. d. §.2 num.6.*

Notandum 3. quod Canonico ad visitanda Apostolorum limina misso a suo Episcopo, debentur non solum fructus suę præbendę, sed etiam distributiones quotidianæ pro toto tempore accessus, mansionis, & reuersionis ac si eo tempore Diuinis officijs continuò interesset; eodemque priuilegio gaudent duo Canonici Episcopum ad talem visitationem comitantes, *vt pluries declarauit Sac. Congreg. Concilij teste Nicolio in suis floscul. siue notabil. in ver. distributiones, nu.10.*

SVMMARIVM.

Quæstio V.

In quo loco Parochus residere debeat.

32 RESp. quod regulariter residere debet in propria Ecclesia, & in domo ipsius Parochiæ, & non alibi, aut in alia domo, *Conc. Trident.sess.23. de ref. cap.1. & tradunt Canonistæ communiter in cap. quia nonnulli, & cap. conquerente, de cleric. non resid.*

33 Obseruant tamen DD. quod si Ecclesia proria careat domo, tunc permittitur habitatio in alia domo, quæ sit intra limites parochiæ, aut saltem ità vicina parochiali Ecclesiæ, vt inde commodè possit per seipsum ei inseruire, *Garc.de Benef.par.3.cap.2.n. 179.in 21.declarat. Barbos.de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg.53. num. 71. vbi referunt decretum Sac. Congregationis.*

34 Obseruant 2. quod si Parochus relicta domo parochiali, ob sui maiorem commoditatem, in paterna, vel cognatorum domo degat intra fines parochiæ, sciente, ac tacente Episcopo, tutus erit in conscientia, prout etiam Episcopus permittens, dummodò administrationi sacramentorum, & cęteris curæ indigentijs præsto esse possit æquè benè, ac si in parochiali domo habitaret, *vt post Possevin. de off.Curat.cap.1 nu.17. trad. Iordan. Elucubrat. diuers. tom.2 de re benefic.lib.10.tit.40.nu.56.*

35 Obseruant 3. quod licèt Parochus teneatur in domo parochiali residere etiamsi tantùm essent in illa parochia tres vel quatuor incolæ, *vt d. Barbos. loco cit.nu.72.* tamen si parochialis Ecclesia in totum desinat parochianos habere, non teneretur in ea residere: tunc enim dicitur curata habitu tantùm, non actu, & prouidetur de illa, sicut de simplici beneficio, *Garc.d.par.3.cap.2.nu.179. Iordan.d.lib. 10. tit.40. nu.43. vbi refert, ita decisum fuisse à Sac.Congreg.*

36 Obseruant 4. quod Vicarius amouibilis in exercitio curæ animarum arguit, curam esse penes deputantem, & ideò deputans tenetur etiam ad residentiam, vt supra, *prout censuit Sac. Cong. teste Garc. d.par.*
37 *3.c.2.n.179. in 1. declarat.* quæ quidem residentia intelligenda est cum effectu, videlicet quod per se obeat pastoralia munera, nō per substitutū, nisi quatenus supplere per se ipsum non valeat, quia Concilium *d cap.1 sess.23.* personę industriā requirit, quæ per alium suppleri nō potest, *l.inter artifices, ff. de solut.* Parochus enim, etsi resideat, si tamen officium suum non exerceat, non satisfacit præcepto residen-

tiæ, nec in foro interiori, nec exteriori, & ideò mortaliter, vel venialiter peccat pro qualitate culpæ, *vide Caiet. 2.2.q.185.art.5. Sot. de Iust. & Iur lib. 10.q 3. art. Fr. Emman. in Summ. tom. 2. c. 33. nu. 2. Possen. de offic. Cur. cap. 5. nu. 10. Iordan. d. lib. 10. tit. 40. nu. 58.*

38 Obseruant 5. quod Parochus non excusatur à residentia propter incommoditatem domus, seu habitationis parochialis, nec propter intemperiem
aeris, *vt est communis Doctorum sensus, vide Garc. d. par. 3. cap. 2. num. 179. in 25. declarat.* immò nec Episcopus
39 admittitur ad permutandum propter aeris intemperiem, dum in diœcesi adest aliquis locus puri aeris: potest enim residere in qualibet parte diœcesis, dummodò ad Cathedralem se conferat temporibus præscriptis à Sacro Concilio Tridentino *sess. 23. cap. 1. de ref.* nec remoueat Vicarium, & Tribunal à Ciuitate: *vt pluries resoluit Sac. Congreg. teste Nicolio in suis flosculis siue notabilib. in ver. Episcopus num. 93. & colligitur ex d. Concilio loco cit. ibi. obligari ad personalem in sua Ecclesia, vel diœcesi residentiam &c.*

S V M M A R I V M.

1 *Archiepiscopus, qui fuit translatus ad Ecclesiam suffraganeam, in Synodo prouinciali sedere debet immediatè post Metropolitanum.*
2 *Canonicus, qui antea in eadem Ecclesia fuit prima dignitas, sedere debet immediatè post Præpositum, & alios, qui dignitatem obtinent.*
3 *Resignans canonicatum reseruato sibi regressu cum loco in choro, & Capitulo, si vigore huiusmodi regressus iterum canonicatum obtineat, sedere debet in priori, & antiquiori loco.*
4 *In quo loco sedere debeat Vicarius Episcopi, vel constitutus à Papa, qui in eadem Ecclesia Canonicatum obtinet.*
5 *Episcopus Canonicus sedere debet post priorem immediatè.*
6 *Vicarius Apostolicus potest cognoscere etiam causas Episcopo delegatas.*
Inter Regulares præcedentia debetur iuxta consuetudinem loci, & si illa non adsit, seruatur consuetudo Romana.
8 *Cedens maioratum, cui annexa est Dignitas Ducis, Marchionis &c. post cessionem retinet nomen, & preheminentias.*
9 *Proreges post depositum officium, excellentiæ titulum retinent.*
10 *Aduocatus, qui aduocationis officium deposuit appellatur clarissimus, & torqueri non potest.*
11 *Parochus stolam deferens præcedit omnes alios presbyteros, & Rectores.*

C A P. X I.

De Præcedentia.

1 QVæritur 1. in quo loco Synodo Prouinciali sedere debeat Archiepiscopus, qui fuit translatus ad Ecclesiam suffraganeam? Resp. quod sedere debet immediatè post Metropolitanum in memoriam Archiepiscopalis dignitatis, *arg. textus in l. 1.*
2 *ff. de Alb. scrib. Quaran. in ver. Concilium Prouinciale, num. 9.* eadem ratione videtur, quod Canonicus, qui antea in eadem Ecclesia fuit prima dignitas, sedere debeat immediatè post Præpositum, & alios, qui dignitatem obtinent.
3 Quæritur 2. in quo loco sedere debeat is, qui resignauit Canonicatum reseruato sibi regressu cum loco in, Choro & Capitulo, si vigore huiusmodi regressus canonicatum iterum obtinuerit? Resp. quod sedere debet in priori, & antiquiori loco, *Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 9. ante nu. 101. vers. Tertiò accedit &c. Gratian. discept. for. cap. 106. num. 17.*
4 Quæritur 3. in quo loco sedere debeat Vicarius Episcopi, vel Apostolicus, qui Ecclesia Canonicatum obtinet? Resp. quod Vicarius Episcopi, quando interuenit in habitu canonicali, seu vti Canonicus, sedere debet in loco sui Canonicatus; Vicarius verò Apostolicus, siue constitutus à Papa, cum omnes Episcopi prærogatiuas consequatur, sedere debet immediatè post primam dignitatem, seu post priorem, aut præsidentem Collegij, seu Capituli, *Gratian. dict. capit. 106. numero 1. & seq. &*
5 *numero 26. Achill. decis. 11. de Præb. & dignit.* vbi dicit, quod Episcopus Canonicus debet similiter sedere post Priorem immediatè, *Sbrozz. de Vicar. Episc.*
6 *lib. 2 q. 135. num. 7.* vbi addit, quod Vicarius Apostolicus potest cognoscere etiam causas Episcopo delegatas, *& q. 25. num. 20. Quarant. in ver. Capitulum sede vac. num. 8. Barbos. de Canon. & dignit. cap. 42. num 41 & seq. & de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 54. num 165. Vulp. in prax. iudic. cap. 34. nu 16. Dian. resolut. mor. par. 8 tract. 4 resol. 67.* si verò non interueniat in habitu canonicali, tunc præcedit omnes alios Canonicos, & dignitates, etiam primam post pontificalem, siue sit Vicarius Episcopi, siue Apostolicus, *vt decisum refert Nicolius in suis floscul. siue notabil. in ver. præcedentia, num. 2.*
7 Notandum est autem, quod inter Regulares præcedentia debetur iuxta consuetudinem loci, & si illa non adsit, seruatur consuetudo Romana, *Card. Caual. dec. 588. n. 7.* in hac enim materia precedēdi multum defertur consuetudini, *Teodos. Rub. in suis singular. par. 2. in ver. præcedentia.*
8 Notandum 2. quod cedens Maioratum cui annexa est dignitas Ducis, Marchionis, vel Comitis, etiam post refutationem, & cessionem retinet non solum nomen, sed præheminentijs etiam, honoribus, & priuilegijs antiquis gaudet, quia in pristinæ dignitatis meritum, & memoriam durat semel
9 quæsitum beneficium: vnde Proreges post depositum officium, excellentiæ titulo vtuntur, *vt latè probat Alphons. de Olea in tract. de cession. iur. & action.*
10 *tit. 3 q. 3. nu. 23. & seq.* vbi etiam dicit, quod Aduocatus similiter, qui aduocationis officium deposuit, in dignitate est, & appellatur clarissimus, & torqueri non potest.
11 Notandum 3. quod simplex Parochus, seu Presbyter stolam deferens præcedentiam habere debet super omnes presbyteros, & Rectores, saltem dum vt Canonici collegialiter non incedunt, *vt declarauit Sac. Rituum Congregatio teste Nicolio vbi supra numer. 7.*

S V M M A R I V M.

1 *Quando corpora Sanctorum transferri possint de loco ad locum, & quando ad id requiratur licentia Papæ, vel sufficiat auctoritas Episcopi.*
2 *Reliquias de nouo inuentas venerari non licet, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ.*
3 *Refertur decretum Vrbani VIII. & Sac. Congregationis circa imagines, & reliquias eorum, qui nondum beatificationis, & canonizationis honore insigniti sunt.*

CAP.

CAP. XV.

De Reliquijs, & Veneratione Sanctorum.

1 QVæritur, an corpora Sanctorum, vel partes eorum transferri possint de loco ad locum? Resp. quod aut tradita sunt perpetuæ sepulturæ, & tunc non possunt transferri de loco ad locum, etiam intra eamdem Ecclesiam sine licentia Papæ, *l. nemo humanum iuncta glos. C. de Relig. & sumpt. fun. cap. corpora, de consecr. dist.* 1. nisi necessitas immineat, aut alia iusta, & rationabilis causa concurrat, quo casu sufficit auctoritas Episcopi, & Capituli, *l.* 1. *vbi glos. Cod. eod. tit. d. cap. corpora, cum glos. ibid. vide infra cap. seq.* iusta verò causa videtur, quando in honorem Sanctorum sacella ampliora extruuntur: tunc enim potest Episcopus cum consensu Capituli in eum locum corpora Sanctorum transferre, *Nau. cons. 9. de sepult. Genuens. in Prax. Cur. Neap. num. 1. & seq.* Aut non sunt tradita perpetuæ sepulturæ, vt si extant in aliquo loco per modum depositi & in tali casu aliò exportari possunt sine alicuius licentia, *l. sinecdum, C. eod. tit. de Relig. & sumpt. fun. glos. in d. cap. corpora, Nau. & Genuens. locis cit.*

2 Notandum est etiam quod Reliquias de nouo inuentas venerari non licet, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ, *per tex. in cap. fin. de Reliq. & vener. Sanct.*

3 Item Vrbanus VIII. vetuit, nè imagines eorum, qui nondum beatificationis, aut canonizationis honore insigniti sunt, etiamsi cum sanctitatis, aut martyrij fama, vel opinione obierint, in Oratorijs, Ecclesijs, alijsque locis publicis, aut priuatis cum laureolis, aut radijs, seu splendoribus, aut quocunqne alio signo venerationem, cultumque iudicante proponantur, nec ad illorum sepulchra tabellæ, aliæque res ad beneficia per eorum intercessiones à Deo accepta testificanda, nec lampades, aut alia lumina appendantur, nèue libri miracula, vel reuelationes, aut beneficia huiusmodi continentes imprimantur sine recognitione, & approbatione Ordinarij, qui in ijs recognascendis Teologos, aliosque pios, & doctos viros in consilium adhibere negotiumque instructum ad Sedem Apostolicam transmittere, eiusque responsum expectare debet, *ex decreto edito sub die 13. Martij, & 2. Octobris 1625. relat. per Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. post alleg.* 97. in quo idem Summus Pontifex declarauit, quod sub hoc decreto non comprehenduntur ij, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel longissimi, aut immemorabilis temporis cursum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum scripta, scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarij coluntur.

Item eorum corpora, antequam canonizentur, vel Beati declarentur, non possunt collocari sub altare, *ex decreto Sac. Congregationis to Iulij 1586.* ratio prohibitionis esse potest, nè processu temporis habeantur pro canonizatis; nam prinsquam solemnis ritus canonizandi introduceretur, ordinarius canonizandi modus censebatur supra corpus Martyris, vel alterius pro Sancto habiti construere altare, & super eo incruentum missæ sacrificium celebrare, *vt obseruat Azor. p. 2. lib. 1. cap 26. qu. 4. quem refert Iordon. tom. 2. de Re benefic. lib. 7. tit. 1. num.* 121.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus regulariter non tenetur sequi consilium Capituli, limitatur nu. 2. & seq.*
2 *In alienatione bonorum mensæ Episcopalis requiritur consensus capituli; ampliatur nu. 3. & seq. limitatur nu 8. & seq. vsque ad nu. 14.*
3 *Episcopus non potest de nouo construere Ecclesiam Cathedralem, nisi capituli accedat assensus.*
4 *An in translatione corporum Sanctorum de vno loco ad alium requiratur capituli consensus.*
5 *Requiritur consensus capituli, quando Episcopus solus vellet alienare bona Ecclesiæ inferioris sine Rectore ipsius Ecclesiæ.*
6 *Consensus capituli requiritur tam in alienatione rerum immobilium, quàm mobilium pretiosarum Ecclesiæ cathedralis.*
7 *Res mobilis pretiosa Ecclesiæ non vsucapitur triennio.*
8 *In quibus casibus Episcopus non teneatur requirere consensum capituli, & numer. sequent. vsque ad numer. 14.*
14 *Lapides, & alia cæmenta Ecclesiæ dirutæ possunt de licentia Episcopi applicari vsibus prophanis, non tamen sordidis, exceptis statuis, & imaginibus Sanctarum, quæ in alio templo locari debent.*
15 *Quando res spectat ad Episcopum, & capitulum communiter, requiritur consensus capituli.*
16 *Si legatum communiter relictum fuerit Episcopo, & capitulo, Episcopus non potest illi renunciare in præiudicium capituli.*
17 *Gesta per solum Episcopum in casibus, in quibus capituli consensus exigitur, nulla sunt.*
18 *An in casibus, in quibus requiritur consensus capituli, necessaria sit subscriptio canonicorum.*
19 *An & quando absentes sint vocandi.*
20 *In alienatione rei Ecclesiæ inferioris sufficit consensus Rectoris ipsius ecclesiæ, etiamsi ecclesia esset de iurepatr.*
21 *In pertinentibus ad Prælatum, & Collegium, prælatus in explicatione actus maiorem, vel saniorem partem collegij obtinet.*
22 *Quando minor pars capituli præualeat.*
23 *Assensus Apostolicus non supplet consensum capituli, sed solius Prælati Superioris.*
24 *Iuramentum simpliciter præstitum de rebus Ecclesiæ non alienondis, ad quas alienationes referatur.*

CAP. XVI.

Quando in re agenda per Episcopum requiratur consensus Capituli.

1 QVamuis regulariter satis sit, vt Episcopus requirat consilium Capituli, *vt ait Abb. in cap. nouit, num 7. de His, quæ fiunt à Prælat. & in capit. quanto, num. 5. eodem tit.* vbi etiam obseruat, quod cum Episcopus non teneatur consilium sequi, satisfit iuri ex sola petitione, & expectatione responsi; in aliquibus tamen casibus requiritur con-
2 sensus eiusdem Capituli, quorum primus est, quando agitur de alienatione perpetua bonorum mensæ Episcopalis: tunc enim requiritur expressus Capituli consensus, nec sufficeret tacitus, propter grauitatem præiudicij, & quia interest Capituli, nè Ecclesia fiat deterioris conditionis, *cap.* 1. *& cap. ea noscitur, vbi Abb. de His quæ fiunt à Prælat. cap. sine sen-*

exceptione, 12. *quaest*. 2. *gloss. in cap. primo*, *versic. defensore, in fin de Reb. Eccles. non alien. in* 6.

3 Amplia 1. vt Episcopus non possit de nouo construere Ecclesiam Cathedralem, nisi Capituli accedat assensus, *cap. si Episcopus*, 12. q. 2. *Host. in tit. de Eccles. aedific. §. & quibus ex causis &c. nu.* 6.

4 Amplia 2. vt nec possit Episcopus sine cōsensu Capituli corpora Sanctorum de vno ad aliū locū transferre, quando ex aliqua necessitate, vel alia iusta, & rationabili causa huiusmodi translatio facienda esset, *cap* 1. *corpora*, *vbi glos. de Consecr. dist.* 1 *vide quae diximus supra in cap.* 11. 15. *de Reliquijs*, *& Venerat. Sanct.*

5 Amplia 3. vt requiratur etiam consensus Capituli, quando Episcopus solus vellet alienare bona Ecclesiae inferioris sine Rectore eiusdem Ecclesiae, nē per Episcopum bona Ecclesiae dissipentur *Abb. in d. cap.* 1. *num.* 5. *de His quae fiunt à Praelat. & in cap cum Apostolica nu.* 13. *eod. tit.*

6 Amplia 4. vt consensus Capituli requiratur non tantùm in alienatione rerum immobilium, sed etiā in alienatione mobilium pretiosorum Ecclesiae Cathedralis, qualia sunt vasa argentea columna Ecclesiae, & cętera huiusmodi, *d. cap. sine exceptione, & cap. placuit, iuncto cap. aurum* 12. q. 2. haec enim aequiparantur immobilibus, & pari passu ambulant in hac materia, *extrau. ambitiosae de Reb. Eccles. non alien. nam. l. sancimus*, 17. *Cod. de Sacros. Eccles. l. lex quae tutores*, *C. de Admin. Tut. Abb. in cap. nulli, de Reb. Eccles. non alien. & in cap.* 1. *num.* 5. *& in cap cum Apostolica, nu.* 13. *de His, quae fiunt à Praelat. Quaran. in ver. alienatio rer. Eccles.*

7 *nu.* 24. vbi etiam dicit, quod res mobilis pretiosa Ecclesiae noo vsucapitur triennio.

8 Limita 1. in locis, vbi viget contraria consuetudo, vel quando Episcopus iam praescripsit contra Capitulum, vt ipse exerceat pertinentia ad Collegium, quia tunc non requiritur Capituli consensus, *Abb. in cap. ea noscitur, nu* 6. *& in cap. nouit, nu.* 5. *de His, quae fiunt a Praelat.* vbi dicit, valere consuetudinem, per quam Episcopus solus exerceat iurisdictionalia, & similia sine consensu Capituli.

9 Limita 2. vt nec requiratur consensus Capituli, quando immineret necessitas alienandi res immobiles, seu mobiles pretiosas, puta si debitum vrgeat, ab ipsa Ecclesia legitimè contractum, *cap placuit*, *iuncta glos in ver. necessitate*, 12. q 2. *Abb. in c. cum Apostolica, num.* 13. *de His, quae fiunt à Praelat.* quod intellige iuxta notata *in cap.* 3. *de loco sacro* q 7.

10 Limita 3. quando concurreret euidens vtilitas, quia tunc defectus consensus Capituli non est considerabilis, cum iste consensus magis respiciat solemnitatem, quam substantiam, *Abb. in cap. nouit, nu.* 7. *in fin. de His, quae fiunt à Praelat.* vbi dicit, quod Episcopus in notorijs non tenetur requirere consensum Capituli, *Card. Seraphin. dec.* 443. *num.* 4.

11 Limita 4. quando Capitulum à tempore scientiae non contradixit intrà sex menses: tunc enim videtur consensisse, *arg. cap.* 2. *de Concess. Praeb* praeserrim quando non agitur de alienatione perpetua, quo casu sufficit sola scientia Capituli sine contradictione, *Card. Seraph. d. dec.* 443. *nu.* 4. quemadmodum contemptus in electione, si non contradicat intra tempus praefixum in edicto, quod ponitur pro confirmatione facienda, amplius non auditur, *Abb. in cap. continebatur, nu.* 8. *in cap. cum nos, & in cap. ea noscitur, num.* 8. *de His, quae fiunt à Praelat.* vbi etiam obseruat, quod si Capitulum consensit tractu temporis, valebit concessio vt ex nunc, non vt ex tunc.

12 Limita 5. vt requiratur quidem consensus Capituli, non tamen aliorum Clericorum Ecclesiae, qui non sunt de Capitulo, *Abb. in cap* 1. *n.* 5. *& in cap. cum Apostolica, num.* 13. *de His, quae fiunt à Praelat.*

13 Limita 6. in lapidibus, vel lignis rudibus Ecclesiae dirutae, vel collapsae, in quorum alienatione sufficit solius Episcopi licentia, *Emman. Sà, in ver. Ecclesia, num.* 2. *Layman. in Theol. mor. lib.* 5. *tr.* 9. *cap.* 13. *vers. ait tamen &c. Barbos. de offic. & pot. Episc. p.* 3. *alleg.* 64. *num.* 14. *& seq.*

14 An verò huiusmodi cęmenta possunt de licentia Ordinarij applicari vsibus prophanis? Respondent nonnulli Doctores, quod licèt id fieri possit de licentia Papae, cum huiusmodi prohibitio videatur iuris humani tantum, *cap. proposuit, de Concess. Praeb.* Ordinarius tamen hanc licentiam concedere nequit ob reuerentiam Ecclesiae, cui seruierunt, *cap. ligna, & cap. vestimenta, de Consecr. dist* 1. *& ità tenuit S. Tho. in* 2. 2. *quaest.* 88. *art.* 10. *ad* 9. *Nauar. in Commentar. de Spol. Cleric. §.* 18 *num.* 10. *& seq.*

Ego sentio, posse etiam Ordinarium concedere licentiam, vt lapides, & alia cęmenta altaris vel Ecclesiae destructae applicari possint vsibus prophanis, non tamen sordidis: tum quia vasa sacra ex causis expressis *in cap. aurum*, 12. q. 2. praeuia eorum execratione vendi possunt ab Ordinario, *Mastric. de Tacit. lib.* 25. *tit.* 6. *num.* 11. *Laymàn. in Theol. mor. lib.* 5. *tr.* 9. *c.* 13. *num.* 5. tum etiam quia sicut Ecclesia maiori ex parte exusta, vel destructa, desinit esse consecrata, *cap. de fabrica, vbi glos. in ver. innouata, de Consecr. dist.* 1. & altare enormiter deformatum, definit similiter esse consecratum, *cap.* 1. *& cap. quod in dubijs de Consecr. Eccl. vel altar.* ità etiam, immò à fortiori lapides, ligna, & alia cęmenta altaris, vel Ecclesiae dirutae, seu destructae, desinunt esse sacra, *Syluest. in ver. benedictio num.* 7. *vers. vel in alio loco honesto &c. Barbos. de offic. & pot. Episc. alleg.* 64. *num.* 14. *& seq. Emman. Sà in ver. Ecclesia, num.* 2. *quem refert, & sequitur Layman. loco cit. num.* 6. *vers. ait tamen &c.* saltem si materia diruta nullum amplius signum, vel indicium seruet, quod pertinuerit ad Ecclesiam; idque magis procederet, quando concurreret necessitas, vel alia rationabilis, & vrgens causa, vt *ad Lud. Mirand. tom.* 1. *manual. Praelat. qu.* 34. *quem refert idem Layman. loco cit.* subdens, quod sacrae statuae, & imagines in alio templo locari debent, & ità seruari in Hispania testatur *Nauar. loco supra cit. d. §.* 18. *n.* 11. *vers. secundò eiusmodi &c.* vbi ligna Ecclesiae veteris dirutae, quae nouae construendae inepta sunt, etiam sine licentia Ordinarij venduntur plus offerenti, etiam volenti ex eis domum prophanam construere, *prout refert Layman. loco proximè cit.*

15 Secundus casus, in quo requiritur consensus Capituli, est, quando res spectat ad Episcopum, & Capitulum communiter, *Abb. in d. cap. nouit, num.* 7. *vers. tertiò in spectantibus &c. De his, quae fiunt à Praelat. Piasec. in Prax. p.* 2. *capit.* 5. *num.* 33.

16 *vers. posset etiam &c.* vbi dicit, quod si legatum communiter fuerit relictum Episcopo, & Capitulo, Episcopus non posset illi renunciare in praeiudicium Capituli.

17 Notandum est autem, quod gesta per solum Episcopum in casibus, in quibus Capituli consensus exigitur, nulla sunt, *Abb. in cap. nouit, num.* 7. *de His, quae fiunt à Praelat. Innoc. in c.* 1. *eod. tit. Genuens. in tract. de Eccles. q.* 381.

18 Notandum 2. quod in casibus, in quibus requiritur cōsensus Capituli, regulariter non est necessaria subscriptio Canonicorū, nisi in casibus à iure expressis, & tūc satis esset, si hęc subscriptio stat per Notarium,

rium, *l.pactum, C.de Pact. Abb. in cap.1. num.4.de His, quæ fiunt à Prælat. Quaran. in ver. alienatio rerum Eccl. num.3.& 4.*

19 Notandum 3. quod in dictis casibus non requiritur consensus Canonicorum absentium, sed tantùm præsentium, *gloss.in cap.2.ver. ipsorum, de Testibus in 6.* vbi ponit solum tres casus, in quibus absentes sunt vocandi, *Abb. in d.cap.1.nu.5. de His, quæ fiunt à Prælat.*

20 Notandum 4. quod in alienatione rerum Ecclesiæ inferioris sufficit consensus Rectoris ipsius Ecclesiæ, etiamsi Ecclesia esset de iurepatronatus;nam consensus Patroni non est de necessitate, *c. placuit, 12.q.2. Innoc. in c.1.& ibidem Abb.num.5. d.tit. de His, quę fiunt à Prælat. Quaran in ver.alienatio rer. Eccles. nu.3 & 4.*

21 Notandum 5. quod in pertinentibus ad Prælatum, & Collegium, Prælatus in explicatione actus maiorem, vel saniorem partem Collegij obtinet, *vt inquit Abb. in c. ea noscitur,nu.5.eodem tit.de His, quę fiunt à Prælat.& in c.1.num.3.& 11.de His, quæ fiunt à maior.part.Capit.*

22 Notandum 6. quod licèt minor pars Capituli, seu Collegij, vel Vniuersitatis ex causa rationabili possit impedire decretum maioris partis: non tamen potest aliquid disponere nomine totius Vniuersitatis; nisi maior pars esset priuata propter delictum, quia tunc potestas totius Vniuersitatis residet in non delinquentibus, *cap.gratum, de Postulat. Prælat. & not. Abb. in dict. cap. ea noscitur, numer.5.*

23 Notandum 7. quod assensus Apostolicus supplet tractatum, & consensum Prælati superioris,non tamen consensum Capituli,*Quaran.in ver. alienatio ver. Eccles.nu.7.vers.in cæteris &c.*

24 Notandum 8 quod iuramentum simpliciter præstitum de rebus Ecclesiæ non alienandis, restringitur ad alienationem illicitam,non autem ad necessariam, vel Ecclesiæ vtilem, *Mantic.de Tacit.lib.25. tit.6.nu.12.Genuens.in tract.de Eccles.q.546.Nau.conf. 2.nu.1.de reb.Eccles.non alien.lib.3.Quaran. loco cit. d. nu.7.vers.in cæteris &c.*

SVMMARIVM.

1 *Capitulum regulariter congregari debet in loco consueto, aliàs actus esset nullius roboris: declaratur, & limitatur num.2.*
2 *Non est de substantia Capituli certus locus,sed omnis locus, in quo Capitulum est congregatum, dicitur capitularis, dummodò sit honestus.*
3 *Regulariter electio, & alij actus Capitulares faciendi sunt in Ecclesia.*
4 *Nulla est electio, si cessante causa legitima fieret extra ambitum Ecclesiæ Cathedralis.*
5 *Vocatis omnibus de Capitulo ad aliquem actum, si aliqui non veniant, tota potestas capitularis remanet in illis, qui venerunt: declaratur num.6.*
6 *Quando minor pars Collegij possit vocare maiorem, & procedere ad actus expeditionem.*
7 *Quando ad conuocandam Vniuersitatem sufficiat sonus Campanæ, & quando requirantur litteræ,vel nuncius.*
8 *In quo loco fieri debeat electio Summi Pontificis.*

CAP. XVII.

An validi sint actus à Capitulo, vel Collegio celebrati extra locum consuetum.

1 RESp. quod Capitulum congregari regulariter debet in loco consueto, alioquin actus esset nullius roboris, *vt d.glos.communiter recepta in cap. in nomine, ver.fieri in Vrbe, 23. dist.* quod procedit, si
2 ibi commode fieri possit, secus si aliqua iusta causa occasionem præberet mutandi solitum locum: tunc enim Capitulum congregari potest vbi melius obtulerit se facultas, & actus ibi gesti, essent validi; non enim est de substantia Capituli certus locus, quinimmò omnis locus, vbi Capitulum est congregatum, dicitur Capitularis,dummodò sit honestus, *dict.cap.in nomine, vers.quod si prauorum cap.cum terra, & ibidem gl. in ver.in quo, extr.de elect. Innoc.in c.cum ex iniunctio, n.2.de Non oper.nunciat.* vbi etiam dicit,
3 quod regulariter electio, & alij actus Capitulares faciendi sunt in Ecclesia, *Bald. in l.nulli, num. 2. ff. Quod cuiusque Vniuers.nom.&c. Abb. in cap. quod sicut, num.2.eodem tit.de elect.* subdens, quod nulla
4 esset electio, si cessante causa legitima fieret extra ambitum Ecclesiæ Cathedralis, *Rot.decis.36 num.4. & seq.par.6. Recent.* vbi, quod vocati omnibus de
5 Capitulo ad aliquem actum, si aliqui non veniant, tota potestas capitularis remanet in illis, qui venerunt, & gesta per illos valet tamquam gesta à Capitulo: contumacia enim aliquorum non potest impedire actiones, & acta capitularia, sed eis est imputandum, si non venerint, *vide Innoc.in d.cap. cum ex iniunctio,num.2.de Nou.oper.nunciat.& in cap.t.nu. 2. de Maior.& obed. Abb.in cap.cum omnes,num.11. &*
6 *seq. de Constit.* vbi, quod si est aliquis, ad quem spectet congregatio Vniuersitatis, tunc si ad mandatum illius non veniant omnes, possunt venientes explicare actum,etiamsi non interueniant duę partes, vel maior pars Collegij, quasi conuocatio Superioris constituat non venientes in contumacia,& contumacia priuet illos facultate dandi vocem:vnde si in Vniuersitate sint centum, & ex vocatis ab habente potestatem conuenerint 30. ius Vniuersitatis residet in istis 30. si verò non est aliquis, ad quem spectet conuocatio, tunc si instat finis termini Vniuersitati præfixi ad actus expeditionem,potest minor pars vocare maiorem, & nolente ea venire, potest minor pars ad actum procedere, quia non debet priuari propter contemptum maioris partis; sed si terminus non est præfixus ad actum explicandum, tunc debent saltem interuenire duæ partes, & moneri debet tertia pars ab habente talem facultatem, aliàs posset tertia pars agere de contemptu, *Put.dec.283.lib.3. vbi de communi, vide Bald.in l.nulli, num.2.ff.Quod cuiusque vniuers.nomin.*
7 vbi subijcit, quod quando requiritur conuocatio absentium, ad quos sonus campanæ non potest pertingere, nec Preconum, tunc sonus campanę non sufficit; idemque dicendum, quando agitur de factis grauibus,in quibus non sufficit conuocare Vniuersitatem per campanam, sed conuocari debet per nuncium,vel litteras, *Vt d idem Abb.in d.cap.cum omnes, in fin.*
8 Quæres, in quo loco fieri debeat electio Summi Pontificis? Resp. quod fieri debet in conclaui clauso, & non in alio loco, aliàs electio irrita est, *iuxta formam traditam per Greg XV.& Vrbanum VIII. quorum constitutiones refert,& explicat Bonacin.in tract.de Censur.in partic.disp.2.q.7.pun.1.§.2.per tot.*

SVMMARIVM.

1 *In quo loco consecratio Episcopi facienda sit.*
2 *Episcopus electus, si intra sex menses munus consecrationis non susceperit, Ecclesiâ ipso iure est priuatus.*

3 An

3 *An ad incurrendam huiusmodi priuationem requiratur sententia declaratoria, & nu. 5.*
4 *Parochus, qui intra annum ad sacerdotium non ordinatur, Ecclesiam ipso facto amittit absque alia monitione.*
5 *An, & quando delinquens teneatur soluere pœnam ante sententiam declaratoriam.*
6 *Quid si pœna ad sui executionem non requirat actionem hominis.*

C A P. XVIII.

In quo loco consecratio Episcopi fieri debeat.

1 RESP. quod si extra Curiam Romanam fiat, in Ecclesia, ad quam promotus fuit, aut in Pro-
2 uincia, si commodè fieri poterit, celebrari debet, *ex Conc. Trident. sess. 23. de ref. cap. 2.* vbi etiam decernitur, quod Ecclesijs Cathedralibus, seu Superioribus quocunque nomine, ac titulo præfecti, etiamsi S. R. E. Cardinales sint, munus consecrationis intra tres menses suscipere debent, alioqnin ad fructuum perceptorum restitutionem tenentur: & si intra totidem menses postea id facere neglexerint, ecclesijs ipso iure sunt priuati.

3 An verò ad incurrendam huiusmodi priuationem requiratur sententia declaratoria? Resp. quod alij asserunt, sententiam declaratoriam in tali casu non requiri, quemadmodum nec requiritur sententia
4 huiusmodi quoad parochum, qui post obtentam Ecclesiam parochialem, & habitam illius pacificam possessionem non promouetur ad presbyteratum intra annum, quo casu Ecclesiam ipso facto amittit, peccatque mortaliter, si anno elapso illa retinet, vel fructus post annum perceptos non restituit, *iuxta tex. in cap. licèt canon. de elect. in 6.* vbi Parochus in tali casu beneficio absque alia monitione priuatur, *& ità sensit Nau. in man. cap. 25. nu. 118 Reginaldus lib. 13. num. 281. & alij apud Bonacin. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 7. § 2. num. 17.* subdens, hoc intelligendum esse respectu illorum locorum, in quibus prædictus textus *in cap. licèt canon*, est acceptatus, aut in quibus contrarium legitima consuetudine non est receptum.

5 Alij verò contrarium quoad Episcopum sentiunt, videlicet quod requiratur in casu prædicto sententia declaratoria, *ità tenet Bonacin. loco cit. num. 18. vbi citat Suar. l. 5. cap. 8. nu. 13.* ratio est, quia delinquens non tenetur ante sententiam declaratoriam soluere pœnam, quæ non potest mandari executioni absque actione hominis: nisi manifestè appareat, talem esse legislatoris intentionem, vt velit, delinquentem pœnam subire ante Iudicis sententiam; in dubio autem præsumitur legislatorem nolle reum obligare ante sententiam ad pœnam, quæ ad sui executionem requirit actionem ipsius delinquentis, vel alterius, sed censetur pœnam imposuisse sub hac conditione, si delictum per Iudicis sententiam fuerit declaratum, *vide Lessium lib. 2. de Iustit. cap. 29. dub. 8. num. 67. Valentiam par. 2. disp. 7. q. 5. pun. 6. § 3. Azor. par. 1. lib. 5. cap. 8. q. 4. Suarez lib. 5. de legib. cap. 8. num. 5. Fillinc. tract. 21. cap. 11. q. 9. nu. 23. & seq. Layman lib. 1. tract. 4. cap. 15. nn. 8. & seq. Bonacin. d. tract. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 7. § 2. num. 8.* vbi subijcit, quod etiamsi delictum, propter quod imposita est pœna ipso facto, ità notum sit, vt nulla tergiuersatione celari possit, adhuc delinquens non tenetur ante sententiam declaratoriam soluere pœnam, quæ ad sui executionem requirit hominis actionem; vnde reus non tenetur se rebus propriis spoliare, nec se aliquo officio priuare ante sententiam declaratoriam delicti, nisi aliter constet de mente legislatoris, *& ità sensit etiam Sac. Regularium Congregatio, prout refert Nicolius in suis floscul. sine notabil. in ver pœna, nu. 14. Dian. par. 2. tract. 17 resol. 67.*

6 Dixi, *quæ non potest mandari executioni absque actione hominis*, quia pœna, quæ ad sui executionem nullam hominis actionem requirit, ante Iudicis sententiam incurrritur; talis est censura, & irregularitas: incapacitas bonorum: inhabilitas ad matrimonium, vel ad petendum debitum coniugale, vel ad officium, vel ad sacramenta suscipienda, vel ministranda; huiusmodi enim pœnæ, aliæque omnes, quæ in abstinentia ab aliqua receptione, vel actione consistunt, commisso delicto statim incurruntur, cum nulla actio requiratur ad has pœnas incurrendas, *Sot. l. de iust. q. 6. art. 6. conclus. 2 Valent to. 2. disp. 7. q. 5. pun. 6. Clauis Regia lib. 3. cap. 9. num. 23. Azor. lib. 5. cap. 7. q. 4. Reginald. lib. 13. num. 279. & alij apud Bonacin. d. q. 1. pun. 7. § 2. num. 9. & seq.* vbi etiam obseruat, eum, qui in pœnam priuationis officiorum, vocis actiuæ, & passiuæ ipso facto incidit, non teneri priuare se officio, vel beneficio, aut voce actiua, vel passiua, quoties hoc præstare nequit sine periculo grauis infamiæ, etiamsi lex decernat, delinquentem debere se ab officio abstinere non expectata vlla sententia, quia ius ad propriam famam conseruandam, præponderat iuri humano indicenti priuationem officiorum &c. tenetur tamen pœnitens quam primum petere dispensationem, nè interim officium, quo priuatus est, iniquè retineat, *vide Nauarr. in man. cap. 23. num. 67.*

S V M M A R I V M.

1 *Episcopo degente in remotis partibus Vicarius simpliciter constitutus potest expedire ea, quæ speciale mandatum requirunt.*
2 *Quando dicatur Episcopus esse in locis remotis.*
3 *Vicarius Episcopi potest absoluere à casibus reseruatis, quando Episcopus abest diœcesi, etiamsi ab ea non longè absit.*
4 *Quando Vicarius regularis possit absoluere à casibus reseruatis.*
5 *Vicarius Episcopi regulariter non potest sine speciali mandato absoluere à reseruatis: limitatur nu. seq.*
6 *Sede Episcopali vacante Vicarius Capituli absoluere potest à reseruatis.*
7 *Commissio extenditur ad similia, vel minora, non autem ad maiora.*
8 *Ordinarij per totam diœcesim constituere debent Pœnitentiarios cum facultate absoluendi à casibus reseruatis.*

C A P. XIX.

An Episcopo degente in remotis, possit Vicarius simpliciter constitutus ea expedire, quæ requirunt speciale mandatum.

1 AFfirmat *Host. in Sum. in tit. de Pœnit. & remiss. §. cui confitendum, num. 17. vers. quid de officiali Episcopi &c. latè Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 6. num. 9. & par. 3. alleg. 54. num. 97.* vnde posset in tali casu dimissorias ad ordines concedere, *Iordan. Elu-*
2 *cubr. diuers. lib. 3. tit. 6. num. 120. & seq.* subdens, quod re-

relinquitur arbitrio Iudicis, quando Episcopus di-
catur esse in remotis.
3 Obserua tamen, quod etiamsi Episcopus non
longè absit à Diœcesi, posset eius Vicarius sim-
pliciter constitutus à casibus eidem Episcopo re-
seruatis absoluere, quia non sunt detinendi subdi-
ti in statu peccati, sed ab eo quamcitius liberan-
di, *Peteiu. in Priuil. minim. tom. 1. const. 4. Sixti IV. §.6. num 16 Homobon. in exam. Eccles. par. 1. tractat. 5. cap. 4. quæst. 21. Beia par. 4 cas. 37. Nald. in Summ. ver. abesse num. 11. & ver. absolutio num 15. quos refert, & sequitur Dian. par. 3. resol. mor. tract. 2. de Dub. regular. res. 28.* vbi dicit, quod etiam Vicarius Regularis
6 potest concedere facultatem absoluendi à reseruatis, si Præpositus absit è domo per vnum diem na-
turalem, nisi Præpositus, seu Superior eodem die
esset reuersurus, vel nisi subditus de industria sine
sufficienti causa in illum diem confessionem distu-
5 lisset. Vicarium verò Episcopi non posse regulari-
ter absoluere à reseruatis sine speciali mandato,
tradit Sbrozz. de Vicar. Episc. lib. 2. quæst. 19. numer. 2.
6 potest tamen Vicarius Capituli sede Episcopali
vacante, absoluere à casibus Episcopo reserua-
tis, *latè Barbos. de offic. & potest. Episcop. alleg. 54. numer. 60. & sequent.* vbi 49. casus enumerat, in
quibus exigitur speciale mandatum, quos ta-
men necesse non est in Vicariatus commissione
omnes nominatim exprimere, sed satis est, si
aliqui exprimantur cum clausula generali, *& ad omnia alia etiamsi exigant speciale mandatum, capit. qui ad agendum, §. sed si aliquis, de Procur. in 6. Couar. variar. lib. 1. cap. 6. numer. 2. versic. Quarto &c. & lib. 2. cap 5. num. 8. Sbrozz. vbi supra lib. 1. quæst. 65. numer. 5. & quæst. 67. numer. 3. Barbos. loco cit. dict. allegat. 54. numer. 124.* vbi addit, quod commissio
7 extenditur ad similia, vel minora, non autem ad
maiora, *iuxta textum in clement. non potest, de Procur.*
8 Obserua 2. quod Ordinarij per totam suam
diœcesim, & præsertim in ijs locis, qui à Ci-
uitate, & Cathedrali sede longiùs remoti sunt,
constituere debent Pœnitentiarios cum faculta-
te absoluendi à casibus reseruatis, ità vt illis quo-
que liceat eamdem alijs, si opus fuerit, etiam vi-
ua voce impartiri, præsertim in solemnibus, ac præ-
cipuis anni festiuitatibus, *iuxta decretum Sac. Congreg. quod refert Nicolius in suis floscul. siue notabil. in ver. casus num. 1.*

IOANNIS CAROLI ANTONELLI SAC. THEOLOGIÆ, AC I.V.D. VELITERNI

LIBER SECVNDVS. DE LOCO LEGALI.

SVMMARIVM.

1 *Ciuis alicuius Ciuitatis, vel Prouinciæ non potest eligi, nec esse officialis eiusdem loci, nisi quatuor mensibus, aliàs punitur proscriptione bonorum, limitatur num 2. & seq. vsque ad nu. 7.*
7 *Vasallus inuestitus de iurisdictione, potest ipse in suo Castro illam exercere.*
8 *Obligatia facta à subdito in fauorem officialis in loco, vbi habet iurisdictionem, non tenet: limitatur nu. 12. & seq. vsque ad fin.*
9 *Quid si obligatio facta fuerit ad fauorem domestici, & familiaris ipsius officialis.*
10 *Legi prohibitiuæ ob publicum fauorem introductæ, non possunt partes rennuciare.*
11 *Commodum quæsitum ab officiali ex contractu huiusmodi, applicatur fisco.*

CAP. I.

De Iudicijs Ciuilibus.

Quæstio I.

An Ciuis alicuius Ciuitatis, vel Prouinciæ possit esse, seu eligi officialis eiusdem loci.

1 REsp. negatiuè, nisi quatuor mensibus, & tunc cum permissione Principis, aliàs punitur proscriptione bonorum, siue sit originarius eiusdem loci, siue ibi habeat tantùm domicilium, *l. in consiliarijs, C. de Assessor. l. hi, qui, & l. si cui in Prouincia, ff. ex quib. caus. maior. l. si eadem, vbi gloss. ff. de Offic. Asseß.* ratio videtur esse, nè quid ex gratia faciat: quia nemo Propheta acceptus est in patria sua, *vt d. Paris. de Put in tractac. de Sindic. in §. Assessor, n. 38. & seq. Thesaur. dec. 268. n. 1.*

2 Hæc tamen Conclusio limitatur 1. nisi ciuis esset eminentissimæ scientiæ, & experimenti; tunc enim receditur à regula iuris, & potest quis esse Assessor in propria Patria, *Paris. de Put. loco cit. nu. 4. Sbrozz. de Offic. Vicar. lib. 1. q. 34.* vbi dicit, quod in tali casu potest esse Vicarius Episcopi.

3 Limitatur 2. in Assessore Procuratoris Cæsaris, qui est Iudex inter fiscum, & priuatum, *l. fin. vbi gl. ff. de offic. Asseß. Paris. de Put. in dict. §. Assessor, numer. 39.*

4 Limitatur 3. quando quis non habet salarium à Publico, nec iurisdictionem, quia tunc potest assidere in sua Prouincia, *Paris. de Put. in dict. §. Assessor, numer. 41.*

5 Limitatur 4. vt possit quis esse locum tenens, & delegatus in propria Prouincia, *secundùm Bald. & alios, quos refert, & sequitur idem Paris. de Put. vbi supra, num. 42.*

6 Limitatur 5. in Castris paruis, vbi officiales exteri vix possent ex emolumentis officij victum parare, *Bertran. consf. 1. nu. 9. lib. 3. quem refert Thesaur. decis. 268. num. 2.*

7 Limitatur 6. in locis, vbi adest contraria consuetudo, *Idem Thesaur. dict. decision. 268. numer. 2.* vbi etiam dicit, quod Vassallus inuestitus de iurisdictione, potest ipse in suo Castro illam exereere.

8 Quæres, an Officialis in loco, vbi habet iurisdictionem, possit contrahere? Resp. quod si loquimur de obligatione passiua, vt si officialis se se obligauerit ad fauorem subditi, obligatio erit valida; in hoc enim non videtur vigere prohibitio cessante ratione legis prohibentis contractum cum personis subditis propter metum reuerentialem; si verò loquimur de obligatione, & contractu ad fauorem, & commodum officialis, tunc obligatio, & contractus regulariter non tenet, etiamsi iuramentum, aut quæcunque renunciatio interuenerit, *l. principalibus, ff. de rebus cred. l. 1. Cod. de Contract.*
9 *iud.* vbi, quod neque domestici, & familiares ipsius

Iudi

Iudicis contrahete possunt, *gloss. in l. in quorum. ff. de Pignor. late Peregrin de Iur fisc. lib. 4. tit. 7. num. 12 & seq.* vbi dicit, quod legi prohibitiuæ ob publicum
10 fauorem introductæ, non possunt partes renunciare, *Merlin. de Pignor. lib. 2. tit. 2. quæst. 82. num. 1. & seq.* vbi subijcit, quod commodum ab officiali
11 quæsitum ex contractu, applicatur fisco, *Natt. cons. 50. num. 13. Cephal. cons. 164. num. 14. vol. 2. Rot. dec. 26. num. 16. & seq. par. 6. Recent.* vbi, quod talis contractus est ipso iure nullus, nec firmatur iuramento, quia cum adest metus, consensus abest; certum autem est, iuramentum nihil operari, quando non adest consensus, *l. fin. cum ibi not. C. de non numer. pec. Cancer. var. lib. 3. cap. 1. nu. 104. & seq.*

12 Limita, si contractus factus fuerit inter officialem, & non subditum: cessat enim ratio prohibitionis cum non subdito, & ideò contractus est validus in tali casu, *vide Cancer. dict. lib. 3. cap. 1. nu. 104. & seq. Peregr. d. lib. 4. tit. 7. num. 11.* idemque dicendum, quando contractus fit cum subdito potenti, nec timente officialem, *Rota dict. decision. 26. numer. 24.*

13 Limita 2. si subditus, cum quo officialis contraxit, nolit, contractum rescindi, sed ei stare velit; tunc enim contractus reputabitur validus, cum non possit rescindi inuito subdito, cujus intuitu, & fauore id à lege inductum est, *vt d. idem Cancer. d. lib. 3 cap. 1. nu. 103.*

14 Limita 3. in rebus, quæ ad victum, supellectilia, & his similia pertinent, vel quando adesset specialis Principis licentia, *l. 1. C. de Contract. iud. Peregr. d. lib. 4. tit. 7 nu. 12. vers. limita 2. &c.*

15 Limita 4. in his, quæ pertinent ad studiorum causam, *Peregr. loco cit. vers. item & ea &c.*

16 Limita 5. quod contractus fuit celebratus bona fide, vt quia initus fuerit palam cum iusto pretio, *Io. Franc. de Ponte cons. 49. nu. 42. & 56. lib. 1. quem refert, & sequitur Merlin loco cit. num. 8. 9. & 14.* vel si constaret, ab officiali nullum fuisse incussum timorem, vel contractum fuisse initum pro necessitatibus ipsius officialis, *Peregr. d. lib. 4. tit. 7. nu. 12. vers. limita 4. &c. & num. 14. Rot. dict. decis. 26. numer. 24. par. 6 Recent.*

17 Limita 6. in officiali, qui non habet iurisdictionem, quia ex sola dignitate non præsumitur metus, aut violentia, nisi probetur, *l. ad inuidiam, vbi Bald. & alij, C. de ijs, quę vi, metusue caus. &c. Peregrin. loco cit. d. tit. 7. num. 14.*

18 Limita 7. in officiali gerente officium in loco originis, quia dicta prohibitio intelligitur de officialibus exteris, *Peregr. d. lib. 4. tit. 7. num. 9. & 10. Merlin. d. lib. 2 q. 82. nu. 10.*

19 Limita 8. in donatione remuneratoria ex causa de præterito; hæc enim in fauorem Prætoris fieri potest pro meritorium æquiualentia, *l. Attilius Regulus, ff de donat. Peregrin. dict. tit. 7 num. 12. vers. limita 5. &c.*

20 Limita 9. in officiali contrahente in vtilitatem Vniuersitatis, cui præest, *Bart. in d. l. principalibus, ff. de Reb. cred. Peregrin. vbi supra d. tit. 7. num. 12. versic. limita 6. &c.*

21 Limita 10. in officiali gerente officium perpetuum, seu ad beneplacitum: hic enim potest contrahere cum subdito, quia textus prædicti procedunt dumtaxat in officialibus ad certum tempus, *vt d. Bart. in d. l. principalibus, ff. de rebus cred. Cancer. var. d. lib. 3. cap. 1. num 98.* quamuis enim ratio metus magis vigere videatur in officialibus perpetuis, tamen quoad eos huiusmodi fictio, seu præsumptio reijcitur per textum *in l. Præsidis, ff. de rebus cred.* expresse permittentem, vt huiusmodi officiales perpetui cum subditis suis contrahere possint, nisi fortè in tali casu probetur metus, *Natt. cons. 50. num. 13. Peregr. d. lib. 4. tit. 7. num. 10.* vbi dicit, quod officialis ad beneplacitum constitutus, æquiparatur perpetuo, propter incertitudinem, *Cancer. loco cit. nu. 99.* quod prouidè factum est, nè alioquin officialis perpetuus semper haberet interdictum commercium, & sic redderetur quodammodo mancipatus pœnæ, *vt rectè obseruat Merlin. d. lib. 2. quæst. 82. num. 13. & 14.* subdens, quod respectu officialis perpetui probari debet metus aliunde, quàm ex præsumptione legis, quia ad hunc casum lex fingendo non protrahitur.

22 Idem dicendum est in Barone contrahente cum Vassallo: quia etiam in tali casu contractus subsistit, & præsumptio metus cessat, nisi aliunde probetur, *Rot. in Bononien. Canonum 30. Maij 1646. coram Meltio, quæ apud Merlin. de pignor. est dec. 123. nu. 9. & seq. quamuis contrarium senserit eadem Rota d. decis. 26. nu. 22 par 6. Recent.*

23 Limita 11. in vltimis voluntatibus: potest enim officiali legari, aut aliter per vltimam voluntatem valide relinqui, quia dictæ leges prohibitiuæ loquuntur tantùm de contractibus, *vt d. Peregrin. dict. tit. 7. num. 13.*

S V M M A R I V M.

24 *Iudex ordinarius tenetur ius reddere in suo territorio, & in loco solito maiorum: limitatur nu. 27. & seq.*
25 *Locus maiorum in Iudice ordinario est omnis locus existens intra territorium.*
26 *Delegatus ad vniuersitatem causarum, tenetur seruare locum delegantis, & potest sedere intra territorium delegantis.*
28 *In quo loco possit quis conueniri coram Delegato Papæ.*
29 *Episcopus sine iusta causa non potest remouere cathedram, & tribunal a Ciuitate ad longum tempus.*
30 *Vicarius generalis Episcopi potest in quolibet loco diœcesis ius reddere, sicut Episcopus.*
31 *Secreta non carent suspicione, & plerunque irrita sunt, & cassanda.*
32 *Reformationes populi debent fieri in publico Palatio.*
33 *Delegatus ad vniuersitatem causarum potest alium locum eligere præter Tribunal suorum Antecessorum.*
Partes etiam ex post facto possunt locum declarare, ibidem.
34 *Iudex tempore pestis potest ius dicere in fenestra domus suæ.*
35 *Iudex appellationis potest etiam in domo sua, & in alio loco honesto ius reddere.*
36 *Episcopus excusatur ad effectum alternatiuæ, si propriam diœcesim ingredi non possit ad residendum ob proteruiam impiorum.*
37 *In actis respicientibus litis ordinationem non tenetur Iudex seruare locum maiorum, sed tantùm in ijs, quæ pertinent ad litis decisionem.*
38 *Duces belli etiam extra territorium existentes habent imperium in homines suæ iurisdictionis.*
39 *Arbiter potest sibi eligere locum, vbi vult, dummodo locus honestus sit.*
40 *Si compromissum factum sit in Villa, valeret sententia lata in Ciuitate, etiamsi non fuerit actum de eo loco.*
41 *Delegatus ad vnam causam, Dominus feudi, Abbas, Archidiaconus, Præpositus, & alij non habentes territorium, sed tantùm iurisdictionem in personas, possunt sibi eligere quemlibet locum, dummodò honestus sit: declaratur numer. 42.*
43 *Delegatus ad vnam causam an possit procedere extra territorium non subditum delegantis, si ambæ partes consentiāt.*

44 Cau-

44 *Cautio de non offendendo, obligat etiam extra territorium iurisdicentis.*
45 *An & quando valeant acta gesta per Iudicem in Ecclesia.*
46 *An valeant contractus initi in Ecclesia.*
47 *Episcopus non tenetur accedere ad locum litigij, vel alium ibi delegare, etiamsi haberet duas diœceses.*
48 *Episcopus causas Capitulariarium diœcesis vnitæ potest cognoscere vel in loco sui domicilij, vel in suo consueto tribunali.*
49 *Iudices ciuiles, licèt non habeant cognitionem causarum criminalium, habent tamen potestatem procedendi in causis criminalibus incidentibus in causa ciuili absque alia delegatione.*
50 *Iudex maleficiorum an & quando possit cognoscere de causa ciuili.*
51 *Commissa causa intelligitur commissa tam ciuiliter, quàm criminaliter etiam quoad illius decisionem.*
52 *An Vicarius Episcopi ex generali commissione possit inquirere, & punire subditorum excessus, eosque absoluere.*

Quæstio II.

In quo loco Iudex ius reddere debeat.

24 Regula est, quod Iudex ordioarius tenetur ius
reddere in suo territorio, & in loco solito
maiorum suorum, vbi videlicet prædecessores soliti
fuerunt ius reddere, alioquin sententia non vale-
ret, *l.pen in fin ff de Iust & iur.l.cum sententiam, vbi
DD.C.de sentent.& interlocut omn. Iud. Bart in l. si vt
proponis, 5.C.Quom.& quan ind & in l. 1. C. de senten.
ex breu. recit. & in l.si locus, ff. de iudic. Bald. & alij
communiter in l.pen.ff.de inst.& iur.Vant.in tit.de nullit.
ex defect.iurisd.& vnde, ac quib.mod.&c. num. 110. &*
25 111. vbi dicit, locum maiorum in Iudice ordinario
esse omnem locum existentem intra territorium,
dummodò non obstet contraria consuetudo, *Maran.de ordin.iudic.par.6.tit.de decisor.ind.1.act.nu.71.*
26 *& seq.* vbi, quod delegatus ad vniuersitatem cau-
sarum tenetur seruare locum delegantis, *de quo vide
Bald.in l.testamenta,num.3.C.de testam & in d.l. pen. in
2.lect vers fin.ff.de inst.et iur. et in l.si locus, ff.de iudic.*
27 vbi dicit, quod talis delegatus potest sedere intra
territorium delegantis, dummodò ad eum locum
partes incommodè possint interuenire, *Abb. in c.
P. & G.num.15.de offic.& pot ind.deleg. & in cap. dilectus,29.num.4.de rescript.* vbi subijcit, quod in quo
28 loco potest quis conueniri coram Ordinario suo si-
ue ratione domicilij, siue ratione contractus, siue
delicti, in eo loco potest conueniri coram delegato
Papæ: nec est curandum, quod trahatur extra do-
micilium per plurimas dietas, quia nullum graua-
men per impetrationem sibi infertur, cum Papa sit
ordinarius cunctorum, *iuxta tex. in cap. cuncta per
mundum, 9 q.3.*
29 Hæc tamen regula limitatur 1. in Episcopo habente plura Castra, vel Oppida in sua diœcesi, qui potest in quolibet loco de diœcesi, vbi reperitur, curiam erigere, citare, ac sententias ferre, *iuxta textus, in cap.cum Episcopus, de offic.ordin. in 6. Bald. in l testamenta,num.3.C.de testam.Card.in clem.vn. num.1. de for.comp.Gonz.ad reg.8. Cancell. glos.43. num.192. Vant.loco citato num.* 111. vbi id intelligit ad modicum tempus, quia ad longum tempus non potest Episcopus sine iusta causa remouere cathedram, & tribunal à Ciuitate, *cap. placuit, vt nemini, 7. quæst.1.*

30 Idem dicendum in Vicario generali Episcopi, ac Præside Prouinciæ: isti enim in quolibet loco diœcesis, vel Prouinciæ possunt ius reddere, *vt tradunt DD.in d.l.pen.ff.de iust.& iur Vant.loco cit.dict. nu.117. Maran.de Ordin.indic.par.6.in tit.de decisor.ind. 1. act. nu.82.Barbos.de offic.& pot.Episc.alleg.80.à num.1.vsque ad 10.*
31 Limitatur 2. quando Iudex de consensu partium,
vel ex iusta causa ferret sententiam in alio loco
non solito: valeret enim sententia propter proro-
gationem, dummodò non egrediatur suum terri-
torium,& locus aliàs sit congruus, & honestus, *glos.
fin.in l cum non eo die, Cod.Quand pronoc.non est necess.
Abb.in cap. P. & G. num.14. de offic.deleg. Bart. in d.l.
pen.circa fin.ff.de iust.& iur.Bald.in d.l.cum sententiam,
num.6.& seq.C.de sent.& interloc.omn. ind.* vbi etiam
obseruat, quod secreta non carent suspicione, &
plerunque irrita sunt, & cassanda, & ideò reforma-
32 tiones populi debent fieri in publico palatio po-
puli, non in alijs locis, *Menoch.de Arbitr.ind.lib.1. q.*
33 *64 num.3.* vbi dicit, quod Iudex delegatus ad vni-
uersitatem causarum, etsi habeat tribunal suorum
Antecessorum, potest tamen alium locum eligere,
ad quem partes possint citari *Vant.de nullit. tit. de
nullit. ex defect.citat.num. 62. Specul. lib 1 in tit. de
Arbitr & arbitrat. §. sequitur, numer. 66.* vbi,
quod partes etiam ex facto possunt locum de-
clarare.
34 Ex quo infertur, quod tempore pestis potest Iudex ius dicere in fenestra domus suæ, vel alicuius turris, litigantibus existentibus in via publica, vel in Curia domus suæ, *vt tradunt DD.apud Rip in tract. de Pest.tit.de Priuil.iudic nu 52.* vbi subdit, hoc procedere, si partes fuerint citatæ ad illum locum, aliàs sententia non valeret.
35 Limitatur 3. in Iudice appellationis, qui potest etiam in domo sua, & in omni alio loco honesto ius reddere, *secundùm glos in d l.cum sententiam, vbi etiam Bald nu.2.C.de senten.&c. ordan.loco cit.n.171. & est communis opinio.*
36 Limitatur 4. quando locus solitus non est tutus, vel propter metum tyranni, vel propter bella, vel pestem, vel propter imminentem ruinam: tunc enim potest Iudex eligere alium locum, *clem.1. de for.comp.Bald in l.1.C de sent ex breu.recit. Alex in l. fin num.1.ff de iurisd.omn iud. Rom cons.352. num.19. Maran.loco cit num 83.Boer.dec.40.num.10.et sequent. Gonz. vbi supra d glos 43 num 190.* vbi etiam dicit, quod Episcopus excusatur ad effectum alternatiuæ, si propriam diœcesim ingredi non posset ad residendum, ob proteruiam,& crudelitatem impiorum ipsum persequentium, vel diœcesim occupantium, *arg.d.clem.1 de for.comp.*
37 Limitatur 5. in causis, in quibus proceditur de plano, prout sunt quæ non requirunt plenam causæ cognitionem, *iuxta tex.in l voluit, § fin. vbi gloss.et DD. ff. de inter. actio.* in his enim valeret sententia lata extra locum solitum maiorum, *l. 2. § dies, ff. Quis ord.in bon.poss seruet.Bart in l.nec quicquam, §.de plano, ff de offic.Procons.& in l.1.num.6.Cod.de Confess.* vbi etiam dicit, quod neque in actis respicientibus litis ordinationem tenetur Iudex seruare locum maiorum, sed tantum in ijs, quæ pertinent ad litis decisionem, *Bald in l. testamenta, numer.3. Cod de testam Iordan. dict lib.14 tit.25. numer 175. & 177.*
38 Limitatur 6. in causis voluntariæ iurisdictionis, quæ in omni loco, etiam in itinere, ab Episcopo, vel Legato, Vicario generali, aliòue Iudice ordinario pos-

possunt expediri, *cap.pen.de offic.Vicar. in 6. l.2. ff. de*
offic.Procons.§ multis autem, vers.serui vero, Inst.de Li-
bertin.Bal.in d. l. testamenta, num.3. C. de testam. & in
l.penult. in 2.lect ff.de Iust.& Iur vbi subjeit, quod du-
ces belli etiam extra territorium existentes habent
imperium more maiorum in homines suæ iurisdi-
ctionis, *vide quæ infra dicemus in 3. quæstio-*
ne.

39 Limitatur 7. in Arbitro, qui cum non habeat cer-
tam sedem deputatam, potest sibi eligere locum,
vbi vult, etiam in suo cubiculo, dummodò locus sit
honestus, & litigantibus congruus, existat in ea Ci-
uitate, in qua fuit compromissum, *l.si cum dies, §.*
si arbiter, ff. de Recept. arbitr. Bald. in l. cum senten-
tiam, C.de sent. &c. & in l.pen.in 2.lectur.circa fin.ff. de
iust.& iur. vbi dicit, quod quando locus non est
determinatus, relinquitur arbitrio ipsius Iudi-
cis, *Vant. tit. de nullit. ex defect.citat.num.62. Specul.*
lib.1 in tit.de Arbitr. & Arbitrat.§.sequitur,nu.66. vbi
40 etiam obseruat, quod si compromissum factum sit
in Villa, valeret sententia lata in Ciuitate, etiamsi
non fuerit actum de eo loco.

41 Idem dicendum est in delegato ad vnam causam,
Domino feudi respectu Vasallorum, Abbate, Ar-
chidiacono, Præposito, & alijs non habentibus ter-
ritorium, sed tantummodò iurisdictionem in per-
sonas, *vide Bald. in d.l.pen. circa fin. Abb. in cap. cum*
contingat, num. 33. de for. comp. vbi dicit, quod Ar-
42 chidiaconus, & alij habentes iurisdictionem in
homines absque territorio, non possunt exercere
iurisdictionem, nisi in loco, vbi consuetudo, vel
priuilegium hanc iurisdictionem tribuit, vel in lo-
co, vbi habitant.

43 Addit *Maran. de ord. iudic. par. 6. tit. de Deci-*
sor. Iud. p. act. num. 75. & seq. quod Iudex delega-
tus ad vnam causam potest procedere, & sen-
tentiare extra territorium, seu locum non sub-
ditum delegant i, si ambæ partes consentiant;
etiamsi dissentiat Dominus illius territorij; quia
in delegato potest fieri prorogatio de loco ad
locum, cum iurisdictio delegati non cohæreat,
nec terminetur territorio, sicut iurisdictio ordi-
narij, *per tex.in cap. statutum §. in nullo, de Rescript.*
in 6.

Sed contrarium videtur verius: non enim
potest exerceri iurisdictio in alieno territorio,
inuito Domino eius territorij, quia Iudex ex-
tra territorium censetur priuatus, non autem
Iudex, *cap. vt litigantes, de offic. ordin. in 6. cap.*
scriptum, 6. qu. 3. Abb. in cap. cum contingat, num.
33. de for. comp. Bald. cons. 102. num.7. lib.3. Alex.
in l. fin. num. 5. & seq. ff. de iurisd. omn. Iud. & ità in
facti continentia obseruauit *Marant. loco cit.* vbi
dicit, quod in causa particulari sibi commissa, cum
esset extra territorium delegantis, ad tollendam
omnem ambiguitatem, impetrauit assensum Prin-
cipis illius loci.

44 Notandū est etiam, quod cautio de non offenden-
do, obligat etiam extra territorium insdicentis,
coram quo data est, quia hæc respicit personam,
& ideò eam sequitur, quòuis illa vadat, *l. fin. Cod.*
de Prescript. long. temp. Hercul. de caut. de non offen.
cap.9.

45 Notandum 2. quod licèt valeant acta gesta per
Iudicem Ecclesiasticum in Ecclesia non tamen
si ibi gesta fuerint per Iudicem sæcularem, etiam-
si Ecclesia existat in eius territorio, exceptis
actibus pijs, qualis est datio tutoris, & simi-
les, *cap. decet, vbi glos. in ver. sæcularium*
de Immun. Eccles. in 6. Vant. in tit.de nullit. ex defect.
Iurisd.& vnde, ac quib. mod. &c. num. 109 Abb. in cap.
46 *qua fronte, nu.2.& 13.* vbi subdit, quod contractus
initi in Ecclesia validi sunt, licet contrahentes pec-
cauerint.

47 Notandum 3. quod Episcopus non tenetur ac-
cedere ad locum litigij, vel alium ibi delega-
re, etiam diœcesi valdè esset ampla, *Abb. in cap.*
sanè, num.3.de for comp.& in cap. dilectus, 2. num.4.
de Rescript. Rot. dec. 297. numer. 8. par. 2. diuers.
quod procedit, siue Episcopus vnam diœcesim
habeat, siue duas: nam hoc etiam casu po-
test subditos in vna diœcesi delinquentes, extra
48 illam trahere; quia quoad Episcopum diœceses
tam accessoriè, quàm æquè principaliter vnitæ,
habentur pro vna, exemplo Præsidis duarum Pro-
uinciarum, *Bart. in l. vn. num. 11. C. de Metrop.*
Beryto. lib. 11. Innoc. in cap. nouit, in fin. de offic.
leg. Alex. in l. fin. ff. de Iurisd. omn. Iud. Card. Ca-
naler. decis. 418. num. 2. & seq. Rot. decis. 537. num. 6.
& seq. par. 4. tom.3. Recent. vbi etiam decisum
fuit, posse Episcopum causas capitularium diœ-
cesis vnitæ cognoscere vel in loco sui domicilij,
vbi cum sua familia habitat, vel in suo consueto
tribunali, arbitrio ipsius Episcopi, cui electio,
iuxta dispositionem Conc. Tridentini sess. 25. de ref.
cap.6.

49 Notandum 4. quod Iudices ciuiles, quamuis
non habeant cognitionem causarum criminalium,
habent tamen potestatem procedendi in causis
criminalibus incidentibus in causa ciuili absque
alia delegatione: quemadmodum Iudex malefi-
50 ciorum, qui non cognoscit de causa ciuili, po-
test cognoscere incidenter, condemnando prin-
cipaliter furem ad pœnam, & consequenter ad re-
stitutionem rerum, *vt d. Bos.in tit. de for.comp.n.221.*
latè Farinac. cons. 85. nu. 131. & seq.lib.1. vbi etiam
51 dicit, quod missa causa intelligitur commissa
tam ciuiliter, quàm criminaliter etiam quoad il-
lius decisionem, *Sbrozz. de Vic. Episc. lib. 2. qu.*
143. num. 1. & seq. vbi dicit, quod etsi ex gene-
52 rali commissione non possit Vicarius Episco-
pi inquirere, corrigere, deponere, & punire
subditorum excessus, nisi specialiter hæc com-
mittantur, *vt in cap. licèt, de offic. Vic. in 6.*
tamen potest inquirere, & cognoscere, non vt
puniat, sed vt referat Episcopo: immò poterit
reum absoluere quatenus de iure sit absoluen-
dus; absque alia relatione, cum ei inquisitio
permittatur ad effectum remittendi inquisito ad
Episcopum, quatenus inuenti fuerint culpabi-
les, *Felin. in cap. non potest, num. 5. de re iud. Rot.*
decis. 2. de offic. Vicar. in nou. prout refert. Menoch. de
Arbitr. Iud. lib. 1. qu. 43. num. 27. licet ipse contrarium
sentiat.

SVMMARIVM.

53 *Iudex extra suum territorium iurisdictionem volunta-*
riam exercere potest, non autem contentiosam: limi-
tatur num.54. & seq.

54 *An is, qui habet iurisdictionem ab inferiore à Principe,*
possit voluntariam iurisdictionem extra territorium
exercere.

55 *Vicarius generalis habens speciale mandatum ad confe-*
rendum beneficia, potest illa conferre extra diœcesim,
sicut Episcopus.

E Epi.

56 *Episcopus, vel alius habens facultatem conferendi beneficia, in Curia præsente Papa ad collationis actum debet è Curia exire.*
57 *Vicarius Episcopi potest concedere litteras dimissorias extra suam diœcesim, ad id haberet speciale mandatum.*
58 *An Parochus, & alij Sacerdotes ad audiendas confessiones ab Episcopo admissi in vna Ciuitate, possint absoluere suos subditos extra diœcesim Episcopi approbantis.*
59 *Prouisus de parochiali per concursum, eiusque Vicarius, censentur approbati ad audiendas confessiones tantùm in ea Ciuitate, vel oppido, vbi sita est parochialis.*
60 *Actus, qui non potest expediri absque causæ cognitione, fieri non potest extra territorium.*
61 *Episcopus non potest extra territorium confirmare electionem, vel instituere sibi præsentatum.*
62 *An valeat excommunicatio lata ab Episcopo extra territorium.*
63 *Quando agitur inter non subditos, & de rebus non subditis, non potest iurisdictio voluntaria extra territorium exerceri, nisi de partium consensu.*
64 *In successione intestati inspicitur forus rerum, siue realis.*
65 *Iurisdictio etiam contentiosa potest extra territorium exerceri, si concurrat partium consensus, & licentia Iudicis proprij territorij: declaratur num. 67. & 68. limitatur num. 69.*
66 *Concurrente consensu Iudicis territorij, & partium consensu potest Episcopus causas delegare extra suam diœcesim.*
69 *Iudex delegatus in certa diœcesi, potest procedere extra illam interueniente expresso consensu partium, licèt dissentiat Dominus illius territorij: declaratur num. 70.*
71 *Iudex delegatus ad vniuersitatem causorum non potest iurisdictionem exercere in loco non subdito deleganti, nisi de consensu partium, & Iudicis illius loci, secus si locus est subditus deleganti, & num. 73.*
72 *Delegatus ad vniuersitatem causorum ordinario comparatur.*
74 *Dominus, qui in aliquo loco habet merum dumtaxat imperium, aut iurisdictionem in aliquibus causis tantùm, non potest ibi continuò tenere officialem, nisi cum casus euenerit.*
75 *Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in diœcesibus suffraganeorum pro causis ad eumdem Archiepiscopum per appellationem deuoluendis.*
76 *Qui habet tantùm merum imperium in aliquo loco, potest ibi furcas erigere, & continuò erectas tenere.*
77 *Quis censeatur Dominus territorij, & Vasallorum, quando Castrum subest duobus Dominis, quorum alter habeat merum imperium, & alter iurisdictionem ciuilem, & num. 78.*
79 *Quando Rector Ciuitatis, vel alius officialis possit substituere Vicarium, etiam ante ingressum officij, & num. 81.*
80 *Vicarius ab officiali substitutus, potest omnia expedire, quæ potest principalis officialis, excepta membrorum obscisione.*
82 *Dominus feudi, vel Castri respectu iurisdictionis vniuersalis fundatam habet intentionem in iuris communis dispositione super toto territorio: declaratur num. 84.*
83 *Dominus feudi, vel Castri potest in suo Dominio ordinationes, & statuta facere propter publicam vtilitatem, non tamen contra, sed præter ius.*
85 *Dominus Castri non potest cogere Vasallum ad ostendendum sibi titulum, quo prædium possidet intra fines Castri.*
86 *Verba in inuestitura apposita, videlicet cum Villis, prædijs, pratis, nemoribus, & alijs iuribus, & pertinentijs, verificantur quoad iurisdictionem, non autem quoad dominium: limitatur num. 87.*
88 *Quando agitur contra tertium possessorem, bona præsumuntur allodialia, etiamsi in inuestitura fuissent expressa, & enumerata in indiuiduo.*
89 *Delegatio facta Episcopo, vel Rectori Ciuitatis transit in successorem, etiamsi fuerit demandatum negotium facti: limitatur nu. 90. & seq.*
90 *Quando expressum fuit nomen eius, qui dignitatem habet, delegatio expirat morte delegati.*
91 *Quando committitur iurisdictio sub nomine proprio, & appellatiuo regulariter inspicimus quod præcedit: limitatur num. 92.*
93 *Delegatio non transit in successorem, quando delegati industria electa est, & num. 96.*
94 *Delegatus à Principe, licèt regulariter subdelegare possit, hanc tamen facultatem non habet, quando eius industria electa est.*
95 *Quando censeatur electa industria personæ.*
96 *Delegatio non transit in successorem, quando fuit commissum aliquod negotium, vel aliquis actus, vel exercitium, vt compromissum.*
97 *Delegatus, cui sub nomine proprio, & dignitatis causa commissa fuit, si dignitatem resignauerit, causam sibi commissam adhuc potest cognoscere post resignationem: limitatur num. 99. & 100.*
98 *In quolibet actu principium spectandum est, & habilitas illius temporis sufficit.*
101 *An delegatio transeat in successorem, quando committitur sub nomine dignitatis, quam quis habet beneficio alterius, vt Vicarius, & similes.*
102 *Locum vnum esse de territorio alterius, probatur ex actibus iurisdictionis in dicto loco exercitis cum scientia, & patientia Domini illius loci, vel eius officialium.*
103 *Scientia præsumitur ex temporis antiquitate.*
Scientia an probetur ex instrumentis antiquis, ibidem.

Quæstio III.

An & quando iurisdictio extra territorium exerceri possit.

53 QVamuis extra territorium nemo iurisdictionem contentiosam exercere possit, *l. fin. ff. de Iurisd. omn. Iud.* voluntaria tamen potest etiam extra territorium exerceri, *l. 2. ff. de offic. Proconf. l. 1. vbi Bald & alij C. de Emancip. liber. cap. nouit, & ibi DD. de offic. legat. Bart in l. 1. num. 5. C. de confess. Maran. de ord. iudic. par. 6. in tit. de decisor. Iud. 1. act. num. 86. Dec. in l. vlt. num. 6. ff. de Iurisd. omn. Iud. Boer. dec. 30. & alij communiter.*

54 Hæc tamen conclusio limitatur 1. vt non habeat locum in eo, qui habet iurisdictionem ab inferiore à Principe: hic enim non posset ea, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, extra territorium exercere, *secundum Bald. in l. 2. ff. de offic. Procons.* vbi dicit, quod posset quidem Episcopus extra diœcesim instituere præsentatum à patrono ad beneficium: secus tamen esset in Vicario eiusdem Episcopi etiam habente speciale mandatum, quia commissio facta ab inferiore à Principe nunquam potest exerceri extra territorium committentis, *Rip. in tract. de Pest. tit. fin. num. 50.* vbi dubitat, an Vicarius parochialis possit extra parochiam confessiones sacramentales audire, *Dec. in d. l. fin. ff. de Iurisd. omn. Iud. Cancit. var. lib. 2. cap. 2. num. 234.*

Con-

55 Contrarium tamen tenuit Rot.deciſ.5. de offic. Ar-
chid.in antiq.Gemin.in cap.vlt in fin. de offic. Vicar. in 6.
quem refert, & ſequitur Gratian. deciſ Marcb.98.num.
5.& ſequitur Boer deciſ.30.n.6.& ſeq. vbi dicit,quod
Vicarius generalis Epiſcopi habens ſpeciale man-
datum ad conſerendum beneficia, poteſt ea confer-
re etiam extra Diœceſim, ſicut Epiſcopus quia hoc
eſt voluntariæ iuriſdictionis: præterquam in Curia
præſente Papa, quo caſu ad collationis actum
56 debet Epiſcopus, ſiue eius Vicarius è curia exire,
vt poſt Gomeſ.tit.de non iud.iux.for.ſupplicat.qu.3. Æn.
de Falcon. de reſerua. q.4.& alios obſeruat idem Gra-
tian.loco cit.num.7.ſubdens num.14.cum ſeq.quod Vi-
57 carius Epiſcopi poteſt etiam concedere litteras
dimiſſorias extra ſuam diœceſim, ſi ad id haberet
ſpeciale mandatum,vel ſi Epiſcopus ageret in remo-
tis, iuxta textum in cap.cum nullus,de Temp.ordin.in 6.
vide Boer d.deciſ.30.Conar.var.reſol.lib.3.cap.30.nu.8.
58 & 9.item Parochum,& alios ſacerdotes ad audien-
das ſacramentales confeſſiones ab Epiſcopo admiſ-
ſos in vna Ciuitate, poſſe abſoluere ſuos ſubditos
etiam in alijs locis extra diœceſim Epiſcopi ap-
probantis, ſenſerunt Sanch.de matrim. t.1.lib.3.diſp.
34.num.2.Megal.1.par.lib.1.c.7.num.25.& c.9.nu.12.
Henriq.lib.6.cap.6.num.7.& lib.7.cap.1.num.4.Petrin.
de Relig.ſubdit.tom.1.qu.1.cap.21.§.2.Vega in Sum. to.
1.cap.62.caſ.41.Gom.in explic.Bull.Cruc.clauſ.10. num.
8.Suar.in 3.par.tom.4.diſp.28. ſect. 6. & 7. Nugn. in 3.
par.tom.2 q.8.art.5.dub.8.quos refert,& ſequitur Dian.
par.3.reſol.mor.tract.4.de Sacram.reſ. 144. ſed contra-
rium hodie ſeruandum eſt ſaltem à Regularibus,
quibus id vetitum eſt per conſtitutionem Clemen-
tis X. incip.ſuperna magni Patrisfam.vide quæ ſupra di-
ximus lib.1.cap.3 q.53.nu.269.

59 Notandum tamen eſt, quod Prouiſus de paro-
chiali Eccleſia per concurſum cenſetur approbatus
idoneus miniſter ad audiendas confeſſiones dumta-
xat in ea ciuitate, vel oppido, vbi ſita eſt parochia-
lis non autem paſſim per totam diœceſim, vt cen-
ſuit Sac.Congreg.Concilij teſte Piaſec.in Prax. Epiſc.par.
2.cap.1.num.10.idemque videtur dicendum de Vi-
cario parochiali conſtitutio ab Epiſcopo, cum ſit
eadem ratio.

60 Limitatur 2.vt prædicta concluſio procedat,quan-
do actus eſt talis, qui abſque cauſæ cognitione ex-
pediri poteſt; ſecus ſi expediri non poſſet abſque
cauſæ cognitione, quia eo caſu nec fieri poſſet extra
territorium, Dec.in d.l.fin.num.6.ff.de Iuriſd. omn. Iud.
61 Chartar.dec.Gen.68.num.12.vnde non poſſet Epiſco-
pus extra territorium confirmare electionem, vel
inſtituere præſentatum,quia hæc exigunt cauſæ co-
gnitionem,cap.fin.iuncta gloſ.de elect.in 6.Abb.in cap.
nouit num.5.de offic.legat.quemadmodum nec valeret
excommunicatio lata ab Epiſcopo extra territoriũ,
62 ſi vellet contentioſè procedere, quia iuriſdictio
inhæret territorio, & Epiſcopus extra territorium
non eſt Iudex, cap.2.de Conſtit.in 7.l.2. ff. de offic. Pro-
conſ.Abb.in d.cap.nouit,num.3.de offic.legat.

63 Limitatur 3.quando agitur inter non ſubditos, &
de rebus non ſubditis: tunc enim non poteſt iuri-
dictio voluntaria extra territorium exerceri, ni-
ſi partium conſenſus accedat, Bald. in l. 1. num.
64 5. verſ. in die &c. C. de Iur. aureo. vbi etiam
dicit, quod in ſucceſſione inteſtati iſpicitur fo-
rus reum, ſeu realis, & in l. 2. num 4. ff. de
offic. Proconſ. Abb. in cap. ſicut, numer. 13. Nè
Cler. vel Mon. Burait. deciſ. 318. num 4. Cancer.
var lib. 2. cap. 2. num. 233. ſubdens num. 236.
65 quod etiam iuriſdictio contentioſa poteſt ex-
tra territorium exerceri, ſi concurrat partium
conſenſu, & licentia Iudicis proprij teritorij,
iuxta gloſ. communiter receptam in cap. vt litigan-
tes de offic. ordin. in 6. Abb. in cap. nouit, num. 4.
de offic. legat. Ricc. in prax. Eccleſiaſt. for. tom. 1.
par. 2. reſ. 365. vbi dicit, quod concurrente
66 conſenſu partium, & Iudicis territorij, poſſet
Epiſcopus cauſa delegare extra ſuam Diœceſim,
vide Alex. ad Bart. in l. ſi vt proponis, 2. C. Quom
& quan. Iud. & in l. fin. nu.5.& ſeq. ff. de Iuriſd.
omn. Iud. vbi ſubijcit, quod non poteſt Iudex
67 extra territorium exiſtens cum conſenſu Iudi-
cis territorij cognoſcere, & procedere contra in-
uitos, & ſic ſine prorogatione, Iordan.Elucubr.
diuerſ. lib. 14. tit. 25. num.167. & hoc quidem
procedit in Iudice ordinario, qui non poteſt
68 iuriſdictionem contentioſam extra ſuum territo-
rium exercere, niſi de conſenſu partium, &
etiam Iudicis illus territorij, vt ſupra quia iu-
riſdictio ordinarij territorio inhæret, latè Bald.
in l. ſi qui ex conſenſu, num. 10. C. de Epiſc. au-
dien. Abb. in cap. P. & G num. 14. verſ. venio
ad quartam ſpeciem &c. de offic. Iud. deleg. ſecus
eſſet in Iudice delegato in certa diœceſi: hic
69 enim poteſt procedere extra illam interuenien-
te expreſſo conſenſu partium, licèt diſſentiat Do-
minus illius territorij, vt videtur decidere tex-
tus in cap. ſtatutum, §. in nulllo, de Reſcript. in 6.
per quem textum ità tenuit Abb. in d. cap. P. &
G. num. 14. quia iuriſdictio delegari non cohæ-
ret, nec terminatur territorio, vt d.Marant.
de ordin. Indic. p. 6. in tit. de deciſor. Iudic. 1. act.
70 num. 75. & ſeq. quod tamen intellige, dum-
modo locus ille ſuppoſitus ſit iuriſdictioni dele-
gantis, ſed non vbi deficit omninò iuriſdictio, vt
ſenſit Bald.loco cit.d.nu.10.

71 Idem dicendum eſt in Iudice delegato ad vni-
uerſitatem cauſarum: nam ſi locus non eſt ſub-
ditus deleganti, non poteſt ibi iuriſdictionem
exercere, niſi de conſenſu partium, & Iudi-
72 cis illius loci, ſicut diximus in ordinario:
delegatus enim ad vniuerſitatem cauſarum or-
dinario comparatur, Bart. & alij in l. more
maiorum, ff. de Iuriſd. omn. Iud. ſi verò locus
73 eſt ſubditus deleganti, poterit ibi iuriſdictio-
nem exercere, vt d. Maran. de ord. iudic. par.
4. diſt. 5. numer. 2. & d. par. 6. tit. de deciſor.
Iudic. 1. act. num. 75. Vant. de nullit. tit. de nullit. ex
defect. citat. &c. num. 62.

74 Notandum eſt autem, quod Dominus, qui
in aliquo loco habet merum dumtaxat impe-
rium, aut iuriſdictionem in aliquibus cauſis
tantum, non poteſt ibi continuo tenere officia-
lem, niſi cum caſus euenerit, vt probat textus
in cap. 1. de offic. ordin. in 6. vbi Archiepiſcopus
75 non poteſt ſibi conſtituere officiales in diœceſi-
bus Suffraganeorum pro cauſis ad eumdem Ar-
chiepiſcopum per appellationem deuoluendis,
& ità reſoluit Cancer. var. d. lib. 2. cap.2. num.
76 311. & ſeq. ſubdens, quod is, qui habet
tantùm merum imperium in aliquo loco, po-
teſt ibi furcas erigere, & continuò erectas te-
nere, vt ſubditi à delictis committendis deter-
reantur.

77 Addit Cancer. loco cit. num. 315.& ſeq. quod ſi Ca-
ſtrum ſubſit duobus Dominis, quorum alter habeat
merum impetum, alter iuriſdictionem ciuilem,
Dominus territorij, & Vaſallorum cenſetur is, qui
ciuilem habet iuriſdictionem, eique præſtari

debet Iuramentum fidelitatis : & ideò ad eumdem
spectat ab imminente peste, vel alijs malis, præuijs
edictis & alijs opportunis remedijs custodire terri-
torium, & suos subditos, *per tex. in l. nam salutem,*
cum ibi not. ff. de offic. Præf. Vigil. nisi Dominus terri-
78 torij monitus adhuc esset in mora : quia eo casu
Dominus meri imperij posset negligentiam supple-
re, *vide Capic dec. 27. num. 1. & seq.*
79 Notandum 2. quod Rector Ciuitatis, vel alius of-
ficialis potest in sui locum dimittere, seu substituere
80 Vicarium, si adsit iusta causa impedimenti, dum-
modò impedimentum non sit diù duraturum; & eo
casu Vicarius potest omnia expedire, quæ potest
principalis officialis, excepta membrorum abscissio-
81 ne, *Bart. in l. obseruare, nu. 3. & seq. ff. de offic. Proconsu-*
lis, vbi etiam dicit, quod Rector Ciuitatis ex iu-
sta causa impedimenti potest Vicarium constitueré
etiam ante ingressum officij.
82 Notandum 3. quod Dominus feudi, vel Castri re-
spectu iurisdictionis vniuersalis fundatam habet
intentionem in iuris communis dispositione super
83 toto territorio; & ideò potest io suo dominio pro-
clamata, ordioationes, & statuta facere, præsertim
ex iusta causa, propter publicam vtilitatem, non ta-
men contra, sed præter ius, *latè Rota in Carpentora-*
ten. iuris lignandi 27. Nouembris 1619. coram Buratto in
84 *impress. dec. 427.* quod procedit respectu iurisdictio-
nis tantùm, vt supra, non autem quoad dominium
aliud enim est habere dominium agrorum, qui sunt
in territorio, alind habere iurisdictionem ratione
85 feudi super toto territorio; vnde non potest Domi-
nus Castri cogere Vasallum ad ostendendum sibi ti-
tulum, quo prædium possidet intra fines Castri,
quod vtique posset, si haberet intentionem funda-
tam super dominio directo; & ideò sufficit Vasallo,
si dicat, prædium suum esse, & sibi soli possidere,
86 etiamsi inuestitura facta sit cum villis, prędijs, pra-
tis, nemoribus, & alijs iuribus, ac pertinentijs : hæc
enim verba verificantur quoad iurisdictionem, non
87 autem quoad dominium; nisi probetur, huiusmo-
di villas, & prædia &c. fuisse eo tempore Domini io-
uestieotis, vel ea fuisse Castro ex aliqua concessione
assignata, *vt dixit Rota in Mediolanen. Legati 24. De-*
cembris 1624. coram Vbaldo, & 24. Aprilis 1626. coram
Durano, in impress. dec. 28. nu. 13. & seq. latè Ferentill. ad
88 *Buratt. dec. 427. & 426.* vbi dicit, quod quando
agitur contra tertium possessorem, bona præsumun-
tur allodialia, etiamsi in inuestitura fuisseot expres-
sa, & enumerata in indiuiduo, *Rosentb. de feud. cap. 12.*
concl. 15. num. 26. & seq.
89 Quæres, an delegatio facta Episcopo, vel Recto-
ri Ciuitatis, & similibus, transeat in successorem?
Resp. affirmatiuè, quia tunc delegatio dicitur facta
dignitati, quæ nunquam perit, *cap. si gratiosè, de Re-*
script. in 6. cap. quoniam Abbas, vbi DD. communiter, ex-
tra de offic. deleg. vide quæ scripsimus in tract. de temp. le-
gal. lib. 1. cap. 74.
90 Limita, si expressum fuerit nomen eius, qui digni-
tatem habet: hoc enim casu delegatio expirat mor-
te delgati, quia videtur haberi respectus tantùm ad
personam, *Bart. in l. more maiorum, num. 19. ff. de Iurisd.*
91 *omn. Iud.* vbi etiam dicit, quod quando committi-
tur iurisdictio sub nomine proprio, & appellatiuo,
92 tunc regulariter inspicimus quod præcedit, nisi ex
aliqua causa, vel aliquibus circumstantijs aliud præ-
sumatur, *Bellemer. dec. 39. per tot. Gratian. discept. for.*
cap. 92. num. 1. & seq.
93 Limita 2. quando delegati industria electa est
quod constare potest præsumptionibus, & conie-
cturis ductis à qualitate facti demandati, seu com-
94 missi, & à verbis ipsius delegationis : quo casu ne-
que delegatus à Principe subdelegandi potestatem
habet, licèt regulariter subdelegare possit, *Menoch.*
95 *lib. 2. præsump. 21. nu. 1. & seq.* vbi dicit, quod cense-
tur electa industria personæ, quando causa meri,
vel mixti imperij, vel alia grauis, & ardua delega-
fuit.
96 Limita 3. vt regula prædicta procedat, quando
commissa fuit iurisdictio; secus quando committitur
aliquod negotium, vel aliquis actus, vel exercitium,
vt compromissum : hoc enim casu ad successorem
non transit, quia tunc similiter fides, probitasque il-
lius, cui actus huiusmodi commissus est, videtur ele-
cta, *Bart. in d. l. more maiorum, n. 19. ff. de Iurisd. omn. Iud.*
Ruin. cons. 63. nu. 5. tom. 4.
97 Limita 4. vt regula procedat mortuo delegato; se-
cus si delegatus dignitatem resignauerit, quia tunc
causam sibi commissam posset adhuc cognoscere
etiam post resignationem, dummodò delegatio fa-
cta fuerit sub nomine proprio, & appellatiuo : in
quolibet enim actu principium spectandum est, &
98 habilitas illius temporis sufficit; nisi talis delega-
99 tus effectus sit incapax huiusmodi delegationis, vt
quia contraxit matrimonium, *glos. in cap. statutum, §1,*
in ver. canonicis, in fin. de rescript. in 6. Dec. in cap. quo-
niam Abbas, num. 56. de offic. deleg. Paris. de resignat. be-
nef. lib. 1. p. 11. num. 10. & seq. Gratian. loco cit. Cenall. in
spec. opin. commun. q. 666. num. 5. & seq. & est communis
opinio : vel si delegatio facta fuerit sub nomine di-
100 gnitatis tantùm, vt si causa commissa fuerit Epi-
scopo Senensi, tunc enim si talis Episcopus transiret
ad aliam dignitatem, dimittit delegationem succes-
sori, *vt d. Abb. cons. 93. in princ.*
101 Limita 5. vt regula procedat, quando committi-
tur sub nomine dignitatis, quam quis habet iure
proprio; secus quando committitur sub nomine di-
gnitatis, quam quis habet beneficio alterius, vt Vi-
carius, & similes: hoc enim casu delegatio nō transit
in successorem, *secundùm Bart. in d. l. more maiorū, n. 19.*
102 Quæres 2. quomodo probetur, locum vnum esse
de territorio alterius? Resp. quod probatur ex acti-
bus iurisdictionis in dicto loco exercitis cum scien-
tia, & patientia Domini illius loci, vel eius officia-
lium, non enim sufficeret sola obedientia subditorū,
l. pupillus, §. territorium, ff. de Verbor. signif. §. si quis igi-
tur ex qualibet, Auth. Quib. mod. natur. effic. sui &c. Bald.
in l. si quis, C. de Natur. liber. Alex. cons. 23. nu. 3. & seq.
103 *lib. 5.* vbi, quod scientia præsumitur ex temporis
antiquitate, *vide quæ scripsimus in tract. de temp. legal.*
lib. 2. cap. 105. num. 1. & seq. item probatur ex instru-
mentis etiam inter alios confectis, si plura sint, &
antiqua, vt si excedant centum annos, *latè Ruin. cons.*
92. n. 9. & seq. lib. 4. vbi, quod remittitur etiam arbi-
trio Iudicis, quādo dicatur longū, & antiquū tēpus.

SVMMARIVM.

104 *Creditor primò agere debet cum reo, in subsidium cum fide-*
iussore, vel pignoris possessore.
105 *Creditor non cogitur ad excussionem bonorum sui debitoris*
existentium extra iudicantis territorium, quando locus re-
motus est, & in aliena Prouincia.
106 *Non dicitur reus idoneus, si absque difficultate conueniri*
non possit, vel si res debitoris essent in loco forti.
107 *Illa bona sunt discutienda, quæ sine aliqua controuersia*
possideri possunt.
108 *Possidens immobilia in loco remoto à loco iudicij, debet sa-*
tisdare.
109 *Fideiussor obligatus in forma cameræ, censetur renunciasse*
beneficio excussionis.

110 *Cessat etiam excussionis exceptio, si fideiussor debitum confessus fuerit, seu terminum susceperit cum confessione debiti, vel se se obligauerit ad liberandum a molestijs.*

111 *Concedens est terminus fideiussori, si illum petierit ad præsentandum reum absentem, vt ille primò conueniatur.*

Quæstio IV.

An & quando creditor teneatur excutere bona sui debitoris sita extra territorium.

104 CReditor per iura antiqua electionem habebat,
quem vellet primò conuenire, scilicet fideius-
sorem, vel reum, *l. non rectè, & l. iure nostro, C. de
fideiuss.* hæc tamen iura hodie correcta sunt, quando
vterque est præsens, & soluendo: tunc enim primò
agendum est cum reo; si verò reus est absens, vel
non soluendo in totum, vel in partem, in subsidium
potest agi cum fideiussore, actionibus à creditore si-
bi cessis, *vt in auth. præsente, vbi Bald. C. eod. tit.* idem-
que dicendum, si creditor velit agere contra pigno-
rum possessores, *vt d. Alex. cons. 84. num. 12. vol. 3. Ne-
gus. in tract. de Pignor. in 1. mem. 8. partis princip. num.
42. & seq.*
105 Obserua tamen, quod creditor non cogitur ad
excussionem bonorum sui debitoris extra iudicãtis
territorium existentium, quando locus remotus
est, & in aliena Prouincia, quia actor non cogitur
peregrinare, *vt d. Bart. in l. sciendum, §. 1. ff. qui satisd.
cog. Alex. d. cons. 84 num. 12.* subdens, quod non dici-
106 tur reus idoneus, si absque difficultate conueni-
ri non possit, vel si res debitoris essent in loco forti,
vt in Castello, vel Arce, ità vt non possint discuti,
nam de illis non est facienda excussio, *Negus. de Pi-
gnor. d. mem. 1. n. 43. & seq.* vbi, quod illa bona sunt di-
107 scutienda, quæ sine aliqua controuersia possideri
possunt, vnde ea, quæ sunt in controuersia, sunt di-
mittenda, nec per illa debet retardari processus cõ-
tra tertium possessorem, *Thesaur. dec. 40. nu. 3.* vbi su-
108 bijcit, quod possidens immobilia in loco remoto
à loco iudicij, debet satisdare.
109 Obserua 2. quod censetur fideiussor renunciasse
beneficio *d. auth. præsente*, si principaliter, & tan-
quam principalis se se obligauerit, aut renunciaue-
rit omni legum auxilio, quæ renunciatio in obliga-
tione camerali continetur, *Rot. apud Zacch. de oblig.
camer. dec. 22. nu. 3. & seq.* vbi, quod obligatio in for-
ma cameræ tollit beneficium excussionis, *& dec. 143.*
110 *num. 2. & seq.* vel si fideiussor debitum confessus
fuerit, seu terminum susceperit cum confessione de-
biti, vel se se obligauerit ad liberandum à molestijs:
nam etiam in his casibus cessat excussionis benefi-
cium, seu exceptio, *Rot. apud eundem Zacch. dec. 55.
num. 2. & seq.*
111 Obserua 3. quod si fideiussor petierit terminum
ad presentandum reum absentem in iudicio, vt ille
primò conueniatur, est ei concedendus, quo elapso
in subsidium agi potest cum fideiussore, *d. auth. præ-
sente, vbi glos. & DD. C. de fideiuss.*

SVMMARIVM.

112 *Locus iudicii debet esse tutus, aliàs citatus non tenetur comparere: limitatur num. 129.*

113 *Quando non est tutus aditus ad territorium illius, qui citandus est, expeditur citatio coram Iudice alicuius loci vicinioris.*

114 *Locus quando dicatur non tutus.*

115 *Non sufficit allegare, locum comparitionis non esse tutum generaliter, sed debent exprimi causæ, aliàs citatus à contumacia non excusatur.*

116 *Exceptio loci non tuti potest allegari per quemcumque absque alio mandato.*

117 *Dominus non excusatur, si locus non sit tutus procuratoribus.*

118 *Locus debet esse tutus etiam Iudici, alioquin alium locorum idoneum, & tutum Iudex eligere potest.*

119 *Exceptio loci non tuti opponi potest post litem contestatam.*

120 *Citatus ad locum non tutum semper potest appellare, & quando id procedat, & nu. 127.*

121 *Si Iudex pronunciauerit, locum esse tutum, tunc debet appellari intra decem dies.*

122 *Is, qui comparuit coram Iudice suspecto, si à principio illum non recusauit, vlterius postmodum non auditur.*

123 *An, & quando citatus probare debeat, locum non esse tutum, & num. 126.*

124 *Citatio facta ad locum manifestè non tutum, est ipso iure nulla.*

125 *Non debet proponi non tutus accessus, quando liquidè apparet, locum non esse tutum.*

126 *An citatus ad locum non tutum, cogi possit ad comparendum, si ei oblatus fuerit saluus conductus, & num. 127.*

127 *Publica fides caduca est, & fragilis cautio.*

128 *Non tutus accessus probatur per testes etiam singulares, & quid deponere debeant.*

129 *Quando non excusetur allegans, locum sibi non esse tutum.*

130 *Probatio semel facta de non tuto accessu in prima commissione deseruit etiam commissione executorialium.*

131 *Exceptio loci non tuti impedit processum executiuum, & executionem cameralem.*

Quæstio V.

De exceptione loci non tuti.

112 PRæmittendum est, quod locus iudicij debet es-
se tutus, aliàs citatus non tenetur comparere,
nec per se ipsum, nec per alios, siue causa sit ciuilis,
siue criminalis, & potest appellare, *cap. ex parte 47.
extr. de appell. cap. venerabilibus, §. & hoc ipsum, de sent.
excom. in 6. clem. causam, §. verum, & ibi glos. de elect.*
113 vbi, quod quando non est tutus aditus ad territo-
rium illius, qui citandus est, expeditur citatio co-
ram Iudice alicuius loci vicinioris, *Mandell. cons. 208.*
114 *num. 15.* locus autem non tutus dicitur, si citatus
ad eum non posset venire securus, vel propter ini-
micitias etiam ex propria culpa prouenientes, vel
propter bellum, aut sæuientem pestem, vel ob timo-
rem carceris, aut alterius grauis incommodi arbi-
trio Iudicis, *Coler. de Process. execut. par. 4. cap. 1. num.
179. Paris. cons. 33. num. 13. lib. 2. & cons. 28. num. 6. &
cons. 110. num. 16. lib. 4.* vbi addit, quod propter in-
temperiem loci excusatur quis à comparendo, licèt
effectus dictæ excusationis cesset cessante causa, *vt
d. Baiard. ad Clar. in pract. crim. q. 34. num. 29. & seq.* vbi
115 etiam obseruat, quod non sufficit allegare, locum
comparitionis non esse tutum generaliter, sed de-
bent exprimi causæ, aliàs citatus à contumacia non
excusatur.
116 Hæc autem exceptio loci non tuti potest alle-
gari per quemcunque absque alio mandato, & sa-
tisdatione, *vt d. Baiard. loco citato num. 30. Dec. in d.*
116 *cap. ex parte*, vbi subijcit, quod Dominus excu-
satur, si locus non sit tutus procuratoribus, quia

ex causa arctari quis potest ad personaliter compa-
rendum, quando imminet aliqua necessitas: & cau-
sa iusta non videtur, quando locus non est tutus
procuratori, *cap. 1. in fin. de Ind. in 6.*

118 Præmittēdum 2. quod sicut partibus locus debet
esse tutus, ità etiam Iudici: alioquin alium locum
idoneum, & tutum Iudex eligere potest, si aliqua ra-
tionabilis causa subsit, *c p. statuimus, 13. de offic. & pot.
Iud. deleg in 6. cap. cum dilecta, extr. de confirm. vtil.*

119 His præmissis quæritur 1. an hæc exceptio loci
non tuti opponi possit post litem contestatam? Resp.
affirmatiuè, quia licèt hæc exceptio sit dilatoria,
tamen cum grauamen reiteretur, & successiuam ha-
beat causam, ideò etiam post litem contestatam, &
quandocunque opponi potest, *Bald. in l. perempto-
rias, num. 27. C. senten. rescin. non poss. Coler. de Process.
execut. par. 4. cap. 1. num. 169. Alban. ad Bart. in l. elegan-
ter, § si quis post num 2. ff. de cond. indeb.* vnde citatus
120 ad locum non tutum, semper poterit appellare,
licèt prima, vel secunda vice non appellauerit, quia
à grauamine successiuo semper appellatur, modò
appelletur à grauamine illato per nouam citatio-
nem, & tempus appellationis lapsum non sit; secus
si à grauamine de præterito: quia hoc casu appella-
tio non procederet, *late Dec. in d. c. ex parte, num. 6. &
121 se. de Appell.* vbi etiam dicit, quod si Iudex pro-
nunciauerit, locum esse tutum, tunc debet appellari
intra decem dies; *vide Dec. loco cit. num. 7. vers. secus in
eo &c.* vbi subijcit, quod is, qui comparuit coram Iu-
dice suspecto, si à principio illum non recusauit, vl-
122 terius postmodum non auditur, *per tex. in cap. in-
ter monasterium, 20. de sent. & re ind.*

123 Quæritur 2. an citatus probare debeat, locum non
esse sibi tutum? Resp. quod si apertè constet, locum
non esse tutum, vt quia ibi pestis grassetur, aut bel-
lum, tunc nulla alia requiritur probatio, cum noto-
rium releuet ab onere probandi *Paris. cons. 28. nu. 4.
Afflict. dec. 289 num. 24.* vbi dicit, quod citatio facta
124 ad locum manifestè non tutum, est ipso iure nul-
la, *Mascard. de Probat. conclus. 17. num. 6. & seq. lib. 1.*
126 vbi, quod nec debet proponi non tutus acces-
sus, quando liquidè appare, locum non esse tu-
tum.

126 Si verò de hoc manifestè non constet, tunc is, qui
in ius vocatus est, per suum procuratorem compa-
rere debet, & probare locum nō esse sibi tutum: quo
probato ad comparendum cogi non potest, etiamsi
sibi oblatus fuerit saluus conductus, *Afflict. d. decis.
289. nu 24. Rot. decis. 15. de dol. & contum. in antiq* vbi,
127 quod pars debet petere, sibi assignari locum tu-
tum, & si denegetur, appellare debet, *Bess. in tit. de
Citat. num 37.* vbi dicit, quod si non tenetur compa-
rere, ità neque tenetur venire sub saluo conductu,
*Mascard. vbi supra d. conclus. 17. num. 7. & conclus. 19
num 9. & 10.* vbi dicit, quod nemo tenetur adhi-
bere fidem litteris salui conductus, quando in sum-
mo esset vitæ discrimine, cum publica fides cadu-
ca, & fragilis cautio sit, *arg. l. qui ita, § 1. ff. Ad Tre-
bell.*

128 Probatur verò non tutus accessus, non quidem
per attestationem magistratus, quia illi non præ-
statur fides in detrimentum alterius, *latè Alex. cons.
206. nu. 5. lib. 2.* sed per testes etiam singulares, *vant.
de nullit. ex defect. citation. &c. num. 128 Rot. decis. 22.
aliàs 693. de Rescript. in antiq.* vbi, quod satis esset, si
teste dixerint. se credere impossibile esse, vel non tu-
tum, quod citatio exequi possit personaliter, vel ad
domum citandi, *Mascard. vbi supra concl. 18.*

129 Obserua tamen, quod quando locus non est tutus
ipsi citato ob crimen eiusdem, pro quo conuenitur,
non excusatur, si non accedat ad Iudicem, quando
in eum ageretur de delicto, & diceret, locum non
esse sibi tutum ob inimicitias, *Bald. in l. omnes qui, §.
sin verò, num. 3. vers. circa secundam rationem &c. C. de
Episc. & Cler.* vbi dicit, quod sibi imputare debet de-
linquens, si locus non est sibi tutus ob sui delictum,
*Ruin. cons. 48. num. 15. vol. 4. Mascard. d. lib. 1. conclus. 19.
num. 14.*

130 Obserua 2. quod probatio semel facta de non tu-
to accessu in prima commissione, deseruit etiam in
commissione executorialium, quia adhuc præsumi-
tur timor, & metus durare, nisi contrarium probe-
tur, *Mascard. d. lib. 1 conclus. 17. num. 5.* vbi citat *Cassad.
decis. 3. de* Dol. *& contum.*

131 Quæritur 3. an exceptio loci non tuti impediat
processum executiuum, vel executionem camera-
lem? Resp. affirmatiuè, *Coler. de Process. execut. par. 4.
cap. 1. num. 168. & seq.* vbi dicit, quod si citatus pro-
babilibus ex causis dubitat de securitate habenda
in iudicio, vel alijs locis intermedijs, per quæ ipsi iter
faciendum est, obijciendo hanc exceptionem loci
non tuti, audiendus est ità vt processus executionis
aduersus ipsum, priusquam assecuretur præcipitari
non debeat, *per tex. in cap. accedens, 2. § mandamus, Vt
lit. non contest. clem. pastorali, §. Pisaua, de sent. & re
ind.*

SVMMARIVM.

132 *Causæ continentia regulariter diuidi non debet: limi-
tatur nu. 134 & seq.*
133 *Quando causæ dicantur inuicem continentes.*
134 *Possidens res hereditarias in diuersis locis, potest ab
hærede in quolibet loco conueniri.*
135 *Si plures pro eodem delicto conueniantur, & diuer-
sis fori subijciantur, possunt coram diuersi iudicibus
conueniri, & tunc sententia vnius Iudicis absolutoria
non derogaret sententiæ alterius condemnatoriæ, &
è contra.*

Quæstio VI.

An & quando causæ continentia diuidi possit.

132 RESp. quod causæ continentia regulariter di-
uidi non debet; & ideò non potest super
causa possessionis vnus Iudex & super causa proprie-
tatis alius Iudex impetrari, *l. nulli, vbi Alex. de Iudic.
de quo vide Bart. ibidem nu. 1.* vbi, dicit, quod causæ
133 dicuntur inuicem continentes, vel quia sub vna
actione generaliter plures species, & plura capitula
continentur, vel quia agitur super eadem re, licèt
diuersis actionibus.

134 Limitatur tamen supradicta conclusio in possi-
dente res hæreditarias in diuersis locis: hic enim
potest ab hærede in quolibet loco conueniri, *Bald. in
l. 1. nu. 2. C. vbi de hæred. agi oport*

135 Limitatur 2. in ijs, qui pro eodem delicto conue-
niuntur: isti enim si plures sint, & diuersis foris su-
bijciantur, possunt coram diuersis Iudicibus conue-
niri, & alij quidem condemnari vno modo, & alij
ad alium modum iudicari: tum: quia diuersa potest
esse eorum causa, & disparratio defensionis, tum
quia causa istorum licèt nasci videatur ex eodem
delicto, nō propterea dicitur indiuidua, immò plu-
ra dicuntur delicta ex pluralitate delinquentium,
licèt delinquant circa eādē rē, *vt latè probat Crauett.
cons.*

conf.332.num.2.& seq.par.3 subdens *nu.5.in fin.* quod tunc sententia vnius Iudicis absolutoria non derogaret sententiæ alterius condemnatoriæ, & è contra.

S V M M A R I V M.

136 *In alternatiua locorum electio est actoris: declaratur, & limitatur num.145.*
137 *Debitor nunquam constituitur in mora, nec tenetur ad aliquod interesse, nisi prius facta per creditorem loci electione.*
138 *Creditor declarando potest eligere locum, vbi carior est æstimatio.*
139 *Locus adiectus stipulationi includit tempus, quo quis possit ad eum peruenire quod arbitrio Iudicis remittitur.*
140 *Quid si debitor breuiori tempore ad locum destinatæ solutionis peruenerit.*
141 *Quando plura loca adijciuntur alternatiuè, debitor in quolibet loco potest in solidum conueniri.*
142 *Quid si plura loca copulatiuè, & generaliter adijciuntur.*
143 *Quando certa loca limitatè sunt adiecta, videtur eo casu facta diuisio debiti pro rata cuiuslibet loci.*
144 *Promittens soluere Romæ, Florentiæ, vel vbicunque creditor voluerit, tunc sub clausula generali non continerentur loca magis distarent, quàm expressa.*
145 *Quando in alternatiua locorum electio sit debitoris.*
146 *Debitor potest in alio loco conueniri, si ibi habeat domicilium, etiamsi vnus tantùm locus esset solutioni designatus.*
147 *Debitor potest etiam extra locum conuentum, vel destinatum soluere, si interpellato creditore ad recipiendum offerat soluere interesse.*
148 *Quæ mihi non nocent, & alteri prosunt, de facili sunt concedenda.*
149 *An debitor cogi possit ad soluendum extra locum promissionis, soluto illi interesse.*
150 *Creditor, in cuius electione plura loca sunt posita, quando possit agere de aliqua mora ipsius debitoris, si locum elegerit, & num.152.*
151 *An electio loci fieri possit à procuratore non habente speciale mandatum.*
152 *Reus non constituitur in mora, nisi actor, in cuius electione plura loca sunt posita, in interpellatione exprimat, diem & specificum locum.*

Quæstio VII.

Cuius sit electio in alternatiua locorum.

136 RESp. quod electio est actoris, *l. non vtique, vbi Bart. nu.7 ff. de eo quod cert. loc. Vrsill. ad Afflict. decis.316.nu.4.* vbi obseruat quod debitor nuuquam
137 constituitur in mora, nec tenetur ad aliquod interesse, nisi prius facta per creditorem loci electione, cum requiratur interpellatio, vt certo loco fiat solutio, *Alex. cons.45.nu.5.& 5.vol.5. Gratian. discept. forens. cap.42.num.44.& seq.* vbi dicit, quod creditor declarando potest eligere locum, vbi carior est æsti-
139 matio, *Menoch. de Arbitr. Iud. lib.2. cas.2 num.& seq.* vbi dicit, quod locus adiectus stipulationi includit tempus, quo quis possit ad eum peruenire, quod Iudicis arbitrio remittitur, *Mantic. de Tacit. lib.14. tit.*
140 *38. num. 4. & 5.* subdens, quod si debitor breuiori tempore ad locum destinatæ solutionis peruenerit, confestim intelligitur obligatus.
141 Notandum est autem, quod quando plura loca adijciuntur alternatiuè, debitor in quolibet loco potest in solidum conueniri; idemque dicendum
142 est, quando plura loca copulatiuè, & generaliter adijciuntur, vt si debitor promiserit soluere Romæ, Mediolani, & in quolibet alio loco, vbi fuerit inuentus, nè ex definita, & nimia diuisione debiti, stipulatio reddatur inutilis, *Bart in l.3.§. si quis ità 1. ff. de eo, quod cert loc. Papien. in form. libell. in act. hypothecar. § ac restituere, nu.2.*
143 Notandum 2. quo vbi certa loca limitatè sunt adiecta, videtur eo casu facta diuisio debiti pro rata cuiuslibet loci, & sic pro rata tantùm poterit debitor in locis adiectis conueniri, *vt trad. Bart. & Papien. locis cit.*
144 Notandum 3. quod promittens soluere Romæ, Florentiæ, Paduæ, vel vbicunqoe creditor voluerit, tunc sub clausula generali non continerentnt loca, quæ magis distarent, quàm expressa, *Rom. cons.180. num.10.*
145 Notandum 4. quod regula prædicta, videlicet quod in alternatiua locorum electio est actoris, procedit post lapsum termini: nam ante termini lapsum est in electione debitoris soluere, in quo loco sibi placuerit, nisi contrarium sit actum, *vt d. Papien. loco cit. num.1. in fin.*
146 Notandum 5. quod licèt vnus tantum locus esset solutioni limitatus, vel designatus, poterit tamen debitor in alio loco conueniri, si ibi habeat domicilium, *l 1. & ibidem DD. ff. de eo quod cert. loc. l. vn. C. vbi conuen qui cert. loc. dar. promis. l hæres absens, §. fin. vbi Bart ff. de Iud. Papien. vbi supra nu.2. vers. vbi autem &c.*
147 Notandum 6. quod debitor potest etiam extra locum conueutum, vel destinatum soluere, si interpellato creditore ad recipiendum offerat soluere interesse, si quod ille patiatur ex tali causa, *ex regu-*
148 *la, quæ mihi non nocent, & alteri prosunt, de facili sunt concedenda, Bart. in l. qui Romæ, 122. nu.2. ff. de verb. oblig. quem Doctores communiter sequuntur, vt ait Nig.*
149 *de except. cap.2. § 2. nu.21.* subdens, quod eadem ratione debitor cogi potest ad soluendum extra locum promissionis, soluto illi interesse.
150 Notandum 7. quod etiam creditor in cuius electione plura loca sunt, locum elegerit, illumque notificauerit debitori, tamen non posset agi de aliqua mora ipsius debitoris, nisi ex parte creditoris ostenderetur, ipsum, vel eius legitimum procuratorem adfuisse in loco illo electo ad quantitatem debitam recipiendam, *Alex. cons.92 num.10. vol.1.* vbi id intelligit in casibus, in quibus non requiritur consignatio, & depositio, *& cons.78. nu.14. vol.5. Rimimal. cons.736. num.3.* vbi etiam dicit, quod huiusmodi
151 electio fieri non potest à procuratore non habente speciale mandatum, *Afflict. dec.116. nu.4.* vbi subijcit, quod, vt reus constituatur in mora, requiritur
152 quod actor in interpellatione ipsa exprimat diem, & specificum locum.

S V M M A R I V M.

153 *Notorium regulariter probari non debet: limitatur nu. 161. & seq.*
154 *Notorium releuat ab onere probandi, non tamen ab onere proponendi.*
155 *Manifesta an indigeant probatione.*
156 *Iudex potest iudicare, siue attendere id, quod ei est notorium.*
157 *In notorio non iuratur de calumnia.*
158 *Notorium quando dicatur, vel probetur, & nu.162.*
159 *Præsens debet notorium allegare, non absens.*

160 *Præsumptiones debent allegari, licèt sint liquidissimæ præbationes.*
161 *Licèt notorium non indigeat probatione, debet tamen probari, notorium esse.*
162 *Notorium probatur etiam per duos testes.*
163 *Quando super notorio requiratur sententia declaratoria.*
164 *Negatio notorij non admittitur, quando factum esset omnino notorium.*
165 *Iudex potest sumere informationem, etiam parte non citata, an aliquid sit notorium.*
166 *Notorium facti transeuntis, quale est notorium facti præteritis, indiget probatione.*
167 *Notorium probari debet, quando sumus extra locum notorij.*
168 *Notorium ex actis resultans, procedit in loco, vbi acta sunt.*
169 *Notorium non releuat ab onere probandi, quando pro forma probatio exigitur, vel quando huiusmodi qualitas requiritur ad fundandam Iudicis authoritatem, seu potestatem.*
170 *Quando ad probandum notorium sufficiat sola fama, & qualiter fama in tali casu probetur.*

Quæstio VIII.

An & quando notorium probari debeat.

153 RESp. quod notorium, seu publicè notum re-
gulariter probari non debet, *glos. in clem. ap-*
pellanti, vers. alias causas, de Appellat. vbi etiam ob-
154 seruat, quod licèt notorium releuet ab onere pro-
bandi, non tamen releuat ab onere proponendi, *&*
in l. cinee, C. eod. tit. vbi, quod notoria non indi-
155 gent probatione, sed manifesta fie, *& in l. 1. ver.*
in consilio, C. Qui, & aduers. quos &c. vbi, quod
156 Iudex potest iudicare, siue attendere id, quod ei
est notum, vt notorium, etiamsi non probetur in
iudicio; secus si ei est notum vt priuato, non vt no-
torium, *Bald in l. si verò, §. qui pro rei, ff. Qui satisd. cog.*
157 vbi dicit, quod in notorio non iuratur de calum-
nia, *& in l. emptorem, ff. de Act. empt.* vbi dicit, quod id,
quod probatur per maiorem partem populi, vel
158 etiam per plures, quàm 20. testes, censetur noto-
rium, *Cephal. cons. 82. nu. 52. & cons. 108. num. 15. lib. 1.*
Viu. comm. opin. 548. num. 1. & seq. vbi dicit, quod præ-
159 sens debet notorium allegare, non absens, *Natt.*
cons. 275. n. 1. vbi, quod etiam præsumptiones iuris,
160 licèt sint liquidissimæ probationes, debent alle-
gari, latè *Mascard. de Probat. conclus. 1103. num. 1.*
& seq.

161 Hæc tamen conclusio limitatur 1. quod licèt no-
torium non indigeat probatione, debet tamen pro-
bari, notorium esse, *secundum Bald. in l. emptorem, ff.*
de Act. empt. Natt. cons. 275. nu. 1. & seq. Viu comm. opin.
548. nu. 9. vbi dicit, quod notorium probatur etiam
162 per duos testes, *& opin. 549.* vbi addit, quod super
163 notorio requiritur sententia declaratoria citata
parte; hoc tamen procedere posset, si notorium ne-
164 getur, *vt d. Mascard. d. conclus. 1103. num. 8.* subdens,
negationem huiusmodi non esse attendendam, quā-
do factum esset omninò notorium, *vide Viu. comm.*
165 *opin. 548.* vbi dicit, quod Iudex potest sumere in-
formationem, etiam parte non citata, an aliquid
sit notorium.

166 Limitatur 2. vt dicta conclusio locum habeat in
notorio facti transeuntis, quale est notorium facti
præteriti; hoc enim indiget probatione, quia potius
debet hoc dici manifestum, quàm notorium, *Bald.*
in d. l. emptorem, in addit. circa princ. & in l. si verò, ff. qui
pro rei, vers. adde quod quodlibet notorium &c. ff. Qui
satisd. cog. Mascard. de probat. concl. 1103. nu. 7. & seq.

167 Limitatur 3. vt dicta conclusio non procedat ex-
tra locum notorij: eo enim casu probati debet, *vt*
post Innoc. in cap. ex insinuatione de Appell. & alios trad.
168 *Mascar. d concl. 1103. num. 27.* vbi etiam dicit, quod
notorium ex actis resultans procedit in loco, vbi
acta sunt.

169 Limitatur 4. quando pro forma probatio exige-
retur: quia tunc notorium non releuaret ab onere
probandi, *Alban. ad Bart. in l. cum quid, num. 6. ff. si*
cert. pet. & alij apud Mascard. loco cit. num. 32. subijcit,
quod nec releuaret ab onere probandi, quando
huiusmodi qualitas exigeretur ad fundandam Iu-
dicis authoritatem, seu potestatem.

170 Addit *Dec. in cap. 1. nu. 45. de Appell.* quod ad pro-
bandum, aliquid de antiquo, vel de longinquo no-
torium fuisse, sufficit sola fama, *vide Mascard. concl.*
1101. nu. 22. & seq. vbi dicit, quod hæc fama pet duos
testes probatur.

S V M M A R I V M.

171 *In citatione, quæ fit coram Iudice delegato, exprimi debet locus particularis, secus si fiat coram Ordinario.*
172 *Si ab initio locus à delegato in citatione deputatus fuit, non debet inseri locus in reliquis citationibus.*
173 *Delegatus ad vniuersitatem causarum tenetur seruare locum delegantis.*
174 *Interpellatio non afficit, quando non fit loco, vel tempore congruo.*
175 *In dubio, quando arbiter non eligit locum, intelligitur de loco, vbi factum est compromissum.*

Quæstio IX.

An & quando in citatione exprimi debeat locus.

171 INter cętera, quæ ad citationem requiruntur,
etiam locus particularis in quo reus compare-
te deber, exprimendus est, *Specul. in tit. de citat. §.*
iam de citatione, num. 1 hoc tamen procedit in dele-
gato citante: secus est in Ordinario, qui habet cer-
tum, & deputatum Tribunal; & ideò potest citare
sine expressione loci, quia intelligitur de loco soli-
tæ residentiæ, *cap. cum parati, vbi DD. de Apell. Bart in*
l. si vt proponis, 5. C. Quomod. & quand. Iud. subdens,
172 quod si ab initiò locus à delegato in citatione de-
deputatus fuit, non debet inferi locus in reliquis
citationibus, quia de illo intelligitur, dummodò sit
congtuus litigantibus, & honestus, *Bald. in l. vt per-*
fectius, num. 11. Cod. de Annal. except. Marant. de Ordin.
Iudic. par. 6 tit. de citat. nu. 64. & in tit. de decisor. Indic.
p act. num. 72. & seq vbi hoc intelligit in delegato ad
173 vnam causam particularem; secus in delegato ad
vniuersitatem causarum, qui tenetur seruare locum
174 delegantis, *Ciriac. contr. 103. num. 24.* vqi etiam ob-
seruat, quod interpellatio non afficit, quando non
fit loco, vel tempore. congruo.

175 Notandum est etiam, quod in dubio, quando
arbiter non eligit locum, intelligitur de loco, vbi
factum est compromissum, *Marant. d. tit. de Decisor.*
Iud. 1. act. num. 80.

S V M M A R I V M.

176 *In iucicio, quo agitur ad recuperandam possessionem, qua actor per vim se spoliatum esse dicit exprimi debet locus, & tempus: limitatur num. 178. & seq.*
177 *Quando intentatur remedium famosum, siue ciuiliter, siue criminaliter, requiritur expressio loci, & temporis.*
178 *Quando ex forma statuti, vel commissionis proceditur summariè, de plano, sine strepitu, & figura iudicij, omnis solemnitas iuris positiui censetur reiecta.*
179 *Remedium can. redintegranda, 3. q. 1. non enumeratur inter remedia, quæ infamant, sed dicitur condictio oriens ex lege, vel canone prædicto.*
180 *In rebus Ecclesiasticis, seu clericorum, potest agi contra quemlibet possessorem non per interdictum vnde vi, sed condictione ex dicto canone.*
181 *Textus in d. can. redintegranda, inducit nouum, & specificum remedium possessorium contra quemlibet possessorem etiam non vitiosum, & ignorantem.*
182 *Condictio intentata infamiam non irrogat.*

Quæstio X.

Quando in interdictis exprimi debeat locus & tempus,

176 RESp. quod in iudicio qno agitur ad recuperandam possessionem, qua actor per vim se spoliatum esse dicit, exprimi debet locus, & tempus, quia hoc interdictum appellatur famosum, cum inducat infamiam saltem facti, *l. 1. §. interdictum hoc quia, ff. de vi, & vi armat. l. honori, & l. licet, ff. de obseq. glos. communiter recepta in l. neque, ff. eod. tit. de vi, & vi armat. Alex. cons. 6. num. 2. lib. 3.* quando autem inten-
177 tatur remedium famosum, etiamsi ciuiliter agatur, requirit expressio loci, & temporis, sicut quando criminaliter agitur, *l. item exigit, ff de dol. l. Prætor edixit, ff. de Iniur. cap. tuæ, de Procur. Bart. in l. edita nu. 5. C. de edcu & in l. per procuratorem, ff. de obseq. & in d. l. 1. §. siue autem, ff. de vi, & vi armat. & in d. l. Prætor edixit, ff. de Iniur.*
178 Limita, quando ex forma statuti, vel commissionis, proceditur summariè, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, quo casu omnis solemnitas iuris positiui censetur reiecta, *clem. sæpe contingit, de Verb. signif. Bart. in extrau. ad reprimendum, in ver. & figura &c. num. 5* talis est solemnitas, vt exprimatur in libello locus, & tempus: hæc enim non à iure gentium, vel naturali, sed à iure ciuili inducta est, *d. l. Prætor edixit, & l. libellorum, ff de Accus.*
179 Limita 2. in remedio prodito *ex can. redintegranda, 3. q. 1.* hoc enim non enumeratur inter remedia, quæ infamant, cum dicatur condictio oriens ex lege, vel canone prædicto, *vt tradunt DD. in l. 1. ff. de Condict. ex leg. glos. communiter recepta in cap. cum ad sedem, ver. interdictum de Restit. spol.* vbi dicit, quod
182 in rebus ecclesiasticis potest agi contra quemlibet possessorem non per interdctum, vnde, vi sed condictione *ex d. canone, & ibidem Abb. nu. 26. & seq.* vbi etiam obseruat, quod *d. can. redintegranda,* procedit specialiter rebus ecclesiasticis, seu clericorum, & inducit nouum, & specificum remedium possessorium contra quemlibet possessorem etiam non vitiosum, & ignorantem; condictiones autem inten-
182 tatas infamiam non irrogare, constat *ex l. cessat, ff. de obligat. action. & obseruat etiam Alex. d. cons 6. num. 2. lib. 3.*

S V M M A R I V M.

183 *Forensis regulariter conueniri debet in loco sui domicilij.*
Actor sequi debet forum rei, ibidem.
184 *Potest reus conueniri in domicilio, quod habebat tempore contractus, & in nouo domicilio, quod postea acquisiuit.*
185 *Quid si reus habeat plura domicilia.*
186 *Ibi censetur quis habere domicilium, vbi maiorem fortunarum partem habet, etiamsi in alio loo habeat domum, vel alia bona.*
187 *Quando quis habet domicilium in varijs locis, debet attendi domicilium propriæ patriæ.*
188 *Is, qui assiduè conuersatur, vel commoratur in loco, potest ibi conueniri de contractibus etiam alibi gestis, etiamsi ibi domicilium adhuc non contraxerit.*
Quasi domicilium quando contrahatur, ibidem.
189 *Propter diuersitatem bonorum dicitur quis decedere cum duplici patrimonio.*
190 *Si in duobus locis quis forum sortiatur, fit separatio bonorum, vt quodlibet patrimonium secundùm suam legem, aut statutum iudicetur.*

Quæstio XI.

In quo loco forensis conueniri debeat.

183 RESp. quod regulariter conueniri debet in loco sui domicilij: actor enim sequi debet forum rei, *l. 2. C. de Iurisp. omn. Iud.* vbi, quod potest reus
184 conueniri in domicilio, quod habebat tempore contractus, & in nouo domicilio, quod postea acqui-
185 siuit; & si habeat plura domicilia, illud attendi debet, in quo magis versatur, vel maiorem partem facultatum habet, *l. vn. C. Vbi pet. tut. l. ciues, vbi glos. C. de Incol. lib. 10. Bald. cons. 41 t. n. 1. post med. vers. cõside-*
186 *randum est &c. lib. 1.* vbi dicit, quod licet quis in loco habeat aliqua bona, pro quibus æstimum soluit, non tamen ex eo ibi censetur habere domicilium, nisi illic quoque habeat maiorem partem fortunarum; *Cephal. cons. 263. n. 6. & seq.* vbi dicit, quod spectandus est locus, vbi quis habet maiorem fortunarum partem, etiamsi in alio loco domum habeat pro æstiuo tempore, *Alciat. reg. 1. præsump. 37. num. 5.*
187 vbi dicit, quod quando quis habet domicilium in varijs locis, debet attendi domicilium propriæ patriæ vtpote principalius.
188 Notandum est etiam, quod is, qui assiduè conuersatur, vel commoratur in loco, potest ibi conueniri etiam de contractibus alibi gestis, etiamsi in eo loco domicilium adhuc non contraxerit, quia eo casu contrahit quasi domicilium, *vt inquit Abb. in cap. quod clericis, nu. 5. de for. comp.*
189 Notandum 2. quod propter diuersitatem bonorum, vt quodlibet secundùm suam legem, aut statutum iudicetur, *Cancer. var. cap. 1. de success. ab intest. num. 72. par. 1.*

S V M M A R I V M.

191 *Vxor conueniri debet in foro mariti etiamsi ad eius domum nondum traducta fuerit.*
192 *Matrimonium est talis virtutis, vt transfundat originem vxoris in originem viri.*
193 *Nulla est maior vnio, quam vnio coniugalis, per quam*

vir,

vir, & vxor efficiuntur vna caro.

194 *Vxor vti minus digna efficitur conciuis viri vti potentioris, & magis digni, & ligatur statutis loci, vbi vir commoratur, & num. 206 & 207.*

195 *Vxor desinit esse de proprio foro tam ratione incolatus, quàm ratione originis.*

196 *Mulier nupta non est ampliùs de familia patris, sed viri.*

197 *Mulier non sequitur forum originis viri, aut domicilii contracti ante matrimonium, sed solum domicilium habitationis illius contractum post matrimonium.*

198 *Vxor sequitur forum, & patriam viri etiamsi vidua remanserit.*

199 *Vidua viuit lege mariti in fauorabilibus, secus in odiosis.*

200 *Quando vidua retineat priuilegia viri, etiamsi transierit ad alium locum.*

201 *Vxor non potest conueniri, seu trahi ad forum originis, etiamsi ibi reperiatur, nec eiusdem originis statutis ligatur: declaratur num. 202.*

202 *Origo propria amitti non potest.*

203 *Quando statutum absolutè inhabilitat mulierem, tunc mulier dicitur arctata absolutè, & non liberatur à tali nexu, etiamsi extra locum statuti diuertat.*

204 *Stante statuto, quod forensis non possit in loco acquirere, mulier alibi nupta potest in loco originis acquirere, cum non dicatur forensis.*

205 *Vxor habet duo domicilia, vnum originis, alterum habitationis domicilii sui viri.*

206 *Stante statuto, quod proximiores forenses non possint succedere in bonis immobilibus ciuium, proximiores forenses non succederent in bonis immobilibus mulieris nuptæ in loco statuentium.*

An in tali casu debeatur proximioribus mulieris defunctæ æstimatio bonorum, ibidem.

207 *Statutum prohibens, nè forensis in territorio statuentium bona immobilia acquirat, non comprehenderet vxorem aliunde ductam.*

208 *Vxor sequitur forum mariti, etiam quando agitur de dissoluendo matrimonio.*

209 *An statutum prohibens, nè mulier nupta extra territorium succedat alicui de iurisdictione, locum habeat in legatis.*

210 *Actus factus in fraudem legis, est nullus ipso iure, in fraudem verò hominis valet, sed reuocatur.*

211 *An, & quando vir contrahat ciuilitatem, & incolatum in loco vxoris, si ipse ad domicilium vxoris accesserit.*

212 *Animus perpetuò manendi ex decennali habitatione præsumitur.*

213 *Quando domicilium statim contrahatur.*

Quæstio XII.

In quo loco conueniri debeat vxor.

191 RESp. quod conueniri debet in foro mariti, vxor enim sequitur forum viri, etiamsi non-
dum ad eius domum traducta fuerit, *l. exigere dotem,*
vbi DD. ff. de Iurisd. de Iudic. l. cum quædam puella, ff. de
Iurisd. omn. Iud gloss. in l ea quæ 32. ver. autc, ff Ad mu
nicip. Bald cons. 439. num. 4. vers. respondetur, quod non
videbitur &c. lib. 4. & cons. 62. nu. 2. & cons. 100. lib. 5.
192 vbi dicit, quod matrimonium est talis virtutis, ac
naturæ, vt transfundat originem vxoris in origi-
nem viri, quia nulla est maior vnio, quàm vnio con-
193 iugalis, per quam vir, & vxor efficiuntur vna ca-
194 ro, *iuxta illud Genes. 2. erunt duo in carne vna;* vnde
vxor vti minus digna efficitur conciuis viri vti po-
tentioris, ac magis digni, & ligatur statutis loci,
vbi vir commoratur, *Gozad. cons. 70. nu. 5.* vbi, quod
vxor definit esse de proprio foro non solum ratione
195 incolatus, sed etiam ratione originis, *Ofasch. decis.*
196 *127. n. 1.* vbi, quod mulier nupta, non amplius de
familia patris, sed viri, *Corn. cons. 111. in princ. lib. 3.*
197 *Hondcd. cons. 6 n 14. lib 2.* subdens, quod non prop-
tereà mulier sequitur forũ originis viri, aut domi-
cilij contracti ante matrimonium, sed solum domi-
cilium habitationis illius contractum post matri-
monium, *& cons. 13. nu 25. lib. 1.* vbi addit, quod vxor
198 sequitur forum, & patriam viri, etiamsi vidua re-
manserit: vidua enim domicilium viri retinet, do-
nec patriam viri non mutauerit, *l filij, §. vidua ff. Ad*
municip. & censetur esse in matrimonio, si honestè
viuat in loco mariti, *l. fin. C. de Bon. matern. l feminæ, ff.*
de Senat. vide Corn. cons. 111. num. 4. versus fin. lib. 3. vbi
dicit, quod vidua viuit lege mariti in fauorabilibus,
199 secus in odiosis, *Surd. decis. 330. num. 28. & seq.* vbi
etiam obseruat, quod vidua retinet priuilegia viri,
200 etiamsi transiuerit ad alium locum, si tamen id
fecerit expulsa, & aliunde non habens vnde viue-
ret.
201 Ex his infertur 1. quod vxor non potest conue-
niri, seu trahi ad forum originis, etiamsi ibi repe-
riatur, nec eiusdem originis statutis ligatur, *latè*
Dec. in l. cum quædam puello, nu. 6. & seq. ff. de Iurisd. omn.
202 *Iud.* vbi id intelligit quoad ea, in quibus persona
mulieris distraheretur à seruitijs mariti, nam quoad
alia mulier nupta non mutat originem, *ex trad. per*
Bart. in l fin. §. item rescripserunt mulierem, num. 5. ff. Ad
municip. Bald. cons. 139. lib. 5.. Alex. cons. 100. num. 1. lib.
3. vbi dicit, quod mulier nupta extra locum suæ ori-
ginis, nõ desinit esse ciuis Ciuitatis originis quoad
commoda, & fauores, dummodò propter id non se-
paretur à seruitio viri; & ideò gaudet beneficijs sta-
tuti Ciuitatis, vnde oriunda est *Mandell. cons. 23. nu.*
10. & 11. lib. 1. vbi dicit quod mulier sequitur fo-
rum, & statuta mariti quoad ea, quæ concernunt
beneficium mariti, quo verò ad alia retinet forum
originis propriæ, adeò vt soluto matrimonio cesset
penitus tale priuilegium, & mulier, eiusque bona
regantur secundùm statuta originis propriæ, *Iordan.*
elucubrat. diuers. vol. 3. lib. 13. tit. 8 de for. compet. n. 211.
Vinc. de Franch. decis. 416. num. 2. & seq. & decis. 546. nu.
29. & seq Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 2. num.
65. & seq. vbi etiam dicit, quod propria origo amit-
ti non potest, *Merlin dec. 828. nu. 14. & 16.* vbi, quod
mulier alibi nupta subditur etiam statuto originis,
dum ex hoc non diuertitur à seruitio mariti; præ-
203 sertim si statutum absolutè inhabilitet mulierem,
quia tunc mulier dicitur arctata absolutè, & non
liberatur à tali nexu, etiamsi extra locum statuti
diuertat, iuxta distinctionem communiter à Docto-
ribus receptam, & pluries à Rota approbatam, *&*
præsertim dec. 238 par. 6. Recent. vide Cephal. cons. 171.
204 *nu. 30.* vbi dicit, quod stante statuto, quod foren-
sis non possit in loco acquirere, mulier alibi nupta
poterit in loco originis acquirere, quia non dicitur
forensis, *Thesaur. decis. 123. nu. 1. & seq.* vbi etiam di-
205 cit, quod vxor habet duo domicilia, vnum ori-
ginis, alterum habitationis domicilij sui viri: pri-
mum retinet tantùm quoad sui, commodum, alte-
rum quoad omnia, & ità videntur magis commu-
niter concludere Doctores, *vt d. Caualcan. dec. 42. nu.*
46. & seq. par. 1.
206 Infertur 2. quod stante statuto, quod proximio-
res forenses non possint succedere in bonis immo-
bilibus Ciuium, qui sine testamento decesserint,
proximiores forenses non succederent in bonis im-
mobilibus mulieris nuptæ in loco statuentium, quæ

sine

sine testamento decessit, quia vxor propriè dicitur
ciuis illius Ciuitatis statutis, *Bart. in l. fin. §. item re-
scripserunt mulierem, nu 4. ff. ad municip. Bald. cons. 139.
nu. 3 lib 5. Abb. cons 100. in fin par. 2. latè Thesaur. dec.
123. nu. 9. & seq.* vbi tamen subdit, quod in tali casu
debetur proximioribus mulieris defunctæ æstima-
tio dictorum bonorum.

107 Infertur 3. quod statutum prohibens, nè forensis
in territorio statuentium bona immobilia acquirat,
non comprehenderet vxorem aliundè ductam, quia
vxor non dicitur forensis, sed Ciuis, *vt supra dixi-
mus, latè Surd. dec. 330. num. 9. & seq.*

208 Infertur 4. quod vxor sequitur forum mariti,
etiam quando agitur de dissoluendo matrimonio,
Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 4. nu. 192.

209 Sed quæres, an statutum prohibens, nè mulier
nupta extra territorium, succedat alicui de iurisdi-
ctione, locum habeat in legatis? Resp. negatiuè,
quia tale statutum de successione vniuersali loqui
videtur, non autem de legatis, *l. quædam, §. nihil ff. de
eden. Rip. in l. quæsitum, §. si quis cum tutor, ff eod. tit.* nisi
constaret de fraude, vt si mulieri nuptæ extra terri-
torium testator iure legati bona omnia, & sic in ef-
fectu successionem relinqueret, quia tunc tale lega-
tum, cum factum sit in fraudem statuti, non debere-
tur, *l. contra legem, & l. seq. ff. de legib. Bart. in l. fin. num.
5. ff. de Hered. instit. Ruin. cons. 125. nu. 2. lib. 1.* vbi dicit,
210 quod actus factus in fraudem legis, est nullus ip-
so iure, in fraudem verò hominis valet, sed reuoca-
tur, *latè Cephal. consil. 191. nu. 6. & seq.*

211 Quæres 2. an vir contrahat ciuilitatem, & incola-
tum in loco vxoris, si ipse ad domicilium vxoris ac-
cesserit? Resp. quod aut vir ad domicilium vxoris
accessit recessurus, & vxorem ad domum suam re-
ducturus, & tunc nec ciuilitatem, neque incolatum
contrahit; aut vir accessit ad domicilium vxoris
animo ibi perpetuo permanendi, & tunc domici-
lium vxoris, non viri atttenditur, *vt post Bald. Ias.
& alios d. Honded cons. 6. nu. 15. tom. 2. Abb. d. cons. 100.*
212 *propè fin* talis autem animus ex decennali habita-
tione præsumitur, *Roland. cons. 79. num. 51. lib. 3. Gra-
tian. discept. for. cap. 824. nu. 39. Ferentill. ad Buratt. dec.
244. num. 10. & seq.* subdens, quod vbi quis declarat,
213 se velle in aliquo loco habitare, statim domici-
lium contraxisse censetur, nec est expectandum
aliud tempus, *ex trad. per Gail. lib. 2. obser. 35. num. 7.
Menoch. de arbitr. Iud. cas. 86. num. 2 Rot. dec. 150. nu. 7.
par. 2. Diuers.*

S V M M A R I V M.

214 *Domicilium, & habitatio inter se differunt, & quali-
ter.*
215 *Ius parochiæ quando acquiratur.*
216 *Ad acquirendum ius fori non simplex habitatio, sed do-
micilium exigitur.*
217 *Potest quis conueniri in loco domicilij, etiamsi ibi non re-
periatur: & nu. 221.*
218 *Forus domicilij est generalis, & vniuersalior omnibus
alijs.*
219 *In loco domicilij potest quis conueniri tam de contractibus
alibi gestis, & de re alibi sita, quàm etiam de criminibus
alibi commissis.*
220 *Quando requiratur præsentia Rei in loco, vt ibi conueniri
possit.*
221 *Vterque Iudex tam domicilij, quàm contractus habetur
pro competente, ità tamen quod, coram quo primò fuit
cœptum iudicium, ibidem etiam finem accipere debeat.*

Quæstio XIII.

An quis conueniri possit in loco domicilij.

214 PRæmittendum est, quod domicilium, & habi-
tatio valdè inter se differunt: & ideò non po-
test argui de habitatione ad domicilium; nam do-
micilium habere censetur is, qui in aliquo loco ani-
mo permanendi commoratur, veluti si ibi habeat
maiorem partem fortunarum suarum, nec inde sit
discessurus, *l. Ciues, Cod. de Incol. lib. 10. Spec. in tit. de
compet. adit. num. 9. in fin. & sequitur. nu. 1.* habitatio-
nem verò potest quis habere etiam sine animo per-
manendi, dummodò non habitet tanquam hospes,
*vt colligitur ex l. 1. §. habitare, ff. de ijs, qui deiecer. vel ef-
fuder. Bart. in l. 4 §. Prætor ait, num. 24 ff. de damn. inf.
Menoch. lib. 6. præsumpt. 42. num. 2 Mascard. de probat.*
215 *concl. 535. num. 30. & seq.* vbi dicit, quod vt aliquis
dicatur parochianus alicuius Ecclesiæ, seu Paro-
chiæ, non requiritur domicilium propriè sumptũ,
sed satis est habitatio notabilis temporis; vnde illi
Ecclesiæ tenetur soluere decimas personales, &
quartam Parochialem, & coram Parocho eiusdem
Ecclesiæ matrimonium celebrare, omissa Ecclesia
parochiali sui domicilij, cum ex huiusmodi habita-
tionem acquiraturius [sic] parochiæ, *cap quæsiti sunt, 16.
q. 1. cap. 1. de Sepult. cap. ad Apostolicæ, de Decim Carle-
ual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2 q. 1. n. 12.* subdens, quod
216 ex huiusmodi habitatione non acquiritur ius fo-
ri, ad quod non simplex habitatio, sed domicilium
exigitur.

217 Ad quæsitum verò Resp. quod potest quis con-
ueniri in loco domicilij, siue ibi reperiatur, siue non
nam ratione domicilij adeò forus contrahitur, vt
declinari aliquo modo non possit, *l. hæres absens §. si
quis tutelam, & § proinde, & §. illud sciendum est, l. si
fideicommissum, §. sed & rescriptum est. ff. de Iudic. cap.
vlt. de for. comp. glos. communiter recepte in l. quod lega-
tur, ff. de Iudic. Spec. loco cit. Panor. in cap. 1. nu. 6. de for.*
218 *comp.* vbi dicit, quod forus domicilij est generalis,
& vniuersalior omnibus alijs, *& in cap. vlt. nu. 37. &*
216 *seq. eod. tit.* vbi quod Iudex ratione domicilij po-
test in subditum exercere omnimodam iurisdictio-
nem, adeò quod potest ibi conueniri de omnibus
tàm de contractibus alibi gesti, quàm de re alibi si-
ta, quàm etiam de criminibus alibi commissis, *Gan-
din. de Malefic. nu. 1. vers. è contra videtur &c. Farinac.
in Pract. crimin. q. 7. num. 19. & seq. & alij permulti, quos
refert, & sequitur Carleual. loco cit. d. q. 1. num. 1. & seq.*
230 vbi etiã obseruat, quod regulariter in loco cuius-
libet alterius fori necessaria est præsentia Rei in lo-
co, vt ibi possit conueniri, *l. dies cautioni, § Prætor ait,
ff. de damn. inf. §. si verò etiam quidam, in Auth. de exib.
reis &c. cap. causam, de dol. & contum. latè Gail. lib. 2. ob-
seru. 36. num. 11. & seq. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 16.
num 12. Clar in Pract. crim. § fin. 39. in princ.*

221 Amplia supradictam conclusionem, vt proce-
dat, etiamsi quis in loco non assiduam, sed inter-
uallatam habitationem teneat, ità vt ab vno loco
subinde ad alium discedat, & recedat, *vt d. Coler.
de Process. execut par. 2. cap. 1. num. 35. & 40. cum seq.* vbi
subijcit, quod forus acquisitus ex contractu in cer-
to loco, non tollit forum domicilij, sed forum fo-
ro accumulat: vterque enim Iudex tàm domicilij,
quam contractus habetur pro competente, ità ta-
men quod, coram quo primò fuit cœptum iudi-
cium,

cium, ibidem, etiam finem accipiat, *Canonistæ in cap. Romana, §. contrahentes, de for. comp. in 6. latè Peregrin. de fideicom. art. 53. nu. 1. & 7.*

SVMMARIVM.

222 *Reus potest conueniri in loco controctus: declaratur, & limitatur nu. 231. & 239.*
223 *In contractibus inspicitur locus contractus, sicut in sententijs locus sententiæ, & in processibus locus processus.*
224 *In delictis inspicitur locus delicti.*
225 *Trasferens domicilium semper potest in ipso loco contractus conueniri de contractibus factis in primo domicilio.*
226 *Ex contractu gesto ab institore, seu Procuratore Dominus forum sortitur.*
227 *Tutor, & administrator publici, vel priuati officij conueniri debet apud Iudicem loci, vbi administratio gesta est.*
228 *Relatores, Aduocati Notarij, & Procuratores possunt conuenire pro sportulis, & salarijs litigantes coram eodem Iudice, apud quem lis agitata est.*
229 *Ad decernenda alimenta filio legitimo, vel naturali, aut etiam adulterino vel spurio competens est Iudex loci, vbi filius genitus, & natus est, & vbi mater domicilium habuit tempore generationis, & natiuitatis.*
230 *Rescissio contractus, quæ per iudicium fit, agitari potest etiam in loco contractus, & apud eius Iudicem.*
231 *Reus non potest conueniri in loco contractus, si ibi non reperiatur: limitatur nu. 233.*
232 *In contractibus regulariter non est locus remissioni.*
233 *Quando reus renunciauit priuilegia fori, tunc in loco controctus conueniri potest, etiamsi ibi non reperiatur, & num. 241.*
234 *Debitores fugitiui, & mercatores falliti remitti debent ad locum contractus.*
235 *Reus etiam existens extra territorium potest citari quoad missionem fiendam in bonis, quæ sunt in loco contractus, & num. 243.*
236 *Quando statutum, & consuetudo loci comprehendat etiam forenses.*
237 *Creditor in quo loco debitorem suum conuenire debeat, quando alibi contrahitur, & aliò destinatur solutio.*
238 *Contra eum, qui se se in Curia obligauit in forma Cam. proceditur per officium contradictarum, si ab Vrbe recessit non electo domicilio, aut non electo in actis procuratore.*
239 *Reus statim recessurus, qualis est viator, in loco contractus conueniri non potest limitatur nu. 244.*
240 *Diutina conuersatio facit conuersantem posse conueniri in loco, licèt ibi non habitet.*
241 *Debitor in loco contractus etiam non repertus conueniri potest, si ibi habeat officinam, vel alia bona.*
242 *Sortitur quis forum tam ratione rei immobilis, quàm mobilis, & se mouentis, ità vt Iudex illius loci possit contra bona procedere, etiamsi ibi debitor non reperiatur.*
243 *Quando Iudex bonorum dicatur incompetens.*
244 *Aduena, & viator statim recessurus potest in loco contractus conueniri, vt impleat ea, quæ secundùm naturam contractus sunt statim expedienda.*
245 *Emens equum certo pretio, quod statim soluit, si equus ei non tradatur, potest venditore conuenire, vt equum statim tradat.*
246 *Aduena, qui aliquid emit, non soluto pretio, potest cogi in fora contractus ad illud soluendum.*
247 *Non videtur habita fides de pretio, quando res traditur Aduenæ, seu ignoto, ac statim recessuro.*
248 *Exemptus contrahens in loco non exempto, potest ibi conueniri.*
249 *Contrahens cum aduena, si ei dederit terminum ad soluendum, vel aliàs eius fidem sequatur, circa obseruantiam contractus, debet illum conuenire in loco domicilij, non contractus.*
250 *Contractus in quo loco censeatur celebratus, an in loco, vbi gestum est negotium, vel potius in loco, vbi facta est illius ratificatio.*
251 *Restitutio in integrum non petitur in loco, vbi factus est contractus, sed vbi domicilium habet is, contra quem fit restitutio.*
252 *Exceptio non numeratæ pecuniæ potest proponi coram Iudice loci contractus.*
253 *Locus à quo nuntius, vel epistola dirigatur, non inspicitur, sed in quo contractus perficitur.*
In mandato attenditur locus, in quem per litteras transmittitur consensus, ibid.
254 *Quid si contractus ineatur in vno loco, instrumentum celebretur in alio, & bona sint alibi.*

Quæstio XIV.

Quando reus conueniri possit in loco contractus.

222 QVod reus possit conueniri in loco contractus, constat *ex l. hæres absens 19. §. proinde, & l. omnem 20. ff. de Iudic. & ex §. hæc considerantes, & §. si igitur, in Auth. Vt omn. obed. Iudic collat. 5. tit. 20. cap. vlt. de for. comp. Spec. in tit. de compet. Iud. adit. §. 1. num. 2. vers. quinto ratione contractus &c. Bald. cons. 389. lib.* 223 1. vbi dicit, quod in contractibus inspicitur locus contractus, sicut in sententijs locus sententiæ, & in processibus locus processus, *& in cap. 1. num. 30. de* 224 *constit.* vbi quod in delictis inspicitur locus delicti, *Boer. dec. 114. num. 1. Coler. de Process. execut. par. 2. cap. 1. num. 68.* vbi dicit, quod qui contrahit alicubi, non exprimit clarè, vbi velit pro solutione pulsari; sed lex ipsa præsumit, aut potius fingit, contrahentem in loco, intendere saltem tacitè, quod velit etiam in illo loco iudicari, vel exigi, vbi negocium gessit, *Gratian. discept. for. cap. 379. num. 13. & 14.* vbi dicit, 225 quod transferens domicilium, semper potest in ipso loco contractus conueniri de contractibus factis in primo domicilio; nisi cum mutatione fori mutauerit etiam statum, vt si clericatum assumpserit, quia tunc non posset conueniri vigore contractus præcedentis coram Iudice sæculari, *Carlenal. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 4. num. 160. & seq.* vbi etiam 226 dicit, quod ex contractu gesto ab institore, seu procuratore Dominus forum sortitur, *Dec. in l. si conuenerit, 18. nu. 31. ff. de iurisd. om. Iud. & in l. vinum. 22. nu. 11. ff. si cert. pet. Couar. pract. cap. 10. num. 4. Panormit. in cap. licèt, vlt. num. 33. de for. comp. Gail. obseru. pract. lib. 2. obseru. 1. num. 4. Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 39. nu. 28.*

227 Ampliatur prædicta conclusio, vt locum habeat etiam in quasi contractu, vt est gestio tutelæ, & susceptio, ac administratio publici, vel priuati officij: talis enim administrator conueniri debet apud Iudicem loci, vbi administratio gesta est, *l. 1. & 2. C. vbi de ratiocin. l. hæres absens, §. si quis tutelam, & l. Argentarium, 45. ff. de Iudic. l. 1. C. vt omn. Iud. §. si quis autem in, Auth. de Administrat. coll. 7. Iordan. elucubr. diuers. vol 3. lib. 13. tit. 8. de for. compet. num. 209. Verall. dec. 342. p. 1. Cancer. var. par. 2. cap. 15. num. 66. & 67.* vbi 228 dicit, quod relatores, Aduocati, Notarij, & Procuratores possunt conuenire pro sportulis, & salarijs litigantes coram eodem Iudice, apud quem lis agitata est, etiamsi litigantes domicilium habeant in alijs locis, quia tacitè actum videtur, vt ista salaria, & sportulæ soluantur in loco iudicij; habent enim connexionem cum lite, & causa principali, & ab ea dependent, & ideò idem esse debet Iudex vtriusque causæ, cum connexorum idem sit iudicium,

cium, *cap de prudentia, extr. de Donat. int. vir. & vxor. Boss. in tit. de for. comp nu. 117. latè Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp 2. q 4. num* 178. 181. & 183. vbi etiam di-
229 cit, quod ad decernenda alimenta filio legitimo,
vel naturali, aut etiam adulterino, vel spurio com
petens est Iudex loci, vbi filius genitus, & natus est,
& vbi mater domicilium habuit tempore genera-
tionis, & natiuitatis, quia illa obligatio alendi libe-
ros in eo loco contracta est, in quo filius progenitus
est, & natus. *iuxta textum in l. omnem, ff. de Iudic.*
230 Ampliatur 2. etiam quando agitur de rescissione
contractus, quæ per iudicium fit: hæc enim agitari
potest etiam in loco contractus, & apud eius Iudi-
cem, *Bald. in l. in contractibus, 14. §. in omni, C. de non nu.
pec. Dec. in l. vinum, 22. num. 11. ff. si cert. pet. Gratian. di-
scept. for. cap. 14. nu. 21. vbi de communi, Couar. var. cap
4. num. 1. Gabr. de Consuet. lib 6. conclus 2. num 10. Rolan.
cons. 26. num. 34. lib. 2. Carleual. d. disp 2. q 4. num. 185.
& 192.*
231 Declaratur tamen supradicta conclusio, vt pro-
cedat, quando reus reperitur in loco contractus, vel
quasi contractus: quod est regulare in omni foro
præter forum domicilij; secus si ibi non reperiatur,
*l. hæres absens, in princ. ff de Iudic. cap. Romana, § contra-
hentes, de for. comp. in 6. Bart. in l. 3. § si quis ità, num 3. ff.
de eo cert. loc Couar. pract. cap. 10 nu. 3. & alij apud Car-
leual. de Iudic. d. lib. 1. tit. 1 disp. 2. q. 4. nu. 170. 179. 183.
& 185. & præcipue num. 218.* vbi dicit, quod absens
232 compellendus non est ad comparendum præcisè,
vt se defendat coram Iudice loci contractus, neque
Iudex loci contractus eo casu potest litteris requi-
sitorijs ad alios Iudices missis petere, vt reus ad se
remittatur, quia in contractibus regulariter non est
locus remissioni *Bart. & alij in l. 1. ff. si quis in ius vo-
cat. non ier. Iordan. loco cit. num. 226.* nisi reus renuncia-
233 uerit priuilegio fori: tunc enim in loco contra-
ctus conueniri potest, siue ibi inueniatur, siue non,
Iudex loci, vbi degit, remittet eum ad locum con-
tractus, *vt ibidem not. Bald. post med. vers. tertio modo
sol. &c. Alex nu. 6. & 7.* nec est mirum, quia tunc non
potest opponere declinatoriam, aut de foro compe-
tenti dicere, & videtur dolosè abesse, *Bartolom. So-
234 cin. ibi num. 15.* subdens, quod contra debitores fu-
gitiuos, & mercatores fallitos habebit locum remis-
sio ad locum contractus, *Abb. in cap. licèt, vlt. num. 36.
235 & seq. de for. comp.* vbi addit, quod si reus non re-
peritur in loco contractus, poterit adhuc citari
etiam existens extra territorium quod missionem
fiendam in bonis, quæ sunt in loco contractus, licèt
non possit inuitus cogi ad comparendum coram
Iudice contractus, *Coler. de Process. execut par. 1. cap. 3.
236 num. 167. & 173.* vbi dicit, quod statutum, & con-
suetudo loci cōprehendit etiā forenses tam in deci-
sorijs causæ principalis, quā in ordinatiuis proces-
sus, si in loco statuti contrahant, ac post moram in
loco contractus siue in in persona, siue in rebus suis
reperiantur, *& par. 2. cap. 1. nu. 55. vers. ceterum &c.*
237 vbi dicit, quod creditor, quando alibi contrahi-
tur, & aliò destinatur solutio, debitorē morosum nō
potest conuenire iudicio ordinario in loco contra-
ctus, nisi ibidem reus etiam domicilium habuerit,
aut id expressè conuentum fuerit, sed debet eum
exigere in loco destinatæ solutionis, dummodò ibi-
dem reperiatur, *& latiùs cap. 3. num. 2. & seq. ead. par.
2. vide etiam Ridolfin. in Prax. par. 1. cap. 3 num. 1. &
seq.* vbi dicit, quod si quis in Curia obligatur in for-
238 ma Cameræ ab Vrbe recessit non electo domici-
lio, aut non relicto procuratore in actis, proceditur
contra eum per officium contradictarum.

239 Secundò principalis conclusio procedit, quando
aduena, cum quo contrahitur, in loco contractus
erat permansurus, vt si ibidem tabernam, pergu-
lam, horreum, armarium, seu officinam conduxit,
in quibus merces reponeret; tunc enim ibi creditur
moraturus, & ea mente venisse, vt moretur donec
satisfaciat contractibus ibi celebratis; secus si esset
statim recessurus, qualis est viator: quia tunc in lo-
co contractus conueniri nō posset, *d. l. hæres absens, §.
proinde, ff. de Iudic. Bald. in d. l. hæres absens, §. si quis tu-
telam, num. 1. Capel. Tholos. q. 103. Coler. de Process. exe-
240 cut. cap. 3. nu. 179. par.* vbi dicit, quod diutina con-
uersatio facit, conuersantem posse conueniri in lo-
co, licèt ibi non habitet, *& cap. 1. num. 38. & cap. 3 nu.
241 5. par. 2.* vbi dicit, quod debitor in loco contra-
ctus, etiam non repertus conueniri potest, si ibi ha-
beat officinam; vel alia bona, *Couar. pract. cap. 10 vers.
secundò ex vera &c. Rot decis. 847 num. 2. par. 3. lib. 3.
Diuers. Micch Grassus relat. in Syntagm. opin. commun. de
Contract. loc. 4. tit. 5. de reb. credit. cap. 1. num. 1. vers. no-
ta tamen &c.* vbi quod si contrahens habeat bona in
242 loco contractus, poteri Iudex loci istius præce-
dente citatione, & Reo contumace actorem mittere
in possessionem dictorum bonorum, *Ciriac. contr.
318. num 21. & seq.* vbi, quod sortitur quis forum tam
ratione rei immobilis, quàm mobilis, & se mouen-
tis, ità vt Iudex illius loci possit contra bona proce-
dere, etiamsi ibi debitor non reperiatur; secus si ibi
bona non possideat, *Coler. d. cap. 1. num. 39.* vbi dicit,
243 quod si debitor in loco, vbi bona possidet, non
contraxit, & alibi domicilium fixit, iudex bono-
rum dicitur incompetens, *Carleual. d. lib. 1. tit. 1. disp.
2. q 4. num. 237. & seq.*
244 Obserua tamen, quod aduena, & viator statim
recessurus potest in loco contractus conueniri, vt
impleat ea, quæ secundum naturam contractus sunt
statim expedienda; quia tacitè actum videtur, vt in
eodem loco, in quo contrahitur, statim contractus
impleatur; alioquin huiusmodi aduenæ decipere
possent secum contrahentes, *contra tex. in l. conueni-
ri, ff. de Pact. dotal. vide Carleual. loco proximè cit.* vnde
si quis emit equum certo pretio, quod statim sol-
245 uit, & equus ei non traditur, poterit emptor con-
uenire venditorem, vt equum statim tradat, *vt d.
Bart. in d l. hæres absens, §. proinde, nu. 1. post med. Bald.
ibidem in §. si quis num. 1. & alij communiter:* item si ad-
uena aliquid emerit non soluto pretio, poterit con-
246 ueniri in foro contractus, vt ab eius loci Iudice
ad soluendum cogatur, etiamsi res tradita fuerit:
247 nam licèt quando res traditur simpliciter non
tradito pretio, videatur habita fides de pretio, *se-
cundùm glos. communiter receptam in l. quod vendidi, 19.
ff. de Contrah. empt.* hoc tamen fallit in aduena: non
enim est verisimile, quod huiusmodi fides habeatur
ignoto, ac statim recessuro, *Bald. in l. si non donationis,
8. C. de Contra. empt. & in rub. C. de reuoc. ijs, quæ in
fraud. num. 5. Capel. Tholos. q. 103. num. 3. Panor. in cap.
licèt, vlt. num. 33. & seq. de for. comp.* vbi dicit, quod si
248 exemptus etiam transitoriè contraheret in loco
non exempto, posset ibi conueniri, *Mantic. de Tacit.
lib. 4. tit. 21. num. 9 vers. tertio notandum &c. Carleual.
d. disp 2. q. 4. num. 239. & seq.* subdens, quod contra-
249 hens cum aduena, si ei dederit terminum ad sol-
uendum, vel aliàs eius fidem sequatur circa obser-
uantiam contractus, debet illum conuenire in lo-
co domicilij, non contractus, *latè Natt. cons. 430.
num. 19.*
250 Notandum est autem, quod forum contractus,
seu quasi sortitur quis in loco, in quo expressè, vel
taci-

tacitè gestum est negotium, non autem in loco, in
quo ratum habetur, *secundum Bald. in l. si pecuniam,*
num.6.C.de neg.gest.& in l.ex placito,num.6. vers. octa-
uo &c.C.de rer. permut. Carlen. d.lib.1.disp.2. q.4. num.
279.Mantic.de tacit.lib.14.tit.39.num.28. contrarium
tamen videtur sensisse *Rot.decis.62.num.18.& 19.par.*
7.Recent. vbi, quod contractus censetur celebratus
in eo loco, in quo facta est illius ratificatio, & ideò
spectari debet statutum loci, in quo perfectus est
contractus per ratificationem, non autem loci, in
quo nomine ratificantis gestus fuit.
251 Notandum 2. quod restitutio in integrum non
petitur, vbi factus est contractus, sed vbi domici-
lium habet is, contra quem fit restitutio, *Bart. in l.*
qui loco certo, num. 2.ff.de Condict.indeb.Cacher. dec. 78.
252 *num. 4. & 15.* exceptio verò non numeratæ pecu-
niæ potest proponi coram Iudice loco contractus, *l.*
in contractibus, §. vlt. C.de non numer.pec.
253 Notandum 3. quod non inspicitur locus, à quo
nuntius, vel epistola dirigitur, sed in quo contractus
perficitur; & ideò si quis per nuntium, vel episto-
lam fundum vendiderit alicui existenti Bononiæ,
contractus Bononiæ intelligitur celebratus, & ibi
agi potest, quia ibi consensus vtriusque verè con-
iungitur, & contractus perficitur, *Coler. de Process.*
execut.par.2.cap.1.nu.66.Gratian.discept.for.cap. 531.
num.41.Coccin.d.c.116 num.1. Carleual. de Iudic. lib.3.
tit.13.num 60.Bellon.decis.161. nu.4. vbi etiam obser-
uat, quod in mandato attenditur locus, in quem per
litteras transmittitur consensus.
254 Notandum 4. quod si contractus ineatur Vene-
tijs, instrumentum celebretur Paduæ, & effectus
contractus referatur Vicentiæ, vt quia ibi sint bona
in contractum deducta, locus instrumenti non at-
tenditur ad hunc effectum sortiendi forum, nisi
actum esset, quod de illo contractu conficienda sit
scriptura: nam tunc non dicetur contractus ante
confectam scripturam, & sic attenderetur locus, in
quo ipsam stipulari, contigerit, *l. contractus, C. de*
fid.instrum & post Abb.& alios trad.Iordan. Elucubr.di-
uers.vol.3.lib.13.tit.8.de for.compet.num.212.

S V M M A R I V M.

Quæstio XV.

An & quando possit quis conueniri in loco, vbi repertus fuerit.

255 REgula est, quod debitor repertus, seu inuen-
tus in loco, potest coram Iudice eiusdem lo-
ci conueniri, etiam super contractibus alibi cele-
bratis, quia in tali casu illic forum sortitur, nec Iu-
dex domicilij iure inhibere potest, *cap. Romana, §.*
contrahentes, de for.comp.in 6. l.hæres absens, ff. de iu-
dic.glos.in cap.fin.ver.seu contractus, extr. eod.tit.Coler.
de Process.execut.par 2.cap 1.num.36.Ciriac.contr.318.
num.18.& seq.
255 Limita, si in eo loco accessisset ex causa necessa-
ria, & probabili, veluti ex causa legationis, aut stu-
dij, vel ex causa iudicandi, aut testimonium feren-
di, vel ex causa alicuius litis, aut visitandi parentes,
aut filios, aut pro animæ salute; tunc enim non pos-
set conueniri, nisi ibi contraxerit, *l.2.§.legatis, vbi*
Bart.& alij, ff.de iud.Bald. in l.hæres absens, §.si quis tu-
257 *telam. num. 3. ff.de iudic.* vbi dicit, quod viatores,
cum præsumantur recessuri, ideò non possunt iura-
ri suspecti ratione recessus, *latè Peregrin.de fideicom.*
art.53.num.7.

S V M M A R I V M.

Reus

283 *Reus etiam absens potest conueniri in loco destinatæ solutionis, quando se submisit Iudici dicti loci cum renunciatione proprij fori.*
284 *Is, qui aliquando comparuit in iudicio, & postea recessit, adhuc potest ibidem conueniri.*
285 *Citatus in aliqua habitatione, & post citationem comparens in iudicio, videtur illam habitationem approbare pro domicilio.*
286 *Comparitio partis validat citationem nulliter executam.*
287 *Acta Arbitri, Iudicis delegati, & etiam Ordinarij, qui non habent certum locum maiorum, possunt fieri in diuersis locis.*
288 *Iudicium etiam per solam citationem cœptum dicitur non opposita declinatoria fori.*
289 *Legitimè citatus tenetur apud Iudicem, coram quo fuit citatus causam prosequi, etiamsi post talem citationem mutauerit forum.*
290 *Quid operetur electio domicilij facta ex eo quod quis non habet sedem permanentem, & reperiri non potest.*
291 *Quando quis in certo loco soluere promisit, & ibidem se repræsentare, potest ibidem etiam absens conueniri.*
292 *Quid si promiserit soluere in certo loco, & certa die, & num. 294.*
293 *Is, qui dolo desijt possidere, habetur pro possessore.*
294 *Debitor, qui promisit soluere in certo loco, & tempore, tenetur ad interesse, etiamsi non fuerit expressè promissum: limitatur num. 301.*
295 *In quo loco clericus absens citandus sit.*
296 *Is, qui in aliquo loco incœpit partem debiti præstare, an, & quando ibi conueniri possit, vt totum præstet.*
297 *Solutio regulariter fieri debet de moneta currenti, & vsitata in loco, in quo solutio est facienda, nisi coniecturis appareat, aliud contrahentes sensisse.*
298 *Si dubitetur, de qua moneta contrahentes senserint, magis inspicitur locus celebrati contractus, quàm destinatæ solutionis.*
299 *Quando gabella solui debeat in loco contractus, & quando in loco destinatæ solutionis.*
300 *In venditionibus confectis per epistolam, gabella solui debet in loco, in quo contractus perficitur.*
301 *Quando creditor, & debitor sunt diuersi fori, & creditor, conuenta die non accessit ad locum destinatæ solutionis, tunc d es non interpellat pro homine, nec constituit debitorem in mora.*
An debitor in tali casu teneatur deponere, ibidem.

Quæstio XVI.

An & quando quis possit conueniri in loco destinatæ solutionis.

258 QVia diuersimodè possunt concipi verba, quibus in locum à contractus loco diuersum destinari solet solutio, ideò diuersi à Doctoribus distinguuntur casus.

Primus est, cum contractus in vno loco fit, & solutio destinatur in alium particularem locum expressum, v.g. si contrahitur Neapoli, & destinatur solutio facienda Romæ: & in hoc casu Reus non est conueniendus Neapoli, vbi contractus fuit celebratus, sed Romæ, vbi solutio destinata fuit: tunc enim iuris censura non intelligitur quis contraxisse in loco, vbi fuit celebratus contractus, sed in eo loco, in quem solutio destinata est, *l. hæres absens, 9. §. illud sciendum, ff. de Iudic. l. contraxisse, 20. ff. de Action. & obligat. l. 3. ff. de bon. author. Iud possid. l quæro, ff. de solut. Bart. in d. l. quæro, & in l. si fideicommissum, 50. num. 1 ff. de Iudic. & in d. l hæres absens, §. proinde num. 1. in fin. Panorm. in cap. vlt. nu. 30. de for. comp DD. in Syntag. opin. comm. de Contract. loc 4. tit 5. de Reb. cred. cap. 1.* *in princ. Carleual. de Iudic lib. 3. tit. 13 num 59. & seq. & lib. 1. tit. 1. q. 4. nu. 248. cum seq* quod procedit, etiam
259 si tacitè solutio destinata sit; in hoc enim idem-
operatur tacitum, quod expressum, *Dec. in cap. 1. in 1. lectur. num. 124. 149. & 151. cum seq. de Iudic. Couar. pract. cap. 10. num 5. vers sexto &c. Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 39. num. 22.* vbi ampliat, etiamsi Romæ, quæ
260 est communis patria, contractus fuerit celebratus, quia etiam in tali casu Reus conueniri debet in loco destinatæ solutionis, *Bellon. dec. 105. nu. 2. & seq.*
261 *Rot. apud Zacch. de oblig. cam decis 78. nu. 6.* vbi dicit quod obligatio cameralis, licèt operetur, vt quis vbique conueniri possit, non tamen operatur, vt
262 solutio certo in loco destinata alibi fiat.

263 Ex quo infertur, quod si quis existens Romæ V. G. vendat fundum existentem Neapoli, inspiciendus erit locus Neapolis, vbi res extat: ibi enim venditor censetur contraxisse, *Bald. in l. multum, num. 11. C. si quis alter. vel sib. Rot. apud Zacch. de oblig. camer. decis. 78. num. 7. Carleual. d. q. 4 num. 261. vbi cit. Hypp. de Marsil. in repet. l. vlt. nu. 204. ff. de Iurisd. omn. Iud. Felin. in cap. 1. num. 23. de Sponsal.*

264 Limita, si post perfectum contractum in vno loco, adijciatur ex interuallo destinatio solutionis in alium locum: tunc enim promissor potest conueniri tam in loco contractus, quàm destinatæ solutionis; hoc enim casu forus solutionis accumulatur foro contractus, *Dec. in cap. 1. in 1. lect. nu. 152. de Iudic. Barbos in d. l. hæres absens, in princ num. 85. & ibidem in §. proinde, num. 50. & alij apud Carleual. d. q. 4. nu. 260.*

265 Limita 2. in conditionis implemento: nam si contractus geritur in vno loco, & conditionis implementum destinatur in alio, attenditur locus contractus, non autem locus implementi conditionis, *l. si filius fam. ff. de verb. oblig. Iordan. Elucubr. diuers. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for. comp. num. 213.* vbi dicit quod implementum conditionis trahitur ad diem contractus.

266 Secundus casus est, quando contractus fit in vno loco, & solutio destinatur in quemlibet locum; nullo in specie expresso; & hoc casu potest reus conueniri in quocunque loco inueniatur, *Spec. lib. 2. tit. de compet. Iud. adit. §. 1. num 18. & 19. Dec. in l si conuenerit, 18. num. 31. ff. de Iurisd. omn. Iud. Vinc. de Franch. decis. 177. num. 2.*

267 Limita, si in aliquo loco promissor casu reperiatur in transitu iter faciendo, vel nauigando: tunc enim in eo loco non potest cõueniri, cum non sit verisimile, quod promissor se ad hunc casum adstrinxerit, *vt colligitur ex d. l. hæres a sens, §. proinde, & tradit Dec. in cap. 1. in 1. lect. num. 168. de Iudic. Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 39. nu. 9.* præsertim si pertansiret per aliquem locum peste infectum, aut aliàs non tutum, *Carleual. loco cit. d. q. 4. num. 254* quamuis contrarium in hoc sentire videatur *Bart. in d. l. hæres absens, §. proinde nu. 1. in fin.* vbi dicit, quod reus in loco destinatæ solutionis potest conueniri, etiamsi inueniatur tanquam aduena, & statim recessurus.

269 Tertius casus est, si contractus fiat in vno loco, & solutio destinetur in multa loca alternatiuè, vt si contrahens Neapoli, promittat soluere Velitris vel Romæ, & in tali casu non soluente reo in vno ex istis locis, in electione est actoris, reum conuenire in eo loco, in quo ipse voluerit; sicut enim electio est rei, vbi soluat, ita electio est actoris, vbi petat, *l. non vtique, 3. ff. de eo quod cert. loco &c. vbi DD. Coler de Process. execut. par. 2. cap. 1. nu. 45. Carleual. d. q. 4. num. 255.*

270 Quartus casus est, quando contractus fit in vno loco, & solutio destinatur in multa loca copulatiuè:

lect.n.162.& seq.de Iudic.Couar.pract.cap.10.n.6. vers. Duodecimo &c.

292 Quartus est, quando quis promisit soluere in certo
loco,& certa die,puta Florentię,in die S.Ioãnis,*Bald. in c.1.n.9.Milit.Vas qui cõtum.est,Dec.in d.c 1.n.1.lect n. 164.Idic.Couar.loco cit.c.10.n.6.vers. Decimotertiò &c.* ratio est,quia quando quis promisit se repræsentare, aut soluere certo loco,& tẽpore,si postea se nõ repręsentat,aut non soluat,videtur per dolũ ab eo loco abesse,& ideò habetur pro præsente; quemadmodũ is,
293 qui dolo desijt possidere,habetur pro possessore,*l. is,qui dolo,ff.de rei vind.Mobed.dec.3.aliàs 102. de Vsur.*
294 vbi,quod debitor in tali casu tenetur ad interesse, etiãsi non fuerit expresse promissum;quod præcipuè locum habet, quando Ecclesia procedit cõtra clericũ absentem,vel vxor cõtra maritum etiã absentem:tũc
295 enim sufficit citatio in domo executa,cum clericus teneatur residere in Ecclesia,& maritus cũ vxore habitare,*Innoc.in cap.si aduersarius,n.4. de eo qui mittit. in possess.caus.rei seru. vide Carleual.d.lib.1.tit.3.disp.2.q.4. nu.268.& seq.Dec loco cit.in d.c.1.n 159.& seq.de Iudic.*
296 Quintus est,vbi quis in aliquo loco incępit partẽ debiti pręstare:tũc enim ibi cõueniri poterit,vt totũ pręstet, modò ibi forũ sortiatur aliqua ratione,veluti cõmunis patriæ,originis propriæ,aut paternæ quia faciliùs quod est prorogatur,*Peregrin.de fideic.art.53.*
297 Notandũ est etiã,quod solutio fieri debet de moneta currenti,& visitata in loco, in quo solutio est facienda, nisi ex verisimilibus coniecturis appareat, aliud contrahentes sensisse,*vt d.Mantic.de Tacit.lib.3.*
298 *tit.13.nu.50.*vbi etiam obseruat,quod si dubitetur, de qua moneta contrahentes senserint, magis inspicitur locus celebrati contractus, quàm destinatæ solutionis,*ex trad.per Barbat.cons.15.in fin.lib.2.*
299 Notandũ 2. quod gabella regulariter solui debet in loco contractus,& nõ in loco destinatæ solutionis, *Dec.in l.si cõuenerit,18.n.32.ff.de Iurisd.omn.Iud.*si verò cõtractus celebratus sit in loco,vbi nõ soluitur gabella,& traditio facienda est in loco,vbi solui debet,inspicitur eo casu locus traditionis,*Bald.in l.multũ,n.12 vers.pone ergo &c.si quis alter.vel sib.quem refert, & sequitur Mantic.loco cit n.55.*in vẽditionibus verò cõfe-
300 ctis per epistolã,gabella solui debet in loco,in quo contractus perficitur; ideo si venditor Perusij degit, & vendit emptori existenti Bononiæ, gabella Bononię solui debet,cum ibi demum,& non alibi perficiatur cõtractus *Coler.de Process.execut.par.2.cap.1.n.76.*
301 Notandũ 3. quod quãdo creditor, & debitor sũt diuersi fori, & creditor conuenta die non accessit ad locũ destinatę solutionis,tũc dies nõ interpellat pro homine,nec constituit debitorẽ in mora,*Bart. in l.itẽ illa,in princ.ff.de Constit.pec.*nec in tali casu debitor tenetur deponere,*vt d.Alex.cons.92.nu.10.lib.1.*

S V M M A R I V M.

302 Hæres in eodem loco,& foro conueniri debet,in quo defunctus potuit seu debuit conueniri:limitatur ibidem & nu.308.
303 Hæres,& defunctus censentur esse eadem persona.
304 Sicut defunctus in loco sui domicilij poterat etiam absens conueniri, ità conueniri ibidem poterit eius hæres,licèt inde absit,& nu.335.
305 In cæteris foris,scilicet originis,contractus,aut rei sitæ,sicut præsentia defuncti erat necessaria ad facultatem conueniendi,ità etiam est necessaria præsentia hæredis,vt conueniri possit.
306 In successorem particularem non transit forus sui Antecessoris, nisi esset successor particularis ex necessitate in iudicijs,& actione reali.
307 Quando res in aliquem transeat de necessitate.
308 Clericus,miles,pupillus,& vidua hæredes coram suo Iudice competente conueniendi sunt: declaratur num.309.
306 Clericus hæres laici tenetur respondere creditoribus hæreditarijs coram Iudice Ecclesiastico eius loci, in quo degebat defunctus.
310 Quando forus mutatur ex mutatione personæ successoris, & qualitatis eius successor non tenetur sequi forum defuncti.
311 Clericus in Iudicem laicũ consentire non potest etiã cũ iuramento. Quando prius iudicium expiret,& opus sit noua instantia, ibidem.
312 Cęptũ dicitur iudiciũ per solã citationẽ etiã ante litis cõtestationẽ.
313 Hæres priuilegiatus priuilegio proprio, seu speciali indulto sibi à Principe concesso,conueniri potest in foro defuncti.
314 Coram quo Iudice hæreditas iacens,& non adita conueniri debeat.
315 Vbi multa sunt fora, electio spectat ad actorem,& nu.335.
316 Inuentarium bonorum coram quo Iudice confici debeat, quando hæreditas Clerici adhuc iacet, vel quando hæres clerici,vel laici est clericus, vel locus pius.
317 Coràm quo Iudice fieri debeat insinuatio,& publicatio testamenti.
318 In legatis,& fideicommissis à defuncto relictis non attenditur forus defuncti sed hæres conueniri debet coram suo Iudice competenti in loco,vbi est maior pars hæreditatis,si ibi inueniatur.
319 Si fideicommissarius personali ex testamento agat aduersus hæredem grauatum,vel hæredem hæredis,in duobus locis illum conuenire potest, scilicet in loco domicilij ipsius hęredis,vel in loco, vbi maior pars hæreditatis reperitur: & nu.335.
320 Quid si bona sint extra territorium ius dicentis.
321 Et quid si fideicommissarius reali agat aduersus hæredem, aut tertium possessorem.
322 Hæres adeundo hæreditatem videtur in loco, vbi eam adiuit, quasi contrahere cum legatarijs: tacitè tamen videtur solutionem destinare in locum,vbi est maior pars hęreditatis.
In quo loco legata solui debeant,ibidem,& nu.335.
323 Quando contrahitur in vno loco,& in alium confertur solutio, non censetur contractũ in loco,in quo cõtractus celebratur,sed in loco, in quẽ solutio destinata est:ampliatur in quasi contractibus,n.324.
324 In eodẽ loco petendo est cautio,in quo peti debet legatum,& n.325.
325 Quid si res in specie legata sit alibi,quã vbi est maior pars hæredit.
326 Legatum,si consistat in specie, præstari debet, vbi res ipsa est: legatum verò generis præstandum est vel in loco domicilij hæredis, vbi conuenitur, vel vbi est maior pars hæreditatis.
327 Si hæres promisit soluere legata in certo loco, vel si ibi testator ea solui iussit, ibidem hæres poterit conueniri etiamsi alibi sit maior pars hæreditatis.
328 In quo loco præstari debeat legatũ,quãdo testator locũ non expressit.
329 Si testator legauit frumentum ex illo horreo,vel vinum ex illo dolio, ibi pręstari debet legatum,vbi horreum,vel dolium est.
330 Alimenta alicui legata præstanda sunt in loco,vbi ille degit.
331 Legatum Scholari relictum in subsidium studiorum, in loco studij præstari debet.
332 Quid si hæres dolo, malo,vel culpa rem legatam aliò transferat.
333 Hæres,qui in certo loco sponte incępit soluere partem legati,in eodem loco conueniri potest pro reliqua parte,non tamen pro alijs legatis.
334 Gratuita solutio partis debiti,nõ grauat ad solutionẽ alterius partis.
335 Legatarius,vel fideicommissarius potest hęredem conuenire non solum in loco, in quo est res legata, aut maior pars hęreditatis,sed etiam in loco domicilij,& in loco originis proprię vel paternę,si ibi inueniatur.

Quæstio XVII.

In quo loco conueniri debeat hæres, & successor defuncti.

302 DIco 1. quod quando hæres,seu successor vniuersalis cõuenitur ex cõtractibus,vel quasi cõtractibus defũcti,pro quibus ipse poterat cõueniri,si viueret,tũc in eodem loco,& foro conueniri regulariter debet,in quo defunctus potuit,seu debuit cõueniri, nisi obstet priuilegiũ ex parte hæredis insertũ in corpore iuris,*l.2.§.ex his,l.in executione,85.§.pro parte,ff. de verb.oblig.l.hæres absens, vbi Bart. & alij,ff.de Iudic. Auchar.cõs.244.n 2. Rom.cõs.300.n.2.*quia hęres,& de-
303 fũctus censentur esse eadẽ persona,*Auth.de Iureiur. à morien.præst.post.princ.coll.5.l.hæredẽ, 60.vbi DD.ff.de reg.Iur.*vnde in casibus,in quibus defunctus absens in aliquo poterat cõueniri,in eodẽ loco poterit conueniri hæres absens,& vbi præsẽtia fuisset necessaria ex parte defũcti,necessaria etiã erit præsentia hæredis, vt tãquã hæres cõueniri possit;ex quo sequitur,quod
304 cũ defũctus in loco sui domicilij potuerit etiã absens cõueniri,ibidẽ conueniri potest eius hæres,licèt inde absit, præsertim si lis cõtestata ibi fuerit contra defũctũ,*l.si is,qui Romæ,34.ff.de Iud.*in cæteris autem
305 foris,nempe originis,contractus,aut rei sitæ, quia pręsentia defũcti erat necessaria ad facultatem cõueniendi,est etiã necessaria præsentia hæredis,vt cõueniri possit,*glos.in d.l.hæres absẽs,Bart.in l.si fideicom. 50.ff.de Iudic.& alij apud Carleual.cod. tit. de Iudic. l.1. tit.1.disp.2.q.5.n.288.& seq.* quicquid in contrarium sentiat *Mandell.cõs.208.n.1.*vbi dicit non posse hæredem cõueniri in foro defũcti,nisi ibidem reperiatur.
306 Dixi,*hæres,seu successor vniuersalis*, quia in successorem particularem nõ trãsit forus sui antecessoris,*d. l.hæres absẽs,ff.de Indic.*nisi esset successor particularis

ex neceſſitate in iudicio, & actione reali, aut in rem
ſcripta, *l. in iudicio 48. vbi gloſ. in ver. parte adiudicatus, ff. fam. erciſc. Bart. in l. Lucius, 78. §. rogatus, ff. Ad Trebell. & in l. ſi eum hominē, 34. n. 4. ff. de fideiuſſ. Socin. inn. cōſ. 34 n. 13. l. 3.* vbi dicit, quod tūc res in aliquem tranſit de
307 neceſſitate, quādo trāſit ex præcedenti, quæ neceſ-
ſariò tranſitum illum inducit, *peregrin. de fideicom art. 53. nn. 24. & 25. Mohed. dec. 1. alias 41. de Iudic.*
308 Dixi, *niſi obſtet priuilegiū ex parte hæredis inſeriū in corpore iuris*, quale eſt priuilegium clerici, militis, pu-
pilli, & viduę: iſti enim corā ſuo Iudice cōpetente cō-
ueniendi ſunt, *l. vn C. Quād. Imp. int. pup. vel vid. c. cler. nullus, 11. q 1. Bart. in d. l. hæres abſens, n. 1. Panorm. in c. quia, 11. n. 12. de Iudic. Far. in Prax. crim. q. 8. nu 46. verſ. amplia 17. Scacc. de Iudic. l. 1. c. 11. n. 23. Carol. de Graſſ. de eff. cler. eff. 1. n. 278. Surd. dec. 110. n. 8. & 9. Vinc. de Frāch. dec. 234. n. 2. & dec. 373. n. 4. alij apud Carleual. qui hanc dicit tutiorē, iurib. magis cōformē, & cōmuniorē, in d. tract. de Iud. l. 1. tit. 1. diſp. 2 q. 2. n. 301. & ſeq.* vbi *n. 307.* ſubij-
309 cit, quod nō propterea clericus hæres laici extra-
neus à loco, in quo degebat defunctus, & alibi domi-
ciliū habens, cōueniri debet apud Iudicem ſui domi-
cilij, ſed tenebitur reſpōdere creditoribus hæredita-
rijs corā Iudice eccleſiaſtico eius loci in quo degebat
defunctus *arg. l. 2. C. de Noxal. act. Dec. in c. 1. n. 31 de Reſcript.* quod procedit, ſiue cōueniatur clericus hæres
laici ante iudicium cœptum cum defuncto, ſiue iudi-
cium cœptum fuerit cum defuncto laico corā Iudice
ſæculari: vtroq; enim caſu cōueniendus eſt corā Iudi-
ce eccleſiaſtico, *ſecūdū veriorē, & cōmuniorē ſētētiā, Panorm. in d. cap. quia, n. 12. in fin. & ibidē Dec. n. 37. de Iudic. Bald. in l. 1. C. ſi pend. appell. mors interu. Maran. in Prax. 5 par. n. 13. Peregrin. de fideicō. art. 53. n. 20. Boer. dec. 69. n. 32. & ſeq. Rot. dec. 5. aliàs 551. de for. comp. in antiq. Card. Seraphin. dec. 957. nn. 8. & 9. alij apud Carol de Graß. loco*
310 *cit. eff 1. n. 281. verſ. ſub ampliatur 3.* ratio eſt, tū, quia
quando forus mutatur ex mutatione perſonæ ſucceſ-
ſoris, & qualitatis eius, ſucceſſor nō tenetur ſequi fo-
rū defuncti *gloſ in c. is qui in ius, 46. de reg. iur. in 6.* tum
311 etiam quia Clericus hæres iudicem propriū eccle-
ſiaſticū habet, adeò vt in iudicē laicū cōſentire poſſit,
etiā cū iuramento; & ideò opus erit noua inſtātia, cū
prius iudiciū expirauerit, *c. ſi diligēti, extr. de for. comp.*
quicquid in cōtrariū in ſecūdo caſu, videlicet quādo
iudiciū cęptum fuit cū defūcto corā Iudice ſęculari,
ſenſerint. *Alex. in l. ſi cōſtāte, §. fin. n. 4. ff. ſol. matr. Couar. pract. c. 8. n 3 Gail. l. 1. obſeru. 38. nu. 8. Viu. cōm. opin. 108. ver. clericus*, vbi addit, quod cęptū dicitur iudiciū per
312 ſolā citationē, etiā ante litis cōteſtationē, *Scacc. de Iud l. 1. c. 11. n. 23. Ceuall. l. 1. q. 36. n. 9. & ſeq. Surd. dec. 110. n. 1. Gratia diſcept. for. c. 16. n. 32. & 33. Car. de Graſſ. d. eff. 1. nn. 282. & ſeq. & n. 947. verſ. limitatur 28. & alij apud Carleual. vbi ſupra d. q. 5. num. 309. & ſeq.*
313 Secus eſſet, quandò hæres eſt priuilegiatus pri-
uilegio proprio, ſeu ſpeciali indulto ſibi à Principe
conceſſo; tunc enim eo nō obſtante conueniri poterit
in foro defuncti, *d. l. hæres abſens, vbi gloſ. in ver. excuſatur, Vinc. de Franch. dec. 234. n. 2. & alij communiter.*
314 Sed quæres, corā quo Iudice hæreditas iacens, &
nō adita, cōuenienda eſt? Reſpondet *Carlenal. d. diſp. 2. q. 5. n. 322.* quod ſi hæreditas laici adita nō eſt, etiamſi
hæres inſtitutus ſit clericus, cōueniēda eſt coram Iu-
dice laico, apud quē defūctus debebat conueniri; & è
cōtra ſi hæreditas iacens ſit clerici, etiamſi hæredem
laicū inſtituerit, cōuenienda erit coram Eccleſiaſtico
Iudice clerici defuncti, quia hæreditas, quādiù iacēs
eſt repręſentat defunctū, nō hæredē futurū, *l. nō minus 31 in fin. eff ud. hæret. inſtit. l. hæreditas, 34. & l. hæreditas 61. ff. de acq. rer. dom. l. ſi mihi, & Titio, 57. §. 1. ff. de leg. 2.* & tūc ſi actio realis in iudiciū deducatur, adiri po-
terit Iudex loci, vbi res eſt ſita; ſi verò intentetur
actio perſonalis competens contra defunctum, tunc
hęreditas iacens ibi poteſt conueniri, vbi poterat de-
functus, & vbi hæres conueniendus eſſet, ſi adijſſet, *vt*
315 *inquit idem Carlenal. loco cit. num. 323.* ſubdens, quod
vbi multa ſunt fora, electio ſpectat ad actorem: quā-
uis aliter ſentiat *Mandell. conſil. 208. num. 1.*
316 Eadē ratione, quādo hęreditas Clerici adhuc ia-
cet, & eā nondū adiuit hęres laicus inuentariū eo ca-
ſu cōfici debet corā Iudice eccleſiaſtico, non ſęculari
quia hęreditas clerici iacens, ſiue hæres, qui nondum
adiuit, ſit clericus ſiue laicus, repręſentat perſonam
clerici, & gaudet priuilegio fori: quemadmodum, ſi
hęreditas eſt adita, inuentarium conficiendum quo-
que eſt coram Iudice eccleſiaſtico, quando hęres cle-
rici, vel laici, eſt clericus, vel locus pius, *Franc. Marc. dec. 105. & dec. 1058. nu. 3. par. 1. & ità ſentiunt alij, quos refert Carleual. d. q. 5. num. 340. 342. & 345.*
317 Quęres 2. corā quo Iudice fieri debeat inſinuatio
& publicatio teſtamenti? Reſp. quod alij cenſent, pu-
blicationē, & inſinuationē teſtamenti ſemper eſſe fa-
ciendā corā Iudice ſęculari, ſiue teſtamentū conditū
fuerit à Clerico, ſiue à laico, ſiue in cauſas pias, ſiue in
prophanas, ſiue inſtituatur hęres clericus, ſiue laicus;
ità Couar. pract. qq. cap. 8. nu. 1. Surd. dec. 27. n. 14. Carol. de Graſſ. d. eff. 1. n. 961. & 1034. Carlenal. d. diſp. 2. q. 5. n. 332.
alij verò aſſerūt, teſtamentū poſſe inſinuari, & aperiri
coram Iudice eccleſiaſtico, etiāſi teſtator ſit laicus, &
eo magis ſi teſtamentū confectū ſit à Clerico, vel cō-
pertū ſit, factum eſſe à laico diſtribuente bona ſua in
opera pia, *vt ſenſit Felin. in c. ſi inſtrumēta, 16. n. 3. de fid. inſtrum. Gutt. l. 1. pract. q. 48. n. 2. & 3. Molin. de Inſt. tract. 2. diſp. 250. §. Couarnuias, & Azeued. in l. 15 n. 7. tit. 4. l. 5. recop. Menchac. de ſucceſſ. tom. 3. lib. 2. §. 18. nu. 14. & 15. prout eos refert ibidem Carleual. vbi ſupra, nu. 331.*
318 Dico 2. quod ſi in iudiciū deducātur actiones ini-
tiū ſumētes à perſona hæredis, quæ oriuntur ex quaſi
cōtractu celebrato in aditione hæreditatis, *iuxta tex. in l. apud Iulianū, 3. §. vlt. in fin. ff. Quib. ex cauſ. in poß. eat & in §. hæres inſtit. de oblig quæ ex quaſ. contr. naſc.* vt ſi
petātur legata, & fideicōmiſſa à defuncto relicta, tūc
nō attēditur forus defuncti, ſed hęres cōueniri debet
corā ſuo Iudice cōpetente in loco, vbi eſt maior pars
hæreditatis, ſi ibi inueniatur, *l. ſi fideicom. 50. vbi Bart. Bald. & alij, ff. de iud. l. vn. C. vbi fideic. pet. opor. Peregrin.*
319 *de fideicom. art. 53. n. 1.* vbi dicit, quod ſi fideicōmiſſa-
rius perſonali ex teſtamento agat aduerſus hæredem
grauatū, vel hæredem hęredis, in duobus locis illum
cōuenire poteſt, ſcilicet in loco, vbi maior pars hęre-
dis, vel in loco, vbi maior pars hęreditatis reperitur,
320 *iuxta textum in d. l. ſi fideicom.* & his duobus caſibus
pro rebus, quę sūt extra territorium ius dicētis, poſt
factā pronūciationē, Iudex deſtinat litteras ad Iudi-
cē loci, vbi res ſitę sūt, de mittendo fideicōmiſſariū in
poſſeſſionē, *ad trad. per Bart. & alios in l. fin. Cod. de Edict.*
321 *Diu. Adrian. tollen.* ſi verò reali agat aduerſus hære-
dem, aut tertiū poſſeſſorem, ſimiliter in duobus locis
forus erit, ſcilicet in loco domicilij poſſeſſoris, & in
loco, vbi res eſt, *vt tradūt gloſ Bart. Bald. & alij in l. quod*
322 *legatur, ff. de indic.* ratio ſupradictę concluſionis eſt,
quia licèt hęres adeundò hęreditatē, videatur in lo-
co, in quo eā adiuit, quaſi cōtrahere cū legatarijs, *§. hæres, inſt. de oblig. quæ ex quaſ. contract.* tacitè tamē vi-
detur ſolutionē deſtinare in locū, vbi eſt maior pars
hęreditatis, cū ius pręcipiat, vt legata ſoluantur in
323 pręditco loco, *l. vn. C. vbi fideicom. pet. opor.* vnde ſuc-
cedit cōcluſio, quod quādo cōtrahitur in vno loco, &
in alium cōfertur ſolutio, nō cēſetur cōtractum in lo-
co, in quo cōtractus celebratur, ſed in loco, in quē ſo-
lutio deſtinata eſt, *l. cōtraxiſſe, 22. ff. de Action. & oblig. l. 3.*

324 *lig.l.3.ff.de bon.author.Iud.possid.* quę conclusio etiã
in quasi contractibus locũ habet *Paul.Castren.in l.nõ
aliàs,24.ff.de Iudic.quē refert Carleual.d.l.1.tit.1.disp.
2.q.5.n 353.& seq* vbi etiã dicit, quod in eodē loco
petēda est cautio, in quo peti debet legatũ, quod est
principale, cũ cautio sit accessoria principale causæ,
*l.in omnibus,43 ff.de solut.l.postquã,5.§ cũ quærebatur,
vers.quare si.hæres,ff.vt legat.seu fideicom.nom. caueat.*
325 Si verò res in specie legata, est alibi, quã vbi est
maior pars hæreditatis, tuc peti potest non solũ in
eo loco, vbi est maior pars hęreditatis, licèt pręstari
ac solui debeat in loco, in quo erat tempore mortis
testatoris, *l.quod legatur,38.ff.de Iudic.l.cũ res,49.ff.de
leg.1.* sed potest etiã hęres cõueniri in eodemmet lo-
co, vbi est res legata, dũmodò ibi hęres inueniatur,
etiamsi in alio loco sit maior pars, hæreditatis *l.sed
etsi susceperit,52.§.si ea res,ff.de iudic.* vbi, quod ibidem
agi etiã potest pro cautione præstanda, *Azo.in Sum.
Cod.vbi fideicom.pet.opor.n.1.Salic.in l.vn.n.2.& 3.C.
eod.tit.Castr.in d l.quod legatur,n.2.ff.de indic.quos re-
fert,& sequitur Carleual.vbi supra,n.356.& seq. Pere-*
326 *grin.de fideicom.art.53 n* 8. vbi dicit, quod legatũ, si
consistat in specie, præstari debet, vbi res ipsa est: le-
gatũ verò generis pręstãdũ est vel in loco domicilij
hęredis, vbi cõuenitur, vel vbi est maior pars hęre-
ditatis, *per tex.in d.l.quod leg.& l.si fideicõ.ff.de indic.*
327 Idēq; dicendũ est, quãdo hæres promisit soluere
legata in certo loco, vel si ibi testator ea solui iussit,
quia tũc ibi poterit cõueniri, etiamsi alibi sit maior
pars hæreditatis, *l.quamuis,51.d.l.quod legatur, l. sed
& si susceperit,§.si libertis,ff.de iudic.l.cum res, 49. ff. de
leg.Duen.reg.161.vers.tertiò fallit,Peregrin de fideicom.*
328 *art.53.n.4.6.&* 8. vbi dicit, quod legatũ, si testator
locũ expressit, ibi præstãdũ est; si verò non appareat
de expressa voluntate testatoris, ad coniecturas est
recurrēdũ, ex quibus tacita eius volũtas colligatur,
329 nã si iussit, legatario dari frumētũ ex illo horreo,
vinũ ex illo dolio ibi præstabitur legatũ, vbi horreũ
330 vel doliũ est; itē alicui alimenta legauit, hęc præ-
stãda sũt in loco, vbi ille degit, quemadmodũ lega-
331 tũ scholari relictũ in subsidiũ studiorũ, in loco stu-
dij pręstari debet, *de quo vide tex.in d. l. quod legatur,*
332 *& ibi glos.in ver.à legatario,ff.de Iudic.* vbi etiã ca-
uetur, quod si hæres dolo malo, vel culpa rem lega-
tam aliò transferat, tenetur eam dare, vbi petitur.
333 Sed si hęres in certo loco spontè incęperit solue-
re partē legati, in eodē loco tunc conueniri poterit
pro reliqua parte eiusdem legati, *d.l.si fideicommissũ,
§.vlt.vbi Bart.& alij,ff.de indic.Duen.reg.161.limit.4.
Peregrin.d.art 53.n.3.* ratio est, quia per solutionem
partis legati videtur heres renũciasse exceptioni fo
ri declinatorię, quę indiuidua, & partiũ expers est:
nõ enim potest quis in vno, & eodē negotio renun-
ciare exceptioni fori pro parte, & pro parte non re-
nunciare; vnde fit, vt censeatur tacitè renunciatum
huiusmodi exceptioni quoad integrã eiusdē legati
solutionem, nõ tamen quoad cętera legata, *vt rectè
probat Carleual.d.disp.2.q.5 nu.372.& seq.* vbi *n.375.*
334 id limitat in gratuita solutione partis debiti,
quę non grauat ad solutionem alterius partis, *per
tex.in l.vlt.C.Nè vx.pro marit.*
335 Obserua tamē, quod forus loci, in quo est res le-
gata, aut maior pars hęreditatis, licèt sit necessarius
ex parte hęredis, ità vt si ibi conueniatur, non possit
forũ declinare, est tamen volũtarius ex parte acto-
ris le[g]atarij, vel fideicommissarij, qui poterit hę-
redem conuenire in quocũq; foro cõpetenti, videli-
cet in loco domicilij hęredis, & in loco originis
proprię, vel paternę, si ibi inueniatur; est enim re-
gulare, vt quoties reus sortitur diuersa fora, electio
fori ad actorem, pertineat, *d.l.fideicommissum,§.sed &
rescriptum est,Sim.de Præt.de interpret.vltim.vol.lib.4.
interpr.1.dub 8.num.110.quem refert, & sequitur Car-
leual.d.lib.1.tit.1.disp.2.q.5.num.386.*

SVMMARIVM.

336 *Ratione rei sitæ sortitur quis forum, vt possit conueniri coram Iudice territorij, in quo res immobilis sita est: ampliatur nu.340. declaratur nu.344.& 356.*
337 *Si Clericus conuenitur actione reali, debet conueniri coram Iudice ecclesiastico illius loci, vbi res reperitur sita, & non in loco clerici.*
338 *Statuentes possunt disponere etiam in præiudicium forensium quoad bona existentia in territorio.*
339 *Onera realia, qualia sunt tributa, solui debent in loco, vbi sita est res, etiam à forense, & alibi habitante.*
340 *Exemptus quando conueniri possit corã Ordinario rei sitæ.*
341 *Clericus ratione beneficij conueniri potest in quolibet loco, vbi beneficium possidet.*
342 *Quando reus conueniri possit coram Iudice loci, in quo reperitur res mobilis & se mouens.*
343 *Forensis, penes quem reperitur res mobilis, vel se mouens, quando remittendus sit ad domicilium suum, & quando res sequestrari debeat.*
344 *Reus potest conueniri in loco rei sitæ, si ibi inueniatur.*
345 *In omni foro, præter forum domicilij, requiritur præsentia rei, vt ibi possit conueniri.*
346 *Iudex rei sitæ non potest reum absentem citare in territorio alterius iurisdictionis, & nu.351.*
347 *Iudex rei sitæ potest requirere Iudicem domicilij ipsius rei, vt ipsum citari faciat ad comparendum in loco, vbi res est sita: quo non comparente actor mittitur in possessionem rei petitæ ex primo decreto.*
348 *Quid continere debeant literæ requisitoriæ.*
349 *Iudex rei sitæ non potest decernere bonorum possessionem ex secundo decreto, neque procedere ad sententiam diffinitiuam absente reo, neque ad bonorum venditionem.*
350 *Possessio ex primo decreto parum præiudicij affert, & ideò potest decerni etiã contra pupillũ, & absentē causa Reip.*
351 *An Iudex possit verbaliter citare in territorio alterius, quãdo vtrũq; territorium vni, & eidem Superiori subditũ est.*
352 *An, & quãdo Iudex rei sitæ, & loci cõtractus procedere possit cõtra reũ absētē, & quid eo casu seruare debeat, & n.354.*
353 *An contra se occultantes, vel latitantes procedi possit ad venditionem bonorum.*
354 *Si Iudex requisitus literas Iudicis requirentis exequi recusat, Iudex requirēs potest citare reũ absentē per edictũ. In quo loco affigi debeat huiusmodi edictum, ibidem.*
355 *Quando Iudex rei sitæ ad vlteriora procedere possit, etiamsi reus citatus non fuerit.*
356 *Quando quis conueniri possit coram Iudice loci, vbi res est sita, & quando non.*
357 *Quando ius pacti, vel statuti executiui exerceri possit contra bona debitoris in loco statuti situata.*
358 *Restitutio in integrum in quo loco peti debeat.*
359 *Iudicis officium dicitur quodammodo actio personalis.*
360 *Actor sequi debet forum rei non solum in actione simplici personali, sed etiam vbi agitur remedio reintegrandæ.*
361 *Quando minor teneatur implorare restitutionem in integrum pro rescissione contractus.*
362 *Iurisdictio Iudicis delegati à Papa, vel à Rege, se extendit ad omnia loca ad quæ se extendit iurisdictio delegantis.*
363 *An, & quando forensis citari possit in loco contractus, vel rei sitæ.*
364 *Statutum disponentes circa modum, & formam citandi forenses, an valeat, & in quo casu procedat.*
365 *Quando iudex interponere possit decretum in loco, vbi res est, vel in re alibi existente.*

Quæstio XVIII.

Quando quis conueniri possit coram Iudice territorij, in quo res est sita.

336 COmmunis est conclusio, quod ratione rei sitæ sortitur quis forũ, vt possit conueniri corã Iu-

dice territorij, in quo res immobilis sita est, etiamsi negatione domicilij, aut originis, cõtractus, delicti, aut alia ratione ibi forũ sortiatur, *l. sed & si suscepit, 52. §. vlt. ff. de Iudic. l. actor, C. Vbi in rem act. & c. glos. in l. hæres absens §. proinde, ver. debebit, ff. de Iudic. Spec. in tit. de compet. Iud. adit. §. 1. n. 4. lib. 2. Iordan. Elucubr. diuers. vol. 3 l. 13. tit. 8. de for. cõp. n. 226. Carol. de Grass.*
337 *de effect. cleric. eff. 1. n. 17.* vbi dicit, quod si clericus conueniatur actione reali, debet conueniri corã Iudice ecclesiastico illius loci, vbi res reperitur sita, & nõ in loco clerici, *Roman. cons. 250. Mandel. cõs. 370. n.*
338 *20.* vbi dicit, quod statuẽtes possũt disponere etiã in preiudiciũ forẽsiũ quoad bona existentia in territorio, *Natt cons. 4. n. 2. & cõs. 160. n. 6.* subdens, quod
339 onera realia, quia imponũtur rebus ipsis pro rebus, vt sunt tributa, debent solui in loco, vbi sita est res, etiã à forẽsi, & alibi habitãte, *Vinc. de Franch. dec. 177. n. 1. & dec. 389 n. 2. Cancer. var. l. 2. c. 6. n 160. vers. si debitor & c. Coler. de Process. execut. p. 2. c. 3. n. 2. & seq.*
340 Ampliã prædictã cõclusionẽ, vt procedat, etiãsi reus esset exẽptus; adhuc enim cõueniri posset corã Ordinario rei sitæ, dũmodò res ipsa nõ existat in loco exẽpto, *c. 1. vbi DD. de Priu. in 6. Rot. dec 155. nu. 5. par. 7. Recent.* vbi, quod in loco, in quo res est, potest quis cõueniri actione reali, nõ obstãte quocũq; priuilegio generaliter cõcesso, quod nõ possit cõueniri nisi sub certo Iudice, *latè Thomas Carlenal. de Iudic. l. 1. tit. 1. disp. 2. q. 3. n. 193. & seq.* vbi dicit, quod reus po-
341 test etiam conueniri coram Iudice loci, in quo re-
342 peritur res mobilis, & se mouẽs, dũmodò permãsura sit in eo loco; secus si esset trãsitu, & via ad aliũ locum, *vide Specul. loco cit. nu. 17. & ibidem Io. Andr. ver. in principio & c. & in tit. de satisdac. §. 2. nu. 1. Bart. in l. vlt. nu. 1. C. vbi in rem act. & ibidem Bald.* vbi dicit,
343 quod forensis, penes quem reperitur res mobilis, vel se mouens, si petat, se remitti ad domicilium suum, debet remitti secundum iura, si satisdat; si verò non potest satisdare, res sequestrari debet, *Panorm. in cap. vlt. n 43. & 44. de for. comp.* vbi hoc intelligit, quando reus est suspectus, tunc enim fieret sequestratio, nisi cautio præstetur; secus si non esset suspectus, vt quia in suo domicilio, vel alibi possidet immobilia *arg. l. sciendum, ff. Qui satisd. cog.*
344 Prædicta tamen conclusio procedit, si reus inueniatur præsens in loco rei sitæ: est enim regulare,
345 vt in omni foro, præter forum domicilij, requiratur præsentia Rei, vt ibi possit conueniri; quia hoc forum non est potentius foro contractus, & tamen in foro contractus requiritur præsentia, *cap. Romana, §. contrahentes, de for. comp. Vinc. de Franch. dec. 177. n. 2. & 2. Cancer. var. lib. 3. c. 1. n. 69. & seq. Carlen. d. l. 1.*
346 *disp. 2. q. 3. n. 149.* vbi dicit, quod si reus absit ab eo loco, in quo res sita est, Iudex eius loci, licèt nõ possit reum citare propria auctoritate in territorio alterius iurisdictionis, *l. cũ vnus, §. is qui, ff. de Bon. au-*
347 *thor. Iud. possid.* potest tamẽ requirere per suas litteras, quæ requisitoriæ, seu subsidiales appellantur, Iudicẽ domicilij ipsius Rei, vt ipsum citari faciat ad compatẽdũ in tribunali ipsius Iudicis rei sitæ, exẽplo Rei absentis à foro cõtractus: & si non comparuerit, Iudex rei sitæ mittet actorẽ in possessionẽ rei petitæ ex primo decreto, *iuxta tex. in d. c. Romana, §. contrahentes, clem. pastoralis, §. nos quoq; de re iud. cũ ibi not. per DD. l. properandũ, §. sin autem reus, C. de Iudic. l. 1. §. Præsides, ff. de requir. reis, & §. si verò quis, in Auth. vt nulli Iudic. coll. 9. Cephal. cons. 263. n. 28. & 29. Ruin. cõs. 15. n. 6. l. 4. Coler. de Process. execut. p. 2. c. 3. n. 15. & seq. Specul. in tit. de Cõpet. Iud. adit. §. 1. n. 4. & 5. & in tit. de Accusat. §. 6. sequitur & c. n. 6.* vbi ponit formã huiusmodi litterarum: quod enim dicitur de foro cõtractus, dici etiam potest de foro rei sitæ, *vt inquit Panorm. in cap. sane, n. 5. de for. comp. Conar. pract. qq. c. 10. n. 7. &*
348 *cap. 11. n. 8.* vbi obseruat, quod huiusmodi litteræ requisitoriæ, seu subsidiales in tali casu cõtinere debent insertũ libellũ partis aduersæ: & si petatur executio contra reũ, cõtinere debent insertũ instrumẽtũ obligationis, vel chirographi recogniti, vel sẽtentiæ, aut rei iudicatæ, vel decreti, *Clar. lib. 5. sentent. §. fin. q. 31. vers. sed hæc quidẽ & c. & vers. posset fortè & c. Maran. in Prax. 6. par. tit. de Citat. n. 40. & 41.* nõ tamen
349 posset Iudex rei sitę in tali casu decernere bonorũ possessionem ex secundo decreto, neque procedere ad sententiam definitiuã in absentia, etiã in ijs casibus, quibus litis contestatio non est necessaria, *vide glos. in cap. quoniam frequenter, vt litt. non contest. & in l. si finita, §. si fortè, vers. possidere, ff. de damn. inf. & in l. ignorare, ver. possideri, C. de Restit. milit.* vbi, quod eo casu non fit venditio bonorũ, & si fiat, ipso iure nõ valet, vel saltem per restitutionẽ rescinditur, *Carlenal. d. lib. 2. disp. 2. q. 4. n. 221.* vbi etiã notat, quod posses-
350 sio ex primo decreto parum præiudicij affert, & ideò decerni potest etiã contra pupillum, & absentẽ causa Reip. *vt in l. si finita, §. si fortè, vbi glos. in ver. possidere, ff. de damn. inf. l. ignorare, C. de Restit. milit.* quam-
351 uis contrarium sentiat *Bart. in l. 1. §. 1. n. 3. ff. de requir. reis,* vbi asserit, posse vnum iudicem citare verbaliter in territorio alterius, quando vtrũque territoriũ vni, & eidem superiori subditũ est, quia Princeps superior videtur id permittere: quã quidẽ sententiã sequutus est *Bald. in l. vlt n. 5. ff. de Iurisd. omn. iud.* vbi dicit, quod actus citandi, prout explicatur à nuntio, non est actus iudicialis, & ideò potest extra territorium exerceri, *Gail. lib. 1. obseruat. 55. n. 3. Boss. tract. crim. tit. de citat. nu. 20. & seq. & num. 26. & alij:* sed non est recedendum à primò dicta sententia, quæ communis est, & vsu ac praxi præualuit.
352 Si verò reus malitiosè se occultat, nè citatio ad eũ perueniat, potest Iudex eius territorij, in quo res est sita, sicut & Iudex loci cõtractus, in pœnã huiusmodi fraudolentæ latitationis citare reum per edictum, *iuxta clem. 1. de Iudic.* ac mittere actorẽ in possessionem bonorum, quę reus habet etiam extra territorium similiter ex primo decreto, licèt circa executionem requirere debeat eo casu iudicẽ loci, vbi bona existũt, qui tenebitur requirentis mandatum implere, *iuxta textũ in d. cap. Romana, §. contrahentes, vbi DD.* hoc tamen adhibito temperamento, quod cũ misso in bonorũ possessionem nõ debeat fieri, nisi pro quantitate debiti, *auth. & qui iurat, C. de Bon. auth. Iud. poss.* prius eo casu fiat missio in possessionẽ bonorũ, quę intra territorium Iudicis eius loci existunt, & quatenus hęc bona non sufficiant ad debiti solutionem, pro residuo dumtaxat fiat missio in bonis sitis extra territoriũ, *iuxta l. properandum, § fin autẽ reus, vbi glos. in ver. audiatur, C. de Iudic. vide glos. in l. ignorare, ver. possideri, C. de Restit. milit.* vbi, quod cõtra
343 se occultantes, seu latitantes proceditur etiã ad venditionem bonorũ, *Bart. in d l. hæres absens, §. 1. n. 1. & 3. cod. tit. de Iudic. Gail. lib. 1. obser. 56. nn. 7. Carlenal. loco cit. d. q. 4. nn. 220. cum seq.*
354 Item dicendum, si Iudex requisitus litteras Iudicis requirentis exequi recuset; tunc enim Iudex requirens potest etiam citare reum absentem per edictum, *Bart. in extrauag. ad reprimendum, ver. per edictum, num. 12. Bald. in l. consentaneum, nu. 2. C. Quom. & quan. Iud.* subdens, quod edictum huius citationis debet affigi in locis publicis eius Ciuitatis, vel Oppidi, vbi reus habitat, vel moratur, nec suffi-

ſufficeret, ſi affigeretur in loco, vbi moratur Iudex
requirens, *Alex. in addit. ad Bart in l. 1. §. Præſides, ver.
Canoniſtarũ, litt. C. ff de requir. reis, Marant. in prax. par.
6 tit. de citat. n. 83. & 84. Gail. lib. 1. obſeru. 55. n 2. & 4.*
vbi, quod huiuſmodi citatio eo loco affigenda eſt,
vbi veriſimiliter ad notitiam citati peruenire poſſit
& obſeru. 57. n. 1. & ſeq. vbi quod ſi tutus nõ eſt acceſ-
ſus, edictum in locis vicinis eſt affigendum, *Hyppol.
de Marſil. ſing. 203. Carleual. d. tract. de Iudic. lib. 1. tit. 1.
q. 1 n. 41.* vbi, quod in tali caſu poteſt Iudex requi-
rens propria auctoritate citare reum in territorio
requiſiti, & mittere proprium nunciũ in locũ alie-
næ iuriſdictionis ad vocandum reum in iudicium.

355 Verũ ſi hęc vel fieri non poſſent, vel non niſi cum
magna difficultate, tunc reus pro citato habendus
erit, ità vt Iudex requirens in ſuo territorio ad vlte-
riora procedere poſſit, cũ habeat iuriſdictionẽ fun-
datã ratione rei, *ad trad per Gail d. l. 1. obſ. 55. n. 3. & 4.*

356 Obſerua tamen, quod ſupradicta communis
concluſio locum habet, quoties quis in foro rei ſi-
tæ agit actione reali, aut rei vindicatione publicia-
na, confeſſoria, negatoria, vel hypothecaria, aut etiã
mixta, ſeu perſonali in rem ſcripta, vt eſt actio pro
iure congrui, pro retractu, pro re violẽter ſubtracta,
& ſimiles: tunc enim poteſt quis conueniri coram
Iudice loci, vbi res eſt ſita, *vt latius dicemus quæſt.
ſeq.* ſecus ſi quis ageret actione merã perſonali, *gloſ.
in l. forma, § ſi verò quis, ver. leuari, ff. de cenſib. Bart. in
l. actor, num. 2 C. vbi in rem act. Spec. lib. 2. tit. de compet.
Iud. adit. §. 1. num. 4. verſ. ſeptimus &c. Panorm. in cap.
vlt. num. 43. de for. comp. Rom. conſ. 197. num. 1. Tiraq.
de Retract. ligna. §. 8. gloſ. 5. num 1 & ſeq. Cancer. var.
lib. 3. cap. 1. num. 69. Carleual. de Iudic. d. lib. 1. diſp. 2.
qu. 3. num. 151.* niſi cum loco ſituationis bonorum
concurreret locus contractus, quia tunc debitor
in loco rei ſitæ poteſt etiam actione perſonali de-
ſcendente ex contractu conueniri, *Coler. de Proceſſ.
execut. par. 2. cap. 1. num. 50. & cap. 3. num. 14.* vbi
357 etiam obſeruat, quod ius pacti, vel ſtatuti
executiui exerceri non poteſt contra bona debito-
ris in loco ſtatuti ſituata, niſi idem reus ſimul vel
ratione domicilij, vel ratione contractus, aut ſal-
tem deſtinatę ſolutionis ibidem etiam ſortiatur fo-
rum competens.

358 Ex quo infertur, quod quando reſtitutio in
integrum petitur principaliter ad reſolutionem
contractus, tunc illam petens tanquam actor ſem-
per tenetur adire iudicem domicilij rei conuenti,
nec poſſet eam petere in loco, vbi res ſita eſt, tum
quia reſtitutio in integrum eſt perſonalis, cum re-
ſtituatur perſona, tum etiam quia reſtitutio in inte-
359 grum petitur tantùm Iudicis officio, quod dicitur
quodammodo actio perſonalis, *vt latè probat Ciriac.
contr. for. 380. nu. 56. & ſeq. lib 2.* ſubdens *nu. 65.* quod
360 nedum in actione ſimplici perſonali actor debet
ſequi forum rei, ſed etiam vbi agitur remedio rein-
tegrandæ.

361 An verò minor teneatur implorare reſtitutio-
nem in integrum pro reſciſſione contractus? Reſp.
quod ſi actus, ex quo minor prætendit ſe læſum, eſt
nullus, tunc recta via poteſt agere ad rei ſuæ recu-
perationem; ſi verò eſt validus, vel habet colorem
validitatis, tunc neceſſariò petere debet reſtitutio-
nem, *Gozad. conſ. 44. nu. 12. Borgn. dec. 46. nu 120. & alij
apud Ciriac. d. contr. 380. nu. 33*

362 Obſerua 2. quod vbi iuriſdictio citantis nulli
territorio cohæret, vt contingit in Iudice delegato
à Papa, vel à Rege, tunc Iudex exiſtens in vno loco
citat exiſtentes in alijs territorijs, quia eius iuriſdi-
ctio ſe extendit ad omnia loca, ad quæ ſe extendit
iuriſdictio delegantis, *Felin. in cap. fin. de for. comp.
Rebuff. tom. 2. in conſt. Reg. tract. de litter. requiſ. art.
vn. gloſ. 3. nu. 19.* quos refert, *& ſequitur Carleual. loc.
cit. d. diſp. 2. quæſt. 1. nu. 29.*

363 Obſerua 3. quod ſi forenſis in loco contractus,
vel rei ſitę domum habeat, ibi citari poteſt, dummo-
dò in proceſſu non conſtet, ipſum alibi habere do-
micilium, maioremque partem fortunarum, *latè
Cephal. conſ. 263. num. 24. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod
364 valeret ſtatutum diſponens circa modum, & for-
mam citandi forenſes, cum poſſit eos ligare in ordi-
natorijs iudicij, *de quo vide Ruin. conſ. 15. num. 6. lib. 4.*
vbi dicit, quod prouiſio ſtatuti in tali caſu procedit
quoad effectũ immiſſionis ex primo decreto, nõ ta-
mẽ quoad effectum, vt poſſit abſens diffinitiuè con-
dẽnari, & pro executione ſententiæ executio fieri in
bonis, *& conſ. 24. nu. 3. eod. lib. 4. Alex. conſ. 6. n. 2. lib. 2.
& conſ. 107. n. 2. lib. 5.* vbi, quod ſtatutum diſponens,
vt forenſes citentur ad valuas palatij, procedit,
quando locus forenſium eſt omninò incertus; ſecus
ſi certus ſit, quia tunc loco certo citandi ſunt, *vt
ſenſit etiam Cephal. loco cit. num. 10. & 32.*

365 Obſerua 4. quod ratione contractus, qui celebra-
tur in loco decreti, poteſt interponere Iudex decre-
tum in loco, vbi res eſt: quemadmodum ratione
perſonæ decretum poteſt interponi in re alibi exi-
ſtente, quia ratione perſonæ voluntaria iuriſdictio
effectum ſuum extendit ad res etiam extra territo-
rium Iudicis ſituatas, *Bald. in l. obſeruare, §. poſt hæc ff.
8. ff. de offic. Proconſ. & leg. & in l. magis puto, §. illud, in
de Reb. eor.*

S V M M A R I V M.

366 Ius congrui peti poteſt coram Iudice loci rei ſitæ.
367 Quoad forum æquiparatur actio realis, & in rem ſcripta.
368 Statuta diſponentia de iure congrui, requirunt ſpecificam Principis confirmationem, & nu. 369.
369 De iure communi vnicuique liberum eſt, bona ſua in quemlibet etiam extraneum alienare.
370 Confirmatio ſtatutorum in dubio præſumitur in forma communi.
371 Confirmatio in forma communi non comprehendit, neque conualidat ſtatuta contra ius: limitatur nu. 374.
372 Legatus de latere non poteſt condere, neque confirmare ſtatuta iuri communi contraria.
373 Item nec Dominus loci recognoſcens ſuperiorem.
374 Confirmatio Apoſtolica non præſumitur ex curſu 30. annorum, niſi probetur ſcientia Papæ.
375 Quando ſtatutum eſt fauorabile, prout eſt ſtatutum excluſiuum fœminarum, ſufficit confirmatio in forma communi.
376 Quando confirmatio dicatur, & ſit in forma ſpecifica.
377 Clauſula, ex certa ſcientia, confirmationem ſpecificam operatur: limitatur ibidem.
378 Quid ſi talia ſtatuta conſuetudine fuerint approbata.
379 Si quis vno contractu, ac pretio vendat res duas, quarum vna ſit mihi vicina, altera non ſit, poſſum retrahere eam tantùm, quæ mihi vicina eſt, & alteram relinquere; declaratur, & limitatur nu. 380.
381 Fundus, ſi diuidatur occaſione viæ noniter directæ à Principe non ex hoc deſinit eſſe vnum corpus.
382 Ius congrui locum habet non obſtante via vicinali in medio quando id procedat.
383 Publica via in medio exiſtente, ius congrui ceſſat limitatur ibidem.
384 Iuri congrui poteſt tam expreſſè, quàm tacitè renunciari.
385 Dictio, omninò explicatur.
386 Quando decennalis taciturnitas habeatur pro conſenſu.
387 An ſcientia probetur præſumptionibus, & conjecturis.

388 *An vicinus, qui in prima venditione vsus non fuit iure retractus, possit ea vti in secunda.*
389 *Ex noua causa nouum producitur remedium.*
390 *Negligens in vno actu, non videtur sibi praeiudicare in sequenti.*

Quæstio XIX.

An ius congrui peti poßit coram Iudice loci rei sitæ.

366 RESP. affirmatiuè, quia hæc actio est in rem
scripta, *l. fin. C. Vbi in rem act.* & quoad forum
367 æquiparatur actio realis, & in rem scripta, *vt post
Innoc. Bald. & alios d. Tiraq. de Retract. lignag. §. 8. glos.
5. nu. 9. & ita resoluit Sac. Concil. Neapol. teste Vincen. de
Franch. decis. 389.*
368 Verum, quia plerunque hoc ius ex locorum sta-
tutis inducitur, videndum in primis est, an spe-
cifica ad id Principis cõfirmatio accesserit, quia cũ
statuta huiusmodi odiosa sint, & contra iuris dispo-
sitionem, secundùm quam vnicuique liberum est,
369 bona sua in quem velit etiam extraneum alienare
*l. dudum, C. de Contrah. empt. l. falso, C. de commun. rer. alie-
nat. l. 1. C. Commun. diuid.* ideò pro sui validitate speci-
ficam Principis confirmationem exigunt, *Rot. Diuers.
decis. 780. n. 5. & 6. par. 1.* vbi, quod cõfirmatio in du-
370 bio præsumitur in forma cõmuni, præsertim stan-
te clausula, *licita tamen, & honesta, & quatenus non sint
contra libertatem Ecclesiæ:* quæ quidem confirmatio
471 non cõprehendit, neq; cõualidat statuta cõtra ius,
372 *& decis. 103. n. 26. par. 2.* vbi, quod Legatus de late-
re nõ potest condere, neq; confirmare statuta iuri cõ
373 muni contraria, sicut nec Dominus loci recogno-
374 scens superiorẽ, *Buratt. decis. 6 per tot.* vbi, quod cõ-
firmatio Apostolica non præsumitur ex cursu 30. an-
norũ, nisi probetur scientia Papæ, *Merlinus decis. 698.*
375 *num. 2. & seq.* subdens, quod quando statutũ est fa-
uorabile, prout est statutũ exclusiuum fœminarum,
sufficit confirmatio in forma communi, *& decis. 740.*
367 *n. 1. & se .* vbi, quod vt cõfirmatio sit in forma spe-
cifica, requiritur, quod statutorũ substantia inserta
fuerit in prædicta cõfirmatione, vel constare debet,
statutorũ tenorẽ à Principe fuisse discussum diligen-
ti causæ cognitione adhibita, ex qua illi innotesce-
ret, statuta, quæ confirmantur, iusta sint, & honesta
377 adeò, vt licèt clausula, *ex certa scientia*, cõfirmatio-
nem specificã regulariter operetur, tamen hæc mini-
mè sufficeret, si aliũde nõ cõstet ex præcedẽtibus, vel
subsequentibus, Principẽ informatũ fuisse de validi-
tate, & iustitia actus cõfirmãdi, *glos. in c. 1. ver. de qu.
extr. de confirmat. vtil. vel inut. Abb. cons. 103. n. 3. lib. 1.
Alex. cõs. 123. n. 18. l. 4. Gabr. de clausul. concl. 1. per. tot.
& præcipuè n. 52. Gratian. discep. for. c. 245. n. 41. & seq.*
378 An verò releuaret obseruantia huiusmodi statuto-
rũ deducta ex sententijs super retractu latis? Resp.
quod alij affirmatiuã partem tuentur, quãdo constat
consuetudine per spacium 40. annorũ legitimè præ-
scripta, *Abb. in cap. fin. n. 11. de consuet. Alex. cons. 123.
n. 1. lib. 5. Card. Caualer. decis. 419. n. 5.* alij verò negant,
quia sicut non valet in tali casu statutum sine speci-
fica Principis confirmatione, ità nec consuetudo sub-
sistit sine eiusdem principis approbatione, *vide Mer-
lin. d. decis. 740. n. 13. & seq. & decis. 353 n. 55.*
379 Illud etiã notandũ est, quod si quis vno cõtractu,
ac pretio vendat res duas, quarum vna sit mihi vici-
na, altera nõ sit, possũ retrahere eã, quæ mihi vicina,
& alterã non vicinam relinquere, *vt post Bald. & Af-
flict. trad. Tiraq. de Retract. lignag. § . 23. glos. a. n. 2.* quod
intellige, quãdo essent plura corpora separata, quo-
380 rũ vnum non dependet ab alio; secus quando sũt
plures res mixtæ, & inseparabiles, *Farinac. in repertor.
de Contract. in ver retractus, n. 4. vide Tiraq. loco cit.* vbi
dicit, quod si totum id, quod venditum est, esset mi-
hi vicinum, & vellem partem tantùm retrahere, non
essem audiendus, *Card. Seraphin decis 174. Gratian. di-*
381 *scept. for. cap. 745. nu. 64. & seq.* vbi dicit, quod fun-
dus, si diuidatur occasione viæ nouiter directæ à
Principe, non ex hoc desinit esse vnũ corpus, *Afflict.*
382 *dec. 62.* vbi, quod habet locũ ius congrui nõ obstã-
te via vicinali in medio, quia viæ vicinales sunt pri-
uatarum personarum, *per tex. in l. 2. §. vicinales, ff. Ne
quid in loc. publ.* quod tamen intelligẽdum est, quãdo
constaret, viã vicinalẽ fuisse confectã à vicinis, & de
ipsa extaret memoria, *secundũ distinctionem glos. in d.
l. 2. ver. publicas*; secus si non extaret memoria: tunc
enim cessaret ius congrui, quia via vicinalis habet
383 vim publicæ: cessat autẽ ius cõgrui, publica via in
medio existẽte, *vt rectè obseruat Vrsil. ad Afflict. d. de-
cis. 62.* subdens, quod via publica in medio nõ obstat
agenti iure congrui, quando quis reperitur con-
iunctus domui vicini per pontem, siue superfi-
ciem supra viam publicam.
384 Quæres, an huic iuri possit renunciari tã expres-
sè, quam tacitè? Resp. affirmatiuè, & ideò si vicinus
sciens tacuerit per id tempus, quod ab eodem statu-
to ad retractũ præfixum est, ità repellitur, vt ad idẽ
ius amplius non admittatur, *cap. Titius filios, tit. si de
feud. defun. &c. ibi, quod si consensit alienationi, vel per
annum, ex quo sciuit, tacuit, omninò repellitur,* ponderã-
385 do dictionẽ, omninò, quæ exponitur, idest in om-
nibus casibus, & sine aliqua distinctione, *vt post glos.
in l si cum exceptione, §. quatenus, ff. de eo quod met. caus.
Decian. resp. 6. n. 54. lib. 1. & alios obseruat. Giouagn. l. 1.
resp. 57. n 42. & ità in terminis retractus resoluit Bald. in
d. §. Titius filios, Rosenth. de feud. c. 9. cõcl. 91. n. 22. Boer.
dec. 76. nu. 9. & dec. 78. n. 2. latè Tiraq de retract. lignag.
§. 1. glos. 9. n. 13. Gratian. discept. for. cap. 672. num. 1. &
seq. & cap. 905. n. 7. Rota coram Merlin. dec. 698. n. 11. &*
386 *dec. 740 n. 19.* præsertim si vltra lapsum termini à
statuto præfixi, decennium effluxerit, & vicinus ali-
quẽ actũ fecerit, ex quo assentiri videatur, tũc enim
decennalis taciturnitas habetur pro consensu, *Bald.
cons. 392. n. 1. lib. 1. Tiraq. vbi supra, d. §. 1. glos. num. 160.
Merlin. d. dec. 698 n. 11. & 12. Buratt. dec 658. nu. 4.* vbi
387 quod scientia probatur etiam ex præsumptioni-
bus coniecturis, quamuis contrarium sentiat *Ludo-
uic. dec. Lucen. 52. num. 13. & seq.* quando statutum re-
quirit particularem scientiam pretij, confinium, &
similium qualitatum.
388 Sed prædicta procedunt quoad actum primæ ven-
ditionis; secus esset, si res eadem iterum vendatur:
tunc enim poterit idem vicinus, seu consanguineus
vti iure retractus, *secundùm Luc. de Penn. in l. vnicui-
que, in fin. C. de Proxim. Sac. Scrin. lib 12. quem sequitur
Tiraq. de retract. lignag. d. §. 1. glos. 9. n. 145. & 161.* ratio
385 est, tũ quia ex noua causa nouũ producitur reme-
390 diũ, *arg. l. si mater, §. eamdem, ff. de except. re iud.* tum
etiam quia negligens in vno actu, non videtur sibi
præiudicare in sequẽti, *cap. si clericus, §. verũ, de Preb.
in 6. Innoc. in cap. querelam, nu. 3. de elect. Rum. cons. 50.
n. 19. lib. 5. quamuis contrarium sentiat Boer. decis. 78.*

S V M M A R I V M.

391 *Potest quis cõueniri ciuiliter, & criminaliter in loco origi-
nis propriæ, vel paternæ, dummodò ibi inueniatur.*
392 *Quid requiratur ad hunc effectum.*
393 *Origo natiuitate contrahitur.*
394 *Quid si natiuitas fuerit casualis.*
395 *Natus in itinere, aut transitu, non censetur originarius
eius loci, in quo sic nascitur, sed dicitur originarius domi-
cilij paterni.*

Natus

396 *Natus in Villa, seu vico, sortitur originem ex illa Ciuitate, cui subest villa, vel vicus.*
397 *Statutum loquens de ciuibus originarijs, comprehendit etiam natum in Suburbijs.*
398 *Natus extra Ciuitatem tempore pestis, fingitur natus in Ciuitate.*
399 *Sub nomine paternæ originis comprehenditur origo Patris, & Aui.*
400 *Oriundus dicitur is, qui natus est in eo loco, vel qui inde originem duxit, vt quia Pater, vel eius maiores ex eo loco prognati sunt.*
401 *Nepos in loco originis Patris, & Aui conueniri potest.*
402 *Nepos sequitur originem Patris, & Aui non tamen aliorum Ascendentium: declaratur nu.404.*
403 *Filius habere potest plures origines, videlicet propriam, paternam, & auitam.*
404 *Quando nepos sequatur originem Aui, & nu.405.*
405 *Nepos conceptus Auo defuncto, non sequitur Aui originem, nec illi suus hæres existit.*
406 *An, & quando filius sequatur originem matris.*
407 *Expositus originem habet in eo loco, in quo exponitur.*
408 *Filius bastardus legitimatus à Principe, sequitur originem patris.*
409 *Origo contrahitur non solum natiuitate propria, & naturali, sed etiam ciuili.*
410 *Adoptatus, & manumissus sequitur originem adoptantis, & manumittentis.*
411 *Origo acquiritur etiam per natiuitatem spiritualem, videlicet per baptismum susceptum in loco: declaratur ibidem.*
412 *Quid si ex propria origine, & paterna, vel ex paterna, & auita resultarent contrariæ qualitates.*
413 *In legibus, & statutis nomen Ciuis accipitur pro Ciue originario ex origine paterna, & censetur exclusus ciuis per incolatum, aut domicilium, aut ex priuilegio.*
414 *An ciues absentes à loco originis, seu alibi habitãtes, gaudeant priuilegijs, & immunitatibus originis, & num. seq.*
415 *An filius conceptus, & natus postquam pater transtulit suum domicilium extra locum originis, possit dici originarius loci originis paternæ.*
416 *Qui stetit per decennium in alio loco præsumitur mutasse prius domicilium.*
417 *Origo mutari, & illi renunciare non potest; possunt tamen amitti eius iura, & commoda.*

Quæstio XX.

An, & quando quis in foro originis conueniri possit.

391 CONclusio communis est, quod potest quis conueniri tam ciuiliter, quàm criminaliter in loco originis propriæ, vel paternæ, dummodò ibi in-
392 ueniatur, *l. 1. l. aßumptio, 6. §. filius, ff. Ad municip. l. 1. l. origine, l. vlt. C. de municip. & origin. lib. 10. Spec. lib. 2. tit. de Compet. Iud. adit. § generaliter, num. 33. Hyppol. de Marsil. sing. 404. Farinac. in Prax. crim. q. 7. num. 1. & 19. cum seq. Thesaur. decis. 90. Gasp. Anton. Thesaur. qq. for. lib. 4. q. 55. Cranet. cons. 441. nu. 4. vol. 3. Ludouic. dec. Lucen. 16. num. 18. Boer. decis. 13. nu. 5. Rot. diuers. par. 1. decis. 414. Afflict. decis. 384. num. 6.* & de dicta conditione, videlicet, dummodò ibi inueniatur, tradit *glos. vlt. in l. 1. ver. numeribus, C. de municip. & origin. lib. 10. Bart. in d. l. assumptio, §. filius, nu. 2. in fin. ff. Ad municip. Bald. in rubr. num. 3. C. si à non compet. Iud. Alex. in l. cum quædam, num. 5. ff. de Iurisd. omn. Iud. vbi Dec. qui ibidem de communi testatur num. 5. idem Dec. in cap. 1. prim. lect. num. 158. & 159. de Iudic. Panorm. in cap. significauit, nu. 6. de Paroch. Luc. de Penn. in l. filios, C. de municip. & origin. lib. 10. Afflict. dec. 384. num 6. Goil. lib. 2. obseru. 36. num. 11. Carleual de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 2. nu. 48. 56. & 63. Host. in sum. de for compet. num. 6. vers. item ratione originis &c. & vers. item ratione militiæ &c.*
393 Origo autem natiuitate contrahitur; inde ciuis
quis efficitur originarius per natiuitatem in Ciuitate, Municipio, aut Regno, *l. 1. ff. Ad municip. l. ciues,*
394 *C. de Incol. lib. 10.* quod intelligendum est de natiuitate non causali & fortuita, quæ ad hunc effectum non habentur in consideratione, sed de natiuitate filij in loco, in quo pater, aut mater domicilium constituerit, *Bart. in d. l. filios, nu. 4. C. de municip. & origin. lib. 10. Bald. in l. huiusmodi 86. §. legatum, n. 1. ff. de leg. 1. Panorm. in cap. Rodulphus 35. n. 9. de Rescript. Grammat. decis. 103. n. 111. Menoch. lib. 6. præsumpt. 30. n. 13. Hond. cons. 5. n. 5. vol. 1. Afflic. d. decis. 384. n. 4. Ceuall. lib. 2. q. 458. n. 17. & seq. Coer. decis 13. nu 50. & seq. Rot. diuers. decis. 327. nu. 1. & seq. par. 1. Carlen. de Iudic lib. 2. tit. 1. disp. 2. q. 2. n 91. & seq.* subdens *n. 102. & 109.* quod vt
395 filius acquirat originem propriam in Ciuitate, in qua pater domicilium habet, non requiritur vera, & realis natiuitas in Ciuitate, vel loco domicilij paterni, sed satis est natiuitas ibi cõtingens iuris fictione; & ideò filius natus in itinere, aut transitu, aut in loco, in quo pater ad tempus habitat cũ animo reuertendi ad suum domicilium, nõ censetur originarius eius loci, in quo sic nascitur, sed dicitur originarius loci domicilij paterni quia iuris censura apud paternum domicilium censetur natus, *l. nihil interest, 25 ff. de Capt. & postlim. reuer. l. huiusmodi, §. legatum ff. de leg. 1. l. qui ex vico, 30. vbi glos. & DD. ff. Ad municip. Bart. in l. si quis, 3. n. 1 C. de Natur. liber.* vbi, quod natus
396 in villa, seu vico, sortitur originem ex illa Ciuitate, cui subest villa, vel vicus, *Bald. cõs 183. vol. 2. Azo. in sum. C. de municip. & origin. lib. 10. n. 6. Menoch. lib. 6. præs. 30. n. 13.* vbi, quod statutum loquens de ciuibus
397 originarijs, comprehẽdit etiam natum in suburbijs, *Rip. de Pest. tit. de priuil. contract. caus. pest. n. 181. & seq* vbi, quod natus extra Ciuitatem tempore pestis,
398 fingitur natus in Ciuitate, à qua mater aufugerat propter pestem: quicquid in contrarium asserat *Cranett. cons. 441. n. 3. Gratian. discept for. cap. 75.* & a ijs existimantes, propriam originem contrahi in eo loco, vbi quis nascitur etiamsi ibi nascatur casualiter.
399 Nomine verò paternæ originis non solum intelligitur origo patris, sed etiam Aui, *secundum Bart. in l. assumptio, §. filius, num. 1. ff. Ad municip. Decian. tract.*
400 *crim. lib. 4. cap. 16. nu. 19. & 20.* vbi, quod oriundus dicitur is, qui natus est in eo loco, vel qui inde originem duxit, puta quia pater, vel eius maiores ex eo loco prognati sunt. vnde nepos non tantùm in
401 loco originis patris, sed etiam in loco originis Aui conueniri potest: quia nepos non tantùm pa-
402 tri, sed etiam Aui originem sequitur, licèt non sequatur originem aliorum parẽtum antiquiorum, *l. libertus, §. in adoptiua, ff. Ad municip & sensit etiam Boer decis. 13. num. 6. & 7. Carleual. vbi supra, d. q 2. nu. 52. & seq. & nu. 85.* vbi dicit, quod filius habere po-
403 test plures origines, nempe propriam, paternam, & auitam, *contra Host. in sum. de for. compet. nu 6. vers. item ratione originis &c.* vbi dicit, quod inspicitur origo patris tantùm, non autem aliorum maiorum.
404 Verum quod diximus de origine Aui ità demũ procedit, si nepos viuo Auo conceptus fuit, *§. cum autem quæritur, Inst. de hæred. quæ ab intest. defer. Bart. in d. l. assumptio, §. filius, num. 1. in fin. Luc. Penn. in l. filios, in fin. C. de municip. & origin. lib. 10.* vbi aliam conditionem ad id requirit, videlicet quod eo tempore, quo nepos natus fuit, pater eius fuerit in potestate sui patris, eiusdemque Aui, *Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 9. §. 1. num. 98. & 99. Cæs. de Graff dec. 5. aliàs 180. Qui fil. sint legit. Rot. diuers par. 1. decis. 359* vbi quod nepos conceptus ex filio emancipato, non sortitur forum in origine Aui, quamuis contrarium sentiat

Barbos. in l. hæres absens, §. proinde in art. de for. orig. nu. 30 ff. de Iudic quem refert, & sequitur Carlenal. d. l. 1. tit. 1. disp. 2. quæst. 2. num. 55. vbi quod dicta conditio, videlicet quod nepos natus, fuerit in potestate Aui, non est necessaria, quia nepos sequitur originem Auj naturalis, etiamsi natus fuerit in adoptiua familia, *l. libertus, §. in adoptiua, ff. ad municip.* quo casu certum est, eum non nasci in potestate Aui naturalis, *§. illud autem scire, Inst. Quib. mod ius patr. potest. sol-*
405 *uit.* secus esset, si nepos conceptus sit Auo defuncto: tunc enim non sequitur Aui originem, quia eo casu nullo iure cognationis Auo iungitur, & ideò neque tunc nepos Auo suus hæres esset, *d. §. cum autem quæritur, inst. de hæred. quæ ab intestat. defer. Bart. loco cit. & alii.*
406 An verò filius sequatur originem matris? Resp. quod filius legitimus non sequitur originem matris, nisi fit ibi originaliter natus, *d. l. filios C. de munic. & origin. lib. 10 l. exemplo, C. de Decurion. eod. lib. 10. Afflict. d. dec. 384. num. 4.* subdens, quod eo casu filius non ratione maternę originis, sed propriè subit munera. filius verò spurius, seu vulgo quæsitus, cum patrem ostendere non possit, ideò aliam originem, quàm matris, habere non potest, *l. vulgo, l. cum legitime, l. lex naturæ ff. de stat. hom. l. eius, qui iustu, ff. Ad mu-*
407 *nicip.* eademque ratione expositus originem habebit in eo loco, in quo exponitur, *vt d. Bart. in l. 1. num. 21. ff. ad municip. Boer. dec. 13. num. 41. Grat. discept. for. cap. 65. num. 12.*
408 Quid verò dicendum sit de filijs bastardis legitimatis à Principe? Resp. quod illi patris originem sequuntur, *vt d. Bart. in d. l. 1. num. 22. ff. ad municip.* origo
409 enim contrahitur non solum natiuitate propria, & naturali, sed etiam ciuili; vnde manumissus, &
410 adoptatus sequitur originem adoptantis, manumittẽtis, *l. 1. & l. assumptio, 6. §. libertini, l. si quis à pluribus 7. l. ordine, §. ius originis, ff. Ad municip. l. sicut proponis, C. de municip. & origin. lib. 10. l. Ciues Cod. de Incol. eod. lib. Host. in sum. de for. comp. nu. 6. vers. item ratione originis &c. Spec. in tit. de compet. Ind. adit. §. 1. nu. 33. Decian. tract. crim. l ib. 4. cap. 16. num. 21. Carlenal. d.*
411 *disp. 2. q. 2. num. 101. & 110. cum seq.* vbi addit, quod origo acquiritur etiam per natiuitatem spiritualem; vnde per baptismum quis contrahit originem in loco, in quo baptismum suscipit, etiam quoad tẽporalia, *ex trad. per Luc. de Penn. in d. l. ciues, C. de Incol. lib. 10. Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 9. §. 1. num. 106. Gratian. discept. for. d. cap. 75. num. 16.* quod tamen intelligendum videtur, dummodò ibi casualiter non fuerit baptizatus, *iuxta superiùs dicta, vide Bart. in d. l. 1. num. 8. ff. Ad municip.*
412 Norandum est autem, quod si ex propria origine, & paterna resultarent contrariæ qualitates, præponderabit, & vincet qualitas procedens ex origine paterna, *arg. l. cum satis, 22. Cod. de Agric. & Censit. lib. 11.* item inter qualitates paternam, & auitam, secum pugnantes, paterna vincet auitam, & paternam magis sequetur filius, quàm auitam, *l. priuilegio 27. vbi DD. C. de Decurion lib. 10.* quod præcipuè procedit in fauorabilibus: nam si ad aliquod munus, vel beneficium requiratur qualitas, vt aliquis sit de tali Ciuitate, vel Regno, ad illud munus
413 admitteretur filius Ciuitatis, vel Regni Originarius ex origine paterna, licèt sit alienigena ex propria, *Anchar. cons. 37. Carlenal. loco cit. d. q. 2. num. 105.* vbi *num. 106.* id limitat, quando lex, vel statutum ad aliquẽ effectũ expressè requireret qualitatem prouenientem ex origine propria, *& num. 82. & 87.* vbi, quod in materia stricta in legibus, & statutis nomen ciuis accipitur pro ciue originario, ità vt censeatur exclusus à dispositione ciuis per incolatum, aut domicilium; quemadmodum nomine ciuis originarij solum ille comprehenditur, qui verè originarius est, non autem originarius ex priuilegio, *Alex. cons. 41. num 12. & 13. lib. 5. Natt. cons. 254. nu. 2. & 3. lib 2. Boer. dec. 13. nu. 24. Surd. dec. 329. nu. 9.*
414 Quæres, an ciues absentes à loco originis, & in eo domicilium non habentes, gaudere debeant priuilegijs, & immunitatibus originis? affirmat *Cephal. cons. 451. num. 88. & seq. Decian. respons. 44. vol. 4. quos refert, & sequitur Carlenal. d. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 2. num 117. & seq.* dummodò nõ repugnent verba priuilegiorum, vel statutorum; sicut enim originarius etiã absens potest vocari, & compelli ad munera, *l. 1. C. de municip. & origin. lib. 10. l. priuilegio 6. Cod. de Incol. eod. lib. l. Incola, 29. ff. Ad municip. l. 3. in princ. ff. de muner. & honor. l. senatores, ff. de Senat. l. in adoptionem 1. C. de Adopt. Bart. in d. l. assumptio, §. filius, nu 2. ff. Ad municip. Bos. in tit. de for. comp. num. 34.* excepto eo, qui adeptus est senatoriam dignitatem, *l. Municeps, in princ. ff. eod. tit. Ad municip.* ità etiam frui debet commodis, & priuilegijs loci originis etiã si munera non subeat, cum per ipsum non stet, quominus ea impleat, *l. qui operas 41 ff. de locat. l. iure ciuili, 24. ff. de condit. & demon. l. 1. §. Diuus Seuerus, ff. de var. & extraord. cognit.*
415 Contrarium tamen tenet *Afflict. decis. 384. & ibidem Visill.* vbi dicit, quid ciuis deserens Ciuitatem amittit priuilegium Ciuitatis, & definit esse ciuis *Rot. d. dec. 327. num. 1. & seq. par. 1. Diuers.* vbi quod si ciuis originarius habitat extra Prouinciam originis, vel extra Ciuitatem, dicitur ab eo deserta Prouincia vel Ciuitas originis, ità vt si filius sit conceptus, & natus postquam pater deserta Prouincia, vel loco agnationis, domicilium alibi transtulerit, non possit dici originarius, vel naturalis loci iã prius deserti à Patre, sed sequitur domicilium patris, *Hond. cons. 5. num. 27. & seq. num. 43. & seq. vol. 1.* vbi quod origo amittitur quoad forum, munera, & onera, si originarius transferat suum domicilium extra locum originis *Rol. à Vall. cons. 79. num. 31. & seq. lib. 3.*
416 subdens *nu. 53.* quod si quis steterit per decennium in alio loco, præsumitur mutasse ptius domicilium;
417 quamuis enim origo mutari, & illi renunciari nequeat, amitti tamen possunt iura, & commoda ipsius originis, *vt rectè probat Gail. lib. 2. obseruat. 36. num. 5. & seq. Menoch. lib. 6. præsumpt. 30. num. 32. & seq. Surd. dec. 330. num. 4. & seq.*

SVMMARIVM.

418 *Quando quis possit vbique locorum conueniri, & num. 420. & 423.*
419 *An quis possit resilire à pacto, seu conuentione, vt vbilibet conueniatur.*
420 *Obligatus in forma cameræ Apost. potest vbilibet conueniri, si ibi reperiatur limitatur num. 423.*
421 *In contractibus consistit remissio neque ad verum locum contractus, neque ad fictum.*
422 *An Dominus conueniri possit in loco, vbi reperitur eius procurator.*
423 *Quid si debitor obligatus in forma Cam. Apost. non reperiatur in loco, sed tantùm eius bona.*
424 *Debitor certo loco obligatus, si fuit in mora soluendi, ex dispositione iuris communis potest conuenire, vbilibet reperiatur, dummodò in loco idoneo.*
425 *Quid si quis promisit soluere Florentiæ v. g. & Senis, & vbique locorum.*
426 *Quando causa ad Iudicem loci contractus sit remittenda?*
Quid

427 *Quid si debitor in vno loco se obligauit, & in alio solutionem destinauit.*
428 *Et quid si debitor in loco contractus, vel destinatæ solutionis non reperiatur.*
429 *Vagabundus potest vbique locorum conueniri.*
430 *Debitor, qui se per pactum expressum ad manus iniectionem in personam, vel bona obligauit, potest coram quocunque Iudice aliàs competente conueniri.*
431 *Causæ ad forum Ecclesiasticum pertinentes coram Ordinarijs locorum cognosci debent.*
432 *Causæ prædictæ etiam alibi cognosci possunt accedente consensu vtriusque partis, & Ordinarij illius loci.*
433 *Quisque iuri suo renunciare potest, quando non resultat in tertij præiudicium.*

Quæstio XXI.

An & quando possit quis vbilibet conueniri.

418 POtest quis vbique locorũ cõueniri, si ad id per
pactum se se obligauerit, renunciando omni
419 priuilegio fori, *Anchar.cons.*140 *n.*4. vbi etiã dicit,
quod ab ista conuentione potest impunè resilire vsq;
ad litem contestatam, *& cons.*192.*n.*4.*vers.Dixit tertiò*
&c. subdens, quod si talis conuentio firmata sit iura-
mento, hoc casu non videtur habere locum pœniten-
tia, *Alex.in l.si conuenerit,n.*2.*de iurisd.omn.Iud.latè Ci-*
420 *riac.contr.*310.*n.*18.*& n.*28.*&* 29. & ità de facto vi-
dentur pacisci qui in forma Cameræ Apostolicæ se se
obligant, *vt ex formula, quã refert Tyber.in Pract. iudic.*
*lib.*4.*fol.*491. quod quidem pactum intelligi debet, si
debitor in eo loco reperiatur, *cap.Romana,§.contrahẽ-*
tes,de for.comp.in 6.*l.hæres absens,ff.de iudic.* quia in cõ-
421 tractibus regulariter non fit remissio etiam verum
locũ contractus, nedum ad fictum, *vt d.Bald.cõs.*167.
422 *n.*2.*& seq.lib.*3. vbi etiam obseruat, quod nõ potest
Dominus ibi cõueniri, vbi reperitur eius procurator
simpliciter constitutus, nisi ad illum locũ, & causam
constitutus fuerit, *Ciriac.d.contron.*31.*n.*21.*& seq.* vbi
423 subijcit, quod si in loco extẽt aliqua debitoris bo-
na siue immobilia, siue mobilia, & se mouẽtia, tũc pa-
riter eiusdem pacti vigore ibidem ratione rei forum
sortitur, ità vt Iudex loci possit creditorem eorumdẽ
bonorum possessionẽ mittere, etiamsi debitor ibi nõ
reperiatur, *vt sensit etiam Cancer.var.lib.*2.*c.*7.*n.*160.
424 *Bellon.dec.*161.*n.*5. vbi dicit, quod quando debitor
certo loco obligatus, fuit in mora soluendi, ex dispo-
sitione iuris communis potest conueniri vbilibet re-
periatur, dũmodò locus sit idoneus, *Petr.à Duenn.t.*2.
425 *reg.*86. vbi dicit, quod si quis promittit soluere Flo
rentię, & Senis, & vbique locorum, ista clausula intel-
ligitur de locis existentibus sub iurisdictione locorũ
præcedentium eiusdem Iudicis, quia illa generalitas
recipit intellectum à specialibus præcedentibus, *de*
*quo vide Dec.in cap.*1.*n.*157.*de Iudic.* vbi addit, quod si
locus nõ sit insolitus, licet remotior sit alijs locis ex-
pressis, ex intentione partiũ videtur, quod possit ibi
conueniri; vnde qui Pisis contraxit, & promisit sol-
uere Florentiæ, & Senis, & vbique locorum, poterit
etiam Romæ, & Mediolani, vel Venetijs conueniri;
secus si locus esset insolitus, de quo verisimiliter par-
tes nõ debuerunt cogitare, quia tũc nõ poterit in tali
loco cõueniri, *Iordan.elucubr.diuers.vol.*3.*lib.*13.*tit.*8.
*de for.compet.n.*225. vbi consulit, vt apponatur clausu-
la, *in solidũ*, nè videatur facta diuisio propter copulã,
& positam inter loca specificata, *vide Bart.in l. Seio,§.*
*medico,ff.de Ann.leg.Grat.decis. Marc.*180.*n.*12.*& seq.*
426 Notandum tamen, est quod in nonnullis casibus
causa ad Iudicem loci contractus est remittẽda, vide-
licet quando debitor promisit soluere in certo loco,
vel se submisit foro illius loci, renunciando expressè
loco domicilij. 2. si apud tribunal loci cõtractus cum
iuramento promiserit, se responsurum, & litigaturũ,
absque alia fori renunciatione 3. vbi quis certo in lo-
co contraxit, & in eo promisit se præsentare. 4. si quis
soluere promisit in certo locò, & tempore, nempe in
nundinis in certi loci. 5. quando agitur de reddendis
rationibus: tunc enim locus est remissioni ad locũ, in
quo quis priuatim, vel publicè administrationẽ exer-
cuit, *Abb.in cap.fin.nu.*37.*de for.comp.Iordan.elucubrat.*
*diuers.vol.*3.*lib.*13.*tit.*8.*de for.compet.n.*225. *& alij Do-*
ctores relati in Syntagm.opin.cõm.loco 4.*de Contract.tit.*5.
*de reb.cred.cap.*1.*nu.*1.*& seq.Bellon.dec.*161.*n.*6. vbi etiã
427 dicit, quod si debitor in vno loco se obligauit, & in
alio solutionem destinauit non ad locum contractus,
sed ad locum destinatæ solutionis fieret remissio, *latè*
*Conar.pract.qq.cap.*10.*n.*3.*& seq.* subdens *n.*7. quod vbi
428 causa est examinanda in loco contractus, vel solu-
tionis destinatæ, Iudex illius loci non poterit etiam
verbali citatione vocare ad iudiciũ ipsum reum ex-
tra ipsius territorium commorãtem, licèt vtrumque
territorium sub eiusdem Principis imperio esset; &
ideò Iudex loci contractus debet requirere iudicem
domicilij, vt faciat citari, & reuocari ad tribunal cõ-
tractus ipsum reum, vt forensis praxis obseruat; quod
si Iudex requisitus nolit exequi litteras Iudicis re-
quiréris eius Superior interpellandus est, vt cogat
Iudicem requisitum ad eas exequendum, *iuxta tex.in*
cap.nullus,de Iurepatr.l.si tutor pupullo,ff.de Author.Tut.
429 Notandum 2. quod etiam vagabundus, hoc est qui
per mundum vagatur, nec habet certum domicilium,
in quo habitet, potest vbique locorum cõueniri, *glos.*
*communiter recepta in l.*1.*C.Vbi de crim.ag.opor.*
430 Notandum 3. quod quando debitor se se per pa-
ctum expressum ad manus iniectionem in personam,
vel bona in euentum moræ obligauerit, ex vi iuris
communis conueniri potest coram quocumque Iudi-
ce aliàs competente ipsius debitoris, *vt d. Coler. de*
*Process.execut.par.*2.*cap.*1.*nu.*41.
431 Notandum 4 quod causæ omnes ad forum eccle-
siasticum quomodolibet pertinentes, etiamsi benefi-
ciales sint, in prima instantia coram Ordinarijs lo-
corum dumtaxat cognosci, seu tractari debent, *iuxta*
*Conc.Tridentinum sess.*24.*de ref.cap.*20. vnde non suffi-
ceret partium consensus, quod causa alibi tractetur,
*Cæs.de Grass. dec.*9.*aliàs* 37.*de Caus.poss. & propr.* nisi
432 vltra consensum vtriusque partis accederet con-
sensus Ordinarij: tunc enim alibi huiusmodi causæ
433 cognosci possunt, cum quisque iuri suo possit re-
nunciare, quando non resultat in tertij præiudi-
cium, *vt censuit Sac. Congregatio Concilij teste Iordan.*
*Elucubr.diuers.lib.*13.*tit.*1.*de Iudic.num.*39.*vers.Imo ac-*
cedente &c.

SVMMARIVM.

434 *Quando agitur ciuiliter, nemo in propria domo capi potest, etiamsi domus sit aliena, dummodò eam inhabitet: ampliatur nu.seq. limitatur nu.*440.*& seq.*
435 *An prædicta conclusio locum habeat in prædio rustico.*
436 *An quis capi possit in naui.*
437 *Et an capi possit in Vniuersitatibus scholariũ, vel in nũdinis.*
438 *Debitor, qui habet bona sufficientia, non potest carcerari.*
439 *Capiens in prædictis casibus tenetur iniuriarum.*
440 *Potest quis capi in taberna, si ibi sit vt viator.*
441 *Quando quis citari possit in domo hospitij.*
442 *Item potest quis capi in porticu domus, in schalis extra domum existentibus, & in ostio domus extra clausuram.*
443 *Quando quis dicatur esse in domo.*
444 *Potest quis capi in limine portæ.*

Item

445 *Item potest capi in domo aliena, etiamsi Dominus domus prohiberet ingressum.*
446 *Domus viri, vxoris, & patris non censetur ad hunc effectum aliena.*
447 *Potest quis in domo propria capi, si ibi non habitet.*
448 *Is, qui recusat acceptare publicum officium potest capi in propria domo.*
449 *In causa syndicatus potest quis extrahi de domo propria.*
450 *Item quando se obligauit ad factum, vel cum iuramento, vel in forma Cam. Apost. vel renunciauit omni legum auxilio,*
451 *Mulier honesta pro debito ciuili non potest regulariter capi: limitatur nu. seq.*
452 *Quid si mulier obligata sit pro administratione tutelæ.*
453 *Debitor repertus à satellitibus extra domum, capi potest, etiamsi deinde in domum fugiat.*
454 *De consuetudine apud nos pro quocunque debito, pro quo capi quis potest personaliter, capi etiam potest in propria domo, quando ianua principalis est aperta, & nemo prohibet, aliàs secus.*
455 *Quid si domus illa assignata fuerit pro carcere in causa criminali.*
456 *Familia ostium debitoris clausum non potest aperire per vim, nisi præuio nouo mandato Iudicis, etiamsi debitor cum iuramento, vel in forma cam. se obligauerit.*
457 *Debitor in causis suspicionis fugæ, & criminalibus potest in propria domo capi.*
458 *Satellites possunt etiam frangere ostium, & fenestras ad effectum capiendi delinquentem.*
459 *Senes septuagenarij nec in domo, nec extra capi possunt pro debito ciuili.*
460 *Minor 25. ann. pro debito priuato capi non potest nec in domo, nec extra.*
461 *An, & quando filius fam. pro debito ciuili carcerari possit.*

Quæstio XXII.

An, & quando quis capi possit in domo.

434 VBi ciuiliter agitur, nemo in propria, quã inhabitat, domo, seu horto domui contiguo, regulariter capi potest, siue ostiũ clausum sit, siue apertũ, quia domus tutissimũ cuiq; refugiũ, ac receptaculum est, *l. pleriq; vbi Bart. Alex. & alij, ff. de in ius voc. l. nemo de domo, ff. de Reg. Iur.* quod procedit etiã respectu domus conductæ, dũmodò quis eã inhabitet: hæc enim, licèt aliena sit tamen ad hunc effectũ dicitur propria *Bart. in d. l. plerique, n. 3. latè Gabr. commun. conclus. l. 7. de malefic. concl. 10. n. 1. & seq.* vbi dicit, id locũ habere nõ
435 solũ in prędio vrbano, sed etiam in prędio rustico, in quo quis habitat, *Dec. in d. l. nemo de domo, nu 2. & 3.*
436 vbi, quod neque in naui quis capi potest, cũ nauis prædio vrbano cõparetur, *Farinac. in Pract. crim. q. 27. n. 91. Scanarol. de Visit carc. l. 3. . 10. n. 1 & seq. & n. 6. & 11. cum seq.* vbi dicit, quod neque potest quis capi in
437 Vniuersitatibus scholariũ, dũmodò scholæ habeãt priuilegiũ Vniuersitatis, neq; in nundinis, nisi cõtractus fuerit iuratus, vel celebratus in ipsis nundinis, quia tunc nõ admittitur hoc priuilegiũ, vide *Bald. in l. 1. C. de nund. & in cõs. 312. n. 5. l. 5.* vbi subijcit, quod si
438 debitor habeat bona sufficientia, nõ potest, nec de-
439 bet de iure ciuili carcerari, *& in d. l. plerique*, vbi, quod capiens tenetur iniuriarum, & eidem potest etiam armis resisti.
440 Hæc tamen cõclusio limitatur 1. quando quis caperetur in taberna, & esset ibi vt viator, nõ animo ibi cõmorandi, quia taberna nõ dicitur propria domus, *Dec. in l. nemo, ff. de Reg. Iur. Tiraq. de Retr. lign. §. 9. glos.*
441 *2. n. 31. seq.* nõ tamẽ potest quis citari in domo hospitij, nisi in eo frequentiùs conseruari consueuerit, vel decreuisset in illo diutiùs habitare, *vt not. Tir. cit.*
442 Limitatur 2. quando quis reperiretur in porticu domus vel in schalis extra domum existentibus, vel
443 vel in ostio domus extra clausurum, quia tunc capi posset; nõ enim dicitur quis esse in domo, nisi saltem aliqua pars corporis, vel aliquod membrum existat intra clausuram, *Bart. in l. 1. §. 1. ff. de cloac.* vbi dicit, quod quando aliquid fit in ostio intra clausuram domus, dicitur fieri in domo: secus quando fit extra clausuram ostij, *Alex. in d. l. plerique, num. 4.*
444 *& 5. & alij apud Gabr. d. l. 7. concl. 10. n. 23. & seq.* vbi dicit, quod potest quis capi in limine portę.
445 Limitatur 3. quando quis reperiretur in domo aliena: tunc enim capi potest, etiamsi Dominus domus prohiberet ingressum, *Dec. in l. nemo num. 3. & 4. ff. de reg. Iur.* quamuis in hoc contrarium sentiat *Alex. in d. l. plerique, nu. 10.*
446 Obserua tamen, quod domus viri, vxoris, & patris nõ censetur ad huc effectũ aliena, sed dicitur propria etiã respectu filij emancipati, *Gabr. loco cit. n. 28. & seq.*
447 Limitatur 4 vt possit quis etiam in domo propria capi, si ibi non habitet, *Gabr. ibidẽ n. 31. alij communiter.*
448 Limitatur 5. in eo, qui recusat acceptare officium publicum, *l. ex omnibus, vbi Bart. G de Decurion. lib. 10. Gabr. d. lib. 7. concl. 10. num. 33. & 43.* vbi ampliat, quod
449 etiam in causa syndicatus potest quis extrahi de domo propria.
450 Limitatur 6. in eo, qui se obligauit ad factum, vel cum iuramento, vel in forma camerę, vel aliter renũciauit beneficio *d. l. pleriq; ff. de in ius voc.* vel omni legũ auxilio, *Alex. in d. l. pleriq; n. 11.* vbi dicit, quod li-
451 cet mulier honesta pro debito ciuili non possit regulariter capi, fallit tamen in muliere obligata pro
452 administratione tutelæ, quã assumpserat, renũciãdo Velleiano, & omni legum auxilio, *& ità sentiunt alij apud Gabr. d. concl. 10. n. 34. & seq. Zacch ad Galles. de oblig. camer. q. 2. nu. 24. & seq. Guid. Pap. dec. 208. versus fin. Rot. apud Zacchi. post d. tract. decis. 64. nu. 2.*
453 Limitatur 7 quãdo debitor repertus fuit á satellitibus extra domum hoc enim casu, etiamsi deinde in domum fugiat, tamen ex ea extrahi potest, quia attenditur initium, *vt post Bald. obseruat Hyppol. de Marsi. singul. 225. post med. Alex. cons. 24. nu. 28. post med. vol. 2. Io de Anan. cons. 11. n. 4.*
454 Limitatur 8. vt prædicta cõclusio procedat de iure: secus de consuetudine, secundũ quã apud nos pro quocunque debito, pro quo persona capi potest, capi etiam potest in domo propria, *vt testatur Farinac. in Pract. crimi. q. 27. num. 91. in fin.* quod tamen procedit, quando ianua principalis est aperta, & nemo prohibet, aliàs secus, *Scanarol. de Visit. carcerat. lib. 3. cap. 10.*
455 *n. 2.* subdens *n. 5.* quod non potest quis pro causa ciuili capi in domo etiam aperta, & nemine prohibente ingressũ, si illa fuerit assignata pro carcere in cau-
456 sa crimnali. Vnde si ostiũ domus debitoris sit clausũ cõmuniter seruatur, vt non possit familia aperire per vim, nisi præuio nouo mandato Iudicis, etiãsi debitor se obligauerit cũ iuramẽto, vel in forma cameræ, *Alex. in d. l. plerique, nu 10. ff. de in ius voc. Farinac. d. q. 27. nu. 94. Scanarol. vbi supra nu. 3. & seq.*
457 Limitatur 9. in debitore suspecto de fuga, & in causis criminalibus, *glos. cõmuniter recepta in d. l. nemo, ff. de reg. Iur. Bart. in d. l. plerique, nu. 5. & cons. 169. lib. 1. Bald. in l. sed & si, ff. de in ius voc. Gabr. loco cit. nu. 36. & 37. Scanarol. d. lib. 3. cap. 10. n. 18. cum seq.* & de debitore doloso, delinquente, & fraudante, & alienante bona, seu illis abutente in fraudem, tradit *Paris. cons. 94.*
458 *nu. 54. & seq. par. 1 Farinac. d. q. 27. num. 93.* vbi, quod satellites possunt etiam frangere ostium, & fenestras ad effectum capiendi delinquentem.
459 Notandum est etiã, quod senes septuagenarij pro debito ciuili nec in domo, nec extra capi possunt; & idcò Principes solẽt passim eximere huiusmodi senes

facta

facta assignatione bonorũ,& præstito cõsensu illorũ subhastationi, *latè Ridolfin. in Prax. pa. 1. c. 14. n. 346.*

460 Notandum quod minor 25. annorum similiter nõ potest pro debito priuato carcerari nec in domo, nec extra, *Rom. cons. 220. n. 4* idemque dicendũ est in

461 filiofam. etiã maiore, *latè Paris. d. cõs. 94. n. 13. vers. istis tamẽ nõ obstantibus &c. & per tot. Vrsill. ad Afflict. decis. 308. n. 20.* vbi dicit, quod filiusfam. non conuenitur de persona, sed tantum, in quantum facere potest, deducto nè egeat, etiã quãdo se se obligauit cũ Patre & cum consensu ipsius, si faciat se emancipari à Patre, vel post mortẽ Patris renunciet hæreditati paternæ, *iuxta textũ in l. si filiusfam. ff. Quod cũ eo &c. & l. 2. C. eod.* nisi filiusfam. beneficio dictarum legũ expresse cum iuramento renunciauerit, quia tunc carcerari potest, *vt not idem Vrsill. loco cit. nu. 21.*

S V M M A R I V M.

462 *Offendens procuratorem, vel principalem ex causa litis amittit omne ius, quod in causa habet, ex constit. 2. Alexandri VI.*
463 *Prædicta constitutio non habet locum extra Vrbem, nisi lis penderet in Romana Curia.*
464 *Dicta constitutio cõprehendit etiã offendentem testes, & Iudices etiam extra Curiam lite pendente, occasione litis.*
465 *Offensio præsumitur facta causa litis, alia causa nõ apparẽte.*
466 *In Romana Curia lis inducitur sola citatione.*
467 *Constitutio Pij IV. contra debitores non deferentes biretum viride post cessionem bonorũ, nõ extenditur extra Vrbem.*
468 *An is, qui gestat biretum viride, possit carcerari pro debito postea contracto.*
469 *An constitutiones Ægidianæ, & Carpenses in toto ecclesiastico statu seruari debeant.*

Quæstio XXIII.

An bulla Alexandrina circa offensiones factas occasione litis liget extra Romanam Curiam.

462 PRæmittendum est, quod offendens procuratorem, aut principalẽ ex causa litis, amittit omne ius, quod in causa habet, *ex constit. 2. Alexandri VI.*

463 Ad quæsitum resp. quod dicta bulla, seu cõstitutio non ligat extra Romanã Curiã, ità vt neque locum habeat in districtu nisi lis penderet in Curia, quo casu haberet locũ etiã extra curiã, *Mandos. consf. 60 per tot. quem refert Grat. dec. Marb. 84. n. 3. Put. decis.*

464 *99. lib. 1.* vbi dicit, quod licèt dicta constitutio videatur prospicere, vt existentes in Curia sint tuti, & libertati Curiæ fauere, comprehendit tamen eos, qui offendunt testem, vel Iudicẽ extra Curiam, lite pendente, occasione litis, tum quia alioquin per indirectũ impediretur, nè lites exercerẽtur in Curia, tum etiam quia cũ dicta constitutio consultat quieti, ac securitati litigantium, dicitur fauorabilis, & ideò extendenda; vnde habet locum vbicũque fiat offensio, *Cherubin. in Compen. Bullar. d. const. 6. schol. 1. Gonz. ad reg. 8. Cancell. §. 6. probem. nu. 59 Rot. dec. 639.*

465 *par. 1. Diuers.* vbi, quod offensio præsumitur facta ex causa litis, alia causa nõ apparẽte; secus si de alia causa constaret, quia tunc cessaret dicta præsumptio, & allegantí, offensionem fuisse factam ex causa litis, incumberet onus probandi, *Cherubin. vbi supra schol. 2. Puta. decis. 97. & 98. lib. 1. Galganett. ad statut.*

466 *Vrb. lib. 1. cap. 118. in princ.* vbi etiam obseruat, quod in Romana Curia lis inducitur sola citatione.

467 Ità etiã constitutio *39. Pij IV.* vbi statuit, quod debitores obtinentes alternatiuas significationes, & dilationes, semper biretum viride deferre debeant sub certis pœnis ibidẽ expressis, nõ extenditur extra

Vrbem, quia dicta constitutio intelligitur de debitoribus, qui post cessionem bonorum non discedunt ab Vrbe, & tamquã pęnalis, & correctoria non debet extendi neq; ex identitate, seu maioritate rationis, *l factum, §. in pœnalibus, vbi Dec. ff. de reg. iur. Hond. cons. 95. n. 98. & seq. lib. 1. Fariu. in frag. ver. extensio, n. 162. & 165. quos refert, & sequitur Scauarol. de Visit. Carcerat. lib. 3. c. 9. nu. 20. & seq.* subdens *n. 22.* quod visita consulta ad instantiam cuiusdam debitoris, qui captus fuit Imolæ ob non delationem bireti viridis, quod cedendo bonis Romæ promiserat gustare respondit, esse relaxandum, tamquam nulliter captum.

468 Quæres, an is, qui gestat biretum viride, possit carcerari pro debito postea contracto? negat *Scauarol. loco cit. nu. 23.*

469 Quæres 2. an constitutiones Ægidianę, & carpenses in toto ecclesiastico statu seruari debeant? *Resp.* quod constitutiones Carpenses non egrediuntur Picenum; quia Rodulphus Cardinalis Carpensis solum Piceni legatus fuit, nec à fel. record. Paulo III. fuerũt extensæ vltra legationem eiusdem Card. Carpensis. Cõstitutiones verò Ægidianæ, ab eodẽ Sũmo Pontifice cõfirmatę, in toto statu Ecclesiastico seruãdę sũt, quia Ægidius Card. Carillus pro tota Italia, dũ Sũmi Pontifices degebant Auenione, legatus fuit cõstitutus, *vide Rot. in Ferrarien. restitutionis dotis 26. Nouẽbris 1633. corã Merlino, quæ decis. 238. n. 14. & seq. par. 6. recent. vbi aliæ eiusdem Rotæ decisiones allegantur.*

S V M M A R I V M.

470 *Debitor de fuga suspectus iurari potest in loco contractus & in loco destinatæ solutionis.*
471 *Mercatores, dum sunt in nundinis, suspecti sunt de fuga.*
472 *Fugiens, seu parans se ad fugam, quocunque in loco capi potest à creditore etiam in alieno territorio, in quo non contraxit, si deficiat copia Iudicis.*
473 *Debitor, qui consensit, vt possit omni loco conueniri, potest vbique iurari suspectus.*
474 *Debitor de fuga suspectus in loco sacro capi non potest.*
475 *An capi possit tempore feriato in honorem Dei.*
476 *An captus cum mandato suspicionis fugæ, possit arrestari pro alia causa ciuili, & nu. seq.*
477 *Debitor suspectus censetur deuitor ex delicto.*
478 *Captus pro delicto, non potest arrestari pro causa ciuili.*
479 *Relaxatus à carceribus, in quibus pro causa criminali detinebatur, non potest per spatium horæ pro ciuili causa capi, seu carcerari.*

Quæstio XXIV.

In quo loco debitor iurari possit de fuga suspectus.

470 RESp. quod debitor simpliciter de fuga suspectus iurari potest in loco contractus, & destinatę solutionis; idemque dicendũ in debitore nundinarum; nã quamuis recipiendo in nundinis nõ se obligauerit personaliter, tamen si intra tẽpus nũdinarum non soluat, potest iurari suspectus, si debitum fuerit contractũ nundinarũ causa, & solutio sit ibidẽ

471 destinata; ratio est, quia mercatores omnes, dum sunt in nũdinis, suspecti sunt de fuga, *Curt. de Sequest nu. 3. Nig. de exec. rei iud. c. 14. §. 5. n. 23. quos refert, & sequitur Scauarol. de visit. carcerat. l. 3. c. 3. nu. 35. & seq.*

472 Notandum est etiam, quod fugiens, seu parans se ad fugam, quocũque in loco reperiatur, capi potest, *l. 1. C. vbi quis de Curial. à lidue cond. conuen. Caccial. de Susp. deb. q. 7. n. 1. & 2. Scauarol. loco cit. nu. 37.* vbi, quod etiam in alieno territorio, in quo non contraxit, capi potest à creditore, si deficiat copia Iudicis.

473 Notandum 2. quod debitor consenserit, vt possit omni loco conueniri, potest vbique iurari suspectus etiamsi se non pręparet ad fugam, *glos. in l. ait Prætor*

to. §. si

10.§ *si debitorem,& ibid.DD.§.Quæ in fraud.cred. Alex. in l.1.nu.8.ff.de Iurisd.omn.Iud.Rom.conf.242, nu.2. & alij apud Scanarol.d.lib.3.cap.3.nu.38.& 39.*

474 Notandum 3.quod in nullo casu suspectus de fuga capi potest in loco immuni,seu sacro , licet possit
475 capi tempore feriato etiã in honorem Dei , *Couar. 2.var cap.20.nu.14.Germ.de Immun.lib.3.cap.16. n 99. & seq.& alij apud Scanarol.loco cit.n.40.& seq.*

476 Notandum 4.quod captus cũ mandato suspicionis fugæ non potest arrestari pro alia causa ciuili,*se-*
477 *cundum Scanarol.lib.3.cap.11.nu.25.*tum quia arrestorũ materia est odiosa,& propterea restringenda : tum etiam quia debitor suspectus videtur aliqua ratione debitor ex delicto: fuga enim sapit delictum, cũ fugitiuus debitor furtũ rerũ creditoris dicatur committere, *Bald.in rubr.C.de reuoc. ỹr , quæ in fraud.*
478 *credit.n.3.Anchar conf 192.n.4.*captũ verò pro delicto non posse arrestari pro ciuili,sed tantũ pro alia causa criminali,tradit *Bart.in tract.de Carcer.n.21.& in l.2.§.qui exhibendi,num.4.ff de Custod.reor. Marsil.in Prax.crim.§ attingam,nu.33.fol.153.Caball.cas.299.nu-*
479 *30.Vermigl.conf.351.n.1.& seq.*vbi etiam obseruat, quod relaxati à carceribus in quibus pro causa criminali detinebantur, non possunt per spatium horæ pro ciuili causa capi,seu carcerari , *Farinac.q.26.nu. 155.vbi de receptiori,ac veriori testatur.*

S V M M A R I V M.

1 *Testes examinari non possunt extra locum iudicij, nisi iurauerint in loco iudicij , vel nisi aliter seruetur de consuetudine : limitatur nu.5.*
2 *Testes infra terminum inducti,& iurati , extra terminum examinari possunt : limitatur nu.6.*
3 *Depositio facta post terminum.vel in alio loco, fingitur fuisse facta tempore,& loco præstiti iuramenti.*
4 *Testes iurati infra tempus datum in remissoria , possunt post terminum examinari de æquitate.*
5 *Quando testes examinati , & iurati extra locum iudicij , faciant fidem.*
6 *Quãdo datus fuit terminus ad probatũ habendũ,testis etiamsi iurauerit in termino, non potest deponere post terminum.*
7 *Testes examinari non possunt extra locum deputatum in remissoria : limitatur n.8.*
8 *Testes si præstiterunt iuramentum in loco assignato in remissoria , possunt in alio loco examinari.*
9 *Quid si in commissione adsit clausula, arbitrio Rotæ.*
20 *Locus loci examinis testium exprimi debet, nisi ex præcedentibus actibus, aut alijs circumstantijs concipi possit.*
21 *Ea,quæ incontinenti fiunt , præsumuntur facta eodem loco , & tempore.*
22 *Quando actus consueuit fieri in certo loco , ibi in dubio censetur celebratus.*
23 *Litteris Episcopi etiam sine loco , datur plena fides.*
14 *Testes differentes in loco, non probant.immo in tali casu puniuntur.*
15 *An defectus loci inualidet probationem.*
16 *Quid si vnus deponat de loco, alter non.*
Quælibet differentia testes singulares reddit,ibidem.
17 *Instrumentum,si deficiat in loco,aut in alijs necessarijs,adhuc semiplenam facit probationem.*

CAP. II.

An testes examinari possint extra locum iudicij.

1 RESP.negatiuè, nisi aliter seruetur de consuetudine,vel testes iurauerint in loco iudicij , quia tunc possent alibi examinari: examen enim est meri facti,& extra locum iudicij potest expediri , *Specul. de Test.§.qualiter autẽ sint producendi,n.13.vers.is quoque &c. Rot. dec.27. de Probat. in antiq. & in Meliten. Prioratus 7. Maij 1618. coram Manzanedo, quam refert Gratian.discept.for.cap.738.n.72.Vestrius in Prax.lib.6.*
2 *cap.vlt.n.8.*vbi, quod eadem ratione testes infra terminum inducti,& iurati,extra terminum examinari possunt,*vide Franc.Curt.in tract. de Testib. concl.3 3.*
3 vbi dicit , quod depositio facta post terminum , vel alio loco, fingitur fuisse facta tẽpore,& loco præstiti iuramenti,& trahitur ad tẽpus, & locũ eiusdem iu-
4 ramenti,*Rot.decis 26. de Probat. in antiq.* vbi , quod testes iurati infra tempus datum in remissoria,possunt post terminum examinari de æquitate.
5 Limita in casu,quẽ ponit *Bar. in l.4.n.2.C de Naufrag.lib.11.*vbi dicit,quod potest quis in eo loco,vbi patitur aliquem casum , examinare testes super tali casu,& illæ probationes postea faciunt fidem coram Iudice competente;quod procedit,dummodò testes deponant de signis , & qualitatibus requisitis , *vide Cancer.var.lib.1.cap.14.de locat.& conduct.nu.57.*
6 Limita 2 quando datus fuit terminus ad probatũ habendum; hoc enim casu testis etiamsi iurauerit in termino,non potest deponere post terminum , *Bart. in l.damni,§.Sabini,ff.de Damn.inf.*
7 An verò testes examinari possint extra locũ deputatũ in remissoria? Resp.negatiuè, alioquin examen esset nullũ,*cap.statutũ; §.in nullo quoq; vbi DD.de Rescript. in 6.Greg.dec.510.n.10.dec.15.de offic del.in nou.*
8 Limita,si iuramentũ præstitũ fuit in loco assignato in remissoria:tunc enim examen validũ,etsi etiãsi factum deinde fuerit in alio loco,cũ examẽ sit meri facti,& extra iudicium expediri possit , *vt supra diximus,Rot.in d.Meliten.prioratus 7.Maij 1618.corã Manzanedo,quam refert Beltram.ad Greg d.dec.518.n.12.*
9 Limita 2.stante cõmissione cum clausula,arbitrio Rotæ,per quã censetur relaxatus rigor iuris, & data facultas seruandi æquitatem,*vide Crescen.dec 4. n.3. de Testib.Seraphin.dec. 43. Rot. in Spoletana S Crucis 6. Februarij 1576. coram Blanchetto,& decis.122. ex recollect.per Farinac.& dec.15.de offic.deleg in nou.*
10 Notandum est etiam , quod locus loci examinis testium exprimi debet,*vt d.Bart.in l.de pupillo, §.qui nunciat,ff.de non.oper.nunc & ibidem alij DD. communiter:*nisi ex præcedentibus actibus, aut alijs circumstantijs concipi possit, quia tunc necessariò exprimi non debet,*idem Bart.in l.si quis ex argentarijs , §.si initium,n.27.ff.de eden.Bald.conf.208,n.2.lib.1,*vbi dicit,
11 quod ea,quæ incontinenti fiunt, præsumuntur facta eodem loco,& tempore, *Alex.in l 2.n.8 ff.de liber.& posthum.Card.Mantic.dec.64.n.1. & seq.* vbi etiam di-
12 cit,quod quando actus cõsueuit fieri in certo loco, ibi in dubio censetur celebratus , *Achill. dec.6. aliàs*
13 *170.de prob.* vbi, quod litteris Episcopi etiam sine loco datur plena fides , quia censentur expeditæ in loco Episcopatus .
14 Notandum 2.quod si testes differant in loco, non solum non probant,sed in tali casu puniuntur, vt in exemplo Susannæ;illi enim falsi testes ad vnũ actum numero probãdũ deponebãt de loci diuersitate, ex quo manifestè apparuit,eos falsum deposuisse; nam implicat contradictionem,quod idem corpus in eo, dem instanti sit in pluribus, & diuersis locis, & distantibus,*Bald.in d.l.testium,n.14.& seq. C.de Testib.*
15 Notandum 3. quod defectus loci non inualidat probationem , si locus non sit de substantia proba-
16 tionis,*Bald.in d.l.testium,nu.14.& seq.*vbi etiam obseruat,quod si vnus ex testibus deponat de loco, alter non,testes eo casu sunt singulares,cum quælibet differentia testes singulares reddat, *Corn. conf. 134.*
17 *num.2.& 5.vol.5.* vbi addit,quod instrumentum, si deficiat in indictione,vel in nomine Papæ,vel in loco, aut in alijs necessarijs , & notarius mortuus sit, facit adhuc semiplenam probationem.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Quando confessia extraindicialis facta parte præsente plenè probet, & nu.seq.*
2 *Quilibet actus probari debet per duos testes.*
3 *Confessio in iudicio sine causa valet.*
4 *Cnfessio extraindicialis facta parte absente plenè probat de æquitate canonica: limitatur nu.7.*
5 *Quid si confessio facta fuerit in articnlo mortis pro exoneratione conscientiæ, & nu.seq.*
6 *Talis confessio obligat hæredem in vim debiti, non autem in vim legati.*
7 *Confessio facta parte absente de iure ciuili semiplenè tantùm probat: limitatur nu.10.*
8 *Statutum mandans seruari ius ciuile, intelliguntur de iure ciuili non correcto per ius Canonicum.*
9 *Pœnæ à iure ciuili latæ contra secundò nubentes intra annum luctus, fuerunt sublatæ per ius canonicum.*
An vero remaneant intacta iura, quæ ad fauorem filiorum inducta sunt, ibidem.
10 *Quando agitur de probanda veritate rei gestæ, puta solutione, talis confessio per idoneos testes probata, facit fidem etiam de iure ciuili.*
11 *Confessio ante partis acceptationem potest reuocari, etiam non docto de errore.*
An sufficiat præsentia partis pro acceptatione, ibidem, & nu.15. & 18.
12 *Confessia potest acceptari per alium nomine absentis.*
13 *Stipulatio notarij nõ facit, vt acquiratur ius nõ sequuta ratificatione, sed operatur, vt sine cessione vtilis actio acquiratur.*
14 *Donatio facta absenti, ante acceptationem potest reuocari: limitatur nu.16.*
15 *In renunciatione iuris de futuro sufficit partis præsentia siue expressa acceptatione.*
16 *Donatio non potest reuocari, si Donatarius rei donatæ possessionem apprehenderit.*
17 *Confessio geminata plenè probat, quando agitur de liberando, secus si de obligando.*
Confessia geminata reuocari non potest sub prætextu falsitatis, ibidem.
18 *Confessio facta in epistola, vel in libro rationum, aut alia scriptura, quæ consignatur à parte parti, plenè probat in fauorem absentis.*
19 *Vnitas, seu identitas probatur ex identitate temporis, loci, & personarum.*
20 *Identitas probatur, quando eadem causa conuenit, licèt summa sit diuersa.*
21 *An & quando testes fidem faciant, si discordent in loco, & tempore, & nu.22. & seq.*
22 *Ad probandam electionem sepulturæ, an sufficiant testes singulares.*
23 *In decimis tempus, & locus non est de substantia actus.*
24 *An testes præsumantur contestes, si vnus deponit de certo actu, adiecto certo loco, & tempore, alius vero deponit de eodem actu, non tamen recordatur de tempore, & loco.*
25 *Quando agitur de probatione alicuius loci generalis, puta quod quis fuerit in Ciuitate, non dicuntur testes singulares, si vnus deponit de vno loco Ciuitatis, alter de alio loco eiusdem Ciuitatis.*
26 *Quid si vnus diceret, actum fuisse gestum in domo Petri, alter in eius camera, vel vnus diceret, fuisse gestum in mense, alter in hebdomada.*
Omnis fides testium est Iudici arbitraria, & quomodo id intelligatur, ibidem.
27 *Quid si testes dubitatiuè deponerent de tempore, vel loco.*
28 *Et quid si testes deponerent de actu reiterabili, vel continuato, & successiuo, & nu.29.*
30 *Si vnus testis deponat de confessione facta parte præsente, & alij testes singulares deponant de confessione facta absente parte, coniunguntur ad faciendam plenam probationem.*
31 *Quando plures actus habent vnam originem, & vnam causam, illa causa, & origo probatur per testes singulares.*
32 *Solitum, & consuetum probatur etiam per testes singulares.*
33 *Quando fama probetur per testes singulares.*
34 *Ad probandam famam testes debent concordare de tempore, loco, & personis.*
35 *Testes singulares probant crimen, confessionem, siue actum in genere.*
36 *Testes singulares adminiculati ab alijs testibus de auditu, plenam faciunt probationem.*
37 *Testes de auditu, plenè non probant, sed faciunt adminiculum, & etiam præsumptionem.*
38 *An, & quando testes fidem faciant, si nullo modo de tempore, aut loco deponant, & nu.39.*
39 *Quando testes censeantur suspecti.*

CAP. III.

An, & quando confessio extraiudicialis probet contra confitentem.

1 DIco 1. quod cõfessio extraindicialis facta parte
præsente, & acceptante, plenè probat dummo-
dò probetur per duos testes contestes de loco, & tẽ-
pore, *latè Marescott. var. lib. 2. cap. 44. n. 4. Buratt. decis.*
4 *928. nu. 1. Afflict. decis. 364. nu. 4.* vbi dicit, quod qui-
libet actus debet probari per duos testes, *Vrsill. ibi-
dem, nu. 1. & seq. Gabr. commun. conclus. lib. 1. tit. de Con-
fess. conclus. 1. n. 46.* quod procedit in confessione fa-
cta principaliter, & cum causa, vt si quis fateretur,
se debere ex causa mutui; secus si incidenter, seu ad
alium finem, vel sine causa, *Marant. de ord. iudic par. 6.
act. 5. tit. de confess. n. 4. & seq. Cancer. var. lib. 2. cap. 3. n.
74. & cap. 8. n. 99. & seq.* vbi dicit, quod confessio sine
3 causa nulla esset tanquam indiscreta, nisi facta fue-
rit à maiore in instrumento habente ex statuto exe-
cutionem paratam, vel cũ iuramento, vel in iudicio,
secus si à minore, *vide Gabr. d. tit. de cõfess. cõcl. 1. n. 69.*
4 Dico 2. quod confessio extraiudicialis facta parte
absente plenè probat de æquitate Canonica, *latè
Mascard. de Probat. cõclus. 347. n. 57 & seq. Buratt. dec.
117. n. 4. & 5. Merlin. dec. 170. n. 3. Vrsill. ad Afflict. dec.
364. n. 9.* præsertim si facta fuerit ad liberandum de-
bitorem, vt si Titius esset debitor Sempronij in cen-
tum, & ipse Sempronius in absentia Titij fassus fue-
rit, se fuisse satisfactum, *Luc. de Penn. in l. fin. Col. de
conu. fis. debit. lib. 11. Alex. & Ias. in l. postquam liti C de
Pact. Hipp. sing. 202. idem Ias. cõs. 41. vol. 3. Gram. cõs. 17.
in ciui. quos refert, & sequitur Vrsill. ad Afflict. dec. 364.
n. 7. & dec. 105. n. 1. Thesaur. decis. 109. nu. 2. & 6. in fin.
quicquid in contrarium asserant Marant. loco. cit. n. 12. &
alij apud Cancer. par. 3. c. 7. n. 334. & seq. & apud Gabr.
d. tit. de Confess. conclus. 1. n. 22. 31. & 41. cum seq.*
5 Idem dicendum, si confessio facta fuerit in arti-
culo mortis pro exoneratione conscientiæ, *Bald. in l.
generaliter, n. 30. & seq. C. de non n. pec. Marsil sing. 202.
Marant. d. par. 6. tit. de confess. nu. 16. Mascard. de Probat.
concl. 347 n. 99 & conclus. 359. n. 13. & 25. Ciriac. contr.
347. n. 1. seq. & nu 13.* vbi dicit, quod talis confessio
6 obligat hæredem in vim debiti, non autẽ in vim le-
gati, *Gabr. d. tit. de confess. concl. 1. n. 47. & 68.* vbi dicit,
quod confessio facta in vltima voluntate, ità ope-
ratur de æquitate canonica, vt hæres non possit illi
contrauenire.
7 Limita prædictam conclusionem, vt non procedat
de iure ciuili, secundũ, quod confessio facta parte
absente, semiplenè tantùm probat, non autẽ ple-
8 nè, *latè Mascard. de Probat. concl. 379. n. 1. & seq.* quod
est notandum pro statuto Vrbis *lib. 1. cap. 42.* in quo
disponitur, vt primariè seruetur ius ciuile, quia in-
ter ciues, & incolas, & districtuales Vrbis confessio
facta extra iudicium parte absente, nõ probaret, nisi
semiplenè, *Penia dec. 332. n. 2. & seq.* quemadmodum
etiã in alijs casibus ius ciuile inter prædictos ciues,
& districtuales seruandũ est, dummodò per iura ca-
nonica non reperiatur expressè correctum quia sta-
tutũ mandãs, seruari ius ciuile, intelligitur de iure
ciuili nõ correcto, vel abrogato, cum ius correctum

non dicatur ius ciuile, *glos. in l. fin. ff. ad l. Corn. de fals. Gaar. l. 3. tit. de secun. nupt. concl. 5. n. 4. Capr. cons. 60. n. 12 verf. nec obstat statutum &c. Penia decis. 166. n. 1. & seq.* vbi decisum refert, non esse seruandam inter ciues, & incolas Vrbis, & districtuales dispositionem

9 *l. 1. & 2. C. de Secun. nupt.* quia pęna à iure ciuili latæ contra secundò nubentes intra annũ luctus, fuerũt sublatæ per ius canonicum, *cap. super illa, & cap. vlt. extr. de Secun. nupt.* remanent tamen intacta iura, quę ad fauorẽ filiorũ inducta sunt, de quibus nos abũdè tractauimus *tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 22. §. 5.*

10 Obserua tamen, quod vbi agitur de probanda veritate rei gestæ, puta solutione, talis confessio per idoneos testes probata facit fidem etiam de iure ciuili, *Felin. in cap. si cautio, n. 28. verf. fallit tertiò, de fid. Instrum. Curt. inn. cons. 168. n. 10. & seq. lib. 2. quos refert & sequitur Marescott. var. lib. 2. cap. 44. nu. 5.*

11 Obserua 2. quod acceptatio partis requiritur ad hoc, vt cõfessio præiudicet, siue confessio facta fuerit in iudicio, siuè præsente parte, siue ea absente: & ideò ante partes acceptationẽ potest reuocari, etiã non docto de errore, præsertim si facta fuerit per procuratorem, *latè Marescott. var. d. lib. 2. cap. 44. n. 8. & seq.* vbi etiam dicit, quod non sufficeret præsentia partis pro acceptatione, sed expressa acceptatio re-

12 quiritur, *Maran. d. par. 6. tit. de Confess. n. 18.* vbi dicit quod confessio potest acceptari per aliam nomine

13 absentis, *Thesaur. dec. 70. n. 3. & seq.* vbi, quod stipulatio Notarij nõ facit, vt acquiratur ius nõ sequuta ratificatione, sed operatur, vt sine cessione vtilis

14 acquiratur, *& decis. 109. n. 7.* vbi etiam dicit, quod donatio facta absenti, ante acceptationem potest reuocari, *Gabr. d. tit. de confess. cõcl. 1. n. 7. & cõcl. 2. n. t.*

15 *& seq.* subdens, quod in renũciatione iuris de futuro sufficit partis pręsẽtia sine expressa acceptatione.

16 An autẽ possit donatio reuocari, si donatarius rei donatæ possessionem apprehenderit? resp. negatiuè quia ex tali possessionis apprehensione censetur donationem acceptasse, *Thesaur. d. dec. 7. n. 3. in fin.*

17 Obserua 3. quod cõfessio geminata plenè probat, etiamsi facta fuerit incidenter, & propter aliud, *secundũ Crauett. de Antiq. temp. §. propositum. n. 32. Vrsill. ad Afflict. decis. 364 n. 9. in fin. Ciriac. contr. 161. nu. 20. Gabr. d. tit. de Confess. concl. 1. nu. 61. & concl. 3. nu. 5.* vbi dicit, quod confessio geminata reuocari non potest sub prætextu falsitatis, *Maran. d. par. 6. confess. nu. 15.* contrarium tamen sensit *Rot. coram Penia decis. 332. nu. 16.* vbi, quod quando agitur non de liberando, sed de obligando verba geminata non probant.

18 Obserua 4. quod cõfessio facta in epistola, vel in libro rationũ, aut alia quacunque scriptura, quę consignatur à parte parti, plenè probat in fauorem absentis, *latè Gabr. d. tit. de Confess. conclus. 1. n. 56. & seq.*

19 Notandũ est etiã, quod vnitas, seu identitas probatur ex identitate temporis, loci, & personarũ, vt si testes dicant, eo tempore, & loco, & illis pręsentibus testamentũ, vel aliũ actũ confectũ fuisse, *ità Menoch.*

20 *lib. 6. præsũpt. 15. n. 3. & seq.* vbi, quod probatur etiã identitas, quando eadẽ causa conuenit, licèt summa sit diuersa, *vide Alex cons. 30. n. 7. & cons. 84. nu. 2. in fin. lib. 7. & cons. 105. lib. 2. Socin. sen. cons. 129. nu. 2. 6. & 7. lib. 4. Crauett. cons. 198. nu. 2.*

21 Quæres, an testes fidem faciant, si discordent in loco, & tempore: Resp. quod regulariter ne semiplenè quidem probant, sed censentur singulares, vt si vnus dicat vidisse in domo, alter in via, vel vnus dicat, aliquid gestũ fuisse de die, alter verò de nocte, dummodò diuersitas, & discordia in testibus esset in tempore notabili, secus si in modico, *cap. nihilominus, 3. q. 9. vbi glos. & est communis opinio.*

22 Limitatur tamen hęc conclusio, vt procedat, quãdo tempus, & locus sunt de substantia actus; secus quando non sunt de substantia, quo casu diuersitas in loco, & tempore singularitatem non inducit, nec testibus fidem tollit, dũmodò ex huiusmodi diuersitate loci, & temporis non inducatur diuersitas facti, *Rolan. cons. 82. n. 41. & seq. lib. 2.* vbi dicit, quod ad probandã electionem sepulturę sufficiunt testes singulares respectu loci, & temporis, cum de substantia electionis sepulturæ nũ sit tempus & locus, *Mascard. de Prob. cõcl. 483. n. 2* vbi dicit, quod in decimis tẽpus

23 & locus nõ est de substãtia actus, *latè Far. de Test. q. 64. n. 77. & seq Gabr. eod. tit. de Testib. conclus. 2. nu. 18.*

24 Limitatur 2. quando vnus deponit de certo actu, adiecto certo loco, & tempore, alius verò deponit de eodem actu, nõ tamen recordatur de tempore, & loco: tunc enim præsumuntur contestes, dummodò vnus alium in contestem vocet, *Alex. cons. 4. nu. 7. lib. 6. Farinac. d. q. 64. n. 74. & 76.*

25 Limitatur 3 quãdo agitur de probatione alicuius loci generalis, puta quod quis fuerit Ciuitate: tunc enim non dicũtur testes singulares, si vnus deponat de vno loco Ciuitatis, alter de alio loco eiusdem Ciuitatis; sufficit enim, quod concordent in genere de Ciuitate, *Ruin. cons. 35. n. 6. l. 4. & alij apud Farinac. loco*

26 *cit. n. 81. & 82.* vbi, quod testes faciũt plenã probationem, si vnus dicit, actũ fuisse gestum in domo Petri, alter in eius camera: vel vnus diceret, actũ fuisse gestũ die lunę hora 3. alter eadem die, vel vnus diceret, in mense, alter in hebdomada, *Rim. cons. 35. n. 6. vol. 4. Gabr. de Testib. d. cõcl. 2. n. 55.* subdens *n. 62.* quod si Iudex ex dictis testiũ singulariũ in credulitatem reducatur, potest illis fidem adhibere, quia omnis fides testiũ est Iudici arbitraria: quod intelligendũ est, quãdo adest iusta causa, vt si cõcurrat integritas testiũ, vel subiecta materia ità de facili probari non possit, *vide Par. cõs. 57. n. 36. et seq. & n. 48. et 49. vol. 1.*

27 Limitatur 4. quando testes dubitatiuè deponerent de tempore, vel de loco, non benè recordarentur, vt si vnus diceret, credo, quod fuit de mense Maij, alius dicat, credo, quod fuit de mense Iunij, *Aym. cons. 78. n. 9. Alex. cons. 65. nu. 4. vol. 2. Ruin. cons. 69. nu. 12. lib. 4. Farinac. loco cit. num. 83.*

28 Limitatur 5. vt procedat dicta cõclusio probatione actus non iterabilis: secus in actu reiterabili, *Rol. cons. 92. n. 45. lib. 2. & alij cõmuniter:* quę quidem opinio locũ habet, quando agitur de probando non solũ actũ iterabilem, sed etiã iteratũ: tũc enim diuersitas in loco, vel tempore nõ inducit in testibus singularitatem; secus si agatur de probãdo vnũ actũ, licèt de sui natura iterabilem, nõ tamen iteratũ, quia tunc testes diuersi in loco, & tempore dicuntur singulares, & nihil omninò probant, *vt declarat Farin. d. q. 64. num. 85. & 87.*

29 Limitatur 6. vt dicta cõclusio procedat, quãdo sumus in probatione actus momentanei, quo casu diuersitas in loco & tempore tollit fidem testibus; secus quando agitur de probatione actus continuati, & successiui: tunc enim testes vel in tempore, vel in loco discordes, non dicuntur singulares, sed probant, *Gabr. tit. de Testib. conclus. 2. num. 19. & 69. Mascard. de Probat. conclus. 59. num. 17. & 18. & alij apud Farinac. d. q. 64 nu. 88. & seq.*

30 Limitatur 7. quando cũ dicto testiũ singularium concurrerent aliæ præsumptiones, & coniecturæ adiuuantes dicta ipsorum testium singulariũ, *Gabr. loco cit. d. concl. 2. nu. 76. Rolan. cons. 82. num. 47. & seq. lib. 2.* vbi dicit, quod quando concurrunt confessio

facta

facta parte præsente, probata per vnũ testẽ, & testes
singulares deponentes de confessione facta absente
patte, coniunguntut ad plenã probationem, *ex tead.*
*pee Paul.de Castr.cons.*109.*vol.*2.*Paris.cons.*57.*nu.*46.
*& seq.vol.*1.*Crau.cons.*35.*nu.*6.
31 Limitatur 8. quando plutes actus habent vnam
originem, & vnam causam, quia tune illa causa, &
illa origo probatut pet testes singulares, *Gabr. tit.*
*de testib.concl.*2.*nn.*20.*Grau.cons.*73.*nu.*34.
32 Limitatur 9. in testibus deponentibus de solito, &
cõsueto: id enim probatur etiã per testes singulares
in loco, & tempore, *Farin.cons.*41.*n.*6. vbi dicit, quod
solitũ, & cõsuetũ nõ potest nisi ex plutibus diuersis
actibus cõcludi; & idcò diuersitas in loco, & tẽpore
nõ videtur inducere in testibus singularitatẽ obstatiuã,
quia potest stare, quod vnus viderit vno tẽpore,
& vno loco, & alius altero tẽpore, & altero loco,
*vide Alex.de Neuo cõs.*71.*sub n.*9.*Hypp.Rim. cõs. crim.*
*diuers.*85.*nu.*9.20.*&* 28.*vol.*2.*in fol.Marsi.cons.*5.*n.*6.
*& seq.vol.*1.*Nell.in tract.de Testib.nu.*224.
33 Limitatur 10. vbi agirur de fama probanda: hæc
enim probatur per testes etiam singulares, dũmodò
sint contestes in loco tempore, & personis, *Abb.cõs.*
34 42.*n.*2 *post med.vol.*1. vbi dicit, quod vt fama probetur,
testes debent concordare, vt dicãt, tali die audiuimus
talem rumorem, vel infamiam, & tali loco,
& talibus personis, *Gabr.de testib.concl.*2 *nu.*38.
35 Limitatur 11. quando agirut de probando quid
in genere, *Rim.d.cons.*85.*n.*1.*& seq.Mich.Grass.cõmun.*
*opin.lib.*2 *cap.*17 *in fin.Osach.dec.*79.*n* 38. vbi quod testes
singulares probant crimen, siue actum in generẽ,
Rolan cõs 82.*n.*42.*vol.*2. vbi dicit, quod testes singulares
plenè probant cõfessionem in genere, *& ità*
*sentiunt alij, quos refert, & sequitur Farinac.d.cons.*41.
36 *n.*6. *& seq.* vbi etiam obseruat, quod testes singulares
adminiculati ab alijs testibus de auditu, plenam
37 faciunt probationem: quia testes de auditu, licèt
non plenè probent, faciunt tamen non solum adminiculum,
sed etiam præsumptionem, *Cephal. cons.*
140.*nu.*29.*vol.*1.*Crauett.cons.*73.*n.*36.*Gabr.de Testib.*
*d.concl.*2.*nu.*30.42.*&* 76.
38 Quæres 2. an testes fidem faciãt, si nullo modo de
tempore, aut loco deponant? Resp. quod aliquandò
plenè probant, aliquando non; probant quidẽ, quãdo
tempus, seu locus non est de substantia: itẽ quãdo
tempus est antiquum, in quo verisimilis est obliuio,
vel quando constat aliunde de loco, & tempore,
puta ex confessione partis, vel si deponerent de
tempore dubitatiuè, & per verbũ, videtur, non enim
necesse est, quod deponant de tempore præciso, vel
de die, nisi ageretur de probatione actus, in quo
dies sit de substantia; non tamen probarent, nec fidẽ
facerent testes de loco, & tempore non deponentes,
quando tẽpus, & locus sunt de substãtia actus probandi,
vel quando tempus est breue, in quo obliuio
non est verisimilis, vel si de tempote, & loco interrogati,
de eo nihil deponerent, etiamsi tempus, &
locus non essent de substãtia actus, de cuius proba-
30 tione agitur, vel si testes essẽt plutes, & omnes, dicerent,
se de loco, & tempore non recordari: tunc
enim censentur suspecti, etiãsi locus, & tempus non
sint de substantia actus præsertim si verisimiliter de
loco, & tempore essent informati; itẽ non probarent
in causis criminalibus, in quibus testes debent deponere
de loco & tempote, *vide glos.in d.cap. nihilominus,*
*in ver simul,*3.*q.*9.*Gabr.d.tit.de Testib.conclus.*2.
*Grau.cons.*9.*nu.*18.*Alex.cons.*149.*nu.*2 *lib.*5. *& cons.*
65.*tum.*4.*lib.*2.*Ruin.cons.*69.*num.*12.*lib.*4. *Boss. in tit.*
*de opposit.contest.nu.*40. *Farinac.d.q.*64. *à num.* 92. *vsque ad nu.*12.

S V M M A R I V M.

1 *Negotiatio quid sit, & in quo differat ab artificio, & nu.*3.
2 *Clericus negotiator tenetur soluere gabellam.*
3 *Ementes victualia in vno loco, vt vendant in alio, exercent artem negotiandi.*
4 *Clericus non dicitur negotiator, qui vendit fructus ex prædijs sui patrimonij, aut beneficij recollectos, etiamsi illos deferat de loco ad locum.*
5 *Quid si clericus emat animalia, vt illa pascat in proprijs prædijs, ad effectum ea vendendi, cum pinguia facta fuerint.*
6 *Clericus regulariter non potest prædia conducere: limitatur nn.seq.*
7 *Clericus, si succedit conductori, potest in conductione perseuerare.*
8 *Clericus negotiator non dicitur, qui agrum conducit, vt ex illius fructibus se, & familiam substentet, & nu.*12.
9 *Quid si clericus aliquid emit ad sui, vel familiæ substentationẽ, & deinde data occasione lucri, idẽ cũ lucro vẽderet.*
10 *Et quid si clericus id quod superest ad familiæ substantionem vendat carius, quam emerit.*
11 *Potest clericus aliquam rem emere, & postea sua opera, & industria mutatam vendere, vt aliquid lucretur, & quando id procedat.*
An clericus in tali casu teneatur soluere gabellam, ibidem.
12 *Clericus potest recipere possessiones excolendas ad quartam, vel quintam partem ad substentationem sui, & suorum.*

C A P. I V.

De Contractibus.

Quæstio I.

Quid sit Negotiatio.

1 NEgotiatio nihil aliud est, quàm solettia quædam
viliùs emendi, & cariùs distrahendi, non
mutata forma rerũ, *latè Quaran.in ver. vectigal. vers.*
2 *tertiò quatenus &c.* vbi dicit, quod in tali casu clericus
etiam tenetur gabellas soluere, *Natt. cons.* 139.
3 *n.*1.*& seq.* vbi dicit, quod ementes sal, & victualia in
vno loco, vt vendãt in alio, exetcent artẽ negotiãdi;
secus si mutaretur forma, quia tunc luctum proueniret
ex artificio, veluti si emantur chartæ, vt scribantur
libri, & lina, vt texantur retia, *cap. eijciens,*
*cum ibi not.*88.*dist.*
4 Ex quo infertur 1. quod Clericus non dicitur negotiator,
qui vendit vinum, granum, aut oleum ex
prædijs sui patrimonij, aut beneficij recollectum,
etiamsi huiusmodi fructus deferat de loco ad locũ
causa habendi maius pretiũ: quia, vt clericus quoad
hunc effectum dicatur negotiator, duo copulatiuè
requiruntur videlicet vt rem vendat, nõ ex propria
re ortam, sed ab alio comparatam: 2. vt eo fine emerit,
quò cariùs reuenderet, quorum altero deficiente,
deficit quoque negotiatio, *Rolan.cons.*71.*num.*10.
*vol.*4.*Voglin.de offic.Epis.cap.*13.§.16.*n.*4.*in fine Mart.*
*de Iurisd.par.*4.*cas.*3.*nu.*9. *Genuens. in Pract. Archiep.*
*Neap.cap.*62.*n.*7.*Vener.in exam. Episc. in tit. de cleric.*
*negot.*21.*nu.*5.*Sperell.dec.*49.*num.* 9. *& seq. & alij apud*
*Barbos.de offic.& pot.Episc.alleg.*13.*nu.*10.*& seq.*
5 Itom Clericus negotiari nõ dicitur, qui emit animalia,
vt illa pascat in ptoprijs prædijs, & cum pinguia
facta fuerint, vel cum partus ediderint, illa, &
eorũ partus vendat, *Molin.de instit.tract.*2. *disp.* 342.
*n.*14.*Sylu.in ver.clericus* 3.*nu.*2.*Redoan.de Spol.Eccles.*
*q.*2.*n.*1.*Carol.de Grass.de effect.cleric.eff.*6.*nu.*18.*& resoluit*
Sac. Congregatio Cardinalium negotijs Episcoporũ
præposita sub die 22.*Iunij* 1629.*prout refert.Barbos.loco*
*cit.d.alleg.*13.*n.*11.subdens *n.*13. quod licèt Clericus
6 non possit regularitet conducere prædia potest ta-
7 men, si succedit conductori, in conductione perseuerate,
donec locationis tempus finiatur, & interim

agri

ctum in eodem loco, et tempore, quo antecedens confectum fuit, et nu. 45. et 48.

45 *Si in secundo instrumento dicatur, die dicta, censetur repetita dies cum loco, loco loci, et alijs qualitatibus, prout in præcedenti instrumento: declaratur, et limitatur num. 46.*

46 *Quid si secundum instrumentum non incontinenti, siue non eadem hora fuerit confectum, sed ex interuallo, et num. 57.*

47 *Præsentia non præsumitur, sed qui eam asserit, probare debet.*

48 *Quando locus est pro forma exprimendus, non sufficeret expressio facta illis verbis, Actum vbi supra etc.*

49 *Quid si in secundo instrumento est descriptus locus, et dies, sed non in primo.*

50 *Quando instrumenta sine loco, vel tempore sint nulla, et an in tali casu locus, et tempus aliunde probari possint, et num. 51. et seq.*

51 *Solemnitas præsumitur in contractibus, secus in iudicijs.*

Confessio releuat ab onere probandi. ibid.

52 *An instrumenta, seu contractus celebrati in Ecclesia sint validi, et num. 53.*

53 *Processus Iudicum sæcularium, eorumque sententiæ in Ecclesia prolatæ irrita sunt.*

54 *An peccent qui instrumenta, seu contractus celebrant in Ecclesia.*

55 *An valeat consuetudo non apponendi locum in instrumento, et num. 56.*

56 *An, et quando locus descriptus in principio libri, censeatur repetitus in sequentibus instrumētis.*

Quādo contractus censeantur correspectiui. ibid.

57 *An, et quando dies, et locus sint de substantia scripturæ priuatæ, et nu. seq.*

58 *Scriptura priuata, si non habet diem, probat contra scribentem, non autem contra tertium; si verò in ea locus tantùm desit, probat contra scribentem, et etiam contra tertium.*

59 *Quid si de loco, vel tempore creditores, vel partes disceptarent.*

60 *Et quid si scriptura non esset absolutè priuata, sed publica reputetur.*

Quæstio III.

An locus celebrati contractus in instrumento exprimi debeat.

18 RESp. affirmatiuè. *l. optimam. C. de Contrab. et committ. stipul. §. item verborum. Inst. de Inutil. stipul. glos. et Bart. in l. generali. C. de Tabular. lib. 10. et in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de eden. Alex. cons. 59. n. 5. lib. 2. Menoch. lib. 2. præsumpt. 84. n. 1. et seq. Specul. in tit. de Instrumen. edit. §. breuiter. num. 9.* ratio huius conclusionis potest esse, quia in vno loco posset esse permissum, in alio non, vel vt sit facultas reprobandi scripturam de falso, quia indefinita, & non coarctata non posset reprobari. *vt inquit Bald. cons. 354. nu. 2. vol. 3. Mascard. de Probat. vol. 2. concl. 908. n. 10. Rolan. cons. 38. n. 7. et seq. libr. 1. Rot. decis. 6. de Consuet. in antiq. Couar. pract. quæst. cap. 20. n. 3. Gratian. discept. for. cap. 767. n. 12. Corn. cons. 60. n. 4. et cons. 216. nu. 1. in fin. lib. 4.* vbi, quod insertio loci est de solemni-
19 tatibus requisitis, saltem de consuetudine, ita
vt eius omissio instrumentum vitiet. *Farinac.*
20 *cons. 109. num. 17. et seq. vol. 2.* vbi addit, quod
omissio loci certi, & determinati non solum reddit instrumentum nullum, sed etiam de falso suspectum. *Buratt. decis. 265. n. 1. et decis. 543. n. 3. et ibid. Add. Boer. decis. 33. nu. 27. et communem dicit Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. num. 4. et seq.*
21 subdens, quod si locus sit omissus, & Notarius
superstit, potest errorem suum corrigere. *Natt. cons. 329. nu. 1. Ruin. cons. 154. nu. 3. et 10. lib. 3.*
22 vbi, quod in testamento, vel instrumento de
necessitate poni debet non solum locus principalis, vt Ciuitas, Castrum &c. sed etiam locus loci, puta in tali domo, vel in platea &c. quod procedit etiam in testamento condito inter liberos, in quo conscribi debet locus, & locus loci, ità vt contraria consuetudo non valeret, quia præberet materiam deliquendi, de quo infra. *Gabr. discept. for. cap. 479. n. 47. et seq. vbi de communi, et cap. 235. n. 13. Scacc. de Commer. §. 2. glos. 2. n. 1. et seq. Honded. cons. 66. n. 45. ad fin. lib. 2. Menoch. de Præsumpt. lib. 2. præsumpt. 84. n. 1. et seq.*
23 alioquin instrumentum, vel testamentum non
continens locum loci, quousque locus specialis, & certus non probetur per Aduersarium, nullam interim faceret fidem. *Bald. consil. 358. in princ.*
24 *lib. 3.* vbi dicit, quod potest probari per testes
id, quod deficit in scriptura. *Capell. Tholosan. dec. 491. et ibi Aufrer. Gratian. discept. forens. cap. 479. n. 57.* vbi, quod instrumentum, si non apponatur locus loci, semper redditur suspectum, ità vt stante oppositione incumbat producenti onus probandi illum locum specialem, in quo instrumentum celebratum fuit. *Buratt. dec. 666. n. 2. et decis. 672. nu. 1.* vbi, quod instrumentum carens loco loci, & clausula, *Actum &c.* fidem non facit. *Marescott. var. cap. 121. n. 34. lib. 2. Rot. dec. 1156. n. 2. par. 3. lib. 3. Diuers. Cæs. de Graff. dec. 45. aliàs vnic. n. 7. & seq. de dol. & contum. Gratian. discept. for. cap. 899. n. 17. & 18. & decis. Marcb. 28. n. 1. & seq. Gait. de Credit. cap. 3. tit. 1. n. 358. & 359.* quod
25 intelligendum est viuente Notario, qui instru-
mentum confecit: tunc enim instrumentum nullam fidem facit, quia imputari potest parti, cur non agat contra Notarium, vt sibi instrumentum perfectum restituat; secus esse defuncto Notario: hoc enim casu tale instrumentum carens loco, vel alijs essentialibus, faceret semiplenā probationem. *secundùm Bart. in l. admonendi. n. 34. ff. de Iureiur. Alex. cons. 187. nu. 1. lib. 7.*
26 Obserua tamen, quod locus loci particularis
non est de necessitate inserendus, puta si dicatur, Actum in tali palatio, non est necesse addere, in tali camera. *vt post Bart. in l. libellorum. ff. de Accus. tradit Ruin. d. cons. 154. nu. 10. lib. 3.* vbi
27 etiam dicit, quod si instrumentum fiat in Villa,
non est necesse facere aliter mentionem de loco loci, cum villa non sit locus generalis, vel vniuersalis, vt Ciuitas, vel Castrum &c. sed locus singularis, & particularis. *de quo vide Menoch.*
28 *d. præs. 84. n. 4. lib. 2.* vbi subdit, quod est etiam
ascribendus locus loci singularis, vt puta in aula Prætorij, vbi ius redditur, quando in loco ipso singulari actus conficiendus est.
29 Obserua 2. quod si in generali loco tacitè in-
includatur specialis, tunc illius generalis expres-

ſio ſufficit. *Gait. de Credit. d. cap. 3. tit. 1. nu. 357.*
Menoch. d. præſumpt. 84. *nu.* 5. *lib.* 2. vbi dicit,
quod locus loci in tali caſu pręſumptiuè cenſetur
adſcriptus, ex quo actus ſimiles eo in loco confici
ſolent, ſicuti contingit in actibus iudicarijs, qui
ſolent cõſcribi apud Tribunal Magiſtratus. *Man-*
tic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. n. 8.
30 Obſerua 3. quod litteris Epiſcopi, diſpenſa-
tionibus, & priuilegijs etiam ſine loco, datur ple-
na fides. *Achill. dec. 6. de Probat. Gratian. diſcept.*
foren. cap. 479. n. 51.
31 Obſerua 4. quod ſi ex ſerie facti poſſet conſtare
de loco loci, non vitiaretur inſtrumentum ex dicti
loci omiſſione, vt ſi fieret inſtrumentum de ſolu-
tione facta eſt Theſaurario. *Alex. in l. nominatim.*
num. 7. verſ. tamen fallit. ff. de liber. & poſthum.
Gratian. diſcept. for. cap. 479. nu. 58.
32 Obſerua 5. quod ſatis eſt, ſi tacitè in inſtru-
mento appoſitus ſit locus certus per coniunctio-
nem cauſæ, & coniunctionem inſtrumentorum.
Bald. conſ. 208. *nu. 2. vol. 1.* vbi dicit, quod ea, quę
incontinenti fiunt, præſumuntur facta eodem lo-
33 co, & tempore, & ſcriptura etiam imperfecta
ſuppletur per præcedentia. *l. lecta. ff. ſi cert. pet.*
l. cum pater. §. cum imperfecta. ff. de leg. 2. l. ſi ſer-
uus plurium. §. fin. ff. de leg. 1. vnde ſi inſtrumen-
tum deſcriptum ſit in manuali poſt aliud inſtru-
mentum eadem die ab eodem Notario factum,
in quo adſit locus, Actum, & teſtes, iſta cenſen-
tur repetita in ſubſequenti inſtrumento, etiamſi
in hoc tales ſolemnitates regiſtratæ non fuerint.
Rota in Romana Societatum 24. *Ianuarij* 1600. *&*
in Romana Societatis officij 28. *Ianuarij* 1602. *co-*
ram Card. Millino, quæ in impreſſis eſt deciſ. 300.
nu. 7. *& in alia Romana Societatum* 24. *Ianuarij*
1600. *coram eodem, in impreſſ. deciſ.* 203. *n.* 1.
34 Obſerua 6. quod arbitrio Iudicis relinquitur,
qualis, & quanta expreſſio loci requiratur in in-
ſtrumento, & in teſte: nam prudens Iudex debet
aduertere, nè locus adeò obſcurè, & generali-
ter ſit expreſſus, vt parti anguſta reddatur via
defenſionis; & è conuerſo, nè adeò exactam, &
angularem requirat expreſſionem, vt ſit ſuper-
flua, & inutilis, & partibus oneroſa, *vt inquit*
Scaccia de Commerc. §. 2. gloſ. 2. nu. 3. & ſeq. Rot.
dec. 431. par. 1. Diuerſ.
35 Obſerua 7. quod in teſtamento condito inter
liberos requiritur quidem expreſſio loci, vt ſu-
pra diximus, quando non conſtaret de volunta-
te Teſtatoris, niſi per rogitum Notarij: tunc
enim illud inſtrumentum teſtamenti nullam face-
ret fidem, niſi adeſſet locus, annus, & cætera ne-
ceſſaria. *Pariſ. conſ. 68. num. 25. lib. 3. Socin. conſ.*
2. *nu. 6. vol. 3.* ſecus eſſet, quando conſtaret de
voluntate ipſius teſtatoris per eius ſcripturam,
aut per teſtes, quia eo caſu defectus loci non vi-
tiaret teſtamentum patris inter liberos. *Menoch.*
conſ. 288. num. 34. lib. 3. quem refert, & ſequitur
Gratian. diſcept. forenſ. cap. 235. nu. 11. ſubdens
36 *nu. 80. et 81.* quod ſcriptura non dicitur condita
inter liberos, ſi in ea facta fuerit ſubſtitutio filijs
37 per fideicommiſſum in fauorem perſonæ extra-
neæ, puta pro fratre, & filijs fratrum, qui etiam
extranei dicuntur. *l. vnic. §. extraneum. Cod. de*
38 *Rei vxor. act.* & ideò quoad hanc ſubſtitutio-
nem fideicommiſſariam non valebit teſtamen-
39 tum patris imperfectum, ità vt neque legata ex-
traneis debeantur ex huiuſmodi ſcriptura im-
perfecta. *l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. vbi*
DD. C. de teſtam.
40 Obſerua 8. quod fauore piæ cauſæ validum eſt
teſtamentum, quamuis non adſit locus, annus,
& dies: quia in teſtamento ad pias cauſas non ius
41 ciuile, quemadmodum in teſtamento inter li-
beros, ſed ius Canonicum, & Diuinum ſeruan-
dum eſt. *cap. cum eſſes, et cap. relatum 1. de Te-*
ſtam. Bart. in repet. l. 1. in fin. Cod. de Sacroſ. Ec-
cleſ. Alex. conſ. 4. nu. 15. lib. 7. et alij apud Dian.
reſol. mor. par. 7. tract. 6. reſol. 23. Gratian. di-
42 *ſcept. for. cap. 895. num. 41. et ſeq.* pia enim cau-
ſa fauorabilior eſt, quàm cauſa liberorum, exce-
pta legitima, *latè Buratt. dec. 475. num. 1. et ſeq.*
43 vbi etiam, quod ſchedula manu propria ſcri-
pta, & ſubſcripta, etiam ſine teſtibus confecta,
ad piam cauſam, & inter liberos ſubſtinetur. *vi-*
de quæ ſcripſimus in tract. de Tempor. Legal. cap.
29. num. 5. et ſeq. lib. 2.
44 Obſerua 9. quod quando conſcriptum eſt in-
ſtrumentum, in quo loca ipſa fuere deſcripta, &
deinde ſubſequitur aliud inſtrumentum eadem
die confectum, cui adiecta eſt clauſula, *Actum*
vbi ſupra etc. tunc præſumitur hoc ſecundum in-
ſtrumentum fuiſſe confectum eodem in loco, in
quo & antecedens confectum fuit. *Socin. Iun.*
45 *conſ. 102. num. 2. lib. 3.* vbi etiam dicit, quod ſi
in ſecundo inſtrumento dicatur, die dicta, dici-
tur haberi relatio ad aliquem præcedentem con-
tractum eadem die celebratum, & cenſetur re-
petita dies cum ſuis qualitatibus, videlicet cum
indictione, Anno Domini, loco, & loco loci, &
nomine Pontificis, ſicut erat expreſſum in præ-
46 cedenti inſtrumento, dummodò incontinenti,
ſiue eadem hora illa duo inſtrumenta fuerint cõ-
ſcripta, vel ſaltem contrahentes inter vnum, &
alterum contractum, non diuerterunt ad extra-
neos actus; ſecus ſi ex interuallo, & hora diuer-
ſa, vel ſi diuerterunt ad actus extraneos: quia
cum homo ſui natura moueatur, nec vno in loco
ſemper conſiſtat, ob id non præſumitur, quod
eo in loco, in quo certo tempore fuit, ibidem
47 tempore ſubſequenti adfuiſſe credatur; atque
ità præſentia non præſumitur, ſed qui eam aſſe-
rit, probare debet. *Corn. conſ. 67. num. 3. vol. 4.*
Menoch. lib. 2. præſumpt. 84. num. 6. et ſeq. vbi
48 ſubijcit, hoc non procedere, quando locus eſ-
ſet pro forma exprimendus, quia tunc non præ-
ſumeretur, nec ſufficeret expreſſio facta illis ver-
bis, *Actum vbi ſupra etc.* non enim ſufficit ex-
preſſio per relationem ad aliud, quando illa pro
forma requiritur. *ex trad. per Ang. Alexan. et*
Iaſ. in l. 1. ff. de liber. et poſthum. Idem dicen-
49 dum, quando in ſecundo inſtrumento eſt deſcri-
ptus locus, ſed non in primo; quia tunc non præ-
ſumitur, quod is locus referri debeat ad primum
inſtrumentum, ſicuti nec dies appoſita in ſecun-
do inſtrumento retrotrahitur ad primum. *Bart.*
in l. ſi quis ex argentarijs. in repet. §. ſi initium.
nu. 21. ff. de Eden. et communem dicit Ruin. conſ.
23. in fin. lib. 4. idem Menoch. vbi ſupra n. 14.
50 Obſerua 10. quod inſtrumenta ſine loco, vel
51 tempore, non ſunt nulla ipſo iure: & ideò parte
non opponente probant: quia in contractibus
pręſumitur ſolemnitas, licèt ſecus in iudicijs, &
multò magis probarent, ſi pars confiteretur de
loco,

loco, & tempore, vel confiteretur simpliciter, quia vbi confessio, ibi omnis releuatio probationis; parte verò opponente tales scripturæ, seu instrumenta sine loco, vel tempore, eatenus nulla erunt, seu fidem non facient, quatenus locus, vel tempus non fuerit probatum, & ità intelligenda sunt quæ supra diximus. *Innoc. in cap. innotuit, de eo qui furtiu. ordin. &c. Bald. con. 354. nu. 1. & seq. vol. 3. Gait. de Credit. cap. 3. tit. 1. nu. 358. & seq.*

52 Sed quæres, an instrumenta, seu contractus celebrati in Ecclesia, sint validi? affirmat *glos. in cap. decet. §. ordinarij. ver. processus, de Immun. Eccles.*
53 *in 6.* vbi, dicit quod tantùm processus Iudicum sæcularium, eorumque sententiæ in Ecclesia pro-
54 latæ irritantur; peccant tamen qui ità contrahunt. *Card. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. nu. 10.*

55 Quæres 2. an valeat consuetudo non apponendi locum in instrumento? negatiuè respondet *Menoch. lib. 2. præsumpt. 84. n. 2. Farinac. cons. 109. nu. 20.* qui vel talis consuetudo videtur contra essentiam, & substantiam actus, vel præstaret occasionem delinquendi, & fabricandi falsum, vel tolleret reo defensionem, *Rot. dec. 6. de consuet. in antiq. Dec. in cap. si scripturam. nu. 25. de fid. instrum.* subdens, quod etiam in scriptura priuata requiritur locus, quando agitur de præiudicio alterius. *de quo vide nu. 57.*

56 Sed mihi destinguendum videtur: aut enim agimus de loco simpliciter, & tunc talis consuetudo tamquam contra substantiam instrumentum, non valet; aut agimus de loco loci, & tunc contraria consuetudo substinetur. *Caputaq. decis. 98. par. 2.* vbi dicit, qnod in Hispania valida sunt instrumenta, etiamsi in eis non apponatur locus loci, attenta consuetudine illarum partium. *Ferentill. ad Burat. dec. 256. nu. 4. & 5. & decis. 543. num. 14. Crauet. de Antiquit. tempor. par. 1. §. Quarto limitatur &c. num. 7.*

57 Quæres 3. an locus descriptus in principio libri, cēseatur repetitus in sequentibus instrumentis? Resp. quod in multis casibus censetur repetitus, videlicet quando loco est generalis, vt si Notarius in principio libri in vno instrumento dixit. *Actum Velitrie*; tunc enim locus censetur repetibus in sequentibus instrumentis. *Bart. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. nu. 27. in princ. ff. de Eden. Alex. cons. 59. num. 5. lib. 2. & alij communiter.*

Secundns casus est, quando instrumentum confectum est de aliquo actu, qui non nisi certo loco conficit consueuit, quales sunt actus iudiciales qui solent conscribi apud tribunal Magistratus, & actus capitulares, qui in loco, vbi congregatur Capitulum exercentur: & tunc si Notarius in actu scripto in principio libri dixit. *Actum Velitris in Palatio Publico in loco, vbi ius redditur*, sequentia acta, quæ in eodem libro scripta sunt, eodem in loco gesta intelliguntur, cum alibi fieri non possunt; idemque dicendum de instrumentis, quæ non possunt celebrari, nisi in loco Capituli; nam si in primo instrumento dicatur. *Actum in tali Ecclesia, vel in tali loco, vbi Canonici capitulariter congregari solent*, ille locus in sequentibus intelligitur repetitus. *Bart. loco cit. nu. 27. vers. quidam est locus particularis, et singularis etc. Menoch. d. lib. 2. præsump. 84. nu. 5.* vbi dicit, quod in tali casu, etsi in instrumento non fuit expressim adscriptus locus, tamen præsumptiuè censetur adscriptus, ex quo actu similes eo in loco conficit solent.

Tertius casus est, quando locus loci appositus in primo instrumento, erat locus in quo Notarius habet stationem suam, & quem communiter in instrumentis apponere solet, quia ibi illa vt plurimum conficiebat: & tunc ille locus etiam in sequentibus intelligitur repetitus; secus esset, si Notarius loco, qui opponitur in primo instrumento, commorare non consueuit. *Bart. in d. §. si initium. num. 27. vers. si verò adhuc erat illa domus etc.*

Quartus casns est, quando dies in præcedenti instrumento appositus, intelligitur repetitus in secundo, veluti si constet, instrumenta sequentia fuisse confecta eadem die: tunc enim secundum instrumentum censetur celebratum in eodem loco, præsertim si secundum instrumentum esset de cohærentijs; ratio est, qui ea, quæ immediatè fiunt vnum post aliud, simul fieri dicuntur. *Bart. loco cit. vers. dico oppositum. et Alex. cons. 59. nu. 5. lib. 2. Ruin. cons. 154. n. 10. lib. 3.* quod intelliget, quod incontinenti, vt si eadem hora, vel eodem tempore conscripta fuerint illa instrumenta, secus ex interuallo, vt supra diximus. *latè Garciareus lib. 2. patrocin. 40. vers. si verò erat alius locus etc. vide Bald. in l. penul. §. mulier. circa fin. ff. solut. matrim. et in l. 1. circa fin. C. de oper. libert. Nat. cons. 449. nu. 8.* vbi dicit, quod contractus præsumitur vnicus, si fiat coram eisdem testibus, eodem tempore, & loco, rogato eodem Notario. *Corn. cons. 67. nu. 3. vol. 4.* vbi, quod quando reperiuntur duo contractus inter eosdem contrahentes eadem die, loco, & testibus celebrati, censentur correspectiui, hoc est vnus factus præter alium.

Quintus est casus, quando locus appositus in principio libri, refert se ad totam compositionem libri, vt si dicatur. *Hic est liber mei Notarij scriptus per me in Ciuitate Veliterna in domo talis:* & in hoc casu, cum ista solemnitas loci dependeat à Notario, non à partibus, & hęc scripta se referant ad totam scripturam libri, locus similiter censetur in omnibus sequentibus repetitus. *Bart. in d. l. si quis ex argentarijs. §. si initium. num. 27. in fin. ff. de Eden.*

Secus esset, quando Notarius confecit instrumenta diuersis in locis, seu Ciuitatibus, aut Oppidis, quia in tali casu locus non censeretur repetitus in sequentibus instrumentis. *vt obseruat Garciareus d. lib. 2. patrocin. 40. vers. At in casu nostro etc.* quod eò magis procederet, quando Notarius non confecit librum, sed instrumenta confusè continerentur in diuersis folijs: tunc enim, cum instrumenta huiusmodi non habeant ordinatam consequentiam vnius ad alterum, locus non potest dici repetitus, *ut post Bald. Ang. et alios resoluit Garciar. loco cit. in fin.*

57 Quæres 4. an locus si de substantia scripturæ priuatæ? Resp. quod scriptura priuata nec locum, nec diem ad sui validitatem exigit. *l. 1. C. de Apoch. publ. lib. 10. l. cum tabernam. §. idem quæsiuit. ff. de Pignor. Socin. iun. cons. 102. num. 19. uol. 3. Genua de scriptur. priuat. lib. 1. q. 3. nu. 19.*

quod eò magis procederet, quando absq; temporis expressione dies ex alio capite certa foret, veluti si diceretur, die Natiuitatis Dominicæ, vel S. Io. Baptistæ. *Couar. pract. q. 20. n. 2. vers. quartò eadem ratione &c. Fontanell. de Pact. nupt. claus. 1. nu. 10.* idemque dicendum, quando tempus, vel dies determinatur à lege. *arg. l. tali facta. ff. de Iur. dot. cum ibi not. per gloss. & DD.* vnde valeret tam scriptura priuata, quam instrumentum confectum sine die, & anno, si in his ante matrimonium dos promissa fuerit, quia huiusmodi promissio habet relationem ad diem matrimonij subsequuti, ex quo etiam hypotheca dotalis sumit initium. *iuxta textum in d. l. tali facta, & trad. Alex. cons. 145. nu. 2. lib. 5. Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 40. num. 21. de quo latè diximus in tract. de Temp. legal. lib. 4. cap. 7. & lib. 2. cap. 29. nu. 12. &*
58 *seq.* cum hac tamen distinctione, quod scriptura priuata, si non habet diem, probaret contra scribentem, non autem contra tertium; si verò in ea locus tantùm desit, non solum contra scribentem probaret, sed etiam contra tertiū. *vt sensit Genua loco cit. Scacc. in tract. de Commerc. §. 2. gloss. 1. nu. 9. et gloss. 2. n. 5. latè Gait. de Credit. cap. 2. nu. 2334. et seq.* quamuis contrarium teneat *Dec. in cap. si scripturam. nu. 25. de fid. instrum.* vbi dicit, quod in scriptura etiam priuata requiritur locus, quando agitur de præiudicio alterius.
59 Limita, quando de loco, vel tempore inter creditores disceptaretur, quia tunc scriptura priuata sine loco, vel tempore non probaret. *vide Bald. cons. 354. nu. 1. lib. 3.* vbi dicit, quod quando quæstio penderet ex loco, vt quia pars vna affirmaret certo loco aliquid factum, alia autem
60 negaret, tunc locus, vel tempus probari debet per scripturam, vel testes supplendo id, quod in scriptura deficit; idemque dicendum, quādo scriptura non est absolutè priuata, sed propter testes scriptos, vel alios respectus accedit ad publicam, vel publica reputatur. *Purpur. cons. 462. n. 18. quem refert, et sequitur Genua vbi supra nu. 21. Gait. loco cit.*

SVMMARIVM.

61 *Notarius stipulari potest pro absente, & num. 67.*
62 *Stipulatio Notarij pro omnibus, quorum interest, quid operetur.*
63 *Ex stipulatione Notarij etiam ante ratificationem ius, & actio acquiritur, excepta possessione, & dominio, in quibus necessaria est ratihabitio, seu acceptatio: limitatur nu. 71. & 73.*
64 *Ratihabitio absente etiam parte fieri potest, eaque probatur non solum ex verbis, sed etiam ex facto.*
65 *Quando ratihabitio est necessaria, si is, cui notarius stipulatus est, ante ratihabitionem decesserit, tale ius ad hæredes non transmittitur.*
66 *Ratihabitio retrotrahitur, & perinde habetur, ac si ius ab initio esset quæsitum.*
67 *Verbum, promisit, positum à Notario in instrumento, stipulationem pro absente importat, & nu. seq.*
68 *Iuramentum dirigitur in Deum, qui vbique præsens est.*
69 *De acceptatione, & ratificatione dicitur constare ex sola scientia absentis absque alio actu positiuo.*
70 *Scientia præsumitur in ijs, quæ commodum afferunt.*
Et an præsumptionibus, vel coniecturis probari possit. ibidem.
71 *Infanti, & Ecclesiæ quæritur dominium est stipulatione Notarij, quando adest constitutum, & precarium.*
72 *Acceptatio vnius ex donatarijs prodest alteri.*
73 *Ex stipulatione Notarij fauore donationis absenti ius efficaciter acquiritur, & dominium vtile transfertur sine cessione.*
74 *Et an ex huiusmodi stipulatione acquiratur absenti hypotheca.*

Quæstio IV.

An & quando censeatur Notarius stipulari pro absente à loco contractus.

61 Recepta est Doctorum sententia, quod Notarius stipulari possit pro absente non solum in prætorijs, & iudicialibus, sed etiam in conuentionalibus, seu extraiudicialibus stipulationibus. *l. non aliter. vbi gloss. in ver. seruo publico. ff. de Adopt. §. cum autem. Instit. eod. tit. Bart. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. n. 3. vers. tertiò fallit. ff. de Verbor. oblig. Bald. in l. nec ei. §. satisdatio. nu. 5. ff. eod. tit. de Adopt. Boer. decis. 172. nu. 5.* vbi, quod potest stipulari etiam non natis. *Corn. cons. 6. num. 10. lib. 2. Rolan. cons. 19. nu. 16. & seq. lib. 1.*
62 *Merlin. decis. 253.* vbi, quod stipulatio Notarij pro omnibus, quorum interest, operatur eorum præsentiam, & consensum, ità vt ex ea agere pos-
63 sint. *Osasch. dec. 33. nu. 4. et seq.* vbi, quod ex stipulatione Notarij etiam ante ratificationem, ius, & actio acquiritur, excepta tamen possessione, & dominio, quæ ex stipulatione notarij absenti non acquiruntur sine ratihabitione, quia in his requiritur animus illius, cui debet acquiri. *l. 1. §. adipiscimur, et l. 3. in princ. ff. de Acquir. poss.* valet tamen contractus in tali casu ad effectum, vt reuocari non possit. *Dec. in l. contractus. nu. 21. vers. & ampliatur. ff. de reg. iur. Osasch. d. decis. 33. num. 12. Rot. in recent. par. 2. decis. 369. num. 3. et dec. 488. sub nu. 6. prout refert Beltram. ad Greg. decis. 97. nu. 8. Buratt. decis. 773. nu. 2. Rot. decis. 683. nu. 4. par. 1. diuers.* hæc autem ratihabi-
64 tio absente etiam parte fieri potest, eaque non solum ex verbis, sed etiam ex facto probatur: & ideò tacita ratihabitio sufficit. *l. Paulus respondit, non tantùm verbis. ff. rem rat. hab. Dec. cons. 586. nu. 1. et seq. quam refert, et sequitur Mantic. de Tacit. et ambig. conuent. lib. 14. tit. 26. nu. 2.*
65 *et seq.* subdens *nu. 16.* quod quando ratihabitio est necessaria, vt in dicto casu, si is, cui Notarius stipulatus est, ante ratihabitionem vita decesserit, tale ius ad eius hæredes non transmittetur. *ex trad. per Alciat. cons. 98. n. 3. lib. 8.* vbi etiam
66 dicit, quod ratihabitio trahitur retrò, & perinde habetur ac si ius ab initio esset quæsitum.
67 Et hæc quidem conclusio procedit non tantùm quando Notarius expressè stipulatus fuit pro absente, sed etiam, quando tacitè, vt si in instrumento adsit verbum, promisit: huiusmodi enim verbum Notarij stipulationem pro absente importat.

tat. *l. 1. C. de contrah. stipul. Parif. conf.* 88. *num.* 93. *& 94. lib.* 3. & licèt hoc procedat inter præsentes, tamen cum Notarius sit præsens, stipulatio censetur interueniſſe eo modo, quo debet pro actus validitate. *l. quoties. ff. de Reb. dub. Ruin. conf.* 180. *nu.* 10. *& seq. lib.* 1. *Card. Seraph. dec.* 472. *nu.* 1. *& seq. Rot. decis.* 683. *nu.* 1. *et seq. par.* 1. *Diuers.*

68 *Buratt. decis.* 149. præsertim si in instrumento adsit iuramentum. *Alex. in l. stipulatio. §. alteri, nu.* 9. *ff. de Verbor. oblig.* vbi dicit quod Deus, qui vbique præsens est, in tali casu pro absente recipit.

69 Obserua tamen, quod satis diceretur constare de acceptatione, & ratificatione ex sola scientia absentis absque alio actu positiuo, *latè Gonz. super reg.* 8. *Cancell. glos.* 26. *num.* 25. *Rot. apud Zacch. de oblig. camer. decis.* 124. *num.* 1. *& in Nepesina vsusfructus* 3. *Decembris* 1607. *coram Card. Caualer. in impress. decis.* 12. *n.* 7. *& in Romana donationis* 21. *Aprilis* 1614. *coram Vbaldo prout*

70 *refert Beltram. ad Greg. d. decis.* 97. *nu.* 8. vbi quod ista scientia absentis præsumitur, cum scientia præsumatur in ijs, quę commodum afferunt. *ex trad. per Menoch. Præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 23. *n.* 84. vel saltem solis præsumptioulbus, vel coniecturis probatur, *vt in d. Romana donationis* 21. *Aprilis* 1614. *coram Vbaldo. Gonz. loco cit. d. n.* 25.

71 Obserua 2. quod infante quæritur dominium ex stipulatione Notarij, quando adest constitutum, vel precarium. *vt d. Bald. in l. si quis in emancipatum. nu.* 2. *C. de Donat. Parif. conf.* 69. *num.* 148. *lib.* 3. *Corn. conf.* 2. *nu.* 3. *lib.* 4. *Rot. decis.* 683. *n.* 6. *& seq. par.* 1. *Diuers.* idemque dicendum in Ecclesia, quæ pupillo comparatur, eiusque omnibus priuilegijs fruitur. *glos. in l. libertas. C. de excus. Tutor. & in l. non est ignotum. C. de Admin. Tut. & in cap.* 1. *& cap. auditis. de in integ. restit. Genuens. in tract. de Eccles. q.* 252. *nu.* 5.

72 Obserua 3. quod acceptatio vnius ex donatarijs prodest alteri. *l. quoties. vbi DD. C. de Donat. quæ sub mod. &c.*

73 Obserua 4. quod ex stipulatioue Notarij fauore donationis absenti ius efficaciter acquiritur, & dominium vtile transfertur sine cessione. *d. l. quoties, cum ibi not. Crauett. conf.* 19. *n.* 9. *Ofasch. decis.*

74 33. *in fin.* vbi, quod ex stipulatione huiusmodi absenti etiam hypotheca acquiritur. *per tex. in l.* 1. *§. cum prædium. ff. de Pignor.*

SVMMARIVM.

75 *Princeps, qui habent supremum, & merum imperium, possunt in suis dominijs Notarios creare.*
76 *Per consuetudinem potest induci, vt aliquis inferior Principe, possit facere Notarios.*
77 *An Dominus loci intra suam iurisdictionem possit notarios creare.*
78 *An Notarius à Iudice creari possit.*
79 *Tabellio vnius loci, non potest extra illius territorium instrumenta conficere: limitatur nu.* 80. *et seq.*
80 *Notarius creatus à Papa, ab Imperatore, vel à Comitibus, qui id faciunt Principis auctoritate, potest conficere instrumenta etiam extra territorium creantis: limitatur n.* 81.
81 *Princeps creando tabelliones, non censetur in dubio velle derogare statutis.*
82 *Instrumenta confecta per Notarium vnius loci faciunt fidem vbicunque.*
83 *Emancipatio facta coram eo, qui habet iurisdictionem à lege municipali, habetur rata vbicunque.*
84 *Notarius vnius loci potest alibi instrumenta conficere de partium consensu: limitatur nu.* 85.
85 *Quid si instrumentum fieret de re, quæ iurisdictionem respicit contentiosam.*
86 *Notarius exterus potest vti persona publica, vbique instrumenta conficere, nisi prohibeatur à Domino loci.*
87 *Presbyter in vno loco ordinatus potest vbique celebrare, saltem de licentia Ordinarij illius loci.*
88 *Notarius vnius loci potest conficere instrumenta extra territorium inter subditos eiusdem loci.*
89 *Notarius vnius loci potest vbicunque conficere instrumenta, & alias dispositiones ad pias causas.*
90 *Parte non opponente statur instrumento celebrato etiam à Notario extero.*
91 *Iudex non debet requirere probationem Notariatus, litteræ, & signi, si pars non opponat.*
92 *Quid si de consuetudine loci prestetur fides instrumentis celebratis etiam per Notarium exterum.*
93 *Tabellio constitutus à laico an possit super ecclesiasticis instrumenta conficere.*
94 *An, & quando clerici possint exercere Notariatus officium.*
95 *Si Clericus conficiat instrumentum, antequam ei interdicatur officium, instrumentum valet, secus si post prohibitionem.*

Quæstio V.

An Tabellio vnius loci possit extra illius territorium instrumenta conficere.

75 PRemittendum est, quod Principes, qui habet supremum, & merum imperium, possunt in suis dominijs Notarios ereare. *Bart. in l. Proconf. n.* 2. *ff. de offic. Proconf. Ruin. conf.* 69. *n.* 8. *lib.* 3. *vbi de communi, latè Gabr. commun. concl. lib.* 1. *tit. de fid. Instrum. conclus.* 1. *n.* 1. *Innoc. in cap. cum P. tabellio, n.* 3. *&* 4. *eod. tit. de fid. instrum.* vbi etiā ob-

76 seruat, quod per consuetudinem potest induci, vt aliquis inferior Principe, possit facere Notarios. *Host. in summ. eod. tit. §. quibus instrumentis &c. in princ.* vbi addit, quod quilibet intra suā

77 iurisdictionem potest tabelliones creare, *vt sensit etiam Bart. loco cit. Abb. in d. cap. cum P. n.* 7. *Boer. decis.* 241. *num.* 2. quamuis alij contrarium sentiant, asserentes, quod ijs, qui sunt subditi Ecclesiæ, vel Imperio, hoc non licet, nisi priuilegium habeant. *ità Bald. in rub. C. de fid. instru. in* 1. *col. quem refert Add. ad Abb. in d. cap. cum*

78 *P. litt. A. vers. Quis possit &c.* vbi, quod Notarius à Iudice creari non potest, licèt aliquem adhibere possit ad scribeudum acta in defectu Notarij.

79 Ad quæsitum verò Resp. quod Tabellio vnius loci regulariter non potest extra illius territorium conficere instrumeuta, si priuilegium habuit, ab inferiore à Principe. *l.* 2. *cum ibi not. ff. de offic. Proconf. Bart. in l. cūctos populos. n.* 34. *& seq. C. de Sum. Trinit. Specul. in tit. de Instrum. edit. §. restat. nu.* 25. *& ibi Add. lit. b. Host. in tit. de fid. in-*

 strum.

strum. §. quibus instrumentis. in princ. Rot. decis.
5. aliàs 291. eod. tit. de fid. instrum. in nou. Bellc-
mer. decis. 21.
80 Limita in Notario creato à Papa, vel ab Impera-
tore, vel à Comitibus, qui id faciunt Principis au-
ctoritate; talis enim Notarius conficere potest in-
strumenta etiam extra territorium creantis. Bart.
vbi supra. nu. 3. Specul. tit. de Instrum. edit. nu.
25. Rot. d. decis. 5. aliàs 291. de fid. instrum. Ruin.
cons. 69. nu. 8. lib. 3. Bellemer. d. decis. 21. latè
Gabr. loco cit. d. conclus. 1. nu. 5. quamuis alij con-
81 trarium sentiant. uide Boer. decis. 242. nu. 3.
Ruin. cons. 69. n. 8. lib. 3. vbi dicit, quod notarius
forensis etiam creatus à Papa, vel ab Imperato-
re, non potest conficere instrumenta in loco,
vbi talis per statutum illius loci prohibetur, quia
Princeps creando tabelliones, non censetur in
dubio velle derogare statutis, quæ præsumitur
ignorare. cap. 1. de Constit. in 6.
82 Limita 2. quod licèt talis Notarius non possit
conficere instrumenta extra territorium creãtis,
tamen instrumenta in territorio per ipsum con-
fecta secundùm consuetudinem illius loci, vbi-
cunque etiam extra territorium faciunt fidem
83 exemplo emancipationis factę coram eo, qui ha-
bet iurisdictionem à lege municipali, quę habetur
rata vbicunque. ut d. Bart. in l. cunctos populos.
nu. 36. C. de Sum. Trinit. et in l. Proconsul. nu. 2. ff.
de offic. Proconsul. Spec. loco cit. nu. 25. Gabr. d. con-
clus. 1. nu. 6. et 10. Burat. decis. 688. nu. 14.
84 Limita 3. si accedat partium consensus, videli-
cet si partes scirent, Notarium esse alterius loci,
& in eum consentirent: quia tunc tabellio vnius
loci potest alibi instrumenta conficere potestas e-
nim Notarij est prorogabilis, & solum agitur in
tali casu de præiudicio ipsorum prorogantium.
Gabr. loco supra cit. nu. 2. Spec. d. tit. de Instrum. e-
85 dit. §. restat. n. 25. subdens, hoc procedere, si fie-
ret instrumentum de re voluntaria, secus si de re,
quæ iurisdictionem respicit contentiosam, vt de
dilationibus, & requisitionibus testium, & huius-
modi. et ità sensit Abb. in cap. sicut. nu. 13. Ne Cler.
vel Mon. et alij apud Boer. decis. 242. nu. 1. et 2.
86 Limita 4. vt dicta conclusio procedat, si Nota-
rius exterus prohibeatur ab eo, in cuius iurisdi-
ctione instrumenta conficit, alioquin posset vti
persona publica vbique instrumenta conficere,
modò sit bonæ opinionis, & famę. secundum Bald.
cons. 210. num. 1. lib. 5. Boer. d. decis. 242. nu. 4. et a-
87 lios apud Spec. loco cit. d. §. restat. nu. 25. quemad-
modum Presbyter in vno loco legitimè ordina-
tus, potest vbique celebrare saltem de eius licen-
tia, ad quem declinat. cap. tuæ. vbi DD. de Cler.
peregr.
88 Limita 5. vt possit Notarius vnius loci confic-
cere instrumenta extra territorium inter subdi-
tos eiusdem loci. secundùm Abb. in cap. sicut. nu.
14. Ne Cler. vel Mon. Boer. d. decis. 242. n. 2. Gabr.
d. tit. de fid. Instrumento conclus. 1. n. 4.
89 Limita 6. in testamentis, & alijs dispositioni-
bus ad pias causas. vide Boer. d. decis. 242.
num. 4.
90 Limita 7. vt dicta conclusio procedat parte op-
ponente: secus si pars non opponat, quia tunc sta-
tur instrumento celebrato etiam à Notario exte-
91 ro. Boer. d. decis. 242. nu. 4. versus fin. vbi etiam
dicit, quod Iudex non debet requirere proba-
tionem notariatus, litteræ, & signi, si pars non
opponat.
92 Limita 8. nisi aliter obseruet consuetudo loci:
in hoc enim multũ defertur consuetudini regio-
nis. vt d. Spec. d. §. restat. n. 25. in fin. Boer. d. dec.
242. num. 1.
93 Quæres, an tabellio constitutus à laico, possit
super ecclesiasticis conficere instrumenta? Resp.
quod nonnulli negant, propter defectum potesta-
tis nisi instrumentum fuerit confectum à tabel-
lione clerico, quia in hoc casu illud valeret etiam
in temporalibus. vide Spec. tit. de Instrum. edit. §.
restat. nu. 28. Boer. d. decis. 242. num. 4. in fin. Gabr.
d. tit. de fid. Instrum. conclus. 1. num. 7. & seq.
Sed contrarium videtur verius, tum quia No-
tarius conficit instrumenta de consensu partium,
quo casu iurisdictio voluntaria potest de consen-
su partium prorogari etiam extra territorium: tũ
quia conficere instrumenta non est potestatis, seu
iurisdictionis, sed officij, seu facultatis, & auctori-
tatis: & quatenus esset iurisdictionis, est iurisdi-
ctionis voluntariæ, quæ potest exerceri in non
subditum consentientem; tum quia istud est offi-
cium sęculare, & non clericale, ergo recurrendũ
est ad ipsos laicos, sicut ad personas publicas: tum
etiam quia Notarius exercet nudum ministeriũ,
quod laicis non prohibetur, etiam in spirituali-
bus. vt post Pede Anch. resoluit Abb. in cap. sicut.
nu. 12. & 13. Ne Cler. vel monach. & ità de con-
suetudine seruari testatur Gabr. loco cit. n. 9.
94 Notandum est autem, quod licèt Clerici, si ha-
beant sufficientia beneficia, non possint exercere
tabellionatus officium etiam in Curia Ecclesia-
stica (excepta causa hæresis) cum tale officium sit
quoddam genus negotiationis. cap. vt officium. §.
ad conscribendas, de Hæret. in 6. cap. sicut cum ibi
95 not. per DD. Ne Cler. vel monach. tamen si confi-
ciant instrumentum, antequam eis interdicatur
officium, tale instrumentum valet; idemque dicen-
dum, si Clerico fuit quidem interdictum, sed non
palam, seu publicè, quia tunc instrumentum non
valebit. latè Abb. in d. cap. sicut. nu. 6. & seq. vbi di-
cit, quod gesta ratione publici officij post inter-
dictum Superioris non tenent.

SVMMARIVM.

96 Locus celebrati contractus, vel testamenti atten-
ditur, quando quæritur, de qua moneta, vel men-
sura contrahentes senserint: limitatur nu. 104.
& seq.
97 Verba intelligenda sunt secundùm communem
vsum loquendi, qui viget in loco, vbi illa profe-
runtur: limitatur n. 104. & seq.
98 Attenditur valor monetæ, & mensura loci, vbi
partes contraxerunt, non autem loci, in quo res
sita est, vel in quem destinata fuit solutio.
99 Locus celebrati contractus attenditur in ijs, quæ
respiciunt litis decisionem.
100 Valor, & æstimatio consideratur iuxta locum,
vbi gratia facta est, non autem iuxta locum, vbi
situm est beneficium.
101 Si dubium oriatur circa celebrationem contra-
ctus, iudicandum est, contractum celebratum
esse iuxtà consuetudinem Regionis.
102 Exteri tenentur seruare statuta eius loci, in quo
contrahunt, etiamsi alibi conueniantur.

Fi-

Fideiussio de euictione respicit decisionem causæ. ibidem.
102 *Si quis Romæ promisit alteri soluere aureos centum in Ciuitate Neapolis, promissio huiusmodi intelligitur de aureo Romano.*
104 *Quando attendatur locus solutionis faciendæ.*
105 *Legatum pecuniæ factum Mutinæ, quam testator iussit deponi in Vrbe, solui debet in moneta Romana.*
106 *Testator Perusinus, si alibi testamentum condiderit, et legauerit filiæ v.g. 500. florenos, intelligitur reliquisse ex moneta Perusina.*
107 *Quando reus dicatur in mora constitutus per lapsum diei.*
108 *Quomodo probetur pretium rerum venalium. Valor, et pretia rerum ex tempore, et locorum diuersitate variantur. ibidem.*
In his, quæ non veniunt ex natura contractus, sed præter naturam ex aliqua mora, uel negligentia attenditur statutum loci, ubi solutio fieri debet. ibidem.

Quæstio VI.

Quinam locus attendi habeat, quando quæritur, de qua moneta, uel mensura contrahentes senserint.

96 RESP. quod regulariter attenditur locus celebrati contractus, vel testamenti, & per
97 consequens eiusdem loci statuta: verba enim intelligenda sunt secundùm communem vsum loquendi, qui viget in loco, vbi illa proferentur. *Bart. in l. cunctos populos. nu.16. C. de Sum. Trin. et in l. contraxisse ff. de Action. et oblig. Papien. in forma libel. in caus. uendi. uer. perticarum centum &c. Alex. cons. 21. nu. 3. uers. aut nos dicimus.*
98 *lib. 2.* vnde attenditur valor monetæ, & mensura loci, in quo partes contraxerunt, non autem loci, vbi res sita est, vel in quem solutio fuit destinata. *Gratian. discept. for. cap. 11. nu. 1. et seq. latè Rolan. cons. 100. per tot. lib. 3.* vbi etiam obseruat, quod quando agitur de mensuratione, tractatur etiam de executione contractus, & per
99 consequens de his, quæ respiciunt litis decisionem: quo casu seruari debent statuta, vel consuetudines loci contractus. *Osasc. dec. 114. n. 3. Surd.*
100 *dec. 197. nu. 1. et dec. 227. nu. 1. et seq.* vbi quod valor, & æstimatio consideratur iuxta locum, vbi gratia facta est, non autem iuxta locum, vbi situm est beneficium. *uide Mantic. de Coniectur. ultim. uolunt. lib. 6. tit. 8. num. 9. & seq. Gabr. commun. conclus. lib. 6. tit. de consuet. conclus. 1. Marescott. uar. lib. 1. cap. 94. nu. 2. et seq. Bonacin. in tract. de Matrim. q. 2. pun. 7. nu. 5.*
101 vbi dicit, quod si dubium aliquod oriatur circa celebrationem cõtractus, iudicandum est contractum celebratũ esse iuxta consuetudinẽ regionis.
102 Hinc infertur, quod si Senis vigeat statutum, vel consuetudo, quod venditor teneatur præstare emptori fideiussionem de euictione, & Florẽtinus, dum Senis morabatur, vendit Senensi prædium situm in territorio Florentino, tenetur talis Florentinus præstare fideiussionem Senensi, cum quo contraxit, siue conueniatur Senis, siue Florentię, quia ista fideiussio respicit decisionẽ causę, *vt inquit Rolan. d. cons. 100. nu. 13. vers. & ideò infert Caccialup. &c. vol. 3.*
103 Infertur 2. quod si quis Romæ alicui soluere promisit aureos centum in Ciuitate Neapolis, seu alibi, promissio huiusmodi censetur de aureo Romano, vbi celebratus fuit contractus, *vt tradunt DD. communiter in l. semper in stipulationibus. ff. de Reg. Iur. Surd. dec. 227. nu. 13. Gratian. discept. for. cap. 565. nu. 12.* quamuis enim contraxisse quis censeatur in loco, in quem solutio destinata est, *vt in d. l. contraxisse. ff. de Act. & oblig.* id tamen procedit quoad hoc, vt qui promisit, in eo loco conueniri possit, si ibi reperiatur, non tamen quoad hoc, vt verba contractus sint interpretanda secundùm consuetudinem loci, ad quem est destinata solutio. *Rolan. d. cons. 100. nu. 13. Afflict. dec. 363. nu. 5. latè Cancer. var. lib. 2. cap. 6. nu. 157. & seq.*
104 limitatur tamen supradicta conclusio, vbi adsunt coniecturæ in contrarium: tunc enim attenditur locus solutionis faciendæ. *l. vinum, 22. in fin. ff. si cert. pet. Alex. cons. 19. nu. 16. lib. 6.*
105 *Gratian. loco cit. d. cap. 565. nu. 1. & seq.* vbi dicit, quod legatum pecuniæ factum Mutinæ, quam testator iussit deponi in Vrbe, solui debet non in moneta Mutinensi, sed in moneta Roma-
106 na. *Menoch. lib. 4. præsumpt. 106. nu. 4.* vbi dicit, quod testator Perusinus, qui Anconæ fecerat testamentum, & legauerat filiæ. 500. florenos, itelligitur reliquisse ex moneta Perusina, non autem ex Anconitana, quia testator erat originarius Perusiæ, & ibi magis consuetsatus fuerat. *Corn. Cons. 244. num. 19. in fin. vers. concurrit etiam &c. lib. 2. quicquid dicat Cancer. loco cit.*
107 Notandum est etiam, quod ad hoc vt reus dicatur in mora constitutus per lapsum diei, vltra interpellatione Actor probare debet, quod die destinata solutionis fuerit in loco illo paratus recipere solutionem. *latè Afflict. decis. 316.*
108 *num. 2. & seq.* vbi etiam obseruat, quod pretium rerum venalium probari debet per testes asserentes, quod tanti res valuit in loco destinatæ solutionis in foro publico tali tempore ante, & post. *vide Mascard. de Probat. conclus. 156. per tot.* vbi dicit, quod valor, & pretia rerum ex tempore, & locorum diuersitate variantur.

Notandum 2. quod in his, quæ non veniunt ex natura contractus, sed præter naturam ex aliqua mora, vel negligentia, debet attendi statutum loci, vbi solutio fieri debet, *vt post Bart. in d. l. cunctos populos. num. 18. obseruat Cancer. d. lib. 2. cap. 6. num. 159. in fin.*

SVMMARIVM.

109 *Institor quis dicatur, et in quo differat à Procuratore, et ab exercitore, et num. 111.*
110 *Quæ in iure dicuntur de Institutoribus, trabuntur ad eos, quos hodiè vocamus factores, et ad omnes administratores.*
111 *Institoria actio datur contra Dominum, qui aliquem vniuersali negotiationi præponit.*
112 *Institor si contrahat in rem, quæ ei nominatim est permissa, semper obligat Dominum, declaratur nu. 126.*
113 *Quid si Institutor contrahat in rem, quæ tacitè est sibi commissa, et num. 143. et seq.*

114 *Forma præpositionis seruanda est, etiam contra contrahentes illam ignorantes.*

115 *Dicitur quis tacitè præpositus, si publicè se gerat pro Institore, Domino sciente, & consentiente, & pro tali publicè habeatur, & n. 117.*

Ad hunc effectum requiritur scientia vera, quæ formiter, & verè probanda est. ibidem.

116 *Scientia eorum, quæ ab alijs geruntur, non præsumitur.*

117 *Quando Dominus tacitè consentire censeatur, & quando obligetur exercitoria, vel de peculio.*

An hæres præponentis, vel successor in negotio, qui eodem vtitur institore, in solidum teneatur. ibid.

118 *Procurator, qui habet liberam, seu generalem administrationem omnium bonorum Domini, potest Dominum obligare.*

An talis procurator possit constituere institorem. ibid.

119 *Actio institoria, & neg. gest. quando detur.*

120 *Pater, & Dominus regulariter non tenentur pro filio, vel seruo respectiuè, nisi filius, & seruus habeant mandatum expressum, vel tacitum; limitatur nu. 127.*

Valet argumentum de seruo ad filium, ibid.

121 *Quid si filius tutelam suscipiat de consensu Patris.*

122 *Quando pater teneatur actione quod iussu, & quando tributoria, vel de peculio.*

123 *Casus speciales, quibus inductum fuit, vt pater teneatur pro filio, non sunt extendendi ad alios casus.*

124 *Pater tenetur pro filio, qui est in potestate, si assumatur ad aliquem Magistratum.*

125 *Si institor contrahat in aliam causam, vel vltra limites, Præponens non tenetur institoria.*

126 *Vt institor obliget præponentem, requiritur, vt faciat id, quod sibi commissum est, & vt expendat nomen sui præponentis, non suum.*

127 *Pater ex facto filij non tenetur, si filius nomine proprio, non autem nomine Patris præponentis negotium exerceat.*

128 *Vnus socius non potest extra comprehensa in societate, alium obligare, & num. 133.*

129 *Dispositio restricta ad certum locum, in illo expediri debet.*

Item dispositio restricta ad certas merces, in alijs expediri non potest.

130 *Mandatum limitatum quando extendatur ad alia.*

131 *Ei, qui dicit, aliquem fuisse, vel esse institorem, uel socium, incumbit onus probandi.*

132 *An, & quando in cambio, uel mutuo accepto per institorem, Dominus teneatur,*

133 *Socius non potest alios socios obligare, nisi pro ea quantitate, quam exposuerunt in societate, & non ultra: limitatur nu. 134.*

134 *Quando quis à pluribus fuit alicui negotio expressè præpositus, tunc quilibet in solidum tenetur.*

135 *Mandatores, uel fideiussores, licèt in solidum teneantur, habent tamen beneficium diuisionis, si omnes sint soluendo.*

136 *Si plures simul exerceant, quilibet tenetur pro rata.*

137 *Plures socij unius negotiationis uoram habentes in diuersis locis, ad inuicem censentur præpositi.*

138 *An tales socij in solidum teneantur.*

139 *Mandatum regulariter non præsumitur, nisi quoad res uenales tantùm.*

140 *In societate incidenti unus ex socijs non obligat alium.*

141 *Si duo fratres, uel alij habeant bona, uel hæreditatem communem, & unus contrahat debitum, ille tantum tenetur: limitatur nu. seq.*

142 *Quid si probetur, quod occasione communis utilitatis debitum contraxerit.*

143 *Institor tacitè in re communi non constituitur, sed tantùm expressè.*

144 *Si sunt plures socij, unus non potest præponere tacitè nisi parti sua, non autem alienæ.*

145 *Socij, qui ab alijs procuratores constituuntur, censentur reuocati statim ac decoxerunt.*

146 *An, & quando Dominus teneatur de dolo, & culpa Institoris delinquentis in officio.*

Quæstio VII.

An, & quando ex facto Institoris teneatur Dominus, seu is, qui eum præposuit.

109 PRæmittendum est, quod institor dicitur is, qui vniuersali negotiationi præponitur, etiam certo loco non designato: in hoc enim differt à Procuratore, & ab exercitore, qui particulari negotio præficiuntur. *l. institor. 3. & l. institor. 18. ff. de Instit. act. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exercit. act. Paris. cons. 93. lib. 1. Alex. cons. 44. num. 4. lib. 2. Mandell. cons. 104. nu. 5. & seq.*

110 vbi dicit, quod ea, quæ dicuntur in iure de Institoribus, trahuntur ad eos, quos hodiernis temporibus vocamus factores, & generaliter ad omnes administratores. *Ferentill. ad Buratt. decis. 239. litt. A. Afflict. decis. 308. nu. 6.* hæc enim

111 actio institoria dabatur contra Dominum tantùm seruos præponentem: sed postea ex identitate rationis data fuit, etiamsi liberum hominem quis præposuerit. *latè Bellon. decis. 14. num. 1. 35. 69. cum seq. & num. 107. 114. & seq.* vbi tamen constituit differentiam inter Institorem, & administratorem, quia administrator est nomen generale, quod significat quemlibet rem quamcumque agentem, & sic latiùs se habet, quàm Institor; & ideò non rectè infertur, est administrator, ergo est Institor: quia non conuertuntur, sed stant sicut genus, & species; vnde omnis institor est etiam administrator, sed non omnis administrator est Institor; præterea Institor non stat per se, sed supponit præponentem: administrator verò potest per se stare, vt cum rem suam gerit, nec ab alio dependet. *vide glos. in l. mancipia, in ver. exigatur. Cod. de seru. fugit. Ang. cons. 288. Dec. cons. 265.*

112 His præmissis dico, quod Institores, si contrahant in rem, quæ eis nominatim est permissa, semper obligant Dominos; nec attenditur, an sit

113 conuersum in rem, vel non; si autem contrahant in rem, quæ tacitè est sibi commissa, si id, quod accipiunt, vel in quo contrahunt, vertitur in rem Domini, tunc recurrendum est ad textum *in l. fin. ff. de exercit.* vbi exigitur scientia credito-

. ditoris contrahentis in eam causam, quæ tacitè
. est Institori permissa: non enim sufficeret sola
. assertio Institoris. latè Paris. d. cons. 93. nu. 52.
114 & seq. vbi dicit, conditionem, & formam præ-
. positionis esse attendendam, qualis sit, nam illa
seruanda est etiam contra contrahentes illam
ignorantes. Alex. cons. 44. num. 4. lib. 2. Afflict.
dec. 82. num. 3. & seq. Bellon. d. dec. 14. num. 1. &
seq. & præcipuè num. 33. 41. 84. & seq. et nu. 94.
115 vbi obseruat, quod dicitur quis tacitè præpo-
situs, si publicè se gerat pro Institore, Domino
sciente, & patiente, seu consentiente, & pro ta-
li publicè habeatur, subdens n. 73. cum seq. quod
scientia in hac materia dicitur notitia rei cum
cognitione qualitatum, & circumstantiarum: nec
sufficeret ad hunc effectum scientia ficta, vel præ-
sumpta, sed requiritur scientia vera, quæ for-
mitet, & plenè probanda est, cum regulariter
116 non præsumatur scientia eorum, quæ ab alijs
geruntur. vide Aret. in §. si igitur. num. 5. Inst.
117 Quod cum eo &c. vbi dicit, quod Dominus ta-
citè consentire censetur, si sciuit, & aliquid fe-
cit, ex quo colligatur eius consensus, puta si ac-
cipiebat merces, quas seruus ad eius domum de-
ferebat, quo casu Dominus tenetur in solidum;
. secus si sciuit, & passus est, non tamen aliquid
fecit, ex quo apparere possit de consensu: quia
tunc Dominus non obligatur exercitoria, cum
ista dicatur nuda scientia, sed obligatur de pe-
culio iuxta textum in l. 1. §. si is, qui. vers. sed
si sciente. ff. de exercit. act. & latè prosequitur
Bellon. d. decis. 14. num. 74. & seq. vbi etiam di-
cit, quod quis ex sola scientia, & patientia non
tenetur, nisi talis scientia resultet ex actibus ge-
stis, qui aliter se habere, aut intelligi non pos-
sint, sed inducant de necessitate talem consen-
sum, qui requiritur ad eum actum inducendum,
de quo queritur. Paris. d. cons. 93. num. 1. & seq.
. lib. 1.

Addit Bellon. d. dec. 14. nu. 26. quod etiam hæ-
res præponentis, vel successor in negotio, qui
eodem vtitur Institore, in solidum tenetur.
118 Dico 2. quod Procurator, qui habet liberam,
seu generalem administrationem omnium bono-
rum Domini, potest Dominum obligare: potest
etiam constituere Institorem, ex cuius contractu
. obligatur tam ipse Procurator generalis, qui
eum instituit, quàm Dominus, vt d. Innoc. in
cap. quod quibusdam, n. 2. & seq. de fideiuss.
119 Dico 3. quod institoria non datur, nisi quan-
do aliquis est institor, vel procurator ad nego-
tiandum pro vtilitate, & quæstu Domini; secus
quando quis instituitur ad colligendos fructus,
vel ad agrorum culturam: tunc enim nulla in-
teruenit negotiatio quæstuaria, & ideò non da-
tur instit. licet possit aliquando dari neg. gest. vi-
de Innoc. in d. cap. quod quibusdam. num. 3. de
fideiuss.
120 Dico 4. quod pater inducens filium ad ali-
quam negotiationem exercendam, tenetur in so-
. lidum in fauorem contrahentium cum filio; quia
sicut seruus contrahens voluntate Domini, in
solidum eius Dominum obligat ad fauorem con-
trahentium cum ipso, ita etiam erit in Patre, si
filius, eius voluntate contraxit, cum in plutibus
valeat argumentum de seruo ad filium, vt latè
probat Paris. d. cons. 93. nu. 5. & seq. Afflict. dec.
308. num. 5. & seq. vbi dicit, quod pater regula-
riter non tenetur pro filio, nisi filius habeat man-
datum expressum, vel tacitum à Patre; præsumi-
tur verò mandatum, si sciente, & patiente Patre
filius emebat, & vendebat, possessiones locabat,
& alia faciebat, quæ consueuerunt facere facto-
res generales, seu Institores. latè Vrsill. ad Af-
121 flict. d. dec. 308. num. 2. & seq. vbi etiam dicit,
quod si Pater consentit filio tutori datiuo, te-
netur in solidum.
122 Dico 5. quod pater potest etiam obligari per
titulum, quod iussu, qui propriè cadit circa
personas subiectas: quo casu concurrere debent
hæc requisita. 1. quod pater iubeat tamquam pa-
ter, & iubendo se obliget. 2. quod pater iussum
dederit in aliquo negotio particulari. 3. quod
sciat speciem contractus. 4. quod de tali iussu
præcise constet: non enim inducitur per simpli-
cem consensum. Paris. d. cons. 93. nu. 34. & seq.
subdens, quod quando filius præponitur genera-
li negotiationi, pater tenetur tributoria, vel de
peculio, non autem actione, quod iussu: quia
hæc solum procedit, quando datur in particula-
ri, & speciali negotio. vide Aret. in §. actiones
autem. num. 3. & seq. Inst. de action.
123 Obserua tamen, quod casus illi speciales,
quibus inductum fuit secundùm subiectam mate-
riam, vt pater teneatur pro filio, non sunt tra-
hendi, seu extendendi ad alios casus. Paris. d.
cons. 93. num. 21.
124 Obserua 2. quod, quando filius, qui est in
potestate, assumitur ad aliquem Magistratum,
tunc fauore Reip. & in honorem filij pater vide-
tur fideiubere. Afflict. dec. 308. nu. 1. Paris. vbi
supra num. 41.
125 Obserua 3. quod si Institor contrahit in aliam
causam, quàm ei commissum sit, tunc præpo-
nens non tenetur institoria, & ideò contrahen-
tes debent esse curiosi, & videre formam præpo-
sitionis, maximè quando plures sunt constituti:
nam si in aliam causam contraherent, vel vltra
limites datos, non excusarentur propter igno-
rantiam, nec sibi obligarent eo casu præponen-
tem. Afflict. dec. 82. num. 3. Bellon. dec. 14. num.
35. 87. 89. 126. & 131. vbi dicit, quod vt Insti-
126 tor obliget præponentem, vltra prædicta re-
quiritur, vt faciat id, quod sibi commissum est,
& vt expendat nomen sui præponentis, non
127 suum; quemadmodum nec pater ex facto filij
tenetur, si filius nomine proprio, non autem no-
mine patris præponentis, negotium exerceat.
Cacheran. dec. 150. num. 9. Paris. d. cons. 93. num.
28. 50. 52. & seq. vbi etiam dicit, quod vnus so-
128 cius non potest extra comprehensa in societa-
te, alium obligare, nec vnus tenetur ex facto al-
terius, nisi illud fuerit demandatum à consocijs.
Natt. cons. 567. nu. 3. & 6. Anchar. cons. 332. num.
129 1. & seq. vbi dicit, quod dispositio restricta
ad certum locum, in illo expediri debet: simili-
ter si ad certas merces, in alijs expediri non po-
test, quia in vna habuit mandatum. Vrsill. ad Af-
flict. dec. 308. num. 4. vbi subijcit, quod si quis
130 habet à me mandatum limitatum, si tamen me
sciente, & patiente porrigit manus vltra fines
mandati, videor prorogare potestatem.
131 Obserua 4. quod ei, qui dicit, aliquem fuis-
se, vel esse Institorem, vel socium, incumbit
onus

onus probandi; non enim præsumitur quis Institor, aut socius, nisi probetur. *Anchar. cons. 332. num. 6. Bellon. d. decis. 14. num. 36.*

132 Obserua 5. quod in cambio, vel mutuo accepto per institorem Dominus regulariter non tenetur, nisi Institor specificè fuerit ad hunc effectum præpositus, vel concurrant infrascripta requisita, videlicet quod Institor tempore mutui dixerit, se recipere pecuniam mutuò pro vtilitate, vel necessitate negotij, vel saltem explicauerit causam, quæ hoc indicet: quia in dubio censetur contraxisse nomine proprio. 2. quod tunc pro negotio opportunum erat accipere pecuniam mutuò. 3. quod Creditor tunc sciret necessitatem, seu opportunitatem recipiendi pecuniam mutuò pro ipso negotio. 4. quod recipiens sit verè Institor, & quod Creditor id sciat, ità vt alterutrum non sufficiat, vt sic appareat, quod creditor habuit animum obligandi ipsum institutentem. 5. quod instituens, seu præponens ratificauerit, aut in eius vtilitatem appareat, mutuum esse versum. 6. quod creditor non dederit mutuò maiorem quantitatem, quàm esset necesse: alioquin non haberet regressum nisi vsque ad quantitatem necessariam. 7. quod mutuum factum fuerit in loco, in quo possit adimpleri causa, propter quam factum est mutuum: quæ quidem requisita ità probanda sunt à creditore, vt non sufficiat ipsius iuramentum. *Alex. cons. 44. num. 6. lib. 2. & cons. 217. nu. 14. vol. 7. Natt. cons. 567. num. 6. Paris. cons. 94. num. 36. par. 1. Capic. decis. 180. num. 4. Bellon. d. decis. 14. num. 88. & seq.* vbi etiam obseruat, quod si consideretur mutuum tanquam deseruiens merci exercendæ, tunc licebit capere quatenus ex necessaria consequentia mercis exercitatio illud exigit; vnde si quis aliquem præponit emendis pannis, si non tradit pecuniam, censetur præposuisse ad accipiendam pecuniam mutuò pro illa re emenda, *l. cuicunque. §. sed etsi pecuniam. et l. habebat. ff. de Instit. Innoc. in cap. quibusdam, de fideiuss.* vbi dicit, quod Institor, vel procurator negotiationis in tali casu Dominum obligat institoria. *vide Alex. cons. 217. nu. 13. lib. 7. Natt. cons. 567. nu. 3. Bellon. loc. cit. num. 94. et seq. et nu. 123.*

133 Obserua 6. quod socius contrahens etiam nomine societatis, & pro negotio, seu in causam sibi demandatam non potest alios socios obligare, nisi pro ea quantitate, quam exposuerunt in societate, & non vltra. *Cacher. decis. 150. n. 8.* vbi dicit, quod socij, & eorum hæredes non tenentur in solidum pro toto debito, sed vsque ad summam sortis positæ in societate, & non in alijs bonis: quia qui contrahunt nomine societatis, inuestigare debent de qualitate, & quantitate societatis eorum, cum quibus contrahunt, aliàs eis imputandum est. *Anchar. cons. 332. num. 1. et seq. Afflict. decis. 82. num. 3. et ibi Vrsill. num. 1. Bellon. d. decis. 14. num. 132.* secus esset, quando

134 quis à pluribus fuit alicui negotio expressè præpositus, seu quando plures exercent mercaturam ministerio vnius: tunc enim quilibet in solidum tenetur, quia consensus mutuus plurium facit, vt quisque insolidum obligetur: quo casu non refert, quam quisque portionem habeat, quia poterit ab alijs repetere quod soluit. *Osasc. decis. 150. num. 7. Capic. decis. 180. num. 1. et seq.*

135 subdens, quod licèt plures mandatores in solidum teneantur ipso iure, tamen habent beneficium diuisionis, si omnes sunt soluendo, sicut dicimus in fideiussoribus. *per tex. in l. inter fideiussores, et l. inter eos, ff. de fideiuss. latè Bellon. d. decis. 14. num. 20. et seq. et nu. 126. cum seq.*

136 Si verò plures simul negotium exerceant, tunc quilibet tenetur pro rata. *l. 1. §. fin. ubi Bart. ff. de exercit. Osasc. dicta decis. 150. num. 6. Natt. cons. 567. num. 1. Paris. d. cons. 93. num. 1. et seq.*

137 *par. 1.* secus si essent plures socij vnius negotiationis, & moram traherent in diuersis locis:

138 hoc enim casu ad inuicem censentur præpositi, & quilibet ipsorum in solidum tenetur ex contractu alterius, *uide Bellon. loco cit. num. 6. et seq.*

139 Obserua 7. quod mandatum regulariter non præsumitur, nisi quo ad res venales tantùm, & non circa alia; & ità intelligi debet mandatum in societate conuentionali. *Bellon. d. decis. 14. n. 67.*

140 vbi etiam dicit, quod in societate incidenti vnus ex socijs non obligat alium. *Natt. cons. 567.*

141 *num. 5.* vbi, quod si duo fratres, vel alij habeant bona, vel hæreditatem communem, & vnus contrahat debitum, ille tantùm debet sol-

142 uere absque grauamine alterius: non enim sufficit, contractum esse manente societate, sed necesse esset probare, quod occasione communis vtilitatis contraxerit, *per tex. in l. non debet alteri. ff. de reg. Iur. et in l. iure societatis. ff. Pro soc.*

143 Obserua 8. quod Institor tacitè in re communi non constituitur, sed tantùm expressè: quia si sunt plures socij, vnus non potest præponere

144 tacitè, nisi parti suæ, non autem alienæ. *Bellon. d. decis. 14. num. 65. et 66.* vbi addit, quod

145 socij, qui ab alijs Procuratores constituuntur, statim ac decoxerunt, censentur reuocati.

146 Obserua 9. quod Dominus tenetur etiam de dolo, & culpa Institoris delinquentis in officio, vel exercitio sibi commisso, quia potest Domino imputari, eo quod bonam familiam non elegerit; hoc tamen procedit, si Dominus sciuit, delictum fieri à familia, illudque potuit prohibere, & non prohibuit; secus si nesciuit, vel illud prohibere non potuit, præsertim si nihil ad eum peruenit. *Afflict. d. decis. 82. num. 3. & seq. Bellon. d. decis. 14. num. 1. & seq.*

SVMMARIVM.

147 *Vt obligatio ad interesse quanti plurimi locum habeat, quæ requirantur, & num. seq. vsque ad fin.*

148 *Quando testes reddere debeant rationem dicti sui etiam non interrogati.*

149 *Quando in obligatione, et interpellatione exprimi debeat dies, et locus solutionis.*

150 *Si quis constituatur in mora per procuratorem, constare debet in actis de legitimo mandato.*

151 *Coniunctus pro coniuncto interpellans non constituit debitorem in mora.*

152 *Non dicitur in mora qui potest se aliqua exceptione tueri, quominus soluat.*

153 *Interesse non debetur, quando eodem modo res fuisset in manibus Creditoris peritura.*

154 *Quomodo probetur pretium commune.*

155 Per

155 *Fer petitionem partis indebitæ excusatur debitor à mora: limitatur ibidem.*

156 *Debitor tenetur soluere canonem pro re emphiteotica in eo loco, vbi res est.*

157 *Tutor non mittens frumentum, vel alias merces pupilli ad alium locum, vbi cariùs venditur, non tenetur de isto lucro, siue interesse.*

Quæstio VIII.

Quando locum habeat obligatio ad interesse quantiplurimi.

147 RESp. quod ad hunc effectum multa requiruntur: primò enim testes reddere de-
148 bent rationem dicti sui etiam non interrogati. *Bart. in tract. de Testi. in ver. testis dicit aliquem &c. nu. 5. Bald. in l. 3. in fin. C. de Iur. dom. impetr. Rolan. cons. 35. nu. 14. lib. 1.*
149 Secundò requiritur, quod in obligatione, & interpellatione sit expressus dies, & locus solutionis. *l. aut qui aliter. §. 1. ff. Quod vi, aut clam &c. Bart. in l. cum filius. §. fin. ff. de verb. oblig. Alex. cons. 33. nu. 9. lib. 6. Afflict. dec. 316. nu. 4. in fin. Card. Seraphin. dec. 1252. nu. 1.*
150 Tertiò, si quis constituatur in mora per procuratorem, constare debet de legitimo mandato, quod debet ostendi, quia in extraiudicialibus non tenetur reus de illo excipere. *Afflict. dec. 316. num. 3. Gratian. discept. for. cap. 42. nu.*
151 *21. et seq. Surd. dec. 215. nu. 1.* vbi etiam dicit, quod coniunctus pro coniuncto interpellans non constituit debitorem in mora.
152 Quartò debitum debet esse liquidum: nam si rationes essent intricatæ, cessat ratio quantiplurimi, quia non dicitur in mora qui potest se aliqua exceptione tueri, quominus soluat. *l. si quis solutioni. ff. de Vsur. Menoch. de Arb. Iud. cas. 220. nu. 46. Card. Seraphin. d. decis. 1252. num. 1. in fin.* subdens *num. 2.* quod valor quantiplurimi in frumento, & similibus, quæ vltra triennium non durant, non crescit perpetuò à die moræ, sed restringitur ad triennium. *Surd. dec.*
153 *81. per tot.* vbi dicit, quod interesse non debetur, quando eodem modo res fuisset in manibus creditoris peritura. *Gratian. d. cap. 42. num. 23. & seq.* vbi, quod iusta dicitur exceptio, quando debitum non est liquidum, etiamsi proueniat ex instrumento habente executionem paratam.
154 Quintò probari debet pretium verum commune, & ad hunc effectum debet constare, quod tali tempore, ante, & post in foro publico res tanti communiter valuit, seu vendebatur in loco destinatæ solutionis: nihil enim refert, si in alio loco cariùs venderetur. *Afflict. dec. 316. nu. 7. et seq.* nec sufficeret probare, quod à singulis tanti res vendebatur. *Bart. in l. pretia rerum. §. nonnullam. ff. ad l. falc. & in l. septem. C. de erogat. milit. ann. lib. 12.* vbi dicit, quod si res pluris, vel minoris extra forum vendita fuerit, non debemus illum locum inspicere, sed æstimatio semper consideranda est secundùm locum publici fori. *Afflict. d. dec. 316. num. 5. & seq.* quod intelligendum est de pretio rerum venalium. *vt supra diximus. n. 108.*
155 Sextò requiritur, quod fuerit petitum verum, & integrum debitum; nam per petitionem partis indebitæ excusaretur debitor à mora, si interpellatus non soluit: nisi creditor offerat se accipere partem verè debitam. *Ias. in l. properandum. §. siue autem alterutra. q. 5. num. 17. C. de Iud. Cagn. in l. non potest videri improbus. n. 6. de reg. iur. quos refert, & sequitur Gratian. d. cap. 42. num. 42.* subdens, quod non est opus, vt ipse debitor fateatur se debitorem in parte, aut offerat partem debitam, cum non sit verisimile, quod petens totum, sit recepturus partem. *vide Bart. in l. qui solidum. 80. ff. de leg. 2.*
156 Septimò si creditor, & debitor sint diuersi fori, & solutio debet fieri respectu alicuius rei, & pro aliqua re, vt si quis canonem soluere teneatur pro re emphiteotica, debet constare, quod creditor erat paratus recipere in eo loco, vbi res est; non enim tenetur debitor in tali casu ire extra locum sui domicilij. *Bart. in l. item illa, num. 9. ff. de Constit. pec. Gratian. d. cap. 42. num. 20. & 43.*
157 Quæres, an tutor non mittens frumentum, vel alias merces pupilli ad alium locum, vbi cariùs venditur, teneatur de isto lucro, siue interesse? negat *Bald. in l. fin. §. fin. C. de Admin. Tut.* vbi dicit, quod tutor frumentum pupilli vendere potest in eo loco, vbi est, non expectando caristiam, nec tenetur mittere ad alia loca.

SVMMARIVM.

1 *Bona feudalia regulariter hypothecari non possunt sine Domini licentia: declaratur num. 20. limitatur num. 5. & seq.*

2 *Bona feudalia non veniunt in generali obligatione.*

3 *An bona emphiteotica, vel fideicommisso subiecta veniant in generali obligatione, & num. 13. 22. 28. et 30.*

4 *Si filius bonis paternis in fauorem fratrum, aut Agnatorum renunciet, talis renunciatio non trahitur ad bona feudalia.*

3 *Feudum hæreditarium, vel emptum pro hæredibus, et successoribus hypothecari, et alienari potest.*

6 *Pater potest disponere de feudo hæreditario in præiudicium filiorum.*

7 *Super feudo hæreditario potest imponi census sine consensu Domini directi.*

8 *Feudum in dubio præsumitur hæreditarium.*

9 *Emphiteusis hæreditaria transit etiam ad hæredes extraneos.*

10 *Emphiteusis Ecclesiastica quando transeat ad extraneos hæredes, et nu. 11. et 26.*

11 *Clausula pro se, hæredibus, et successoribus quibuscunque æquipollet clausulæ, & quibus dederit.*

12 *An, & quando feudum ex causa dotis hypothecari possit.*

13 *Bona emphiteotica fauore dotis veniunt in generali obligatione non obstante statuto contrarium disponente.*

14 *Feudum hypothecari potest, quando in inuestitura data fuit libera, & absoluta potestas alienandi.*

15 *Quid si data fuit facultas vendendi.*

16 *Feudum hypothecari potest de licentia Domini ex-*

expressa, vel tacita, & quando id procedat.

17 *Assensus à Domino obtentus per Vassallum, vt possit feudum obligare, non extenditur ad obligationes præcedentes.*

18 *Quid si feudum obligetur absque traditione, animo luendi.*

19 *In omni casu, quo feudum obligari posset, non intelligitur obligatum, nisi in eius possessionem quis fuerit inductus.*

20 *Fructus, & commoditates feudi pignorari possunt, & quando id procedat.*
An possit Vassallus pro dictis fructibus constituere ius vsusfructus in re feudali. ibid.

21 *Quid si fieret venditio huiusmodi fructuum ad longum tempus.*

22 *Fructus rei emphiteoticæ an veniant in generali obligatione, si proprietas ipsius rei prohibita sit alienari.*

23 *Melioramenta facta in re feudali possunt hypothecari.*
Huiusmodi melioramenta transeunt etiam ad hæredes extraneos. ibid.

24 *Melioramenta facta in re emphiteotica transeunt similiter ad hæredes etiam extraneos.*

25 *Feuda possunt hypotecari, & alienari in locis, vbi redacta sunt instar bonorum patrimonialium.*

26 *Emphiteusis ecclesiastica an hypothecari, & alienari possit in extraneum.*

27 *Castrum in dubio præsumitur liberum, non feudale.*

28 *Res emphiteotica non potest obligari sine Domini licentia, quando obligatur pro quanto valet.*

29 *Stante expressa prohibitione alienationis incurritur caducitas ob impositionem census super re emphiteotica.*
Quid si emphiteotica censum extinguat ante factam intimationem acceptationis huiusmodi caducitatis. ibidem.

30 *Resoluta emphiteusi resoluuntur omnes obligationes.*

31 *In concessione emphiteusis alicui facta à laico pro hæredibus, & successoribus, includuntur etiam extranei.*
Quid si dominium directum dictæ emphiteusis postea transeat in Ecclesiam. ibidem.

32 *Quid si emphiteusis ab Ecclesia alicui concessa fuerit pro se, & suis hæredibus ex eo legitimè descendentibus.*

33 *An bona prohibita alienari, possint per filium alienari ad computum legitimæ.*

34 *Quid si vsui, & decori primogenituræ deseruiant.*

35 *An monasterium ex persona ingressi succedat in feudo.*

36 *In omni feudo regulariter est in electione Vassalli, an velit personaliter seruire, vel soluere pecuniam, nisi esset electa industria personæ.*

37 *An Vassallus possit subinfeudare, seu feudum cedere Ecclesiæ absque consensu Domini.*

38 *An obtinens feudum ab Ecclesia, possit illud alteri cedere.*

39 *An consuetudines feudorum ligent Ecclesias, & ecclesiasticas personas.*

40 *An Ecclesia Vassalla, quæ tenet feudum à laico, possit subinfeudare sine consensu Domini directi.*

41 *An feudum possit legari Ecclesiæ.*

42 *Quando debeatur æstimatio rei legatæ.*
Quando hæres condemnari possit ad fructus rei legatæ. ibidem.

43 *Quando agitur de Regalibus, possessor de titulo suæ possessionis docere cogitur.*

CAP. V.

De Feudo, & Emphitheusi.

Quæstio I.

An bona feudalia possint hypothecari.

1 RESp. quod regulariter hypothecari non possunt sine Domini licentia, siue agatur de
expressa bonorum obligatione, siue de tacita, vt
quando ob administrationem tutelæ, lex in administrantis bonis hypothecam tacitè inducit. *cap.
1. vbi DD. de Probib. feud. alienat. per Frideric.
latè Neguss. de Pignor. in 2. mem. 2. par. princ.*
2 *num. 43.* vbi dicit, qund bona feudalia non veniunt in generali obligatione, & ideò super illis
non potest intentari Saluianum interdictum, cum
in tali casu cesset hypotheca; vnde si quis contrahat, & obliget omnia bona sua, non cadit à
feudo, quia non includitur feudum in tali obligatinne. *Bald. in d. cap. 1. de probib. feud. alien.
per Frideric. Pacif. de Salu. inter. insp. 3. cap. 2.*
3 *num. 45. et seq.* vbi etiam dicit, quod nec bona
emphiteotica veniunt in generali obligatione,
quandn expresse prohibita sunt alienari sub pęna caducitatis, vel quando alienatio esset prohibita alienationis latè sumpto vocabulo. *Rot.
decis. 426. num. 1. par. 1. Diuers. Pen. decis. 632.
Card. Seraphin. decis. 1290. nu. 5. Merlin. dec. 86.
num. 5.* quemadmodum nec in generali obligatione veniunt bona fideicommisso subiecta. *Surd.
decis. 292. num. 19. Coccin. dec. 495. num. 2. Comitol. dec. 107. num. 6.* vbi dicit, quod bona restitutioni obnoxia non veniunt in generali obligatione, quando ex ea fieret præindicium fideicommissarijs, vel hæres incideret in pœnam. *Gratian.
decis. 17. nu. 18. Rosenth. de feud. cap. 7. conclus.
22. num. 11. et seq. et cap. 9. mem. 1. conclus. 13. n.*
4 *6. et seq. ac nu. 15. cum seq.* vbi addit, quod si filius bonis paternis in fauorem fratrum, aut agnatorum renunciaret, hæc renunciatio non
traheretnr ad bona feudalia, quia feuda non sunt
de ijs bonis, quæ ex successione patris debentur,
aut acquiruntur filio; vnde renunciatione speciali circa ea opus est. *per tex. in cap. in generali
alienatione, vbi omnes, Si de feud. defunct. etc.*
5 Limita, quando feudum est hæreditatinm, aut
si emptum fuerit pro hæredibus, & successoribus: tunc enim hypothecari, & alienari potest
etiam ad fauorem extranei. *Natt. cons. 501. n. 20.*
6 vbi dicit, qnod quando feudum est hæreditarium, potest pater de eo disponere in præindicium filiorum. *Cenc. de Censib. par. 1. cap. 2. q. 2.
art. 1. nu. 17. Rot. decis. 211. num. 9. et seq. par. 5.*
7 *tom. 1. recent.* vbi, qund eo casu potest super re
feudali imponi census sine cousensu Domini directi. *Pacif. de Salu. inter. insp. 3. cap. 2. nu. 66.*
8 *et seq.* vbi etiam obseruat, quod feudum in
dubio

dubio præsumitur hæreditarium.

9 Idem dicendum est, quando emphiteusis est hæreditaria, quia tunc transit etiam ad hæredes extraneos. *Card. Mantic. de Coniect. vltim. volunt. lib.7. tit.9. num.6. Coccin. dec. 32. num.10. & dec.343. num.3. Rot. in Nonantulana bonorum 14. Iunij 1610. coram Card. Sacrato, quæ est dec.*
10 *286. par.3. Recent.* vbi, quod emphiteusis etiam ecclesiastica est transitoria ad heredes extraneos, si data fit in perpetnum, vel cum clausula. *ad habendum, & quicquid placuerit faciendum*, vel cum clausula, *quibus dederit &c.* vel si in inuestitura posita fuerit reseruatio directi dominij immediatè post dictam clausulam, *quicquid placuerit faciendum*. vel si concessa fuerit expressa facultas alienandi. *Buratt. dec.87. num.10. & seq. Card. Seraphin. dec.868. num.3. & decis.559. nu. 18.* vbi, quod clausula, *pro se, hæredibus, & suc-*
11 *cessoribus quibuscunque*, æquipollet clausulæ, *& quibus dederit. Vinc. de Franch. dec.235. Clar. in §. emphiteusis, q. 28. vers. quicquid tamen &c.* vbi subijcit, quod emphiteusis ecclesiastica concessa pro se, & hæredibus nunquam transit ad extraneos hæredes, sed tantummodò ad filios, siue descendentes ipsius recipientis, nisi vltra debitas solemnitates expressè concessa fuerit etiam pro hæredibus extraneis, vel in ipsa inuestitura adsint talia verba, quæ hoc importent, *vide quæ infra dicemus quæst. seq.*

12 Limita 2. quando concurrit causa dotis, quia tunc feudum hypothecari potest, si non adsint alia bona, ex quibus dos solui possit. *Pacif. loco cit. num.69. & seq.* vbi ampliat, etiamsi primogenitus, cui dos soluta fuit, prædecesserit Patri; nam adhuc Baronia transit ad quoscunque cum dicta hypotheca, & obligatione. *Rot. decis. 167. num.41. par.5. tom.1. recent. Surd. dec.160.*
13 *nu.3.* vbi, quod bona emphiteotica fauore dotis veniunt in generali obligatione non obstante statuto disponente, vt ea non veniant in generali obligatione bonorum. *Afflict. dec.111. num.6. quamuis alij apud Rosenth. d. cap.9. mem.1. conclus.13. nu.17. contrarium sentiant.*

14 Limita 3. quando in inuestitura data fuit libera, & absoluta potestas alienandi. *Rosenth. d. cap.9. conclus.33. num.4. Rot. d. decis.167. nu.41. Pacif. d. inspect. 3. num.56.* subdens, quod Vas-
15 sallus, cui data fuit licentia vendendi feudum, illud hypothecare non potest, cum aliud sit vendere, aliud obligare.

16 Limita 4. quando adesset licentia Domini expressa, vel tacita, vt si feudum hypothecaretur Domino, vel pro necessitatibus, & seruitijs ipsius Domini. *Neguf. loco cit. in 2. mem. 2. par. princip. num.44. & seq.* vbi etiam dicit, quod si plures essent Domini, & feudum esset diuiduum, posset pignorari vni ex Dominis etiam alijs dissentientibus; secus si feudum esset indiuiduum, tunc enim Vassallus pignorans caderet ab ipso feudo, illudque rediret ad Dominos, qui alienationi non consenserunt. *Bald. in cap.1. num.1. & seq. de Probib. feud. alienat. per Feder. Pacif. d. insp.3. cap.2. num.61.* vbi *nu.81. cum seq.* ob-
17 seruat, quod si quis assensum Domini obtinuerie, vt posset feudum obligare, talis assensus ad obligationes præcedentes iam factas non extenderetur.

18 Limita 5. si feudum obligetur absque traditione, animo luendi. *Bald. in d. cap.1. num.1. de Probib. feud. alienat. per Feder. & in cap. 1. §. aut si libellario. num.4. Quib. mod. feud. amitt. Neguf. vbi supra, num. 47. Pacif. d. cap.2. num.62.*
19 *& seq.* vbi obseruat, quod in omni casu, quo feudum obligari posset, non intelligitur obligatum, nisi in eius possessionem quis fuerit inductus.

20 Limita 6. vt supradicta conclusio procedat respectu dominij, & proprietatis, non autem respectu fructuum, & commoditatum illius: fructus enim, & cnmmoditates feudi pignorari possunt, vbi Vassallus obligaret se actione personali ad huiusmodi fructus, & commoditates; licèt non posset pro dictis fructibus, & commoditatibus constituere ius vsusfructus in re feudali, quia tunc constitueret ius in re, & esset quædam alienatio. *Bald. in d. §. aut si libellario. num.3. in fin. Neguf. loco cit. in 2. mem. 2. par. num.48. & 49. Pacif. d. insp.3. cap.2. num.72. & seq.* vbi di-
21 cit, quod fructus feudi vendi, & alienari possunt, dummodò non fiat venditio ad longum tempus. *Coccin. dec. 56. num.8.* vbi, qnod fru-
22 ctus rei emphiteoticæ veniunt in generali obligatione, etiamsi proprietas ipsius rei prohibita fit alienari.

23 Limita 7. in melioramentis factis in re feudali: hæc enim hypothecari possunt, & non solum ad filios, sed etiam ad quoscunque etiam extraneos hæredes transeunt. *Bald. in cap.1. §. si vassallus, in lit. Hic finit. lex. Dom. Federic. Paris. consil. 28. num. 2. lib.3. Pacif. d. insp. 3. cap.2. num.52.*
24 *et 83.* vbi idem dicit in melioramentis factis in re emphiteotica.

25 Limita 8. in loci, in quibus feuda redacta sunt instar bonorum patrimonialium, vt in Gallia: nam attenta tali consuetudine possunt hypothecari, & alienari. *Guid. Pap. dec.297. Gozad. cons. 26. num.8. & cons.90. num.9. Peregrin. de fideicom. art.6. num.30. & art.32. num.53. Pacif. loc. cit. d. insp.3. cap.2. nu.79. & seq.* vbi, quod hoc
26 etiam procederet in emphiteusi ecclesiastica, quando bona locari solita, instar allodialium ex consuetudine redacta sunt. *Rot. decis.319. num. 1. et 2. et dec.371. num.24. et 25. par.5. tom.1. recent.* vbi, quod bona emphiteotica etiam ecclesiastica vigore constitutionum Bonifacianæ, & Paulinæ redacta sunt instar allodialium, ità vt emphiteuta possessor possit liberè disponere inter viuos, & in vltima voluntate ad fauorem extraneorum, etiam cum exclusione in inuestitura successiuè vocatorum, & bona prædicta sub vniuersali institutione continentur, etiamsi specialis illorum mentio facta non fuerit. *vide Alex. consi.91. vers. non obstat etc. lib. 1. Menoch. lib.4. præsumpt.197. n.13. Peregrin. de fideicom. art.6. num.30.*

An verò pater possit filijs præiudicare, quando emphiteusis concessa fuit intuitu, & contemplatione etiam filiorum, vel ex mera liberalitate concedentis, dicemus infra *num.138. et seq.*

27 Notandum est autem, quod Castrum in dubio præsumitur liberum, non autem feudale; omnia enim præsumuntur libera, & allodialia, nisi feudalia probentur, cum feudum sit seruitus, quæ non præsumitur. *cap.1. §.1. vers. defuncto, Si de feud.*

feud. fuer. controuer. int. Dom. & Agnat. cap. 1. *iuncta gloss.* 1. *de controuer. int. mascul. & foemin. Parif. conf.* 20. *num.* 1. *lib.* 1. *latè Rot. dec.* 93. *nu.* 30. *& seq. & dec.* 211. *num.* 8. *cum seq. par.* 5. *tom.* 1. *recent.*

28 Notandum 2. quod res emphiteotica non potest obligari sine Domini licentia, quando obligatur pro quanto valet, ità vt non sit spes luitionis. *vt post Alciat. Neguf. et alios trad. Surd. dec.* 173. *nu.* 1. *Pen. dec.* 632. *nu.* 7. *et* 8.

29 Notandum 3. quod stante expressa prohibitione alienationis incurritur caducitas ob impositionem census super re emphiteotica, licèt ex quadam æquitate excusetur emphiteuta, si censum extinguat ante factam intimationem acceptationis huiusmodi caducitatis, cum ius Domini directi in tali casu non sit effectum deterius. *Card. Seraphin. dec.* 1290. *num.* 12. subdens n. 13.

30 quod si in concessione emphiteusis expressè non fuit prohibita hypotheca, tunc hypotheca in re emphiteotica durabit, quandiù durat emphiteusis, licèt ea resoluta resoluantur omnes obligationes. *l. lex vectigali. ff. de Pignor.*

31 Notandum 4. quod in concessione emphiteusis alicui facta à laico pro hæredibus, & successoribus, includuntur etiam extranei, etiamsi deinde dominium directum dictæ emphiteusis transfear in Ecclesiam, quia attenditur origo successionis, quæ est laicalis. *Card. Caualer. decis.* 316. *num.* 5. *et seq.* vbi, quod emphiteusis semel facta transmissibilis ad hæredes extraneos, semper durat talis. *Anchar. conf.* 165. *nu.* 2. *Merlin. dec.* 872. *num.* 1. *et seq. Clar. in §. emphiteusis q.* 28. *Rot. dec.* 750. *nu.* 1. *part.* 3. *recent.* vbi addit, quod

32 emphiteusis ab Ecclesia alicui concessa pro se, & suis hæredibus ex eo legitimè descendentibus, dicitur partim ex pacto, & prouidentia, & partim hæreditaria, & ideò in ea non succeduut nisi descendentes legitimi, & hæredes hæreditatis, non autem sanguinis tantùm.

33 Notandum 5. quod bona prohibita alienari, non possunt per filium alienari ad computum legitimæ, si extent alia bona tali prohibitioni non subiecta. *Rot. dec.* 113. *num.* 4. *par.* 2. *Diuers. et dec.* 235. *num.* 8. *et seq. par.* 4. *tom.* 1. *recent.* vbi,

34 quod nec domus paterna, nec eius mobilia alienari possunt, si hæc vsui, & decori primogenituræ deseruiant.

35 Notandum 6. quod monasterium ex persona ingressi succedit in feudo, siue feudum habeat annexam dignitatem Ducatus, Marchionatus &c. siue non, dummodò Monasterinm sit capax bonorum, & seruitium possit præstare per se, vel per substitutum, alioquin feudum ad Dominum reuertitur. *ut tradunt DD. communiter in auth. ingressi. C. de Sacros. Eccles. et in cap. in præsentia. vbi Dec. num.* 290. *cum seq. & alij. de Probat. cap. auditis. de Præscript. cap. inter dilectos, de fid. instrum. Alex. conf.* 10. *num.* 8. *lib.* 5. *Afflict. dec.* 320. *nu.* 2. *et* 3. *et ita sentiunt alij apud Clar. in §. feudum. qu.* 78. vbi, quod hoc procedit durante vita feudatarij, seu ingressi. *Capic. dec.* 10.

36. *num.* 10. vbi obseruat, quod in omni feudo regulariter est in electione Vassalli, an velit personaliter seruire, vel soluere pecuniam, nisi esset electa industria personæ. *Genuens. in tract. de Eccles. q.* 13. *per tot. quicquid dicat gloss. in cap. scripsit. uer. dignitate.* 27. *q.* 2. *et alij.*

37 An verò Vassallus possit subinfeudare, seu feudum cedete Ecclesiæ absque consensu Domini? Resp. quod aut subinfeudatio expressè fit Ecclesiæ in perpetuum, & tunc non valet; aut fit simpliciter, & tunc valet, sed resoluto iure ipsius Vassalli feudum reuertitur ad Dominum. *latè Genuens. in d. tract. de Eccles. q.* 17.

38 Obserua tamen, quod obtinens feudum ab Ecclesia, non potest illud alteri cedere inconsulto Romano Pontifice. *propter extrauag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien.* vbi in specie infeudatio prohibetur; quamuis enim secundùm communem conclusionem consuetudines feudo-

39 rum ligent etiam Ecclesias, & ecclesiasticas personas, id tamen intelligendum est, nisi contrarium sit expressum in iure canonico. *vt tradunt omnes in cap.* 1. *de His, qui feud. dar. poss. Bald. in cap.* 1. *§. præterea, de Capit. Corrad. Mantic. de Tacit. lib.* 23. *tit.* 26. *num.* 8. *Genuens. in tract.*

40 *de Eccles. q.* 23. *num.* 1. *et seq.* vbi etiam dicit, quod Ecclesia Vassalla, quæ tenet feudum à laico potest subinfeudare sine consensu Domini directi, quemadmodum potest fieri in feudo sæculari de iure communi; quod tamen intelligendum est, dummodò accedat assensus Summi Pontificis, cum in hoc etiam casu obstet dispositio. *d. extrauag. Ambitiosæ*: tum quia in ea in specie prohibetur infeudatio, tum etiam quia prohibetur omnis alienatio, per quam dominium transfertur, immò etiam locatio vltra triennium; constat autem, quod per subinfeudationem transfertur vtile dominium. *ut d. idem Genuens. d. q.* 23. *num.* 1.

41 Obserua 2. quod feudum legari non potest Ecclesiæ, cum non possit alienari. *cap.* 1. *§. donare. Qualit. olim poter. feud. alien. cap.* 1. *de success. feud. cap.* 1. *de Prohib. feud. alienat. per Frider.*

42 debetur tamen in tali casu æstimatio, tum quia nullum inde ipsi Domino feudi, neque Agnatis præiudicium irrogatur, & voluntas defuncti eo modo, quo fieri potest, suum effectum sortitur: tum etiam quia, quod res feudalis alienari non possit, non procedit ex natura ipsius rei, sed ex pacto, & prouidentia ipsius Domini concedentis; & ideò de se est alienabilis; quemadmodum debetur etiam æstimatio, si legetur res dotalis, vel fideicommisso subiecta, aut minoris, vel Ecclesiæ, licèt huiusmodi res alienari non possint. *latè Mantic. de Coniect. ultim. uol. lib.* 9. *tit.* 11. *per tot.* vbi etiam dicit, quod etsi æstimatio debeatur, hæres tamen ad fructus ipsius rei nullo modo debet condemnari, neque etiam ad vsuras, nisi post litem contestatam. *Genuens. in d. tract. de Eccles. q.* 21. *per tot.*

43 Notandnm 7. quod quando agitur de Regalibus, quale est merum, & mixtum imperium. *cap. un. Quæ sint Regal.* non conceditur feudatario manutentio, etiamsi essee in possessione, nisi constet de titulo habito à Principe, quia Regalia sine expressa Principis concessione haberi non possunt. *l. quicunque, & ibi Luc. de Penn. col.* 2. *circa med. vers. fortiùs &c. C. de fund. Limitroph. lib.* 11. *Roland. conf.* 89. *num.* 21. *lib.* 2. vbi dicit, quod regula illa, videlicet quod non cogitur quis ostendere titulum suæ possessionis, fallit in feudalibus, si Dominus hoc requirit, & requisitus

tus non neget se Vassallum. *Afflict. decis.* 122. *num.*2. *& seq. Vrsill. ad eundem dec.*267. *num.*3. *Bellemer. dec.*433. vbi dicit, quod in his, quæ non possunt haberi nisi ex concessione Principis, non sufficit possessio. *Caput aq. dec.*304. *num.*2. *par.*3. vbi, quod in iurisdictionalibus possessio sine titulo nihil operatur. *Achill. decis.*5. *de Restit. spol. Card. Seraphin. dec.*1047. *num.*9. *&* 10. *Peregr. de Iur. fisc. lib.*7. *tit.* 3. *num.* 20. vbi dicit, quod is, qui regalia possidet, de titulo suæ possessionis docere cogitur, alioquin ad Fisci Regij instantiam, & eius procuratoris fiscalis priuari poterit. *Couar. pract. quæst. cap.*17. *nu.*6. *vers. primum vbi de iuribus &c. Menoch. de retinen. poss. remed. vlt. num.*24. vbi subdit, quod ad hunc effectum sufficit titulus præsumptus, qui robur addat ipsi possessioni.

SVMMARIVM.

44 *In iure non est permissa concessio emphiteusis Ecclesiæ vltra tres personas, idest recipientis, filiorum, & nepotum: declaratur nu.*48. *limitatur nu.*49. *& seq.*

45 *Quando agitur de emphiteusi ecclesiastica, hæredum appellatione veniunt solum hæredes sanguinis, & descendentes: limitatur num.* 49. *& seq.*

46 *Emphiteusis ecclesiastica non transit in fiscum, & num.*52.

47 *Emphiteusis Ecclesiæ non venit in generali institutione bonorum.*

48 *Quid si Emphiteusis ecclesiastica ex præscriptione acquisita sit.*

49 *Emphiteusis ecclesiastica accedente beneplacito Apostolico potest in perpetuum concedi, & liberè alienari.*

50 *Quando in emphiteusi concessa ad tertiam generationem comprehendantur pronepotes.*

51 *An, & quando emphiteusis Ecclesiæ ad hæredes extraneos transeat, & nu.*52. *cum seq.*

52 *Per clausulam, & quibus dederit, censetur solum data facultas alienandi primo acquirenti.*

53 *Quando pensio est magna, & fructibus correspondet, emphiteusis Ecclesiæ transit ad hæredes extraneos, & num.*54.
Quando pensio dicatur magna. ibidem.

54 *Quando contractus dicatur censualis, & quando emphiteoticus.*

55 *In emphiteusi Ecclesiæ attenditur loci consuetudo.*

56 *Emphiteusis Ecclesiæ, quæ semel iure hæreditario cœpit esse apud hæredem extraneum, transit etiam ad alios extraneos, ad quos transit hæreditas.*

57 *Quid si res sterilis Ecclesiæ in emphiteusim concessa fuerit ei, qui illam fertilem fecit.*

58 *Quæ dicatur res sterilis.*

59 *Quando Ecclesia, etiam pro se retinere volens, teneatur renouare.*

60 *Quando petens renouationem debeat esse hæres vltimo loco inuestiti, & quando sufficiat, quod sit proximior.*

61 *In bonis emphiteoticis attenditur proximitas vltimi successoris, non autem primi acquirentis.*

62 *Prælatus non tenetur renouare, nisi cum eisdem conditionibus, quæ ab extraneo offeruntur.*

63 *Emphiteusis priuati, & Ecclesiæ, quando transeat ad fœminas.*

64 *Quando fœminæ ad feudum, vel Emphiteusim admittantur simul cum masculis, & quando ordine successiuo.*

65 *An in emphiteusi concessa pro se, filijs, & nepotibus comprehendantur filiæ, & n.*71.

66 *An in contractibus masculinum concipiat fœmininum.*

67 *Emphiteusis simpliciter accepta, nulla facta mentione filiorum, vel descendentium, intelligitur pro masculis tantùm: limitatur nu.*71.

68 *In testamentis ea verba, si sine filijs decesserit, intelliguntur de masculis, non autem de fœminis, stante statuto fœminarum exclusiuo: limitatur num.*71.

69 *Verbum, descendens, restringitur ad masculos tantùm, stante dicto statuto exclusiuo fœminarum: limitatur num.*71.

70 *An in Emphiteusi recepta pro se, & filijs, comprehendantur nepotes.*

71 *Quando fœminæ admittantur ad emphiteusim simpliciter receptam, vel pro se, & filijs.*

72 *Emphiteusis priuati in dubio præsumitur perpetua.*

73 *An emphiteusis præsumatur perpetua, quando quis vti emphiteuta spatio* 30. *annorum canonem soluit.*

74 *Præscriptio eam naturam sequitur, quam res ipsa generaliter, & propriè habet.*

75 *Quando emphiteusis priuati transeat etiam ad extraneos.*

76 *Quid si talis emphiteusis deinde perueniat in personam, seu locum priuilegiatum, vt est Ecclesia.*

77 *Emphiteusis semel facta transmissibilis ad hæredes extraneos semper durat talis.*

Quæstio II.

An, & quando bona Ecclesiæ concedi possint in emphiteusim perpetuam, & quando hæc in extraneos transeat.

44 IN iure non est permissa concessio emphiteusis Ecclesiæ vltra tres personas, idest recipientis, filiorum, & nepotum, §. *emphiteusim. Auth. de non alien. reb. Eccles. Bald. cons.* 375. *num.*5. *lib.*4. *Ruin. cons.* 160. *nu.*1. *lib.*1. *Couar. var. resol. lib.*2. *cap.*17. *num.*6. *Comitol. decis.*96. *num.*32. *Rot. decis.*314. *nu.*9. *&* 10. *par.*5. *tom.*1.
45 *Recent.* vnde non transit in extraneos hæredes, etiamsi concessa fuerit pro hæredibus, & successoribus, vel pro hæredibus in perpetuum ipsius contrahentis cum Ecclesia: quia quando agitur de emphiteusi ecclesiastica, hæredum appellatione veniunt solum hæredes sanguinis, & descendentes, & sic emphiteusis dicitur ex pacto, & prouidentia. §. *alienationis. Auth. de non alienan. Rolan. cons.*96. *num.*6. *& seq. & num.* 58. *cum seq. lib.*1. *Io. Mar. Riminal. cons.* 437. *num.*4. *&* 5. *Ruin. d. cons.*160. *num.*9. 10. *et* 15. *lib.*1. *Rot. decis.*381. *nu.*2. 4. *et seq. et decis.*60. *nu.*11. *par.*5. *tom.*1. *Recent. Merlin. decis.*583. *num.*2. 3. *et* 16.
46 *Surd. dec.*254. *num.*22. vbi, quod talis emphiteusis non transit in fiscum, et *decis.* 15. *num.*8. vbi,

47 vbi, quod emphiteusis Ecclesiæ non potest ve-
nire in generali institutione bonorum, *Genuens.*
in tract. de Eccles. q.88. num.4. Honded. cons.92.
nu.19. & seq. lib.1. Gratian. discept. for. cap.351.
num.17. Couar. var. lib.2. cap. 17. num.6. Card.
Mantic. de Tacit. lib.22. tit. 19, Card. Seraphin.
decis.868. num,2.
48 Hoc tamen procedit in dubio, quando sim-
pliciter conceditur emphiteusis Ecclesiæ: præsu-
mitur enim Ecclesia inuestiens se conformasse
cum dispositione iuris communis. *Rot. d. decis.*
314. num. 10. par.5. tom. 1. Recent. Couar. var.
lib.2. cap.17. num.6. vbi etiam dicit, quod em-
phiteusis ecclesiastica ex præscriptione acquisi-
ta, si de eius origine non constar, eamdem con-
ditionem, & qualitatem habet, vt nec ad hære-
des extraneos transeat, nec perpetua sit.
49 Vnde limitatur *1.* quando ex inuestitura con-
staret, emphiteusim esse perpetuam: potest enim
emphiteusis ecclesiastica accedente beneplacito
Apostolico, seu solemnitate à iure requisita, in
perpetuum concedi, eum eadem res possit etiam
liberè alienari. *§. licentiam. Auth. de Alienat. &*
Emphiteus. Rot. d. decis. 314. num. 11. & 12. &
decis.381. numer.13. par.5. tom.1. Recent. Card.
Mantic. de Tacit. lib.22. tit.19. num.33. & sic po-
test concedi filijs, nepotibus, & omnibus descen-
dentibus in infinitum. *vt obseruat etiam Roland.*
cons.96. num.18. & seq. lib.1. quinimmo etiamsi
50 concedatur ad tertiam generationem, diligen-
ter consideranda sunt verba inuestituræ: nam si
in ea posita sint aliqua verba, ex quibus appa-
reat, esse distinctam personam acquirentis ab
alijs descendentibus, puta si emphiteusis con-
cessa fuerit vsque ad tertiam generationem ex-
pletam, vel vsque ad tertiam ipsius acquirentis
generationem, tunc comprehenderentur etiam
pronepotes; nisi fortè præcederet expressa de-
terminatio personarum, puta si concessa fuit pro
se, filijs, & nepotibus, & postea addita fuerint
verba, vsque in tertiam ipsius generationem:
hoc enim casu hæc verba, nè contrarientur ante-
cedentibus, debent similiter exponi pro reci-
piente, eiusque filijs, & nepotibus. *Rota in Fo-*
rosempronien. seu Eugubina, seu nullius, emphi-
teusis 16. Iunij 1636. coram Coccino, & in Roma-
na Casalis veteris 6. Iunij 1655. coram Alberga-
to, quas refert Paulus Rubeus in annot. ad decis.
199. num.108. & seq. par.8. Recent. & nos latius
diximus in tract. de Regim. Eccles. lib. 1. cap.6.
num.8. & seq.
51 Idemque dicendum est, si eo pacto emphiteu-
sis Ecclesiæ tradita sit, vt etiam ad hæredes ex-
traneos transeat; sicut enim interueniente debi-
ta solemnitate totalis rei ecclesiasticæ alienatio
permittitur, ità etiam potest Ecclesia pacisci, vt
in tali emphiteusi extranei etiam succedant. *Af-*
flict. dec.100. & ibi Vrsill. Ruin. cons. 161. nu.34.
lib.1. Ricc. in Prax. par.1. res.130.
Item transit ad hæredes extraneos, quando
emphiteusis concessa fuit pro se, & hæredibus
quibuscunque. *Afflict. decis.38. num.5. & Vrsill.*
ibid. num.1. Menoch. lib.4. præsumpt.197. nu.13.
vbi dicit, quod in hoc casu talis emphiteusis e-
tiam in fideicommisso continetur; idem proce-
dit si in concessione adessent clausulæ, *& quibus*
dederit, vel ad habendum &c. quarum singulæ
adeò afficiunt substantiam emphiteusis, vt illam
ex pacto, & prouidentia, transfundant in emphi-
teusim hæreditariam. *Rot. decis.381. nu.5. par.5.*
to.1. Recent. Beltramin. ad Greg. decis.529. n.22.
52 subdens, quod per clausulam, *& quibus dede-*
rit, censetur solum data facultas alienandi pri-
mo acquirenti. *Card. Seraphin. dec. 559. nu.18.*
vbi, quod clausula, *pro se, hæredibus, & succes-*
soribus quibuscunque, capit etiam singulares suc-
cessores; nisi in inuestitura tacitè, vel expressè
prohibeatur alienatio: ex hac enim prohibitio-
ne, & pacto eliditur, vel saltem ità temperatur
virtus dictarum clausularum, vt tribuant qui-
dem facultatem disponendi, sed inter personas
in eadem inuestitura comprehensas, magisque
attendi debet, & plus influit in emphiteusim
prohibitio alienandi, quàm dictæ clausulæ, quæ
vt plurimum ex stylo Notariorum apponuntur.
Merlin. decis.583. numer. 7. & seq. vbi citat Dec.
cons.171. nu.3. vers. quartò, & vltimò &c. Curt.
iun. cons.130. num.6. Bero. cons. 66. nu.13. & 14.
lib.1. Gabr. cons.91. nu. 12. & 13. lib.1. Menoch.
cons.61. num.29. & cons.930. num.47. Rot. in Ro-
mana domus, & hospitij 7. Iunij 1592. coram
Card. Blanchetto, & in Imolen. bonorum 22. Iu-
nij 1592. coram Card. Pamphilio, & in Romana
domus 9. Martij 1609. coram Patriarcha Man-
zancdo, vide quæ diximus quæst. præcedenti n.10.
& seq.
An verò emphiteusis ecclesiastica transeat in
fiscum, quando vel ex pacto, vel consuetudine,
aut ex Summi Pontificis constitutione transire
potest in extraneos? Resp. negatiuè, quia in ta-
li casu Ecclesia priuaretur spe caducitatis, ac so-
litis laudemijs, cum fiscus nunquam moriatur.
Bart. communiter receptus in l. si finita. §. de ve-
ctigalibus. num.6. ff. de Damn. inf. Farinac. in
Pract. crim. q.25. num.55. & seq.
53 Limitatur 2. quando pensio est magna, & coæ-
qualis fructibus: quia tunc præsumitur contra-
ctus locationis, quæ transit ad quemlibet hære-
dem etiam extraneum. *vt d. Bald. in cap. littera*
tua. num.2. de dilat. Vinc. de Franc. dec.235. Ro-
land. cons.96. num.27. lib.1. Cephal. cons.9. n.12.
Beltramin. ad Greg. decis.529. nu.21. Surd. dec.
198. nu.3. vbi obseruat, quod dicitur pensio ma-
gna, etiam quando est solum mediocris, ita vt
non possit dici parua. *ex trad. per Thesaur. dec.*
20. num. 8. vbi alios refert. vide Ruin. cons. 160.
nu.9. & seq. lib.1. vbi dicit, quod quando trans-
fertur omne ius, vel locatur res Ecclesiæ pro
54 successoribus in perpetuum, contractus dicitur
censualis, non emphiteoticus; hoc tamen pro-
cedit in dubio, an contractus sit emphiteusis, vel
locatio; secus si constaret, contractum esse em-
phiteoticum: tunc enim, etiamsi magna solua-
tur pensio, retinet suam naturam, cui non repu-
gnat, quod pensio sit magna. *Surd. d. decis.198.*
num.20. & seq. quem nos sequuti sumus in tract.
de Tempor. legal. lib.2. cap.55. num.50.
55 Limitatur 3. quando in contrarium adesset lo-
ci consuetudo. *Rot. dec.381. num.4. in fin. par.5.*
tom.1. Recent. in hoc tamen casu debet probari,
talem fuisse consuetudinem tempore, quo fuit
celebratus contractus. *Mantic. de Tacit. d. lib.*
22. tit.19. num.33. vbi etiam dicit, quod si Præ-
latus in aliquo vellet ab illa consuetudine rece-
dere,

dere, veluti pro minore pensione, vel in vlterio-
rem generationem, quàm fieri consueuit, non
posset eius limites transilire sine solemnitate ca-
nonica; idemque dicendum, si teneatur reinue-
stire vnum, & reinuestiat plures. *Clar. in §. em-
phiteusis. q.6. vers. scias tamen &c. & q.28. vers.
aut verò &c. Rot. decis.107. num.12. & 13. par.4.
tom.2. Recent.*

56 Limitatur 4. quando emphiteusis Ecclesiæ se-
mel transiuit ad extraneos hæredes. *Ruin. cons.
161. num.33. & 34. lib.1.* vbi dicit, quod emphi-
teusis Ecclesiæ, quæ semel iure hæreditario cæpit
esse apud hæredem extraneum, transit etiam ad
alios extraneos, ad quos transit hęreditas. *Card.
Mantic. d. lib.22. tit.19. nu.35. Rot. d. decis.381.
nu.12. par.5. tom.1. Recent.*

57 Limitatur 6. quando res sterilis in emphiteu-
sim datur ei, qui illam fertilem fecit; tunc enim
non solum potest in perpetuum concedi. *iuxta
textum in cap. ad aures. vbi glos. in ver. heredi-
tario. & ibidem DD. de Reb. Eccles. non alienan.
Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 1. resol. 130. vers.
Terra Ecclesia inculta &c.* sed etiam ad extra-
neos hæredes transit. *latè Mantic. de Tacit. d. lib.
22. tit.19. nu.30. & tit.24. nu. 16. & seq.* dicitur
58 autem res sterilis, non tantùm si sit omninò ste-
rilis, sed etiam si aliquam modicam afferat vtili-
tatem. *Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 1. res. 130.
Rot. decis.211. num.13. par.8. Recent.* vbi addit,
59 quod in tali casu Ecclesia, etiam pro se retinere
volens, tenetur renouare.

60 Obserua tamen, quod quando emphiteusis est
hæreditaria, puta si recepta sit pro se, filijs, &
hæredibus, petens renouationem, debet esse hæ-
res vltimo loco inuestiti; secus quando non est
hæreditaria, puta si non sit concessa hæredibus,
sed consanguineis, vel filijs, & nepotibus: tunc
enim sufficit, quod sit proximior. *Ruin. cons.12.
num.20. & 21. & cons. 151. num. 16. & 21. lib.1.
Rip. in l.1. nu.8. ff. de Priuil. Credit. Gabr. de
Iur. emphit. conclus.1. n. 19. Rot. in recent. decis.
704. & dec.741. num.12. par.4. tom.3.* vbi, quod
61 in bonis emphiteoticis attenditur proximitas
vltimi successoris, non autem primi acquirentis.
*& decis.501. nu.19. par.5. tom.2. Card. Seraphin.
62 decis.610. nu.10. & 11.* vbi, quod Prælatus non
tenetur renouare, nisi cum eisdem conditioni-
bus, quæ ab extraneo offeruntur. *vide quæ scri-
psimus in tract. de Regim. Eccles. lib.1. cap.6. nu.
4. & seq.*

63 Obserua 2. quod emphiteusis tam priuati,
quàm Ecclesiæ transit etiam ad fœminas, quando
verba ipsius concessionis apta sunt comprehen-
dere tam filios, quàm filias, puta si emphiteusis
concessa sit pro se, & hæredibus, vel pro se, & de-
scendentibus. *Clar. in §. emphiteusis. q.32. Ricc.
in Prax. for. Eccles. par. 1. res. 130. vers. emphi-
teusis Ecclesiæ &c. Ruin. cons.24. n.9. & cons.160.
num.12. lib.1. & alij apud Magon. dec. Lucen. 7.
num.4. & seq. Surd. decis.95. nu.14. Cephal. cons.
21. num.2. & 14. quibus adde Alex. cons. 9. nu.1.
64 lib.5.* vbi dicit, quod si quis recepit feudum,
vel emphiteusim pro se, & hæredibus suis mascu-
lis, & fœminis, non censentur fœminæ vocatæ
simul, sed ordine successiuo, iuxta naturam feu-
di, vel statuti municipalis postponentis fœminas
in successione intestati; sed si statutum loci ità
non disponat; tunc in receptione in emphiteusim
dicta verba non intelliguntur ordine successiuo,
sed pariter vocarentur mares, & fœminæ, sicut
de iure communi pariter succedunt. *l. maximum
vitium. C. de liber. præter. l. lege XII. tabularum.
C. de legitim. hæred.*

65 Si verò emphiteusis concessa sit pro se, & filijs,
& nepotibus, eo casu non comprehenduntur filię,
siue agatur de emphiteusi Ecclesiæ, siue de em-
phiteusi priuati, quia in contractibus masculinum
66 non concipit fœmininum, *secundùm veriorem,
et communiorem sententiam, quam sequuntur Co-
uar. lib.2. var. cap.18. num. 1. circa med. Rimin.
cons.121. nu.4. lib.1. Marsil. sing. 191. Valasc. de
Iur. emphit. q.41. num. 3. et alij apud Mantic. de
Tacit. lib.22. tit.14. n.5. Card. Seraphin. dec.604.
num. 2. Magon. dec. Lucen.7. num.14. et seq.* vbi
67 etiam dicit, quod emphiteusis simpliciter acce-
pta, nulla facta mentione filiorum, vel descen-
dentium, intelligitur pro masculis tantùm, non
pro fœminis, præsertim si in loco adesset statu-
68 tum exclusiuum fœminarum; immò etiam in te-
stamentis ea verba, si sine filijs decesserit, intelli-
guntur de masculis, non autem de fœminis, stan-
te statuto fœminarum exclusiuo. *Clar. in §. em-
phiteusis. q.32.* vbi, quod concurrente dicto sta-
69 tuto exclusiuo fœminarum, verbum, *descendens*,
aliàs commune, & generale, restringitur ad ma-
sculos tantùm, quia præsumitur, testatorem, seu
contrahentem voluisse se conformare cum dispo-
sitione statuti. *latè Paulus Rubeus in annot. ad
decis.199. num.74. et seq. par.8. Recent.* vbi subij-
70 cit, quod si quis recipiat rem in emphiteusim
pro se, & filijs, non comprehenduntur nepotes,
quia secundùm propriam, & strictam significa-
tionem appellatione filiorum non veniunt nepo-
tes. *l. filium eum definimus. ff. de his, qui sunt
sui, vel alien. iur.*

71 Excipiuntur tamen plerique casus, in quibus
fœminæ etiam admittuntur ad emphiteusim re-
ceptam simpliciter, vel pro se, & filijs; primus
est, quando fœminæ cum masculis ex statuto ad
successionem admittuntur. 2. quando in inuesti-
tura contrahentes vsi essent terminis, seu verbis
vtrique sexui communibus, quale est verbum, li-
berorum, hæredum, & etiam verbum, descen-
dentium, saltem quando in loco non adesset sta-
tutum fœminarum exclusiuum. 3. quando data
est facultas recipienti, in casu obitus sine filijs,
nominandi personam extraneam. 4. quando con-
cessio facta fuit ob benemerita. 5. si is, cui facta
fuit concessio, eo tempore vnicam tantum habe-
bat filiam, & erat eius ætatis, in qua verisimiliter
filios generare non poterat. 6. quando emphi-
teusis concessa fuit fœminæ pro se, & filij, ne vi-
deatur recipiens proprium sexum aborruisse.
*Rot. decis.125. par.2. Diuer. Marescott. var. lib.
1. cap.2. Gabr. lib.6. tit. de Verbor. signif. conclus.
6. n.45. et 96. Benintend. dec.52. Vinc. de Franch.
decis. 30. Magon. decis. Lucen. 7. num. 25. et 27.*
subdens, quod verbum filij, etiam in vltima vo-
luntate prolatum à fœmina intelligitur tam de
filio, quàm de filia.

72 Obserua 3. quod emphiteusis priuati in dubio
præsumitur perpetua. *Ruin. consil. 160. num. 1.
73 lib.1.* vbi dicit, quod talis præsumitur, quan-
do quis vti emphiteuta spatio 30. annorum cano-

74 nem soluit: quia præscriptio eam naturam sequitur, quam res ipsa generaliter, & propriè ha-
75 bet: vnde talis emphiteusis regulariter transit etiam ad extraneos. *Clar. in §. emphiteusis. q.28.*
76 *Merlin. decis.872. num.1. & seq.* vbi etiam dicit, quod hæc qualitas semper attendenda est, quamuis dominium directum perueniat in personam, seu locum priuilegiatum, vt est Ecclesia: quia
77 emphiteusis semel facta transmissibilis ad hæredes extraneos, semper durat talis. *vt supra diximus n.31.*

SVMMARIVM.

78 *Emphiteusis non potest alienari in personam potentem, etiam in casibus, in quibus licita est alienatio irrequisito Domino.*
Prohibitio hominis, si concurrat cum prohibitione legis, operatur suum effectum etiam in casu licito, & à iure permisso. ibid.
79 *Dominus directus in emphiteusi perpetua ad quoscunque hæredes transitoria prohibere non potest, nè bona perueniant ad Ecclesiam.*
Ecclesia non dicitur potentior, nisi quando haberet potestatem in Dominum directum. ibid.
80 *Ecclesia non dicitur persona prohibita, quando vult emphiteusim retinere per annum, & postea illam dimittere, seu vendere.*

Quæstio III.

An Dominus directus in emphiteusi perpetua ad quoscunque hæredes transitoria possit prohibere, nè bona perueniant ad Ecclesiam.

78 Alij affirmant, ea ducti ratione, quia huiusmodi prohibitio conuenit naturæ emphiteusis, quæ in casu, in quo licita est alienatio irrequisito Domino, vt in donatione, non permittit fieri alienationem in personam prohibitam, & potentem, sicut censetur Ecclesia, quæ nunquam moritur. *latè Marescott. var. lib.3. cap.3. Rota coram Greg. XV. decis.520. vbi Beltramin. & dec. 529. num.1. & seq.* vbi etiam, quod consuetudo concedens Ecclesiæ facultatem retinendi per annum, & vendendo subrogandi alium emphiteutam non potentem, locum non habet in hoc casu propter vim pacti, quod resistit potestati relinquendi Ecclesiæ: quia vbi concurrit prohibitio hominis cum prohibitione legis, operatur suum effectum etiam in casu licito, & à iure permisso. *iuxta textum in §. sanctissimas. de Alien. & emphit.*
79 Alij verò negant, tum quia Ecclesia non est incapax emphiteusis laicalis, quando illa est perpetua, & transitoria ad quoscunque hæredes. *vt tenuit Rot. in Romana, seu Viterbien. cessionis bonorum 17. Maij 1619. coram Buratto, in impress. decis. 394. num.5. vbi alia decisiones referuntur;* tum etiam quia Ecclesia non censetur potentior, nisi quando haberet potestatem in Dominum directum. *Roman. cons. 518. num.5. Gomes ad reg. Cancell. de subrog. collitigan. q.1.* nec dicitur per-
80 sona prohibita, nisi quia est manus mortua, & sic quando excluditur spes deuolutionis, & laudemij, propter quam Ecclesia ex æquitate cogitur vendere, *Rota in Ferrarien. bonorum 9. Decembris 1611. coram Coccino, & in alia Ferrarien. bonorum 3. Iunij 1618. coram Remboldo.* vnde quando Ecclesia dimittit penes alium, in quo cessant prædicta præiudicia, cessare etiam debet prohibitio hominis, quæ recipere debet interpretationem, nè emphiteusis ad Ecclesiam perueniat ad effectum retinendi, non autem ad effectum dimittendi, vel vendendi, & ità fuit iudicatum in magna Curia Siciliæ *teste Mastrill. decis.128. n.18. in fin. & hanc opinionem æquiorem esse dicit Ferentill. ad Buratt. decis. 477. num. 9.* vbi etiam contrarijs respondet.

SVMMARIVM.

81 *Ecclesia finita emphiteusi, vel feudo absque culpa emphiteutæ, tenetur reficere melioramenta hæredibus emphiteutæ, seu Vassalli: limitatur num.82. & seq.*
82 *Quid si in concessione fuerit conuentum, quod res redeat in tali casu ad Ecclesiam cum melioramentis.*
83 *Et quid si in inuestitura conuentum fuerit, quod emphiteuta, seu Vassallus rem meliorem faciat.*
84 *Ecclesia an & quando teneatur reficere melioramenta, si emphiteusis, vel feudum finitur culpa inuestiti, & num.86. cum seq.*
Quando cesset æquitas inuestiendi proximiores agnatos. ibidem.
85 *An emphiteuta possit bona Ecclesiæ meliorata retinere, donec sibi reficiantur melioramenta.*
86 *Qui cadit à locatione ex culpa sua, meliorationes non amittit.*
87 *Ex quantitate pensionis colligitur, an contractus sit emphiteusis, vel locatio.*
88 *Clericus, qui rem incultam Ecclesiæ reduxit ad culturam, potest huiusmodi meliorationibus frui, quandiù viuit, etiamsi beneficio priuetur.*
89 *An, & quando Clericus, qui rem Ecclesiæ meliorem fecit, vel eius hæres possit repetere huiusmodi meliorationes.*

Quæstio IV.

An Ecclesia finita emphiteusi, vel feudo, teneatur reficere melioramenta.

81 In hoc puncto Doctores distinguunt: aut enim emphiteusis, vel feudum finitur absque culpa emphiteutæ, puta ob cursum temporis, vel ob generationem finitam, & tunc Ecclesia, si vult pro se retinere, tenetur reficere melioramenta hæredibus emphiteutæ etiam extraneis. *l.2. & 3. C. de Iur. emph. cap.1. §. si Vassallus, in tit. Hic finitur lex & c.* vbi, quod est in electione Domini directi, finita emphiteusi, vel feudo, æstimationem melioramentorum soluere, vel pati, quod ædificium auferatur. *Bald. in d.§. si Vassallus. & in l. Senatus. ff. de leg. 1. Clar. in §. emphiteusis q.45. & in §. feudum. qu. 78.* vbi dicit, quod tunc inspici debet valor ipsorum melioramentorum, non autem ædificij dituti. *Dec. in l. qui rem. numer. 14. Cod. de Sacros. Eccles. Rot.*

Rot. coram Penia decis.675. Gratian. discept. for. cap.934. num.7. & seq.

82 Limita, stante pacto, quod finita emphiteusi etiam absque culpa emphiteutæ, res perueniat ad Ecclesiam cum melioramentis: huiusmodi enim pactum validum esse, tenet *Valasc. de Iur. emphit. q.25. nu. 18. Card. Seraphin. decis. 1496. Genuens. in tract. de Eccles. q.70.*

83 Limita 2. quando in inuestitura appositum est pactum, quod emphiteuta rem meliorem faciat, quia hoc pactum debet operari, vt Dominus lucretur melioramenta. *secundum Mantic. de Tacit. lib. 22. tit.21. num.18. Genuens. d. q.70.* contrariam tamen sententiam in hoc puto veriorem, & æquiorem, quia de natura contractus emphiteotici est, vt detur ad meliorandum: & ideò exprimendo illud, quod inerat, non impeditur repetitio melioramentorum, præsertim si melioramenta sint magni valoris, & notabilia. *Pincll. in l.2. par.2. cap.3. num.* 10. *C. de rescind. vendit. Gratian. d. cap.934. nu.*10. *& seq.*

84 Aut emphiteusis, vel feudum finitur culpa inuestiti, & tunc Dominus melioramenta reficere non tenetur. *l.2. C. de iur. emphit.* quod procedit, quando culpa emphiteutæ cedit in aliquod damnum directi Domini, vt si emphiteuta, vel Vassallus cessauerit in solutione pensionis, vel negauerit dominium Ecclesiæ, vel possessionem Domini interuertere tentauerit. *vt tradunt communiter DD.* quo casu cessat etiam æquitas inuestiendi proximiores agnatos. *vt d. Pen. d. decis.* 675. secus esset, quando culpa non cederet in damnum Ecclesiæ, vt si res Ecclesiæ non solita alienari, concedatur in emphiteusim absque beneplacito Sedis Apostolicæ: tunc enim resoluto contractu, emphiteuta non amittit melioramenta, quia ex omissione huiusmodi solemnitatis Ecclesia nullum patitur præiudicium; si enim vult stare contractui, potest, cum talis solemnitas inducta fuerit in eius fauorem. *Card. Seraphin. dec.* 546. *Pen. d. dec.*675. vbi subijcit, quod si Ecclesia aliquem indebitè inuestiuit, potest denuò illum inuestire, qui de iure erat inuestiendus. *Genuens. in d. tract. de Eccles. q.*71. vbi etiam ob-

85 seruat, quod emphiteuta potest in tali casu bona Ecclesiæ meliorata retinere, donec sibi reficiantur melioramenta, nam principaliter incumbit possessioni rei suæ, licèt in consequentiam impediatur reuersio fundi ad Ecclesiam. *arg. l. si quis nec causam, cum ibi not. per DD. ff. de reb. cred.*

86 Limita hanc vltimam conclusionem in contractu locationis: qui enim cadit à locatione ex culpa sua, meliorationes non amittit. *l. colonus. & ibi Bart. ff. locat.* ratio est, quia in emphiteusi regulariter soluitur quid modicum; colonus verò soluit pensionem æquiualentem fructibus. *Card. Seraphin. & Genuens. locis cit.* vbi, quod

87 ex quantitate pensionis colligitur, an sit locatio, etiamsi contractus nominetur emphiteusis. *vide Natt. consil.49. Clar. in §. emphiteusis. q. 1.*

88 Limita 2. in Clerico, qui rem incultam Ecclesiæ reduxit ad culturam: potest enim huiusmodi meliorationibus frui, quandiù viuit, etiamsi ob delictum beneficio priuetur. *cap. fin. vbi In-*

89 *noc. & Abb. de Peeul. cleric.* sed post eius mortem cedunt Ecclesiæ. *vt not. idem Abb. loc. tit.* quod intelligendum est, quando Clericus ex fructibus beneficij rem meliorem reddidit; secus si ex pecunijs proprij patrimonij: hoc enim casu ipse, vel eius hæres huiusmodi meliorationes posset repetere. *vt subdit Abb. ibid. num.2.*

SVMMARIVM.

90 *Si Prælatus seruitium non præstiterit, Ecclesia priuatur feudo, sed eo mortuo feudum ad Ecclesiam reuertitur: limitatur num.95. & seq.*

91 *Prælatus non potest, nisi in sui damnum, Ecclesiæ præiudicare.*

92 *Tutor non potest præiudicare pupillo.*

93 *An ex culpa mariti non præstantis seruitium, amittatur feudum in dotem datum, & num. seq.*

94 *Vxor naturaliter manet Domina rei dotalis.*

95 *Quando succurratur Ecclesiæ per beneficium restitutionis, & num.*100.

96 *Quid si Prælatus culpam commiserit in Vassallum, propter quam, si esset laicus, amitteret proprietatem feudi.*

97 *Et quid si tempore delicti non erat Prælatus, sed postea capit esse.*

98 *Dolus commissus ante mandatum, Domino nocere non debet.*

99 *An, & quando Ecclesia priuetur emphiteusi, si eius Rector canonem non soluerit Domino directi, & num. seq.*

100 *In Ecclesia electione est, an velit agere contra Prælatum, an verò rem vindicare à tertio.*

101 *Ecclesia potest vti iure minoris.*

102 *Ecclesia, quæ recepit emphiteusim ab alia Ecclesia, cadit à iure suo, si canonem per biennium non soluerit.*

Quæstio V.

An Ecclesia priuetur feudo, si Prælatus seruitium non præstiterit.

90 RESp. quod Ecclesia priuatur quidem feudo ob culpam Prælati, sed eo mortuo reuertitur feudum ad Ecclesiam, & successorem. *cap.1. §. fin. vbi glos. Bald. & alij, de Capit. Corrad. Luc. de Penna in l. 2. circa med. C. de fund. patrim. lib.11. Genuens. in tract. de Eccles. q.37. num.1. & seq.* ratio est, tum quia alioquin aperiretur via fraudibus, tum etiam quia Prælatus

91 non est Dominus, sed administrator, & ideò non potest, nisi in sui damnum, Ecclesiæ præiudicare. *cap. delictum. de reg. Iur. in 6. l. memine-*

92 *rint. C. Vnde vi.* vbi tutor non potest præiudicare pupillo. *vt aduertit Genuens. loco cit.* sub-

93 dens, quod ex culpa mariti non præstantis seruitium amittitur feudum in dotem datum, quia maritus est Dominus rei dotalis. *l. doce ancillam. C. de rei vendic.* nec mirum videri debet, quia cùm mulier præsumatur sciuisse negligentiam viri. *l. octaui. ff. Vnde Cognat. l. 1. ff. de Rit. nupt.* de-

buit supplere eius negligentiam. *l. si suspecta. vbi Bart. ff. de inoffic. testam.* potest tamen mulier agere contra virum de dolo, vel culpa commissa. *l. in rebus. C. de Iur. dot.* quamuis eidem mulieri imputetur, si vir non sit soluendo. *l. 1. & ibi*
94 *DD. C. Nè fideiuss. dot. dent.* alij tamen in hoc rectiùs sentiunt, delictum mariti diutius non prodesse Domino, quàm ius mariti duret, exemplo Prælati; & ideò feudum vxori esse reddendum dissoluto matrimonio per mortem viri; idēque asserunt, quandocunque vxor constante matrimonio impetrat separationem bonorum ob inopiam mariti, vel eius sæuitiam, nulla habita distinctione, an maritus sit soluendo, nec ne: rario est, quia vxor naturaliter manet Domina rei dotalis. *vt in d. l. in rebus. & ità sensit Bald. cons. 476. nu. 2. vol. 4. Tiraq. de retract. conuent. §. 3. glos. 1. num. 32. & alij, quos refert, & sequitur Rosenth. de feud. cap. 10. conclus. 5. num. 6. & seq. & in litt. D.*

95 Limita principalem conclusionem, quando ex tali amissione temporali Ecclesia læderetur, vt si bona erant communia inter Prælatum, & Capitulum, quo casu succurritur Ecclesiæ per beneficium restitutionis, sicut & pupillo, & minori. *glos. in cap. imperialem. §. præterea si quis infeudatus. ver. quatuordecim annis, de Prohib. feud. alienat. Genuens. d. q. 37. num. 3.* vbi etiam obseruat, quod si Prælatus amisso feudo non posset decenter viuere, competeret Ecclesiæ restitutio vsque ad decentem ipsius Prælati substentationem; nam quæ pertinent ad victum Prælati, dicuntur concernere ipsius Ecclesiæ vtilitatem, vel damnum. *cap. cum secundum. cum ibi not. de Preb.*

96 Limita 2. quando Prælatus, à quo laicus habet feudum vt ab Ecclesia, culpam commiserit in Vassallum, propter quam si esset laicus, amitteret proprietatē feudi. *vt in tit. Qualit. Domin. propriet. feud. priuet. cap. 1. de Vassall. mil. qui contum. est.* hoc enim casu Ecclesia non priuatur proprietate feudi viuente Prælato, cum id non sit iure cautum, nec pœna priuationis imponi debeat, nisi in iure exprimatur. *glos. & DD. in cap. fin. de Iurepatr. Bald. in cap. 1. §. fin. de Capit. Corrad. Genuens. vbi supra q. 38. nu. 1. quamuis alij contrarium asserant.*

97 Limita 3. quando quis tempore delicti non erat Prælatus Ecclesiæ, sed post cæpit esse, quia neque tunc Ecclesia feudo priuanda est, quemadmodum nec dolus commissus ante mandatum,
98 Domino nocere debet. *Bald. vbi supra d. §. fin. in fin. Genuens. d. q. 37. num. 4.*

99 An verò Ecclesia priuetur emphiteusi, si eius Rector non soluit canonem directi Domino? Resp. quod aut emphiteusis concessa fuit simpliciter nullo expresso pacto deuolutionis in casu non soluti canonis, & tunc Ecclesia non priuatur emphiteusi; aut fuit concessa cum hoc pacto, & tunc priuatur: quia cum in hoc non reperiatur expresse priuilegiata, per consequens seruari debet ius commune. *l. 2. & 3. C. de Iur. emph. cap. 1. de alien. feud. Bald. in auth. qui rem. C. de Sacros. Eccles. Spec. de locat. §. nunc aliqua. quæs. 15. num. 25. Genuens. in d. tract. q. 112. num. 1. & q. 114. per tot.*

100 Datur tamen in tali casu Ecclesiæ restitutio, vt canonem soluat, & rem retineat. *Spec. loco cit. num. 26. Mantic. de Tacit. lib. 22. tit. 27. num. 69.* & in eius electione est, an velit agere contra Prælatum, an verò rem vendicare à tertio. *secundum glos. notab. in cap. 2. ver. restituimus. in fin. de in integ. restit. cuius opinio comprobatur ex tex. in l. etiam. C. si Tut. vel Curat. interuen.* vbi datur talis electio minori, an velit agere contra Curatorem, vel restitui contra possessorem,
101 etiamsi Curator esset soluendo; Ecclesiam verò posse vti iure minoris, constat *ex cap. 1. de in integr. restit.*

102 Notandum est etiam, quod Ecclesia, quæ emphiteusim recepit ab alia Ecclesia, cadit à iure suo, si canonem per biennium non soluerit: non enim requiritur in tali casu lapsus triennij. *Spec. de locat. §. nunc aliqua. d. q. 15. num. 33.*

SVMMARIVM.

Quæstio VI.

An & quando Ciuitas, seu Vniuersitas feudum amittat.

103 RESp. quod si Ciuitas, aliaue Vniuersitas propter delictum ex sententia Superioris omninò destruatur, feudum amittit, illudque ad Dominum redit, quia tunc Vniuersitas dicitur mortua. *Afflict. decis. 282. num. 13. Alex. consil. 43. num. 2. lib. 1. & alij, quos refert, & sequitur Rosenth. de feud. cap. 10. conclus. 4. num.*
104 *15. & in glos. litt. P.* idemque dicendum, si ex alia causa, aut aliunde Ciuitas ità destrueretur, vt spes nulla esset nouæ instaurationis: quia tunc etiam feudum, tanquam defuncta Vassalla, Domino aperitur. *Rosen-*
105 *th. loco citato.* vbi etiam obseruat, quod non

non restituitur.feudum etiam restituta Ciuitate, quia esset noua Ciuitas in tali casu.

106 An verò feudum Ecclesiæ, vel monasterio concessum à laico, destructa eadem Ecclesia, vel monasterio ad Dominum reuertatur? Resp. quod aut Ecclesia destructa fuit auctoritate Summi Pontificis, & tunc feudum reuertitur ad Dominum, cum in tali casu priuilegium Ecclesiæ euanescat. *cap. 2. de nou. oper. nunciat.* aut Ecclesia, vel monasterium destructum est ab hostibus, vel casu corruit, vel translatum fuit de loco ad locum auctoritate Superioris, & tunc retinet omnia iura, & priuilegia. *cap. pastoralis 7. q. 1. ità Andr. de Isern. & Afflict. in cap. 1. §. fin. de Cap. Corrad. quos refert Genuens. in tract. de Eccles. q. 41.* quamuis contrarium sentiat *idem Genuens. ibid. nu. 2.* vbi dicit, quod destructa Ecclesia, aut reprobato Collegio, vel Religione, feudum non reuertitur ad Dominum, sed remanet sub dispositione Summi Pontificis.

107 Obserua tamen, quod si Ecclesia iam auctoritate Summi Pontificis destructa, postea restitueretur, rediret iura perdita. *l. & Atilicinus. ff. de seruit. rust. præd.*

108 Obserua 2. quod secundùm leges Resp. seu Ciuitas ob delictum Administratoris iure suo non priuatur: nec iure feudorum aliud in specie decisum est, nisi quod Administratore in Dominum delinquente, feudum Ciuitati, aut Reip. tandiù aufertur, quandiù ipse Administrator in Officio est. *Rosenth. de feud. cap. 1. conclus. 15. n. 9. & seq.*

109 Obserua 3. quod marito delinquente, & bonis eius publicatis, feudum dotale, & alia bona dotalia, statim ad vxorem reuertuntur, etiamsi matrimonium solutum non fuerit. *l. si marito. ff. solut. matrim. auth. bona damnat. C. de bon. proscript.* ratio est, tum quia vxor naturaliter manet Domina rei dotalis. *l. in rebus. vbi DD. C. de Iur. dot.* tum etiam quia regula iuris est, quod fauore tertij alienare prohibitus, non potest delinquendo eadem perdere. *vt tradunt DD. in l. lex Iulia 4. & seq. ac tot. tit. ff. de fund. dot. & in auth. siue à me. C. Ad Senatusc. Velleian. Peregr. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 82.* vbi subijcit, quod vxor propria auctoritate potest inijcere manus in bona mariti confiscata pro recuperatione suæ dotis, etiamsi bona mariti publicentur ex causa læsæ maiestatis. *Boss. in tit. de Bonor. public. num. 73. in fin. Clar. lib. 5. §. fin. q. 78. vers. quæro si bona mulieris &c. Rosenth. de feud. cap. 1. conclus. 15. num. 9. & seq. & cap. 10. conclus. 5. n. 11. & seq.*

110 Et hoc quidem certum est in delictis communibus; secus esset in delictis feudalibus, vt si maritus Dominum feudi vxoris non offenderit, & feloniam commiserit: tunc enim maritus priuatur feudo, aut eius honoribus, & commoditatibus durante eius vita, eo verò defuncto feudum vxori reddendum est, siue maritus sit soluendo, siue non, vt supra diximus exemplo Prælati Ecclesiæ. *arg. l. Statins florns. §. Cornelio. ff. de Iur.*

111 *fisc.* vbi, bona fideicommisso subiecta, ob delictum transeunt in fiscum durante delinquentis vita. *Bald. cons. 476. vol. 4. Tiraq. de Retract. conuen. §. 3. glos. vn. n. 32. Peregr. de Iur. fisc. lib. 5.*

112 *tit. 1. nu. 69.* subdens, quod si contingeret, viuente reo decedere fideicommissarium substitutum, bona ipsa iure libero in fiscum cederent. *Rosenth. d. cap. 10. concl. 5. num. 6. & seq.*

113 Quæres, an feuda, vel bona emphiteotica existentia in territorio Castri, si ob non solutum canonem, vel alia de causa deuoluantur, spectent ad Principem infeudantem, vel potius ad feudatarium eiusdem castri? Resp. quod huiusmodi feuda, vel bona deuoluta spectant quidem quoad directum dominium ad Principem infeudantem, & ei acquiruntur: emolumenta tamen ex re deuoluta obuenientia pertinent ad feudatarium. *Io. Andr. in addit. ad Specul. tit. de locat. §. nunc aliqua &c. q. 93. n. 116. ver. qui tabernas &c. Oltrad. cons. 240. n. 6. & 7. Tiraq. de Retract. lignag. ad fin. titul. nu. 110. Guid. Pap. decis. 472. & alij apud Honded. cons. 86. n. 21. & seq. lib. 2.* qui licet

114 loquantur in vsufructuario, idem tamen est in hoc casu, cum feudatarius non solum habeat vsumfructum in feudo, *iuxta tex. in cap. 1. in fin. In quibus caus. feud. amitt.* sed etiam potentius ius, quàm vsufructuarius: nam feudatarius est Dominus fructuum etiam pendentium propter vtile dominium, quod habet in re: vsufructuarius verò tantùm perceptorum habet dominiũ. *Bald. in cap. quæ in Ecclesiarum. nu. 20. vers. sed statim quæritur &c. de Constit. Natt. cons. 501. num. 50. & cons. 563. nu. 22. & seq. lib. 3.*

SVMMARIVM.

115 *Filius legitimatus ex rescripto non succedit in emphiteusi ecclesiastica: limitatur num. 117. & seq.*

116 *Filius naturalis legitimatus per rescriptum non succedit in feudo: limitatur num. seq.*

117 *Filius legitimatus per matrimonium subsequutum succedit in emphiteusi ecclesiastica, & in feudo.*

118 *Quid si legitimatus fuerit specialiter quoad bona emphiteotica, vel feudalia, ab eo, qui potestatem habet.*

119 *Et quid si concessio facta fuerit pro se, hæredibus, & successoribus, et quibus dederit, et nu. 121.*

120 *Quando emphiteusis Ecclesiæ concessa fuit pro filijs, et hæredibus quibuscunque, comprehenditur etiam legitimatus.*

121 *Si emphiteusis concessa fuerit pro se, filijs et hæredibus legitimis, et naturalibus, et quibus dederit, naturales legitimati censentur exclusi.*

122 *In noua acquisitione potest Ecclesia illegitimum ad emphiteusim ecclesiasticam nominare, et inuestire, et num. seq.*

123 *Tertius habens ius nominandi ab Ecclesia, non potest nominare incapacem.*

Quæstio VII.

An, et quando filius legitimatus succedat in emphiteusi ecclesiastica.

115 Regula est, quod filius legitimatus ex rescripto non succedit in emphiteusi ecclesiastica, tam de iure communi. *vt d. Bart.*

in l. ex facto. §. si quis rogatus. num. 8. in fin. & ibi Alex. num. 17. ff. Ad Trebell. Clar. in §. emphiteusis. q. 30. quam etiam ex constitutione *Pij V. 117. in nou. Bullar. de quo latè Honded. consil. 37. n. 24. & seq. lib. 2.* quia propter honestatè non videtur Ecclesia de illis sensisse. *Rot. decis. 359. num. 20. & seq. par. 5. tom. 1. Recent. & in Ariminen. bonorum 4. Aprilis 1578. coram Robust. Mantic. de Tacit. lib. 22. tit. 11. num. 1. & seq.* vbi di-
116 cit, quod filius naturalis legitimatus per rescriptum, in feudo non succedit. *Gratian. discept. for. cap. 218. num. 39.*

117 Limitatur tamen hæc conclusio in filijs legitimatis per matrimonium subsecutum: isti enim succedunt in emphiteusi ecclesiastica, & etiam in feudo. *cap. tanta. vbi DD. Qui fil. sint legit. Mantic. d. tit. 11. in fin. Gabr. in tit. de legitimat. conclus. 1. num. 22. & alij communiter.*

118 Limitatur 2. quando quis est legitimatus specialiter quoad bona emphiteotica, vel feudalia, ab eo, qui potestatem habet. *gloss. in cap. 1. §. naturales. si de feud. defunct. cont. &c. Mantic. d. tit. 11. num. 7. & seq.* subdens, quod legitimatio facta cum clausula, *vt legitimatus in quibuscumque bonis possit succedere*, non extenditur ad emphiteusim ecclesiasticam, nisi expressum fuerit. *Gratian. discept. for. cap. 218. num. 44. Card. Seraphin. dec. 34.*

119 Limitatur 3. secundùm aliquos, quando concessio facta fuit pro se, hæredibus, & successoribus, & quibus dederit: hæc enim clausula, sicut operatur, vt huiusmodi emphiteusis transire possit etiam ad extraneos, ità etiam ad filios legitimatos. *vt sensit Afflict. dec. 386. Aleiat. cons. 34. num. 4. & seq. lib. 1.* contrariam verò sententiam existimo veriorem, quia de extraneis in dicto casu videtur fuisse ab initio cogitatum, & ideò admittuntur; hæc autem ratio cessat in filijs legitimatis ex rescripto, quos Ecclesia abhorret, vt supra diximus; & ideò tamquam odiosi repelluntur, nisi specialiter fuerit expressum. *Bald. cons. 207. num. 3. & 4. lib. 2.* vbi dicit, quod per dicta verba, *hæredibus, & successoribus, & quibus dederit*, non includuntur personæ prohibitæ, lege, vel moribus, vel natura incapaces, sed tantùm idoneæ. *Ruin. cons. 105. n. 8. 10. & seq. lib. 3. Mantic. loco cit. num. 15.*

120 Limitatur 4. quando emphiteusis Ecclesię cōcessa fuit pro filijs, & hæredibus quibuscumque: tunc enim comprehenditur etiam legitimatus. *Gratian. d. cap. 218. num. 41. & ità resoluisse Rotam coram Card. Seraphin. in Bononien. bonorum de Bologninis 22. Martij 1568. refert Mantic. d. lib. 22. tit. 11. num. 15. & 16.* vbi subijcit, quod
121 si emphiteusis conceditur pro se, filijs, & hæredibus legitimis, & naturalibus, & quibus dederit, naturales legitimati censentur exclusi, quia sub dicta clausula generali, *& quibus dederit*, comprehendi nequeunt, cum nemo præsumatur in continenti se voluisse corrigere. *l. non ad ea. vbi gloss. & DD. ff. de cond. & demon.*

122 Limitatur 5. vt non procedat in noua acquisitione: potest enim Ecclesia illegitimum ad emphiteusim ecclesiasticam nominare, & inuestire. *vt d. Bald. in cap. qua in Ecclesiarum. nu. 42. de constit. Cherubin. ad d. constit. 117. Pij V. schol. 1. Rot. dec. 474. nu. 3. & 4. par. 1. diuers. Seraphin. dec. 1358. num. 1. & decis. 478. num. 1. & seq.* vbi quod dicta constitutio Pij V. non tollit dispositionem iuris communis, sed tantùm habilitationes ex iure speciali prouenientes. *Duran. decis.*
123 *251. num. 11. & 12.* vbi dicit, quod tertius habens ius nominandi ab Ecclesia, non potest nominare incapacem, quia intelligitur hoc ius concessum sub tacita conditione, vt nominetur persona de iure capax, ea nimirum ratione, quia, cum Ecclesia sit speculum pudicitiæ, non intelligit in dubio de filijs illegitimis; quando verò cum illis immediatè contrahir, notitiam habere videtur de illorum qualitate. *l. qui cum alio ff. de reg. iur. Dec. in cap. in præsentia. num. 47. de probat. & ità etiam sensit Flau. Cherubin. in compend. Bullar. ad d. constit. 117. Pij V. schol. 1.*

SVMMARIVM.

124 *Quando Vassallus, vel emphiteuta possit absque consensu Domini formam rei feudalis, vel emphiteoticæ mutare.*

125 *Si concedatur area in emphiteusim, an possit ibi emphiteuta ædificare.*

126 *Concesso prato, an possit quis ex eo agros facere.*

127 *An emphiteuta, vel Vassallus molendinum frumenti, vel alterius rei concessum, in aliud fine consensu Domini mutare possit.*

128 *An possit Vassallus, vel emphiteuta inuito Domino molendinum extruere.*

129 *An possit emphiteuta inuito Domino syluam extirpare, & in vineam redigere.*

An Beneficiatus possit oliuetum extirpare, vt vineam plantet. ibidem.

130 *An vsufructuarius possit rei formam mutare, & num. 132.*

131 *Et an possit ædificium inchoatum perficere.*

Quæstio VIII.

An Vassallus, vel Emphiteuta possit absque consensu Domini formam rei feudalis, vel emphiteoticæ mutare.

124 RESP. affirmatiuè, quando res per hoc efficitur melior, vel alteratio formæ talis est, quæ ad pristinum statum facilè reduci possit, etiamsi non efficiatur melior, dummodò non fiat deterior perpetuò. *ità Bald. in l. 1. nu. 12. C. de Iur. emphit. Cepoll. de seruit. rustic. præd. cap. 22. de montibus. num. 10. Pinell. in l. 1. par. 2. nu. 52. C. de bon. matern. Rosental. de feud. cap. 10. conclus. 33. num. 15. & 16.*

125 Hinc infertur, quod si area concedatur in emphiteusim, poterit ibi emphiteuta ædificare, tum quia demolito ædificio res redit in priorem statum, tum etiam quia inde res efficitur melior, & vberior; eademque ratione,
126 concesso prato, poterit quis ex eo agros facere. *vt tradunt DD. citati, & alij apud Rosental. d. conclus. 33. num. 17. & 18.* vbi etiam obseruat, hoc in prato pascuorum non semper verum esse.

127 Infertur 2. quod emphiteuta, vel Vassallus molendinum frumenti, vel alterius rei concessum,

cessum, in aliud sine consensu Domini mutare potest, modò facilè detracto illo, quod adiecit, & rursus appositis instrumentis illis, quæ ademir, in statum pristinum restituere possit: vel si mutatio illa paulo difficilior esset, eautionem præstiterit de reducendo illud in priorem formam; quia si qua in hoc casu etiam foret deterioratio, ea non consisteret in rei substantia, sed in fructuum perceptione, & sic ad Vassallum, non ad Dominum pertineret. *Bald. loc. cit. Rosenthal. d. cap. 10. conclus. 33. num. 21. et seq.* vbi etiam dicit, quod si ipsemet emphiteuta, vel Vassallus in fundo feudali, vel emphiteotico molendinum extruxisset, faciliùs mutare formam eius pote-
128 rit, subdens *num. 25.* quod potest Vassallus, vel emphiteuta, etiam inuito Domino, molendinum extruere.

129 Infertur 3. posse similiter emphiteutam inuito Domino syluam extirpare, & in agros, vel vineam redigere, præsertim si ex huiusmodi sylua pauci reditus percipiantur: agri verò, vel vinea longè maioris sint emolumenti. *l. æquissimum. §. inde quæsitum est. vers. etsi fortè in hoc. ff. de Vsufr. Cepoll. in d. tractat. de seruit. rust. præd. d. cap. 22. num. 10. Tiraq. de Retract. conuent. §. 3. glos. 1. num. 27. et §. 7. glos. 1. num. 16. Ricc. in prax. for. Eccles. par. 1. resol. 130.* vbi, quod Beneficiatus in tali casu potest oliuetum extirpare, vt vineam plantet; quod intelligendum est, quando prædium feudale, vel emphiteoticum, aut Ecclesiæ plus agri requireret, & syluis, aut oliueto commodè carere posset: nam si ad amœnitatem prædij, vel aliam ob causam sylua, vel oliuetum etiam necessarium foret, non licebit syluam, aut oliuetum extirpare, vt in vineam, vel agrum redigatur, præsertim si paulo maior ex agro, vel vinea huiusmodi, quam ex sylua, vel olueto fructus colligeretur; tunc enim talis mutatio in notabilem fundi feudalis, vel emphiteotici deteriorationem potius vergeret. *Rosenth. d. cap. 10. conclus. 33. nu. 28. et seq. Cepoll. d. cap. 22. num. 10.* vbi etiam notat, quod sylua ad culturam reduci non posset, quando aliquot plaustra lignorum ex ea pro victu ex pacto tradenda sunt: quia tacitè eo casu videtur actum inter contrahentes, ne sylua destruatur. *per tex. in l. si debitor. §. verisimile. ff. de contrah. empt. l. legatum. ff. de vsufr. leg.*

130 Limita in vsufructu, in quo mutatio huiusmodi permissa non est, quinimmo forma rei mutata vsusfructus perit. *l. repetit 5. ff. Quib. mod. vsusfruct. amitt.* vbi si areæ vsusfructus sit legatus, & in ea ædificium positum sit, vsusfructus extinguitur. *l. vsufructu legato 7. §. hac ratione. et ibi glos. et DD. ff. de vsufruct. et quemadm. etc. Pinell. in d. l. 1. par. 2. num. 52. C. de Bon. mater.*

131 vbi dicit, vsufructuarium non posse suo iure ædificium inchoatum consummare, etiamsi aliter eo vti nequeat; nec mirum videri debet, quia vsufructuarius non habet in re perpetuum ius, quemadmodum emphiteuta, & Vassallus. *vt observat Rosenth. loco cit. num. 19. Cepoll. d. cap. 22.*

132 *num. 10.* vbi etiam dicit, quod vsufructuarius non potest syluam extirpare, & in vineam redigere.

SVMMARIVM.

133 *Domum, vel fundum emphiteoticum ruina, vel incendio consumptum tenetur emphiteuta reficere: declaratur num. 134. et seq.*
Et an liberetur emphiteuta, si emphiteusi renunciet. ibidem, et num. 135.

134 *Emphiteuta tenetur non solum de dolo, sed de lata, et leui culpa.*
In culpa est qui non facit quod diligens paterfam. fecisset, vel non præuidit quod de facili poterat euenire. ibid.

135 *Emphiteuta tenetur ad refectionem, quando pro emphiteusi soluitur modica pensio, secus si magna, et excessiua.*

136 *Conclusio, quod de consuetudine emphiteusis cōceditur pro modico canone in recognitionem dominij, qualiter sit intelligenda.*

137 *Quando emphiteutæ fieri debeat remissio pensionis, seu canonis.*

Quæstio IX.

An domum, vel fundum emphiteoticum ruina, vel incendio consumptum teneatur emphiteuta reficere, ac integram pensionem soluere.

133 QVoad primam partem dubij, affirmatiuè respondent communiter Doctores, tum quia ad emphiteutam spectat periculum casus fortuiti, tum etiam quia non aliter interitu rei liberatur emphiteuta, nisi tota pereat; & ideò donec area, vel quid aliud etiam minimum superest, durat contractus, & obligatio. *l. 1. C. de iur. emphit. §. lex itaque. vers. dudum autem &c. vbi glos. in ver. casus. in Auth. de non alienan. §. adeò. Instit. de locat. & conduct. Alex. in l. interdum. §. quod ex naufragio. vers. fin. ff. de acquir. poss. Afflict. dec. 83. num. 12.* vbi dicit, quod quando solum fuisset concessum, vbi erat domus, tunc resoluta domo, remanet emphiteutæ solum. *latè Surd. dec. 198. nu. 9. & 10.* vbi ampliat, hoc procedere etiam quando ex superextante parte non potest percipi integra pensio; & in specie, quod si domus fortuito casu comburatur, emphiteuta teneatur illam reficere, dixit *Ang. in d. §. lex itaque. in auth. de non alienan. Imol. in cap. potuit. num. 44. extr. de locat. Cepoll. de seruit. urban. præd. cap. 59. de refect. num. 18. Natt. cons. 13. num. 5. & cons. 377. per tot. Corn. cons. 289. col. penult. lib. 1.* vnde nō posset eo casu emphiteuta emphiteusi renunciare inuito Domino. *ad trad. per Thesaur. decis. 20. num. 2. & 3.*

134 Hæc tamen sententia meo iudicio procedere potest in duobus casibus: 1. quando culpa ipsius emphiteutæ domus incendio fuisset consumpta. *vt d. Bald. in d. l. 1. num. 10. in fin. C. de iur. emphit. & in auth. qui rem. nu. 3. C. de Sacros. Eccl. Aufrer. ad Capell. Tholos. dec. 353. Surd. d. dec. 198. num. 23. & seq.* vbi etiam dicit, quod emphiteuta tenetur non solum de dolo, & lata culpa, sed etiam de leui, in tantum, quod siue modicum, siue magnum sit damnum, semper renetur ad refectionem, & ad interesse. *vide*

textum in l. si quis fundum. §. Imperator. ff. locat. l. in iudicio. C. eod. tit. §. penult. Inst. eod. §. scire. in Auth. de non alienan. & ibidem DD. culpa autem in eo præsumitur, qui non facit quod diligens paterfam. fecisset, vel non præuidit quod de facili poterat euenire. *vt d. Bart. in l. ea igitur. ff. de pignor. act. Crauett. cons. 97. num. 6. & cons. 179. nu. 5. Menoch. de Præsumpt. lib. 5. præsumpt. n. 132. Surd. loco cit. n. 15. & seq.*

135 Secundo casu, quando pro emphiteusi soluitur modica pensio; tunc enim emphiteuta ad refectionem cogi potest; secus si pensio correspon deret fructibus, vel aliàs esset magna, & excessiua, quia tunc debemus recedere à terminis emphiteusis, cum contractus eo casu magis accedat ad locationem, quàm ad emphiteusim. *Bald. in d. l. 1. num. 4. vers. Quinto in expendendo &c. & nu. 10. C. de iur. emphit. Rol. cons. 96. num. 26. vol. 1. Bellon. cons. 21. num. 8. quos refert, & sequitur Thesaur. d. dec. 20. num. 6. & 7. & ibidem Add.* subdens, quod potest emphiteuta inuito Domino renunciare emphiteusi, quoties non potest re frui, nisi cum maxima impensa, vel difficultate, quæ æquiparetur impossibilitati: idemque dicendum, si res deuenerit in hostium potestatem ità, vt non sit spes eam recuperandi. *ad trad. per Alex. in d. l. interdum. §. quod ex naufragio, versus fin. ff. de acquir. poss.* vel si mutata fuerit forma ipsius rei. *l. repeti. §. rei mutatione. ff. Quib. mod. vsusfr. amitt. Bald. in d. l. 1. n. 10. quicquid in contrarium asserat Surd. d. dec. 198. num. 25. & seq.*

136 Quoad secundam partem dubij, an teneatur emphiteuta interim soluere integram pensionem, affirmat *Natt. d. consil. 377. num. 2. & alij apud Surd. d. dec. 198. num. 10. & seq.* siue pensio sit modica, siue magna: quod enim dicitur, consuetudine emphiteusim concedi pro modico canone in recognitionem dominij, procedit, vel quia à principio soluitur quantitas pecuniæ vltra canonem conuentum. *vt notat Bart. in d. l. 1. in princ. C. de iur. emphit.* vel quia res sterilis conceditur, vt fiat fertilis. *vt tradunt DD. in d. aut. qui rem;* secus, quando res culta est, & fertilis: tunc enim nunquam conceditur pro minimo canone, nec aliquis inuenitur rerum suarum ità prodigus, qui cum possit ex re singulis annis centum percipere, illam concedat pro decem; vnde ab Ecclesia nunquam conceditur, nisi ea pensio sit æqualis fructibus, quia aliàs non cederet in euidentem vtilitatem. *ex trad. per Capic. decis. 182. Franc. decis. 191. num. 10. & seq.*

137 Verius tamen mihi videtur, quod emphiteutæ ob huiusmodi damnum fieri debeat remissio pensionis arbitrio Iudicis: quamuis enim non excusetur à solutione canonis, quando pensio est modica, secus tamen, quando est magna ex rationibus supra deductis. *Bart. in d. l. 1. nu. 4. et 9. C. de Iur. emphit.* vbi dicit, quod si ex re, quæ periit, non perciperentur sufficientes fructus ad pensionem, non cogitur emphiteuta ad præstandum integrum canonem, sed tunc tenetur pro rata fructuum iuxta declarationem peritorum. *Thesaur. decis. 20. num. 6. & seq. Boss. in tit. de remiss. merced. conduct. nu. 114. Caroc. de Locat. et conduct. tit. de remiss. merced. q. 3. n. 10. et q. 4. n. 6. Mascard. de Probat. concl. 1333. n. 10. vol. 3. Genuens. in tract. de Eccles. q. 73. vide quæ scripsimus in tract. de Temp. legal. lib. 1. cap. 38. nu. 24. et seq.* quod tamen intelligendum est, nisi damnum euenerit culpa ipsius emphiteutæ, quia tunc non solum reficere illud tenetur, vt supra diximus, sed etiam totam pensionem interim soluere, etiamsi magna sit. *vt sensit Bald. in d. l. 1. n. 10. et pro indubitato asserit Surd. d. dec. 198. num. 13. vbi alios refert.*

SVMMARIVM.

138 *Vno ex hæredibus emphiteutæ per biennium, vel triennium canonem non soluente, totus fundus inter ipsos diuisus incidit in commissum: limitatur num. 141. et seq.*

139 *Hæres, qui soluit, ab alio, qui non soluit, suum interesse consequitur per iudicium fam. erciscundæ.*

140 *Quid si collaterales euincerent rem emphiteoticam iure congrui, et inter se diuiderent, et alter ipsorum canonem non soluerit, et num. 141. cum seq.*

141 *Si Dominus consensit dictæ diuisioni, pars non soluentis tantùm incidit in commissum.*

142 *Minor aduersus commissum, siue deuolutionem restituitur ob canonem non solutum.*

143 *Restitutio minoris prodest etiam alteri habenti rem communem cum minore.*

144 *Quando res emphiteotica duobus conceditur, vnusquisque pro parte tenetur ad canonem.*

145 *Quando plures obligant se in eodem contractu simpliciter, quilibet tenetur pro parte virili, et num. 147.*

146 *Duo fundi, vel domus sub vno reditu, seu censu submissæ, pro parte, siue pro rata reditus singulariter tenentur.*

147 *Quando plures condemnantur per sententiam, quilibet pro rata tenetur.*

148 *Quid si plures obligati in solidum, per sententiam condemnentur simpliciter.*

149 *In materia emphiteusis multum defertur consuetudini loci.*

Ad probandam consuetudinem contra ius, requiritur quadragenaria. ibidem.

150 *Quando dicatur consuetudo contra ius.*

151 *Quando res emphiteotica incidat in commissum tantum pro rata.*

152 *An pater possit filijs præiudicare, quando emphiteusis concessa fuit intuitu, et contemplatione etiam filiorum.*

Quæstio X.

An fundus emphiteoticus, inter hæredes emphiteutæ diuisus, incidat in commissum, si vnus ex hæredibus per biennium, vel triennium canonem non soluerit.

138 RESp. quod totus fundus in tali casu incidit in commissum, etiamsi cæteri hæredes soluerint alias canonis partes: nam sicut emphiteuta inuito Domino non potest soluere canonem per partes, sed semel totum, & integrum tenetur soluere. *Paul. de Castr. in l. quidam existimauerunt. ff. Si cert. pet.* ità nec hæredes possunt

sunt soluere per partes, quia obligatio ad canonem est realis: & licèt ipsi hæredes diuidant inter se, tamen quilibet teoetnt in solidum ad censum, cum ex facto hæredum minimè mutari debeat conditio primæ obligationis. *l. 2. §. ex his. ff. de Verb. oblig.* nec ad euitationem pœnæ sufficiat particularis solutio. *l. in executione. §. penult. ff. eod. tit. glos. in l. communi diuidundo. 7. ver. confunderetur. ff. Commun. diuid. quam communiter sequuntur DD. ibidem. Bart. in l. fraudati. nu. 3. ff. de Publican. & vectigal. Alex. cons. 7. col. 2. vol. 5. Host. in sum. tit. de locat. §. quid sit de natura huius &c. num. 12. vers. quid si ex pluribus &c. Alb. de Ros. in l. 2. col. 9. C. de Iur. emphit. Specul. in tit. de locat. §. nunc aliqua. nu. 92.* subdens, quod hæres, qui soluit, ab alio,
139 qui non soluit, suum interesse consequetur per iudicium fam. erciscundæ. *Fed. de Sen. cons. 228. prout eos refert, & sequitur Afflict. dec. 153. nu. 2. & seq.* vbi idem dicit in collateralibus euin-
140 centibus rem emphiteoticam iure congrui, & inter se diuidentibus, si alter ipsorum canonem non soluerit. *Clar. in §. emphiteusis. q. 8. vers. quaero quid si &c.*
141 Limita quando Dominus consensit dictæ diuisioni; tunc enim sibi præiudicat in hoc, quod si vnus soluit partem suam, & alter non soluit, pars non soluentis tantùm incidat in commissum, non autem pars alterius soluentis, nisi Dominus ius suum sibi reseruauerit. *vt sensit Bald. in d. l. fraudati. Afflict. dec. 153. nu. 5. & ibidem Vrsill. num. 2.*
142 Limita 2. in minore; hic enim aduersus commissum, siue deuolutionem restituitur ob canonem non solutum. *iuxta text. in l. si ex causa. §. si in commissum. ff. de minor. Vrsill. loco cit. nu. 2.*
143 vbi etiam dicit, quod ista restitutio prodest habenti rem communem cum minore.
144 Limita 3. vbi res emphiteotica duobus conceditur: tunc enim vnusquisque pro parte tenetur ad canonem, nisi expressè fuerit concessa in solidum. *Bald. cons. 116. par. 1.* vbi dicit, quod
145 quando plures obligant se in eodem contractu simpliciter, quilibet tenetur pro parte virili. *Soc. iun. consil. 70. par. 1. Vrsill. ad Afflict. decis. 153. num. 4. & 5.* vbi addit, hoc procedere etiam
146 in duobus fundis, seu domibus sub vno reditu, seu censu submissis: nam istæ res pro parte, siue pro rata reditus singulatiter tenentur. *iuxta textum in cap. constitutus. vers. iuxta ratam. de Relig. domib. & ibi Abb. nu. 8. & 9.* vbi, quod
147 si plures scholares domum conduxerint, vnusquisque pro rata in dubio ad pensionem tenetur, sicut quando plures condemnantur per sententiam, *vide eumdem Vrsill. d. decis. 153. num. 6. &*
148 *decis. 215.* vbi subijcit, quod quando plures obligati in solidum per sententiam condemnantur simpliciter, videtur facta condemnatio pro parte, nisi in fine sententiæ posita fuerit clausula, *omni meliori modo:* quia tunc ratione dictæ clausulæ intelliguntur omnes in solidum condemnati. *vt obseruat etiam Theodos. Rub. in suis singular. tom. 2. in tract. de clausul. claus. 517. num. 40.*
149 Limita 4. si in loco adesset specialis consuetudo in contrarium: in hac enim materia multum defertur consuetudini; vnde consuetudo etiam attenditur, an in emphiteusis concessione vsque ad tertiam generationem, primi inuestiti constituant primam generationem. *Rot. coram Penia dec. 220. num. 1. & dec. 259. nu. 1. & 2.* vbi subijcit, quod ad probandam consuetudinem contra ius requiritur quadragenatia,
150 Obserua tamen, quod consuetudo contra ius non dicitur, si ageretur de interpretatione contra communem Doctorum opinionem, sed requiritur, vt sit contra expressam iuris dispositionem, vel expressam ipsius rationem. *latè Rota in Hispalen. iuris nominandi 10. Octobris 1583. coram Card. Seraphino, in impress. decis. 639. nu. 1. & seq. et coram Penia d. decis. 259. n. 3. et 4.*
151 Limita 5. in casu, quem ponit *Afflict. decis. 80. num. 1. et seq.* vbi dicit, quod si res valoris v. g. mille aureorum, submissa fuit oneri, & oaturæ contractus emphiteotici pro aureis 300. non deuoluitur in casu deuolutionis, nisi pro dicta rata aureorum 300.
152 An verò pater possit filijs præiudicare, non soluendo canonem, aut rem alienando irrequisito Domino, quando emphiteusis concessa fuit intuitu, & contemplatione etiam filiorum, vel ex mera liberalitate concedentis? Resp. negatiuè. *ex trad. per Surd. decis. 290. num. 1. Clar. in §. feudum. q. 66. vers. Ego alias etc. et in §. emphiteusis. q. 8. vers. sed hic quaero etc.* factum enim, vel negligentia patris non potest filijs præiudicare in re, quæ ad eos peruenire debet, non ex facto, aut iure patris, sed ex mero beneficio, seu liberalitate concedentis; nisi fortè emphiteusis quæsita fuerit ex re patris, idest data pecunia à patre: quo casu pater posset filijs præiudicare, si emphiteusis haberet originem in persona ipsius patris, secus si quæsita fuerit ab alio ascendente pro se, & filijs. *vide Bart. in l. 3. num. 4. ff. de Interd. et releg. Corn. cons. 282. nu. 10. vol. 3. Natt. cons. 531. num. 43. Paris. cons. 2. n. 22. lib. 1. Alex. cons. 28. vol. 5. Surd. loco cit. Beltram. ad Greg. decis. 529. num. 23.*

SVMMARIVM.

153 *Contractus in dubio præsumitur potiùs censualis, quàm emphiteoticus, et num. seq. limitatur num. 161. et seq.*
154 *Verbum, pro canone, seu responsione, est ambiguum, et potest intelligi ex causa census.*
155 *Quando quis excusetur à caducitate.*
156 *Quid probare teneatur is, qui agit ad caducitatem, et num. seq.*
157 *An dominium, vel possessio probetur per venditionem, locationem, et librum censualem, et num. seq.*
158 *Et an probetur ex solutionibus, et confessionibus.*
159 *An inuestitura probet dominium inuestientis, et num. 160.*
160 *An dominium probetur ex recognitione recipientis, et num. 161.*
161 *Quando contractus præsumatur emphiteoticus, et num. seq.*
162 *Quando ex instrumento inuestituræ probetur dominium.*
163 *Quid si in loco magis frequens esset vsus concedendi bona in emphiteusim.*

164 In

164 *In casu dubio nou est admittenda caducitas.*
165 *Au Dominus directus finita emphiteusi possit propria auctoritate capere possessionem fundi emphiteotici.*
166 *Quando dominium probetur leuioribus probationibus.*
167 *Dictio, vsque quando stet inclusiuè, et quando exclusiuè.*

Quæstio XI.

An in dubio contractus præsumatur censualis, vel emphiteoticus.

153 RESP. quod præsumitur potius censualis, quàm emphitenticus. *Couar. var. lib. 3. cap. 7. num. 1. Card. Mantic. dec. 134. uum. 3.* vbi
154 dicit, quod verbum, *pro canone, seu responsione*, est ambiguum, & potest intelligi ex causa census: & ideò si non apparet, vtrum quis sit emphiteuta, vel censuarius, non soluendo, iure suo priuari non potest. *Mascard. de Probat. conclus. 281. uum. 1. cum seq.* vbi dicit, quod magis census, quàm emphiteusis præsumitur, etiamsi quis per 30. annos soluisset vti de re emphiteotica, si de contractu non constet. *Menoch. præsumpt. 106. num. 3. et seq. lib. 3. Ruin. cons. 42. uum. 6. et 7. et cons. 160. num. 5. et 6. lib. 1. Natt. cons. 3. n. 3.* vbi dicit, quod si ex instrumento, seu alia scriptura constet, pensiones fuisse solutas pro emphiteusi, & nihil aliud dicatur, contractus præsumitur censualis, tum quia emphiteusis continet sub se censum, tum quia contractus non censetur emphiteoticus, nisi euidentissimè appareat. *Houd. cons. 81. num. 2. lib. 2. Capic. dec. 196. Crescen. decis. 1. de Censib.* vbi dicit, quod excu-
155 satur quis à caducitate, quando potest dubitari, an ratione census, vel emphiteusis pensio soluta fuerit, quamuis mero iure esset emphiteusis. *Gratian. discept. for. cap. 566. uum. 9. et 10. et cap. 188. uum. 26. Afflict. decis. 129. nu. 4. Valasc. de Iur. emphit. q. 32. num. 33. vers. illa tamen etc. Card. Mantic. dec. 134. num. 3. et alij communiter*; quod procedit non solum in priuato, sed etiam in Ecclesia. *Mascard. loco cit. num. 4. Menoch. vbi supra. uu. 7. Gratiau. d. cap. 188. nu. 28. Mantic. d. dec. 134. num. 3. Natt. d. cons. 3. nu. 3. Valasc. d. q. 32. num. 33. vers. Item si in ea prouincia etc. Rot. Recent. par. 2. decis. 170. per tot. prout refert Thomat. decis. 60. uum. 27. quicquid dicat Genuens. iu tract. de Eccles. q. 91. Bero. q. 14. nu. 1. et 2.*

156 Vnde agenti ad caducitatem, & rem emphiteoticam prætendenti incumbit onus probandi non solum emphiteusim, sed etiam illius dominium plenè, & concludenter, ac identitatem bonorum emphiteusi subiectorum. *Spec. iu tit. de locat. §. nunc aliqua etc. nu. 72. et seq. Alex. cons.*
157 *10. lib. 4.* vbi dicit, quod venditio, locatio, liber censualis non probant dominium, nec quasi, nec possessionem contra tertium. *Gratiau. d. cap. 188. num. 10. Caualcau. decis. 43. num. 53. et seq. par. 1. Caput. dec. 280. par. 1.* vbi dicit, quod
158 ex instrumentis locationum, solutionibus, & alijs confessionibus, & adminiculis non probatur dominium ad effectum rei vendicationis, quia ex istis præsumptiuè, non plenè probatur dominium, nisi constet de traditione. *Card. Seraph. dec. 1453. num. 1. Card. Millin. decis. 11. Rot. in recent. par. 1. dec. 150. num. 1. et seq. et decis. 249. num. 1. et dec. 606. nu. 1. prout refert idem Tomat.*
159 *d. dec. 60. num. 1. et seq.* vbi etiam dicit, quod ad hunc effectum non sufficit instrumentum locationis, seu concessionis in emphiteusim, quia sola inuestitura dominium inuestientis non probat: quemadmodum nec dominium huiusmodi probatur ex instrumento emptionis, conductionis, solutionis, & recognitionis, quia dominia
160 non pendent ab assertione concedentis, vel recognitione recipientis rem emphiteoticam, cum etiam res aliena emi, vendi, ac concedi possit in emphiteusim, vel locari, licèt ab alio possideatur. *ex trad. per Alex. cons. 12. uum. 4. lib. 4. Crauett. cons. 157. nu. 5. et seq. Gratian. cap. 533. uum. 43. et 44.* vbi dicit, quod ad hunc effectum non sufficit instrumentum locationis emphiteusis, nisi pleniùs de illa appareat. *et cap. 188. num. 6. 10. et seq. Card. Caualer. dec. 399. uum. 4. Seraphin. d. decis. 1453. num. 1.*

161 Prædicta tamen conclusio limitatur. *1.* quando vltra præstationem annuam vniformem aliæ concurrerent coniecturæ, vt si appareat de solutione laudemij in recognitionem dominij, vel si in rei alienatione fuerit requisitus consensus Domini; tunc enim præsumitur potius solutum iure emphiteotico, quàm iure census. *Natt. cons. 3. uu. 3. et alij, quos refert, et sequitur Genuens. d. q. 91. Thomat. d. decis. 60. num. 41. et 49. Rot. decis. 117. uum. 10. par. 5. tom. 1. et dec. 164. uu. 4.*
162 *et seq. par. 6. recent.* vbi addit, quod si cum instrumento inuestituræ concurrerent alia adminicula, videlicet enunciatiuæ antiquæ, solutiones canonum, & laudemij, recognitio in Dominum, reseruatio dominij, & similia, eo casu probaretur dominium tam ad effectum caducitatis, & deuolutionis, quàm contra tertium. *de quo latè scripsimus iu tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 55. uum. 33. et seq. vbi alia regulæ recensentur, ex quibus dominium probatur. vide Seraph. decis. 1453. iu princ.* vbi subijcit, quod dominium absolutè non probatur ex solutione laudemij, & ex confessione, quod fundus sit sub proprietate Ecclesiæ, vel priuati, quando est vnica tantùm recognitio facta ad effectum habendi consensum Rectoris in emptione fundi. *Menoch. d. præs. 281. num. 9. Gratian. d. cap. 188. num. 27.*

163 Limitatur 2. quando in ipsa Regione magis frequens esset vsus concedendi bona in emphiteusim, quia tunc præsumitur contractus emphiteoticus. *Mascard. d. conclus. 281. uum. 7. Menoch. d. lib. 3. præsumpt. 281. num. 14. Afflict. d. decis. 129. num. 5. Valasc. d. q. 32. uum. 33. vers.*
164 *Item si in ea Prouincia etc.* vbi etiam obseruat, quod in casu dubio non est admittenda caducitas.

165 Notandum est etiam, quod Dominus directus potest intentare remedium possessorium, quando clara, & indubitata est deuolutio; secus quando est dubia, & probabiliter potest controuerti, quia tunc tenetur iudicio petitorio experiri. *Beltram. ad Greg. dec. 105. vbi plures Rotæ decisiones refert Thomat. decis. 60. num. 13. et 14. Valasc. de Iur. emphit. q. 18. nu. 16. Thesaur. qq.*

for.

for. lib. 4. qu. 42. num. 8. Hond. consil. 21. num. 22. & seq. lib. 2. vbi dicit, quod quando emphiteusis præsupponitur finita ob lapsum temporis, vel aliter constat, emphiteusim fuisse finitam, potest Dominus directus propria auctoritate possessionem emphiteusis accipere, & emphiteutam expellere secundùm magis receptam Doctorum sententiam; Rota tamen sequitur opinionem, quod etiam stante pacto capiendi possessionem propria auctoritate in casu deuolutionis, prius debeat coram Iudice liquidari parte citata, quod sit factus locus deuolutioni, quia potest emphiteuta habere melioramenta, ex quibus sibi competeret retentio, vel alium titulum, ex quo possit prætendere successionem. *vide Greg. d. dec. 105. num. 12. & ibi Beltram. litt. A.*

166 Notandum 2. quod quando non agitur de dominio principaliter ad effectum caducitatis, sed tantùm incidenter ad alium effectum, videlicet pro solutione canonis, tunc sufficerent leuiores probationes. *Gratian. cap. 912. num. 3. & 34. & cap. 188. num. 15. & 16. Card. Seraphin. dec. 1453. num. 12. Millin. decis. 11. Thomat. dec. 60. num. 9. & seq.*

167 Notandum 3. quod si Ecclesia concessit in emphiteusim territorium vsque ad talem locum, puta vsque ad talem vineam, dictio, vsque, stat exclusiuè, si locus ille iam erat vinea tempore contractus: quia cum alienatio rerum Ecclesiæ sit de iure prohibita, ideò stricta fieri debet interpretatio. *l. si præses 32. & l. interpretatione 42. ff. de Pœn.* secus si ille locus quondam fuit vinea, sed tempore contractus non est vinea, quia tunc non censetur exclusus. *l. veteribus. ff. de pact. l. forma. ff. de censib. Genuens. in tract. de Eccles. q. 488. vide Bald. in auth. hoc amplius. num. 24. & 25. C. de fideicom.* vbi dicit, quod dictio, vsque, apposita numero stat inclusiuè: idem, si personis, nisi sit contraria ratio extremorum; item si apponatur quantitati continuæ, in fauorabilibus stat inclusiuè, non in odiosis.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo intelligenda sit locatio facta non designato loco, nec tempore.*
2 *Quando locus declarari possit à conductore.*
3 *Renouata locatione, censetur etiam renouata qualitas loci.*
4 *Quando testes ad perpetuam rei memoriam examinati faciant fidem coram Iudice competente.*
5 *Dominus, qui locauit domum, seu prædium ad certum tempus, potest interim domum, vel prædium alteri vendere.*
6 *Quando colonus, & inquilinus agere possint contra locatorem ad damna, & interesse.*
7 *Locator bona inuecta, & illata habet tacitè hypothecata, & ea potest sua auctoritate includere: limitatur num. seq.*
8 *Quando locator possit vti iure executiuo, et quando non.*
9 *Bona aliena inuecta, non sunt tacitè obligata pro pensione: limitatur num. seq.*
10 *Quid si interueniat fraus ex parte Domini dictorum bonorum.*
11 *Calliditati Mulieris non succurritur, sed tantùm eius firmitati.*
12 *Quid si bona aliena fuerint inducta Domino rei sciente, et patiente, vt perpetuò ibi sint, et num. 15. et 17.*
13 *Bona, quæ ad certum tempus fuerunt in domo, vel fundo reposita, non sunt obligata pro pensione: limitatur num. seq.*
14 *Inuecta, et illata ab eo, qui vnica tantùm nocte mansit in hospitio, sunt tacitè obligata locatori.*
15 *Bona vxoris inuecta in domum viro locatam, an, et quando sint tacitè obligata.*
16 *Quando vxor teneatur ad pensionem domus viro locatæ.*
17 *An contrahatur tacita hypotheca, si conductor mala fide in domum conductam inferret rem alienam.*
18 *Locans operam pro uehenda re aliqua de loco ad locum, tenetur resarcire damnum, quod sua culpa accidit: item tenetur de dolo, lata, et leui culpa, non autem de leuissima: limitatur num. seq.*
19 *In rebus, quæ leuiter franguntur, uenit etiam culpa leuissima.*
20 *An uector teneatur probare, se in huiusmodi rebus uehendis adhibuisse exactissimam diligentiam.*
21 *Quando præsumatur culpa, et quando casus.*
22 *Casus fortuitus non excusat, quando præcessit culpa ordinata ad casum, et quomodo id intelligatur.*
23 *Is qui locat operas suas tanquam artifex, tenetur de damno contingenti ex culpa leuissima eorum, quorum opera utitur.*
Promittens opus, an teneatur illud facere omnibus suis expensis. ibid.
24 *Casum fortuitum allegans, tenetur illum probare.*
Casus fortuitus qualiter probetur. ibid. et num. seq.
25 *Vbi casum quis patitur, ibi potest examinare testes, qui postea fidem facient coram Iudice competente.*
26 *Testes possunt examinari in loco non apto, ubicunque necessitas imminet.*
27 *Nauicularius, qui dicit, se substinuisse naufragium, debet hoc per testes probare coram Iudice illius loci, et Præfecto denunciare intra annum.*
An passus naufragium, audiatur post annum. ibidem.
28 *Ad probandum casum fortuitum admittuntur nautæ, et ministri nauis, et etiam familiares, et domestici in subsidium.*
29 *An et quando salarium non conuentum debeatur.*

CAP. VI.

De locatione, et conductione.

1 QVæritur 1. quomodo intelligenda sit locatio facta non designato loco, nec tempore? Resp. quod locus declarandus
2 erit per conductorem; tempus verò declarari debet arbitrio boni viri. *Bald. in l. liberti. num. 11. C. de oper. libert.*

3 Quæ-

3 Quæritur 2. an renouata locatione, censeatur etiam renouata qualitas loci? Resp. affirmatiuè. *vide Caroc. tit. de renouat. location. q. 30. incip. quid in conditionibus etc. fol.* 159.

4 Quæritur 3. an testes examinati ad perpetuam rei memoriam, seu parte non citata in loco, vbi moritur equus conductus, probent, seu faciant fidem coram Iudice competente? affirmat *Bart. communiter receptus in l. 4. nu. 2. C. de Naufrag. lib.* 11. vbi dicit, quod in loco, vbi patitur quis aliquem casum, potest examinare testes super dicto casu, & illæ probationes postea faciunt fidem vbique: quod procedit, dummodò per testes designentur equi, seu alterius rei signa, & qualitates. *vide Cancer. var. lib. 1. cap. 14. de locat. et conduct. num.* 57.

5 Quæritur 4. an Dominus, qui locauit domum, seu prædium ad certum tempus, possit interim domum, seu prædium alteri vendere? Resp. affirmatiuè. *per textum in l. emptorem. vbi glos. et*
6 *DD. C. locat.* si verò colonus, & Inquilinus prohibeantur ab emptore, agere possunt contra locatorem ad damna, & interesse. *l. si merces. et l. qui fundum. vbi DD. ff. locat. vide quæ diximus in tract. de Tempor. legal. lib. 1. cap. 39. num. 25. et seq.*

7 Quæritur 5. an locator bona inuecta, & illata habeat tacitè obligata, & ea possit sua auctoritate includere? Resp. affirmatiuè. *l. vtique. ff. de damn. inf. l. licet. ff. in quib. caus. pign. tac. contrab.*

8 Limita, vbi res illæ perueniunt ad tertium habentem causam à debitore: tunc enim non potest locator iure executiuo vti, sed debet agere hypothecaria, vel saluiano interdicto; quia hoc ius exequendi sua auctoritate est limitatum certo loco, vt includantur, donec sunt in domo: & ideò si extrahantur de domo, cessat dictum ius. *l. 1. ff. de Salu. interd. Bart. in l. 3. in 2. lect. num. 24. C. de pignor.* subdens, quod si essent in domo tamquam alienatæ, & traditæ, adhuc posset exerceri dictum ius includendi.

9 Quæritur 6. an bona aliena inuecta, tacitè sint obligata pro pensione? Resp. negatiuè: quia sicut conductor rem alienam expressè obligare non potest, ità nec tacitè. *l. 2. vbi DD. Cod. si alien. rei pignor. data sit.*

10 Hæc tamen conclusio limitatur 1. quando interuenit fraus ex parte Domini ipsius rei, fortè quia commodauit rem inquilino, vt appáreret ditior, & locator alliceretur ad locandum. *d. l. 2. vbi Bald. et alij. l. si fine. C. ad Senatusc. Vel-*
11 *leian.* vbi si maritus obligat res vxoris asserendo eas proprias vxore præsente, & dolosè tacente, tenet obligatio, quia non calliditati mulieris, sed infirmitati tantùm Senatusconsulto consultum est. *Afflict. dec. 184. num. 4. Caroc. de locat. par. 5. q. 15. num. 9.*

12 Limitatur 2. quando concurrunt tria illa requisita *per glos. in l. si non inducta. Cod. in quib. caus. pign. vel hypot. tacit. contrab.* videlicet quod bona fuerint inducta Domino rei sciente, & patiente, vt perpetuò ibi sint, idest durante locatione. *vt post Paul. de Castr. obseruat Afflict. d. dec. 144. num. 3.* subdens, quod si aliquid de tribus prædictis deficiat, res illa non est tacitè obligata. *latè Caroc. de locat. par. 5. q. 15. num. 3.*

13 Ex quo infertur, quod si aliqua bona ad certum tempus fuerint in fundo, vel domo reposita, ea non erunt pro pensione obligata. *vt tradunt DD. in d. l. si fine. C. ad Velleian. Afflict. d. dec. 144. num. 2. et 4.* vbi etiam dicit, quod si dedi Sartori vestem, vt arctaret, ea non est tacitè obligata pro pensione, quia non fuit tradita, vt ibi esset durante locatione.

14 Obserua tamen, quod merces hospitatæ sunt tacitè obligatæ pro pensione, etiamsi in loco non fuerint positæ, vt ibi perpetuò starent. *Alex. in l. diuortio. §. ob donationes. in fin. num. 11. ff. solut. matr.* vbi dicit, quod inuecta, & illata ab eo, qui vnica tantùm nocte mansit in hospitio, sunt tacitè obligata locatori. *Vrsill. ad Afflict. d. dec. 184. nu. 2. Caroc. loco cit. q. 18.*

15 Obserua 2. quod bona vxoris inuecta in domum viro locatam, non sunt tacitè obligata pro pensione, etiamsi ibi perpetuò existant, scilicet donec duret locatio. *l. si Aduersarius. vbi DD. C. ad Senatusc. Velleian.* nisi domus locata fuerit viro, & vxori simul: nam tunc etiam bona vxoris erunt obligata. *Bald. in d. l. Aduersarius. Vrsill. ad Afflict. d. decis. 184. num. 5. et seq.* vbi subijcit, quod si vxor post mortem viri moratur
16 in domo eidem viro locata, tenetur ad pensionem pro rata temporis, pro qua inhabitauit, nisi iure familiaritatis cum ipsis hæredibus viri inhabitasset. *ex trad. per Bald. in l. contractus. Cod. locat.*

17 Obserua 3. quod si conductor mala fide in domum conductam inferret rem alienam, non contraheretur legalis, & tacita hypotheca, siue inferret Domino sciente, siue eo ignorante. *Caroc. de locat. d. par. 5. q. 15. n. 8. et 11. et seq.* vbi etiam obseruat, quod si conductor intulisset rem, pro qua competeret publiciana, censebitur obligata. *de quo vide glos. in l. si ab eo. ff. de Pignor.* vbi dicit, quod comparente vero Domino, sicut non defenderetur debitor, ità nec creditor. cui verò competat actio publiciana. *vide quæ scripsimus in tract. de Temp. legali lib. 2. cap. 55. num. 40.*

18 Quæritur 7. an locans operam pro vehenda re aliqua de loco ad locum, teneatur de culpa leuissima? Resp. negatiuè, quia licèt in tali casu damnum, quod sua, & eorum, quorum opera vsus est, culpa accideret, resarcire teneatur. *l. cum proponas. vbi Bald. nu. 8. C. de Naut. fœnor. l. item quæritur. §. 1. et l. si merces. §. qui columnam. ff. locat. l. vtique. §. 1. ff. de rei uindic.* non tamen tenetur de culpa leuissima, sed tantùm de dolo, lata, & leui culpa. *iuxta tex. in l. si certo loco. §. nunc uidendum. ubi Bart. ff. commodat. l. contractus. ubi Dec. nu. 33. ff. de Reg. iur. Bald. cons. 441. num. 1. uol. 1. Caroc. de locat. et conduct. par. 4. tit. de dolo, et culp. q. 1. et q. 2. nu. 13.*

19 Hæc tamen regula limitatur 1. in rebus, quæ leuiter franguntur, in quibus venit etiam culpa leuissima; nam ratione subiecti, de quo agitur, locatio, & conductio requirunt maiorem, vel minorem diligentiam. *Dec. in d. l. contractus. num. 33. ff. de reg. iur. Caroc. ubi supra d. q. 2. n. 6. et seq.* vbi exemplificat in salmis vitri, ollarum, & similium, quo casu vector debet probare, se adhibuisse exactissimam diligentiam, & eam, quam quilibet diligentissimus in simili ne-
20 gotio adhibuisset, præsertim quando damnum con-

contingit aliquo ex illis casibus, qui regulariter fine culpa accidere non consueuerunt, *de quo vide Bart. in l. si quis ex argentarijs, §. an nec hæ-*
21 *redi. num.6. ff. de Eden.* vbi dicit, quod in furto, incendio, fuga seruorum, & aliorum, qui debuerunt custodiri, & in similibus casibus, qui non possunt faciliter euenire absque culpa, præsumitur culpa, nisi probetur casus; secus vbi agitur de vi hostium, impetu aquarum, & similibus, quæ possunt euenire sine culpa: tunc enim probata amissione præsumitur casus, nisi culpa probetur. *Ciriac. contr. 166. num.6. & seq. Mascard. de probat. conclus.271. nu.6. & seq. & conclus.467. num.20. & seq. vol.1. Paris. consil.156. num.5. & 6. par.4.*

22 Notandum tamen est, quod casus fortuitus non excusat, quando præcessit culpa ordinata ad casum, vt si ex ea casus euenire poterat. *Menoch. lib.5. præsumpt.3. num. 138. latè Ciriac. d. controu.166. nu.34. & seq.* vbi, quod non est necesse, vt culpa sit præcisè necessariò ordinata ad casum, sed satis esset, quod secundum possibilitatem actus dicatur ordinata, hoc est, quod possibile sit, ex illa causa effectum sequi.

23 Limitatur 2. quando quis locat operas suas tamquam artifex: tunc enim tenetur de damno contingenti ex culpa leuissima illorum, quorum opera vtitur. *l. si merces. §. qui columnam. vbi Paul. de Castr. ff. locat. Caroc. d. par.4. tit. de dol. & culp. q.2. num.9. & 10.*

Addit *Bald. in l. liberti. num.11. C. de oper. libert.* quod promittens opus, debet facere omnibus suis expensis, & fabris, nisi aliter se habeat loci consuetudo. *vide Bart. in l. continuus. §. item qui insulam. ff. de verb. oblig.* vbi dicit, quod promittens opus, vt supra, tenetur fabros inuenire ex locis circumstantibus, quando non sunt in loco, vbi opus faciendum est. *Caroc. de locat. tit. de sext. grad. accident. q.6. incip. facta est locatio &c. fol.242. à terg.*

24 Notandum est etiam, quod casum fortuitum allegans, debet illum probare. *latè Mascard. de probat. vol.1. conclus.271. num.1. & seq. & conclus.272. num.1. 2. et 21.* vbi, quod id arbitrio Iudicis relinquitur, qui inspecta facilitate probationis, vel difficultate, & considerata personæ qualitate, interdum exiget plenam probationem, aliquando non. *vide Bart. in d. l. si quis ex argentarijs. §. an nec hæredi. num. 5.* vbi dicit, quod in casibus manifestis, vt in ruina, incendio, vi hostium, & similibus requiritur manifesta probatio; in casibus verò clandestinis, & occultis, vt in furto, sufficit probatio per coniecturas, vt si ostium ruptum fuit, famulus aufugit &c. *Boss. in tit. de furt. sub num. 2.* subdens, quod per clamorem, seu vociferationem nocturnam non probatur furtum, vbi aliud vestigium non appareret, aliàs fingi possent multæ fraudes.

25 Notandum 2. quod ad probandum casum satis est seruare naturalem iustitiam, hoc est ius gentium, secundùm quod in ore duorum, vel trium stat omne verbum, non attenta solemnitate ciuili; & ideò vbi casum quis patitur, ibi debent examinari testes, qui postea fidem facient coram Iudice competente, etiamsi pars citata non fuerit; quemadmodum etiam examinari
26 possunt testes in loco non apto, vbicunque necessitas imminet propter periculum mortis, vel absentiæ in loco longinquo. *Bart. in l. si quis. C.*
27 *de Naufrag. lib. 11.* vbi, quod nauicularius, qui dicit, se substinuisse naufragium, debet hoc per testes probare coram Iudice illius loci, & Præfecto denunciare intra annum, postea non auditur; quamuis contrarium sentiat *Stephan. Aufrer. ad Capell. Tholosan. q. 447.* vbi dicit, quod passus naufragium etiam post annum audiri debet, quia allegatio casus fit per mercatorem ad suam defensionem: defensiones verò sunt perpetuæ regulariter. *vide Gabr. commun. conclus. lib.2. tit. de citat. conclus.1. num. 352. Mascard. de Probat. d. conclus. 272. nu.4. et seq.* vbi etiam obseruat, quod ad probandum casum fortuitum
28 admittuntur nautæ, & ministri nauis, & etiam familiares, & domestici in subsidium.

29 Notandum 3. quod si de mercede conuentum est, actio locati competit; si verò non est conuentum, competit tacita actio locati, vel condictio. *l. si et me, et Titium. ff. si cert. pet. Bellon. decis. Gen.115.* vbi etiam obseruat, quod in taxanda mercede, seu salario, quando famulo non fuit constitutum, debet prius inspici consuetudo loci, deinde qualitas personæ, cuius industriæ, & peritiæ sit; & illud præsertim debet considerari, si sit pauper, & non habeat vnde viuat, nisi de suo labore; nam non est verisimile, quod voluerit operari gratis. *ex trad. per Petr. de Vbald. in tr. de Duob. fratrib. in 6. par. princ. ante num.27.* nec requiruntur copulatiuè illa duo, videlicet quod Dominus sit solitus conducere operas ministrorum, & famulus locare: satis enim est, vt alterum ipsorum concurrat; nam eo ipso quod Dominus conducit aliquem ad seruitium, ad quod solebat constituere mercedem, censetur conduxisse cum illa mercede consueta; & è contra eo ipso quod quis est solitus locare operas suas, censetur seruiuisse cum mercede, quam solebat ab alio lucrari. *Bart. in l. 1. §. sed et si comites. ff. de var. et extraord. cognit. Bald. in l. excepto. nu.1. C. locat. Socin. cons. 196. vers. Quarto, et vlt. etc. Bellon. d. decis.115. per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Vendita, vel legata domo, censentur etiam vendita, et legata quæ ad eius perpetuum vsum destinata sunt, quæue ipsi domui sunt affixa, et num. seq.*
2 *Fundo simpliciter legato, continentur molæ oliuariæ, prælum, et quæcunque infixa sunt.*
3 *Si testator legat res, quæ sunt in tali domo, vel fundo, de quibus legatum intelligatur.*
4 *Quid si testator legat domum, et quæcunque in ea erunt.*
5 *Modus, qui ponitur in fauorem contrahentis, vel legatarij, non coarctat dispositionem, vel legatum.*
Quando plena proprietas rei censeatur concessa, et quando vsus, vel vsusfructus. ibid.
6 *Vendita, vel legata domo, censetur etiam venditus, vel legatus hortus contiguus, domui seruiens, stabulum, et horrea contigua, ad quæ per ipsam domum aditus intrinsecus patet.*

7 Ven-

7 Vendita domo, veniunt vitreatæ, seu specularia domus.

8 Claues, seræ, ostia, et bis similia domui cedunt.

9 Quæcunque contractus tempore ostenduntur, ea omnia veniunt in ipso contractu.

10 Venditor ostendens equum ornatum, an teneatur etiam ad traditionem ornamentorum.

11 Vendita domo, an censeatur vendita apotheca, quæ subtus domum existit.

12 Legata domo non censetur legata supellex, et legato fundo non censetur legatum instrumentum eius.

13 An molendinum constructum in domo, contineatur cum ipsa domo.

14 In iure congrui vicinus mediante domo, præfertur uicino mediante horto.

15 Quid si non existeret uicinus coniunctus cum domo.

16 Statuæ quando ueniant in uenditione domus.

17 An, et quando uendens partem fundi teneatur præstare seruitutem per aliam partem retentam.

18 Ex instrumento uenditionis non probatur possessio.

19 Per instrumentum diuisionis probatur possessio contra diuidentem.

20 Venditor, qui ex pacto tenetur pecuniam reinuestire, satisfacit suæ obligationi, si semel reinuestiuit.

21 Promissio facta alicui, intelligitur pro prima uice.

22 Ad dissolutionem obligationis sufficit unicum implementum.

23 Promissor in dubio intelligitur obligatus ad id, quod minus est.

24 Reinuestimentum subsequutum post contractum, præsumitur factum in executionem præcedentis obligationis.

CAP. VII.

De emptione, & venditione.

Quæstio I.

Vendita, uel legata domo, quid etiam uenditum, aut legatum censeatur.

1 RESp. quod vendita, vel legata domo, censentur etiam vendita, vel legata quæ ad
eius perpetuum vsum destinata sunt, quæue ipsi
domui sunt affixa. *l. prædijs. §. qui domum. ff. de
leg. 3. l. fin. ff. de Supell. legat. l. granaria. ff. de
Act. empt. l. fundi. §. Labeo. ff. eod. l. quæsitum.*
2 *§. fistulæ. ff. de fund. instr.* quemadmodum fun-
do simpliciter legato continentur molæ oliua-
riæ, prælum, & quæcunque infixa, inædificata-
que sunt. *l. cum fundus. ff. eod. tit. de fund. instr.
Alex. cons. 54. num. 4. uol. 3. et consil. 223. num. 1.
uol. 2. Aneb. cons. 291. Tiraq. de Retract. lignag.
§. 1. glos. 7. num. 115. Vrsill. ad Afflict. decis. 298.
num. 4. et seq. Ciriac. contr. 162. num. 4. et seq.* vbi
dicit, quod legato fundo debetur quoque pala-
tium super eo existens: nec requiritur vtrum
que, videlicet quod sint destinata ad perpetuum
vsum, & quod sint affixa, sed alterutrum suffice-
ret. *ut probat Surd. dec. 134. nu. 13. et seq. Corn.
cons. 244. num. 18. uol. 2.* vbi subijcit, quod si te-
3 stator legat res, quæ sunt in tali domo, vel fun-
do, veniunt ea, quæ ibi solent esse, licèt tunc
non sint: non tamen censentur legata ea, quæ ca-
su, seu temporaliter ibi fuerunt; item si testator
4 legat domum, & quæcunque in ea erunt, non
censentur legati nummi tempore mortis existen-
tes in domo, vt alijs nominibus collocarentur.
*l. si ità legatum. ff. de leg. 3. Corn. loco cit. et alij
communiter.*

5 Præterea in hoc diligenter inspicienda sunt
verba contrahentium, vel testatoris, nam si con-
ceditur, vel legatur vni, vel pluribus domus ad
habitandum, seu ad vsum, seu pro vsu, vel fun-
dus ad vsumfructum, seu ad alimenta, tunc vide-
tur plena proprietas concessa, siue in contracti-
bus, siue in vltimis voluntatibus: & ideò transit
ad hæredes, quia causa de futuro, seu modus,
qui ponitur in fauorem legatarij, seu alterius
contrahentis, nunquam legatum, seu disposi-
tionem coarctat. *l. 4. ff. de Alim. legat. l. dona-
tiones. §. species. ff. de Donat.* è contra si conce-
ditur, seu legatur vsus, vel vsusfructus domus,
vel fundi, vel alimenta ex fundo, tunc videtur
concessus tantùm vsus, vel vsusfructus. *tot. tit.
de Vsufr. legat. Bart. communiter receptus in d.
§. species. Rot. decis. 168. numer. 2. par. 2. Diuers.
Capyc. decis. 188. per tot.*

6 Hinc infertur, quod vendita, seu legata do-
mo, censetur etiam venditus, seu legatus hor-
tus contiguus, domui seruiens, quia tunc hor-
tus pars domus censetur. *d. l. prædijs. §. qui do-
mum. ff. de leg. 3. Alex. d. cons. 54. num. 4. Vrsill.
ubi supra num. 5. Buratt. decis. 354. num. 2.* vbi
dicit, quod sub legato, seu donatione domus ve-
niunt hortus, stabulum, & horrea contigua, ad
quæ per ipsam domum aditus intrinsecus patet.
*l. olympico. ff. de seruit. urban. præd. l. prædijs.
§. balneas. ff. de leg. 3. Natt. cons. 117. num. 2.*

7 Infertur 2. quod vendita domo veniunt vitrea-
tæ, seu specularia domus, vel quia destinata sunt
ad perpetuum vsum. *d. l. prædijs. §. qui domum.
ff. de leg. 3. Abb. cons. 88. uol. 2. Mantic. de Con-
iectur. ultim. uol. lib. 9. tit. 2. num. 43.* vel quia
ipsi domui affixa sunt, cum substineri soleant
cancellis muro infixis, & calce, aut tenaci gipso
conclusis. *d. l. quæsitum. §. specularia. ff. de fund.
instr.* & quamuis amoueri possint dimissis cancel-
lis, id tamen non ideò fit, vt vitreatæ amouean-
tur, sed vt eueniente necessitate refici possint.
*ut obseruat Surd. decis. 134. num. 4. per tex. in d.
§. specularia. et in l. fundi. §. ea quæ ex ædificio.
ff. de Action. empt.* vbi ea, quæ sunt domus causa
parata, non desinunt illius pars esse, si aliquan-
do amota sunt animo reponendi. *et in d. l. gra-
naria. ff. eod.* vbi, tegulæ detractæ animo repo-
nendi, habentur pro parte domus.

8 Infertur 3. quod claues, seræ, ostia, & his si-
milia, licèt affixa non sint, domui cedunt, quia
hæc posita sunt in domo, vt perpetuò sint. *l. quæ-
situm. §. fistulæ. ff. de fund. instr. Bald. in l. 2. C.
de Verb. sign. Cephal. cons. 92. num. 34. Surd. d.*
9 *decis. 134. num. 5. et seq.* subdens, quod quæcum-
que contractus tempore ostenduntur, ea omnia
veniunt in ipso contractu; ex quo fit, vt vendi-
10 tor ostendens equum ornatum, teneatur etiam

ad

ad traditionem ornamentorum, dummodò in ornamentis infixa non sint insignia venditoris. *ex trad. per Bald. in l. 2. num. 4. C. de Ædil. act. Roch. de Cur. in tractat. consuetud. sectiion. 8. num. 44.*

11 Infertur 4. quod vendita domo censetur etiam vendita apotheca, quæ subtus domum existit, si eadem contiguatione, muro, & fundamento teneatur, ijsdemque finibus includatur, etiamsi per domum ad apothecam non pateat aditus, quia domus tamquam caput ad se trahit reliqua, quæ sunt ei coniunctâ. *Mantic. de Tacit. lib. 13. tit. 23. nu. 32. & seq. & de Coniectur. vltim. vol. lib. 9. tit. 2. nu. 36. & seq. Anchar. consil. 291. Vrsill. loco cit. num. 6.*

12 Infertur 5. quod legata domo non censetur legata supellex, cum hæc ad perpetuum eius vsum destinata, vel saltem ipsi domui affixa non sit: quemadmodum legato fundo, eadem ratione non censetur legatum instrumentum eius. *l. fin. ff. de supell. legat. Mantic. de Coniectur. vlt. volunt. lib. 9. tit. 2. n. 43. Coccin. decis. 387. nu. 2.*

13 vbi subijcit, quod molendinum constructum in domo, censetur quid diuersum à domo: quod intellige, quando ad illud per ipsam domum aditus intrinsecus non patet, vel quando ijsdem finibus non includitur, aliàs secus. *vt supra diximus de stabulo, horreis, & apotheca. nu. 6. & 11.*

14 Infertur 6. quod licet in iure congrui vicinus mediante domo præferatur vicino mediante horto, tamen si non existeret vicinus coniunctus

15 cum domo, ius congrui competeret vicino coniuncto cum horto, quia hortus domui contiguus censetur pars domus. *vt post Alex. consil. 223. vol. 2. & alios resoluit Vrsill. ad Afflict. decis. 223. num. 1.*

16 Infertur 7. quod statuæ affixæ parieti domus venditæ, veniunt in venditione domus, quia eo casu pars domus censentur. *Rot. decis. 822. num. 1. & seq. par. 3. lib. 3. Diuers.* secus esset in statuis non affixis, etiamsi videantur ibi positæ, vt perpetuò conseruentur, quales sunt illæ, quæ sunt in cortile domus, vbi sunt cellulæ pro eisdem statuis collocandis: istæ enim pars ædium non sunt, & ideò non veniunt in domus venditione. *per tex. in l. pen. ff. de Verb. sign.* vbi, quod huiusmodi statuæ ornatus ædium causa parantur, non quò ædes perficiantur.

17 Quæres, an vendens partem fundi, teneatur præstare seruitutem eundi per aliam partem retentam? Resp. negatiuè, nisi adiecta esset clausula, *cum accessibus, & egressibus &c. latè Corn. consil. 154. per tot. vol. 2. Vrsill. ad Afflict. decis. 298. num. 4.* nam quæ antea erat pars fundi, per venditionem, & segregationem non dicitur amplius pars, sed plures fundi sunt, & dicuntur, & ideò vnus alteri amplius seruire non debet. *l. si quis. §. si quis. vers. planè. ff. comm. præd. l. locus. ff. de Verb. sign. l. planè 34. §. sed & si quis. vbi glos. in ver. rectè appellatur. ff. de leg. 1. l. quod in rerum. §. si quis. ff. eod. tit.* seruitutes enim huiusmodi, & aliæ similes non veniunt in venditione, nisi de eis expressa fiat mentio. *vt trad. Corn. & Vrsill. locis cit. & alij communiter.*

18 Quæres 2. an ex instrumento venditionis probetur possessio? Resp. negatiuè, quemadmodum nec probatur ex quocunque alio contractu,

19 qui rei dominium transferre aptus per se sit: ex his enim non benè infertur ad acquisitionem possessionis, quæ est quid facti. *l. si pater tuus. C. de Act. empt. Peregr. cons. 6. num. 10. Rot. apud Post. in tract. mandat. de manuten. decis. 640. nu. 8. & seq.*

An verò instrumentum diuisionis probet possessionem contra diuidentem? Resp. affirmatiuè. *vide Rot. apud Post. decis. 398. nu. 7.*

20 Quæres 3. an venditor, qui promisit pecuniam ex venditione acceptam reinuestire in censibus, vel stabilibus, satisfaciat suæ obligationi, si semel illam reinuestiuit? Resp. affirmatiuè, nisi aliud expressè conuentum fuerit. *Bart. in l. qui res. §. aream. ff. de solut. Gratian. discept. forens. cap. 962. num. 47. & 48. Rot. dec. 373. nu. 64. par. 4. tom. 1. & dec. 218. nu. 11. par. 5. tom. 1. recent.*

21 vbi, quod promissio facta alicui, intelligitur pro prima vice. *Grammat. dec. 102. num. 92.* vbi,

22 quod ad dissolutionem obligationis sufficit vnicum implementum. *per textum in l. inter Soceram. §. vlt. ff. de Pact. dotal. l. fin. ff. de bon. auth. Iud. poss. l. cum pater. §. pater certam. ff. de leg. 2.*

23 promissor enim in dubio intelligitur obligatus ad id, quod minus est. *Ciriac. contr. 510. num. 33.*

24 *& contr. 495. num. 13.* subdens, quod reinuestimentum subsequutum post contractum, præsumitur factum in executionem præcedentis obligationis. *vt sensit etiam Marescott. var. lib. 1. cap. 8. num. 16. Mascard. de Probat. conclus. 1244. n. 4. Surd. dec. 221. nu. 13. & dec. 308. nu. 19.*

SVMMARIVM.

25 *Reseruatio dominij in contractu venditionis operatur, vt venditio resoluatur in locationem, aut aliud genus contractus, in quo dominium non transfertur.*

26 *Pactum dominij reseruatiuum tacitè inest in contractu venditionis, & num. seq.*

27 *An gabella solui debeat pro venditione facta cum reseruatione dominij.*
An locum habeat in tali casu hypotheca ad fauorem creditorum. ibidem.

28 *Dominium rei venditæ nunquam transit in emptorem, nisi per eum fuerit solutum integrum pretium.*

29 *Fructus rei venditæ spectant ad emptorem pro rata pretij soluti, & num. seq.*

30 *Emptor non potest fructus pro rata pretij soluti petere, nisi soluto integro pretio.*

31 *Saluianum non competit super re, cuius dominium venditor sibi reseruauit.*

32 *Reseruatio dominij impedit, nè ius quæratur anterioribus creditoribus emptoris, nisi soluto pretio venditori.*

Quæstio II.

Quid operetur reseruatio dominij in contractu venditionis.

25 RESp. quod stante huiusmodi reseruatione venditio resoluitur in locationem, aut aliud genus contractus, puta pignoris, vel emphi-

phiteusis, vel commodati, vel depositi, in quibus dominium non transfertur. *l. cum manu fata, 80. in fin. iuncta glos. in ver. genus contractus. ff. de contrah. empt. Magon. dec. Lucen. 31.*
26 *nu.9.* vbi, quod pactum dominij reseruatiuum tacitè inest in tali contractu. *Surd. dec.157. num. 2. et 3. et dec.305. num. 39.* vbi dicit, quod cum
27 dominium in tali casu remaneat penes venditorem, ideò non potest dici nouus contractus, & consequenter pro eo non est soluenda gabella. *vt sensit etiam Alex. in addit. ad Bart. in l. sancimus 4. C. de Consul. lib.12. Rota in Romana vineæ 14. Maij 1636. coram Pirouano*: nec locum habet hypotheca ad fauorem creditorum, cum dominium rei venditæ, etiam cessante ista reseruatione expressa, nunquam transeat in emptorem, nisi per eum fuerit solutum pretium, ità vt non sufficiat illud pro parte soluisse, cum neque
28 pro rata pretij soluti dominium dicatur acquisitum. *l. quod vendidi, 19. ff. de contrab. empt. Bart. in l. fistulas. §. qui fundum. ff. eod. tit.* licèt
29 fructus rei venditæ spectent ad emptorem pro ea parte, pro qua soluit pretium, non quidem ratione dominij, sed ex quadam generali æquitate, ne venditor locupletetur cum iactura emptoris, ex qua æquitate officio iudicis veniunt fructus pro rata pretij soluti. *Alex. cons.121. nu. 1. et 2. lib.4. Ruin. cons.66. nu.7. lib.4. latè Surd. decis.220. num.11. et seq. Tiraq. de contract. conuent. §. fin. n.71. Beltram. ad Greg. XV. dec. 347.*
30 *num.18.* subdens, quod non potest emptor fructus pro rata pretij soluti petere, nisi prius soluto integro pretio, & tunc debentur ei fructus etiam temporis præteriti pro rata pretij antea soluti. *Rot. recent. dec.107. num. 5. par.3. et dec. 128. num.1. et seq. par.8.*
31 Ex dictis infertur, quod Saluianum non competit super re, cuius dominium venditor sibi reseruauit, etiamsi emptor partem pretij soluerit. *Merlin. de Pignor. lib.4. tit.1. q.41. nu.75. et seq. Rot. d. dec.128. par.8. et dec.194. num.30. par. 5.*
32 *recent.* vbi addit, quod si dominium per antecedentes clausulas in eodem instrumento prius fuerit translatum, & postea adijciatur pactum dominij reseruatiuum, hæc dominij subsequens reseruatio impedit, ne ius quæratur anterioribus creditoribus emptoris, nisi soluto pretio venditori, quicquid in contrarium sentiant. *Socin. iun. cons.76. num. 2. vol. 4. Ciriac. contr. 55. num.9. et seq. vol.1.* asserentes, quod simplex reseruatio dominij intelligitur pro parte non soluta, & non impedit illius translationem pro parte soluta.

SVMMARIVM.

33 *Quando iurisdictio vna cum mero, et mixto imperio transferatur per venditionem Castri, et quando non, et num.37. et seq.*
34 *Si locus venditus certum territorium habeat annexum, an hoc quoque intelligatur translatum.*
35 *Quid si iurisdictio concedatur sine Castro, vel territorio.*
36 *Quando verbum potest capi in suo genere, et in certa specie, si sumus in materia fauorabili, debet capi in genere, et non in specie, secus in materia odiosa.*

Concessio iurisdictionis inter fauorabilia computatur. ibidem.
37 *Ex circumstantijs rei, personæ, vel pretij exiguitatis stricta aliquando fit interpretatio.*
38 *Iurisdictio in dubio non præsumitur translata, quando concedens eam non potest sine Superioris licentia in alium transferre.*
39 *Quid si Castro nulla iurisdictio cohæreat, sed illud subsit alteri Castro, seu Ciuitati, et num.41.*
40 *Castrum dicitur quod muro cingitur: territorium verò est quod extra muros Castri continetur.*
41 *Quid si concessio fiat Ecclesiæ.*
42 *Quando quis de iurisdictione simplici fuit inuestitus, non ueniunt ea, quæ sunt meri imperij.*
43 *Statuta condere, est meri imperij.*
44 *Quando Ciuitas iurisdictione carens, possit statuta condere.*
45 *Concesso mero, ac mixto imperio, ac omnimoda iurisdictione, Vassallus non posset legem condere, neque alia expedire, quæ sunt maximi gradus meri imperij, et num. seq.*
46 *An Vassallus, cui concessum fuit merum, et mixtum imperium, de causis appellationum cognoscere possit.*

Quæstio III.

An Castro simpliciter uendito, censeatur translatum merum, et mixtum imperium.

33 RESP. quod si Castro iurisdictio cohæreat, idest si in ipso per magistratum proprium exerceri ità sit solita, vt alteri Ciuitati, seu Oppido locus concessus non subsit, sed immediatè subditus sit concedenti, tunc iurisdictio vna cum mero, & mixto imperio tamquam accessorium transfertur cum vniuersitate ipsius Castri, præsertim si concessio fiat à Principe. *l.1. §. in initio eiusdem. ubi DD. ff. de offic. Præfect. Vrb. Io. Andr. ad Spec. in tit. de Iurisd. omn. Iud. §.1. num.16. in uer. pastoralis. Paris. cons. 20. nu. 59. uol.1. Rol. consil.42. num. 30. et 37. uol. 2. Couar. pract. quæst. cap.1. num. 10. Menoch. lib. 3. præsumpt.97. num.14. et 46. latè Rosenth. de feud. cap.5. conclus.6. num. 1. et 2. et in glos. litt. A. B.*
34 *et C.* vbi, quod si locus venditus certum territorium habeat annexum, illud quoque intelligitur translatum.
35 Idem dicendum, vbi iurisdictio conceditur sine Castro, Oppido, vel territorio: nam tunc etiam merum, ac mixtum imperium continetur;
36 quià quando verbum potest capi in suo genere, & in certa specie, si sumus in materia fauorabili, prout in concessione iurisdictionis, debet capi in genere, & non in specie, licèt secus sit, in materia odiosa. *Abb. in cap. Rodulphus. num.3. in fin. de Rescript. Aleiat. in cap. quod sedem. nu. 38. et seq. de offic. ord. Dec. in l. imperium. nu.27. ff. de iurisd. omn. Iud. Alex. in l.1. num.66. ff. de offic. eius. cui mand. est iurisd. Menoch. lib.3. d. præsumpt.97. nu.40. Rol. d. cons.42. nu.40. uol.2. Villalob. commun. opin. litt. I. num. 163. Couar. loco cit. d. cap.1. uersus fin. uers. Quartò et regulariter etc.*

37 Li-

37 Limita 1. quando aliæ circumstantiæ rei, personæ, vel pretij exiguitatis, strictam suaderent interpretationem. *Io. Andr. ad Spec. in tit. de iurisd. omn. Iud. §. expedito. num.16. litt. H. Menoch. d. præsumpt.97. num.47.*

38 Limita 2. si concedens non possit iurisdictionem, quam ibi habet, sine consensu Superioris in alium transferre; tunc enim in dubio non præsumitur translata. *Rosenth. d. concl.6. num. 4. & in glos. litt. A.* vbi obseruat, quod in Regno Neapolitano Barones ex constitutione Regni merum imperium non consequuntur in Baronia concessa, nisi expressum concedatur.

39 Limita 3. quando castro nulla iurisdictio cohæret, vt quia in ipso non sit solita exerceri per Magistratum proprium, sed illud subsit alteri castro, seu Ciuitati, & per illius Magistratum iustitia ibi expediri consueuerit: quia tunc concesso tali castro, nulla iurisdictio in dubio concessa præsumitur, cum in tali casu Castrum censeatur quid separatum à iurisdictione. *Innoc. in cap. ex litteris. de Iurepatr. Menoch. lib.3. præsumpt.97.*
40 *num.1.* vbi describit castrum, & territorium: castrum enim dicitur quod muro cingitur; territorium verò est quod extra muros Castri continetur: & ideò nihil impedit, quin iurisdictio possit esse vnius, & Castrum alterius. *Couar. pract. quæst. cap.1. num.10. vers. decima conclusio &c. Rolan. cons.421. num. 30. Rosenth. d. cap. 5. conclus.6. num.5. & in glos. litt. F. & conclus. 7. num.3. & in glos. litt. D.* subdens, quod me-
41 rum, & mixtum imperium censeretur concessum in supradicto casu, si concessio facta fuerit cum omnimoda, vel plenissima iurisdictione, aut cum pertinentijs omnibus, vel si concedens quædam sibi reseruauit ex mero imperio, quia tunc cætera concessa intelliguntur. *l. ex eo. ff. de testib. Dec. in l.1. nu.24. & seq. ff. de reg. Iur.* idem dicendum si concessio fiat Ecclesiæ, quia tunc etiam transit merum, & mixtum imperium, cum eius fauore concessio sit latissimè interpretanda. *arg. l. vt inter Diuinum. C. de Sacros. Eccles. l. sunt personæ. ff. de Relig. & sumpt. fun. Genuens. in tract. de Eccles. tricen.1. q.2.*

42 Limita 4. vbi quis de iurisdictione simplici fuit inuestitus; eo enim casu non veniunt ea, quæ sunt meri imperij. *vt tradunt DD. apud Rosenth. d. cap.5. conclus.9. num.9.* vbi, quod in tali casu
43 inuestitus non posset statuta condere, cum id ad merum spectet imperium.

44 Notandum tamen est, quod populus etiam iurisdictione carens potest circa ea disponere, in quibus liberam habet disponendi facultatem, vt de expendenda pecunia communi. *Bart. in l. omnes populi. num. 3. & seq. ff. de iurisdict. omn. Iud. Bald. in l. nulli. nu. 3. C. de sent. & interlocut. omn. Iud. Gozad. cons.35. nu.16.*

45 Notandum 2. quod concesso in feudum mero, ac mixto imperio, ac omnimoda iurisdictione, Vassallus non posset legem condere, neque alia expedire, quæ sunt maximi gradus meri imperij, hæc enim sub huiusmodi concessione non comprehenduntur, quemadmodum nec continentur regalia, sed censentur reseruata, nisi ex coniecturis aliter constet. *vide Alciat. in d. cap. quod sedem. num. 42. & seq. de offic. ordin.* item
46 non posset Vassallus de causis appellationum cognoscere, sed istæ intelliguntur Domino similiter reseruatæ. *Io. Andr. ad Spec. in tit. de Iurisd. omn. Iud. de §.1. nu. 16. ver. pastoralis. versus fin. Boss. in tit. de for. compet. num. 45. & in tit. de Princip. num. 28. & seq. Crauet. cons.209. num.9. & 10. & cons.411. num. 42. Couar. pract. quæst. cap.4. nu.6. Soc. iun. cons. 126. n.38. vol.3.* vbi, quod Dominus solus cognoscit de crimine læsæ maiestatis, & falsæ monetæ. *Rosenth. d. cap. 5. conclus.5. num. 5. & seq.* vbi etiam obseruat, quod si Vassallus non solum de iurisdictione, sed & cum appellationibus inuestitus foret, eo casu primæ tantum appellationes ad ipsum deuoluerentur. *Natt. cons.487. num.24.* vbi dicit, quod appellationes sunt species superioritatis, quæ in dubio non intelligitur concessa, nisi specificè exprimatur. *latè Peregrin. de Iur. fisc. lib. 1. tit.3. num.75. Rosenth. d. conclus.5. nu.11.* vbi subijcit, quod si Iudex ad vnam causam datus est, tunc ab isto Iudice dato ad Vassallum dantem prouocari potest. *per tex. in l. 2. & fin. ff. Quis & à quo &c.*

SUMMARIUM.

47 *Si res duobus vendita fuerit, is potior est, cui priori res tradita fuit: limitatur nu. seq.*
48 *In piam causam ex solo contractu transfertur dominium sine traditione.*
49 *Si quis vni Ecclesiæ prius vendidit soluto pretio, & non tradidit, deinde alteri Ecclesiæ vendidit, & tradidit, potior erit prima Ecclesia.*

Quæstio IV.

Re vendita duobus, quis censeatur potior.

47 Resp. quod potior est is, cui priori res tradita est *l. quoties. C. de rei vendic.* quod procedit siue venditio fiat à priuato, siue ab Ecclesia. *Abb. in cap. continebatur. n.5. de his, quæ fiunt à Prælat. & alij apud Tiraq. de Priuil. piæ caus. priuil.107. vers. sed quid quando etc.*

48 Limita si prius res vendita fuerit piæ causæ, quia tunc pia causa præfertur alteri emptori, cui fuit prius tradita: ratio est, quia licèt in priuatis ex contractu non transeat dominium sine traditione. *l. traditionibus. C. de Pact. l. si ager. ff. de rei vindic.* tamen in piam causam ex solo contractu transfertur dominium sine traditione. *Bart. et alij in l. vlt. C. de Sacros. Eccles. Canonista in cap.2. extrau. de Consuetud. glos. in d. l. vlt. ver. in rem.* vbi dicit, quod si quis vni Eccle-
49 siæ prius vendidit soluto pretio, & non tradidit, deinde alteri Ecclesiæ vendidit, & tradidit, potior erit prima Ecclesia. *Bald. cons. 86. lib.5. et alij communiter.*

SUMMARIUM.

50 *Emptor conuentus remedio l. 2. C. de Rescind. vend. quando ad restitutionem fructuum teneatur.*
Si in venditione læsio enormissima interuenerit, contractus iudicatur nullus, et quando enormissima læsio dicatur. ibid. et nu. seq.

51 *Quando minor, & mulier, & eorum haeredes rescindere possint renunciationem etiam iuramento vallatam.*

Quaestio V.

An emptor conuentus remedio l. 2. C. de Rescind. vendit. nolens supplere pretium, teneatur restituere fructus à tempore contractus celebrati.

50 RESp. quod emptor non tenetur restituere fructus perceptos à tempore contractus celebrati, seu traditionis: hos enim irreuocabiliter retinet vti Dominus ipsius rei, etiamsi rem ipsam restituat; sed tantùm tenetur restituere fructus, qui percepti sunt à tempore morae, quia cum textus *in d. l. 2.* nihil de fructibus loquatur, ideò ad auocarionem fructuum trahi non debet, & ità in praxi seruari testatur *Couar. var. lib. 2. c. 3. nu. 9. & communem, & veriorem dicit Ceuall. q. 536. num. 20. vbi refert, quod ità sensit Rota in nouiss. dec. 116. Sylu. in ver. vsura 2. q. 15. Cancer. var. par. 1. cap. 13. num.* 48. vbi dicit, quod emptor, qui eligit restituere rem, tenetur ad fructus post litem contestatam perceptos, & ei soluendum est interesse pretij. *latè Pinell. in l. 2. par. 2. cap. 4. C. de rescind. vend. num. 1. 2. & per tot.* vbi dicit, quod imputandum est ipsi venditori, qui agere distulit, cum potuerit quocunque tempore ius suum experiri, licèt alij aliter sentiant, quorum argumentis rectè respondet *Pinell. loco cit.*

Obserua tamen, quod si in venditione laesio enormissima interuenerit, ità vt non solum vltra dimidiam, sed etiam vltra bessem iusti pretij venditor deceptus fuerit, tunc contractus iudicatur nullus, quasi eo casu adsit dolus ex proposito; & ideò emptor praecisè cogitur rem restituere vna cum fructibus, quos percepit, vel percipere potuit à die contractus, & traditionis, vt seruatur in quolibet malae fidei possessore. *Cancer. d. cap. 13. num. 43. vbi citat Gam. dec. 94. & 95. Borrell. cons. 100. Alua. Valas. consul. 43. lib. 1. & alios.*

51 Notandum est etiam, quod minor restituitur aduersus obligationem etiam pro patre factam, non obstante renunciatione, & iuramento, quando constaret de enormissima laesione, vt similiter non possit indemnis releuari, aut summa, pro qua se obligauit, excedat proprium patrimonium; eo enim casu praesumitur dolus, qui cum re ipsa contingat, aequiparatur dolo vero, & ex proposito. *Afflict. decis. 322. num. 7. & seq. Cephal. cons. 207. num. 74.* vbi dicit, quod dispositio *auth. sacramenta puberum. C. si aduers. vend.* non habet locum data enormi laesione. *Rot. diuers. dec. 102. num. 5. & seq. par. 2.* vbi, quod haeredes mulieris possunt impugnare, ac rescindere ex capite enormissimae laesionis renunciationem eiusdem mulieris, non obstante iuramento, decreto Iudicis, auctoritate tutoris, vel curatoris, interuentu consanguineorum, & alijs cautelis: praesertim si renunciatio facta sit ad fauorem patris, quo casu censetur facta metu reuerentiali, propter quem rescinditur officio Iudicis absque alia probatione minarum praecedentium, stante enormissima laesione. *& decis. 428. num. 3. ead. par. 2. Greg. dec. 333. nu. 7. & seq. & dec. 120. num. 14. latè Buratt. dec. 75.*

SVMMARIVM.

52 *Qui vult vti remedio l. 2. C. de Rescind. vend. probare debet laesionem vltra dimidiam iusti pretij tempore contractus.*
Pretium conuentum inter partes regulariter praesumitur iustum. ibidem.
53 *Quoad pretium, seu valorem rei, attenditur consuetudo loci, & num. 65.*
54 *Minuitur pretium rei sita in loco periculis obnoxio.*
55 *Valor rei consideratur, dum res extabat penes venditorem.*
56 *Res tanto minus valere dicitur, quantum importat onus, quo eadem res grauata est.*
57 *Res litigiosa multo minus aestimatur.*
58 *Cum venditur res cum qualitate minuente rei pretium, debet pleniùs probari laesio ex parte venditoris longè supra dimidiam iusti pretij.*
59 *Pactum de reuendendo minuit valorem rei.*
60 *Venditor sciens rei valorem, si donauerit emptori quicquid vltra pretium conuentum res ipsa valet, excluditur à beneficio d. l. 2. limitatur num. 61.*
61 *Scientia probatur ex coniecturis, & n. 62.*
62 *Sciens rei valorem, excluditur à dicto beneficio, etiamsi nulla facta fuerit mentio donationis in instrumento.*
63 *Sciens rei valorem censetur partem vendere, & partem donare.*
64 *Quando huiusmodi scientia praesumatur.*
65 *Clausula, quod plus ualet, donauit &c. quando referatur ad modicam quantitatem.*
66 *Modicum qualiter intelligatur.*

Quaestio VI.

Valor rei stabilis, seu immobilis quomodo considerari debeat, ut locum habeat remedium l. 2. C. de rescind. uendit.

52 CErtum est, quod, vt sit locus dicto remedio, probari debet laesio vltra dimidiam iusti pretij inspecto tempore contractus: non enim sufficeret laesio citra dimidiam. *ut in d. l. 2. in fin. & l. si uoluntate tua. C. eod. tit.* pretium enim conuentum inter partes regulariter praesumitur iustum. *Mascard. conclus. 1231. Ciriac. controu. 123. num. 4. & controu. 261. num. 51. et seq. et controu. 162. num. 25.* vbi subijcit, quod aedificia accessoria fundo, praesumuntur aestimata enim ipso fundo, licèt in aestimatione periti non fecerint de eis aliquam mentionem. *Card. Seraphin. decis. 1378. nu. 3.* vbi dicit, quod aedificia sita in praedijs rusticis non habentur in consideratione, nisi vti quid accessorium; & licèt reddant praedium pretiosius, tamen non aestimantur, prout aestimantur praedia vrbana, nisi inter partes aliud fuerit conuentum. *Vrsell. conclus. 62. num. 97.*

53 Ad

53 Ad discernendum autem verum valorem, animaduertere debet Iudex consuetudinem loci: quia res quandoque minus valet in vno loco, quàm in alio. *l. fin. §. vlt. vbi DD. C. de Admin. Tut. Pinell. in d. l. 2. par. 3. cap. vlt. num. 22.* vbi
54 dicit, quod minuitur pretium rei sitæ in loco periculis obnoxio. *Ciriac. contr. 421. num. 10. & contr. 1. num. 29.* vbi dicit, quod iustum rei pretium est, quod communi hominum æstimatione statutum est, & communiter in loco frequens in vsu est. *per textum in l. pretia rerum. 63. ff. ad l. falcid. l. in quantitate. 73. §. magna. ff. eod. tit. l. fin. §. his adijcimus. C. de Admin. tut.*
55 Secundò considerare debet valorem rei, dum extabat penes venditorem; nam apud debitorem debitis implicitum, & qui non potest cauere de euictione, res minus valet, quæ apud alium plus valeret. *Bart. communiter receptus in l. 1. §. si haeres. num. 3. ff. Ad Senatusconsl. Trebell. Ciriac. d. controu. 421. num. 9. & alij apud Pinell. in d. l. 2. par. 3. cap. vlt. n. 20. C. de Rescind. vend.*
56 Tertiò deducere debet onera, quibus res grauata est, quia res tanto minus valere dicitur, quantum importat onus. *l. obsignatum. §. bona. ff. de verb. signific. l. si quas. 16. C. de Rescind. vend. l. quantitat. 72. ff. ad l. falcid. d. l. 1. §. si hares. vbi Bart. & alij. ff. ad Trebell. Crauett. consil. 202. num. 19. Pinell. vbi supra. d. cap. vlt.*
57 *num. 19.* vbi dicit, quod res litigiosa multo minus æstimatur. *latè Mascard. de Probat. conclus. 1396. num. 13. & seq. vol. 3.* vbi dicit, quod cum
58 venditur res cum qualitate minuente rei pretium, debet pleniùs probari læsio ex parte venditoris longè supra dimidium iusti pretij. *Tiraq. de Retract. conuent. in prafat. num. 25.* vbi etiam
59 dicit, quod pactum de reuendendo minuit valorem rei.
60 Quartò inspicere debet diligenter verba instrumenti venditionis: nam si venditor sciens rei valorem, donauerit emptori quicquid vltra pretium conuentum res ipsa valet, excluderetur à beneficio *d. l. 2. C. de rescind. vend.* præsertim si venditor in donatione adiecerit ea verba, si plus valet, donauit quantumcumque sit fiue magnum, fiue paruum. *Bart. in d. l. 2. nu. 14. C. de rescind. vend. Boer. decis. 142. num. 6. & seq. latè Cagnol. in d. l. 2. nu. 123. & seq.* vbi dicit, quod
61 scientia probatur ex coniecturis, cum in animo consistat; & ideò is, qui versatur circa cultucam rerum, præsumitur scire illarum valorem ex reditu; hoc tamen non procederet in minore, muliere, Tutore, Curatore, Beneficiato, seu Rectore Ecclesiæ, & alijs non habentibus potestatem donandi, nec in rustico, & alijs simplicibus personis, nisi essent sagaces. *Boer. dec. 142.*
62 *per tot.* vbi addit, quod sciens valorem rei, excluditur à dicto beneficio, etiamsi nulla facta fuerit mentio donationis, quia sciens valorem
63 rei, censetur partem vendere, & partem donare. *Ciriac. contr. 421. num. 11. & seq.* vbi, quod
64 scientia venditoris de valore rei dicitur probata, si de reditu ipsius rei facta fuerit mentio in instrumento. Secus esset, si venditor valorem rei ignorauerit, quia tunc illa clausula *quod plus valet, dedit & donauit &c.* ad mo-
65 dicum tantummodò refertur. *Bart. in d. l. 2. num. 15. & communem dicit Cagnol. ibidem*
66 *num. 129.* vbi etiam resoluit, quod modicum, cum non sit à iure determinatum, relinquitur arbitrio Iudicis. *Boer. d. decis. 142. num. 6. & seq.*

SVMMARIVM.

67 *Quando pro melioramentis res tota retineri possit, & quando pars tantùm.*
68 *Quando fructus computentur in sortem.*
69 *Possessor, qui in termino sibi præfixo non probauit melioramenta, condemnatur ad rei restitutionem, præstita cautione de repetendo melioramenta facta legitima liquidatione.*
70 *Exceptio melioramentorum illiquida, non retardat immissionem.*
71 *Possessor, qui rem meliorem reddidit, conuentus hypothecaria ab aliquo creditore, si vult retinere rem, potest soluere creditori agenti valorem rei, detractis melioramentis: limitatur num. seq.*
72 *Quid si creditor velit soluere meliorationes.*
73 *In liquidatione melioramentorum debet probari status antiquus rei meliorata.*
74 *Melioramenta facta in arborum plantatione non perpetuò duratura, non habentur in consideratione.*
75 *In materia melioramentorum non attenditur quid impensum fuerit, sed quid fuerit melioratum, & num. seq.*
76 *Quid si minus impensum sit, quàm melioratum.*
77 *Quando melioramenta non debeantur.*
78 *Creditori competit retentio, etiamsi nullam haberet hypothecam, vel in possessionem nulliter immissus sit.*
Fauorabilior est retentio, quàm actio. ibid.
79 *An possessor domus, seu fundi censiti, qui censum redemit, seu extinxit, vti possit beneficio retentionis.*
80 *In iudicio summarijssimo manutentionis leuiores probationes, & adminicula admittuntur.*
81 *In dicto iudicio satis est vnicus testis, vel duo etiam nulliter examinati ex defectu iurisdictionis, & citationis, & etiam examinati in alia causa, & inter diuersas personas, & num. seq.*
82 *Possessio probatur ex assertione partis enunciantis aliquem occupatorem, & ex implicita confessione Aduersarij petentis immissionem.*

Quæstio VII.

Quomodo, & quando competat retentio pro melioramentis.

67 Communiter distinguitur, quod aut melioratus est totus fundus, & totus similiter retineri potest pro melioramentis; aut pars fundi tantùm est meliorata, puta vnus ager, & tunc non potest retineri totus fundus, sed ager tantùm melioratus; quo casu ille, qui rem melio-
68 rem reddidit, superlucratur fructus pro parte tantùm meliorata, & si quid perceperit ex parte fundi non meliorati, debet illud computare in

sortem. Neguſ. de pignor. 4. mem. 5. par. princ.
num. 20. Zabarell. consil. 78. num. 3. quos refert,
et sequitur Ludouic. decis. Rot. Lucen. 7. num. 10.
et seq.
69 Tenetur autem possessor probare huiusmodi
melioramenta, & ideò solet in iudicio præfigi
competens terminus ad ea liquidanda; & si in
termino præfixo liquidatio facta non fuerit, non
erit amplius locus retentioni, & iustè poterit ta-
lis possessor condemnari ad rei, seu fundi resti-
tutionem, præstita cautione de reficiendo me-
lioramenta facta legitima liquidatione. Negus.
loco cit. num. 10. Ciriac. contr. for. 194. nu. 4. Rot.
dec. 127. num. 6. et seq. par. 4. tom. 2. Recent. Mer-
70 lin. dec. 118. num. 15. vbi dicit, quod exceptio
melioramentorum illiquida non retardat immis-
sionem.
71 Notandum est autem, quod si possessor, qui
rem meliorem reddidit, conueniatur hypothe-
caria ab aliquo creditore, non cogitur soluere
debitum, vt cogitur alius possessor, qui nulla in
re fecit melioramenta. l. quandiu. C. de distract.
pignor. sed potest, si vult retinere rem, soluere
creditori agenti valorem rei, detractis meliora-
mentis, secundùm tempus præsens, hoc est æsti-
mationem rei de præsenti, cum augumẽto etiam
intrinseco, quo ex beneficio temporis aucta est.
Negus. loco cit. nu. 21. et communem d. Thesaur.
qq. for. lib. 2. q. 71. num. 5. Ciriac. d. contr. 194.
num. 1. et seq. vbi, quod in tali casu tota pecunia
72 deponi debet penes montem pietatis, vel apud
idoneum mercatorem; verùm hæc sententia non
procederet, si creditor vellet soluere meliora-
tiones, quia tunc posset à tali possessore rem
auocare. Couar. var. libr. 1. cap. 8. num. 3. vers.
tandem his omnibus &c. Ciriac. vbi supra nu-
mer. 9.
73 Notandum 2. quod in liquidatione meliora-
mentorum debet probari status antiquus rei me-
lioratæ. Card. Seraphin. dec. 898. num. 6. & dec.
952. num. 3. Merlin. decis. 118. num. 14. subdens
74 num. sequen. quod melioramenta facta in arbo-
rum plantatione non perpetuò duratura, non
habentur in consideratione.
75 Notandum 3. quod in materia melioramento-
rum non attenditur, quid impensum fuerit, sed
quid fuerit melioratum: immò & si minus impen-
76 sum sit, quàm melioratum, solum debetur, &
attenditur id, quod minus est, dictante hoc ra-
tione naturali, vt scilicet solum recuperetur id,
quod verè fuit impensum, & non repetatur id,
quod inutiliter fuit erogatum, ex quo res non est
effecta melior, nec pretiosior. ex latè deductis
per Merlin. dec. 546. num. 1. & seq.
77 Notandum 4. quod melioramenta non deben-
tur, nisi constet de vtilitate eius, quod impen-
sum est, & quod facta fuerint ab eodemmet, qui
illa petit; ad hunc enim effectum non sufficit,
quod fundum quis melioratum detineat, nisi
probet, se, vel illos, quibus ipse successit titulo
vniuersali, vel singulari cum cessione iurium,
melioramenta fecisse. Rolan. consil. 28. num. 26.
lib. 1. Hond. cons. 85. n. 41. lib. 1. Gratian. discept.
for. cap. 193. num. 1. & seq. Thomat. dec. 59. num.
22. & seq.
78 Notandum 5. quod creditori competeret re-
tentio, etiamsi nullam haberet hypothecam,
dummodò creditum sit liquidum, & clarum. Rot.
decis. 237. num. 3. & 4. par. 8. recent. Buratt. dec.
914. num. 5. vbi, quod fauorabilior est retentio,
quàm actio. Surd. decis. 46. num. 7. & seq. Galles.
de form. cameral. oblig. in fin. num. 32. vbi, quod
creditor immissus in possessionem etiam nulli-
ter, potest vti iure retentionis.
79 An verò possessor domus, seu fundi censiti,
qui censum redemit, seu extinxit, vti possit be-
neficio retentionis? negat Card. Caualer. decis.
539. num. 2. & 3. quia debitor non potest mole-
stari à Domino census pro restitutione sortis
principalis. ex constitutione Pij V. de creandis
censibus: hoc tamen procedere potest de rigore,
secus de æquitate. per tex. in l. si & me, & Ti-
tium. in fin. ff. si cert. pet.
80 Notandum 6. quod in iudicio summarijssimo
manutentionis leuiores probationes, & admini-
cula admittuntur, vnde satis esset vnicus testis,
81 vel duo etiam nulliter examinati. latè Couar.
pract. qq. cap. 17. num. 4. vbi dicit, quod in hoc
iudicio non sunt admittendi defectus aduersus
testes productos, nec admittitur reprobatio te-
stium, eo quod agitur de præiudicio, quod po-
test tolli per sententiam diffinitiuam. Rolan. cons.
8. num. 30. lib. 4. Buratt. decis. 533. per tot. vbi,
quod admittuntur testes nulliter examinati e-
tiam ex defectu iurisdictionis, & citationis, quia
tales testes faciunt adminiculum. Post. in tract.
mandat. de manuten. obseruat. 38. num. 49. vbi,
quod in tali iudicio admittuntur testes etiam in
alia causa examinati, & inter diuersas personas.
Rot. apud Post. in d. tract. decis. 269. num. 4. & 5.
& coram Greg. decis. 458. vbi, quod possessio ad
82 effectum manutentionis probatur ex assertione
partis aduersæ enunciantis aliquem detento-
rem, & occupatorem: licèt enim ex his verbis
videatur confiteri possessionem vitiosam, tamen
ista confessio, cum habeat præsumptionem con-
tra se, quia possessio præsumitur iusta, & legiti-
ma, & non vitiosa, potest acceptari confessio
respectu possessionis, reiecta qualitate vitij. vide
Buratt. decis. 393. num. 1. & seq. vbi, quod pos-
sessio probatur etiam ex implicita confessione
Aduersarij petentis immissionem. Post. in d.
tract. d. obser. 38. num. 49.

SVMMARIVM.

1 Census impositus super certo fundo iuxta formam bullæ Pij V. censetur in eodem loco esse, vbi fundus existit.

2 Quid si contractus fuit celebratus in vno loco, & fundus censitus existat in alio loco.

3 Donans fundum, super quo est impositus census, non tenetur luere censum, & liberare fundum: limitatur num. 5. & 8.

4 In donatione non competit euictio.

5 Si testator legauit scienter rem censui suppositam, tenetur hæres luere censum: limitatur num. 9. & 10.

6 Quid si ignoranter legauerit rem censui suppositam, vel alteri obligatam, & num. 10.

7 Pro legato competit euictio.

8 Quid si maritus fundum censui suppositum sciens acceperit in dotem, eumdemque postea legauerit vxori.

9 Et

9 Et quid si res relinquatur cum omnibus iuribus, & pertinentijs.
10 An hæres teneatur luere onera, quæ sunt perpetua ex dispositione legis, vel indictione superiorum.
11 Vsufructuarius tenetur ad soluendum collectam, & alias præstationes: limitatur ibidem.
12 An, & quando super re emphiteotica possit imponi census, & num. 17.
13 Quando census, seu seruitus imposita ab emphiteuta, extinguatur, & quando non.
14 Facultas alienandi concessa emphiteutæ, finita locatione, ac resoluto iure ipsius emphiteutæ expirat.
15 Regula, quod bona prohibita alienari, non prohibentur hypothecari, quando procedat.
16 Census impositio super rebus tacitè alienari prohibitis, non inducit caducitatem.
17 Census impositus super fructibus rei emphiteoticæ substinetur, secus si super re ipsa.
18 Census in dubio præsumitur impositus super re ipsa, non autem super fructibus.
19 Quando Dominus directus agere possit ad caducitatem rei in emphiteusim concessæ.
20 An Vassallus possit imponere censum, vel aliam seruitutem super re feudali, & num. 21. cum seq.
21 Emphiteuta, & Vassallus possunt sine consensu Domini constituere vsumfructum in re emphiteotica, vel feudali.
22 Quando Vassallus super feudo possit imponere censum perpetuò duraturum.
23 Hæres grauatus potest censum imponere super fructibus rei fideicommisso suppositæ: limitatur num. seq.
24 Census impositus super re ipsa restitutioni obnoxia, nullius est roboris, si testator expressè prohibuerit alienationem, vel pignorationem.
Prohibitio testatoris comprehendit etiam casus exceptos in auth. res, quæ, C. commun. de leg. ibidem.
25 Quid si res fideicommisso supposita in parte esset libera, vel census imponeretur ab eo, cui competunt detractiones legitimæ, & trebellianicæ.
26 An, & quando vsufructuarius possit imponere censum super re, cuius vsumfructum habet.
An possessor bonorum maioratus possit censum imponere super dictis bonis. ibidem.
27 An, & quando census imponi possit super meliorамentis, & num. seq.
28 Census constitui non potest super credito, nec super iuribus incorporalibus.
Actiones inter immobilia computantur. ibid.
29 Vsufructuarius an, & quando repetere possit melioramenta.
30 Vsufructuarij partes sunt tueri quod accepit.
31 An, & quando colono vsufructuarij denegetur repetitio melioramentorum factorum in re conducta.
32 An agi possit ad restitutionem sortis, si census impositus fuit super re supposita fideicommisso, & perpetuæ prohibitioni alienationis.
33 An, & quando substineatur census impositus super re aliena.
34 Census imponi non potest super re empta cum pacto, quod emptor eius dominium non acquirat ante integram pretij solutionem.
35 Quando obligatio fideiussoris firma remaneat, licèt nulla sit obligatio principalis debitoris.
36 Quando damna, & interesse debeantur.
37 An census impositus super re de sui natura fructifera validus sit, si expensæ superant fructus.
38 Extinguitur census impositus super bonis, quæ postea redduntur infructifera.
39 An census censeatur vsurarius, si fuerit constitutus ad rationem scutorum decem pro centenario vigore consuetudinis loci.
40 Pensio emphiteotica, & similes reditus fundales, dicuntur bona immobilia, & sequuntur locum rei, ob quam debentur: limitatur num. seq.
In confiscatione bonorum immobilium veniunt annui reditus. ibid.
41 Annui reditus, qui non percipiuntur ex certis fundis, sed generaliter ex bonis mobilibus, et immobilibus, sequuntur personam creditoris.

CAP. VIII.

De Censibus, et alijs annuis reditibus.

1 QVæritur 1. in quo loco census dicatur existere? Resp. quod census impositus super certo fundo iuxta formam bullæ Pij V. censetur in eodem loco esse, vbi fundus: census enim inest prędio tamquam accidens in subiecto, & ideò cum prædio identificatur; accidentia enim naturaliter cum subiecto identificantur, & illius subsistentia subsistunt, vt docent Philosophi; vnde fit, vt inter immobilia connumeretur, & pereunte fundo, ipse quoque census pereat, & extinguatur. *Couar. var. lib. 3. cap. 7. n. 6. Thesaur. iun. quæst. forens. lib. 2. quæst. 5. in fin. Barz. dec. 109. n. 50. et seq. Peregr. cons. 90. n. 29. lib. 5. Gabr. cons. 141. nu. 15. lib. 2. Tiraq. de Iure primog. quæst. 49. nu. 9. Rota dec. 757. nu. 2. par. 1. Diuers. et in Narnien. bonorum 26. Iunij 1637. coram Motmanno, et dec. 290. nu. 8. et seq. et dec. 144. nu. 13. et seq. par. 8. Recent.* vbi hanc esse veriorem opinionem testatur. *quicquid dicas Gratian. discept. for. cap. 11. nu. 12. et cap. 29. nu. 7. et seq. et præcipuè nu. 28. cum seq.*

2 Hinc infertur, quod census non subijcitur statuto loci, vbi contractus fuit celebratus, seu vbi moratur is, ad cuius fauorem fuit impositus, si fundus censitus existat extra territorium statuentium. *vt latè deductum fuit in d. decis. 290. par. 8. recent.*

3 Infertur 2. quod donans fundum, super quo est impositus census, nec ipse, nec eius hæres tenetur luere censum, & liberare fundum; quia donans eo modo, quo possidebat, præsumitur rem donare; vnde in donatione non competit
4 euictio. *l. Aristo. §. fin. ff. de Donat. et ità resoluit Rota in Romana census 7. Februarij 1628. coram Pirouano, quæ est dec. 143. par. 5. tom. 1. Recent. quicquid dicat Gratian. discept. for. cap. 955. num. 23. et seq.*

5 Limita in legato: nam si testator legauit scienter rem censui suppositam, tenetur hæres luere censum, & rem liberare. *l. prædia obligata. C. de fideicomm. latè Cenc. de Censib. par. 2. cap. 2.*

q.3. art.7. secus si ignoranter. *l. si res obligata. ff.*
6 *de leg.1.* exceptis tamen duobus casibus, videlicet quando testator legauit coniunctæ personæ, vel si res pro tanto erat obligata, quanti valebat, tunc enim hæres tenetur similiter luere. *vt in d. l. res obligata. vbi glos. & DD.* idemque dicendum, quando onus absorberet maiorem partem fructuum. *vt post Ias. in d. l. res obligata. num.5. dixit Rota d. decis.143. num.9.* nec mirum videri
7 debet, quia pro legato competit euictio. *l. si domus. §. de euictione. ff. de leg.1.*

8 Obserua tamen, quod si maritus fundum censui suppositum sciens acceperit in dotem, eumdemque postea leganerit vxori, non cogetur hæres huiusmodi fundum liberare, nisi expresse dixerit in testamento. *l. licèt placeat. ff. de dot. præleg.*

9 Obserua 2. quod quando res relinquitur cum omnibus iuribus, & pertinentijs, tunc quia transeunt iura tam actiua, quàm passiua, onus luendi non spectat ad hæredem. *Bursatt. cons.5. num.6. Pedroc. cons.2. num.42. & 159. quos refert, & sequitur Cenc. de Censib. d. par.2. cap. 2. q.3. art.7. num. 15. Rot. d. decis. 143. num. 9. par. 5. tom.1. Recent.*

10 Obserua 3. quod in prædictis casibus tenetur quidem hæres luere censum, & alia onera, quæ imminent personæ, seu quæ à persona debentur, & inhærent rei tamquam qualitates extrinsecæ; non autem teneretur luere onera, quæ imminent rei, illique inhærent tamquam qualitates intrinsecæ, & sunt perpetua ex dispositione legis, vel indictione superiorum. *l. hactenus. 8. vbi glos. in ver. ab eo. l. si pendentes. 34. §. si quid eloacarum, & ibid. Alberic. ff. de Vsufr. l. quæro. ff. de Vsufr.*
11 *legat.* vbi vsufructuarius tenetur ad soluendum collectam, & alias præstationes. *Rim. iun. consil. 172. num.22. & seq. lib.2. Ant. Gomez var. resol. tom.1. cap.11. ante num.4. & alij apud Cenc. loco cit. d. ar.7. nu.13. & 14.*

Notandum tamen est, quod vsufructuarius non teneretur soluere collectam, nec alias præstationes, nec annua legata, quando vsusfructus in tali casu remaneret inutilis, sed tunc hæres proprietarius teneretur soluere de proprio. *Caualcan. de vsufr. nu.216. Surd. dec.28. nu.6. Castill. eod. tit. de vsufr. cap.58. num.13.* quod procedit, etiamsi aliquid modicum pro vsufructuario adhuc superesset, quod Iudicis arbitrio relinquitur. *Boer. dec.142. nu.6. & seq.* modica verò, vel magna quantitas metienda est non ex valore rei in vsumfructum relictæ, sed ex fructu ipsius rei. *ex trad. per Caualc. de vsufr. nu.225.*

12 Quæritur 2. an super re emphiteotica possit imponi census? Resp. quod aut in inuestitura emphiteusis fuit expresse prohibita alienatio, & tunc super re emphiteotica non potest imponi census; aut verò non fuit prohibita alienatio, & tunc census quidem validè ab initio potest imponi, sed resoluta, aut deuoluta emphiteusi resoluitur census, & res emphiteotica reuertitur libera ad Dominum. *l. lex vectigali. ff. de Pignor. DD. in l. & in prouinciali. C. de seruit. & aqua. Osasc. decis.156. num.13. Afflict. decis.380. nu.2. & seq. & ità pluries resoluisse Rotam Romanam testatur Theodos. Rub. in suis singular. tom. 2. in ver. census. §.5. Cenc. de Censib. par.1. cap.2. q.2.*
13 *art.2. nu.6. & seq.* subdens, censum, seu seruitutem impositam ab emphiteuta non extingui, nisi quando dominium vtile consolidatur cum directo ex natura emphiteusis, & ex causa necessaria, videlicet iure prælationis, vel commissi, vel finitæ generationis: secus si ex causa voluntaria, ex aliquo particulari titulo venditionis, donationis, vel simili. *latè Rota decis. 86. nu.30. & seq. par.5. tom.1. Recent.* vbi addit, quod facultas
14 alienandi concessa emphiteutæ, finita locatione, ac resoluto iure ipsius emphiteutæ expirat. Ratio prædictæ conclusionis est, quia licèt, quando ad-
15 est expressa prohibitio hominis, vel legis, prohibita censeatur etiam hypotheca; secus tamen est, quando non concurrit expressa prohibitio, sed tantùm tacita: hoc enim casu procedit communis conclusio, quod bona prohibita alienari, non prohibentur hypothecari, & veniunt in generali obligatione bonorum. *iuxta glos. communiter receptam in l. fin. ver. alijs. C. de iur. emphit. Bart. in l. si constante. num. 73. ff. solut. matrim. Afflict. dec.191. num.3. Neguf. de pignor. par. 2. mem. 2. nu.28. fol.35. Clar. in §. emphiteusis. q.18. Rota apud Cenc. de censib. decis.40.* vbi, quod cen-
16 sus impositio super rebus tacitè alienari prohibitis non inducit caducitatem. *& dec. 116. nu.19. par.6. Recent.*

17 Obserua tamen, quod tunc substinetur huiusmodi census, quando fuit impositus super fructibus rei emphiteoticæ; secus si impositus fuit super re ipsa vna cum hypotheca, quo casu impositio est nulla. *iuxta distinctionem Bart. in l. codicillis. §. instituto. ff. de leg.2. Rot. dec.48. nu. 1. apud Cenc. de Censib. & dec.480. num.1. par.1. Diuers. Mantica de Tacitis, & ambig. conuen. lib. 22. tit.28. num. 50. & tradit idem Cenc. d. par.1. cap.2. q.2. art.2. nu.10. & seq.* vbi obseruat, quod
18 in dubio census præsumitur impositus super re ipsa, & ipsius proprietate, non autem super fructibus. *Gratian. discept. for. cap.43. num.21.* vbi
19 dicit, quod in hoc secundo casu poterit agi ad caducitatem per Dominum. *de quo tamen vide Card. Seraphin. decis.794. num.9. vers. neque obstat &c. & decis. 1290. sub nu.12.* vbi dicit, quod tunc demum emphiteuta per impositionem census caderet à iure suo, quando in inuestitura adesset pactum expressum de non alienando sine consensu Domini, cum adiectione etiam pœnæ caducitatis in casu alienationis. *vt sensit etiam Cenc. vbi supra d. q.2. art.2. numer. 14. et seq.*

20 Quæritur 3. an Vassallus possit imponere censum super re feudali? Resp. affirmatiuè: census verò durabit durante iure suo, quemadmodum potest super eadem re feudali imponere seruitutem quoad suimet præiudicium. *vt tradunt DD. communiter, latè Roland. cons. 59. nu. 12. et seq. lib.2.* vbi etiam dicit, quod tam em-
21 phiteuta, quàm Vassallus possunt sine consensu Domini constituere vsumfructum in re emphiteotica, vel feudali, quia per constitutionem vsusfructus non transfertur in vsufructuarium vtile dominium, quod ipsi habent. *Ruin. consil. 150. numer. 14. vol.3. Clar. qui etiam de communi testatur in §. feudum. quæst. 37. in princip.* vbi, quod talis impositio neque Domino nocet, neque ijs, qui succedere debent in feudo ex prouidentia primi acquirentis.

Cenc.

Cenc. de Censib. d. par. 1. cap. 2. q. 2. art. 1. nu. 12. & seq.

22 Limita, quando feudum est hæreditarium acquisitum pro se, & hæredibus, vel quando in inuestitura Vassallo data fuit facultas alienandi, quia tunc poterit censum etiam perpetuò duraturum imponere. *vt post Intrigl. super bull. de Censib. q. 26. num. 12. cum seq. & alios trad. Cenc. loco cit. nu. 15. & seq.*

An verò Vassallus possit censum imponere super melioramentis, dicemus infra.

23 Quæritur 4. an hæres grauatus possit censum imponere super fructibus rei suppositę fideicommisso? Resp. affirmatiuè: census autem huiusmodi durabit durante iure imponentis, vt supra diximus de Vassallo. *Gratian. discept. for. cap. 43. num. 21. Mantic. de Tacit. lib. 22. tit. 28. num. 50. & alij, quos refert, & sequitur Cenc. d. par. 1. cap. 2. q. 2. art. 2. n. 10.* subdens, quod census nul-

24 lius esset roboris, si impositus fuerit super re ipsa restitutioni obnoxia, vt supra diximus de censu imposito super re emphiteotica: quod procedit, quando testator prohibuit expressè alienationem, vel pignorationem. *Card. Seraphin. dec. 757. nu. 2. & seq. Guid. Pap. dec. 611. n. 4.* vbi dicit, quod eo casu res subiectæ restitutioni neque in casibus exceptis *in auth. res qua. Cod. commun. de leg.* poterunt alienari, quia illa prohibitio testatoris comprehendit casus exceptos; secus esset, quando non adesset expressa prohibitio alienandi, aut pignorandi; eo enim casu impositio census subsisteret, licèt resoluatur resoluto iure imponentis, seu eueniente casu restitutionis. *Guid. Pap. d. dec. 611. num. 1. Card. Seraph. dec. 693. n. 5.* idem dicendum, vbi res fidei-

25 commisso supposita, in parte esset libera, vel census imponeretur ab eo, cui competerent detractiones legitimæ, & trebellianicæ, quia tunc etiam census subsisteret. *Rot. apud Cenc. dec. 49. nu. 1. & seq. & dec. 53. num. 5. & in Romana, seu Ciuitatis Castelli census 27. Maij 1630. coram Pirouano. & dec. 116. nu. 24. par. 6. recent.*

26 Quæritur 5. An vsufructuarius possit imponere censum super re, cuius vsumfructum habet? Resp. posse Vsufructuarium imponere censum super commoditate percipiendi fructus, quemadmodum possessor bonorum maioratus potest super commoditate percipiendi fructus ex dictis bonis imponere censum, dummodò huiusmodi bona non sint expressè prohibita alienari. *vt post Host. in Summ. in tit. de censib. §. Quis imponere potest. Mastrill. dec. Sicil. 92. nu. 14. lib. 1. & alios resoluit Cenc. de censib. par. 1. cap. 2. q. 3. art. 3.* vbi, quod talis commoditas censetur obligata durante vita ipsius Vsufructuarij, vel possessoris bonorum maioratus.

27 Quæres, an census validè imponi possit super melioramentis? Resp. quod aut is, qui melioramenta fecit, interim est Dominus ipsis rei melioratæ, & pleno iure, ac bona fide tanquam Dominus illam possidet, qualis est grauatus ex fideicommisso restituere post eius obitum, vel sub aliqua conditione. *vt in l. generaliter. §. sub conditione. ff. Qui & à quibus manumiss. &c.* vel habet dominium saltem vtile, veluti feudatarius, & emphiteuta. *vt in l. 1. vbi DD. ff. si Ager vectigal. &c.* & tunc rectè census imponi potest super melioramētis, & substinetur etiam postquam venit casus restitutionis rei melioratæ, quia ab initio proprietas melioramentorum acquisita fuit ipsi melioranti; ideòque huiusmodi melioramenta non veniunt in restitutione fideicommissi, sed per viam detractionis remanent libera ipsi hæredi grauato: quemadmodum melioramenta facta à feudatario, vel emphiteuta non dicuntur feudalia, aut emphiteotica, licèt subiectum principale sit feudale, seu emphiteoticum, sed transeunt ad hæredes emphiteutæ, seu Vassalli meliorantis. *Rota dec. 158. nu. 4. par. 4. tom. 2. & latiùs dec. 116. num. 20. & seq. par. 6. Recent. Cenc. de censib. par. 1. cap. 2. art. 1. nu. 16. & art. 2. num. 17.*

28 Aut is, qui fecit melioramenta nullum habebat dominium in re meliorata, sed solummodò quamdam possessionem, qualis est vsufructuarius, qui dicitur habere ius duntaxat in re, eaque frui debet, non quidem iure dominij, sed iure seruitutis. *l. vti frui. §. vtrum autem. ff. si vsusfr. pet.* quod ius multo debilius est, quàm ius emphiteutæ, & grauati. *vt d. Alba consil. 454. num. 5. Castill. de vsufr. cap. 5. num. 17.* & in hoc casu census nullatenus substinetur, vtpote impositus super credito impensarum in melioramentis factarum: non enim constitui potest census super credito, nec super iuribus incorporalibus, & actionibus etiam ad res immobiles competentibus; quia licèt actiones inter immobilia computentur, nihilominus stabiles non sunt, nec de sui natura fructiferæ, prout requirit bulla Sanctæ mem. Pij V. *ità Rebell. de oblig. iust. lib. 10. q. 6. num. 4. vers. non tamen &c. Eugen. consil. 100. numer. 39. lib. 1. Cenc. de censib. par. 1. cap. 3. qu. 1. art. 5. num. 5. & seq. Duard. ad d. Bull. §. 1. quæst. 32. nu. 3. & 4. Mastrill. in addit. ad Petr. Gregor. de censib. qu. 5. nu. 105. Auedan. de censib. Hispan. cap. 56. nu. 15. Rot. d. decis. 116. num. 14. & seq. par. 6. Recent.*

29 An verò Vsufructuarius repetere possit melioramenta? affirmat *Bart. in l. 2. C. de Prad. & omnib. reb. nauicul. lib. 11. Negusant. de Pignor. par. 5. mem. 4. num. 18. & 21. Couar. var. resol. lib. 1. cap. 8. numer. 2. & communem dicit Thesaur. iun. qui alios citat, lib. 1. qu. for. 71. nu. 4. & 5.*

Verum hoc procederet concurrentibus infrascriptis conditionibus: videlicet quod vsufructuarius fecerit impensas pro conseruatione rei necessarias. 2. quod impensæ non sint modicæ. 3. quod impensæ ad perpetuam proprietarij vtilitatem pertineant. *vide tex. in l. hactenus. ff. de vsufr. Rot. d. dec. 116. num. 40. & seq. par. 6. Recent.* vbi, quod Vsufructuarius non repetit expensas factas in constructione noui ædificij, vel additamento tectorij, siue incrustationum ad ædificium iam constructum, quia potius ad sui ipsius voluptatem, & oblectamentum spectant, &

30 excedunt metas facultatis ipsius vsufructuarij, cuius partes sunt tueri quod accepit, non nouum facere etiam in fauorem Domini. *l. vsufructuarius. 51. & 68. ff. de vsufr. l. si quis domum. §. hic subiungi. vers. idem quærit. ff. locat.* vbi

31 etiam colono vsufructuarij denegatur repetitio melioramentorum factorum in re conducta, quia prospicere debuit debilitatem,

& resolubilitatem iuris ipsius vsufructuarij: quod tamen intelligendum est, si domum quis locauit tamquam fructuarius, secus si tamquam Dominus. *vt notat glos. in d. §. hic subiungi. ver. prospicere.*

32 Quæres 2. an agi possit ad restitutionem sortis, quando fundus, in quo impositus fuit census, est subiectus fideicommisso, & perpetuæ prohibitioni alienationis? Resp. quod si fundus est suppositus fideicommisso ità arcto, vt non tantùm sit prohibita alienatio omnium bonorum, sed etiam prohibita sit detractio legitimæ, & trebellianicæ, tunc potest agi ad restitutionem sortis, tum quia contractus eo casu attenta testatoris prohibitione est inualidus. *Dec. consil. 102. Alex. cons. 63. nu. 10. & 11. lib. 6. Rota in Romana census de Cuppis 17. Martij 1577. coram Card. Seraphino, & in Spoletana terrarum 11. Decembris* 1599. *& 6. Martij 1600. coram Card. Millino, prout refert Penia decis. 657. numer. 1. & seq.* tum etiam quia, cum fundus huiusmodi in tali casu dari non possit liber, perinde est ac si fuisset euictus. *l. si in venditione. ff. de euict. l. super empti. C. eod. tit.* quamuis enim ante secutam euictionem agi regulariter non possit. *l. qui rem. C. de euictionib.* hæc tamen regula limitatur multis modis, quorum vnus est, vt contra promittentes rem liberam, agi possit ante euictionem. *glos. in d. l. qui rem. ver. conuenire non potest. Osasc. decis. 24. nu. 4. Rot. in d. Romana census.*

33 Quæritur 6. an valeat census impositus super re aliena sine consensu Domini? Resp. quod census impositio super re aliena regulariter est nulla, cum in tali casu census remaneat sub obligatione personali duntaxat, sine fundo, contra formam constitutionis Pij V. *Rota in Viterbien. census 6. Aprilis 1590. coram Card. Platto, & decis. 33. nu. 6. coram Martino Andrea, & decis. 116. nu. 12. par. 6. Recent. Cenc. de Censib. par. 1. cap. 2. q. 1. art. 1. num. 6. & 7.*

Hæc tamen conclusio procedit duobus concurrentibus, videlicet, quod emptor sciuerit, rem esse alienam, & quod Dominus rei reclamet. *Rot. apud Cenc. de censib. decis. 13. & in recentior. decis. 46. num. 11. & seq. par. 7. & decis. 48. num. 15. & seq. par. 8.* vbi, quod ad excludendum emptorem à consecutione fructuum, saltem loco damnorum, & interesse, non sufficit scientia facti, idest quod fundus sit alienus, sed necessaria est etiam scientia prohibitionis, quæ impedit illius hypothecam, seu alienationem, cum requiratur scientia omnium qualitatum. *iuxta glos. communiter approbatam in cap. concertationi. ver. sciuerit. de appellat. in 6.* & ad effectum amissionis iuris sui scientia debet esse certa, & indubitata, nec sufficeret præsumpta. *ad not. per Card. in clem. vnic. §. cæterum. numer. 36. vers. tertiò quæro &c. de concess. præb. Mohed. dec. 4. de probat. Card. Seraphin. dec. 991. num. 2. & dec. 1239. num. 1.*

Secus esset, quando emptor census nesciuit, rem, in qua census imponitur, esse alienam, vel quando census imponitur super re aliena, ipso Domino sciente, & consentiente: tunc enim census substinetur, & fructus debentur. *l. rem alienam. ff. de contrah. empt.* vbi, quod valet emptio, si venditur res aliena, licèt res auferri possit ab emptore. *Rota apud Cenc. de censib. d. dec. 13. & dec. 17. num. 2. & 3. & in Recentior. dec. 46. num. 11. & dec. 271. nu. 8. par. 7. & dec. 48. nu. 10. par. 8.*

34 An verò emptor rei cum pacto, quod non acquitat eius dominium, nisi soluto integro pretio, possit super ea censum imponere ante pretij integram solutionem? Resp. negatiuè, quia census in tali casu imponeretur super re non libera, & alienari prohibita. *Gratian. dec. Marchi. 13. & in discept. forens. cap. 175. numer. 6. & seq. Paul. Bellon. in tract. de eorum, quæ fiunt incontinen. vel ex interuallo, vi & potest. lib. 1. capit. 182. num. 7. quos refert, & sequitur Cenc. de censib. par. 1. cap. 2. art. 4.* vbi dicit, quod licet per talem censum impositionem res ipsa onere reali non afficiatur, nisi eueutualiter, idest quatenus dictus emptor per pretij solutionem acquisiuerit rei dominium, & interim validitas census stet in suspenso, ipse tamen imponens remanet obligatus saltem ad interesse. *ex trad. per Petr. Caball. cons. ciuil. 94. nu. 4. lib. 1.*

35 Addunt alij, quod licet census sit nullus respectu imponentis, hæc tamen nullitas non suffragaretur ei, qui principaliter, & in solidum se obligauit: hoc enim casu eius obligatio stat per se, & non accessoriè. *ità Marescott. var. lib. 2. cap. 65. num. 7. Gratian. discept. for. cap. 122. num. 21. Mohed. dec. 2. de fideiuss.* vbi, quod fideiussor, qui sic se pro minore obligauit, tenetur promissa adimplere, etiamsi contractus ex parte minoris corruat. *latè Greg. dec. 321. nu. 7.* idemque dicendum, si adessent clausulæ æquipollentes obligationi, principaliter, & in solidum, qualis est clausula, *omni meliori modo*, obligatio cameralis, interpositio iuramenti, & similia. *Mohed. loco cit. Card. Seraphin. decis. 1324. num. 5. Gratian. discept. for. cap. 122. nu. 10. Ceuall. qu. 382. num. 4. vbi de communi. Mar. scott. loco cit. d. lib. 2. cap. 65.* vbi alios casus recenset, in quibus firma remanet obligatio fideiussoris, licet nulla sit obligatio debitoris principalis. *Beltramin. ad Greg. d. dec. 321. nu. 13.* & in puncto census nulliter impositi, quod is, qui se principaliter, & in solidum obligauit, saltem ratione damnorum, & interesse teneatur tam ad sortem, quàm ad fructus, dixit *Rota coram Gregor. dec. 560. num. 1. & 2. & dec. 564. per tot. & apud Cenc. de censib. decis. 539. & 229. & in recentior. dec. 271. num. 7. et decis. 273. num. 5. et seq. par. 7.*

36 *et decis. 48. per tot. par. 8.* vbi quod generaliter damna, & interesse debentur, non tantùm, quando illa expressè stipulata fuerunt, sed etiam stante conuentione de euictione in forma iuris valida, & in Vrbe consueta, quæ continet obligationem ad damna, & interesse in casu nullitatis, inualiditatis, & rescissionis contractus ex quocumque capite, & causa etiam in corpore iuris clausis.

37 Quæritur 7. an census impositus super re de sui natura fructifera validus sit, quando expensæ superant fructus? Resp. negatiuè: hoc enim casu res huiusmodi non potest dici fructifera respectu dictorum fructuum, prout requirit Bulla Pij V. cum non dicantur fructus, nisi deductis expensis. *l. diuortio. §. fin. ff. solut. matr. l. si à Patre. §. fin. ff. de petit. hæred. l. fundus qui dotis.*

tis. ff. famil. ercisc. latè Rota decis. 227. ex recol-
38 *lectis per Farinac.* vbi, quod extinguitur cen-
sus impositus super bonis, quæ postea redduntur infructifera.

39 Quæritur 8. an census censeatur vsurarius, si fuerit constitutus ad rationem decem pro centenario vigore consuetudinis alicuius loci? Resp. negatiuè. *extrau. vn. de empt. et vendit. Rot. ex recollect. per Farinac. dec. 43. nu. 5. et 6.* consuetudo enim facit contractum licitum, qui aliàs esset illicitus. *l. quis sit fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de Aedil. edict. l. tutor qui repertorium. §. sed etsi negauit. ff. de Admin. Tut.* & ità ad huiusmodi etiam rationem Velitris, vbi natus sum, super stabilibus census imponuntur vigore antiquæ consuetudinis, licèt vt plurimum ad rationem scutorum octo pro centenario constituantur.

40 Notandum est etiam, quod pensio empbiteotica, & similes reditus fundales, qui scilicet ex fundis percipiuntur, dicuntur bona immobilia, & sequuntur locum rei, ob quam debentur, cum ei cohæreant, & eius naturam sortiantur. *Tiraq. de retract. lignag. §. 32. glos. vn. num. 83. et in tract. de Iur. primogen. q. 49. num. 9. et 10. quem refert, et sequitur Caball. resolut. crim. cas. 268. num. 16. Surd. decis. 204. num. 6.* vbi etiam obseruat, quod in confiscatione bonorum immobilium veniunt huiusmodi.

41 Cæteri verò annui reditus, qui non percipiuntur ex certis fundis, sed generaliter ex bonis mobilibus, & immobilibus, sequuntur personam creditoris. *Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. glos. 6. num. 3.* vbi dicit, quod isti annui reditus nec inter bona mobilia, nec inter immobilia computantur, sed constituunt tertiam speciem, & ad eos tantùm competit actio, quæ etiam nec mobilis, nec immobilis est. *ex trad. per Abb. in cap. nulli. de Reb. Eccles. non alien.*

SVMMARIVM.

1 In his, quæ respiciunt ordinationem litis, seruandum est statutum fori, vbi lis agitur, et num. seq. limitatur nu. 4.

2 Forenses, et clerici gaudent beneficio statuti tribuentis paratam executionem instrumentis liquidis, si ibidem litigent.

3 Causæ clericorum decidendæ sunt secundùm ius canonicum.

4 An, et quando Iudex appellationis sequi debeat consuetudinem, seu statutum loci principalis causæ.

5 In his, quæ respiciunt formam, aut solemnitatem actus, vel causæ decisionem, attenditur statutum loci, vbi actus celebratur.
Quid si agatur de delicto. ibid.

6 Interpretatio contractus facienda est secundùm statutum, et consuetudinem loci, vbi celebratur.

7 Christianus existens in territorio Saracenorum, si velit ibi condere testamentum, quam solemnitatem seruare debeat.

8 In dote non inspicitur locus contractus, sed locus, vbi vir habet domicilium.

9 Statum quando dicatur decisorium, et quando ordinatorium.

10 In ordinarijs seruantur statuta, et consuetudines loci iudicij.

11 Stylus in decisorijs, vel ordinatorijs quomodo probetur.

12 Testamentum factum iuxta statutum, vel consuetudinem loci, extenditur etiam ad bona extra territorium: limitatur n. 19. et seq.
An fiscus succedens subdito ab intestato, admittatur ad bona extra territorium. ibid. d. n. 12.

13 Testamentum, quod iure speciali valet, tollit primum iure communi validum.

14 In donationibus, et alijs actibus sufficit seruare solemnitatem eius loci, vbi fiunt, vt locum habeant etiam in bonis alibi sitis, et nu. seq.

15 Si statutum principaliter respiceret personam, cuius fauore exigit illam solemnitatem, an operetur quoad forenses contrahentes in loco.

16 Decretum, quo Iudex prodigo interdicit administrationem bonorum, extenditur ad omnem locum.

17 Si statutum tribuat certo generi personarum facultatem conficiendi instrumenta, an talia instrumenta valeant in alijs locis.

18 Insinuatio donationis in vno loco facta, an porrigat vires suas ad bona extra territorium sita.

19 An statutum extendatur ad forenses, vel extra territorium, si disponat non circa solemnitatem, sed circa habilitandam, vel inhabilitandam personam ad faciendum testamentum, vel ad succedendum.

20 Inhabilitas ad beneficia restringitur intra diœcesim, vbi quis deliquit.

21 Quid si consuetudo concernat personam, vt si disponat, quod primogenitus succedat.
Et quid si concerneret principaliter bona, vt si disponat, quod coniux superuiuens lucretur certam partem bonorum alterius coniugis decedentis. ibidem.

22 Quando locus bonorum debeat attendi, et supra num. 5.

23 Quid si ex statuto loci mater ab intestato non succedit, & filius in testamento præterijt matrem.

24 Et quid si forensis testaretur in loco hostili, vel rebelli Populo Romano.

25 Statuta Vrbis quoad processum, & ordinem, seu modum procedendi non seruantur, nisi in foro Capitulino.

26 Instrumentum habens in vno loco vigore statuti, aut consuetudinis paratam executionem, gaudet eodem priuilegio, si executio petatur in alio loco: declaratur, & limitatur nu. seq.

27 In executiuis inspicitur locus iudicij.

28 Statutum disponens, vt in testamento seruetur certa solemnitas, intelligitur, si in eo loco conficitur testamentum, secus si extra territorium.

29 Interpretatio quomodo fieri debeat, si ageretur de significatione alicuius verbi ambigui in testamento descripti.

30 Quando valeret testamentum inter liberos.

31 Quando defectus dici, vel loci vitiet testamentum inter liberos, & quando non.

32 An, & quando debeantur legata extraneis relicta in testamento inter liberos.

33 Instituta pia causa in minus solemni testamento, an valeant legata extraneis relicta.

CAP.

C A P. IX.

De testamentis, legatis, & fideicommissis.

Quæstio I.

An testamentum conditum iuxta formam statuti loci, extendatur ad bona extra territorium.

1 PRæmittendum est, quod in his, quæ respi-
ciunt ordinationem litis, seruandum qui-
dem est statutum fori, vbi lis agitur. *Surd. dec.*
13. num. 7. & seq. Coler. de Process. execut. par. 1.
cap. 3. num. 181. 182. *& seq.* vbi, quod Clerici, &
2 forenses litigantes coram sæculari Iudice ligan-
tur statuto illius loci quoad ordinatoria litis:
quemadmodum gaudent etiam beneficio statuti
tribuentis paratam executionem instrumentis
liquidis, si ibidem litigent, quia statutum huius-
modi respicit ordinem processus. *Abb. in cap.*
quod clericis. nu. 35. de for. comp. subdens, quod
3 causæ clericorum decidendæ sunt secundùm ius
canonicum, etiamsi clerici agant contra laicos
in foro ciuili. *Rot. decis. 552. nu. 6. par. 3. recent.*
Ruin. cons. 69. num. 5. et seq. lib. 4. Alex. cons. 164.
4 *num. 3. lib. 6.* vbi etiam obseruat, quod in præ-
paratorijs, vel ordinatorijs iudiciorum, si iu-
dex appellationis debet iudicare ex actis præte-
ritis, debet sequi consuetudinem, seu statutum
loci principalis causæ; si verò agitur de actis fu-
turis in loco, vbi causa appellationis agitatur,
inspicitur consuetudo, & statutum loci causæ
appellationis. *vide glos. in cap. licèt canon. ver.*
de cætero, de elect.

5 Sed in ijs, quæ respiciunt formam, aut solem-
nitatem actus, vel causæ decisionem, attendi de-
bet statutum loci, vbi actus celebratur, etiamsi
forenses ibi contrahant. *Rolan. cons. 33. num. 6.*
lib. 3. Comitol. decis. 99. nu. 10. et seq. Corn. cons.
232. num. 5. vol. 4. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap.
149. nu. 23. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 14. in fin.
Bellon. dec. 38. num. 4. Buratt. dec. 675. num. 6. et
decis. 116. num. 7. et seq. et decis. 40. num. 2. et seq.
et dec. 882. num. 5. Scacc. de Iudic. lib. 2. cap. 2. n.
651. et seq. vbi dicit, quod in decisorijs forenses
non ligantur statuto illius loci, vbi litigant, e-
tiamsi in eo loco bona possideant, sed attendi
debet statutum eius loci, in quo litigantes con-
traxerunt, vel in quo delictum est commissum,
si agatur de delicto, vel loci, in quo sita est res,
de qua agitur. *Bald. in l. cunctos populos. nu. 20.*
et 21. C. de Sum. Trin. vbi dicit, quod si in loco
contractus sufficiunt duo testes, in loco verò iu-
dicij requiruntur quatuor, inspicitur locus con-
tractus. *et cons. 447. num. 5. vol. 1.* vbi, quod si in
loco requiruntur duo notarij, vnus non faceret
fidem in illo loco, vel alibi, quia statutum loci
inspicitur quoad numerum tabellionum, vel te-
stium, cum sit quædam solemnitas necessaria,
quæ debet adesse loco, & tempore contractus,
vel vltimæ voluntatis: nam omnis solemnitas
debet esse coniuncta cum actu, sicut forma cum
materia. *Spec. in tit. de fer. §. 1. num. 5. vers. sed*
pone etc. Grauett. cons. 271. num. 3. in fin. et cons.
6 *325. num. 3.* vbi, quod interpretatio contractus
sit secundùm statutum, aut consuetudinem loci,
vbi celebratur. *Ludouic. dec. Lucen. 39. num. 2. et*
seq. Dilect. de Art. testam. in tit. de testam. ordin.
7 *caut. 6. num. 3.* vbi dicit, quod testator Christia-
nus existens in territorio Saracenorum, vel alio-
rum Christiani nominis hostium, potest facere
testamentum seruata solemnitate iuris gentium,
quam seruant ipsi hostes Christianæ fidei in suis
testamentis, quamuis in hoc contrarium sense-
rit. *Bart. in l. 1. num. 10. et seq. C. de Sum. Trin.*
et in l. qui à latronibus. n. 3. ff. de test.

8 In dote verò non inspicitur locus contractus,
sed locus vbi vir habet domicilium. *l. exigere do-*
tem. vbi DD. ff. de Iudic.

9 Statutum autem dicitur decisorium, si respi-
ciat probationem, vel extinguat ius partis quo-
ad procedendum, vt si prohibeat appellare, de
nullitate dicere, vel restitutionem petere; dici-
tur verò ordinatorium, si loquatur de instantia
iudicij, vel si certam formam subhastationis, &
adiudicationis præscribat. *Buratt. dec. 96. num.*
14. et decis. 170. num. 6. et seq. vbi etiam, quod
10 in ordinatorijs seruantur statuta, & consuetu-
dines loci iudicij, non autem Iudicis, à quo.
Beltram. ad Greg. decis. 251. num. 16. vbi, quod
etiam delegatus Apostolicus in ordinatorijs ser-
uare debet stylum loci, in quo causa agitur. *Put.*
dec. 122. lib. 1. Rot. decis. 729. nu. 2. par. 3. Recent.
11 vbi, quod ad probandum stylum decisorium,
non sufficiunt informationes extraiudiciales,
prout in ordinatorijs, sed requiruntur plenæ
probationes. *Ruin. cons. 69. n. 5. et seq. lib. 4.*

12 Ad quæsitum resp. quod testamentum factum
secundùm statutum, vel consuetudinem loci, ex-
tenditur etiam ad bona extra territorium, etiam-
si conditum fuerit à forense: nam in testamentis,
sicut & in contractibus seruanda est ea solemni-
tas, quæ seruatur in loco, vbi conduntur, siue
testator sit ciuis, siue forensis. *Anchar. cons. 163.*
num. 1. Alex. cons. 44. num. 20. lib. 5. vbi de com-
muni. et cons. 31. et 128. lib. 1. vbi, quod quando
fiscus succedit subdito ab intestato decedenti,
deficiente liberorum, parentum, & propinquo-
rum, & coniugis legitima successione, admitti-
tur ad nomen debitoris etiam alterius territo-
rij. *Galgan. ad statut. Vrb. lib. 2. c. 89. in 29. ex-*
cept. Paris. cons. 12. num. 45. et seq. par. 3. vbi,
quod testamentum conditum Hispaniæ, exten-
ditur, & locum habet ad omnia bona vbicunque
existentia, siue conditum ibi fuerit secundùm
ius commune, siue secundum legem Hispaniæ.
latè Crauett. cons. 695. nu. 1. tom. 4. Gabr. comm.
conclus. lib. 4. tit. de Testam. conclus. 4. Cancer.
var. lib. 1. cap. 4. num. 91. et seq. vbi, quod testa-
13 menta, quæ iure speciali valent, tollunt pri-
mum iure communi validum habens omnes so-
lemnitates. *Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 6. tit.*
8. num. 14. Rot. dec. 355. nu. 22. et seq. par. 5. tom.
1. recent.

14 Idem dicendum in donationibus, & alijs acti-
bus, in quibus sufficit seruare solemnitatem il-
lius loci, vbi fiunt, vt locum habeant etiam in
bonis alibi sitis, etiamsi in loco bonorum maior
solemnitas requiratur. *Marescott. var. lib. 2. cap.*
139. num. 1. et seq. vbi de communi. Put. dec. 217.
lib. 2. vbi, quod legitimatio, seu dispensatio filij
spurij

spurij facta per Principem Patre instante, seu consentiente, vel legitimationem ratificante, valet etiam quoad bona extra territorium legitimantis. *Gabr. comm. conclus. lib. 6. tit. de consuet. conclus. 2. num. 3. et 8.* vbi dicit, quod contractus non seruata solemnitate loci, in quo contrahitur, est nullus, siue de eo quæratur in loco contractus, siue de eo contingat alibi dubitari, subdens *ibidem num. 25.* quod si statutum loci requi-
15 rens solemnitatem in contractu, principaliter respiceret personam, cuius fauore exigit illam solemnitatem, tunc non operaretur quoad forenses contrahentes in loco. *vide Bart. in l. relegatorum. §. interdicere. num. 2. ff. de Interd.* vbi
16 dicit, quod decretum, quo Iudex prodigo interdicit administrationem bonorum, extenditur ad omnem locum, & ad bona vbicunque sita. *Bald. in l. 1. nu. 16. C. de Sum. Trinit.* vbi, quod
17 si statutum tribuit certo generi personarum facultatem conficiendi instrumenta, talia instrumenta facta in loco permisso, valebunt vbique locorum.
18 An verò insinuatio donationis in vno loco facta, porrigat vires suas etiam ad bona extra territorium sita? affirmat *Caneer. var. lib. 1. cap. 8. num. 8.* quod quidem procedit respectu validitatis donationis, non autem in præiudicium creditorum: quia insinuatio in vno loco facta, non est sufficiens ad euitandas fraudes in alio loco, in quo publicata non fuit. *Crauett. cons. 325. in fin. Gratian. discept. for. cap. 389. num. 44.*
19 Limita, si statutum disponeret non circa solemnitatem, sed circa habilitandam, vel inhabilitandam personam ad faciendum testamentum, vel ad succedendum, quia tunc non extenditur ad forensem, neque extra territorium. *Bald. in l. 1. num. 14. C. de Sum. Trinit. Alex. consil. 44. nu. 20. in fin. lib. 5. Iordan. Elucubr. diuers. lib.*
20 *8. tit. 1. de Constit. nu. 80.* vbi obseruat, quod inhabilitas ad beneficia restringitur intra diœcesim, vbi quis deliquit.
21 Idem dicendum, quando consuetudo concernit personam, qualis est consuetudo Anglicana, secundùm quam primogenitus succedit: vel quando concernit principaliter bona, vt si disponat, quod coniux superuiuens lucretur certam partem bonorum alterius coniugis decedentis: tunc enim huiusmodi consuetudo non extenditur ad bona alibi sita, seu extra locum consuetudinis. *latè Anchar. cons. 163. num. 1.* vbi
22 subijcit, quod quando consuetudo certi loci respicit effectum, qui ex testamento resultat, vt detractio falcidiæ, & trebellianicæ, tunc si ista non viget in loco conditi testamenti, sed in loco bonorum, locus bonorum debet attendi.
23 Limita 2. in casu, quem ponit *Alex. consil. 19. lib. 6.* vbi dicit, quod si ex statuto loci mater ab intestato non succedit, & filius in testamento præterijt matrem, valebit testamentum directò quoad bona existentia in loco, vbi filius decedit: sed quoad alia bona existentia in alijs locis filius decedit intestatus. *Gabr. tit. de Testamen. conclus. 4. nu. 4.* vbi, quod tale testamentum non operatur quoad bona alibi sita. *latè Thesaur. decis. 141. in fin.* vbi, quod mater vigore clausulæ codicillaris censetur grauata restituere hæredi instituto partes hæreditatis, quas caperet ab intestato, retentis sibi duabus quartis, legitima scilicet, & trebellianica. *Honded. cons. 74. num. 21. et seq. lib. 1.*
24 Limita 3. quando forensis testaretur in loco hostili, vel rebelli populo Romano: tunc enim tale testamentum ibi conditum secundùm consuetudinem illius loci, non operatur quoad bona existentia in loco non hostili. *secundùm Gabr. d. tit. de Testam. conclus. 4. num. 5. vbi alios refert.*
25 Notandum est autem, quod statuta Vrbis quoad processum, & ordinem, seu modum procedendi non seruantur, nisi in foro Capitulino: sed in alijs tribunalibus Vrbis, & in locis districtus seruatur vel ius commune, vel stylus, vel statutum particulare. *vt obseruat Scaccia loco cit.*
26 Notandum 2. quod instrumentum habens in vno loco vigore statuti, aut consuetudinis paratam executionem, gaudet eodem priuilegio, si executio petatur in aliu loco. *secundùm Bart. in l. à Diuo Pio. §. sententiam. in fin. ff. de re iud.*
27 quod intelligendum est, si in eo loco, vbi petitur executio, tale instrumentum similiter paratam habeat executionem vigore statuti eiusdem loci: tunc enim ibi debitæ executioni demandari posset; alioquin via ordinaria esset agendum: quia in executiuis inspicimus locum iudicij, siue loquamur de ordine processus, siue de ordine executionis. *Bald. in l. 1. num. 4. C. Nè fil. pro patr. Caualcan. decis. 10. num. 31. par. 1. Cancer. lib. 2. var. cap. 3. num. 19.* subdens ibidem, quod si instrumentum in loco, in quo est confectum, non habet paratam executionem, non posset executiuè procedi, etiamsi illud in alio loco habeat vim executiuam, & ibi petatur eius executio.
28 Notandum 3. quod statutum disponeos, vt in testamentis conficiendis seruari debeat certa solemnitas, intelligitur, si in eo loco conficitur testamentum, secus si extra territorium. *Menoch. lib. 2. præsumpt. 2. nu. 7. et 8. uers. declaratur etc.* vbi etiam dicit, quod quando ciuis mutauit domicilium, & ibi acquisiuit bona, tunc respectu illorum bonorum statuto loci primi domicilij non ligatur.
29 Notandum 4. quod vbi ageretur de significatione alicuius verbi ambigui in testamento descripti, interpretatio facienda est secundùm mores regionis testatoris, illiusque loci, vbi versatus fuit. *ut tradunt DD. in l. si seruus 53. §. fin. ff. de leg. 1. et est communis opinio:* quod intelligendum est, nisi testator in loco conditi testamenti diù versatus sit. *ut post Socc. cons. 247. lib. 2. declarat Cancer. var. par. 1. cap. 4. de Testam. num. 92.*
30 Notandum 5. quod valet testamentum inter liberos, etiamsi in eo non adsit dies, nec locus. *auth. quod sine. C. de Testam.* quod quidem procedit, quando liberi sunt vniuersaliter instituti; secus si fuisset institutus extraneus principaliter, & filij instituti in re certa: tunc enim non dicitur testamentum inter liberos, quia attendi debet principale propositum dispositionis; idemque dicendum, si in institutione facta ad fauorem filiorum fuit immixtus extraneus; quo casu dici propriè non potest testamentum inter liberos; idem esset, si extraneus est institutus, & filius per vulgarem fuerit substitutus, nam neque

in hoc casu dicitur testamentum inter liberos. *vt latè probat Cancer. var. lib. 1. cap. 4. num. 100. et seq.*

31 Prædicta tamen conclusio procederet, quando de voluntate testatoris constaret vel ex testium depositionibus, vel ex scriptura manu ipsius testatoris scripta, vel subscripta: tunc enim defectus diei, aut loci non vitiat dispositionem; secus si tantùm constaret per rogitum Notarij, quia tunc solemnia testamenti debent interesse. *vt post Menoch. cons. 388. num. 34. d. Cancer. loco cit. num. 107. vers. ex his obiter etc.*

32 Item in testamento inter liberos legata extraneis relicta non valent, nisi interuenerint duo testes. *Bald. in d. auth. quod sine. num. 1. et ibid. Corn. Alex. cons. 76. n. 14. lib. 3. Menoch. cons. 267. nu. 12. Cancer. d. cap. 4. nu. 105.*

33 An verò legata extraneis relicta valeant, si principaliter sit instituta pia causa in minus solemni testamento? affirmatiuè respondet *Cancer. loco cit. d. nu. 102. ex trad. per Grass. in §. testamentum. q. 18. nu. 7.*

SVMMARIVM.

34 *Clericus regulariter testari non potest de bonis quæsitis ex reditibus Ecclesiæ: limitatur n. 35. et seq.*

35 *Quid si à Sede Apostolica facultatem testandi impetrauerit.*

36 *Et quid si Clericus aliquid contulit Ecclesiæ, vel in opera pia ex suis bonis patrimonialibus.*

37 *Clericus testari potest de bonis, quæ suo labore, personalique opera lucratus fuit.*

38 *Similiter testari potest de ijs, quæ parciùs viuendo acquisiuit.*

39 *Remittitur arbitrio prudentis viri, quantum requiratur ad honestam clerici substentationem.*

40 *Quando bona possessa per Clericum præsumantur quæsita ex personali labore.*

41 *Camera Apostolica in locis, in quibus deputantur subcollectores spoliorum, nihil exigit ex bonis Clericorum, quorum beneficia, vel pensiones 30. ducatorum auri de camera valorem non excedunt.*

42 *An Clerici testari possint de bonis quæsitis ex reditibus Ecclesiæ in locis, vbi talis consuetudo viget.*

Quæstio II.

An, et quando Clericus testari possit de bonis quæsitis ex reditibus Ecclesiæ.

34 QVamuis regulariter de huiusmodi bonis Clericus testari non possit. *cap. cum in officijs. et cap. ad hæc. de Testam. cap.*
35 *Episcopi 12. q. 1.* tamen hæc regula limitatur 1. vbi quis à Sede Apostolica facultatem testandi impetrauit. *vt notant DD. communiter.*

36 Limitatur 2. vbi Clericus aliquid contulit Ecclesiæ, vel in opera pia ex suis proprijs, seu patrimonialibus bonis: tunc enim relinquere posset testamento tantumdem cui voluerit, ex reditibus ecclesiasticis. *cap. si quis qualibet. 12. q. 2. cap. si Episcopus. ead. q. 5.*

37 Limitatur 3. quoad ea, quæ Clericus suo labore, personalique opera lucratur, etiamsi ea quæsita sint per eos actus, ad quos tenetur ratione sui beneficij, vt si Parochus extra prouentus certos sui beneficij lucratus fuerit aliquid ex celebratione missarum, exercitio Capellaniæ, Vicariatus, ex administratione Sacramentorum, vel ex piorum legatis, aut concionando: hæc enim æquiparantur bonis patrimonialibus, de quibus disponere liberè possunt Clerici æquè, ac laici de suis. *d. cap. Episcopi 12. q. 1. cap. fixum ead. q. 5. cap. quia nos. de Testam.*

38 Limitatur 4. in ijs, quæ parciùs viuendo acquisiuit: nam cum hæc Clericus in honestam sui substentationem impendere potuerit, ideò de illis liberè disponere potest. *Nau. de Redit. Eccles. q. 1. num. 59. et q. 2. num. 20. quem refert, et sequitur Piasec. in Prax. Episc. par. 2. cap. 5. nu. 40. vers. similiter et de illis etc.* vbi etiam, quod
39 remittitur arbitrio prudentis viri, quantum requiratur ad honestam Clerici substentationem.

40 Limitur 5. vbi Clericus possideret beneficia, aut pensiones modici valoris, vt si omnia eius beneficia, vel pensiones valorem 30. ducatorum auri de camera secundùm communem æstimationem non excedunt: tunc enim nihil præsumitur superesse vltra victum, & bona Beneficiati censentur quæsita personali labore. *vt obseruat Piasec. loco cit. num. 40. vers. similiter, et de illis etc.*
41 vbi subdit, quod Camera Apostolica in locis, in quibus deputantur subcollectores spoliorum, nihil in tali casu exigit ex bonis Clericorum, dummodò ab omni illicita negotiatione se se abstinuerint. *ex constit. Pij V. incip. Romani etc. edit. Kal. Septemb. 1567.*

42 Limitatur 6. in locis, in quibus vigeret talis consuetudo, prout seruatur in pluribus Hispaniarum locis, & etiam alibi. *vt tradunt DD. in cap. vlt. de offic. ordin. in 6. Couar. in d. cap. cum in officijs. num. 8. de Testam. et alij apud Piasec. d. par. 2. cap. 5. in fin. vide quæ diximus in tr. de Regim. Eccl. lib. 3. c. 17.*

SVMMARIVM.

43 *Legatum ibi præstari debet, vbi testator expressè, vel tacitè solui voluit.*

44 *Quid si de testatoris voluntate non constet, et num. seq.*

45 *Quando hæres teneatur perquirere rem, et suis impensis aduehere in locum legatarij.*

Quæstio III.

In quo loco præstari debeat legatum.

43 REsp. quod ibi præstari debet, vbi testator expressè, vel tacitè solui voluit. *secundùm communem sensum Doctorum in l. quod legatur. et in l. sed et si susceperit. §. si libertis. ff. de*
44 *Iudic.* si verò de eius voluntate non constet, legatum generis, aut quantitatis soluendum est, vbicunque legitimè ab hærede petitur, idest vbi hæres forum sortitur, si ibi ab eo petatur; legatum verò speciei præstari debet, vbi res est. *d. l.*

quod

quod legatur, vel vbi est maior, vel saltem aliqua pars hæreditatis, quæ sit sufficiens ad soluendum. *l. 1. ff. de Ann. legat. d. l. sed & si suscepit. §. si libertis. Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 5. num. 387.*

45 Limita supradictam conclusionem, quando species legata existeret in loco valdè remoto, ità vt si hæres eam in illo loco præstaret, legatum esset penè inutile: tunc enim hæres tenetur perquirere rem, & suis impensis aduehere in locum legatarij. *l. cum seruus. vbi gloss. Bart. & alij. ff. de leg. 1.*

SVMMARIVM.

46 *Quando vni fundus relictus fuit, alteri vsusfructus eiusdem fundi, vterque legatarius concurrit in illius fundi vsufructu: limitatur nu. seq.*

47 *Quid si vni relinquatur vsusfructus omnium bonorum, alter hæres vniuersalis instituatur.*

48 *Qui pro medietate percipiunt fructus, debent etiam pro medietate subire onera.*

49 *Quando vsufructuarius, cui relictus fuit vsusfructus animalium, teneatur alia submittere in locum demortuorum.*

50 *Vsufructuarius, modò absit ab eo negligentia, & culpa, de interitu rerum non tenetur.*

51 *Quam cautionem teneatur præstare vsufructuarius.*

52 *Grege legato, id quod adijcitur, vel diminuitur, legatario accrescit, vel decrescit: limitatur num. 54.*

53 *Quid si fuerit legata hæreditas, vectigal, peculium, & similia.*

54 *Equis legatis, fœtus legatario non debetur, nisi post moram hæredis.*

55 *Quot animalia gregem constituant.*

56 *Bonorum appellatione in dispositione testatoris veniunt tantùm præsentia, & non futura: limitatur num. seq.*

57 *Quando in legato comprehendantur etiam quæsita post testamentum.*

Quæstio IV.

Ad quem spectet vsusfructus, si vni fundus relictus sit, alteri vsusfructus eiusdem fundi.

46 RESP. quod vterque legatarius concurrit in illius fundi vsufructu, nisi expressè constet de contraria mente testatoris. *l. si alij. ff. de vsufr. leg.* quia nomen, fundus, non potest verificari sine vsufructu. *l. Meuius. §. fundo. ff. de leg. 2.* & ideò non mirum, si postea legando alteri vsumfructum eiusdem fundi, detur concursus, quia eadem res duobus relinquitur. *l. si pluribus. ff. de leg. 1. Rot. dec. 30. n. 4. par. 3. Recent.*

47 subdens, quod cessaret concursus, quando relicto alicui vsufructu omnium bonorum, alter hæres vniuersalis instituitur, cum hæreditas consistat in iure, & institutio verificari possit sine vsufructu. *latè Ruin. cons. 190. num. 10. & 11. lib. 2. Bald. in l. cum quando. num. 1. & seq. Com. de leg.*

48 Ex quo infertur, quod sicut in prædicto casu ambo pro medietate percipere debent fructus, ità etiam pro medietate subire debent onera, & expensas. *arg. l. secundùm naturam. vbi Dec. ff. de reg. iur.* vnde in vinearum demortuarum, vel arborum locum, alias communibus expensis debent substituere. *iuxtà textum in §. in pecudum. vers. sed si gregis. Inst. de rer. diuis.*

49 Quæres, an quando relinquitur vsusfructus animalium, teneatur vsufructuarius alia submittere in loco demortuorum? Resp. distinguendo, aut enim relictus fuit vsusfructus capitum, & tunc non tenetur. *l. quid ergo. uers. sed quod dicitur. ff. de usufr.* aut relictus fuit vsusfructus gregis, armenti, vel equitij, & tunc tenetur alia substituere in locum capitum mortuorum, vel inutilium. *l. uetus. & l. uel inutilium. ff. de usufr. d. §. in pecudum. uers. sed si gregis. instit. de rer. diuis.* quod tamen intelligendum est, quando Vsufructuarius potuit ex fœtibus gregem supplere: quia si aliqua essent perempta, vel inutilia effecta absque culpa vsufructuarij, nec potuisset vsufructuarius ex natis substituere, aliunde supplere non tenetur, nisi restituere gregem tantum, & talem, prout reperitur tempore vsusfructus finiti. *ut constat ex citatis textibus, et ex mente communi. sic post alios declarans Paul. de Montepico. in l. Titia cum testamento. §. Titia cum nuberet. qu. 32. num. 124. ff. de leg. 2. Paulus Parisius cons. 96. num. 6. & seq. uol. 2. Caualcan. de usufr. mulier. relict. num. 48. Anton. Gomez tom. 2. uar. cap. 15. de Seruit. num. 7. Mich. Crass. §. legatum. q. 30. nu. ult. Connanus Commentar. Iuris ciuilis lib. 4. cap. 2. num. 5. et alij, quos refert, et sequitur Castill. de usufr. cap. 27. num. 10.*

50 *et seq.* vbi etiam dicit, quod vsufructuarius, modò absit ab eo negligentia, & culpa, de interitu rerum non tenetur; & ideò si totus grex, aut eius capita casu aliquo pereant, ei non imputa-

51 tur; vnde vsufructuarius tenetur præstare tantùm cautionem de vtendo, ac fruendo arbitrio boni viri, & de restituendis rebus, siue capitibus finito vsufructu, vt extabunt, prout in rebus immobilibus, nec fieri debet aliqua æstimatio. *quicquid in contrarium asserat gloss. in d. §. in pecudum. uer. ex fœtu. et ibi Add. inst. de rer. diuis.*

52 Notandum est etiam, quod grege legato, id, quod adijcitur, vel diminuitur, legatario accrescit, vel decrescit, etiam ante moram hæredis. *§. si grex. inst. de legat. l. grege. 21. et l. si grege. 22. ff. de legat. 1. l. equis. ff. de usuris etc.*

53 quod locum habet in quocunque alio legato vniuersali, vt si fuerit legata hæreditas, peculium, dos, vectigal, possessio, & similia: tunc enim ad legatarium pertinent emolumenta, ac onera, augmenta etiam, & decrementa; quod tamen non accidit, si pecudes, boues, vel equi

54 singulariter relinquantur, *ut constat ex d. l. equis.* vbi equis legatis fœtus legatario non debetur, nisi post moram hæredis. *et tradunt DD. communiter in legibus cit. Castill. d. cap. 27. n. 5. et seq. et num. 14. ubi alios refert.*

55 Quot verò oues gregem constituant? vide *textum in l. oues. et ibi gloss. Bart. et alios. ff. de Abig.* vbi, quod decem oues faciunt gregem: item quatuor, vel quinque sues, aut equi similiter gregem constituunt, qua in re loci consuetudini

dini multum tribuendum esse, dicit *Castill. d. cap. 27. num. 18.*

56 Notandum 2. quod bonorum appellatione in dispositione testatoris veniunt tantùm præsentia, & non futura, etiamsi testator vsus fuerit verbis vniuersalibus. *l. si ità legatum. & l. vlt. ff. de aur. & arg. leg. Corn. cons. 14. nn. 5. & seq. lib. 1. Paris. cons. 21. nn. 31. & seq. par. 2. Conar. pract. qq. cap. 2. nu. 2.* vnde legato vsufructu omnium bonorum, non intelligitur legatus vsusfructus eorum bonorum, quæ testator post conditum testamentum acquisiuit. *latè Socin. iun. cons. 99. lib. 3.* nisi fortè ex coniecturis constet,

57 quod testator respexit etiam ad tempus futurum, puta si legatum conceptum sit verbis generalibus, & geminatis, vt si testator dixerit, lego vsumfructum omnium, & quorumcumcunque bonorum mobilium, & immobilium: tunc enim comprehenduntur etiam acquisita post testamẽtum; quamuis enim referantur verba ad tempus præsens, tamen verborum rigor, & forma postergatur in vltimis voluntatibus, vbi de mente testatoris constat. *vt inquit Rolan. cons. 39. num. 20. & seq. lib. 4. Mantic. de Coniect. vltim. vol. lib. 3. tit. 11. num. 23. Rota in Spoletana vsusfructus 20. Februarij 1585. coram Clemente VIII. tunc Rota Auditore, prout refert Marescott. var. lib. 1. cap. 30. num. 39. & seq.*

SVMMARIVM.

58 *In legato omnium rerum, veniunt ea, quæ sunt destinata ad perpetuum vsum.*
59 *Sub tali legato non continentur res venales, pecunia, & nomina debitorum, limitatur nu. 62. & seq.*
60 *An in tali legato contineantur instrumenta emptionum.*
61 *An res uenales contineantur sub hypotheca tacita ad certum locum restricta.*
62 *In ultimis uoluntatibus attenditur semper uoluntas testatoris.*
63 *In relicto simplici non restricto ad locum, etiam uenalia continentur.*
64 *An sub legato omnium bonorum mobilium non restricto ad certum locum, ueniant pecuniæ.*
65 *Iura, & actiones sunt tertia species à mobilibus, & immobilibus.*
66 *Pecunia, quæ separata ab usu quotidiano, præsidij causa tanquam thesaurus reponitur, censetur esse in loco ut quid immobile.*
67 *Quid si legatum factum fuerit cum signo uniuersali omnium rerum, quæ quomodocunque, uel cuiuscunque conditionis sunt in domo.*
68 *Et quid si testator diues legauit filio, uel coniunctæ personæ res omnes, quæ in domo sunt.*
69 *Testator legans omnia, quæ domi habet, excepta lana uenali, censetur legasse res alias omnes uenales.*
70 *Quid si testator nil aliud in domo habebat, quàm uenalia.*
71 *Legato frumento existente in Ciuitate, quando debeatur frumentum existens in suburbio.*
72 *Quid si res collecta fuerunt ex agris ipsius testatoris, easque testator negotiationis causa uenales non habebat.*
73 *Quando generalis obligatio extendatur etiam ad uenialia.*
74 *An in legatis loco circumscriptis contineantur ea, quæ post legatum empta fuerunt à testatore in eodem loco.*
75 *In dispositione hominis, quando fit mentio de re particulari, non comprehenditur incrementum superueniens separabile ab antiquo, et præterito iure: limitatur num. seq.*
76 *Incrementum alluuionis est incrementum latens, quod ab alio neque discerni, neque separari potest.*
77 *Legatum factum per uerba præsentis temporis, restringitur ad tempus testamenti, ità ut bona postea quæsita non includat.*
78 *Quid si testator legauit omnes res, quas habebat in tali uilla, et unam ex illis uendiderat.*
79 *Qualitas loci adiecta legato, restringit legatum quamuis uniuersale: limitatur nn. 81. et seq.*
80 *Relictis omnibus, quæ sunt in tali territorio, non ueniunt ea, quæ sunt in alio territorio, nec iura, quæ cohærent personæ: limitatur nu. 81.*
81 *Quando urgentes concurrunt coniecturæ, legatum, seu dispositio extenditur ad aliud territorium.*
82 *Quando donatio facta de bonis existentibus in Ciuitate, comprehendat etiam bona in Comitatu existentia.*
83 *Legata relicta coniunctæ personæ latè interpretantur.*
84 *Quid si Testator expresserit nomen proprium Ciuitatis.*
85 *Legato frumento, quod Testator habebat tantùm in suburbijs, censetur legatum frumentum, quod est in suburbijs, et nu. 87.*
86 *Legatis chartis libri ueniunt, si testator nil præter libros habebat.*
87 *Quid si Testator frumentum habebat in Suburbijs causa custodiæ.*
88 *Legato fundo existente in certo loco, quando ueniant etiam prædia alibi existentia.*
89 *Legatis prædijs, quæ sunt in territorio, ueniunt etiam horrea, et cellæuinaria ad usum prædiorum comparata, etiamsi in Oppido existant.*
90 *Legatum factum de bonis in certo loco existentibus, non censetur ademptum, si eadem bona, vel eorum partem testator ad alium locum casualiter transtulit: limitatur nn. seq.*
91 *Quid si Testator eadem bona, vel eorum partem de eo loco ad alium transtulerit, vt ibi perpetuò sint.*
92 *An legans simpliciter domum, censeatur legasse etiam instrumentum domus, vel supellectilem.*
93 *Quid si domus legata paulatim ità refecta sit, vt nihil ex pristina materia superfit.*
94 *Et quid si ea domo destructa, aliam eodem loco testator ædificauerit.*

Quæstio V.

An in legato omnium rerum, quæ sunt in domo, contineantur res venales, pecunia, et nomina debitorum.

58 RESP. quod licèt in tali casu ea legata intelliguntur, quæ tempore testamenti erant desti-

destinata ad vsum perpetuum ipsius domus.
Mantic. de coniect. ult. uol. lib. 9. tit. 2. num. 42.
59 *et seq.* non tamen censentur legata nomina de-
bitorum, pecuniæ, & res venales: quia non cen-
sentur esse in loco ea, quæ ibi extant ad tempus,
seu casu quodam, vel vt quamcitò inde amoueañ-
tur. *l. generali. §. uxori. ff. de usu, et usufr. leg.*
l. si chorus. §. 1. l. si itá legatum. et ibi Bart. et l. si
fundus. ff. de leg. 3. idem Bart. in l. generali. §.
uxori. num. 4. ff. de usufr. leg. Put. dec. 20. num.
2. et 3. lib. 3. Hond. consil. 63. num. 50. lib. 1. vbi,
60 quod in tali legato neque continentur instru-
menta emptionum. *Ruin. cons. 32. num. 5. lib. 2.*
Afflict. dec. 106. num. 5. Mantic. de coniect. ultim.
uol. lib. 9. tit. 3. num. 3. et 4. vbi dicit, quod in
dubio, si non apparet, ob quam causam pecunia
fuit reposita, magis credendum est, eam non
censeri legatam, nisi ex alijs coniecturis, quam
ex generalibus verbis testamenti, hoc concipi
possit. *Couar. uar. lib. 2. cap. 5. in 3. et 4. conclus.*
61 vbi etiam dicit, quod sub hypotheca tacita ad
certum locum restricta, qualis est illa rerum in-
uectarum in dumum conductam, res venales,
quæ scilicet retinentur negotiationis causa, mi-
nimè continentur.
62 Limita 1. quando manifestè constat de volun-
tate testatoris, quia tunc non solùm pecunia, &
nomina debitorum sub tali legato continentur,
sed etiam omnes aliæ res, quæ non essent positæ
in domo, vt ibi perpetuò starent, puta animalia,
& similia. *Corn. cons. 49. num. 10. et seq. lib. 3.*
63 Limita 2. in relicto simplici non restricto ad lo-
cum: tunc enim etiam venalia continentur. *Pi-*
nell. in l. 1. par. 2. num. 46. C. de bon. mater. Fon-
tanell. de pact. nupt. tom. 2. clausf. 5. glos. 8. par. 7.
64 *num. 14.* vbi dicit, quod sub legato omnium bo-
norum mobilium non restricto ad certum lo-
cum, veniunt pecuniæ in domo testatoris exi-
stentes, vel alibi in sacculo per alium nomine
testatoris custoditæ; non tamen veniunt pecu-
niæ depositæ penes mercatorem, quia dominium
pecuniæ, quæ non fuit deposita in sacculo, sed
vt tantundem redderetur, dicitur translatum in
depositarium: & ideò pecunia tunc non dicitur
mobilis, sed ius, & actio depositi: iura enim, &
65 actiones sunt tertia species à mobilibus, & im-
mobilibus. *ex trad. per Gabr. commun. conclus.*
lib. 3. tit. de reb. cred. conclus. 2. nu. 8. et seq. Rot.
apud Pacif. de Salu. interd. dec. 132. nu. 1[illegible]
66 Limita 3. in pecunia, quæ separata ab vsu quo-
tidiano, præsidij causa tamquam thesaurus re-
ponitur, tunc enim pecunia in loco esse cense-
tur vt quid immobile, non vt pecunia, & ideò in
tali legato comprehenditur. *latè Pinell. in d. l. 1.*
par. 2. num. 48. C. de Bon. mater. Menoch. lib. 4.
præsumpt. 138. num. 2. Mantic. de coniect. ultim.
uol. lib. 9. tit. 2. num. 45. et seq.
67 Limita 4. in legato facto cum signo vniuersali
omnium rerum, quæ quoquo modo, seu quomo-
documque, aut qualitercumque, vel quiscum-
que conditionis sunt in domo, quia tunc veniunt
etiam res venales in domo existentes: in tali e-
nim casu restrictio loci, & à loco prouenieus
tollitur per tales clausulas vniuersales, perinde
ac si dispositio, vel legatum factum esset sine lo-
ci designatione. *Bart. in d. §. uxori. nu. 4. Alex.*
cons. 118. num. 5. lib. 5. Gozad. consil. 14. num. 22.
Ruin. cons. 32. num. 5. lib. 2. Pinell. in d. l. 1. par.
2. nu. 47. C. de Bon. matern. Afflict. dec. 106. n. 6.
Menoch. d. præsumpt. 138. num. 1. latè Couar. d.
lib. 2. cap. 5. num. 3. uers. Primò siquidem etc. cum
uers. seq.
An verò in tali casu comprehendantur pecu-
nia, & nomina debitorum in domo reperta? vi-
de *Pinell. in d. l. 1. par. 2. num. 47. C. de bon. ma-*
tern. vbi dicit, quod relicto fundo cum omni-
bus, quæ essent ibi, non veniunt nummi, nec
nomina debitorum, etiamsi relictus esset filio, &
per verba generalia, nisi manifestè de his quo-
que legandis defuncti voluntas probaretur. *per*
tex. in l. quæsitum. 76. ff. de leg. 3. uide Mant. de
coniect. ult. uol. lib. 9. tit. 3. nu. 4.
68 Limita 5. quando testator diues legauit filio,
aut coniunctæ personæ res omnes, quæ in domo
sunt, quia tunc res etiam venales censentur com-
prehensæ. *Menoch. lib. 4. præsumpt. 137. num. 9.*
et seq.
69 Limita 6. si testator legauerit omnia, quæ do-
mi habet, excepta lana venali, quia tunc in le-
gato continentur res aliæ omnes venales. *Me-*
noch. d. præsumpt. 137. nu. 9. et seq.
70 Limita 7. quando testator nil aliud in domo
habebat, quam venalia, quia tunc ea legata cen-
sentur, ne legatum reddatur inutile. *Couar. uar.*
l. b. 2. cap. 5. num. 3. Menoch. lib. 4. præsumpt. 126.
num. 8. et d. præsumpt. 137. n. 9. et seq. vbi etiam
71 dicit, quod legato frumento existente in Ciui-
tate, debetur frumentum existens in Suburbio,
si testator in Ciuitate nullum habebat frumen-
tum, ne similiter inutile reddatur legatum.
72 Limita 8. quando res collectæ fuerunt ex fun-
dis, & agris ipsius testatoris, easque testator ne-
gotiationis causa venales non habebat, sed quia
necessariò erant vendendæ, venales dicebantur.
Menoch. d. præsumpt. 137. num. 9. et seq. Gait. de
credit. cap. 4. qu. 5. num. 152. et seq. vbi obseruat,
73 quod in dictis casibus generalis obligatio ex-
tenditur etiam ad venalia, licèt regulariter ad
ea non extendatur. *Pinell. de Bon. matern. num.*
19. Mantic. de coniect. ult. uol. lib. 9. tit. 6. nu. 13.
uersus fin.
74 Notandum est etiam, quod in legatis loco cir-
cumscriptis non continentur ea, quæ post lega-
tum empta fuerunt à testatore in eodem loco, si
bona acquisita sint æquè principalia, vel primis
pretiosiora: hoc enim casu non possunt dici ac-
cessoria ad primas res legatas, immò primæ res
dicerentur accessoriæ ad istas preciosiores ac-
quisitas. *Alex. consil. 25. num. 2. lib. 7.* vbi dicit,
75 quod in dispositione hominis, quando fit men-
tio de re particulari, non comprehenditur in-
crementum superueniens separabile ab antiquo,
& præterito iure; vnde si concedo tibi vsumfru-
ctum fundi existentis iuxta aquam fluminis, &
postea in loco, vbi erat aqua, nascatur Insula,
talis locus non comprehendetur in illa disposi-
tione hominis, & concessione vsusfructus, sed
tamquam separatus fundus spectabit ad eum, cu-
76 ius erat proprietas fundi; secus esset in incre-
mento alluuionis, quia est incrementum latens,
& quod ab alio neque discerni, neque separari
potest. *Gait. de credit. cap. 4. numer. 200. et seq.*
latè Honded. consil. 63. num. 34. et seq. lib. 1. vbi,
quod tunc augmentum cedit legato, quando
est

est inferius, & minus iure legato.

77 Idem dicendum, quando legatum factum fuit per verba præsentis temporis; tunc enim restringitur ad tempus testamenti, ità vt bona postea quæsita non includat. *Bart. communiter receptus in l. si ità legatum. nu. 4. ff. de Aur. et argen. leg.* vbi dicit, quod si testator legauerit omnes res, quæ sunt in tali villa, vel omnes res mobiles, & sic non intelligeret de tota hæreditate, tunc legatum refertur solum ad præsens tempus; idemque esset, si quis dixerit, lego tibi podere, quod habeo in tali loco: nam si intelligitur podere, idest plura prædia contenta sub vna appellatione, idem est, quod in legato fundi, & in eo inspicitur tempus præsens, scilicet testamenti. *Bald. cons. 284. num. 1. lib. 2.* vbi, si pater legauit filio libros, quos tunc habebat, & deinde alios emit, illi postea empti non cedunt legato. *latè Hond. cons. 63. nu. 29. et seq. lib. 1.* vbi etiam

78 obseruat, quod si testator dicit, lego omnes res meas, quas habeo in tali Villa, & testator vendiderat vnam rem ex illis, & tradiderat, illa res in legato non includitur, etiamsi contractus esset nullus.

79 Notandum 2. quod qualitas loci adiecta legato, restringit legatum quamuis vniuersale. *l. nam quod liquide. §. si ita legetur. ff. de pen. leg.* vbi, si legetur penus, quæ est in Vrbe, seu Ciuitate, ea sola videtur legata, quæ est intra muros; si vrbana penus sit legata, videtur etiam legata ea, quæ est in Villa vrbico vsui destinata; si verò legetur penus, quæ est Romæ, non tantum ea, quæ est intra muros, sed etiam ea, quæ est intra continentia ædificia extra muros, sicut sunt suburbia, legata censetur, quia Vrbem ferè omnes dicunt murotenus finiri, Romam continentibus, & vrbem Romam æquè continentibus ædificijs. *l. vrbis. ff. de verb. sign. latè Bald. in cap. Rodulphus. num. 8. de rescript. Surd. decis.*

80 *241. num. 1. et seq.* item relictis, vel concessis omnibus, quæ sunt in tali territorio, non veniunt ea, quæ sunt in alio territorio, nec iura, quæ cohærent personæ. *Menoch. lib. 4. præsumpt. 126. num. 2. et de arbitr. Iud. lib. 1. q. 99. num. 16. et seq.*

81 Limita, quando vrgentes concurrunt coniecturæ, quia tunc legatum, seu dispositio extenditur ad aliud territorium. *Rot. dec. 716. num. 2. et seq. par. 4. tom. 3. Recent.* vbi, quod donatio

82 facta de bonis existentibus in Ciuitate, comprehendit etiam bona in Comitatu existentia, quando concurrunt alia admiuicula, & coniecturæ.

83 Limita 2. in legatis, quæ largam admittunt interpretationem, sicuti sunt illa relicta sanguine coniunctis: hoc enim casu legata etiam præsumuntur ea, quæ sunt in Suburbijs. *Crauett. cons. 297. nu. 2. Menoch. lib. 4. præsumpt. 126. num. 7. et de Arbitr. Iud. d. q. 99. nu. 15.*

84 Limita 3. quando testator dixit, lego bona, quæ habeo Papiæ: tunc enim censentur legata bona etiam in Suburbijs existentia. *secundum Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 1. qu. 99. num. 16. et lib. 4. præsumpt. 126. nu. 13. et seq.* vbi dicit, quod quando testator expressit nomen proprium Ciuitatis, tunc præsumuntur legata bona existentia etiam in Suburbis, siue talis Ciuitas sit Roma, siue alia quæcunque. *licèt contrarium sentiat Bald. in cap. Rodulphus. num. 8. de Rescript.* vbi dicit, quod Roma continentia ædificia includit, non aliæ Ciuitates.

85 Limita 4. quando testator non habebat bona, puta frumentum, in Ciuitate, sed solum in Suburbijs: quia tunc etiam præsumitur legatum frumentum, quod est in Suburbijs, nè inutile reddatur legatum. *l. librorum. §. quod tamen Cas-*

86 *sius. ff. de leg. 3.* vbi legatis chartis libri veniunt, si testator nil præter libros habebat. *Bald. in l. 1. §. in initio num. 2. vers. sed quid si non dixit. ff. de off. Præf. Vrb. Menoch. d. lib. 4. præsumpt. 126. num. 8.*

87 Idem dicendum, si testator frumentum habebat in Suburbijs causa custodiæ, vt illo in loco conseruaret, donec deferret ad Vrbem; tunc enim præsumitur legatum hoc frumentum, quia frumentum illud existens causa custodiæ in Suburbijs, habetur ac si esset in ipsa Ciuitate; dicitur enim potius casu ibi repositum, quàm deliberatè, vt ibi existat, & ideò perinde est ac si non extet eo in loco. *l. si ità legatum est. ff. de leg. 3. l. si fundus. ubi Bart. ff. eod. tit. Menoch. d. præsumpt. 126. num. 11. et 12.*

88 Notandum 3. quod legato fundo existente in certo loco, veniunt etiam prædia alibi existentia, quæ eodem nomine à testatore vocabantur, quia cum testatoris voluntas teneat primum locum. *l. in conditionibus. ff. de Cond. et demon.* interpretatio fieri debet, non quemadmodum se habet veritas, sed secundùm ipsius testatoris opinionem, & vsum. *l. quo loco. §. 1. ubi gloss. in uer. alterum assem. et ibidem Bart. ff. de Hered. instit. l. prædijs 89. §. Titio. ubi etiam Bart. ff. de leg. 3. l. Seiæ. §. Tyrannidæ. ff. de fund. instr.* vbi, pascua deputata ad vsum fundi, & cum eo vno nomine nuncupata, legato fundi cedunt: prædia enim non debent iudicari ex aliorum sententia, vel ex instrumentis emptionis, sed ex voluntate, vsu, & destinatione patrisfam. *l. quod in rerum. §. si quis post. ff. de leg. 1. et ità tenuit Alex. cons. 150. num. 1. lib. 7. Cephal. cons. 144. num. 15. et seq. lib. 1. Socin. iuu. cons. 65. n. 28. lib. 1. Mantic. de Coniectur. ult. uol. lib. 9. tit. 2. nu. 6. et seq.*

89 vbi, quod prædijs legatis, horrea, & cellæ vinariæ, quæ ad vsum prædiorum sunt comparatæ, & sub nomine eorum prædiorum à testatore habitæ, legato cedunt, etiamsi horrea, & cellæ vinariæ sint in oppido, & testator legauerit bona, & prædia, quæ sunt in territorio. *latè Surd. decis. 241. num. 7. et seq.*

90 Notandum 4. quod legatum factum de bonis in certo loco existentibus, non censetur ademptum, si eadem bona, vel eorum partem testator ad alium locum casualiter transtulit, præsertim si prædicta bona cum onere legauerit, & onus huiusmodi postea non ademerit. *Gozad. cons. 82. num. 8. Corn. consil. 92. num. 1. uers. quia ad hoc respondetur et lib. 1. et cons. 155. nu. 3. et 4. uol. 2. latè Penia decis. 19. num. 1. et seq.* secus esset, si

91 testator eadem bona, vel eorum partem de eo loco ad alium transtulerit, vt ibi perpetuò essent. *per tex. in l. penul. §. ult. ubi glos. in uer. translatum. ff. de Aur. et arg. legat.*

92 Notandum 5. quod si testator simpliciter legauerit domum, non censetur legasse instrumentum

tum domus, vel supellectilem. *Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 2. num. 42. & seq.* vbi etiam
93 obseruat, quod licèt domus legata paulatim ità refecta sit, vt nihil ex pristina materia supersit, tamen manet vtile legatum; at si ea domo destructa,
94 aliam eodem loco testator ędificauerit, legatum perit, nisi aliud testatorem sensisse fuerit probatum. *per tex. in l. si ità legatum. §. vl. de leg. 1.*

SVMMARIVM.

95 *Quando dispositio testatoris est certa respectu loci, & potest impleri, sicut ipse disposuit, non est alteranda: declaratur, & limitatur nu. seq.*
96 *Quid si testator in onere principaliter habuit respectum ad remedium animæ suæ.*
97 *Legatum factum Monialibus cum onere, vt missam singulis diebus celebrari facerent in earum Ecclesia sub pœna deuolutionis, an adimpleri possit in Ecclesia, ad quam fuerunt translatæ.*
98 *Quid si testator mandauit, Ecclesiam ædificari in domibus suis, & in dictis domibus commodè fieri non possit.*
99 *Legatum pium factum absque expressione certi loci, adimpleri debet in loco, vbi testator habitabat, vel solitus erat plerunque accedere.*
100 *Quid si testator legauerit suæ Ecclesiæ, & tempore testamenti habitabat in vna parochia, tempore verò mortis in alia.*

Quæstio VI.

An, & quando dispositio testatoris certa respectu loci, possit alterari, vt alium in locum transferatur.

95 QVando dispositio testatoris est certa respectu loci, & potest impleri, sicut ipse disposuit, regulariter non potest alterari etiam cum auctoritate Episcopi. *Bald. in l. vlt. num. 57. in fin. C. de His. quæ pœn. nom. Nau.*
96 *conf. 8. n. 10. de Testam.* quod quidem procedit in loco principaliter à testatore contemplato, puta si testator mandet, celebrari missas in tali altare, vel Ecclesia ob particularem deuotionem erga dictam Ecclesiam, vel altare. *vt d. Nauar. in Man. cap. 25. num. 135. Ceuall. q. 686. nu. 6.* secus esset, vbi cessaret huiusmodi coniectura, vt si testator in onere principaliter habuit respectum ad remedium animæ suæ: eo enim casu tam in vno loco, quàm in alio liceret missas celebrare, cum vtroque modo satisfiat animæ testatoris. *Card. Seraphin. decis. 1149. à n. 10.* vbi resoluit, moniales, quibus sub pœna deuolutionis iniun-
97 ctum fuit, vt missam celebrari facerent singulis diebus in earum Ecclesia, non esse legato priuandas, si missæ in Ecclesia, ad quam sunt translatæ, celebrentur: quia cum testator non expresserit locum per nomen proprium Ecclesiæ Monialium, sed dixerit in earum Ecclesia, talis dispositio verificatur in Ecclesia, ad quam fuerunt translatæ; prout in simili si testator mandauerit in genere, vt Ecclesia ędificetur in domibus suis, quas postea cum alijs permutauit, hæres ædificando in ædibus permutatione acquisitis, satisfacit testatoris dispositioni, qui, cum dixerit, in domibus suis, intellexit tam de tunc habitis,
98 quàm de ijs, quas habiturus erat. *Bart. consf. 26. nu. 3. lib. 1.* subdens, quod si in dictis ædibus Ecclesia commodè non posset fieri, tunc auctoritate Episcopi, conuocatis his, quorum interest, potest alibi construi, non enim per hoc redderetur inutile legatum. *l. legatum. ff. de vsu, & vsufruct. legat. Innoc. in cap. nos quidem. de Testam. Tiraq. de Priuil. piæ caus. priuil. 43.* vbi id intelligit, nisi testator aliter expresse disposuisset. *Spec. in tit. de Instrum. edit. §. nunc verò. nu. 64. Socin. iun. conf. 162. nu. 26. & seq. vol. 2. Gratian. discept. for. cap. 73. num. 5. & seq.* vbi subjicit, quod facta translatione ab habente potestatem, omnia iura pertinentia ad antiquam Ecclesiam, transfunduntur ad nouam.
99 Notandum est etiam, quod si absque expressione loci fiat aliquod legatum pium, debet impleri in loco, vbi testator habitabat, vel solitus erat plerumque accedere. *Spec. in tit. de Instr. edit. §. nunc verò. nu. 64. Card. Seraphin. d. dec.*
100 *1149. n. 5. & seq.* vbi etiam dicit, quod si quis, cum esset v.g. parochianus S. Petri, legauerit suæ Ecclesiæ, deinde efficiatur parochianus S. Mariæ, legatum debetur Ecclesiæ S. Petri.

SVMMARIVM.

101 *Hæres soluens vnum legatum in certo loco, non tenetur ibidem alia legata soluere.*
102 *Valet argumentum de tempore, ac de re ad locum.*
103 *Hæres soluens vnum legatum ante tempus, non est cogendus ad soluenda alia legata ante tempus.*
104 *Hæres scienter soluens vnum legatum ex testamento inutili, non tenetur soluere alia similia legata inutilia.*

Quæstio VII.

An hæres soluens vnum legatum in certo loco, teneatur in eodem loco alia legata soluere.

101 REsp. negatiuè. *l. vinum 22. ff. si cert. pet. l. si res. vlt. ff. de Condict. trit. l. si quis quis ità. 32. ff. de aur. & arg. legat.* valet enim
102 argumentum de tempore, ac de re ad locum, hæres verò, si vnum legatum ante tempus soluat,
103 non propterea cogi posset ad soluendum alia legata ante tempus. *l. Lucius 90. §. testator. ff. de*
104 *leg. 2.* quemadmodum, si scienter soluat vnum legatum ex testamento inutili, non ob id manebit obligatus ad alia similia legata inutilia soluenda. *l. non dubium 16. C. de Testam.*

SVMMARIVM.

105 *Quando hæres institutus in testamento possit consequi prælegatum sibi relictum, si hæreditatem testatoris repudiauerit, & quando non.*
106 *Legatum, quod effectum fuit caducum repudiatione, cum hæreditate consolidatur, & venit in restitutione hæreditatis cum cæteris bonis hæreditarijs.*

K Quæ-

Quæstio VIII.

An hæres institutus in testamento, possit consequi prælegatum sibi relictum, si hæreditatem testatoris repudiauerit.

105 HÆc quæstio ardua est propter textus, qui videntur inuicem pugnare, nam per textum *in l. Marcellus. §. quidam. ff. ad Trebell. & in l. quid ergo. 92. ff. de leg. 1.* prælegati actio hæredi denegatur, qui non agnouit hæreditatem: contrarium verò colligitur ex *l. filio cum seq. & l. qui filiabus. §. fin. ff. eod. tit. de de leg. 1.* vbi prælegatum vni ex hæredibus debetur, etiamsi abstinuerit se hæreditate. vnde ad conciliandos dictos textus varij varia excogitarunt; alij enim dixerunt, quod textus *in d. l. quid ergo. & in d. §. quidam.* procedit, quando hæres habet prælegatũ à lege; textus verò *in d. l. filio & in l. qui filiabus. §. fin.* procedit, quando prælegatum est à testatore. *vide glos. in d. l. quid ergo. ver. planè. & ver. si pluribus.* Alij dixerunt, textum *in d. l. Marcellus. §. quidam. & in d. l. quid ergo.* procedere, quando testator prælegauit pluribus hæredibus: textum verò *in d. l. filio. & l. qui filiabus. §. fin.* habere locum, quando testator prælegauit vni ex hæredibus, ità *Bart. in d. l. quid ergo. in princ. Peregr. de fideicom. art. 7. nu. 61. post med.*

Ego verò ita distingnendum arbitror: aut enim testator prælegauit ferè totum patrimonium, vel maiorem eius partem, & in tali casu hæredi deneganda est actio ad prælegatum, nisi etiam hæreditatem agnouerit, *d. l. Marcellus. §. quidam. ff. ad Trebell. & d. l. quid ergo. ff. de leg. 1.* & si prælegatum iam occupauerit, censetur adiuisse hæreditatem prælegantis, cum huiusmodi prælegatum ex coniectura volũtatis ipsius testatoris capi nequeat, nisi iure hæreditario; vnde & in substitutione fideicommissaria dictum prælegatum includitur, & per consequens fideicommissario restitui debet. *ità Bald. in l. cum virum. num. 9. C. de fideicom. Alex. in d. l. Marcellus. §. quidam. n. 2. vers. quarto limitauit &c. ff. Ad Senatusconf. Trebell. Paris. conf. 94. num. 50. & seq. par. 2. & conf. 18. n. 18. par. 3. Rolan. à Vall. conf. 34. n. 21. & seq. vol. 4. & communem dicit Ruin. consil. 116. nu. 8. tom. 2. Honded. conf. 71. nu. 17. & seq. lib. 1. & conf. 62. num. 31. lib. 2.* vbi, quod prælegata in tali casu succedunt in locum portionis hæreditatis, & de eis sicut de portionibus hæreditatis iudicatur. *Menoch. lib. 4. præsumpt. 194. n. 46. vers. & huius declarationis &c. Card. Mantic. de Coniectur. vlt. vol. lib. 7. tit. 7. num. 9. & seq. Buratt. dec. 847. n. 10.* vbi dicit, quod in dicto casu prælegata assumunt naturam hæreditatis, nec possunt separari ab hæredis institutione. *Card. Seraphin. dec. 382. num. 6.*

Idem videtur dicendum, quando bona prælegata essent insignia, & acquisita per maiores ipsius testatoris. *ex trad. per Buratt. dec. 168. n. 13.*

Limita, quando filius fuit hæres institutus, & rogatus extraneo restituere: tunc enim prælegatum ex coniectura voluntatis pleno iure spectaret ad filium, nè subiaceret fideicommisso, propter naturalem erga filios charitatem. *Bald. conf. 318. & 328. vol. 5. quem refert, & sequitur Card. Mantic. loco cit. d. tit. 7. nu. 11.*

Præsumitur verò, quod prælegatum absorbeat ferè totum patrimonium, vel maiorem eius partem, & huic præsumptioni standum est, nisi contrarium probetur. *Ruin. d. conf. 116. n. 8. tom. 2.* vbi, quod ista iuris præsumptio potest allegari etiam post conclusionem in causa. *Honded. d. conf. 71. nu. 21. lib. 1. vbi de communi testatur.*

Aut verò prælegatum non absorbet maiorem partem patrimonij testatoris, & in tali casu potest is, qui institutus est hæres, prælegatum consequi, etiamsi hæreditatem repudiet. *per tex. in d. l. filio. & l. qui filiabus. §. fin. ff. de leg. 1. Bald. in d. l. cum virum. nu. 9. C. de fideicom. Alex. in d. l. Marcellus. §. quidam. n. 2. vers. quarto limitauit etc. ff. Ad Senatusc. Trebell. et ità sentiunt alij DD. citati.*

106 Notandum est autem, quod prælegatũ, quod effectum fuit caducum repudiatione, accrescit hæredibus, & cum hæreditate consolidatur, & venit in restitutione hæreditatis cum cæteris bonis hæreditarijs. *latè Surd. dec. 269. n. 2. 3. et 15.*

SVMMARIVM.

107 *Legatum indefinitè relictum personis, seu ciuibus certi loci, debetur ipsi loco.*

108 *Quod relinquitur administratoribus Vniuersitatis, videtur ipsi Vniuersitati relictum.*

109 *Legatum factum Canonicis indefinitè, debetur ipsi Ecclesiæ.*

110 *Quid si legatum relictum fuerit Episcopo, vel Canonico.*

Quæstio IX.

Cuinam debeatur legatum indefinitè relictum personis, seu ciuibus certi loci.

107 REsp. quod debetur ipsi loco, quia censetur factum loci contemplatione. *l. ciui-*
bus. ff. de reb. dub. vbi, quod relinquitur admi-
108 nistratoribus alicuius Vniuersitatis, videtur
ipsi Vniuersitati relictum; quemadmodum lega-
109 tum factum omnibus Canonicis vniuersaliter,
vel Canonicis indefinitè, videtur relictum con-
templatione Ecclesiæ, ipsique Ecclesiæ debetur.
l. annua. §. 1. ff. de Ann. legat. Bart. in d. l. ciui-
bus. ff. de reb. dub. vbi etiam dicit, quod reli-
110 ctum Episcopo, vel Canonico, si relinquatur
ab extraneo, debetur Ecclesiæ, quia intuitu Ec-
clesiæ videtur relictum; si verò relinquatur à con-
iuncto, tunc intuitu personæ videtur relictum,
ipsique personæ debetur. *per tex. in cap. requisi-*
sti, cum ibi not. de testam. uide Dilect. de Art. te-
stan. tit. 6. de legat. caut. 7. num. 3.

SVMMARIVM.

111 *Si legentur reditus ex certa domo, vel fundo, ex tali legato non oritur actio hypothecaria, sed tantùm competit actio personalis: limitatur num. seq.*

112 *Quid si reditus huiusmodi legentur pro alimentis, vel in fauorem Ecclesiæ.*

Quæ-

Quæstio X.

An, si legentur reditus ex certa domo, vel fundo, ex tali legato oriatur actio hypothecaria.

111 RESp. negatiuè, sed tantùm competit actio personalis. *l. liberto. iuncta gloss. in ver. vendita sint. ff. de Ann. legat. Bart. in l. Caius. num. 2. ff. eod. tit.* subdens, quod pro tali præstatione fundus, vel domus, licèt obligata non sit obligatione speciali, tamen obligata est obligatione generali. *per tex. in l. 1. C. commun. de leg. l. creditoribus. ff. de separ.*

112 Hæc tamen conclusio limitatur, nisi reditus huiusmodi legentur pro alimentis, vel in fauorem piæ causæ: tunc enim talis fundus, in quemcunque peruenerit, censetur tacitè obligatus, & ad illum agi potest hypothecaria, etiam de iure digestorum. *l. 2. vbi Bart. ff. de Alim. et cibar. legat. DD. in l. Mela. ff. eod. tit. latè Rom. cons. 388. num. 3.*

S V M M A R I V M.

113 *Ad quem Episcopum spectet executio legati pij, quando testator in vno loco habebat domicilium, in alio originem.*

114 *Quid si patrimonium testatorit extaret in diuersis locis.*

115 *Episcopus executoris testamentarij, potest eumdem executorem compellere, vt exequatur voluntatem testatoris.*

116 *Ad alienationem rerum immobilium minoris, requiritur decretum illius Iudicis, in cuius territorio res ipsa sita sunt.*

117 *Tutor, vel curator etiam in eo loco debet peti, vbi minor immobilia possidet.*

118 *Alienatio rei Ecclesiæ fieri non potest, nisi cum decreto illius Episcopi, in cuius diœcesi res existit.*

Quæstio XI.

Ad quem Episcopum spectet executio legati pij, si testator in vno loco habebat domicilium, & in alio originem.

113 NOnnulli existimant, in tali casu locum esse præuentioni. *vt voluit gloss. in l. nulli. ver. oritur. C. de Episc. et cleric. Spec. de Instrum. edit. sub tit. de vltim. volun. execut. n. 81. & alij.*

Ego verò arbitror, illum Episcopum esse competentem, in cuius diœcesi sita sunt bona testatoris, siue sit Episcopus originis, siue domicilij, siue rei sitæ, siue illius Ciuitatis, seu loci, in quo testator obijt, cum talis Episcopus, in cuius territorio bona existunt, celeriùs possit exequi voluntatem ipsius testatoris, & ità intelligendus est textus *in d. l. nulli. §. sin autem. et sensit Bald. ibi*

114 *dem nu. 14. Roman. consil. 250. per tot.* subdens, quod si patrimonium testatoris extaret in diuersis locis, tunc vnusquisque Episcopus illorum locorum posset distribuere res suæ diœcesis. *latè Ciarlin. controu. for. cap. 5. num. 17. et seq. lib. 1.*

115 vbi addit, quod Episcopus executoris testamentarij potest eumdem executorem compellere, vt exequatur voluntatem testatoris.

116 Prædicta conclusio probatur etiam ex textu *in l. si prædium. Cod. de Præd. min.* vbi ad alienationem rerum immobilium minoris requiritur decretum illius Iudicis, in cuius territorio sunt sitæ.

117 Secundò probatur ex *l. vn. C. vbi petant. tutor. vel curat.* vbi, quod etiam in eo loco tutor, vel Curator debet peti, in quo pupillus immobilia possidet.

118 Tertiò probatur ex *cap. hoc ius porrectum. cum ibi nat. per gloss. et DD. 10. q. 2.* vbi alienatio rei Ecclesiæ fieri non potest, nisi cum decreto illius Episcopi, in cuius diœcesi res existit.

S V M M A R I V M.

119 *Canonica portio non debetur de legato relicto pauperibus, vel pro ornamentis Ecclesiæ, vel pro subsidio terræ sanctæ: declaratur, et limitatur num. 121.*

120 *Canonica Parochialis, et Episcopalis parificantur in iure, et priuilegio.*

121 *Quid si relinquatur pauperibus certi loci.*

Quæstio XII.

An, & quando debeatur Canonica portio de legato facto Pauperibus.

119 REsp. quod regulariter nihil detrahitur, quando quis relinquit pauperibus pro remedio animæ suæ; idemque procedit, quando relinquitur pro ornamentis Ecclesiæ, vel si relinquuntur arma, & equi pro subsidio terræ sanctæ. *secundùm gloss. communiter receptam in cap. 2. ver. decreuerit. de Sepult.* quæ licèt loquatur de

120 canonica parochiali, idem tamen debet intelligi de Episcopali, quia parificatur in iure, & priuilegio. *cap. vlt. de Testam.*

121 Limitatur tamen prædicta conclusio, vt procedat, quando relinquitur pauperibus generaliter, & sine determinatione loci: secus si relinquatur pauperibus certi loci, quia tunc debetur canonica portio: videtur enim legatum in tali casu factum intuitu loci. *vt d. Abb. in cap. 2. num. 8. de Sepult. & in cap. officij. num. 7. de Testament.* vbi obseruat, quod quarta debetur, si legatum sit factum pauperibus certi Hospitalis, quia testator videtur habuisse respectum ad locum, & non ad personas pauperes. *Bald. consil. 500. lib. 2. Tiraq. de Priuileg. pia caus. priuil. 28.*

S V M M A R I V M.

122 *Quando requiratur, quod conditio substitutionis existat in persona vtriusque instituti, et quando non, et nu. 123. et seq.*

123 *Quid si testator iussit, constitui Ecclesiam, si filij instituti decesserint sine filijs.*

124 *Quando substitutus excludatur ex mente testatoris, et nu. 126. 131. et 135.*

125 *Testator præsumitur præposuisse animam suam extraneis.*
126 *Substitutio vulgaris locum habet ante aditam hæreditatem.*
127 *Compendiosa continet etiam vulgarem.*
128 *In habitatione, & vsufructu coniunctim relicto, est locus iuri accrescendi.*
129 *Facta substitutione in tota hæreditate, non vocatur substitutus, nisi omnes instituti decesserint, & quando id procedat.*
130 *Quando Ecclesia substituta liberis, & nepotibus testatoris, admittatur ad partem eius, qui sine filijs decessit, superstite pronepte.*
131 *Testator censetur se conformare cum dispositione iuris communis, vel municipalis.*
132 *Substitutione facta post mortem cuiuslibet, substitutus admittitur etiam in portione primi morientis.*
133 *In substitutione fideicommissaria, & pupillari, si in vnius persona existat conditio, est locus fideicommisso: declaratur ibidem.*
134 *Descendentes testatoris grauati post eorum mortem restituere hæreditatem, intelliguntur grauati, si decesserint sine filijs.*
135 *In fideicommissaria facta vni filio, non videtur testator prætulisse substitutum extraneum soboli nascituræ, aut iam natæ.*
136 *Quid si conditio extitit in persona vltimi morientis.*
137 *Quando substitutus excludatur per existentiam fratris superstitis, & quando non.*
138 *Explicatur textus in l. hæredes. §. cum ità. ff. ad Trebell.*
139 *In hæreditatibus etiam inter omnino disiunctos locus est iuri accrescendi.*
140 *In legatis non datur ius accrescendi, nisi inter coniunctos.*
141 *An, & quando legatarijs substitui possit.*
142 *Ius accrescendi competit etiam in successione ab intestato, & in bonorum possessione contra tabulas.*
143 *Coniuncti quidam sunt re, & verbis, alij re tantùm, & alij verbis tantum, & nu. seq.*
144 *Coniunctus re, & verbis, præfertur cæteris.*
Quando inter coniunctos locum habeat ius accrescendi, & quando ius non decrescendi. ibid.
145 *An ius accrescendi transmittatur ad hæredes.*
146 *An, & quando substitutio pupillaris tacita excludat matrem.*
147 *Substitutio concepta per verba communia, & sub conditione, si decesserit sine filijs, est fideicommissaria, & compendiosa, & ideò continet etiam vulgarem.*
Quando filij substituti ex propria persona succedant. ibidem.

Quæstio XIII.

An, si Testator iussit, construi Ecclesiam, seu monasterium, vel alium locum pium sub conditione, si hæredes instituti decesserint sine liberis, talis conditio adimpleri debeat in persona omnium, vel satis sit, si adimpleatur in persona singulorum.

122 RESp. quod si plures filij simul, & simpliciter instituti sunt, talis conditio adim-
pleri debet in persona omnium: nam in tali casu
testator videtur habere respectum ad omnia bo-
na sua vacatura, vt scilicet de eis fiat Ecclesia, vel
monasterium, quando omnes sui decesserint, præ-
123 sertim, quia sic ex consuetudine videmus ser-
uari, seu disponi per omnes ferè testatores. *vt*
obseruat Marian. Socin. in l. hæredes. §. cum ità.
nu. 95. & 96. ff. ad Trebell. quia in tali casu super-
124 est persona, quæ ex mente testatoris substitu-
tum excludit. *Rip. ibid. n. 137.* quod multo magis
procederet, si testator dixerit, si ambo, vel om-
nes, vel si vterque sine filijs decesserint. *l. codi-*
cillis. ff. de vsu, & vsufr. leg.
Et hæc quidem conclusio indubitata est, quan-
do liberi sunt instituti: sed *Socin.* idem sentit, si
fuerunt instituti extranei: quia non aliter vide-
tur voluisse testator illud opus, quod est indiui-
duum, quàm si omnes sine liberis decesserint, &
omnium partes vacauerint. *arg. l. in executione.*
§. secunda. ff. de verb. oblig. sed contraria senten-
tia videtur verior; est enim valde verisimile, quod
testator præposuerit animam suam extraneis. *vt*
125 *d. Bart. in repet. l. 1. n. 74. C. de Sacros. Eccles.*
Alex. cons. 38. num. 4. lib. 1. & ideò siue conditio
verificetur in persona primi decedentis, siue in
persona vltimi decedentis, erit locus substitu-
tioni pro portione eius, in cuius persona est pu-
rificata conditio. *Corn. cons. 283. n. 2. & seq. vol.*
1. Genuens. in tract. de Eccles. q. 245.
126 Amplia supradictam conclusionem, vt proce-
dat etiam in substitutione vulgari: quia substitu-
tio vulgaris locum habet ante aditam hæredita-
tem, & sic eo tempore, quo est locus iuri accre-
scendi inter hæredes; vnde nisi conditio existat
in persona vtriusque, non vocatur substitutus,
cum sit alius, cui potest quæri per ius accrescendi
ex præsumpta voluntate defuncti. *l. quamuis. C.*
de Impub. & alijs substit. l. vn. §. his ità. vers.
hoc ità tam varie. C. de caduc. toll. Bart. in l. hæ-
redes. §. cum ità. vbi etiam Rip. num. 131. ff. ad
Trebell. Corn. cons. 298. num. 8. lib. 4. vbi notat,
quod quando est locus iuri accrescendi, dicitur
superesse persona, quæ ex verisimili mente sub-
stitutum excludit. *Alex. consil. 38. num. 2. lib. 1.*
127 idemque dicendum in compendiosa, si succe-
ditur ex vulgari. *ex trad. per DD. in l. precibus.*
C. de Impub. & alijs substit.
128 Amplia 2. in habitatione, & vsufructu con-
iunctim relicto; tunc enim inter eos, quibus fa-
cta est substitutio, est etiam locus iuri accrescen-
di; & ideò non vocatur substitutus, nisi condi-
tio existat in persona vtriusque, vt supra dixi-
mus. *l. si Titio, & Meuio. ff. de leg. 2. l. codicillis.*
ff. de usu, & usufr. legat. Bart. in d. §. cum ità.
nu. 5. ubi etiam Rip. nu. 135.
129 Amplia 3. quando substitutio fuit facta in tota
hæreditate: nam quando testator dicit, si decesse-
rint sine liberis, substituo Ecclesiam, vel alium
in tota hæreditate, videtur non vocare substitu-
tum, nisi quando tota hæreditas vacat; vnde cum
totam hæreditatem aliàs habere non possit substi-
tutus, nisi omnes decedant, vno moriente, sub-
stitutus non vocatur. *l. quidam testamento. ubi*
Bart. Bald. & alij. ff. de ulg. & pup. quod pro-
cedit, quando purificatur conditio in persona
primi, quia si conditio eueniat in persona vltimi,
substitutus admitteretur ad illius partem. *d. l. hæ-*
redes.

redes. §. cum ità. ff. ad Trebell. Rip. ibid. nu. 136. vers. defendendo hanc fallentiam &c.
130 Obsecua tamen, quod Ecclesia substituta liberis, & nepotibus ipsius Testatoris sub conditione, si decesserint sine filijs, admittitur ad partem eius, qui sine filijs decessit, superstite pconepte exclusa, vel per statutum, vel per testamentum ipsius decedentis sine filijs. *vt consuluit Corn. cons. 330. lib. 1. & cons. 138. vol. 2.* vbi di-
131 cit, quod Testator faciendo huiusmodi substitutionem, siue sit pupillaris, siue fideicommissaria, censetur se confocmare cum dispositione iuris communis, vel municipalis; & ideò ille, qui ab intestato non excluderet substitutum, non censetur esse persona, quæ ex coniectutata mente defuncti exclndat substitutum. *vt in simili not. Bart. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. de oper. libert.*
132 Obserua 2. quod si substitutio facta esset pluribus separatim, tunc in cuiuscunque persona existat conditio, locus est substitntioni. *l. penult. ff. de Iniust. rupt. & irrit. testam. l. pater filium. §. fin. ff. ad l. falcid. Bart. in l. hæredes. §. cum ità. ff. Ad Trebell. Rip. ibidem num. 132. & 136.* vbi dicit, quod substitutione facta post mortem cuiuslibet, substitutus admittitur etiam in poctione primi mocientis. *Abb. consil. 58. num. 1. par. 2.*
133 Obserua 3. quod in substitntione fideicommissacia, & pupillari, in cuiuscumque persona extiterit conditio, locus est substitutioni: quia istæ substitntiones locum habent post aditam hæreditatem, & post emolumentum quæsitum, & sic cessat ius accrescendi; & ideò si in vnius persona existat conditio, est locus fideicommisso. *l. 1. ff. de vsufruct. accresc. l. Lucius. §. Caio. vbi DD. communiter. ff. ad Trebell. l. fin. §. filium. ff. de leg. 2.* idem esset in casu substitutionis compendiosæ, si succedatur ex pupillari, vel fideicommissaria. *Bart. in d. §. cum ità. Dec. in l. cum quidam. num. 4. vers. ex cuius dictis &c. Cod. de Impub. & alijs substit. Petr. de Aneba. consil. 390. col. 2. num. 4. Alex. consil. 38. nu. 1. & 3. lib. 1.*

Hæc tamen conclusio limitatuc, quando superest aliqua pecsona, quæ ex præsumpta voluntate defuncti excludat fideicommissarium, vel substitutum. *l. generaliter. §. fin. C. de instit. & substit. l. cum acutissimi. C. de fideicom.* illa vecò persona dicitur ex præsumpta mente excludere substitutum, quæ est de liberis testatoris, & simul institnta cum alijs. *Bart. in d. §. cum ità. Alex. cons. 38. nu. 2. & 3. lib. 1. Corn. consil. 330. & cons. 283. nu. 4. lib. 1.* vbi dicit, quod talis persona censetur, quæ sit ab intestato successura ei, cui fit substitutio. *& cons. 138. num. 2. lib. 2.* vbi, quod illa, quę ab intestato non excluderet substitutum, non censetur esse persona, quæ ex coniecturata mente defuncti excludat substitutum.

An verò liberi vnius ex institutis pcædefuncti sint tales, qui ex præsumpta mente substitutum excludant? negat *Bald. cons. 435. lib. 3. Rip. in d. §. cum ità. num. 132. & seq.* quod quidem procedit, quando substitutus est in pari gradu; secus si esset exttaneus, vel in infeciori gradu: tunc enim substitutus semper excluderetur à nepotibus, seu liberis vnius ex institutis ptædefuncti, siue fuerint expressè positi in conditione. *vt d. Bart. in d. §. cum ita. Corn. cons. 283. & 330. lib. 1. & consil. 298. lib. 4. Dec. cons. 594. per tot.* siue non, cum semper tacitè dicantut in conditione positi. *vt d. idem Corn. d. cons. 298. num. 3. & 5. lib. 4. Rip. in d. §. cum ità. num. 133. & seq.* vbi etiam obseruat, quod liberi alterius defuncti puberis excludunt substitutum pupillarem, etiamsi non fuerint in conditione positi, vel cum liberis institutis admixta esset persona extranea: additio enim personæ extraneæ non facit cessare fauorem liberorum. *l. 1. §. si sit filius. ff. de coniungen. cum emancip. liber. Bart. in l. Titia cum testamento. §. fin. ff. de leg. 2.*
134 Obserna 4. quod descendentes testatoris grauati post eorum mortem restituere hæreditatem, intelliguntut grauati, si decesserint sine filijs. *Corn. cons. 298. nu. 5. lib. 4. Rom. cons. 131. in fin. Rip. in d. l. hæredes. §. cum ità. n. 130. ff. ad Tre-*
135 *bell.* vbi dicit, quod sicut in fideicommissaria facta vni filio, non videtur testator prætulisse substitutum extraneum soboli nascituræ ex filio grauato, ità non videtut prætulisse soboli iam natæ; vnde si conditio extitit in persona primi morientis, & remanet alius filius testatoris, substitutus excluditur. *l. cum Auus. ff. de cond. & demon. l. penult. C. de impub. & alijs substit.* se-
136 cus esset, si conditio extitit in persona vltimi morientis, & non supetest alius, qui ex præsumpta voluutate defuncti substitutum excludat. *Bart. in d. §. cum ità. nu. 3.*
137 Obserua 5. quod si testator duos filios instituit, & post mortem eorum decedentium sine filijs alium substituit per fideicommissum, & primus decessit sine liberis non instituto fcatre, sed extraneo, tunc substitutus non excluditur pec existentiam fratris superstitis: quia præsumituc, testatorem solummodò voluisse excludete substitutum per existentiam fratris superstitis quando primus sine liberis decessit ab intestato. *l. qui duos. ff. de reb. dub. l. qui duos. ff. de vulg. & pup.* secus si decessit condito testamento, in quo extraneum instituit. *Bald. in l. cum quidam, in vlt. col. n. 11. & ibi Dec. & alij. C. de Impub. & alijs substit.*
138 Nec obstat *text. in d. l. hæredes. §. cum ità. ff. ad Trebell.* quia dispositio huius textus procedit, quando instituti descendentes, quibus datus fuit substitutus fideicommissacius, fuerunt inuicem substituti, secus si non fuissent inuicem substituti. *vt not. Dec. loco cit.*
139 Obserua 6. quod in hæreditatibus etiam inter omninò disiunctos locus est iuri accrescendi, nè quis decedat pro patte testatus, & pro parte intestatus. *l. vn. §. his ità. C. de caduc. toll. l. hæredes sine partibus. ff. de hæred. instit. Bart. communiter receptus in l. re coniuncti. n. 25. ff. de leg. 3.*
140 sed in legatis non datuc ius accrescendi, nisi intet coniunctos. *l. 1. ff. de vsufr. accresc.* vbi, quod si separatim vnicuique partis rei vsusfcuctus relictus sit, siue dubio ius acctescendi cessat. *Bart. loco proximè cit. Corn. cons. 298. nu. 8. vers. & licet &c. lib. 4.* vbi dicit, quod *textus in*
141 *l. vt hæredibus. ff. de leg. 2.* disponens, quod etiam legatacijs potest substitui, procedit, quando legatarij, quibus facta est substitutio, sunc couiuncti. *latè Castill. de vsufr. lib. 1. cap. 48.*

142 *nu.39. et seq.* vbi, quod etiam in successione ab intestato, & in bonorum possessione contra tabulas competit ius accrescendi.

143 Coniuncti verò alij sunt re, & verbis, vt si Titio, & Meuio fundum lego: alij re tantum, cum duobus separatim eadem res legatur, puta Titio fundum lego, & eumdem fundum lego Sempronio: alij verbis tantùm coniuncti sunt, vt cum dico, Titio, & Meuio fundum pro æquis portionibus lego. *glos. communiter recepta in l. re coniuncti. ff. de leg.3.* vbi, quod solidum in primo, & secundo casu cuique censetur relictum, licèt faciant sibi æquas partes per concursum. *& in l.1. §. fin. ver. separatim. ff. de vsufr. accresc.* vbi,

144 quod re, & verbis coniunctus præfertur cæteris. *latè Cancer. var. lib.3. cap. 22. nu. 17. & seq.* vbi dicit, quod coniuncti verbis ad hunc effectum dicuntur, quando ad eandem rem, seu hæreditatem vocantur eadem oratione portionibus cuiliber designatis, quæ tamen ad oculum demõstrari nequeant; nam si partes ad oculum demonstrari possent, non haberet locum ius accrescendi. *l. huiusmodi. 86. §. quibus. vbi Bart. ff. de leg.1.* quia si testator sic designasset partes, quælibet pars sic designata diceretur fundus per se. *l. rectè dicimus. §. fin. ff. de verb. sign.* & sic partes solum debent intellectualiter demonstrari. *l. Meuius. §. duobus. ff. de leg.2.*

Ex quo infertur, quod si testator dixerit, Petrus ex dimidia, Ioannes, & Franciscus ex altera dimidia hæres sint, si Franciscus repudiat, eius pars accrescit Ioanni, & non Petro; quia Ioannes, & Franciscus sunt re, & verbis coniuncti, Petrus verò est verbis tantum coniunctus. *l. hæredes sine partibus. vbi DD. ff. de hæred. instit.* secus si inter hæredes concurrant aliqui coniuncti verbis tantùm, alij re tantùm; tunc enim vno decedente, non præfertur alius, qui est ei verbis, aut re coniunctus, cum non reperiatur lege cautum, quod vna ex his coniunctionibus sit fortior alia, sed omnibus cohæredibus pro hæreditarijs portionibus pars accrescit. *glos. in §. si eadem res. Instit. de legat. Paul. de Castr. in l. Meuio. ff. de leg.2. & alij apud Cancer. d. lib.3. cap.22. nu.31. 34. & seq.* vbi etiam obseruat, quod inter verbis tantùm coniunctos habet locum ius accrescendi, quia hi primariò ad partem vocantur, licèt secundariò ad integram rem vocentur altero repudiante; sed inter re, & verbis, aut re tantùm coniunctos habet locum ius non decrescendi, seu ius non diminuendi, quia isti ad integram rem censentur vocati, licèt si omnes concurrant, æqualiter admittantur. *vt supra diximus. vide Bart. & alios in d. l. re coniuncti. ff. de leg.3.*

145 An verò ius accrescendi transmittatur ad hæredes? affirmat *Mantic. dec.319. nu.9. & seq.* vbi etiam dicit, quod simili modo fideicommissaria substitutio coniuncta cum iure accrescendi, debet transmitti, sicuti transmittitur pupillaris, quæ est coniuncta cum ipso iure accrescendi. *per tex. in l. qui patri. de vulg. subst.*

146 Obserua 7. quod substitutio pupillaris tacita regulariter non excludit matrem. *l. precibus. C. de impub. & alijs subst. l. fin. C. de instit. & subst. Bart. in l. Centurio. num. 26. & 28. ff. de vulg. Corn. cons.322. nu. 11. lib.3. Alex. cons.38. num.4. libr.1. & de communiori testatur Afflict. dec.367.* vbi dicit, quod in tali casu mater detrahit legitimam, & trebellianicam, ac succedit in fructibus perceptis per pupillum post mortem testatoris. *Menoch. de Præsumpt. lib.4. præsumpt. 39. Thesaur. dec.200. n.4. Gasp. Anton. Thesaur. l.3. q.22. num. 12. cum seq. quam opinionem vti æquiorem amplexa est Rota in Firmana bonorum 5. Nouembris, & 10. Decembris 1584. coram Bubal. & in Fauentina bonorum 14. Nouemb. 1594. coram Litta, & 11. Martij 1566. coram Cardin. Pamphilio. prout refert Merlin. in tract. de legit. qu.14. nu.11. & crebriori calculo approbatam dicit Cancer. var. lib.1. cap.1. nu.25.*

Limita, quando ex coniecturis contrarium appareret fuisse de mente testatoris. *glos. communiter recepta in d. l. precibus. Bart. & alij in l.2. ff. de vulg. & pup.* & inter cæteras coniecturas ea etiam numeratur, quando substitutio facta esset ad fauorem animæ testatoris: tunc enim tacita pupillaris substitutio facta ad fauorem animæ excluderet matrem, cum verisimile sit, quod testator prædilexerit, & præposuerit animam suã cæteris rebus. *vt post Ang. & Paul. de Castr. in d. l. precibus. trad. Alex. d. cons.38. nu.4. lib.1.*

Limita 2. quando compendiosa facta fuit per verba communia cum expressa temporum dinumeratione, seu distinctione, vt si testator dixerit, si decesserit intra pupillarem ætatem, vel postea quandocunque, substituo Sempronium, vel pleno iure substituo. *Bart. in d. l. Centurio. nu. 26. Cancer. loco cit. nu.25. in princ.*

Limita 3. si mater non petijt, tutorem dari filio, dum ad secundas nuptias transiuit. *ex latè congestis per Menoch. lib.4. præsumpt.39. num.66. & 70.*

147 Obserua 8. quod substitutio concepta per verba communia, & sub conditione, si decesserit sine filijs, non solum est fideicommissaria, sed ob mentionem mortis indefinitè factam, est compendiosa, etiamsi non fuerit adiectum verbum, quandocunque. *Bart. in l. Centurio. nu.32. ff. de vulg. Surd. dec.37. nu.8. & dec.333. nu. 12. Gratian. discept. for. cap.528. nu.1. Rot. dec.656. nu. 2. par.4. recent.* & ideò inter alias substitutionum species continet etiam vulgarem, vel tacitam, vel vt alij dicunt, expressam verbis generalibus. *Bart. in d. l. Centurio. n.32. Socin. sen. cons.140. lib.1. Aym. cons.283. circa med. vers. sed in casu &c.* vbi dicit, quod intelligitur facta substitutio, si decesserit adita, vel non adita hæreditate: non quidem respectu instituti, qui iam adiuit, sed respectu substitutorum, qui adire vel noluerunt, vel ob prædecessum ante hæredem gravatum, non potuerunt. *Rot. dec.222. num.13. par. 5. recent.* Vnde si testator instituit Titium, cui decedenti sine filijs substituit Meuium, ambobus verò decedentibus sine filijs substituit Caium, licèt ante Titium primò institutum prædecesserit Meuius substitutus, & ideò videatur defecisse conditio substitutionis eius filiorum. *per textum in l. penult. ff. de vulg. & pup.* tamen cum filij Meuij sint tacitè vocati etiam per vulgarem in cõpendiosa comprehensam, & Meuius, qui prædecessit Titio, hæreditatem adire nõ potuerit, sequitur, quod decedente postea Tirio primo instituto, intelligitur purificata cõditio, & aperta via vulgari substitutioni ad fauorẽ filiorum

rum Meuij, qui proinde ex propria persona succedunt subintrando in locum Meuij, ac si immediatè substituti fuissent Titio, & eo modo, & forma, quo Meuius successisset, nisi prædecessisset, ità vt caducatus quidem fuerit gradus Meuij, sed hæreditas remanserit penes Titium cum eodem onere restituendi filijs Meuij loco eiusdem Meuij vi vulgatis subrogatis. *l. quandiù 68. & ibi Bart. num. 10. vers. item facit. ff. de acquir. heredit. Socin. iunior cons. 42. n. 16. & 20. lib. 1. Aym. consil. 363. num. 2. Peregrin. de fideicom. art. 15. num. 14. latè Rot. decis. 201. num. 6. & seq. par. 8. recent. & dec. 374. num. 1. par. 1. diuers.* filij verò in conditione positi censentur per fideicommissum substituti, si concurrant coniecturæ enumeratæ *per Mantic. de coniectur. vltim. vol. lib. 11. tit. 2. in fin. & tit. 3. per tot.* & in Vrbe ità apertè disponitur *lib. 1. Statutorum cap. 142.* quod locum habet etiam in districtu. *Rot. dec. 201. nu. 1. par. 8. recent.*

SVMMARIVM.

148 *Impensæ aliæ sunt necessariæ, aliæ vtiles, aliæ voluptuariæ.*
149 *Si res perierit, quæ etiam omninò perijsset factis impensis necessarijs, nihil esset omittenti imputandum.*
150 *Hæres grauatus impensas necessarias, & vtiles, quæ concernunt præsentis temporis vtilitatem, cum fructibus compensat, eas verò, quæ pertinent ad perpetuam vtilitatem, deducit.*
151 *Quaudo melioramenta debeantur, & quando non.*
152 *Hæredi grauato vltra retentionem succurritur etiam iure actionis ad repetendas impensas vtiles perpetuas etiam post rem restitutam.*
153 *Emphiteutæ, & alijs habentibus aliquem titulum super re, quam meliorem fecerunt, competit actio, & retentio: limitatur num. 158. & seq.*
154 *An, & quando marito pro melioramentis detur actio, & retentio dotis.*
155 *Quando impensæ concernentes temporalem vtilitatem deducantur.*
156 *Quid si reparationes factæ pereant, & num. 158. & 179.*
157 *Et quid si illi, qui rem meliorem reddiderunt, postea melioramenta pro aliqua parte consumpserint, vel eisdem melioramentis pro aliquo tempore vsi fuerint.*
158 *An impensæ vtiles debeantur, si non extent, & num. 179.*
159 *Possessor bonæ fidei, qui nullum habet titulum, vel inualidum, tenetur fructus cum impensis compensare: limitatur num. seq.*
160 *Quid si fructus non fuerunt percepti à bonæ fidei possessore, sed ab alio.*
161 *An, & quando is, qui emit à minore, vel ab Ecclesia, teneatur fructus compensare cum melioramentis.*
162 *Quid si maritus impensas fecerit in rebus paraphernalibus.*
163 *Maritus, & alij, qui finito iure suo fructus percipiunt, tenentur eos compensare cum expensis.*
164 *Possessori bonæ fidei, qui in re aliena impendit, competit non solum retentio, sed etiam actio, re, aut fundo restituto.*
165 *Possessori cum titulo aduersus suum auctorem competit actio pro melioramentis.*
166 *Possessor bonæ fidei fructus perceptos ex ipsius meliorationibus non tenetur compensare cum impensis meliorationum.*
167 *Emptor prædij pro rata pretij soluti lucratur fructus.*
168 *Quando possessor consequatur solum id, quod impensum est, & quando illud etiam, in quo vltra expensam fundus factus est pretiosior.*
Impensa, quæ fit gratia fructuum colligendorum, non deducitur. ibidem.
169 *An, & quando possessor malæ fidei impensas repetere possit, & num. 179.*
In rei vendicatione possessor bonæ fidei ità demum expensas potest deducere, si res extet. ibidem d. num. 169.
170 *An, & quando hæres grauatus deducat impensas factas in ædificijs.*
Quando deducantur expensæ factæ in disciplinis, & artificijs seruorum, & animalium. ibidem.
171 *Emphiteuta, et Vassallus melioramenta deducunt, quando sine eorum culpa finitur emphiteusis, vel feudum, secus si ob culpam.*
172 *Colonus, et Inquilinus semper repetunt meliorationes perpetuas, etiamsi ob eorum culpam finita sit locatio.*
173 *An, et quando colonus repetat expensas factas in fossatis.*
174 *Quid si Dominus finita emphiteusi nollet, vel non posset meliorationes soluere.*
175 *Quas impensas repetat Vsufructuarius.*
176 *An colonus Vsufructuarij repetere possit melioramenta facta in re conducta.*
177 *An Pater repetere possit expensas factas in bonis aduentitijs filij.*
178 *An Clericus, qui de pecunijs patrimonialibus meliorauit rem Ecclesiæ, possit huiusmodi expensas repetere ab Ecclesia, vel successore in beneficio.*
179 *Quid si hæres grauatus, vel maritus, aut vsufructuarius seminauerint fundum restitutioni subiectum.*
180 *An mutuans in reparationem ædificij præferatur creditoribus anterioribus.*
181 *Dicenti, totam pecuniam mutuatam, non fuisse in refectionem conuersam, incumbit onus probandi.*
182 *An, et quando impensæ voluptuariæ deduci, vel repeti possint, et quando permittatur abrasio.*
183 *Possessor malæ fidei impensas voluptuarias nec recuperat, nec aufert, præterquam in petitione hæreditatis.*
184 *An pro melioramentis factis in vna re, possint aliæ retineri.*
185 *An, et quando hæres grauatus teneatur fructus perceptos restituere, vel in legitimam, aut trebellianicam computare, et nu. seq.*
186 *Fructus tempore mortis testatoris recollecti, patrimonium defuncti dicuntur, et augent ipsam hæreditatem.*

Quæstio XIV.

An, & quando hæres grauatus deducere possit impensas, seu melioramenta facta in fundo restitutioni subiecto.

148 PRæmittendum est, quod impensæ aliæ sunt necessariæ, aliæ vtiles, aliæ voluptuariæ; necessariæ sunt, quæ si non fiant, res aut petitura, aut deterior futura sit: vtiles, quæ rem meliorem faciunt, deteriorem esse non sinunt: voluptuariæ, quæ speciem dumtaxat ornant, non etiam fructum augent. *l. impensæ. ff. de Verb. sign. l. 1. l. voluptuaria. l. impensæ. ff. de Impens. in reb. dot. fact. l. vtiles. ff. de Petit. hæred. latè Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 1. & seq. & num. 25. cum seq.* vbi etiam obseruat, quod si res pe-
149 rierit, vt si domus combusta sit, quæ etiam omninò perijsset factis impensis necessarijs, nihil esset omittenti imputandum. *per tex. in l. & in totum. ff. eod. tit. de impens. in reb. dotal. fact.*

150 His præmissis dico 1. quod hæres grauatus impensas necessarias, & vtiles, quæ concernunt præsentis temporis vtilitatem, cum fructibus compensat; eas verò, quæ pertinent ad perpetuam vtilitatem, quales sunt quæ fiunt in plantandis vineis, & arboribus fructiferis, deducit, dummodò modicæ non sint, quod arbitrio Iudicis remittitur. *l. 3. §. nos generaliter. l. pen. & fin. ff. de Impens. in reb. dot. fact. glos. in l. hactenus. ver. pertinet. ff. de Vsufr. Tomat. decis. 59. nu. 22. & seq.* vbi dicit, quod magna, vel parua impensa accipitur attenta qualitate sumptuum arbitrio Iudicis, subdens *num. 26. cum seq.* quod melio-
151 ramenta non debentur, nisi constet de vtilitate eius, quod impensum est, adeò vt non sufficiat probare impensam, nisi simul probetur ipsa melioratio cum vtilitate, & quod sint facta ab eodemmet, qui illa petit. *Gratian. discept. for. cap. 193. nu. 1. & seq.* vbi dicit, quod non valet consequentia, est in possessione melioramentorum, ergo possidens meliorauit, cum melioramenta potuerint fieri ab eo, à quo possidens non habet iura cessa, sine quibus nihil ei acquireretur. *Hond. cons. 85. num. 41. lib. 1.* vbi dicit, quod is, qui fundum melioratum detinet, probare debet, se, vel illos, quibus ipse successit titulo vniuersali, & hæreditario, vel titulo singulari cum cessione iurium, melioramenta fecisse. *Rol. cons. 28. num. 26. lib. 1. Peregrin. d. art. 50. num. 4. & seq.*
152 *& num. 38. & 56.* vbi addit, quod hæredi grauato vltra retentionem succurritur etiam iure actionis ad repetendas impensas vtiles perpetuas etiam post rem restitutam; ratio est, quia licèt hæres grauatus iure dominij de præsenti rem teneat, eam tamen restiturus est in aliquem euentum: & ideò si in ea vtiliter, vel necessariò impendit, videtur negotium suum agere pro tempore, quo est Dominus: pro tempore verò sequenti negotium futuri Domini; vnde ex eo actu, cum alia capi possit coniectura, animus donandi non præsumitur, sed potius repetendi;
153 idemque dicendum est de ijs, qui rem non tenent, aut possident vt suam, sed eam vti alienam recognoscunt, habent tamen aliquem titulum, quales sunt feudatarius, emphiteuta, creditor, socius, vel cohæres, qui in rem communem impendit, vsufructuarius, maritus, emptor, qui ex pacto, aut ex lege tenetur retrouendere, tutor, vel Curator, negotiorum gestor, mandatarius, commodatarius, colonus, & inquilinus: isti enim, si in re impendunt necessariò, vel vtiliter, Dominum obligant actione ex eo contractu, vel quasi, vel ex negotio vtiliter gesto, ideò: que vltra retentionem actio datur excepto ma-
154 rito, cui regulariter datur actio, non autem retentio, nè executio ipsa retardetur. *l. vnic. §. sed nec ob impensas. C. de rei vxor. act. l. in hoc iudicium. ff. comm. diuid. l. sed an vltro. §. 1. ff. de neg. gest.* vbi, quod sufficit, negotium vtiliter esse gestum respectu Domini, licet effectum vtilem non habuerit. *l. quæ vtiliter. ff. eod. tit. de negot. gest. l. in rebus. §. possunt. ff. commod. l. si verò. §. si mihi. ff. mand. l. cum plures. §. fin. ff. de Admin. tut. l. si necessarias. & l. si seruos. ff. de Pignor. act. Ang. in §. certè illud. num. 8. Inst. de rer. diuis. Alex. cons. 162. lib. 7.* subdens, quod si mulier est soluendo, marito datur etiam retentio dotis. *Marescott. var. lib. 2. cap. 110. num. 5. & cap. 112. num. 38. & seq. Thomat. decis. 59. nu. 13. & 14. Boer. decis. 44. num. 20. & 25.* vbi dicit, quod isti non tenentur fructus perceptos compensare cum expensis, aut melioramentis à se factis. *Corn. cons. 86. & cons. 180. num. 8. vol. 4.* vbi idem dicit in legatario, siue res sit purè legata, siue sub conditione. *Peregrin. d. art. 50. num. 4. & seq.* vbi etiam obseruat, quod impensæ e-
155 tiam concernentes temporalem vtilitatem, aliquando deducuntur pro eo tempore, quo possessor, qui eas fecit, re fruiturus non est, vt si maritus, vel colonus impensas aliquas fecerint duraturas per aliquot annos vltra tempus matrimonij, vel conductionis. *Thomat. decis. 59. num. 14. & seq.*

156 Obserua tamen, quod hæres grauatus, maritus, emphiteuta, & alij, qui vti Domini vtilitatem ex re percipiunt, licèt aliquo casu sit restitutioni subiecta, impensas necessarias repetunt, etiamsi reparationes factæ pereant. *latè Rolan. cons. 28. num. 18. lib. 1. Ruin. cons. 14. col. 3. in fin. lib. 1. Peregrin. d. art. 50. num. 76. vers. in istis*
157 *tamen &c.* vbi subijcit, quod pro ea parte, pro qua ipsi melioramenta consumpserunt, cessaret repetitio, quemadmodum etiam conductores, & coloni impensas necessarias deducunt, subducto tempore, quo interim vsi sunt.

158 Limita 1. in impensis vtilibus: istæ enim non debentur, nisi extent, & ideò possessori pereunt. *secundùm Peregrin. loco cit. num. 76. vbi de communi;* contraria tamen opinio mihi videtur æquior, & in praxi sequenda. *ex deductis per Tiraquell. de Retract. conuent. §. 7. glos. 1. n. 10.*

159 Limita 2. in possessore bonæ fidei, qui nullum habet titulum, vel inualidum, ità vt fructus tempore, quo percepti fuerunt, ad ipsum non spectassent, sed ad eum, qui nunc agit ad rem: talis enim possessor, si impensas in re fecerit, & fructus ex ea perceperit, tenetur fructus cum impensis compensare: tum quia in tali casu non habuit animum repetendi, cum crediderit facere tales impensas in re sua: tum etiam quia fructus lucratur solùm propter bonam fidem, &

tunc

tunc non lucratur illos de rigore, sed de æquita-
te, & propter eamdem æquitatem expensæ com-
pensari debent cum fructibus. Bart. in l. in fun-
do. num. 9. vbi etiam Add. litt. g. ff. de rei vendic.
Marescott. lib. 2. cap. 112. num. 38. Corn. cons. 86.
num. 8. volum. 4. Peregrin. d. art. 50. nu. 64. quod
160 procedit, si fructus à bonæ fidei possessore fue-
runt percepti; secus si ab alio fuerunt percepti:
hoc enim casu impensa restitui debet. Thomat.
decis. 59. nu. 43. Rot. decis. 186. num. 5. par. 2. Di-
uers. Gabr. de acquir. rer. dom. concl. 1.

161 Ex quo infertur, quod si talis possessor emit
rem à minore, vel ab Ecclesia non seruatis so-
lemnitatibus, tenetur in tali casu fructus com-
pensare cum melioramentis, quia titulum qui-
dem habuit à vero Domino, sed inualidum. l. si
prædium. C. de Præd. min. Corn. consil. 243. col.
pen. vol. 2. Caualc. de Tutor. & Curat. num. 166.
Peregrin. d. art. 50. nu. 66. vers. idem quoque &c.
secus esset, si contractus fuit cum cautelis iudi-
cialibus celebratus, ità vt emptor fuerit in bona
fide; quia tunc fructus suos faceret, nec tenere-
tur illos cum melioramentis compensare. vide
Afflict. decis. 87. nu. 6. & seq. Marescott. & Tho-
mat. locis cit.

162 Eadem ratione maritus, qui impensas fecit
in rebus paraphernalibus, tenetur fructus, si eos
perceperit, cum impensis compensare, quia ta-
les fructus vxori restituendi sunt, & maritus eos
non lucratur. l. pen. ff. Ad l. falcid. Peregrin. d.
art. 50. nu. 64. vers. aut verò possessor &c. & n. 65.
163 vbi etiam obseruat, quod maritus, & alij, qui
finito iure suo fructus percipiunt, tenentur eos
compensare cum expensis.

164 Item talis possessor bonæ fidei, qui in re alie-
na impendit, ignorans, eam esse alienam, si in-
cumbat possessioni, potest quidem per viam re-
tentionis expensas consequi repellendo acto-
rem ope exceptionis doli mali, nisi expensas,
quatenus res est meliorata, reficiat; non autem
iure actionis, re, aut fundo restituto. l. planè. ff.
de Petit. hæred. l. sumptus. ff. de rei vendic. l. si
in area. ff. de condict. indeb. Bald. in l. si quis
sciens. num. 2. C. de Rei vend. Ruin. cons. 24. nu.
10. lib. 1. vbi dicit, quod possessori bonæ fidei,
qui ædificauit in alieno solo, datur solum reten-
tio, non autem actio, quia credidit in suo ædifi-
care, & quod in futurum non subiaceret restitu-
tioni, & sic animum non habuit alium obligan-
di; & hoc quidem de iuris rigore procedit, nam
de æquitate datur etiam actio: naturalis enim
ratio resistere videtur, vt is, qui rem absque
melioramentorum deductione restituerit, ea
amittere cogatur, & alius locupletetur cum alie-
na iactura. l. planè. ff. de Petit. hæred. Vinc. de
Franch. decis. 552. num. 9. & 10. & alij, quos re-
fert, & sequitur Peregrin. de fideicom. d. art. 50.
num. 56. post med. vers. Verum communis hæc &c.
præsertim si possessor absque sua culpa cecidisset
à possessione. l. idemque. ff. de Action. empt. vel
si opus aliquod fecerit, ad quod Dominus com-
pelli poterat ex iussione publica, aut priuata. l.
hæreditas. 53. ff. de Petit. hæred. l. si possessor. ff.
de relig. & sumpt. fun. aut verum Dominum li-
berasset ab aliqua obligatione, puta soluendo
creditori hæreditario, quia tunc restituta re, seu
fundo, etiam actio proculdubio competeret. l.
fin. C. de Petit. hæred. vide Peregrin. loco cit. nu.
165 56. 57. & 66. vbi dicit, quod possessori cum
titulo aduersus suum auctorem competit etiam
actio pro melioramentis.

166 Obserua tamen, quod fructus perceptos ex
ipsis meliorationibus possessor bonæ fidei non
tenetur compensare cum impensis melioratio-
num, sed eos suos facit, quia isti fructus perci-
167 piuntur de re ipsius impendentis pro rata, si-
cut emptor prædij pro rata pretij soluti lucratur
fructus. Afflict. decis. 87. num. 6. & 7. Capic. dec.
93. Negus. de Pignor. in 4. mem. 5. part. princ.
num. 20. vbi dicit, quod si prædium, quod prius
sine melioramentis reddebat decem, ex causa
meliorationum reddit quindecim, possessor bo-
næ fidei lucrabitur quinque. Peregrin. d. art. 50.
num. 67.

168 Obserua 2. quod possessor aliquando conse-
quitur solum id, quod impensum est, aliquando
illud etiam, in quo vltra expensam fundus factus
est pretiosior; sed pro faciliori intelligentia di-
stinguendi sunt nonnulli casus, quorum primus
est, quando is, qui melioramenta fecit, non pro
se impendit, nec ad sui vtilitatem, sed pro Do-
mino, & tunc solum fit æstimatio eius quod est
impensum tempore meliorationis, nec attendi-
tur incrementum, vel deterioratio in pretijs re-
rum. ex trad. per Marescott. lib. 2. cap. 114. nu. 9.
Thomat. decis. 59. nu. 49. & seq. quod intelligen-
dum est de impensa vtili, non autem de impensa
gratia fructuum colligendorum, quæ non dedu-
citur. arg. l. ex conducto. §. 1. ff. locat.

Secundus casus est, quando minor, vel Eccle-
sia in integrum restituitur aduersus contractum:
& tunc attenditur tempus factæ meliorationis;
nisi tempore restitutionis meliorationes minùs
valerent, quàm esset impensum: quia eo casu æ-
stimatio fieret secundùm tempus præsens, alio-
quin Ecclesia, vel minor, quibus succurritur per
restitutionem in integrum, nimium læderentur,
dum plus soluerent, quàm ad eos perueniret.
Thomat. vbi supra nu. 52. Marescott. d. cap. 114.
nu. 6. & 7. Rot. diuers. par. 2. dec. 186. nu. 3.

Tertius casus est, quando contractus rescindi-
tur tamquam nullus, vel iniustus: tunc enim pre-
tium integrum melioramentorum soluendum
est, si possessor ex re nullos percepit fructus. l.
apud Celsum. §. si minor. ff. de dol. except. secus
si fructus perceperit, quia eo casu tenetur illos
cum melioramentis compensare. vt post Barbos.
d. Thomat. d. dec. 59. nu. 57.

Quartus casus est, quando is, qui impendit,
est solum possessor bonæ fidei, nullum habens do-
minium in re: & tunc attenditur, quod minus
est, ità vt si impensa fuerint centum, fundus ve-
rò ob id melior factus sit in centum quinquagin-
ta, restituenda sint centum, idest quantum im-
pensum est, non quantum res pretiosior est tem-
pore restitutionis; è contra si impensa sint cen-
tum, & melior effecta sit tantùm in quinquagin-
ta, ea tantùm quinquaginta restituenda sunt. l.
in fundo. ff. de rei vindic. Negus. de pignor. mem.
4. par. 5. num. 11. Velasc. de Iur. Emphit. q. 25. n.
28. Marescott. d. cap. 114. num. 8. Rolan. cons. 28.
n. 58. lib. 1. Menoch. de Arb. Iud. cas. 258. n. 2.

Quintus casus est, vbi is, qui rem meliorem
reddidit, est Dominus directus, vel vtilis, licèt
reuo-

reuocabiliter, vt hæres grauatus, emphiteuta, Vassallus, Vsufructuarius, Maritus, &c. & tunc in vrbanis ædificijs æstimatio fieri debet inspecto tempore restitutionis rei, ità vt si ex temporis cursu pretium augeatur, vel diminuatur, vtilitas, sicut & damnum sit ipsius possessoris, qui rem tenetur restituere. *Rolan. d. cons. 28. nu. 15. 16. et 18. et cons. 30. num. 6. lib. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 32. nu. 5. et 6. Marescott. d. cap. 114. nu. 10. Velasc. de Iur. emphit. d. q. 25. num. 28. Natt. cons. 256. nu. 4. Ruin. cons. 38. nu. 25. et cons. 14. num. 2. et 3. vol. 1.* vbi dicit, quod in tali casu non tantùm præstandum est quod impensum, sed etiam quantum per meliorationem ædificium, seu domus est effecta pretiosior. *Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 73. et seq.* vbi, quod res ipsa, seu materia posita in ædificio æstimatur prout extat pro pretio temporis præsentis ad commodum, vel incommodum possessoris, qui impendit, ita vt si ligamina, lapides, ferramenta, vel alia per vsum, & temporis cursum attrita sint, æstimentur vti talia, & quanti nunc valent, si in opere ponerentur. *Surd. de Alim. tit. 6. q. 8. num. 18. Boer. decis. 44. num. 12. Borgn. dec. 44. nu. 62. par. 1. latè Thomat. d. dec. 59. num. 60. quibus adde Bald. in cap. 1. §. si Vassallus, in tit. Hic finit. lex D. Federic.* vbi dicit, quod si Vassallus in feudo fecit ædificium, debet Dominus permittere finito feudo, vt illud tollatur, vel debet æstimationem ædificij integrè soluere: nec sufficeret, si vellet offerre quantum ex ruina ædificij esset is percepturus; quod procedit, quando per Dominum fuisset facta electio, quod auferatur ædificatum, quia tunc Dominus non debet audiri, si vellet soluere id, quod reperiretur de rudetibus. *vt inquit Roland. d. cons. 28. num. 18. et 30. lib. 1. vide Peregr. d. art. 50. num. 33. et 47. versus fin.* vbi subdit, quod impendens amitteret expensas factas in ædificijs, si Dominus est pauper, & non soluendo. *per tex. in d. l. in fundo. ff. de rei vindic. l. vtilium. ff. de impens. in reb. dotal. fact.* quo casu possessori abrasio conceditur: sed Dominus offerendo ruderum æstimationem auditur ad impediendam abrasionem. *vt d. idem Peregrin. d. art. 50. num. 78. vers. secundus casus etc.*

In prædijs verò rusticis attenditur id, quod est impensum tempore plantationis, seu factarum meliorationum, non autem quanti de præsenti valent. *d. l. in fundo. ff. de rei vindic. Tiraq. de retract. conu. §. 7. glos. 1. num. 8. Vrsill. ad Afflict. dec. 87. num. 3. post med. vers. in his verò etc. Rot. apud Pacif. de Salu. interd. dec. 81. nu. 2. et 3. latè Thomat. d. decis. 59. nu. 64. Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 73. et seq.* vbi dicit, quod in plantis arborum, & vitium æstimatio fit non habita consideratione, quanti nunc valent arbores virentes, & fructificantes, sed quantum impensum fuit tempore plantationis in operis, & earum pretio, habita etiam ratione custodiæ, & curæ adhibitæ, & quod ex mille plantis vitium, & arborum plurimæ pereunt; nec mirum hoc videri debet, quia augmentum pretij arborum, & vitium procedit ex fundo, qui Domini est, cui restituitur, & ideò incrementum illud ex re sua proueniens, sibi cedere debet. *per textum in l. penult. ff. locat. vide Roland. cons. 28. num. 26. et seq. lib. 1.* vbi addit, quod in plantatis non datur abrasio, postquam radices emiserunt, & ideò Dominus tenetur ad illorum æstimationem.

169 Obserua 3. quod possessor malę fidei aliquando impensas repetere potest, veluti si fuissent adeò necessariæ, vt illis non factis res perijsset. *l. domum. C. de rei uendic.* nisi de nouo aliquid fecerit: tunc enim non deducit, etiamsi perpetuam vtilitatem rei concerneret; quia cum malæ fidei possessor sciat, rem esse alienam, donare videtur. *l. adeò. §. ex diuerso. ff. de acquir. rer. dom. §. ex diuerso. Inst. de rer. diuis. l. si is. C. de ædific. priuat. Bart. in d. l. in fundo. nu. 11.* subdens, quod si antiquum ædificium ampliauit, vel per cameras diuisit, tunc permittitur sibi deductio. *Corn. consil. 222. num. 1. et seq. et consil. 243. num. 6. uol. 2.* impensas item vtiles auferre quidem potest, sed sine læsione prioris status rei. *ut in d. l. domum. C. de rei uendic. uide Peregrin. d. art. 50. num. 29.*

An verò possessor malę fidei possit reperere impensas vtiles? Resp. quod licèt regulariter non repetat, pręsertim si impensas fecerit lite pendente. *ex trad. per Peregrin. d. art. 50. n. 29.* tamen in nonnullis casibus eas potest repetere, primò quando Dominus eam impensam erat facturus. *d. l. in fundo. in princ. ff. de rei uindic.*

2. Quando denunciauit Domino, vt rem repeteret, si putaret, illam esse suam, & tamen non repetijt. *l. aut si ante. ff. de rei uindic. Negus. de pignor. in 4. mem. 5. part. princ. nu. 20. Cagnol. in l. un. nu. 72. et seq. C. de sent. quæ pro eo etc.*

3. Quando possessor malę fidei rem meliorem reddidit: tunc enim impensam deducit, pręsertim si propter impensam huiusmodi res pluris vendita fuit, cum non debeat quis ex aliena iactura lucrum facere; hęc enim est differentia inter possessorem bonę fidei, & malę fidei, quod possessor bonę fidei omninò impensas deducit, licèt res non extet, in quam impendit: possessor verò malę fidei non aliter, quàm si res melior sit facta. *ut constat ex l. planè. ff. de Petit. hæred. l. si pupilli. §. sed et si quis. ff. de neg. gest. uide Bart. in d. l. in fundo. num. 8. et 11. Aret. in §. certè illud. num. 3. Inst. de rer. diuis. Peregrin. d. art. 50. nu. 37.* vbi limitant in rei vendicatione, quo casu possessor bonę fidei ità demum expensas potest deducere, si res extet.

4. Repeti possunt expensę in casu. *l. cum uir. ff. de dol. mal. et met. except.* vbi si vir prędium vxori donauit, & in eo vxor ędificauit, & deinde vir repetat quod donauit, potest vxor in tali casu repetere expensas, siue vxor fuerit in bona fide credens, donationem valere, siue in mala. *secundùm glos. ibid. Aret. in d. §. certè illud. nu. 4. Inst. de rer. diuis.* vbi idem dicit in minoribus, & alijs, qui de iure, aut ex statuto non possunt donare sine certa solemnitate. *Peregrin. loco cit. num. 29.*

170 Obserua 4. quod expensę factę in ędificijs pro vsu, & habitatione colonorum, & animalium, sine quibus ager coli non potuisset, inter expensas necessarias computantur, & ideò illas hęres grauatus deducit. *Peregrin. d. art. 50. n. 7.* quod procedit etiam quoad impensas factas in foueis, canalibus, & aggeribus ad arcendas aquas, & similibus, sine quibus ager coli non posset, secus

esset,

esset, si huiusmodi ædificia rustica non sint necessaria pro vsu, & habitatione colonorum, & animalium, ità vt sine illis ager coli possit, quia tunc non dicuntur melioramenta vtilia, & reficienda, sed à meliorante auferuntur rudera. *l. in fundo. ff. de rei vindic. Rolan. conf. 28. num. 30. lib. 1.* vbi dicit, quod est in facultate Domini, ad quem fundus spectat, vel pati, quod tollatur ædificium factum in fundo, vel soluere æstimationem melioramentorum, habita ratione, quantum is, qui ædificauit, laturus est ex tali ruina, prout valent rudera ab ædificio separata, quia in plus sua non interest. *Merlin. decis. 705. num. 10. Peregr. vbi supra num. 47. et 49.* vbi tamen subdit, quod iuxta communem traditionem abrasio non conceditur in ædificijs in Ciuitate, vel Rure ædificatis, nè vrbs, vel ager deformetur, sed datur retentio illi, qui ædificauit, donec sibi satisfiat de materia, idest quantum valeret illa detracta. *Ruin. conf. 24. num. 10. vol. 1.*

Præterea sunt alij casus, in quibus hæres grauatus deducit expensas factas in ædificijs, videlicet si Dominus sit diues, ità vt sine graui detrimento reddere possit: 2. si Dominus erat facturus, tunc enim eas restituere cogitur, etiamsi pauper esset: 3. si Dominus rem venalem habeat: 4. si Domino denunciatum sit. *Bart. in d. l. in fundo. num. 7. ff. de rei vend. Aret. in d. §. certè illud. nu. 2. et seq. latè Peregrin. d. art. 50. n. 44. 47. et 51.* vbi dicit, quod in his casibus deducuntur etiam expensæ factæ in disciplinis, & artificijs seruorum, & animalium.

171 Obserua 5. quod emphiteuta, & Vassallus, & eorum hæredes melioramenta deducunt, quando sine eorum culpa finitur emphiteusis, vel feudum, puta si finita sit generatio, aut tempus præfixum expirauerit; secus si ob culpam, vt si canonem non soluerit. *Bald. in l. senatus. §. Marcellus. ff. de leg. 1. Dec. in auth. qui rem. num. 14. C. de Sacrof. Eccles. Guid. Pap. decis. 169.*

172 Colonus verò, & inquilinus semper repetunt meliorationes perpetuas, etiamsi ob eorum culpam finita sit locatio, puta si affictum non soluerint. *l. colonus. vbi Bart. ff. locat. Bald. in l. eadem. C. eod. Ruin. conf. 24. num. 2. tom. 1.* vbi dicit, quod impensa fossatorum facta ad vtilitatem

173 temporalem, pro tempore locationis spectat ad conductorem, & vbi concernit maius tempus, pertinet ad locatorem. *Rolan. conf. 28. nu. 24. lib. 1.* vbi etiam obseruat, quod si fossata annuatim debent fieri, ad colonum spectat talis impensa; si verò debent purgari ad perpetuam vtilitatem rei, vel longiori tempore, quàm sit tempus conductionis, tunc colonus non tenetur facere suis expensis.

174 Verùm si Dominus finita emphiteusi nollet, vel non posset meliorationes soluere, vbi istæ deberentur, licitum erit emphiteutæ, vel eius successoribus insistere possessioni eiusdem rei. *ex trad. per Ruin. conf. 24. num. 10. vol. 1.*

175 Obserua 6. quod vsufructuarius à proprietario repetit eas tantùm expensas vtiles perpetuas, quæ refectionem concernunt. *l. hactenus. ff. de Vsufr.* vnde à repetitione excluderetur, si nouum ædificium construxerit, aut constructo noua addiderit, vel diuiserit, aut immutauerit, nec ei licitum esset tollere nouum illud ædificium. *l. æquissimum. §. sed neque dietas. et l. sed si quid. 1. l. vsufructuarius nouum tectorium. et l. vsufructuarius nouum riuum. ff. eod. tit.* vbi quod vsufructuarius neque ædificia inchoata perficere potest, etiamsi vetere ædificio aliter vti non posset. *Merlin. dec. 546. num. 43. et seq. Peregrin. d. art. 50. num. 42.* vbi dicit, quod vsufructuarius nouum quidem ædificium construere potest necessarium ad colligendos fructus, sed impensa sua, quia vsufructuarius scit, rem esse alienam, & ideò subiacet regulæ. *text. in §. ex diuerso. Inst. de rer. diuis.* quamuis mihi verius videatur, quod talem impensam repetere possit. *per tex. in d. l. æquissimum. §. sed nec ædificium. ff. de usufruct.*

176 Addit *Merlin. d. decis. 546. num. 8.* quod colono vsufructuarij denegatur repetitio melioramentorum factorum in re conducta, quia prospicere debuit, euenire posse, vt ius vsufructuarij resoluatur. *per tex. in l. si quis domum. §. hic subiungi. et §. idem quærit. ff. locat.* quod intellige respectu vsufructuarij, vel eius hæredis, non autem respectu proprietarij: nam si fundus impensis coloni melior factus fuerit, æquum est, vt proprietarius melioramenta soluat, vt supra diximus.

177 Obserua 7. quod etiam pater, qui vsufructuarius legalis bonorum aduentitiorum filij est, huiusmodi vtiles impensas perpetuas repetere potest. *secundùm Bald. in auth. excipitur. C. de bon. quæ liber. Corn. conf. 86. nu. 3. et 4. volum. 4.* vbi dicit, quod ascendens repetit à descendente expensas factas in bonis descendentis, quia præsumuntur factæ animo repetendi. *Pinell. in l. 1. par. 2. num. 69. C. de bon. matern. Peregrin. d. art. 50.*

178 *num. 42. in fin. et num. 43.* vbi dicit, quod Prælatus, aut clericus, qui in beneficialibus vsufructuario comparatur, si expenderit de pecunijs patrimonialibus in rebus Ecclesiæ, poterit ipse, & eius hæredes repetere eas expensas ab Ecclesia, & successore in beneficio, & si rem habent, poterunt retinere. *ex trad. per Abb. in cap. de multa. num. 14. de Præb. et in cap. 1. de solut. et in cap. de his. nu. 5. de Eccles. ædific. quicquid dicat Bald. in d. auth. excipitur. nu. 4. in fin.*

179 Obserua 8. quod si hæres grauatus seminauerit fundum restitutioni subiectum, successor non cogitur illum habere in partiarium, sed solutis impensis seminum, fructus omnes ad eum pertinent; idemque dicendum est, si maritus fundum dotalem, aut vsufructuarius fundum proprietarium seminauerit. *Bald. in l. si quis sciens. num. 1. C. de rei uendic. et in l. si pater. C. de usufr. Cephal. conf. 181. num. 10. et seq. uol. 2.* vbi etiam dicit, quod impensas factas pro colligendis fructibus, quales sunt quæ fiunt in colendo, & serendo agro, etiam malæ fidei possessor ex fructibus deducit. *Peregrin. d. art. 50. num. 24. et 31.* vbi dicit, quod is, qui non suo nomine possidet, sed alterius, veluti mandatarius, commodatarius, depositarius, colonus, creditor, socius, cohæres, tutor, & negotiorum gestor, omnem impensam necessariò, aut vtiliter factam deducit, etiamsi fructus aduersa fortuna pereant. *per tex. in l. sed an ultro. §. 1. et l. siue hæreditaria. ff. de neg. gest. l. si necessarias. ff. de Pignor. act. l. si seruus. ff. famil. ercisc. l. in summa. ff. comm.*

comm. diuid. l. 3. §. sed & si seruum. ff. de in rem vers. l. 3. §. sufficit. ff. de contr. & vtil. act. tut.

180 Obserua 9. quod etiam is, qui mutuas dedit
pecunias in huiusmodi impensas necessarias, vel
qui res necessarias eredidit, actionem habet ad-
uersus successorem pro suo credito, si constet,
rem, aut pecuniam in eam causam expositam
fuisse, pro modo tamen, non supra modum ne-
cessitatis. *Rip. in l. si ventri. §. Diuus. num. 1. et
seq. ff. de Priuil. cred.* vbi dicit, quod mutuans
specialiter in reparationem ædificij, pro ea
quantitate, quæ fuit realiter conuersa, non so-
lum habet personale priuilegium prælationis,
sed etiam tacitam hypothecam ità priuilegia-
ram, vt præferatur omnibus creditoribus ante-
rioribus etiam habentibus expressam hypothe-
cam, dummodò reparatio exter, cum reparatio
sit causa priuilegij; dicenti verò, totam pecu-
181 niam mutuatam non fuisse in refectionem con-
uersam, incumbit onus probandi. *Crauet. cons. 197. num. 1. latè Negus. de Pignor. in 2. mem. 5. part. princ. num. 16.*

182 Dico 2. quod impensæ voluptuariæ non repetuntur, sed Dominus pati debet, vt remoueantur, dummodò remoueri possint sine læsione, & damno ipsius Domini, & possessor ex tali remotione, seu abrasione aliquam vtilitatem sit percepturus. *l. in fundo. ff. de rei vend. l. si fine. §. interposito. ff. de Admin. et peric. tut. l. idemque. §. idemque ait. ff. mand.* potest tamen Dominus huiusmodi abrasionem impedire, offerendo id, quod possessor consecuturus esset ex tali abrasione. *d. §. idemque ait. vbi glos. et DD. Corn. cons. 86. num. 8. vol. 4.* si verò Dominus nollet abrasioni, seu remotioni consentire, vel recusaret soluere id, quod possessor lucrari posset ex ipsa abrasione, teneretur huiusmodi expensas reficere. *Peregrin. d. art. 50. num. 54. vers. bona fidei etc.*

Hoc tamen intellige, nisi possessor perceperit fructus, ad quorum restitutionem cogi posset: quia tunc prædictas impensas cum fructibus debet compensare. *Bart. in d. l. in fundo. nu. 10. ff. de rei vend.*

2. Intellige, quando Dominus non erat facturus, vel distracturus: tunc enim permittitur abrasio; secus si erat facturus, vel distracturus, quo casu expensæ voluptuariæ vtilibus comparantur. *vt d. Bart. in d. l. in fundo. nu. 10.* idemque dicendum est, quando huiusmodi impensæ augerent valorem fundi, aut introituum, vel si præcesserit intimatio, quia tunc etiam deducuntur. *Alex. cons. 100. dub. 4. uol. 2. Peregr. d. art. 50. num. 54.*

3. Intellige in bonæ fidei possessore non habente causam à Domino, de quo loquitur *tex. in d. l. in fundo:* tunc enim permittitur Domino offerre tantum, quantum possessor habiturus esset ex ipsis rebus ablatis; secus esset, si possessor haberet causam à Domino, qualis est vsufructuarius, feudatarius, maritus, & alij. *uide Corn. cons. 86. num. 8. uol. 4.*

183 Possessor verò malæ fidei has impensas nec recuperat, nec aufert, præterquam in petitione hæreditatis: aliud enim est in petitione hæreditatis, aliud in rei vendicatione, cum magis faueatur Domino, qui euincit ratione dominij, quàm hæredi, qui euincit ratione tituli. *ut inquit Bart. in d. l. in fundo. num. 11. ff. de rei uendic.* quod intellige iuxta superiùs dicta: in hoc enim iudicio petitionis hæreditatis possessor malæ fidei censeri non debet melioris conditionis, quàm possessor bonæ fidei.

184 Quæres, an pro melioramentis factis in vna re, possint aliæ retineri? Resp. negatiuè, quia id iure non reperitur scriptum. *l. planè. iuncta glos. in uer. deducat. ff. de Petit. hæred. Negus. de Pign. in 4. mem. 5. par. nu. 17. Surd. decis. 311. num. 7. et alij apud Peregrin. loco cit. nu. 69.* vbi id limitat in iudicio petitionis hæreditatis. *per tex. in l. planè. ff. eod. tit. de Petit. hæred.*

185 Quæres 2. an, & quando hæres grauatus teneatur fructus perceptos restituere? Resp. quod regulariter fructus percepti non veniunt in restitutione fideicommissi, nisi de eis quis fuerit specialiter grauatus, vel nisi hæres fuerit in mora restituendi hæreditatem. *l. in fideicommissariam. ubi glos. et DD. ff. Ad Senatusc. Trebell. latè Gail. lib. 2. obseru. 133.* subdens, quod si hæres grauatus velit vti beneficio falcidiæ aduersus legatarios, vel trebellianicæ contra fideicommissarios, fructus medio tempore percepti non cedunt lucro hæredis, sed in falcidiam, vel trebellianicam computantur, exceptis tantùm liberis primi gradus, quorum fauore fructus medio tempore percepti nec legitimam, nec trebellianicam extenuant. *per tex. in l. iubemus. ubi DD. C. ad Trebell.*

186 Notandum tamen est, quod fructus tempore mortis testatoris recollecti, vt vinum, oleum, frumentum, & similia, etiam quoad filios primi gradus in legitimam, & trebellianicam computantur, licèt secus sit in postea perceptis; ratio est, quia huiusmodi factus tempore mortis testatoris in horreis, vel alibi reperti, patrimonium defuncti dicuntur, & augent ipsam hæreditatem, siue ante, siue post aditionem hæreditatis accesserint. *l. item ueniunt. §. item non solum. uers. fructus. ff. de Petit. hæred. l. 2. §. fructibus. C. eod. tit. Alex. cons. 49. n. 8. uol. 3. Franc. Marc. decis. 829. Gail. lib. 2. obseru. 133. nu. 8.*

SVMMARIVM.

187 *Bona fideicommisso supposita possunt obligari, et alienari pro dote filiarum, neptum, et aliarum descendentium ipsius fideicommittentis, et nu. seq. ampliatur nu. 193. cum seq.*

188 *Explicatur auth. res quæ. C. Commun. de leg. et nu. seq.*

189 *In constituenda dote habenda est ratio legitimæ ipsi mulieri debitæ in bonis matris.*

190 *Bona subiecta fideicommisso, non possunt ex causa dotis alienari, quando legitima, et trebellianica ad constituendam dotem congruam sufficiunt.*

191 *Quid si extarent bona libera, uel fructus bonorum fideicommissi, et nu. 207.*

192 *Dos excessiua non potest promitti in præiudicium fideicommissi.*

193 *Allegans, adfuisse alia bona, tenetur probare.*

194 *Bona fideicommissi possunt alienari etiam pro dote restituenda.*

195 *Mu-*

195 *Mulier habet intentionem fundatam, si dicat, non adesse alia bona mariti præter illa, quæ subiecta sunt fideicommisso: limitatur nu. 509.*

196 *An d. auth. res quæ, procedat in dote filiæ, uel neptis illegitimæ.*

197 *Quid si fideicommissum præcessit dotis receptionem.*

198 *Et quid si bona grauata fideicommisso, diuisa fuerint inter fratres.*

199 *An res fideicommisso subiectæ, alienari possint ob causam alimentorum, uel pro liberatione filij capti ab hostibus, uel pro redemptione uitæ.*

200 *An grauatus possit alienare bona fideicommisso subiecta, ut se, uel filium eximat à carcere.*

201 *An bona fideicommissaria alienari possint pro apparatu, qui mulieribus nubentibus dari solet.*

205 *Quando bona omnia fideicommissi dari possint in dotem.*

203 *An mulier minor possit sine decreto Iudicis dare uiro immobilia in dotem.*

204 *Quando domus fideicommissaria possit tota alienari in causam dotis.*

205 *An domus, seu alia res fideicommisso supposita possit tota subhastari, et deliberari pro concurrenti quantitate legitimæ.*

206 *Quid si restitutio fideicommissi facienda esset Ecclesiæ, uel piæ causæ.*

207 *Bona, quæ pro dote, aut legitima assignantur, debent esse libera ab omni onere, et litium inuolucro.*

208 *Quando hæres teneatur probare, non extare alia bona, præter fideicommisso subiecta, ex quibus possit fieri detractio legitimæ, et trebellianicæ.*

509 *Quando agitur de fideicommisso particulari, alleganti bona libera non sufficere, incumbit onus probandi.*

210 *Feudum sine consensu Domini non potest ex causa dotis alienari, nec specialiter obligari.*

211 *Probibitio alienationis facta, ut res perpetuò maneat in familia, non extenditur ultra quartum gradum.*

212 *An bona à fideicommisso distracta uigore d. auth. res quæ, redeant ad fideicommissum nullis remanentibus ex matrimonio liberis.*

213 *An bona fideicommissi possint permutari cum alijs rebus sine beneplacito Principis.*

214 *An emens scienter rem subiectam fideicommisso agere possit de euictione.*

Quid si scienter emerit rem alienam. ibid.

215 *Re euicta, oritur actio pro consequutione damnorum, et interesse, seu restitutione ipsius rei, uel pretij.*

216 *Filius non imputat in legitimam ea, quæ habet aliunde, quàm ex dispositione parentis.*

217 *Quando defunctus consideretur ut duplex, uel multiplex persona, prout sunt territoria.*

218 *Filius non potest pro legitima propria auctoritate occupare possessionem uacantem rerum hæreditariarum.*

219 *Fideicommissarius non potest propria auctoritate capere possessionem uacantem bonorum fideicommissi.*

220 *Clausula constituti nihil operatur, quando possessio est incerta ratione loci, et quotæ.*

Quæstio XV.

An, & quando bona fideicommisso supposita possint alienari.

187 RESp. quod bona primogenituræ, vel fi-
deicommisso siue vniuersali, siue parti-
culari supposita alienari, & obligari possunt pro
dote filiarum, neptum, & aliarum descenden-
tium ipsius fideicommittentis pro modo hone-
stati personarum congruo, quamuis testator a-
lienationem expresse prohibuerit etiam ex cau-
sa dotis. *auth. res quæ. C. commun. de leg. Rolan.
cons.85. num.7. Surd. decis.62. num.11. latè Rot.
decis.30. num.13. et seq. par.7. et decis. 312. num.
15. par.6. Recent.* vbi, quod *d. textus* dispositio
188 solum procedit in descendentibus fideicom-
misso grauatis per Ascendentes: hi enim pro do-
te constituenda possunt alienare bona fideicom-
missi, quia quodammodo censentur adimplere
votum, & officium Ascendentium erga descen-
dentes; secus in collateralibus, & alijs extra-
neis fideicommisso grauatis: quia tunc fideicom-
mittens non tenetur dotem constituere pro filijs
extranei grauati, prout tenetur erga descenden-
tes. *ex trad. per Castrens. in d. auth. res, quæ.
num.4. et in l. mulier. §. cum proponeretur. nu.5.
et 3. ff. Ad Trebell. Petr. de fideicom. q.8. nu.409.
Fusar. de substit. q.531. num.95. et 114. latè Pe-
regrin. de fideicom. art.42. num.54. et 67. Card.
Mantic. decis.329. num.3.*
189 Item *textus in d. auth. res quæ.* intelligendus
est in subsidium, quando alia bona libera non
extant. *ut ibi notant communiter scribentes;* &
ideò si mulier posset se dotare de suo, vel ex bo-
nis maternis, aut paternis, cessaret dispositio
d. auth. Rot. decis.49. num.1. par.6. Recent. vbi,
quod in constituenda dote habenda est ratio le-
gitimæ ipsi mulieri debitæ in bonis matris. *Card.*
190 *Mantic. decis.329. nu.1.* vbi, quod bona subie-
cta fideicommisso, non possunt ex causa dotis
alienari, quando legitima, & trebellianica ad
constituendam dotem congruam sufficiunt. *Ro-
lan. d. cons.85. num.1. et seq. Marescott. uar. lib.
2. cap.69. num.25. Ferentill. ad Buratt. dec. 641.
num.19. et seq.* vbi dicit, quod *d. authentica* non
191 habet locum, quando sufficiunt, & extant fru-
ctus bonorum fideicommissi, *et nu.52.* vbi, quod
si alienata fuerint bona fideicommissaria, reten-
tis bonis liberis, posset fideicommissarius ea
vendicare; idemque dicendum, si dos esset ex-
192 cessiua, quæ non potest promitti in præiudi-
cium fideicommissi. *Rot. decis.771. num.1. et seq.
par.1. Diuers. et in Recent. decis. 164. num.2. et
decis.351. num.4. par.5. tom.1. Crauett. cons. 19.*
193 *num.18. lib.1.* vbi, quod allegans, adfuisse
alia bona, tenetur probare. *Beltram. ad Greg.
decis.266. num.16.*
194 Amplia prædictam conclusionem, vt non so-
lum pro constituenda dote possint bona fidei-
commissi alienari, sed etiam pro ipsa dote resti-
tuenda, etiamsi pro dotis restitutione datus sit
fideiussor. *Surd. decis.65. num.1. et seq. Rot. dec.
315. num.15. par.6. et d. decis. 351. num.4. par.5.*
195 *tom.1. Recent.* vbi, quod mulier, si dicat, non
esse

esse alia bona mariti præter illa, quæ subiecta sunt fideicommisso, habet suam intentionem fundatam, ità vt dicenti, alia bona extare, incumbat onus probandi, & dicta bona ostendendi.

196 Amplia 2. vt *textus in d. auth. res quæ.* procedat in dote filiæ, vel neptis tam legitimæ, quàm illegitimæ, siue velit nubere in sæculo, siue profiteri in monasterio. *Ferentill. ad Buratt. d. dec.* 641. *uum.22. & seq. Card. Seraphin. dec.58. Rota in Recentior. dec.88. num.9. & seq. par.5. tom.1. & decis.314. uu.21. & seq. par.6. & decis. 30. nu. 13. cum seq. par.7.*

197 Amplia 3. etiamsi grauamen, seu fideicommissum præcesserir dotis receptionem, nam adhuc, vt dos constituatur, siue restituatur, possunt bona fideicommisso subiecta alienari. *latè Couar. var. lib.3. cap.6. num.10.*

198 Amplia 4. vt habeat locum non tantùm in portione patris, sed etiam aliorum, vt quia bona grauata fideicommisso, diuisa fuerint inter fratres, quia cum hoc onus sit reale, diuisio non præiudicat. *vt decisum refert Marescott. var. lib. 2. cap.69. num.6.*

199 Amplia 5. vt res fideicommisso subiectas possit testatoris filius alienare ob causam etiam alimentorum, si non habeat vnde se alat, quia par censetur esse debitum dotis constituendæ, & alimoniæ præstandæ. *Roman. cons. 277. vbi de communi. latè Perogrin. de fideicom. art.42. num.86. & seq.* vbi addit, quod bona fideicommissi possunt etiam alienari pro liberatione filij capti ab hostibus, seu latronibus, vel pro redemptione vitæ, vt si filius fuisset condemnatus pro delicto, pro quo capitalis pœna, vel membri abscissio inflicta sit. *Genuens. in tract. de Eccles. q.755. num.1. & q.394. num.3. Rot. dec. 408. num. 9. & 10. par.5. tom.1. & dec.30. num.17. par.7. Recen.* vbi, quod hoc procedit in descendentibus testatoris, non autem in extraneis. *Surd. dec.86. n.6.*
200 vbi, quod grauatus potest alienare bona fideicommisso subiecta, vt se, vel filium eximat à carcere, quando pro debito priuato detineretur; ratio est, quia sic pater viuens esset facturus, & ideò ab hærede sic fieri voluisse credendum est. *l. cum seruus. ff. de Condit. & demon. l. quoniam desideria. C. de Natural. liber.*

201 Amplia 6. vt bona fideicommissaria alienari possint etiam pro apparatu, qui mulieribus nubentibus dari solet, quia apparatus est de appendicijs dotis. *Marescott. var. lib.2. cap.69. num.4. & seq. Card. Mantic. decis.152. num. 3. & decis. 329. num.7.*

202 Amplia 7. vt filia possit sibi dotem constituere, etiam viuente Patre, & dare in dotem marito etiam omnia bona fideicommissaria, si omnia necessaria sint, vt honorificè nubat. *Rolan. cons. 85. num.1. & seq. Marescott. var. libr.2. cap.69. num.4. & seq. Buratt. dec.568. num.2. Rot. in recent. decis.88. num.9. & seq. par.5. tom.1.* quo casu patens debet esse huiusmodi necessitas, cum in dubio bona fideicommissi censeantur alienata causa euertendi fideicommissum. *vt d. Cardin. Mantic. decis.329. num.4. & seq.*

203 Addit *Rota dec.588. nu.6. par.4. recent.* quod mulier minor absque decreto Iudicis potest viro dare immobilia in dotem, dummodò det inæstimata, quia hæc non videtur alienatio, vel translatio; secus si dabet æstimata. *l. plerumque. ff. de Iur. dot. l. quoties. C. eod. tit. de quo latè Surd. decis.287. nu.21. & seq.*

204 Amplia 8. vt domus fideicommissaria possit etiam tota alienari in causam dotis etiam minoris summæ, si commodam non patiatur diuisionem, prout præsumitur in vrbanis, licèt superabundans pretij residuum per hæredem grauatum inuestiri debeat in alia re fructifera, fideicommisso supponenda. *Rot. decis.771. num.1. & seq. par.1. Diuers. latè Merlin. decis.683. num.1.*
205 *& seq.* quemadmodum domus, seu alia res fideicommisso subiecta potest tota subhastari, & deliberari pro concurrenti quantitate legitimæ. *Bald. in l. fin. num.7. vers. fin. C. de Iur. domin. impetr.* vbi dicit, non vitiari secundum decretum, per quod adiudicatur creditori res pignorata, quæ plus valet, quàm sit debitum, sed illud plus reddendum esse debitori.

206 Amplia 9. etiamsi restitutio fideicommissi sit facienda Ecclesiæ, vel piæ causæ. *vt post Bald. et alios in d. auth. res quæ. trad. Marescott. libr. 2. cap.69. num.10.* quorum opinio procedit, quando fideicommissum priuatam causam continet, vt si factum fuit pro sepulchro, vel Capella priuata, vel anniuersario particulari, vel ex alia simili causa; secus si fideicommissum publicam causam continet, vt si factum fuerit pro construenda, vel amplianda Ecclesia: tunc enim dispositio *d. auth.* non haberet locum, quemadmodum nec procedit in maioratibus. *latè Genuens. in tract. de Eccles. q. 394.* quia tam in maioratibus, quam in Ecclesia non fauor priuatus, sed publicus versatur. *l.1. §. huius studij. ff. de iust. et iur.*

207 Obserua tamen, quod non censentur extare alia bona ad hunc effectum, si ea obnoxia essent alijs obligationibus, & hypothecis aliorum creditorum, ac facilem euictionem pati possent; tunc enim bona fideicommissaria possunt adhuc distrahi, cum non expediat, huiusmodi bona alijs implicita debitis, & hypothecis, assignare pro dote, quæ debet esse libera ab omni onere, & litium inuolucro, instar legitimę. *vt post Castrens. cons.393. num.1. lib.1. Corn. cons. 40. num. 13. et 14. lib.1. Alex. cons.55. num.7. et 10. lib.2. dixit Rota coram Merlin. dec.683. n.2. et seq. Marescott. var. lib.2. cap.69. num.22.*

208 Obserua 2. quod hæres, qui hæreditatem adiuit non confecto inuentario, propter præsumptionem subtractionis bonorum hæreditariorum, tenetur probare, non extare alia bona, præter fideicommisso subiecta, ex quibus possit fieri detractio legitimæ, & trebellianicæ. *latè Grat. discept. for. cap.670. nu.20. Rota in Romana de Herculanis 7. Iunij 1581. coram Brauo. et in Rom. legati 29. Aprilis 1613. coram Card. Caualerio. in impress. dec.246. et in alijs, prout refert Beltram. ad Greg. dec.266. num.16.* subdens, quod vbi confectum est inuentarium, allegans fuisse factas detractiones, tenetur probare; idem
209 dicendum est, quando agitur de fideicommisso particulari; tunc enim alleganti, bona libera non sufficere; incumbit onus probandi. *Rot. dec. 301. num.15. par.6. Recent.*

210 Obserua 3. quod feudum sine consensu Domini non potest ex causa dotis alienari, nec speciali-

cialiter obligari; non enim potest mulier dotari de alieno. *cap. 1. §. donare. Qual. olim pot. feud. alien. cap. 1. vbi Bald. n. 6. de Prohib. feud. alien. per Frideric. Alex. consil. 2. num. 2. lib. 4. Paris. cons. 98. nu. 3. et 4. lib. 2. Card. Mantic. decis. 195. num. 3.*

211 Obserua 4. quod prohibitio alienationis facta ex ea causa, vt res perperuò maneat in familia, non extenditur vltra quartum gradum, itá vt descendentes constituti in quinto gradu possint alienare, nisi ex coniecturis constet, testatorem eam prohibitionem perpetuam esse voluisse, maximè ex consuetudine loci. *§. nos igitur. in Auth. de restit. fideicom. Couar. libr. 3. var. c. 5. num. 4. Card. Mant. de coniect. lib. 8. tit. 2. num. 21. Genuens. in tract. de Eccles. q. 330.*

212 Quæres, an bona á fideicommisso distracta vigore *d. auth. res quæ.* redeant ad fideicommissum nullis remanentibus ex matrimonio liberis? Resp. quod alij affirmant, quia causa matrimonij est temporalis, donec maneant reliquiæ matrimonij, ideòque temporalem effectum habere debet. *Bald. cons. 77. lib. 4. et alij apud Peregrin. de fideicom. art. 42. num. 25. et 28.* Alij verò negant, quorum sententia verior est: non enim reperitur iure cautum, quod bona semel á fideicommisso distracta, redeant ad fideicommissum, quinimmò contrarium colligitur *ex text. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebell.* vbi, filia rogata restituere hæreditatem, si sine liberis decesserit, censetur grauata restituere fideicommissario id quod supererit de hæreditate, excepta dote. *latè Merl. in tract. de legit. lib. 3. tit. 1. q. 9. num. 45. et seq. et præsertim num. 48. Rot. in Rec. decis. 312. num. 46. par. 6.* vbi, quod bona semel ex fideicommisso distracta, ex iuris remedio semper remanent libera; ratio est, tum quia hæc portio assequitur naturam legitimæ, & de ea iudicatur sicut de legitima, & transmittitur sicut legitima liberè absque aliquo onere: tum etiam quia de priuatione ad habitum non datur regressus; & ideò effectus extractionis á fideicommisso consummatus ex ipso actu dotationis ob causam matrimonij semper durat, licèt ipsa causa matrimonij de medio tollatur. *Rota in recent. decis. 196. num. 23. par. 5. tom. 1. et dec. 245. num. 46. et seq. par. 8.* vbi ampliat, etiamsi vocata fuerit pia causa, quia priuilegium piæ causæ præualere non debet doti descendentium ipsius fideicommittentis. *ex trad. per Roman. cons. 267. Menoch. lib. 4. præsumpt. 189. n. 120. 135. et 138. Marescott. d. lib. 2. cap. 69. num. 10. Peregr. de fideicom. art. 42. nu. 20. et 56.* vbi, quod hoc procedit, quamuis bona fideicommissi alienata ex causa dotis, soluto matrimonio ad Patrem reuertantur. *quicquid dicat Bart. in d. auth. res quæ. num. 8. et alij.*

213 Quæres 2. an bona fideicommisso subiecta possint permutari cum alijs rebus vtilioribus, aut magis commodis sine beneplacito Principis? Resp. affirmatiuè, nisi testator expressè alienationem interdixerit: tunc enim necessarius est Principis assensus. *Spec. in tit. de empt. et vendit. §. tertio loco. nu. 12. Peregrin. de fideicom. art. 40. num. 32. et 33. Duran. decis. 271. num. 5.*

214 Quæres 3. an emens scienter rem subiectam fideicommisso, agere possit de euictione? Resp. negatiuè, sed solum pretium repetere potest, neque duplæ stipulatione, neque melioratione locum habente. *l. fin. §. emptor autem. vbi Bart. C. commun. de legat. Couar. var. libr. 3. cap. 17. col. 4. vers. ad eam quæstionem etc. Surd. dec. 243. per tot. et dec. 208. num. 1.* vbi, quod hæc conclusio locum habet respectu euictionis promissæ, secus quoad alias cautiones in fauorem emptoris appositas. *Ruin. cons. 146. num. 4. vers. et vbi etiam dici posset etc. lib. 1. Corn. consil. 2. num. 5. vers. præterea dictus emptor etc. vol. 3.* vbi dicit, hoc esse speciale in tali casu: nam emens scienter rem alienam regulariter nec pretium repetit, nec agit de euictione, nisi expressè de euictione sit stipulatus. *l. si fundum sciens. C. de euict. l. si fratres. C. commun. vtriusque iud. Add. ad dec. 10. num. 1. par. 3. recent. Rot. in recent. dec. 281. n. 1. et seq. par. 4. tom. 1.* vbi, quod si emptor specificè de euictione stipulatus fuerit, siue ignorauerit, siue sciuerit, rem esse alienam, actio ex stipulatu ei non denegatur pro consequendo interesse intrinseco, quod á pari procedit cum restitutione pretij. *et decis. 143. numer. 8. par. 6. Merlin.*
215 *dec. 758. num. 3. et decis. 874. num. 2.* vbi dicit, quod loco damnorum, & interesse venit restitutio pretij; quod intellige sequuta euictione, seu re euicta, tunc enim oritur actio pro consequutione damnorum, & interesse, seu restitutione ipsius rei, vel pretij. *Rot. dec. 390. nu. 10. par. 5. tom. 1. recent.*

216 Notandum est etiam, quod filius non imputat in legitimam ea, quæ habet aliunde, quam ex dispositione parentis; vnde si filius aliquid capetet ex dispositione statuti, puta si statutum prohibeat, nè mulier decedens cum filijs de sua dote vltra decimam partem disponere possit, illud non imputatur in legitimam, cum id habeat filius tamquam filius, non autem iure hæreditario, nec ex iudicio testatoris, quo casu dicitur virtualiter per huiusmodi statutum aucta legitima filij vsque ad nouem partes. *vt d. Merlin. de legitim. lib. 3. tit. 1. q. 24. num. 12. et seq. et hanc magis communem dicit Thesaur. qq. for. libr. 3. qu. 65. nu. 10. vsque ad nu. 16. Rot. dec. 588. par. 4. Recent.* vbi, quod attento dicto statuto non potest mulier filio substituere per fideicommissum, nec illum grauare ad restituendum id, quod sibi á statuto, non ex iudicio matris defertur. *et coram Merlin. decis. 828. num. 7. et seq.* vbi, quod
217 licet patrimonia, & hæreditates non scindantur, itá vt vna tantùm legitima ex vniuersis bonis consideretur, quia semper est vna, & eadem persona defuncti, & ideò etiam vna est hæreditas, & vnum patrimonium: hoc tamen verum est, quando versamur in bonis, quæ omnia sint sub vno, & eodem territorio, & sic sub vna tantùm lege pariformiter disponente circa successionem defuncti; secus si bona sint in diuersis territorijs, & diuersimodè á statutis sit dispositum: tunc enim defunctus consideratur vt duplex, vel multiplex persona, prout sunt territoria, in quibus bona consistunt. *ex trad. per Socin. sen. cons. 292. sub num. 2. lib. 2. Gozad. cons. 49. nu. 8. et 11. Aldobr. cons. 2. nu. 13. et seq. lib. 1. Bursat. cons. 8. nu. 35. lib. 1. Cephal. consil. 309. num. 46. Menoch. cons. 1021. sub num. 8.*

218 Notandum 2. quod sicut filius ratione legitimæ,

timæ, licèt in se certa sit, propria auctoritate
occupare non potest possessionem vacantem re-
rum hæreditariarum, cum sit incerta ratione lo-
ci, & etiam ratione quotæ fundi, quia nescitur,
propter æs alienum ante legitimam detrahen-
dum, an tertia, vel alia pars ipsi filio in fundo
119 debeatur; ità fideicommissarius etiam parti-
cularis propter eamdem incertitudinem prone-
nientem ex detractione legitimæ, & æris alieni
ratione loci, & quotæ, non potest propria aucto-
ritate in possessionem vacantem bonorum ingre-
di; alioquin si propria auctoritate fuerit ingres-
sus, nullam acquireret possessionem, immò pœ-
na amissionis fideicommissi plecteretur. *ut latè
probat Osasc. dec. 34. num. 22. et seq. uide Rub. in
suis singular. par. 4. circa clausul. ex Rot. Roman.*
120 *claus. 257. num. 76.* vbi addit, quod clausula
constituti nihil operatur, quando possessio est in-
certa ratione loci, & quotæ.

S V M M A R I V M.

221 *Prædia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, uel in solutum accepta pro credito hæreditario, restitui non debent fideicommissario uniuersali, sed tantùm ipsa pecunia, et nu. 226.*
222 *An res empta per socium de communi pecunia, efficiatur communis.*
123 *Acquisitio in dubio præsumitur facta nomine proprio, non hæreditario.*
224 *Quid si testator mandauerit, ut pecuniæ inuestirentur.*
225 *An emens proprio nomine de pecunijs alienis, sibi acquirat.*

Quæstio XVI.

An prædia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, aut in solutum accepta pro credito hæreditario, restitui debeant fideicommissario uniuersali.

221 RESp. negatiuè, si hæres proprio nomine
acquisiuit, quia quod hæres acquisiuit
ex sua diligentia, non computatur in hæredita-
te. *l. si hæres institutus. ubi Alex. ff. ad l. falc. l.
item ueniunt. in princ. ubi Bald. et alij. ff. de Pe-
tit. hæred. glos. in l. Imperator. §. fin. uer. non
uidetur. ff. de leg. 2. Card. Mantic. de coniectur.
ultim. uol. lib. 7. tit. 8. nu. 19.* quemadmodum res
222 empta per socium de communi pecunia non
efficitur communis, si nomine proprio socius
eam emerit. *Peregrin. de fideicom. art. 44. num.*
223 *28. et seq.* vbi etiam dicit, quod in dubio ac-
quisitio præsumitur facta nomine proprio, non
hæreditario, præsertim si in instrumento dictum
fuerit, *pro se, et hæredibus suis*, & multo magis
si addita fuerit clausula, *ad uendendum, et alie-
nandum etc.* nam clausula hæc naturæ fideicom-
missi repugnat. *latè Riminal. consil. 25. num. 31.*
224 idque procedit, etiamsi testator mandauerit,
pecunias inuestiri. *Buratt. decis. 650. nu. 6. et seq.*
225 vbi, quod emens proprio nomine de pecunijs
etiam alienis, sibi acquirit.
226 Subdit tamen *Mantic. d. lib. 7. tit. 8. num. 19.*
quod licèt prædia tali casu non subiaceant resti-
tutioni, tamen ipsa pecunia restituenda est. *uide
Peregrin. de fideicomm. d. art. 44. num. 29.*

S V M M A R I V M.

227 *Quando hæres grauatus teneatur restituere tantum dimidiam partem prælegati, uel hæreditatis, et num. seq.*
228 *Substitutio fideicommissaria regulariter comprehendit portiones omnes, quæ grauato superuenerunt ex reciproca substitutione.*
229 *Hæres grauatus, si est filius Testatoris, adueniente tempore restitutionis non tenetur restituere nisi dimidiam hæreditatis.*
230 *Hæres grauatus detrahit pecunias pro sorte solutas creditoribus, & legatarijs, & alias expensas necessariò, & vtiliter factas in causis hæreditarijs.*
Hæres grauatus non tenetur soluere debita de fructibus hæreditatis. ibidem.
231 *Liberi primi gradus non imputant in trebellianicam fructus perceptos iudicio testatoris.*
232 *Liberi vlterioris gradus, & nepotes fructus non lucrantur, sed imputant in quartam: declaratur num. 234.*
233 *Trebellianica liberis primi gradus prohiberi non potest.*
234 *Qualibet quarta debetur vna cum fructibus.*
235 *Falcidia prohiberi potest liberis primi gradus.*
236 *Fructus percepti ex re legata imputantur in falcidiam.*

Quæstio XVII.

Quando hæres grauatus teneatur dimidiam tantùm bonorum partem restituere.

227 IN nonnullis casibus hæres grauatus dimi-
diam tantùm tenetur restituere: primus
est, quando testator instituit sibi quos hæredes,
puta Titium, & Seium, & Titio prælegauit fun-
dum, eumdemque Titium rogauit, vt suam par-
tem hæreditatis restitueret Caio: tunc enim eue-
niente casu fideicommissi Titius non tenetur re-
stituere totum prælegatum, sed tantùm dimi-
diam, quam habet iure hæreditario. *per tex. in l.
in fideicommissariam. §. si legatum. ff. ad Trebell.*
nam eo casu Titius debet habere dimidiam fundi
iure legati à cohærede suo, & aliam dimidiam
iure hæreditario, quia iure legati illam dimidiam
non potest à se accipere. *l. legatum est. §. 1. ff. de
legat.* 1. non igitur restituet partem, quam acce-
pit à cohęrede suo iure prælegati, cum non de-
beat restituere nisi illud, quod habet iure hęre-
ditario, & sic dimidiam tantùm. *vt explicant ibi-
dem glos. & Doctores.*
228 Secundus casus est, quando testator pro ęqua-
libus portionibus Titium, & Caium instituit ea
lege, & conditione, quod decedente vno sine li-
beris, succedat alter, & decedente aliquo cum
liberis dicta eius portio hęreditatis remaneat
prędictis suis liberis; in quo quidem casu licèt
Caius per mortem Titij sine liberis, portionem
eiusdem Titij acquisiuerit, non censetur tamen
grauatus portionem Titij restituere filijs, sed
tantùm dimidiam hęreditatis, propter illam di-
ctio-

ctionem relatiuam, *dicta*, quæ restringit dispositionem ad portionem supra nominatim expressam, de qua immediatè antea testator fuerat loquutus; de alia verò dimidia portione nullo modo censetur testator cogitasse, & sic illa non est restituenda. *vt post Ruin. cons. 29. num. 4. & seq. Alex. in l. omnibus. §. qui suspectam. num. 6. ff. Ad Trebell. Menoch. lib. 4. præsumpt. 193. num. 8. & seq. & alios dixit Rot. coram Merlino dec. 158. num. 3. & seq.* quamuis regulariter substitutio fideicommissaria intelligatur de omni parte hæreditatis, quæ ad grauatum ex dispositione Testatoris quomodocumque peruenerit mediatè, vel immediatè, & comprehendat portiones omnes, quæ grauato superuenerunt ex reciproca substitutione. *Alex. cons. 66. num. 10. lib. 2. Greg. dec. 337. num. 5. Peregrin. de fideicom. art. 8. num. 19. vers. sed contra &c. Menoch. d. lib. 4. præsumpt. 193. num. 15. & seq.* vbi dicit, quod si testator pluribus hæredibus institutis, & inuicem substitutis, vltimum decedentem grauauit restituere portionem suam, tenetur iste restituere etiam portiones aliorum cohæredem; sed vide *textum in d. l. in fideicommissariam. §. si legatum. ff. Ad Trebell.* vbi contrarium in tali casu probari videtur.

229 Tertius casus est, quando hæres grauatus, est filius ipsius testatoris: tunc enim adueniente tempore restitutionis non tenetur restituere nisi dimidiam hæreditatis, retenta sibi legitima, & trebellianica, quæ aliam dimidiam constituunt, vbi testator vnum, aut duos, vel tres filios reliquerit. *ex latè deductis per Rot. in Bononien. bonorum de Malettis 18. Aprilis 1603. coram Pamphilio, quæ apud Merlin. in tract. de legitim. est decis. 20.*

230 Obserua tamen, quod ante legitimam, & trebellianicam deducenda sunt funeris impensa, debita ipsius testatoris, ac legata per grauatum soluta, nec non expensæ factæ causa litis pro defensione bonorum hæreditariorum, ac pecuniæ solutæ ex causa transactionis, vel pro conseruandis bonis emphiteoticis deuolutis in vita testatoris; & ideò tempore restitutionis hæres grauatus detrahir quicquid pro sorte creditoribus, & legatarijs soluit, & alias expensas necessariò, & vtiliter factas in causis hæreditarijs. *l. Papinianus. §. quarta. ff. de Inoff. testam. l. fin. §. in computatione. C. de Iur. deliber. l. qui quadringenta. & l. vbi purè. §. qui in distrahendis. ff. Ad Trebell. & ibidem DD. Rol. cons. 30. num. 3. & seq. lib. 1. Paris. cons. 86. num. 10. par. 3. Grauett. cons. 316. num. 4. par. 2. Ruin. cons. 135. num. 10. lib. 3.* subdens, quod non potest hæres repetere id quod soluit creditoribus pro vsuris, sed tantùm quod soluit pro sorte, vt supra. *Rot. decis. 9. nu. 5. & 6. apud eumdem Merlin. loco cit.* vbi, quod hæres grauatus non tenetur soluere debita de fructibus hæreditatis, cum fructus medio tempore percepti ad ipsum hæredem spectent. *iuxta communiorem Doctorum sententiam.*

231 Obserua 2. quod licèt liberi primi gradus non imputent in trebellianicam fructus perceptos iudicio testatoris, hoc est pendente die, vel conditione fideicommissi, & per consequens debeant habere quartam in rebus principalibus, & non per imputationem fructuum. *l. iubemus. C. Ad Trebell.* alij tamen liberi vlterioris gradus, & nepotes fructus non lucrantur, sed imputanr in quartam. *l. mulier. §. si hæres. ff. eod. tit. glos. in l. quod de bonis. §. quod Auus. ver. compensabuntur. ff. Ad l. falcid. Bart. in l. Papinianus. §. vnde. num. 5. ff. de Inoff. testam. Bald. cons. 391. n. 4. lib. 5. Rol. cons. 30. num. 1. & 2. lib. 1.* vbi dicit, quod dicti fructus, quatenus concurrunt cum trebellianica, in ea computandi sunt: si enim percepti fuissent vltra summam competentem pro dicta trebellianica, illud, quod supra ascendit, cedit lucro ipsius hæredis. *Rot. coram Comitulo dec. 161. nu. 1. & seq. Beltramin. ad Gregor. dec. 266. nu. 14. Cancer. var. par. 1. cap. 2. nu. 14.*

233 *& seq.* vbi etiam dicit, quod trebellianica liberis primi gradus prohiberi non potest.

234 Hoc autem intelligendum est quoad fructus hæreditatis, quæ subiacet restitutioni, non autem respectu fructuum legitimæ, quæ debetur filijs vna cum fructibus, nec trebellianicæ, quam similiter vna cum fructibus hæres grauatus consequi debet à die obitus testatoris: hoc enim generale est in qualibet quarta, vt ea debeatur vna cum fructibus, vt supra. *l. quod de bonis. §. fructus. vbi Bart. ff. Ad l. falcid. glos. commun. receptа in l. in fideicommissariam. ff. Ad Trebell. Bald. d. cons. 391. nu. 4. vol. 5. Rot. apud Merlin. de legit. d. decis. 30. nu. 16. & 17.*

235 An autem falcidia prohiberi possit liberis primi gradus? affirmat *Cancer. d. par. 1. cap. 2. nu. 18. vide Bart. in d. l. Papinianus. §. vnde. n. 2. ff. de Inoff. testam. Rol. d. cons. 30. num. 11. lib. 1.*

236 vbi subijcit, quod fructus percepti ex re legata imputantur in falcidiam ad commodum omnium legatariorum.

S V M M A R I V M.

237 *In indaganda voluntate defuncti inspici debet consuetudo loci, in quo ipse commoratus est.*

238 *In vltimis voluntatibus interpretandis attendi debet communis vsus loquendi, qui viget in loco.*

239 *Testator, qui per plures annos in aliqua Ciuitate commoratus fuit, præsumitur se conformasse cum statuto eiusdem Ciuitatis.*

240 *Bona emphiteotica Ecclesiæ non subiacent statutis laicorum.*

241 *Contrahens in aliquo loco, præsumitur conformasse cum statuto eiusdem loci, etiam respectu bonorum, quæ illius dispositioni non subiacent.*

Quæstio XVIII.

Vtrum in indaganda voluntate defuncti inspici debeat consuetudo loci, in quo ipse commoratus est.

237 Resp. affirmatiuè. *l. si seruus plurium. §. si numerus. ff. de leg. 1. ibi. ante omnia ipsius patrisfam. consuetudo, deinde regionis, in qua versatus fuit, exquirenda est. Alex. cons. 131. n. 4.*

238. *lib. 7.* vbi dicit, quod in vltimis voluntatibus interpretandis attendi debet communis vsus loquendi, qui viget in loco, vnde erat testator, vel in quo ipse conuersabatur. *Corn. consil. 244.*

num. 18. lib. 2. Card. Mantic. de Coniect. vltim.
vol. lib. 6. tit. 8. num. 13. vbi dicit, quod in inter-
pretanda ambigua voluntate testatoris inspici-
tur consuetudo loci originis ipsius testatoris,
non autem consuetudo loci, in quo tamquam fo-
rensis fecit testamentum. *Rot. decis. 355. n. 11. &*
seq. par. 5. tom. 1. Recent. vbi, quod testator, qui
239 per plures annos Romæ commoratus est, præ-
sumitur se conformasse cum statuto eiusdem Vr-
bis *lib. 1. cap. 142.* disponente, quod filij in con-
ditione positi censeantur vocati: quod procedit
etiam respectu bonorum, quæ extra territorium
statuentium sita sunt. *Card. Seraphin. dec. 1329.*
nu. 12. & d. decis. 355. nu. 15. & seq. vbi rectè ob-
seruat, quod quando quis instat, admitti ad bo-
na existentia in alio territorio ex voluntate, &
dispositione testatoris, non dicitur admitti ex
dispositione statuti Vrbis, quia tunc posset op-
poni de defectu iurisdictionis respectu alieni ter-
ritorij, sed vtitur solummodo statuto pro sim-
plici interpretatione dictæ voluntatis coniectu-
ratæ ex eo, quod testator voluerit se conforma-
re cum consuetudine, seu statuto loci, in quo
240 commoratus est. Vnde licèt bona emphiteo-
tica Ecclesiæ non subiaceant statutis laicorum.
Viu. commun. opin. 812. num. 36. Surd. decis. 95.
nu. 22. Rot. coram Merlin. sub die 28. Maij 1631.
prout refert Dian. post 5. par. resol. moral. in fin.
fol. 456. tamen si quis conducat bona Ecclesiæ
241 pro filijs masculis, & fœminis, censetur prius
stipulasse pro masculis, & solummodo illis defi-
cientibus, pro fœminis, si ibi extet statutum fe-
minarum exclusiuum, quia conducens præsumi-
tur se conformasse cum dicto statuto etiam res-
pectu bonorum, quæ illius dispositioni non sub-
iacent. *iuxta doctrinam Bart. communiter recept.*
in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. num. 5. ff. de oper.
libert. & masculi non dicuntur venire ex dispo-
sitione statuti, sed ex voluntate stipulantis: so-
lumque ex statuto desumitur latens voluntas
stipulantis, cum censeatur se conformasse cum
dicto statuto. *vt inquit Card. Caualer. decis. 583.*
num. 8. & 9.

SVMMARIVM.

1 *Inuentarium bonorum intra quod tempus in-choari, & perfici debeat.*

2 *An, & quando solus tutor possit hæreditatem adire pro pupillo infante, & quando non, & num. 5.*

3 *Tutor testamentarius, vel datus ex inquisitione releuatur ab onere cauendi, non tamen à confe-ctione inuentarij.*

4 *Tutor creditor hæreditatis, qui diù administra-uit, præsumitur sibi satisfecisse de suo credito.*

5 *Pupillus non potest adire hæreditatem sine solem-nitatibus statutarijs.*

Et an eius tutor sine solemnitate possit adire, vel inire actum, ex quo resultet aditio. ibid.

6 *In solemnitatibus inuentarij statur statutis, & consuetudini locorum.*

7 *An dictæ solemnitates præsumantur.*

8 *In inuentario locus apponi debet, in quo ipsum conficitur.*

9 *Inuentarium fieri debet in loco, vbi est maior pars hæreditatis.*

10 *Testes, qui adhibentur in inuentario, debent es-se eiusdem loci.*

CAP. X.

Intra quod tempus inuentarium bonorum ab hærede confici, & perfici debeat.

1 RESp. quod debet inchoari infra 30. dies, à
die, quo hæres sciuit, sibi delatam esse hæ-
reditatem, numerandos, & finiri intra tres men-
ses, si bona sunt in eodem loco, vel parum di-
stante: aliàs infra annum. *l. fin. vbi DD. C. de*
Iur. delib. quod procedit, etiamsi hæres simpli-
citer à principio dictam hæreditatem adiuerit, &
absque aliqua protestatione. *glos. in auth. sed cum*
testator. ver. statutum. C. Ad l. falcid. Spec. in tit.
de Instrum. edit. §. Dicto &c. nu. 21. vbi Io. Andr.
litt. E. Michael Grassus relat. in tract. ver. de
Inuentar. benef. q. 251. num. 1. et seq. vbi dicit,
quod dies huiusmodi sunt continui. *Dilect. de*
Arte testan. tit. de Acquir. vel repud. hæred. caut.
8. num. 2. et caut. 15. nu. 4. Suarez commun. opin.
ver. inuentarium. num. 169. Caualcan. de Tutor.
et Curat. cap. 1. num. 80. vbi obseruat, quod li-
cèt hæres non inchoauerit intra triginta dies,
non ideò tenebitur vltra vires hæreditarias, cum
talis omissio sit leuis solemnitas, & satis sit, si in-
tra tres menses inuentarium perficiatur. *Guid.*
Pap. decis. 571. num. 1. Cancer. var. lib. 3. cap. 2.
num. 19. annus verò prædictus currit à morte te-
statoris. *vt d. l. fin. vers. sin autem à locis. vide*
quæ scripsimus in tract. de tempor. legal. lib. 4.
cap. 30. num. 1. et seq.

2 Hic autem notandum est, quod licèt solus Pa-
ter, vel solus tutor adire possint hæreditatem
pro pupillo infante, idest minore septem annis.
l. si infanti. C. de Iur. delib. hoc tamen intelligen-
dum est, quando tutor solemnia legis adimpleuit,
vt si inuentarium confecerit, & cautionem præ-
stiterit, & alia, quæ recenset *Caualcan. d. cap. 1.*
n. 23. alioquin nec tacitè, nec expressè adire po-
test hæreditatem pro pupillo. *Bald. cons. 226. nu.*
1. circa med. vers. illud est certum etc. lib. 2. vbi
dicit, quod tutor, qui non fecit inuentarium, nec
recepit administrationem per Iudicis decretum,
non potest infantes obligare, nec maiori infan-
te auctoritatem præstare in aliquo actu, & maxi-
mè in aditione hæreditatis, quæ est actus solem-
nis, & nimis obligatorius. *Ruin. cons. 95. nu. 11.*
lib. 2. vbi dicit, quod tutor, qui solemnia non ad-
impleuit, non potest administrare, & per conse-
quens nec adire; quamuis enim talis tutor, ipso
iure sit tutor, & gesta per eum valeant, non ta-
men dicitur idoneus ad effectum, vt pupillis pos-
sit obesse, nisi fortè communiter ab omnibus re-
putatus fuerit pro tutore, quod tamen probari
debet, quia tunc communis error ius faceret.
iuxta tex. in l. Barbarius. ff. de offic. Prætor. So-
cin. sen. consil. 153. circa princip. lib. 2. Caputaq.
dec. 323. n. 3. et seq. par. 3. Rot. in Recent. dec. 64.
n. 7. et 8. par. 8. et dec. 204. par. 4. tom. 2. vbi subij-
3 cit, quod licèt tutor testamentarius, sicut etiam
datus ex inquisitione, releuetur ab onere cauen-
di. *iuxta tex. in §. 1. cum ibi not. Instit. de sa-*
tisd. tut. non tamen liberatur à confectione
inuen-

inuentarij, nisi aliter testator disposuerit. *l. fin. §. ult. C. Arbitr. tutel. vide Afflict. decis. 13. nu. 16. Surd. de Alim. tit. 3. q. 7. nu. 22.* vbi addunt,
4 quod tutor creditor hæreditatis, qui diù administrauit, siue sit extraneus, siue mater ipsa, præsumitur sibi satisfecisse de suo credito, presertim si inuentarium non confecerit. *vt sensit etiam Rot. decis. 130. nu. 15. par. 5. tom. 1. recent.*

5 Notandum 2. quod si pupillus septem annos ætatis excesserit, tunc nec solus Pater, nec solus Tutor adire potest, sed ipse pupillus adire debet consentiente tamen Patre, si sub eius potestate sit, vel cum tutoris auctoritate, si sit sui iuris, vel demum cum Iudicis auctoritate, si nec Patrem, nec Tutorem habeat. *d. l. si infanti. vbi Alex. & alij. C. de Iur. delib. vide Merlin. decis. 873. nu. 3. & seq.* vbi dicit, quod pupillus non potest adire sine solemnitatibus statutarijs, cum ex aditione resultare possit præiudicium, & læsio, siue aditio sit positiua, siue virtualis, & implicita. *& decis. 888. num. 2. & 3.* vbi, quod tutor sine solemnitate non potest adire, vel inire actum, ex quo resultet aditio.

6 Notandum 3. quod in solemnitatibus inuentarij statur statutis, & consuetudini locorum. *Rot. decis. 351. nu. 5. par. 5. tom. 1. Recent. vide Phanu. relat. in tractat. var. de Inuentar. benefic. q. 240.*
7 *nu. 77.* vbi dicit, quod solemnitates huiusmodi non præsumuntur, si ex facie instrumenti constet, eas non fuisse seruatas.

8 Notandum 4. quod in inuentario locus apponi debet, in quo ipsum conficitur. *vt d. Phanu. loco cit. nu. 76.*

9 Notandum 5. quod inuentarium fieri debet in loco, vbi est maior pars hæreditatis; vnde ad prædictum locum omnes creditores, legatarij, fideicommissarij, & interesse prætendentes, certi personaliter, & incerti voce Præconis per proclama citandi sunt pro certa die, & hora. *latè Gasp. Ant. Thesaur. quæstion. forens. lib. 1. q. 10.*
10 vbi, quod requiritur etiam, vt testes sint de eodem loco, & cogniti, & in dicto loco possideant bona stabilia.

Alia requisita in confectione inuentarij vide apud *Thesaur. d. q. 10. quæ registrata reperitur in tract. var. de Inuentar. benefic. quæst. 277.*

SVMMARIVM.

1 *Locus taxatiuè adiectus, limitat dispositionem, secus si demonstratiuè.*
2 *Tantum est dicere, lego super illo fundo, quantum obligo illum fundum.*
3 *Dictio, super hypothecam inducit.*
4 *Quando locus censeatur adiectus causa demonstrationis, & quando causa taxationis, & nu. 6. & 11.*
5 *Obligatus alteri soluere annuam pensionem super fructibus beneficij, si illius fructus non percipit, non tenetur pensionem soluere.*
6 *Quando donatio censeatur vniuersalis.*
7 *Iura, & actiones nullo loco possunt circumscribi.*
8 *In legato, aut donatione omnium bonorum, quæ quis habet in tali loco, non veniunt nomina debitorum.*
9 *Si ex loco designato debeantur fructus per modum taxationis, onus probandi, non adesse tot fructus, qui sufficiant ad solutionem, incumbit ei, qui illos percepit, vel percipere potuit.*
10 *Demonstratio falsa adiecta rei, quæ non reperitur, vitiat legatum.*
11 *Quando suppleri debeat ex sequentibus annis id, quod deest fructibus primi anni.*
12 *An testator, si alienauit rem, ex qua voluit, legatum solui, censeatur legatum reuocasse.*
Legatum ad pias causas, non censetur ademptum per alienationem ipsius rei. ibidem.
13 *In dubio verba videntur apposita potius causa demonstrationis, quàm taxationis.*

CAP. XI.

Quando locus censeatur adiectus demonstratiuè, vel taxatiuè in legatis, donationibus, & alijs dispositionibus.

1 NOn mediocris ex resolutione huius dubij
prouenit vtilitas: nam si locus taxatiuè
censetur adiectus, limitat dispositionem, secus
si demonstratiuè. *vt tradunt Doctores communiter*; similiter si fundus fuit expressus causa demonstrandæ, aut designandæ solutionis dumtaxat, non inducitur hypotheca super tali fundo: secus si fundus fuit expressus per modum taxationis, vt videlicet tantum inde solueretur. *glos. in l. hactenus. ver. ab eo. ff. de Vsufr. Bart. in l. fundus. 9. ff. de Ann. leg.* vbi, quod tantum est di-
2 cere, lego super illo fundo, quantum obligo illum fundum. *Natt. cons. 341. n. 6.* vbi dicit, quod
3 dictio, super, hypothecam inducit, & ideò potest agi actione reali. *Card. Mantic. de Tacit. lib. 11. tit. 3. nu. 9. & 10.* vbi etiam obseruat, quod si hæc dictio, super, generaliter adijcitur super bonis, intelligitur contracta hypotheca generalis; si verò adijcitur super certis bonis, intelligitur specialis; vnde si alicui facta fuerit à Sede Apostolica assignatio super introitibus gabellarum vrbis, illi intelliguntur obligati. *latè Gratian. discept. for. cap. 256. nu. 49. & seq.* his præmissis.

4 Dico, quod locus censetur adiectus causa demonstrationis, quando adijcitur in executione, non in obligatione, seu dispositione, vt si facta donatione, vel legato, deinde illius solutio designatur ex aliquo certo loco in diuersa oratione, veluti si testator dixerit, lego centum Titio, quæ volo ei solui ex fructibus fundi Seiani; quo casu debetur legatum ab hærede, etiamsi ex loco designato solui nequeat. *l. quidam testamento. vbi Bart. ff. de leg. 1. l. Paulo Callimacho. §. vlt. ff. de leg. 3. l. Lucius. ff. de Alim. & cibar. legat.* vbi, si prædia pro alimentis relictis obligentur, ex hoc legatum alimentorum non augetur, vel minuitur. Secus si sub eadem oratione relinqueretur, vt si quis dixerit, promitto, vel lego Titio decem corbes frumenti super, vel ex fundo Semproniano, vel volo, ex fructibus fundi Seiani decem solui Titio: tunc enim præsumitur, locum adiectum esse causa taxationis, & ideò non existentibus fructibus in illo loco, hæres ad solutionem legati non est compellendus: hoc enim casu nō cogitur hæres soluere vltra quātitatē fructuū, qui ex eo loco percepti fuerint. *l. nomen debito-*

*nis. §. vni ex hæredibus. vbi Bart. ff. de leg. 3. l. si
quis seruum. §. si quis ità legauerit. ff. de leg. 2. l.
cum certus. ff. de Trit. vin. & oleo legat. idem
Bart. in l. quidam testamento. ff. de leg. 1. Alex.
cons. 216. num. 3. lib. 7. Gig. de Pension. q. 62. nu.*
5 *3. & seq.* vbi dicit, quod is, qui est obligatus al-
teri soluere annuam pensionem super fructibus
beneficij, si illius fructus non percipit, non te-
netur pensionem soluere. *Dilect. de Arte testan.
tit. 6. de legat. cautel. 59. nu. 1. & seq. latè Card.
Mantic. de coniect. vltim. vol. lib. 9. tit. 3. nu. 20.
Surd. de Alimen. tit. 4. q. 26. n. 1. & seq. Rot. dec.
11. num. 8. & 9. de testam. in antiq. & in Romana
bonorum 10. Decemb. 1593. coram Orano.*
6 Ex his infertur, quod donatio censetur vni-
uersalis, non particularis, quando est facta de
omnibus, singulis, & quibuscunque bonis mobi-
libus, & immobilibus, ac se mouentibus, omni-
busque actionibus, creditis, & nominibus debi-
torum in Vrbe, & eius territorio sitis: quamuis
enim talis donatio fuerit circumscripta certo lo-
co Vrbis, & territorij, tamen videtur locus ad-
iectus potius causa demonstrationis, quàm taxa-
tionis: tum quia illa verba, omnia, singula, &
quæcunque bona mobilia, & immobilia faciunt
non solum dispositionem generalem, sed etiam
vniuersalem, tum etiam quia iura, & actiones
7 nullo loco possunt circumscribi. *Tiraq. de Re-
tract. lignag. §. 1. glos. 7. nu. 26. latè Gratian. di-
scept. for. cap. 256. nu. 2. & seq.* vbi subdit, quod
8 in legato, aut donatione omnium bonorum, quæ
quis habet in tali loco, non veniunt nomina de-
bitorum.
9 Obserua tamen, quod si ex loco designato de-
beantur fructus per modum taxationis, onus
probandi, non adesse tot fructus, qui sufficiant
ad solutionem, incumbit ei, qui illos percepit,
vel percipere potuit, si res erat fructifera, quia
talis negatio est fundamentum intentionis ne-
gantis: agens verò fundat se in qualitate rei fru-
ctiferæ, & habet intentionem suam fundatam su-
per legato, vel promissione, quæ continet certam
quantitatem præstandam. *vide Bart. in l. in illa
stipulatione si calendis. ff. de Verbor. oblig. Be-
nintend. dec. 64. num. 1. & seq.*
10 Obserua 2. quod aliud est dicere, lego Titio
decem, quæ in arca habeo, vel quæ Caius mihi
debet, aliud est dicere, lego Titio decem, quæ
soluantur de his, quæ Caius mihi debet, vel de
eo, quod in arca habeo; primo enim casu, si in
arca parum, vel nihil sit, vel Caius parum, aut
nihil debeat, non valebit legatum nisi vsque ad
summam, quæ reperietur in arca, vel quæ à Caio
debebitur, quia demonstratio falsa adiecta rei,
quæ non reperitur, vitiat legatum. *l. si seruus le-
gatus. §. qui quinque. vbi Bart. ff. de leg. 1.* secun-
do casu legatum debetur, etiamsi Caius nihil de-
beatur, vel in arca nihil sit, quia in tali casu Te-
stator purè, & simpliciter legauit quantitatem
certam. *Bart. in l. quidam testamento. ff. de leg.
1. Bald. cons. 151. vol. 5. Gratian. d. cap. 256. nu.
59. & seq.*
11 Obserua 3. quod locus taxationis causa cense-
tur etiam adiectus, quando apponitur partici-
pium futuri temporis passiuum, vt si testator di-
xerit, lego centum saccos frumenti percipien-
dos ex tali fundo, vel quando adijcitur locus per
relatiuum, & verbum futuri temporis, vt si dixe-
rit, ego frumentum, quod nascetur ex tali fun-
do. *l. cum certus numerus. ff. de Trit. vin. & oleo
leg. Ruin. cons. 160. nu. 11. lib. 2. Rolan. cons. 43.
nu. 34. vol. 4. Io. de Amicis cons. 46. num. 8. & alij
apud Surd. de Alim. tit. 4. q. 26. num. 6. & seq. &
apud Gratian. d. capit. 256. num. 33. & seq.* quod
quidem procedit, quando legatum vnica vice
præstari debet, & fundus fuit positus sub condi-
tione, vt in propositis casibus, tunc enim si fru-
ctus non nascantur primo anno, extinguitur le-
gatum ità vt amplius non debeatur. *d. l. cum cer-
tus numerus. l. si debitor. ff. de Contrah. empt.* se-
cus si fundus fuit simpliciter adiectus, vt si testa-
tor dixerit, lego decem aureos Titio ex fructi-
bus prædiorum meorum: hoc enim casu quam-
uis præstatio sit vnica, tamen suppletur ex se-
quentibus annis id, quod deest fructibus primi
anni. *l. Firmio Eliodoro. ff. Quando dies leg. ced.*
idemque dicendum, si legatum sit annuum, quia
tunc non attenditur, quod locus, seu fundus fue-
rit positus sub conditione, vel non, sed semper
si fructus primi anni non adsint, vel non suffi-
ciant, suppletur ex fructibus sequentium anno-
rum, & fertilitas sequentis anni compensat steri-
litatem præcedentis. *l. legatum. §. vini falerni.
vbi Bart. ff. de Ann. leg. l. ex eo vino. ff. de Trit.
vin. & oleo leg. latè Surd. de Alimen. tit. 4. q. 26.
num. 12. & seq. Gratian. d. cap. 256. nu. 39. & seq.
& num. 55. cum seq. vide Bart. in l. inter stipu-
lantem. §. sacram. n. 6. ff. de verb. oblig. Mantic.
de Tacit. lib. 5. tit. 13. nu. 62. & seq.*
12 Obserua 4. quod si testator alienauerit rem,
ex qua voluit, legatum solui, non videtur lega-
tum reuocasse, quando illa res, ex qua legatum
solui debet, posita est in diuersa oratione: quia
hoc ideò testator præsumitur fecisse, vel lega-
tum faciliùs soluatur, non vt præcisè ex ea re
soluatur; secus si ea res, ex qua testator voluit,
legatum solui, adijcitur in eadem oratione: tunc
enim legatum extinguitur, quia censetur testator
eam rem in eadem oratione posuisse, vt illud le-
gatum ex ipsa re necessariò soluatur. *latè Man-
tic. de coniect. vltim. vol. lib. 12. tit. 6. num. 24. &
seq. Gratian. d. cap. 256. num. 28. & seq.* subdens,
quod legatum ad pias causas nunquam censetur
ademptum per alienationem ipsius rei, quia non
intelligitur præcisè testator voluisse, ex ea lega-
tum solui oportere, sed pro legato potius esse
obligatam. *ex tradit. per Roman. Singul. 430.*
13 Obserua 5. quod in dubio verba videntur ap-
posita potiùs causa demonstrationis, & sic non
censentur taxare, aut limitare præcedentia.
*Bart. in l. Centurio. nu. 31. ff. de vulg. et pupill.
et alij apud Gratian. d. cap. 256. nu. 20. et 21.*

SVMMARIVM.

1 *Quando genus præcedit, et species subsequitur cum adiectione certi loci, genus ad locum expressum restringitur.*
2 *Ex præcedentibus specificatis verba generalia restringuntur.*
3 *Qualitas loci adiecta legato, restringit legatum etiam vniuersale.*

CAP.

CAP. XII.

An generalis dispositio ex adiectione loci restringatur.

1 RESP. quod quando genus præcedit, & species subsequitur cum adiectione certi loci, genus ad locum expressum restringitur. *l. nam quod. §. fin. ff. de pen. legat.* vnde si testator legauit omnem supellectilem, & quidquid habet in prædio Semproniano, legatum ad ea solum restringitur, quæ erant in prædio Semproniano. *l. quæsitum. §. 1. vbi glos. Bart. & alij. ff. de leg. 3.* idemque dicendum, si testator legasset vxori omnes res, ornamenta lanea, & linea, & alias domus massaritias: legatum enim in tali casu intelligitur de omnibus rebus domus, & non de alijs extra domum existentibus. *Dec. in cap. sedes. nu. 49. & seq. de Rescript.* vbi obseruat, quod etiam
2 ex præcedentibus specificatis verba generalia restringuntur, quemadmodum dispositio generalis ex subsequentibus verbis specialibus restrictionem recipit. *per tex. in l. legatorum. §. 1. ff. de leg. 2. l. fin. §. cui dulcia. ff. de trit. vin. & oleo leg.* vbi, quod licet legatis dulcibus simpliciter, intelligantur legata dulcia tam potabilia, quàm comestibilia, tamen, si testator legauit vinum amphorarium Amineum, Græcum, & omnia dulcia, non computabitur inter dulcia nisi quod potari potest. *vide glos. & DD. in d. §. cui dulcia. Mantic. de coniectur. vltim. vol. lib. 9. tit.*
3 *3. num. 13.* vbi dicit, quod qualitas loci adiecta legato, restringit legatum etiam vniuersale.

SVMMARIVM.

1 *An, & quando vnus actus præsumatur factus contemplatione alterius, & quando non.*
2 *Omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet determinari secundùm consuetudinem loci.*
3 *Actus præsumitur factus loco, tempore, & ex causa licita.*

CAP. XIII.

Quando actus præsumantur inuicem correspectiui.

1 RESP. quod actus præsumuntur inuicem correspectiui, si facti fuerint in eodem instrumento, vel etiam in diuersis instrumentis, dummodò instrumenta huiusmodi eadem die, ab eodem Notario, & inter easdem personas confecta fuerint. *latè Dec. in l. certi conditio. §. si nummos. nu. 14. ff. si cert. pet.* quod præcipuè procedit, si instrumenta coram eisdem testibus, & eodem loco celebrentur. *Menoch. lib. 6. præsumpt. 12. num. 4. & 5. Pacian. cons. 112. nu. 13. Ciriac. contr. 128. nu. 84. & 96.* quo casu vnus actus præsumitur factus gratia, & contemplatione alterius. *vide Surd. dec. 71. num. 9. & dec. 170. nu. 13. & dec. 288. nu. 33.* vbi dicit, quod actus sequens præsumitur gestus in executionem præcedentis tractatus, & promissionis, & ex præcedenti causa: & quando plures causæ præcedunt, præsumitur factus ex causa necessaria. *ex trad. per Bart. in l. 2. ff. de cond. & demon. Crauett. consil. 108. nu. 8. Cephal. cons. 156. num. 13.*

Limita, quando duo actus sunt diuersæ naturæ, & vnus non habet necessariam dependentiam ab alio: tunc enim non dicuntur inter se correspectiui, etiamsi fiant in eodem contractu, & instrumento. *Menoch. lib. 6. d. præsumpt. 12. nu. 39. Ciriac. controu. 90. nu. 26.*

2 Notandum est etiam, quod omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet accipi, & determinari secundùm consuetudinem loci. *Castill. in tract. controuers. iur. capit. 22. num. 12.*

3 Notandum 2. quod actus, qui potuit fieri in vno loco licitè, in alio illicitè, præsumitur in dubio factus in loco, in quo licitè fieri potuit. *Bart. in l. nonsolum. 8. §. sed vt probari. sub nu. 1. ff. de nou. oper. nunc. Menoch. lib. 5. præsumpt. 2. nu. 10. Ciriac. contr. 38. num. 13. & contr. 150. num. 38.* vbi dicit, quod actus præsumitur factus loco, tempore, & ex causa licita.

SVMMARIVM.

1 *Vsufructuarius, vel eius hæres tenetur mobilia restituere in loco, in quo fuerunt accepta.*
2 *Res commodata restituenda est Commodatori in eodem loco, in quo fuit commodata.*
3 *Pretium rei in quo loco solui debeat.*
4 *An sit in facultate Vsufructuarij restituere eadem mobilia, quæ accepit, vel eorum æstimationem.*
Quomodo cauere debeat Vsufructuarius. ibid.
5 *Res in eadem æstimatione, in qua erant tempore traditionis, debent proprietario restitui.*
6 *In Vsufructuarium transit dominium tam earum rerum, quæ breui vsu consumuntur, quàm illarum, quæ vsu non consumuntur, sed minuuntur: limitatur num. 9.*
7 *Quid si Vsufructuarius mobilia vendiderit pretio non iusto.*
8 *Vsufructuarius tenetur ad omne damnum culpa sua etiam leuissima contingens.*
9 *Vasa argentea, aurea, & ea, quæ ex ferro, aut metallo constant, non transeunt in dominium vsufructuarij.*
10 *Si res absque culpa Vsufructuarij pereant, non tenetur vsufructuarius illarum æstimationem restituere.*
11 *Vsufructuarius an, & quando teneatur equos mortuos, aut inutiles supplere.*
12 *Agri vsufructu legato, in locum demortuarum arborum alia substituenda sunt.*
Quid si arbores vi ventorum, aut tempestatis euulsæ fuerint. ibidem.

CAP. XIV.

In quo loco Vsufructuarius, vel eius hæres teneatur mobilia restituere.

1 RESP. quod tenetur ea restituere in loco, in quo fuerunt accepta, quemadmo-

 dum

2 dum res commodata Commodatori restituenda
est in eodem loco, in quo fuit commodata. *Azor. Instit. mor. par. 3. lib. 4. tit. de Restit. cap. 33. vers. ex quo sequitur &c. prout illum refert Scacc. de Commerc. §. 2. glos. 5. nu. 196. & 243.* vbi etiam
3 obseruat, quod quando debetur pretium rei emptæ, permutatæ, aut locatæ, vel annui census super re impositi, tunc eiusmodi pretium in dubio solui debet eo in loco, vbi extat res empta, permutata, locata, seu censuata.

4 Quæres, an in ipsius vsufructuarij arbitrio sit restituere eadem mobilia, vel eorum æstimationem?

Resp. quod aut Vsufructuarius cautionem præstitit proprietario de restituenda æstimatione finito vsufructu, & tunc omninò compellitur ad æstimationem reddendam. *l. 1. §. si conuenit. ff. Depos. l. si tibi vini 7. ff. de vsufr.* idemque dicendum, si æstimatio præcessit: nam sicut tunc non potest interponi cautio nisi de æstimatione reddenda, ità etiam æstimatio præstari debet, etiamsi huiusmodi cautio omissa fuerit. *Alexand. cons. 120. nu. 2. vol. 6. Ruin. cons. 206. n. 25. vol. 2. Castill. de vsufr. cap. 17. num. 15. & 30. Ciriac. contr. 243. nu. 23. tom. 2.*

Si verò nulla conuentio, aut æstimatio præcessit, tunc in bonis, quæ seruando seruari non possunt, & vltra triennium non durant, qualia sunt vinum, oleum, frumentum, vestes quotidianæ, lanæ, linum, fructus, & pecuniæ, quæ expenduntur, vsufructuarius tenetur ad tantundem in genere eiusdem qualitatis, & bonitatis, & non ad æstimationem. *d. l. si tibi vini. ff. de vsufr. Alex. d. cons. 150. nu. 1. lib. 6.* vbi dicit, quod est in facultate Vsufructuarij cauere de restituendo similes res in eadem qualitate, vel earum pretium rebus æstimatis. *Paris. cons. 96. n. 3. & seq. par. 2. Ciriac. d. contr. 243. num. 23. & 24.*

Sed si vsusfructus consistit in bonis, quæ seruando seruari possunt, & vsu non consumuntur, sed minuuntur, vt sunt vegetes, vestes pretiosæ, vasa aurea, argentea, & alia, quæ ex ferro, aut metallo constant, serui, iumenta, supellectilia, & massaritiæ, & his similia, Vsufructuarius tenetur eadem bona restituere, si non reperiuntur deteriorata; & si deteriorata sint, tenetur restituere eadem deteriorata, & pretium deteriorationis. *Gabr. commun. conclus. lib. 5. tit. de Vsufr. concl. 1. Paris. d. cons. 96. nu. 5. par. 2. Roland. cons. 92. nu. 23. vol. 1. Canalcan. de Vsufr. n. 146. vers. communis tamen opinio &c. Ciriac. d. controu. 543. num. 26.* vbi, quod pro huiusmodi rebus non præstatur cautio de restituenda æstimatione, vel tantundem, sed de vtendo arbitrio boni viri, & illis restituendis in illo statu, quo extabant finito vsufructu.

5 Notandum tamen est, quod æstimatio fieri debet habito respectu ad tẽpus constitutionis vsusfructus, seu traditionis, non autem ad tempus restitutionis: & ideò res in eadem æstimatione, in qua erant tempore traditionis, debent restitui proprietario. *glos. in §. constituitur. ver. æstimata. Inst. de vsufr. Rol. cons. 92. n. 53. lib. 4. Gabr. commun. conclus. lib. 5. tit. de vsufr. concl. 1. n. 21. Cavalcan. de vsufr. n. 143. Surd. dec. 67. n. 5. Castill. de vsufr. cap. 17. nu. 23. vide quæ diximus in tract. de Temp. legal. lib. 3. cap. 10. n. 17. & seq.*

6 Notandum 2. quod in Vsufructuarium transit dominium tam earum rerum, quæ breui vsu consumuntur, quàm illarum, quæ vsu non consumuntur, sed minuuntur. *iuxta textum in §. constituitur. Inst. de vsufr.* & ideò potest huiusmodi res Vsufructuarius vendere absque metu priuationis. *vt post Rol. Surd. & alios trad. Ciriac. d.*
7 *controu. 143. num. 23. & seq.* subdens, quod Vsufructuarius vendens pretio non iusto, tenetur
8 ad interesse; Vsufructuarius enim tenetur ad omne damnum culpa sua etiam leuissima contingens. *latè Castill. cap. 20. num. 13. & seq. & cap. 21. ferè per tot.*

9 Excipiuntur ab hac regula vasa argentea, aurea, & ea, quæ ex ferro, aut metallo constant, & similia, quæ vsu non consumuntur, nec minuuntur nisi longissimo tempore: hæc enim non transeunt in dominium Vsufructuarij, vt probat *textus in l. si vasorum. ff. Vsufr. quemad. cau.* & ideò si vendita fuerint nulla existente necessitate, priuaretur vsufructuarius, quia in tali casu non vsus fuisset arbitrio boni viri, nec ad vsum destinatum, cum vsusfructus sit ius vtendi, & fruendi alienis rebus salua earum substantia. *vt inquit Ciriac. d. contr. 543. num. 26. & seq.*

10 Notandum 3. quod si res absque culpa ipsius Vsufructuarij consumptæ fuerint, aut alio casu perierint, non teneretur Vsufructuarius illarum æstimationem restituere, etiamsi huiusmodi res breui vsu consumantur, tum quia in tali casu Vsufructuarius illis vti non potuit saltem plenariè iuxta mentem concedentis, & naturam vsufructus: tum etiam quia vsusfructus est ius in corpore, quo sublato & ipsum tolli necesse est. *§. 1. & §. finitur. Inst. de vsufr. l. quid ergo. ff. eod. tit.*
11 vbi Vsufructuarius non tenetur equos mortuos, aut inutiles supplere, quandò capita relinquuntur, sed tantùm quando gregis, vel armenti, aut equitij, idest vniuersitatis vsusfructus legatus est. *l. agri. & l. arbores. ff. eod.* vbi, quod etsi
12 agri vsufructu legato, in locum demortuarum arborum aliæ subsituendæ sint, hoc tamen non procedit, si arbores vi ventorum, aut tempestatis euersæ, seu euulsæ fuerint. *Aret. in §. in pecudum. nu. 3. Inst. de Rer. diuis. Giouagn. consil. 41. num. 5. vide quæ in simili diximus de hærede, & tutore, in tract. de Tempor. legal. lib. 1. cap. 68. num. 13. & 14.*

SVMMARIVM.

1 *Statuta locorum regulariter extra territorium non extenduntur: etiamsi respiciant causæ decisionem, limitatur nu. 3. & seq.*
2 *Probibitus, nè exerceat aliquam artem, vel exercitium, non censetur prohibitus extra territorium.*
3 *Quid si statutum probibeat, nè dominium alienetur extra consortes.*
4 *Et quid si statutum concernat diminutionem status, & num. 7.*
5 *Si sententia respicit diminutionem status, pœna imposita in vno loco, habet effectum vbique.*
6 *Excommunicatus, suspensus, interdictus, vel irregularis in vno loco, vbique dicitur, et est excommunicatus, suspensus etc. declaratur nu. seq.*

7 Sub-

7 *Subditus, si delictum sub censura ab Episcopo probibitum commiserit extra diœcesim, non ligatur censura.*

8 *Quid si statutum probibeat donationes sine certis solemnitatibus.*

9 *Statutum babilitans personam, trabitur etiam extra territorium.*

10 *Si statutum disponat, vt filiusfam. possit testari, an filiusfam. testari possit extra territorium.*

11 *An Romanus maior 20. annis, licèt minor 25. possit contrabere absque solemnitatibus in alio territorio.*

12 *An statutum inbabilitans personam, trabatur extra territorium.*

Tutor datus in vno loco, est tutor in alio loco, secus in curatore. ibidem.

13 *Inbabilitas per statutum inducta, an operetur, si persona tempore contractus nou sit subdita.*

14 *Quid si statutum respiciat principaliter formam, & solemnitates contractus, secundariò personam.*

15 *Et quid si verba statuti sint concepta in personam, & probibitio sit odiosa.*

16 *Quando statutum ligare possit subditum etiam extra territorium, & nu. 17. & 25.*

Statutum loquens de Ciue, intelligi debet de originario. ibidem.

17 *Quo casu statutum, vel sententia extendatur ad beneficia, vel bona etiam alibi existentia, & num. 18. & 19.*

18 *Potest interponi decretum de rebus, quæ non sunt in territorio, ratione personæ subiectæ.*

19 *Quarta bonorum mariti, quæ de iure defertur vxori viduæ, debetur de omnibus bonis ipsius viri, etiam in alio territorio sitis.*

20 *Subditus propter delictum relegari potest in aliquo loco etiam extra territorium.*

21 *Contrabens, vel testans in loco statuti, præsumitur cum ipso statuto se conformasse etiam respectu bonorum, quæ statuti dispositioni non subiacent.*

22 *In pecunia, & mobilibus, quæ à defuncto possidebantur extra territorium, animo remittendi in patriam, seruanda sunt statuta loci eiusdem defuncti.*

CAP XV.

De legibus municipalibus.

Quæstio I.

An statuta loci extendantur extra territorium.

1 STatuta locorum regulariter extra territorium non extenduutur, etiamsi respiciant
causæ decisionem. *l. fin. vbi DD. ff. de Iurisdict.
omn. Iud. l. Duumuirum. C. de Decurion. lib. 10.
Bald. in cap. super eo 1. num. 4. de Testib. Abb. in
cap. pastoralis. §. verum. num. 19. de Appell.* vbi
2 dicit, quod dispositio pœnalis concernens exercitium personæ, vel bona, non extendit vires
suas extra territorium ius dicentis; vnde prohibitus, nè exerceat aliquam artem, vel exercitium, non censetur prohibitus extra territorium.
*Iordan. Elucubr. diuers. lib. 8. tit. 1. de Constit.
num. 76. latè Natt. cons. 643. num. 6. & seq. Surd.
decis. 197. num. 1. & seq.* quod procedit, siue statuta loquantur in rem, siue in personam, cum
vtroque casu obstet defectus iurisdictionis. *vt
reiecta distinctione Bart. tenuit Rota in Collen.
hæreditatis 10. Iunij 1616. coram Buratto. in impress. dec. 188. nu. 3. vbi latè Ferentill. nu. 10. &
in Ciuitatis Castelli supplementi legitimæ 11. Decembris 1617. coram Pamphilio. prout refert Beltramin. ad Greg. dec. 255. num. 7. & in Narnien.
successionis 22. Maij 1628. coram Merlin. in impress. decis. 353. per tot. & dec. 228. nu. 21. & seq.
par. 8. Recent. &ità contra Bartol. sentiunt Doctores ferè omnes. vide Menoch. lib. 2. præsumpt. 2.
nu. 8. vers. declaratur hic casus &c.*

3 Hæc tamen conclusio limitatur 1. si statutum
est prohibitiuum in rem, & respectu rei, vt si
prohibeat, nè dominium alienetur extra consortes: tunc enim, vbicunque fiat dispositio de tali
re, non valet: quia tale statutum afficit rem, &
impedit, nè dominium transferatur. *Bart. in l. 1.
nu. 32. C. de Sum. Trin. Ruin. cons. 36. versus fin.
versic. vltimò dicitur &c. lib. 5.* vbi dicit, quod si
statutum est simpliciter prohibitorium, locum
habet extra territorium inter subditos, siue prohibitio sit in rem, siue in personam. *Menoch. lib.
2. præsumpt. 2. num. 11. Grauett. cons. 271. nu. 4.
vers. secus esset &c.* vbi dicit, quod si statutum
simpliciter loquitur, aut disponit respectu rei
prohibendo simpliciter, nè alienetur, tunc afficit rem, vbicumque fiat contractus, aut alienatio, etiam extra territorium.

4 Limitatur 2. vbi statutum concernit diminutionem status, vt si ex statuto quis efficiatur infamis ob aliquod delictum. *Bart. in l. 1. nu. 49. &
seq. C. de Sum. Trin. Bald. ibid. nu. 26.* vbi dicit,
5 quod si sententia respicit diminutionem status,
pœna imposita in vno loco, habet effectum vbique: quia pœnę, quæ respiciunt status diminutionem, infliguntur in personam, & ipsam personam sequuntur, sicut lepra leprosum; quemadmodum excommunicatus, suspensus, inter-
6 dictus, vel irregularis in vno loco, vbique dicitur, & est excommunicatus, suspensus &c. *cap.
quisquis. 4. q. 5. vide Iordan. Elucubr. diuers. lib.
8. tit. 1. de constit. num. 75.* vbi dicit, hoc proce-
7 dere, quando subditus incurrisset censuram, vel
alias pœnas diminutiuas status, ante egressum à
iurisdictione, & diœcesi; vnde si subditus delictum sub censura ab Episcopo prohibitum commiserit extra diœcesim, non ligatur censura. *cap.
vt animarum. de Constit. in 6.*

8 Limitatur 3. in statuto prohibente donationes
sine certis solemnitatibus: huiusmodi enim statutum trahitur ad subditum vbique donantem.
*secundùm Gratian. decis. March. 28. num. 13. &
dec. 102. num. 2.* sed contraria sententia videtur
verior, quam sequuta fuit *Rota coram Card. Seraph. decis. 746. num. 2. & seq.* vbi, quod solemnitas statuti Vrbis non requiritur in actu, qui fit
in alia Ciuitate.

9 Limitatur 4. in statuto habilitante personam:
tunc enim trahitur etiam extra territorium; ratio est, quia ius habilitationis respicit personam, ipsamque qualificat, idest habilitat vbicunque locorum. *Bald. in l. 1. n. 13. & seq. C. de Sum.
10 Trin.* vbi dicit, quod si statutum disponat, vt

filiusfam. possit testati, poterit talis filiusfam. etiam extra territorium validè testamentum condere saltem respectu bonorum, quæ sunt intra territorium statuentium, cum iste actus sit hominis priuati, in quo non consideratur territorium, nisi ratio legis territorium ponderet; nullum enim in hoc casu est præiudicium alterius territorij, si subditus statuto in alieno territorio de rebus in territorio statuentium sitis disponat. *vt d. Achill. dec. 2. de Constit. Put. dec. 365. lib. 3. Card. Seraph. decis. 746. num. 1. & seq.*

11 idem dicendum, si Romanus maior 20. annis, licèt minor 25. contraheret Perusiæ: quia tunc nulla opus esset solemnitate adhiberi solita in contractibus minorum: Statutum enim Vrbis *lib. 1. cap. 47.* vbi cauetur, quod maior 20. annorum habeatur ac si esset maior 25. habilitat personam, & ideò trahitur etiam extra territorium. *vt resoluit Rot. coram Card. Seraph. dec. 746. n. 2. & seq. Put. dec. 365. lib. 3.* vbi, quod in tali casu in iudicio extra territorium statuentium moto, non est deputandus Curator, præsertim si talis minor, dum existeret in territorio statuentium, dedisset mandatum ad litigandum, quia ille locus est attendendus. *Comitul. dec. 56. num. 7.* vbi subijcit, quod statutum Vrbis *d. lib. 1. cap. 47.* non habet locum quoad bona extra territorium.

12 An verò statutum inhabilitans personam trahatur etiam extra territorium? affirmat *Bart. in l. si quis pro eo. num. 11. ff. de fideiuss. & in l. 1. num. 32. C. de Sum. Trin. Achill. decis. 2. num. 3. de Const. Buratt. decis. 27. num. 4. Rot. decis. 103. num. 19. par. 2. Diuers. & dec. 238. num. 1. & seq. par. 6. recent. Alex. cons. 41. num. 7. & seq. lib. 5. Ruin. cons. 201. num. 8. lib. 1. Crauet. consil. 271. nu. 3. vers. quinto igitur &c. Pic. ad statut. Vrb. glos. 2. num. 51.*

Hæc tamen conclusio ità intelligi debet, vt statutum possit quidem inhabilitare personam subditam, quocunque in loco reperiatur, in illis actibus, qui personæ principaliter hærent, nec extra illam exercentur, vt in obligationibus, depositionibus, pœnis personalibus, & similibus: non autem respectu actuum, quorum effectus principaliter oritur in rebus, & ipsas afficit; & ideò si bona extra territorium existant, ad ea statutum non extenditur. *vt declarauit Rota coram Merlin. dec. 353. nu. 225. & seq. Bellon. decis. 93. num. 3. Rolan. consil. 80. num. 32. lib. 4.* nec mirum hoc videtur: quia tutor etiam datus in vno loco, est tutor in alio loco, quia tutor datur personæ. *Bald. in l. 1. C. vbi petan. tut.* è contra datus in vno loco, non est curator in alio loco, quia curator datur principaliter bonis. *Bart. in l. pupillo. ff. de Tutor. & Curat. vide Crauett. cons. 201. nu. 15.* vbi, quod valet datio Curatoris facta adulto etiam forensi pro bonis sitis in territorio Iudicis dantis curatorem.

Item supradicta conclusio intelligi debet, vt statutum possit inhabilitare suum subditum quoad bona sita in territorio ipsius statuti. *Rot. dec. 304. nu. 3. par. 1. Diuers. Card. Millin. decis. 146. num. 5. & ità intelligenda est decis. 828. num. 14. & 15. apud Merlin.* vbi dicit, quod si statutum inhabilitet matrem ad testandum in præiudicium filiorum, semper ligat matrem, quocunque ipsa vadat, etiamsi extra locum statuti disponat. *latè Thesaur. qq. for. lib. 2. q. 8. nu. 14.* subdens, quod

13 inhabilitas per statutum inducta non operatur, si persona tempore contractus non sit subdita, & in eam neque ratione loci, neque ratione bonorum statuentes iurisdictionem exercere nequeant. *Ciriac. contr. 10. n. 70. & 71. lib. 1. & contr. 252. num. 26. & seq. libr. 2. Gratian. discept. for. cap. 886. num. 13.* vbi, quod si subditus statuentibus mutauerit domicilium, & illud transtulerit de loco subdito ad alium locum, cessaret inhabilitas inducta per statutum prioris domicilij, *Cephal. cons. 171. num. 24. vers. postremo &c. Hond. cons. 10. num. 26. lib. 2. Crauett. cons. 201. nu. 15. & cons. 271. num. 4. vers. secus esset &c.*

14 Obseruа tamen, quod si statutum respiciat principaliter formam, & solemnitates contractus, secundariò personam, vt si principaliter prohibeat, nè contractus fiat, nisi seruata certa forma, & solemnitate, tunc non traheretur extra territorium. *Coccin. decis. 116. num. 2. & dec. 113. num. 2. Buratt. decis. 27. num. 2. & seq. Merlin. decis. 601. num. 3.* vbi dicit, quod si statutum non arctet personam, nec eam inhabilitet præcisè, sed solum det formam, & præscribat solemnitates in contractibus seruandas, tunc non solemnitates statuti, cui subsunt contrahentes, sunt adhibendæ, sed attendi debent solemnitates requisitæ à statuto illius loci, in quo celebratur contractus. *latè Crauett. cons. 271. num. 3. & seq. quicquid dicat Menoch. libr. 2. præsumpt. 2. num. 9.*

15 Obserua 2. quod quando verba dubia statuti sunt concepta in personam respectu ipsius personæ, quam statutum inhabilitat, & prohibitio est odiosa, tunc non præsumitur, quod statuentes voluerint ligare ciuem contrahentem, vel disponentem extra territorium: vt si statutum disponat, quod filia non succedat, vel quod uxor testari non possit sine consensu mariti, vel quod testamentum, seu aliud instrumentum non conficiatur ab alio, quàm à Notario ipsius Ciuitatis sub pœna nullitatis; huiusmodi enim statutum vti odiosum non ligaret subditos extra territorium. *vt d. Corn. cons. 232. num. 4. & 6. lib. 4. & cons. 241. num. 6. lib. 2. Crauett. cons. 467. nu. 5. Dec. cons. 314. num. 6. & alij apud Menoch. lib. 2. præsumpt. 2. num. 10. Roman. consil. 39. num. 1. & seq.*

16 Limitatur 5. vbi statutum disponit expressè de subdito, seu Ciue, extra territorium testante, vel delinquente, seu alium actum faciente, tunc enim subiacet et statuto; possunt enim statuentes ligare ciues etiam extra territorium actum conficientes. *Bart. in l. 1. num. 48. C. de Sum. Trin. Bald. ibid. num. 23. Rol. cons. 80. nu. 32. lib. 4. Surd. dec. 197. num. 6. 7. & 9. & decis. 329. num. 1. & seq.* vbi dicit, quod si statutum loquatur de ciue, intelligi debet de ciue originario, non de ciue ex priuilegio. *Gratian. discep. for. cap. 709. num. 16. & cap. 253. Menoch. lib. 2. præsumpt. 2. num. 5. & seq.*

17 Limitatur 6. ratione rei sitæ in diœcesi, vt accidit in non residente: nam si statutum inducat ob hanc causam priuationem, siue alias pœnas, afficit clericos manentes etiam extra diœcesim. *vt post Feder. de Sen. cons. 182. & alios trad. Iordan. elucubr. diuers. lib. 8. tit. 1. de Constit. n. 78. et seq.*

et seq. vbi, quod ſtatutum, vel ſententia exten-
ditur etiam ad beneficia alibi ſita, ſi de illis in
ſententia, vel ſtatuto ſpecialis mentio fiat,
18 quemadmodum poteſt interponi decretum de
rebus, quæ non ſunt in territorio, ratione per-
ſonæ ſubiectæ. *Gratian. diſcept. for. cap. 389. nu.
22. et ſeq.* vbi dicit, quod iudex ſimpliciter de-
cernens immiſſionem, cenſetur quidem ſe re-
ſtringere ad bona tantùm ſui territorij; poteſt
tamen, ſi velit, ſuam ſententiam extendere ad
bona etiam extra territorium, ſi id exprimat: li-
cet executio talis ſententiæ, vel decreti fieri de-
beat ab Epiſcopo, ſeu Iudice eius loci, in quo
beneficium, vel bona reperiuntur. *iuxta textum
in cap. poſtulaſti. vbi DD. de for. comp. et in l. à
Diuo Pio. §. 1. ff. de re iud.* quod quidem proce-
19 dit in priuatione, quam de nouo inducit ſtatu-
tum, vel ſententia; ſecus in priuatione inducta
à iure: hęc enim extenditur ad beneficia vbicun-
que ſita, etiamſi de ijs ſpecialis mentio in ſen-
tentia non fiat. *vt rectè aduertit Iordan. loc. cit.
num. 80. vide Bart. in l. relegatorum. §. interdi-
cere. num. 2. ff. de Interd. & releg. Gratian. cap.
389. num. 44. et cap. 120. num. 85.* vbi addit, quod
quarta bonorum mariti, quæ à iure deſertur vxo-
ri viduæ, debetur de omnibus bonis ipſius viri,
etiam in alio territorio ſitis. *de quo latè diximus
in tract. de Temp. legal. lib. 1. cap. 66.*

20. Limitatur 7. quando ſubditus propter deli-
ctum relegatus fuit in aliquo loco extra ipſum
territorium ſtatuentium, & prohibitus ſub certa
pœna, nè tranſgrediatur terminum aſſignatum.
*vt poſt Salic. et Felin. obſeruat Iordan. d. lib. 8.
tit. 1. de Conſtit. num. 77.*

21 Limitatur 8. ratione præſumptæ voluntatis ip-
ſius contrahentis, vel teſtantis in loco ſtatuti, ſi
ſtatutum ità declarat voluntatem eius, qui in eo
loco contraxit, vel teſtatus eſt; tunc enim atten-
di debet ipſummet ſtatutum, ſeu conſuetudo lo-
ci, vbi quis commoratus fuit, etiam reſpectu bo-
norum, quæ extra territorium ſtatuentium ſita
ſunt. *Rota in Auximana fideicommiſſi 4. Martij
1630. coram Merlino. in impreſſ. decis. 447. per
tot. et praecipuè num. 13. et 14.* vbi, quod ſtatutum
Vrbis *lib. 1. cap. 142.* diſponens vt filij in condi-
tione poſiti cenſeantur vocati, extenditur etiam
extra territorium ſtatuentium, ſi teſtator in Vr-
be teſtamentum condidit, & diù commoratus
fuit: quia præſumitur cum dicto ſtatuto ſe con-
formaſſe. *vt dixit eadem Rota coram Card. Se-
raphin. dec. 1329. num. 12.* ſimiliter, licèt bona
emphiteotica Eccleſiæ iuxta ſententiam Rotæ
ſtatutis laicorum non ſubiaceant, tamen ſi quis
conducat bona Eccleſiæ pro filijs maſculis, &
fœminis, cenſetur priùs ſtipulaſſe pro maſculis,
& ſolummodò, illis deficientibus, pro fœminis,
ſi ibi extet ſtatutum fęminarum excluſiuum: quia
ſtipulans præſumitur ſe conformaſſe cum dicto
ſtatuto, etiam reſpectu bonorum, quæ ſtatuti
diſpoſitioni non ſubiacent. *Card. Caualer. dec.
583. num. 8. et 9. Merlin. decis. 447. nu. 16. et ſeq.*
vbi, quod maſculi in tali caſu non dicuntur ve-
nire ex diſpoſitione ſtatuti, ſed ex voluntate ſti-
pulantis, ſolumque ex ſtatuto deſumitur latens
voluntas recipientis, qui cenſetur ſe confor-
maſſe cum dicto ſtatuto. *vide Alciat. conſ. 53. nu.
4. et ſeq. lib. 9. Peregr. de fideicom. art. 28. nu. 92.
Menoch. præſumpt. 83. num. 53. lib. 4.* vbi addit,
quod ſi ſtatutum loci prohibeat, ne Eccleſia ſuc-
cedat, quamuis hoc ſtatutum nullius ſit robo-
ris, tamen præſumitur, teſtatorem voluiſſe ex-
cludere Eccleſiam, quæ in tali caſu non dicitur
excludi diſpoſitione ſtatuti, ſed voluntate teſta-
toris.

22 Limitatur 9. in pecunia, & mobilibus, quæ à
defuncto poſſidebantur extra territorium, ani-
mo remittendi in patriam: nam in iſtis ſeruanda
ſunt ſtatuta loci, vbi is deceſſit, de cuius ſuc-
ceſſione contenditur. *Magon. decis. Flor. 107.
num. 8. Surd. conſ. 343. num. 18. et conſil. 346. per
tot. et alij apud Theſaur. qq. for. lib. 2. q. 5. n. 14.*
vbi dicit, quod in huiuſmodi bonis inſpicitur
animus, & deſtinatio.

SVMMARIVM.

23 *Quando mulieres poſſint ſe ſe obligare abſque ſo-
lemnitatibus.*

24 *Mulieres non tenentur ſeruare ſolemnitates ori-
ginis, vel domicilij, ſed loci contractus: limi-
tatur num. ſeq.*

25 *Quid ſi ſtatutum originis, vel domicilij expreſsè
præcipiat, vt ſeruentur ſolemnitates etiam ex-
tra territorium.*

26 *In omnibus ferè locis adſunt ſtatuta, nè mulie-
res, et minores contrahant ſine conſenſu proxi-
miorum.*

*Quid agere debeat Iudex, ſi proximiores ſuum
conſenſum præſtare recuſent. ibidem, et num.
ſeq.*

27 *Aſſerenti, non extitiſſe conſanguineos tempore
contractus, qui poſſent conſentire, probandi
onus incumbit.*

28 *Statutum requirens conſenſum conſanguineo-
rum, excludit fœminas, et alios, qui ex eodem
ſtatuto inhabilitantur.*

29 *An tempore peſtis mulier, et minor contrahere
poſſint abſque ſolemnitatibus ſtatuti.*

Quæſtio II.

An, et quando mulieres contrahere poſſint abſque ſolemnitatibus ſtatuti.

23 REſp. quod ſi in loco, vbi mulieres contra-
hunt, nullum adſit ſtatutum mandans, vt
certæ ſeruentur ſolemnitates in earum contra-
ctibus, ſi quidem maiores ſint 25. annis, pote-
runt ſecundùm ius commune liberè contrahere,
& ſe obligare, etiamſi in loco originis, vel do-
micilij nequeant ſe ſine certis ſolemnitatibus
obligare, cum non teneantur ſeruare ſolemni-
24 tates ſtatuti originis, vel domicilij, ſed loci
contractus. *l. 2. vbi gloſ. C. ad Velleian. l. ſed ſi
eum. l. aliquando. l. nec intereſt. l. debitrix. ff.
eod. tit. Merlin. decis. 601. num. 13. Caputaq. dec.
283. par. 1. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 124. nu.
15. latè Pic. ad ſtatut. Vrb. 151. lib. 1. gloſ. 2. nu.
51. et alij apud Ciarlin. contr. for. cap. 121. n. 21.
25 et ſeq. lib. 2.* niſi ſtatutum originis, vel domici-
lij expreſsè præcipiat, vt ſeruentur ſolemnitates
etiam extra territorium: poſſunt enim ſtatuen-
tes ligare ſuos ſubditos nominatim ad ſic con-
tra-

trahendum etiam extra territotium, præsertim circa res in territorio existentes. *vt supra diximus num.16.* quia potestas statuendi inter subditos non arctatur territorio. *l. fin. ff. de decret. ab ord. facien. Bald. in l. extra. num. 2. in fin. lib. 1. Ruin. conf. 39. n. 16. in fin. lib. 1. Gabr. commun. conclus. lib. 6. tit. de statut. conclus. 8. nu. 4. Gratian. discept. forens. cap. 253. num. 16.*

26 Verum quia in omnibus fere locis adsunt statuta prohibentia, nè mulieres, & minores contrahant sine consensu proximiorum, videndum est, quid agere debeat Iudex, si proximiores suum consensum præstare recusent,

Et quidem si Iudex cognouerit, proximiores ex iusta causa contradicere, debet minori, vel mulieri prohibere, nè contrahant: & si contraherent spreto præcepto, contractus esset nullus. *Honded. conf. 32. nu. 96. lib. 1. Pic. ad statut. Vrb. lib. 1. cap. 151. glos. 19. nu. 10. et seq. Mantic. dec. 238. num. 9.*

Si verò absque iusta causa contradicant, poeest Iudex eos compellere. *Corn. conf. 167. num. 2. vol. 2. Mantic. d. decis. 238. num. 9. Rot. apud Pic. decis. 24. num. 15.* vel potest alios proximiores in gradu adhibere; & si alij proximiores in gradu non extent, poterit admittere coniunctos remotiores; & si nullus coniunctus reperiatur, seu citatus non compareat, deputari debet Curator loco illorum, vel ipse Iudex poterit coniunctorum consensum supplete, ac minores, & mulieres ad liberè contrahendum admittere. *secundùm Bald. in l. vidua. num. 3. C. de Nupt. Bart. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. nu. 2. et seq. ff. solut. matr. Plot. de in lit. iur. §. 7. num. 37. Caualcan. de Tutor. et curat. num. 138.* vbi, quod potest minor sine propinquorum consensu contrahere cum solo Iudicis decreto, si propinquiores omnes habiles ad consentiendum suerint vocati, & citati, & consentire recusent. *Mantic. d. decis. 238. num. 9. Corn. d. consil. 167. num. 2. vol. 2. Natt. conf. 1. num. 181. et seq. lib. 2.* vbi, quod si statutum requirit consensum proximiorum, & Iudicis, & proximi nolint consentire, solus consensus Iudicis non sufficeret ob defectum proximiorum recusantium: sed cautela est, vt adhibeatur vnus Iudex ad interponendum suum decretum, seu consensum, & alius Iudex, qui suppleat defectum propinquorum recusantium sine iusta causa consentire, vel alij consanguinei in tali casu erunt adhibendi. *vt supra. Menoch. de Arbit. Iud. cas. 211. nu. 7. et seq.* vbi dicit, quod Iudicis arbitrio relinquitur, quę sit iusta, vel iniusta causa contradictionis consanguineorum. *latè Pic. ad statut. Vrb. lib. 1. cap. 151. d. glos. 19. nu. 10. et seq.* vbi obseruat, quod in Vrbe si coniuncti proximiores recusent, & causa recusationis sit iniusta, tunc facta mentione de illorum recusatione absque rationabili causa, loco illorum alij proximiores in gradu adhibentur: & in eorum defectu admittitur curator; si verò coniuncti citati nolunt comparere, registrata in instrumento citatione, proceditur vt supra absque alia interlocutione, causam esse, vel non esse iustam. *Rota in Romana Societatis officij 13. Febr. 1606. coram Litta. et in Terracinen. molendini 2. Maij 1608. coram Cardin. Caualer. vide Ruin. conf. 126. num. 1. in fin. lib. 2.*

27 *Grauett. conf. 80. nu. 14. lib. 1.* vbi, quod asserenti, non extitisse consanguineos tempore contractus, qui possent consentire, probandi onus incumbit. *Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. num. 202. et seq. Gabr. commun. conclus. lib. 6. tit. de verbor. signif. conclus. 6. num. 52.* Vbi, quod

28 statutum requirens consensum proximiorum, excludit fœminas, & alios, qui ex eodem statuto inhabilitantur; quia cum in contractu proprio inhabiles sint, censentur etiam inhabiles ad præstandum consensum in contractu per aliam mulierem, vel minorem celebrando; secus si statutum requireret præsentiam proximiorum: quia tunc admitterentur etiam fœminæ. *secundùm Socin. iun. conf. 41. num. 14. vol. 1. quem refert. et sequitur Gabr. loco cit. num. 53.*

29 Vddit *Menoch. de Arbitr. Iud. d. cas. 215. n. 52.* quod tempore pestis mulier, & minor sine consanguineorum consensu contrahere possunt, modò pestis tam acerbe sæuiat, vt impossibile penè sit, consanguineos adhibere,

S V M M A R I V M.

30 *In contractibus inter mulieres, seu minores, et Ecclesiam non sunt necessaria solemnitates statuti loci, vbi contractus celebratur.*

31 *An sint necessaria solemnitates statuti, quando minor cum alio minore, vel muliere contrahit.*

32 *An valida sit obligatio mulieris, vel minoris ex causa dotis, non seruata solemnitate statuti, et num. 47. et 49.*

33 *An, et quando frater teneatur alere, et dotare sororem.*

34 *Filius tenetur matrem alere, sed non dotare.*

35 *Filia, quando habet aliunde ex quo se alat, non potest alimenta petere à patre.*

36 *An pater teneatur dotare filiam diuitem.*

37 *Pater tenetur relinquere legitimam etiam filijs diuitibus.*

38 *Pater naturalis tantùm, filiam alere tenetur, non autem dotare.*

39 *Mater tenetur dotare filiam in subsidium.*

40 *Mater pro communi filia dotanda potest cum viro se obligare.*

41 *Dos à matre profecta, non reuertitur ad matrem superstitem, etiamsi filia prædecedat.*
Item non imputatur in legitimam debitam nepti in bonis Auia. ibidem.

42 *Dos data à patre, prædecedente filia ad patrem reuertitur.*

43 *Bona dotalia, si proueniunt ad nepotes, imputantur in legitimam: limitatur nu. 45.*

44 *Pater constituendo dotem, potest apponere pactum, vt prædefuncta filia, dos ad ipsum dotantem reuertatur, non obstante consuetudine, secundum quam dos non reuertitur ad patrem.*

45 *Si pater stipulatus fuerit, dotem reddi soli filia, tunc nepotes non computant illam sibi in legitimam.*

46 *Si minor ex causa necessaria constituens dotem, in ea assignatione lædatur, restituendus est quoad excessum.*

47 *Quid si mulier, quæ dotem promisit, ex tali promissione remaneret indotata.*

48 *Quando rescindatur obligatio mulieris facta pro viro.*

49 Mu-

49 *Mulier nupta sine dote, si postea dotem marito constituat, tenetur seruare solemnitatem statuti.*

50 *Quando agitur inter aquè priuilegiatos, potior est causa illius, qui agit de damno vitando, et conuenitur.*

51 *Quando vterque tractat de damno vitando, potior est causa illius, qui conuenitur.*

Quæstio III.

An in contractibus inter mulieres, seu minores, et Ecclesiam, necessaria sint solemnitates statuti loci, vbi contrahunt.

30 AFfirmant *DD. apud Pic. ad statut. Vrb. glos.7.num.81.* sed negatiua sententia, videlicet, quod non sint necessariæ in tali casu, verior est, & ità sensit *Cephal. cons. 109. nu.18. vbi alios refert. Verall. dec.172. num. 9. et decis. 194. par.3. Comitol. decis.99. num.20. Rot. in Romana dotis 29. Maij 1602. coram Ortembergo. et decis. 190. nu.37. et 28. par.6. Recent.*

31 Confirmatur hæc conclusio, quia neque seruandæ necessariò sunt solemnitates statutariæ, quando minor cum alio minore, vel muliere contrahit; priuilegiatus enim contra priuilegiatum priuilegio non vtitur. *Rota in Romana vineæ de Scappuccis 10. Martij. et 18. Aprilis 1578. coram Blanchetto. prout refert Rubeus in singul. tom.2. par.6. circa statutor. interpret. ex Rota Rom. in p. conclus. circa solemnitat. à statut. requisit. etc. num.60. fol. 661.* quamuis contrarium senserit *Alex. consil.129. nu.34. lib.6. Ruin. cons. 97. num.2. lib.5.*

32 Confirmatur 2. quia valida est etiam obligatio minoris, & mulieris ex causa dotis, etiamsi adhibitæ non fuerint solemnitates statuti, præsertim si interueniat iuramentum. *l. si dotare. et l. vlt. ubi DD. C. Ad Velleian. Caputaq. dec. 199. par.3. Comitol. decis.99. num. 18. Rot. decis. 924. num.10. coram Buratto. et in recentior. dec. 365. num.6. et 7. par.4. tom.1. et decis.460. num.12. et 13. par.4. tom.2. et decis.168. num.7. par.7.* quod tamen respectu minoris, siue sit masculus, siue fœmina, procedit, quando ex causa necessaria dotem constituit, veluti si ad id cogi poterat ex dispositione legis, vel hominis; secus si ex causa voluntaria; quia de iure non reperitur causa dotis specialiter in hoc priuilegiata, vt minor possit pro illa se obligare. *ut obseruant Doctores communiter;* quemadmodum respectu mulieris intelligitur, dummodò sit maior: tunc enim pro dote etiam voluntaria potest se obligare, cum in hoc casu dos sit in iure specialiter priuilegiata, vt pro illa mulier se obligare possit. *ut in d. l. si dotare. et l. ult. C. Ad Velleian. l. promittendo. ff. de Iur. dot. ita Dec. in l.1. num.8. uers. ex quo infert. ff. de Reg. Iur. Rip. in repet. l.1. num.15. ff. solut. matrim. Gabr. de legib. et constit. conclus. 1. in fin. Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. glos. 14. num.96. et seq. Pic. ad statut. Vrb. lib.1. cap.151. glos.7. num.257. et seq. Theodos. Rub. loc. cit. nu. 56. et seq. fol.661. Gozad. cons. 97. num. 7. Socin. iun. cons.12, num.14. lib.2. Hond. cons.18. nu.57. lib.1. Surd. decis.164. num. 2. et decis. 187. nu.4. Osasc. decis.135. nu.3. Vinc. de Franch. decis.219. num.4. Put. decis.160. num.1. lib.3. Mellin. decis. 76. Caputaq. decis. 199. num.2. par. 3. Rot. apud Paeis. de Salu. interd. decis.289. num.29. et in recent. decis.692. par.4. tom.3. et decis. 168. num.7. et decis.241. nu.15. et seq. par.7. et dec. 190. nu.2. et seq. par.8.*

Limita, vt hæc conclusio non procedat in terminis statuti Vrbis *lib.1. cap.151.* requirentis solemnitates in obligationibus minorum, & mulierum, cum verba dicti statuti sint generalia, vniuersalia, prægnantia, geminata, & apta comprehendere etiam causam dotis: idemque dicendum de alijs similibus statutis. *secundum Crauett. cons.294. num.1. uers. uidemus etiam etc. et alios. quos refert, et sequitur Pic. ad statut. Vrb. d. cap.151. glos.7. nu.258.*

Contrarium tamen sentiunt *alij apud Galganet. ad d. statut. uers. item 21. procedere non credimus etc. et pluries resoluit Rot. decis.557. et 558. par.1. Diuers. et dec.461. num.11. par. 1. Recent. et in Toletana pecuniaria 26. Ianuar. 1590. coram Comitulo. et in Romana dotis 29. Maij 1602. coram Ortembergo. et in Romana census 8. Aprilis 1633. coram Merlino, quæ est decis. 190. num.29. et seq. par. 6. Recent. ubi alia decisiones allegantur. Theodos. Rub. in singular. tom.2. par.6. circa statutor. interpret. in 1. conclus. circa solemnit. à statut. requisit. in contract. min. et mulier. nu.61. fol.661.* quemadmodum possunt minor, & mulier se se obligare absque solemnitatibus statuti, ex causa pia, vt pro liberando à carceribus viro, patre, matre, filio, fratre, & quouis alio coniuncto. *ut d. idem Pic. loco cit. d. glos.7. nu. 283. et seq.*

33 Notandum est etiam, quod frater tenetur dotare sororem in subsidium, quando mater, vel pater, aut alij ascendentes egestate laborant, dummodò ipse in eadem paupertate non sit. *Berg. quæst. familiar. cap. 113. num.6.* vbi id ampliat, etiamsi soror monasterium ingredi velit. *Crot. in repet. l. 1. num.91. ff. solut. matr.* vbi dicat, quod si pater iustè exhæredauit filiam, ità vt nihil possit consequi ex bonis paternis, adhuc frater tenetur dotare sororem inopem. *Honded. cons. 18. num.32. tom.1. Gratian. discept. for. cap. 65. n.2. Benincas. de Pauper. q.8. nu.3. special. in contract. num.19. Natt. cons. 173. et 658.* vbi, quod frater ità demum cogitur dotare sororem, si soror valdè egeat, & frater valde abundet. *Rot. decis. 245. num.3. et seq. par.6. Recent. Cocin. dec. 77. nu.3. Vincen. de Franch. dec.87. num.12. Afflict. decis. 371. num.3. Boer. dec.129. num. 7. Thesaur. dec. 192. num.7. et alij, quos refert; et sequitur Rub. in annot. ad decis.460. num.1. et seq. par.4. tom.2. Recent. Surd. in tract. de Alim. tit.5. q. 23. n.11. et seq.* vbi, quod ad id tenetur etiam frater Clericus, etiam ex reditibus Ecclesiæ, vel beneficiorum, si bona patrimonialia non sufficiant; hoc enim casu Clericus reditus ecclesiasticos non dicitur expendere in prophanos vsus; quia dos, & pia causa æquiparantur. *cap. peruenit. de Arbitr. cap. ult. de sent. et re iud. Bald. in l. legatum. C. de Condit. inser. Mantic. decis.233. num.9.* quod quidem procedit, quando soror est vtrinque coniuncta, vel consanguinea; secus si esset tantùm vterina. *l. cum plures. §. fin. ff. de Admin. Tut.*

Tut. ibi. sed non dabit dotem sorori pupilli, alio
Patre nata. etiamsi aliter ea nubere non possit.
glos. communiter recepta in l. non omni. uer. nul-
la. C. eod. tit. Guid. Pap. decis. 439. in fin. vbi di-
cit, quod frater tenetur alere sororem inopem,
& eam etiam dotare, si sit soror ex parte patris,
secus si ex alio patre, licèt ex eadem matre. Pi-
nell. in l. 1. C. de bon. mater. p. 3. num. 101. Soarez
recept. senten. litt. f. in uer. Frater. num. 338. &
seq. Rot. decis. 137. num. 19. par. 6. Recent. quam-
nis enim frater teneatur alere sororem inopem
etiam vterinam. l. 1. §. 1. ff. de Tutel. & ration.
distra. l. qui filium. ff. ubi pupill. educ. deb. l. tu-
tor secundùm dignitatem. §. in soluendis. ff. de
Admin. Tut. non tamen ex hoc infertur, quod
tenetur illam etiam dotare: nam argumentum
de alimentis ad dotem, procedit, quando con-
trarium in iure non reperitur dispositum, secus
si ius aliter disponat, vt in hoc casu disponit. d.
textus in l. cum plures. §. fin. ff. de Admin. Tut.
& latè probat Rub. in annot. ad d. decis. 460. nu.
64. & seq. Osasc. dec. 124. num. 15. vbi etiam ob-
34 seruat, quod licèt filius teneatur alere matrem.
l. 1. C. de Alen. lib. l. si quis à liberis. ff. de liber.
agnosc. non tamen eam cogitur dotare. Surd. de
Alim. d. tit. 1. q. 28. num. 9. & 10. Peregrin. de
fideicom. art. 42. nu. 87. Gratian. discept. for. cap.
832. num. 33. item filia, quando habet aliunde,
35 ex quo se alat, non potest alimenta petere à pa-
tre. d. l. si quis à liberis. §. solent Iudices. uers.
36 alimenta. & tamen filiam diuitem, quæ habet
aliunde, ex quo se dotare possit, pater dotare
cogitur. l. fin. ubi glos. & DD. C. de dot. promiss.
Alex. cons. 7. num. 10. in fin. lib. 2. & consil. 169.
num. 4. lib. 7. Paris. cons. 29. num. 60. & 61. lib. 3.
Socin. iun. cons. 79. num. 109. lib. 3. Rip. in l. dotis
causa. nu. 54. ff. solut. matr. & alij communiter.
contra Bart. in l. mulier. §. cum proponeretur. nu.
37 3. ff. ad Trebell. quemadmodum pater tenetur
relinquere legitimam etiam filijs diuitibus. Rot.
decis. 62. num. 40. par. 5. recent. similiter pater
38 naturalis tantùm, filiam alere tenetur, non au-
tem dotare. auth. licèt. C. de natural. liber. Osasc.
d. decis. 124. num. 15.

39 Notandum 2. quod mater similiter tenetur
dotare filiam in subsidium ob inopiam patris, &
dum dotat, censetur donare, & habetur in hoc
tamquam extraneus dotans, ad quem amplius
dos non reuertitur, sed liberè dicitur translata,
nisi contraria stipulatio intercesserit, l. un. §. ac-
cedit. C. de rei uxor. act. Bart. in l. fin. num. 3. C.
de Iur. dot. Hond. consil. 91. num. 78. & seq. lib. 1.
Rot. decis. 692. num. 8. & 9. par. 4. tom. 3. Recent.
40 vbi, quod mater pro communi filia dotanda po-
test cum viro se obligare, vnde huiusmodi dos
41 à matre profecta, cum perfectè, & irreuocabi-
liter acquiratur filiæ, nec reuertatur ad matrem
superstitem, etiamsi filia prædecedat, non impu-
tatur in legitimam debitam nepti in bonis Auiæ.
Merlin. decis. 433. nu. 5. & seq. secus esset, quan-
42 do dos datur à Patre, ipsaque filia prædecedit:
hoc enim casu dos reuertitur ad patrem, vt illa
patri sit solatium filiæ amissæ, nè & filiam, & do-
tem amiserit. l. dos à patre profecta. C. solut. ma-
43 trim. & ideò si postea hæc bona dotalia proue-
niunt ad nepotes, dicuntur prouenisse ex iudi-
cio, & prouidentia Aui, & sic tamquam profecti-
tia imputantur in legitimam. l. scimus. §. reple-
tionem. C. de Inoff. testament. idemque procedit
etiam in terminis consuetudinis, secundùm quam
dos non reuertitur ad patrem, quando filia præ-
decedit superstitibus liberis: quia hæc consue-
tudo interpretatur solummodò voluntatem pa-
tris dotantis, vt ipse scilicet vsque tunc consen-
serit, dotem remanere penes nepotes suos, si
contigerit, filiam dotatam prædecedere super-
stitibus liberis; & propterea hæc acquisitio ne-
potum referenda est Auo, & illius liberalitati,
ità à consuetudine interpretatæ, non autem con-
suetudini interpretanti; quod ex eo etiam con-
stat, quia pater constituendo dotem, potest ap-
44 ponere pactū, vt prædefuncta filia dos ipsa ne-
quaquam remaneat penes liberos, sed ad ipsum
patrem dotantem reuertatur. Bart. in l. post do-
tem q. 5. num. 29. ff. solut. matrim. Capic. decis.
176. num. 24. & 25. subdens, quod si pater stipu-
45 latus esset, dotem reddi soli filiæ, tunc filij eius
non computant illam sibi in legitimam. Thesaur.
decis. 237. nu. 3. & 4. ubi de communi. Giouagnon.
consil. 92. nu. 1. & seq. lib. 1. Gratian. discept. for.
cap. 556. nu. 36. Coccin. decis. 111. nu. 12. Merlin.
d. decis. 433. nu. 8. & seq.

46 Notandum 3. quod si minor ex causa necessa-
ria constituens dotem, in ea assignatione læda-
tur, restituendus est quoad excessum non obstan-
te iuramento, à quo absoluendus est. vt notatur
in l. 1. C. si aduers. dot. vbi quod hæc exceptio
competit etiam hæredi. Natt. consil. 173. num. 1.
& cons. 658. num. 2. & seq. Card. Millin. dec. 76.
Honded. cons. 18. à num. 34. lib. 1. Rub. ad d. dec.
460. n. 219. & seq. par. 4. tom. 2. Recent. vbi dicit,
quod in hoc aduerti debet, an suppetant facul-
tates, & an vir tanta dote dignus sit.

47 Notandum 4. quod licèt mulier constituens
dotem, si maior sit, validè se obliget etiam ex
causa voluntaria sine solemnitatibus statuti. vt
supra diximus. & notat etiam Paul. Rub. ad d.
decis. 460. nu. 228. par. 4. tom. 2. Recent. id tamen
intelligitur, dummodò ex tali promissione non
remaneat penitus indotata. Rot. decis. 365. nu. 7.
par. 4. tom. 1. Recent. quo casu non obligaretur
iuramento. Abb. cons. 8. nu. 6. par. 2. Duran. dec.
141. num. 6. Rot. decis. 304. num. 5. par. 4. tom. 2.
recent. vnde obligatio subsisteret, quando mu-
lieri se ità obliganti remaneret saltem dimidia
pars dotis. iuxta celebrem decisionem Thesaur.
223. num. 13. Rot. decis. 304. num. 5. & 6. par. 4.
tom. 2. Recent. Duran. decis. 141. nu. 7. vbi etiam
48 obseruat, quod ad effectum inualidandi obli-
gationem mulieris factam pro viro, probari de-
bet, quod de tempore obligationis maritus non
habuerit bona, quæ sufficerent pro restitutione
medietatis dotis. Buratt. dec. 783. num. 2.

49 Notandum 5. quod mulier nupta sine dote, si
postea dotem marito constituat, tenetur seruare
solemnitates statuti, ea potissimum ratione, quia
facit actum sibi præiudicialem, priuando se do-
minio, & administratione bonorum. Theodos.
Rub. in singular. tom. 2. par. 6. circa statut. in-
terpr. in 1. conclus. circa solemnit. à statut. requi-
sit. num. 59. fol. 661. vbi refert, ità resoluisse Ro-
tam in Sabinen. dotis 18. Iunij 1576. coram Card.
Lancellotto Sen.

50 Notandum 6. quod quando agitur inter æquè
priui-

priuilegiatos, potior est causa illius, qui agit de damno vitando, & conuenitur; is enim tunc rectè opponit de defectu solemnitatum statuti, etiamsi agatur de causa dotis, vel Ecclesiæ. *Rot. in Anconitana dotis 27. Nouembris 1598. coram Card. Lancellotto. et in Bononien. census 17. Martij 1608. coram Card. Marquemontio, prout refert Theod. Rub. loco supra cit. nu. 61. et seq. fol. 661.* vbi etiam dicit, quod quando vterque tra-
51 ctat de damno vitando, potior est causa illius, qui conuenitur. *Rot. decis. 190. nu. 27. et seq. par. 6. recent. vbi alia decisiones allegantur. Gregor. decis. 473. num. 14. Merlin. decis. 737. num. 22. et seq.*

SVMMARIVM.

52 *Non valet statutum, vel praceptum testatoris de non nubendo in certo loco, uel cum certis personis, sub pœna amissionis bonorum: declaratur, et limitatur num. seq.*

Quando debeatur legatum alicui relictum sub conditione, si non nupserit Titio. ibidem d. num. 52.

53 *Iussus contrahere cum certa persona, oblato lucro, si non contrahat, lucrum amittit.*

54 *Reijcitur conditio à legato, in quo pater reliquit filia centum, si de matris sua consensu nubat.*

55 *Iussa iungi certa persona, oblato emolumento, quid facere debeat, vt emolumentum lucretur, & num. seq.*

56 *Conditio, si nupserit Titio, habetur pro impleta, si mulier ex voluntate patris alteri nupserit.*

Quæstio IV.

An valeat statutum, vel praceptum testatoris de non nubendo in certo loco, vel cum certis personis sub pœna amissionis bonorum.

52 ALij affirmatiuam tuentur sententiam, vt scilicet valeat statutum, vel præceptum huiusmodi quoad incurrendam pœnam, non verò quoad dirimendum matrimonium, quia non tollitur in tali casu facultas nubendi, sed tantùm restringitur, nam in alijs locis, vel cum alijs personis nubere quis posset, vt videtur colligi *ex Genes. cap. 28.* dum Isaac filio suo Iacob præcepit, nè acciperet vxorem de genere Chanaan. *& ex textu in l. hoc modo. & l. cum ità legatum. ff. de Condit. & demonstr. & ità sensit Bart. in l. edicimus. 7. sub n. 2. C. de Mursleg. lib. 11. Mautic. de Coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 18. nu. 3. & tit. 19. num. 9.* vbi etiam obseruat, quod hæc conditio, si non nupserit Titio, hoc habet, vt post mortem Titij legatum relictum censeatur. *Surd. decis. 30. num. 28. & 29. vbi de communi, et alij apud Duran. de Condit. et mod. impossibil. par. 2. c. 3. nu. 46. et seq. Gratian. discept. for. cap. 863. per tot.*

Contraria tamen sententia mihi semper placuit, quia matrimonia non debent obstringi vinculo pœnæ. *l. Titia. ff. de verb. oblig. l. Titio centum. §. 1. ff. de condit. et demonstr. cap. gemma. 29. de Sponsal. Conc. Trident. sess. 24. de refor. matrim. cap. 9.* vnde huiusmodi statutum, seu præceptum Testatoris neque quoad pœnam contrauenientes adstringit. *ut sentiunt magis communiter DD. Abb. in cap. 1. sub num. 8. de Sponsal. Alex. in rubr. ff. solut. matrim. sub nu. 35. et cons. 97. num. 3. vol. 1. Alciat. cons. 1. num. 32. et seq. lib. 2. Clar. §. fin. q. 82. statut. 3. et alij, quos refert, et sequitur Ciriac. contr. 452. nu. 74. et seq.*

Quare si purè data est hæreditas, & postea adempta, si non contrahatur matrimonium ad votum præscriptum à Patre, talis conditio tamquam pœnalis sperni potest, cum ex ea quis reddatur timidior ad matrimonium contrahendum. *l. vxorem. §. hæres, vel legatarius. ff. de leg. 3. Cancer. lib. 3. var. resol. cap. 7. num. 295. et seq. Ciriac. vbi supra. num. 83. et 88.* subdens *nu. 135.* quod si matrimonium sequutum sit consilio, & hortatu eorum, qui in casum contrauentionis vocati sunt, illi proculdubio agere non possent ad priuationem. *arg. l. cum pater. §. libertis. ff. de legat. 2.*

53 Et hoc quidem procedit in præcepto negatiuo, quando scilicet quis prohibitus est contrahere; secus esset in præcepto affirmatiuo, quando videlicet quis iussus est contrahere cum certa persona, oblato lucro; hoc enim casu non contrahendo lucrum amitteret. *d. l. Titio centum. §. 1. ff. de condit. et demon.* nisi per modum pœnæ alicui auferretur legatum, aut hæreditas, si cum certa persona non contraheret, quia tunc inualida esset ea conditio, cum quæuis pœna à matrimonio reijcienda sit. *vt supra diximus;* vnde si quis Sempronium hæredem instituerit ea conditione, vt matrimonium cum Mæuia contraheret, aliàs non contracto matrimonio censeatur hæreditate priuatus, Sempronius adhuc hæreditatem consequeretur, etiamsi matrimonium cum Mæuia non contraxerit, quia huiusmodi hæreditatis priuatio videtur adiecta in pœnam non contracti coniugij: priuatio enim emolumenti iam dati dicitur pœna. *glosa in l. 1. §. si quis propter. uers. per in integrum restitutionem. ff. de itin. actuq. priuat. Dec. in l. 1. sub num. 4. C. de Instit. et substit. et in cap. Ecclesia S. Maria num. 121. de Constit. Thesaur. iun. qu. for. lib. 3. qu. 24. nu. 3.*
54 *et seq.* vbi addit, quod reijcitur conditio à legato, in quo pater reliquit filiæ centum, si de matris suæ consensu, aut arbitratu nuberet. *et ità sentiunt alij, quos refert, et sequitur Ciriac. loco cit. num. 84. 85. et 86.* subdens *nu. 100.* quod
55 iussa iungi certæ personæ, tenetur denunciare illi, an velit secum contrahere matrimonium, antequam alteri nubat: alioquin non lucraretur emolumentum sibi relictum; secus quando iussa est contrahere cum vno ex vniuersa Ciuitate: tunc enim pudori Virginis non conuenit publicare proclama, an aliquis velit eam in vxorem accipere, sed sufficit esse paratam consentire, si requiratur à condigno. *arg. textus in cap. honorantur. 32. q. 2. et in l. si Titius 14. et l. cum ità legatum. 62. ff. de condit. et demonstr.*

56 Vnde non probato, quod fuerit tempestiuè requisita ab aliquo, cui dignè nubere posset, poterit alteri nubere. *l. hoc modo. ff. de condit. et demon. l. cum tale. §. rescriptum est. ff. eod. Thesaur.*

faur. iun. d. q. 24. sub num. 3. Mantic. d. lib. 11. tit. 18. num. 46. vbi subijcit, quod conditio, si nupserit Titio, habetur pro impleta, si ex voluntate Patris alteri nupserit: non enim virginalis pudoris est eligere maritum, sed eius electio parentibus committenda est. *ut in d. cap. honorantur. 32. q. 2. quicquid in contrarium afferat Duran. in d. tract. de condit. & mod. impossibil. par. 2. cap. 3. num. 49. & seq.*

SVMMARIVM.

57 *Statuta locorum regulariter non ligant forenses: limitatur num. 60. et seq.*

58 *Statutum prohibens, nè vir legare possit uxori, uel è contra, non comprehendit uxorem forensem legantem uiro subdito.*

59 *Statutum Vrbis disponens, maiorem 20. annis, censeri maiorem 25. non comprehendit forenses.*

60 *Forenses si contrahunt in loco statuentium, tenentur seruare solemnitatem à statuto inductam: limitatur num. 94.*

61 *Sortiri forum, et ligari statutis, à pari procedunt.*

62 *Quando statutum loci contractus attendi debeat, et quando statutum loci destinatæ solutionis, et num. 68.*

63 *In contractibus attenditur statutum loci, ubi contractus ratificatur.*

64 *Contractus secundùm leges territorij, in quo partes contraxerunt, iudicatur, etiamsi lis in alio loco agatur.*

65 *Quando mensura eius loci adhibenda est, ubi contractus fuit celebratus, et quando eius regionis, in qua prædia sunt sita.*

66 *Solutio monetæ fieri debet secundùm locum contractus.*

67 *Locus contractus dicitur ille, in quo destinatur solutio cambij.*

68 *Contrahens etiam forensis ligatur consuetudine loci contractus.*

69 *Verba contrahentium interpretanda sunt secundùm consuetudinem loci, in quo celebratus est contractus.*

70 *Statutum requirens insinuationem in instrumento donationis, ligat forensem donantem, seu contrahentem in loco ipsius statuti.*

71 *Iudex loci, in quo bona sunt sita, dicitur competens ad effectum interponendi decretum in contractu mulieris, uel minoris super eiusdem bonis.*

72 *In testamentis etiam seruanda est illa solemnitas, quæ reperitur in loco, vbi conduntur.*

73 *Actus etiam à forensi factus contra formam statuti loci, est nullus.*

74 *Solemnitates iuris communis tantùm seruandæ sunt, non autem statuti loci, quando testamentum, seu alius actus conditur in loco exempto: limitatur num. seq.*

75 *Quid si statutum fuerit confirmatum à Papa.*

76 *Statutum ordinatorium comprehendit etiam forensem.*

77 *Statutum, per quod forensis prohibetur acquirere, prohibet etiam subditis, nè in forensem rem alienent.*

78 *Statutum loci ligare potest etiam forensem quoad bona sita in territorio statuentium.*

79 *Quia si verba statuti concepta sint in rem, vel si effectus respicit non personam, sed rem.*

80 *Quando agitur de iure rei, inspicitur statutum loci, vbi res est sita.*

81 *An statutum possit cogere forenses ad soluendum collectam.*

82 *Qui domicilium contraxerunt in loco, subijciuntur statutis eiusdem loci.*

83 *In his, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, statutum ligat etiam forenses.*

85 *Forensis contrahens in loco, an teneatur ad gabellam debitam ex dicto contractu vigore statuti.*

85 *In quo loco solui debeat gabella, quando in vno loco celebratus est contractus, & in alio extat fundus, seu res vendita.*

86 *Quid si contractus celebratur in vno loco, & solutio destinatur in alio.*

87 *Forensis contrahens in fraudem propriæ patriæ, adhuc ligatur statuto eiusdem patriæ, etiamsi contraheret extra territorium, & nu. seq.*

88 *Fraus quomodo probetur.*

89 *Nullitas semper potest allegari à tertio, quando non agitur cum illa persona, in cuius fauorem inducta est nullitas.*

90 *Validum est iudicium vbique locorum factum contra forensem minorem, per statutum suæ Ciuitatis effectum maiorem.*

91 *Solemnitas statuti non requiritur, quando agitur de modica summa.*
Quæ dicatur modica summa. ibidem.

92 *Quid si in loco non extet statutum præscribens mulieribus contrahentibus certam solemnitatem.*

93 *An valeat contractus factus à minore, si ei non fuerit datus Curator.*

94 *An statutum, quando dat certam formam, aut qualitatem contractui, liget forenses.*

Quæstio V.

An, & quando statutum loci liget forenses.

57 RESp. quod statuta locorum regulariter nō ligant forenses, quia isti statuentibus subiecti non sunt. *latè Surd. dec. 197. num. 6. Gratian. discept. for. cap. 824. num. 32. & seq.* vbi loquuntur de statuto habilitante, vel inhabilitante personam. *Rot. decis. 103. nu. 21. par. 2. diuers. & apud Picum decis. 63. num. 17. & in recent. de-*
58 *cis. 160. num. 9. par. 8.* vbi, quod statutum prohibens, nè vir legare possit vxori, & è contra, non comprehendit vxorem forensem legantem marito subdito. *et decis. 294. num. 1. et seq. par. 6.*
59 vbi, quod statutum Vrbis *lib. 1. cap. 47.* disponens, maiorem 20. annis censeri maiorem 25. non comprehendit forenses, nisi fortè constet de eorum habitatione decennali in Vrbe, cum animo perpetuò manendi. *Buratt. decis. 75. Rot. decis. 103. num. 13. par. 2. Diuers. de quo vide Rot. in recent. decis. 119. num. 8. et 9. et decis. 81. nu. 9. par. 7.*
60 Limitatur tamen hæc conclusio, quando forenses contrahunt in loco statuentium: tunc enim tenentur seruare solemnitatem à statuto indu-

inductam, tum quia solemnitas actus pertinet ad iurisdictionem eius, in cuius territorio actus explicatur, tum etiam quia tacitè intelliguntur consentire legibus eius loci, in quo contrahunt. *Bart. in l. cunctos populos. num. 13. C. de Summ. Trin. Bald. conf.* 389. *lib.* 1. *Abb. in cap.* 1. *nu.* 10. *& 11. de Sponf. Rot. decif.* 103. *num.* 22. *par.* 2. *diuerf. & dec.* 294. *nu.* 7. *& feq. par.* 6. *recent. Card. Caualer. decif.* 257. *num.* 2. *& feq. Seraphin. dec.* 1170. *num.* 1. *Rot. apud Cenc. de Cenfib. dec.* 195.
61 *num.* 4. *& decif.* 201. *num.* 2. vbi, quod forenses ligantur statutis loci, vbi contractus fuit celebratus, vel destinata solutio, quia sortiri forum, & ligari statutis, à pari procedunt. *Ferentill. ad Buratt. decif.* 98. *num.* 6. *& feq. Corn. conf.* 205. *num.* 9. *lib.* 3. *Ruin. conf.* 117. *num.* 11. *&*
62 12. *lib.* 5. vbi dicit, quod si quis in vno loco contractum celebret, & solutio alibi destinetur, tunc non statutum loci contractus, sed eius loci, vbi fuit destinata solutio, attendi debet; quia in ijs, quæ oriuntur post contractum propter moram, vel negligentiam attenditur statutum loci solutionis. *latè Coccin. decif.* 133. *num.* 4. *& feq.* vbi dicit, quod in decisorijs seruanda est lex, seu statutum loci contractus quoad ea, quæ respiciunt solemnitatem actus, vel quæ oriuntur secundùm naturam ipsius contractus tempore contractus, & debent adhiberi in contractu, vel impleri tempore contractus; in ijs verò, quæ implenda sunt post contractum in esse productum, in loco ad impletionem destinato, non est consideranda lex, vel consuetudo loci initi contractus, sed destinatæ solutionis; vnde si in loco destinatæ solutionis adsit statutum disponens circa materiam præscriptionis, vt si mandet, quod creditum intra certum terminum exigatur, aliàs debitor molestari amplius non possit, tale statutum afficeret etiam forenses ratione negligentiæ contractæ in loco destinatæ solutionis. *Paul. Rub. in annot. ad decif.* 6. *nu.* 51. 52. *& 53. par.* 3. *Recent. Tiraq. de Retr. lignag. §.* 1. *glof.* 10. *num.* 68. *Duran. decif.* 27. *nu.* 10. *& 11.* vbi dicit, quod
63 in contractibus attenditur statutum loci, vbi contractus ratificatur, non vbi contractus fuit celebratus nulliter, vel vbi nomine ratificantis gestus fuit. *Hoft. in fum. tit. de Refcript. Vant. in tit. de nullit. ex defect. proceff. &c. nu.* 56. *Mant. de Tacit. lib.* 3. *tit.* 14. *num.* 8. *& in fin.* vbi dicit,
64 vbi dicit, quod si lis in alio loco agatur, tamen contractus secundùm leges territorij, in quo partes contraxerunt, iudicatur, etiamsi contrahentes sint exteri. *& tit.* 13. *num.* 14. *& feq. vfque*
65 *ad num.* 58. vbi etiam dicit, quod mensura eius loci adhibenda est, vbi verè contractus est celebratus, si ambo contrahentes sint eius regionis, in qua contractum est, aut in ea soliti sint versari; secus si sint eius regionis, in qua prædia sunt sita: quia tunc verisimilius videtur, eos sensisse de mensura illius regionis, in qua prædia existunt; quod si vnus ex contrahentibus fuerit eius regionis, in qua negotium gestum est, alter illius, in qua prædia sunt sita, vel in quam solutio collata est, ea mensura adhiberi debet, quæ promissori vtilior est: quia in dubio secundùm promissorem interpretamur, & quod minimum est, sequimur. *Cenall. qu.* 733. *num.* 12. vbi, quod
66 etiam solutio monetæ fieri debet secundùm locum contractus. *Gail. de cred. c.* 2. *tit.* 2. *num.* 39.
67 *& tit.* 7. *num.* 1446. vbi, quod locus contractus dicitur ille, in quo destinatur solutio cambij, non autem ille, in quo cambium celebratum fuit. *Coler. de Proceff. execut. par.* 1. *cap.* 3. *num.* 171.
68 *& feq.* vbi dicit, quod contrahens etiam forensis ligatur consuetudine loci contractus, adeò vt secundum illam consuetudinem actus videatur esse celebratus. *Alex. confil.* 44. *num.* 20. *lib.* 5. *et conf.* 37. *num.* 7. *lib.* 2. vbi etiam dicit, quod semper seruari debet statutum loci contractus quoad ea, quæ concernunt litis decisionem, & quæ oriuntur secundùm naturam ipsius contractus, non autem ex mora. *Natt. conf.* 192. *num.* 2. vbi,
69 quod verba contrahentium interpretanda sunt secundùm consuetudinem loci, in quo celebratus est contractus. *Caput. dec.* 283. *par.* 1. *et dec.* 206. *par.* 3. vbi, quod statutum requirens insi-
70 nuationem in instrumento donationis, ligat forensem donantem, seu contrahentem in loco ipsius statuti. *Rimin. conf.* 601. *num.* 11. *Fenzon. ad Statut. Vrb. lib.* 1. *cap.* 149. *num.* 23. vbi, quod donatio facta in Vrbe ab extero, debet insinuari iuxta eiusdem Vrbis statutum. *Achill. de Graff. decif.* 2. *num.* 5. *de conftitut. Gratian. difcept. for. cap.* 525. *num.* 3. *et* 22. *et cap.* 827. *num.* 10. *et cap.* 42. *num.* 39. *et feq. et cap.* 124. *num.* 15. *et feq.* vbi
71 etiam dicit, quod iudex loci, in quo bona sita sunt, dicitur competens ad effectum interponendi decretum in contractu mulieris, vel minoris super eisdem bonis. *Cancer. var. lib.* 1. *cap.* 4.
72 *num.* 91. *et feq.* vbi dicit, quod etiam in testamentis seruanda est illa solemnitas, quæ reperitur in loco, vbi conduntur. *Rolan. conf.* 100. *nu.* 13. *et conf.* 33. *num.* 6. *lib.* 3. vbi dicit, quod actus
73 etiam à forensi factus contra formam statuti loci est nullus: subdens *num.* 18. *cum feq.* quod so-
74 lemnitates iuris communis tantùm seruandæ sunt, non autem statuti loci, quando testamentum, seu alius actus conditur in loco, seu Monasterio exempto, licèt sit intra territorium statuentium. *vt fenfit etiam Natt. confil.* 643. *num.* 6.
75 *et feq.* quod tamen intelligendum est de statuto non confirmato à Papa; secus si à Papa confirmatum fuerit, quia tunc statuti solemnitas seruanda est etiam in loco exempto à iurisdictione statuentium. *vt d. Grat. d. cap.* 124. *num.* 15. *et feq.*
76 *Achill. decif.* 2. *de Conft.* vbi addit, quod statutum ordinatorium comprehendit etiam forensem.
77 Limitatur 2. quando forensis per statutum prohibetur acquirere, quo casu virtute correlationis subditus videtur etiam prohibitus alienare, vel ipsamet res similiter censetur prohibita alienari *Ruin. conf.* 160. *num.* 5. *verf. quin etiam fi prohibitio etc. vol.* 4.
78 Limitatur 3. in bonis sitis in territorio statuentium: in his enim statutum loci ligare potest etiam forenses. *Bart. in l.* 1. *num.* 27. *in* 4. *qu. C. de Sum. Trinit. Bald. conf.* 228. *in fin. lib.* 5. *Mandell. confil.* 370. *num.* 20. *et feq.* vbi dicit, quod
79 etiamsi statutum simpliciter loquatur, comprehenderet forenses, si verba sint in rem concepta; idemque dicendum, etiamsi verba non ità expressè dirigantur in rem, sed in personam, quando scilicet effectus respicit non personam, sed rem, quia tunc perinde est ac si verba essent concepta in

in rem. Crauett. cons.427. num.3. et 7. vbi dicit,
80 quod quando agitur de iure rei, puta de alienando, vel præscribendo, aut modo præscribendi rem, inspicitur statutum loci, vbi sita est res. et cons.467. num.2. vbi, quod in materia successionis inspicitur ius loci, in quo bona sunt sita. Cephal. consil.170. num.21. et cons. 171. num. 24.
81 et seq. vbi, quod statutum potest cogere forenses, seu non subditos ad soluendum collectas pro bonis existentibus in territorio statuentium.

82 Limitatur 4. in forense, qui in loco per decennium habitauit animo perpetuò permanendi, & acquirendi domicilium, vel ibi familiam transtulit, ac bona stabilia emit: tunc enim subijcitur statutis eiusdem loci. latè Rot. decis.172. par.8. recent. vbi etiam, quod Præfectus arcis, scholaris, & Curialis in loco ementes bona, & contrahentes matrimonium, censentur ibi contraxisse domicilium.

83 Limitatur 5. in his, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis: tunc enim statutum ligat etiam forensem. secundùm Bart. in l.t. num. 24. et seq. C. de Sum. Trin.

84 Obserua tamen, quod forensis contrahens in aliquo loco, tenetur ad gabellam debitam ex dicto contractu vigore statutorum illius loci: quia gabella est onus consecutiuum contractus; & ideò sicut sortitur forum ratione contractus, ità etiam ratione gabellæ subijcitur statutis loci. Rimiual. cons. 30. num. 4. vol. 1. Alex. consil.49.
85 num.3. et seq. lib.5. vbi dicit, quod si in vno loco celebratus est contractus venditionis, & in alio loco extat res, vel fundus venditus, gabella solui debet in loco venditionis celebratæ; item si duo contrahant Perusij, & solutio fieri debeat Bononiæ, gabella soluenda erit Perusij, & non Bononiæ. Gratian. discept. for. capit.409. num.41. et seq. et cap.824. num.31. et seq. Cocein. decis.133. num.9.

87 Obserua 2. quod si constaret, contractum fuisse factum à forense in fraudem statuti propriæ patriæ, contrahens ligaretur statuto eiusdem patriæ, etiamsi actus fiat extra territorium. Ruin. cons.160. num.4. vol.4. Bellon. decis. 93. num.3. in fin. Grat. decis. March.28. num.13. et dec.102.
88 num.6. et seq. vbi, quod fraus huiusmodi probatur indicijs, & coniecturis arbitrio Iudicis. Picus in tract. de contract. sin. cert. solemn. non valitar. glos. 2. num. 55. vbi dicit, quod in tali casu contractus erit nullus ac si celebratus fuisset sine solemnitatibus in loco statuti. Caualc. decis.42. num. 35. par.1. Ciriac. contr. 10. nu.82. et seq. lib.1. vbi, quod fraus diceretur probara ad effectum nullitatis inducendæ, quando partes ea de causa tantùm, proficiscuntur in aliud territorium pro celebrando contractu, & statim eo perfecto ad locum statuti reuertuntur. et contr. 252. num.38. et seq. lib.2. vbi addit, quod nulli-
89 tas semper potest allegari à tertio, quando non agitur cum illa persona, in cuius fauorem inducta est nullitas. Paris. cons.99. nu.58. et 59. par.1. Ciarlin. contr. for. cap.121. nu.24. lib.2.

90 Obserua 3. quod validum est iudicium vbique locorum factum contra forensem minorem, per statutum suæ Ciuitatis effectum maiorem. vt d. Achill. de Graff. dec.2. nu.1. et seq. de Constit. per doctrinam Bald. in l. cunctos populos. n. 25. C. de Sum. Trinit. Alex. cons.41. nu.5. vol.5.

91 Obserua 4. quod solemnitates statuti non requiruntur, quando agitur de modica summa. latè Gratian. discept. forens. cap.879. nu.4. et seq. vbi etiam, quod arbitrio Iudicis relinquitur, quæ sit modica summa, inspecta qualitate loci, & personarum.

92 Obserua 5. quod si in loco nullum extet statutum præscribens mulieribus contrahentibus certam solemnitatem, seruandum est ius commune, secundum quod mulier, si est maior, non prohibetur contrahere sine solemnitatibus, prout mares. l.2. vbi glos. in ver. obligauerit. C. ad Velleian. l. sed si eum. l. aliquando. l. nec interest. l. debitrix. ff. eod. tit. Rot. dec.238. nu. 12. et seq. par.6. recent. Buratt. decis.27. num.1. vbi dicit,
93 quod valet etiam contractus factus à minore, si ei non fuerit datus curator, præsertim stante iuramento. per tex. in l.3. C. de in integr. restit. min. l.1. C. de filiofam. min. auth. sacramenta puberum. vbi DD. C. si aduers. vendit. et hanc esse communem dicit Caualer. dec.257. nu.1.

94 Obserua 6. quod quando statutum non inhabilitat simpliciter, & absolutè personam venditoris prohibendo venditionem, aut alienationem, sed solum dat certam formam, aut qualitatem ipsi contractui, vt si disponat, quod volens rem vendere, teneatur prius requirere proximiores, aut vicinos, non ligaret forenses. Crauett. cons. 271. num.3. et seq. licèt contrarium videatur sensisse. Rot. decis. 103. num.19. et seq. et decis. 162. num.3. par.2. Diuers. vbi, quod statutum inhabilitans personam non simpliciter, & absolutè, sed cum modificatione respiciente solemnitatem actus, ligat etiam forenses. vide quæ supra diximus num.70. et quæ infra dicemus num.129.

SVMMARIVM.

95 *Statutum exclusiuum fœminarum locum non habet, quando contendentes de successione sunt forenses, vel si masculi non extant, vel si illi nolunt, vel non possunt succedere: limitatur num.118. & seq.*

96 *Qui ex priuilegio factus est ciuis, si non habitet, & onera non substineat, non potest vti beneficio statuti, & num. seq.*

97 *Ciuis originarius habitans extra Ciuitatem, amittit priuilegium Ciuitatis, & desinit esse Ciuis.*

98 *Vt statutum fœminarum exclusiuum afficiat, requiritur subiectio tam ratione bonorum, quàm ratione personarum.*

99 *Dominus loci non comprehenditur sub statuto fœminarum exclusiuo, nec sub alijs statutis: declaratur, & limitatur num.103.*

100 *Edictum Pratoris de non extrahendo bladum, non includit ipsum Pratorem.*

101 *Sub statuto non comprehenditur Vicarius perpetuus pro Sede Apostolica deputatus.*

102 *An filia, vel neptes ipsius Domini sub statuto comprehendantur.*

103 *Dominus loci potest vti statuto eiusdem loci in partibus fauorabilibus.*

104 *Ecclesia non ligatur statutis laicorum, potest tamen eis vti in fauorabilibus.*

105 An

105 *An Ecclesia, quæ vult vti beneficio statuti, teneatur seruare illius formam.*

106 *Fiscus ligatur statuto loci.*

107 *Statutum fœminarum exclusiuum non porrigit vires suas ad bona sita extra territorium, & num. 109.*

108 *Statuta disponentia circa successionem non habent locum quoad bona exsistentia extra loci territorium.*

109 *Statutum de duabus conformibus non procedit in bonis sitis extra territorium, nec in foro ecclesiastico, neque super bonis ecclesiasticis.*

110 *Domicilium habitationis præualet, quando pugnat cum domicilio originis.*

111 *Bannitus, & hostis patriæ, qui omninò est incapax successionis, succedit ab intestato in bonis extra territorium.*

112 *Quid si statutum disponat, quod primogenitus solus succedat in totum.*

113 *In successionibus seruari debent statuta loci, in quo bona sunt sita.*

114 *An statutum fœminarum exclusiuum suffragetur masculis forensibus, seu non subditis, & num. 116.*

115 *Statuentes nec habilitare, neque inhabilitare possunt non subditum: limitatur nu. 132.*

116 *Quid si vnus ex ijs, qui succedere debent, esset subditus statuto, & alij forenses.*

117 *Statutum fœminarum exclusiuum disponens, quod mulier dotata non succedat, non excludit mulieres forenses.*

118 *Quid si masculi essent ciues, & fœmina forensis.*

119 *Et quid si statutum expressè vocaret forenses ad successionem exclusis fœminis.*

120 *Quando forensis censeatur subditus, & gaudeat beneficio statuti.*

121 *Si statutum disponat, vt filia non succedat superstite masculo, includitur in dicto beneficio clericus, & monachus.*

122 *Nomina debitorum censentur esse de loco, vbi est celebratus contractus, vel destinata solutio.*

123 *Reditus fundales, veluti census, vectigal, pensio emphiteotica, sequuntur locum rei, ob quam debentur: cæteri verò reditus sequuntur personam creditoris: limitatur num. seq.*

124 *Quid si actio daretur ad quantitatem in genere, nec vllo loco esset circumscripta.*

125 *Quando fit mentio de bonis existentibus in certo loco, tunc non veniunt iura, & actiones.*

126 *Statuta si sunt realia, nocent etiam non subiectis, in rebus territorij.*

127 *Statutum potest compellere ad munera forenses prædia possidentes in loco statuti.*

128 *Statutum de iure congrui ligat forenses respectu bonorum, quæ ipsi possident.*

129 *Statutum prohibens, nè quis possit altiùs tollere ædificium, ligat forensem, cuius est ædificium.*

130 *In successione intestati inspicitur locus rerum acquirendarum, & eiusdem loci statuta. ibid. d. num. 130.*

131 *Statutum respectu bonorum existentium in territorio, potest habilitare personam etiam non subditam.*

132 *Statutum, etiamsi loquatur per verba generalia, comprehendit etiam forensem, & alibi habitantem, respectu bonorum existentium in territorio statuti.*

133 *Quid si statutum tractaret de aliquo effectu, qui directò respiceret personam, ac illius statum.*

134 *Statutum excludens sorores à successione parentum propter fratres, intelligendum est de fratribus vtrinque coniunctis, non autem vterinis tantùm.*

135 *Statutum vocans fratrem, excludensque sororem, intelligitur de fratre primi gradus, non autem de patruele.*

136 *Fœminæ exclusæ à statuto computantur in numero liberorum, & faciunt numerum, et partem, quando filijs prodest.*

Quæstio VI.

An statutum exclusiuum fœminarum locum habeat, quando contendentes de successione sunt forenses.

95 RESp. quod huiusmodi statutum regulariter non habet locum in tali casu; quia cum talia statuta fiant intuitu, & fauore agnationis conseruandæ, statuentes censentur prospexisse solum commoditatibus familiarum, & ciuium suorum, non autem exterorum, cum ad statuentes spectet proprias, non autem alienas agnatione conseruare. *Bald. cons. 460. lib. 1. Alex. cons. 41. lib. 7. Paris. cons. 12. nu. 25. lib. 3. Hond. cons. 5. nu. 16. lib. 1.* vbi dicit, quod in materia successionis forensis non potest vti beneficio statuti ad alterius exclusionem. *et cons. 11. nu. 22. eod lib. 1. Ruin. cons. 195. nu. 9. vers. nec etiam etc. et nu. 10. et cons. 200. nu. 12. vol. 2. Put. decis. 31. nu. 6. et 7. lib. 2. in nouiss. Rot. dec. 673. nu. 2. par. 1. Diuers. et in recent. decis. 265. num. 12. et seq. par. 4. to. 2.* vbi, quod statuta fœminarum exclusiua locum non habent, quando masculi non extant, vel quando illi nolunt, vel non possunt succedere. *et decis. 228. nu. 45. et seq. par. 8.*

96 Idemque dicendum est de eo, qui ex priuilegio factus est ciuis, si non habitet, & onera non substineat: hic enim non potest vti beneficio statutorum loci, tum quia in nihilo differt ab ipso forensi, tum quia desinit esse municeps per non habitationem, licèt non desinat esse ciuis. *Gratian. discept. for. cap. 709. nu. 16. Rolan. cons. 79.*
97 *lib. 3.* vbi etiam dicit, quod ciuis originarius habitans extra ciuitatem, amittit priuilegium ciuitatis, & desinit esse ciuis. *Affict. dec. 384. n. 7.* vbi dicit, quod ciuis muneribus, & oneribus cognoscitur: & ideò qui non participat de muneribus, & oneribus ciuitatis, non dicitur propriè ciuis. *latè Ruin. consil. 200. num. 15. et seq. lib. 2.*

98 Quare, vt statutum fœminarum exclusiuum afficiat, requiritur vtraque subiectio, tam ratione bonorum, quàm ratione personarum, ità vt alterum non sufficiat, etiamsi vterque locus, scilicet originis, & vbi defunctus bona possidet, eidem Principi subiaceat, & vtriusque loci statuta essent ab eodem Principe confirmata. *Rota in Collen. hæreditatis 10. Iunij 1616. coram Buratto.*

M *in*

in impress. dec. 188. vbi latè Ferentill. num. 14. & seq. quicquid dicat Thesaur. qq. forens. lib. 2. q. 5. num. 13. quod procedit siue statutum loquatur in rem, siue in personam, reiectâ distinctione Bartoli, quæ communiter reprobatur. *vt dixit Rota in d. Collen. hæreditatis coram Buratto, & in Ciuitatis Castelli supplementi legitimæ 11. Decembris 1617. coram Pamphilio, prout refert Beltram. ad Greg. dec. 279. nu. 25. Duran. dec. 31. nu. 9. Marescott. var. lib. 1. cap. 9. nu. 10.*

99 Ex quo infertur 1. quod Dominus loci non
comprehenditur sub statuto fœminarum exclusiuo, sicut nec sub alijs statutis: ratio est, tum quia nemo sibi imperare potest, tum etiam quia Dominus loci non potest dici ciuis. *Bald. in l. cum ipse. nu. 6. C. de contrah. empt. & in auth. quibuscunque. num. 5. C. de Sacros. Eccles. Alex. in l. 1. num. 3. ff. Quod quisq. iur. Cor. cons. 4. nu. 10. lib. 2. Hond. cons. 13. num. 59. & 60. lib. 1. Surd. dec.*
100 *13. num. 12.* vbi addit, quod edictum Prætoris
de non extrahendo bladum, non includit ipsum Prætorem. *Comitol. decis. 167. num. 12. Gregor. decis. 279. num. 7. & seq.* vbi, quod neque sub sta-
101 tuto comprehenditur Vicarius perpetuus pro
Sede Apostolica deputatus, cum censeatur vtilis Dominus, & in omnibus fungatur vice Principis. *Beltram. ibidem num. 22. & seq.* filiæ ve-
102 rò, & neptes ipsius Domini sub tali statuto
comprehenduntur, quia istæ non Dominæ, sed subditæ reputantur. *Rot. in Balneoregien. bonorum 18. Maij 1588. coram Litta, quem refert Beltram. loco cit. num. 22.* quod intellige, si statutum conditum fuerit ab ipso Domino loci; secus si ab Vniuersitate: quia tunc non comprehenduntur, etiamsi tale statutum ab ipso loci Domino fuerit confirmatum; natura enim confirmationis est addere robur statuto confirmato quoad ius, non autem quoad actum, vt comprehendat filias ipsius Domini, quæ antea non comprehendebantur. *Rot. in Balneoregien. bonorum de anno 1589. coram Orano. & in alia Balneoregien. 9. Martij 1591. coram Card. Pamphilio. prout refert Marescott. var. lib. 1. cap. 9. nu. 3. & seq.*

103 Obserua tamen, quod licèt statutum loci non
afficiat Dominum ipsius loci, id tamen intelligitur in partibus præiudicialibus: & ideò in partibus fauorabilibus potest Dominus loci, si vult, vti eodem statuto, instar Ecclesiæ, quæ etsi non
104 ligatur laicorum statutis, potest tamen eis vti
in partibus fauorabilibus. *ex trad. in Mediolanen. hæreditatis 11. Martij 1596. coram Card. Millino. in impress. decis. 146. & in Papien. bonorum 17. Februarij 1578. coram Card. Lancellotto Seniore. latè Alex. cons. 111. num. 8. lib. 7.* vbi
105 subdit, quod si Ecclesia vult vti beneficio sta-
tuti, tenetur seruare illius formam. *Hond. cons. 78. nu. 110. & seq. lib. 2.*

106 An verò fiscus ligetur statuto loci? Resp. affirmatiuè. *vt sensit Senatus Mantuan. teste Surdo decis. 13. in fin.*

107 Infertur 2. quod statutum exclusiuum fœmi-
narum non porrigit vires suas ad bona sita extra territorium, etiamsi de bonis in alieno territorio sitis expressè disponeret, quia in tali casu deficit subiectio bonorum. *Dec. in l. fin. num. 3. ff. de Iurisd. omn. Iud. Alex. cons. 128. num. 1. & seq. lib. 1. latè Thesaur. qq. forens. lib. 2. q. 5. n. 4. & 16. Buratt. d. dec. 188. vbi latè Ferentill. Beltram. ad Greg. dec. 255. num. 7. vbi de communi. Rot. decis. 295. num. 2. par. 1. Diuers. & in recent.*
108 *dec. 461. nu. 5. & 6. par. 4. tom. 2.* vbi, quod
statuta disponentia circa successionem non habent locum quoad bona existentia extra loci territorium. *& in Taruisina feudi 10. Iunij 1619. coram Innocentio X.* vbi quod statutum de dua-
109 bus conformibus non procedit in bonis sitis
extra territorium, nec in foro ecclesiastico, neque super bonis ecclesiasticis, etiam vbi agitur inter laicos de illorum vtili dominio. *& coram Merlino 28. Maij 1631. prout refert Dian. post par. 5. resol. mor. in fine operis. Gratian. discept. for. cap. 120. num. 86. Marescott. var. lib. 1. cap. 9. num. 9. 13. & seq.*

Vnde si testator possidet bona in loco, in quo degebat, & etiam extra illius territorium, fœmina cum masculis æqualiter admitteretur in successione bonorum existentium extra territorium iuxta iuris communis dispositionem, etiamsi in vtroque loco vigeret statutum exclusiuum fœminarum, extantibus masculis, nisi fortè personæ subiacerent iurisdictioni vtriusque loci, vt si in vtroque loco haberent domicilium. *Bart. in l. 1. num. 33. C. de Sum. Trin. Thesaur. qq. for. lib. 2. q. 5. num. 7. Surd. decis. 329. num. 11.* vbi,
110 quod præualet domicilium habitationis, quan-
do pugnat cum domicilio originis. *latè Merlin. decis. 353. nu. 1. & seq.* vbi etiam obseruat, quod
111 bannitus, & hostis patriæ, qui omninò est in-
capax successionis, succedit ab intestato in bonis extra territorium, quia hæc bona non subiacent statuto Ciuitatis bannientis. *ex trad. per Castr. in l. 1. num. 4. C. de hæred. instit. Menoch. cons. 271. num. 19. Rot. in Mantuana bonorum 17. Nouembris 1579. coram Bubal.*

112 Idem dicendum in statuto disponente, quod
primogenitus solus succedat in totum, vt non habeat locum in bonis sitis extra territorium, nisi vltra statutum primogenitura per pactum, vel testamentum constituta esset, nam hæc duo porrigunt vires suas ad bona vbicunque existentia. *Gabr. commun. conclus. lib. 6. tit. de statut. conclus. 9. num. 10. Thesaur. qq. for. libr. 2. qu. 5. num. 6. Rot. decis. 355. nu. 30. par. 5. tom. 1. recent.*
113 vbi, quod si quis in diuersis territorijs ha-
beat bona, vniuscuiusque territorij statutum dispositiuum attenditur, ac si diuersa essent patrimonia. *Rol. consil. 80. num. 27. lib. 4. et consil. 24. num. 15. et seq. lib. 3.* vbi, quod statuta loci, in quo bona sunt sita, in successionibus seruari debent.

114 Infertur 3. statutum huiusmodi fœminarum
exclusiuum non suffragari masculis, quando tam defunctus, quàm fœmina, & masculi sunt forenses, tum quia in tali casu deficit subiectio personarum, tum etiam quia sicut forensis, quando agitur de eius præiudicio, non comprehenditur in dispositione statuti, ità nec statutum ad eum extenditur, vt ei prosit, & ideò forensis statuti beneficio non vtitur. *Bald. in l. 1. nu. 13. C. de Sum. Trin. et consil. 460. num. 2. lib. 1.* vbi dicit,
115 quod statuentes nec habilitare, neque inhabi-
litare possunt non subditum. *Rol. cons. 79. nu. 35. lib. 3. Ruin. cons. 48. nu. 4. lib. 3.* vbi, quod statutum non potest excludere forensem ab hæredi-

tate

tate etiam reſpectu bonorum exiſtentium in territorio ſtatuentium, quia perſona non eſt ſubdita. *latè Gratian. diſcept. for. cap. 709. num. 12. & ſeq. Hond. conſ. 11. nu. 25. & ſeq. & conſ. 5. nu. 15. & 16. lib. 1. Rot. deciſ. 188. num. 7. coram Buratto. & deciſ. 295. nu. 4. par. 1. Diuerſ. Beltram. ad Greg. deciſ. 255. nu. 8.*

116 Idem eſſet, ſi defunctus, & eius bona ſtatuto ſubiaceant, ſed tam maſculus, qui vult ſuccedere, quàm fœmina, eſſent forenſes: quia neque in hoc caſu fœmina excluderetur; requiritur enim, quod is, qui vult ſuccedere, ſit ſubditus ſtatuto. *Alex. conſ. 44. nu. 15. lib. 5. Ruin. conſ. 48. nu. 4. lib. 3. Ferentill. ad Buratt. dec. 188.* nam mens ſtatuentium non eſt ſtatuere in commodum illorum, quibus incommodum, & damnum præſtare non poſſunt. *Natt. conſ. 148. num. 1. Rot. dec. 595. num. 3. & 5. par. 1. Diuerſ.* vbi, quod neque mulier excluderetur, ſi ipſa ſubiecta ſit ſtatuto, & is, qui prætendit ſuccedere, eſſet forenſis. *& deciſ. 68. num. 10. & ſeq. par. 6. Recent.* vbi, quod quando defunctus eſt ſtatuto ſubiectus, ſed ſucceſſionem prætendentes ſunt forenſes, fœmina non excluditur à maſculis, nec eſt locus ſtatuto, ſed ſecundùm iuris communis diſpoſitionem ſucceſſio eſt regulanda. *Mareſcott. var. lib. 1. cap. 9. num. 1. & ſeq. Honded. conſ. 11. num. 21. lib. 1.*
117 vbi, quod ſtatutum fœminarum excluſiuum diſponens, vt mulier dotata non ſuccedat, non excludit mulieres forenſes, neque eis aliquo modo poteſt obeſſe.

118 Limita 1. quando maſculi eſſent Ciues, & fœmina forenſis, quia tunc talis fœmina cenſetur per ſtatutum excluſa: nam cum ſtatutum principaliter emanauerit ad fauorem Ciuium maſculorum, & ſolùm ſecundariò excludat fœminas, videtur, quod intentio ſtatuti principalis ſit fauere ſuis ciuibus maſculis, non minus aduerſus fœminas ſubditas, quàm forenſes; ſi enim ſtatuentes voluerunt excludere fœminas propria magis dilectas fauore ciuium maſculorum, multo magis cenſentur voluiſſe excludere fœminas forenſes minus dilectas fauore eorumdem maſculorum. *Surd. conſ. 343. & 553. & communem dicit Peregrin. conſ. 90. num. 10. lib. 1. prout refert Beltramin. ad Greg. deciſ. 255. num. 8. Theſaur. qq. for. lib. 2. q. 4. num. 19. Rota dec. 484. nu. 1. & ſeq. par. 4. tom. 1. recent.* quod procedit, etiamſi tam defunctus, quàm perſona excluſa, eſſent forenſes. *vt reſoluit Rot. dec. 304. par. 1. Diuerſ.* vbi, quod quando defunctus, & perſona excluſa, ſunt forenſes, is verò, qui agit ad excluſionem, ſubiacet ſtatuto excluſiuo fœminarum, excludit ſororem. *& coram Duran. deciſ. 31. num. 6. & ſeq. quamuis contrarium videatur ſenſiſſe Rot. apud Buratt. dec. 262. nu. 12. & 13.*

119 Limita 2. quando ſtatutum expreſsè vocaret forenſes ad ſucceſſionem excluſis fœminis, cum poſſint ſtatuentes ſtatuere de bonis ſui territorij, & afficere eadem bona quomodocumque. *latè Alex. conſ. 111. nu. 5. & ſeq. & præcipuè num. 13. lib. 7. Natt. conſ. 148. nu. 1. & ſeq. lib. 1.*

120 Limita 3. quando forenſis ſubit non tantùm onera realia, ſed etiam perſonalia, quia tunc cenſetur ſubditus, & gaudet beneficio ſtatuti. *Alex. d. conſ. 111. num. 4. lib. 7.* vbi dicit, quod ad hunc effectum non ſufficeret, vt quis onera tantùm realia ſubiret, quia onera realia imponuntur rebus, & ad illa ſoluenda coguntur etiam non ſubditi: ſed requiritur, vt etiam onera perſonalia ſubſtineat, ex quo præcipuè arguitur, aliquem eſſe ſubditum. *Ruin. conſ. 200. nu. 12. lib. 2.* vbi, quod non ſufficit, vt quis teneatur ad realia tantùm, vel ad perſonalia tantùm, ſed neceſſe eſt, ſi vult vti beneficio ſtatutorum, quod ſubeat realia, & perſonalia. *latè Hond. conſil. 10. nu. 55. & ſeq. lib. 2. et conſ. 5. nu. 33. lib. 1.*

121 Limita 4. quoad clericos, & Monachos. *Bald. in l. cunctos populos. nu. 10. C. de Summ. Trinit.* vbi dicit, quod ſi ſtatutum diſponat, vt filia non ſuccedat ſuperſtite maſculo, cum tale ſtatutum ſit fauorabile, includitur in dicto beneficio Clericus, & Monachus, etiamſi ſtatuentibus non ſubdantur. *latè Alex. d. conſ. 111. nu. 6. Abb. in cap. quod Clericis. nu. 42. de for. compet.*

122 Notandum eſt autem, quod pecuniæ, ſeu nomina debitorum cenſentur eſſe de loco, vbi eſt celebratus contractus, vel deſtinata ſolutio. *l. ſi fideicommiſſum 50. §. tractatum eſt. ff. de Iudic. Alex. conſ. 16. n. 3. et 4. lib. 1. Mandell. conſ. 370. nu. 20. Peregrin. de iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. nu. 142. Gratian. diſcept. for. cap. 29. nu. 26. et ſeq. Pinell. in rub. C. de bon. matern. 1. par. nu. 12.* & ideò ſi ſolutio deſtinata ſit in loco, vbi viget ſtatutum fœminarum excluſiuum, huiuſmodi pecuniæ, ſeu nomina debitorum cenſentur eſſe de bonis in dicto loco ſitis, & conſequenter ab eorum ſucceſſione arcentur fœminæ, ſicut à ſucceſſione aliorum bonorum in eodem loco exiſtentium, licèt alibi contractus fuerit celebratus: quia ſpectari debet locus, vbi actiones ipſæ exerceri, & ad effectum deduci poſſunt. *Alex. d. conſ. 16. n. 4. Vinc. de Franch. dec. 93. nu. 5. et ſeq. Peregrin. d. lib. 5. tit. 1. nu. 242. verſ. conſultus in caſu etc. et verſ. et ad illam rationem etc. Caball. reſol. crim. caſ. 268. num. 4. circa med.* ſubdens *num. 16.* quod
123 cenſus, vectigal, penſio emphiteotica, & huiuſmodi reditus fundales ſequuntur locum rei, ob quam debentur, licèt cæteri reditus ſequantur perſonam creditoris. *Rot. deciſ. 290. num. 8. par. 8. Recent.* vbi, quod cenſus impoſitus ſuper certo fundo iuxtà formam Bullæ Pij V. cenſetur in eodem loco eſſe, vbi fundus exiſtit. *et in Romana hæreditatis 24. Maij 1577. coram Oradino. Mareſcott. var. lib. 1. cap. 9. num. 9. 13. et ſeq.* ſe-
124 cus eſſet, ſi actio daretur ad quantitatem in genere, nec vllo loco eſſet circumſcripta, quia tunc non computatur inter mobilia, ſed facit tertiam ſpeciem, & conſequenter non comprehenditur ſub ſtatuto excludente fœminas à ſucceſſione bonorum, præſertim ſi loquatur explicitè de bonis in territorio ſitis: quia quando ſit men-
125 tio de bonis exiſtentibus in certo loco, tunc non veniunt iura, & actiones. *l. Caius. ff. de leg. 2. Lap. allegat. 92. incip. Inprimis videndum etc. Roman. conſ. 509. nu. 16. et ſeq. Tiraq. de Retract. lignag. §. 36. gloſ. 3. num. 16. et 17. vide quæ infra dicemus in cap. de Action.*

126 Notandum 2. quod ſtatuta, ſi ſunt realia, nocent etiam non ſubiectis, in rebus territorij: & ideò ligant etiam forenſes poſſidentes bona ſub iuriſdictione ſtatuentium. *Bald. conſ. 460. nu. 2. lib. 1. Crauett. conſ. 201. n. 14. et ſeq. lib. 2. et conſ. 844. num. 8. lib. 5.* vbi dicit, quod ſtatui poteſt

etiam contra forenses circa bona, quæ possident
in statuentium territorio: vnde valeret statutum,
137 quod forenses, qui prædia possident in loco
statuti, compellantur ad munera: prout etiam
valet statutum, quo forenses prohibentur acqui-
rere bona in territorio statuentium, cum illud
censeatur conditum occasione bonorum sta-
tuentibus subiectorum. *latè Hond. cons. 11. num.
25. lib. 1. & cons. 10. num. 4. & seq. lib. 2.* vbi di-
128 cit, quod sicut statutum de iure congrui ligat
forenses respectu bonorum, quæ ipsi possident,
si ea vellent alienare irrequisitis consortibus,
vel vicinis, ità conueniens est, vt & ipsi vtantur
beneficio eiusdem statuti, & illius vigore retra-
here possint bona alienata; quia ius congrui in-
ductum ratione vicinitatis, est ius reale. *ex tra-
dit. per Bart. in l. 1. C. de Sum. Trinit.* vbi dicit,
quod quando quæstio est de aliquo iure descen-
dente ex re ipsa, debet seruari consuetudo, vel
statutum loci, vbi res est sita. *Bald. ibid. num. 17.
Rot. dec. 452. nu. 4. par. 5. Diuers. Mandell. cons.
50. num. 5. & seq.* vbi dicit, quod quando statu-
tum potest forensibus nocere, debet etiam ipsis
prodesse. *Cepoll. de seruit. vrban. præd. cap. 27.
nu. 5. de seru. alt. non toll.* vbi dicit, quod statu-
129 tum prohibens, nè quis possit altius eleuare,
seu tollere ædificium suum, si per illud noceat vi-
cini luminibus, ligat forensem, cuius est domus,
quia istud ius descendit ex re. *Tob. Non. cons. 1.
130 num. 57.* vbi dicit, quod in succedendo inspi-
ciuntur statuta illius loci, vbi bona sunt sita, nul-
la habita distinctione personarum, an sint subdi-
tæ, vel forenses. *vt sensit etiam Bald. in l. 1. nu.
17. C. de Summ. Trinit. Natt. consil. 148. & 149.
131 lib. 1.* vbi etiam obseruat, quod si statutum
disponat, vt mater transiens ad secunda vota,
possit de bonis suis disponere ad libitum in se-
cundum, & vlteriorem virum exclusis liberis pri-
mi matrimonij, statutum huiusmodi includit e-
tiam mulierem forensem, vt ei liceat disponere
in secundum virum quoad bona sita in territorio
statuentium, quia respectu bonorum existentium
in territorio, statutum potest habilitare perso-
nam etiam non subditam. *Paris. consil. 84. nu. 45.
132 lib. 1.* vbi, quod statutum, etiamsi loquatur
per verba generalia, comprehendit etiam foren-
sem, & alibi habitantem, respectu bonorum exi-
stentium in territorio statuti.
133 Secus esset, si statutum tractaret de aliquo ef-
fectu, qui directò respiceret personam, ac illius
statum, quia tunc non prodesset forensibus. *vt
subdit Mandell. loco cit. num. 5.*
134 Notandum 3. quod statuta exclusiua fœmina-
rum, cum sint correctoria iuris communis, de-
bent strictè interpretari; & ideò statutum exclu-
dens sorores à successione parentum propter fra-
tres, intelligendum est de fratribus vtrinque
coniunctis, non autem vterinis tantùm. *Rota in
Firmana pecuniaria 10. Iunij 1615. & 27. Ianua-
rij 1616. coram Verospio, & in Camerinen. seu
Callien. bonorum 26. Iunij 1617. coram Reueren-
diss. Seleucien. & in Romana legitima 25. Iunij
1618. coram Remboldo. & in Anconitana prædij
11. Decemb. 1623. coram Vbaldo, quæ est dec. 502.
num. 2. & seq. par. 4. tom. 2. Recent. vbi Doctores
contrarium tenentes reprobantur.* item intelli-
135 gendum est de fratre primi gradus, non autem
de fratribus patruelibus. *Alex. cons. 97. num. 4.
lib. 2. Gabr. commun. concl. lib. 6. de statut. concl.
7. n. 11. Rot. in Perusina bonorum 27. Iunij 1597.
coram Gypsio. & dec. 68. nu. 3. & 4. par. 6. recent.*
vbi, quod Statutum Vrbis non excludit fœmi-
nam propter patruelem, sed solum propter fra-
trem. *Gregor. decis. 464. num. 8. & 9.*
136 Notandum 4. quod fœminæ exclusæ à statuto
computantur in numero liberorum, & faciunt
numerum, & partem, quando filijs prodest, siue
agatur de successione patris, siue matris. *latè
Gabr. de legit. concl. 2. Cephal. consil. 245. nu. 34.
Rota in Ciuitatis Castelli supplementi legitimæ 4.
Martij 1614. coram Card. Lancellotto. & in Ro-
mana, seu Vrbeuet. legitimæ 7. Iunij 1632. coram
Pirouano, quæ est dec. 537. nu. 13. & 14. par. 6. re-
cent.* non est enim inconueniens, quod quis fa-
ciat partem, & non admittatur ad partem. *Rot.
in Anconitana legitimæ 28. Iunij 1606. coram Pe-
nia. & dec. 101. nu. 8. & 9. coram Andrea.*

SVMMARIVM.

137 *An consuetudo, qua primogenitus succedit, & excludit alios, extendatur etiam ad clericos.*

138 *Statutum laicale non potest disponere de re Ecclesiæ etiam respectu vtilis dominij.*

139 *Iudex laicus non est Iudex competens clerici venientis ad causam.*

140 *Causa decimarum, quæ data sunt in feudum sæcularibus, discutienda est coram Iudice ecclesiastico.*

Causa iurispatronatus, non nisi ecclesiastico iudicio potest diffiniri. ibid.

141 *Bona emphiteotica Ecclesiæ à laicis possessa alienari possunt in forenses non obstante statuto.*

142 *Statutum disponens de bonis emphiteoticis Ecclesiæ, an sit contra libertatem ecclesiasticam.*

143 *Forensis alteri forensi vendere non probibetur, si statutum subditis alienationem immobilium interdiceret in non subditos.*

144 *Dicitur quis propriè subditus ratione domicilij.*

145 *Statutum probibens alienationem per contractus, & actus inter viuos, an impediat alienationem, quæ fit in vltima voluntate.*

Quando stante incapacitate hæredis instituti, hæreditas deuoluatur ad fiscum, & quando ad proximiores. ibidem, & nu. seq.

146 *Quando emphiteuta alienans sine consensu Domini, cadat à iure suo, & quando non.*

Quid si alienatio esset nulla. ibid.

147 *Quando venientes ab intestato, vel fiscus teneantur præstare legata à testatore relicta.*

148 *An Ciuis loci ex priuilegio, possit acquirere bona existentia in eodem loco, non obstante statuto probibente alienationem bonorum in forenses.*

149 *Quid si forensi conditionaliter aliquid relinquatur contra probibitionem statuti.*

150 *Filius ab hostibus captus, propter spem postliminij, impedit, nè alij succedant.*

151 *Senator Vrbis, & aliorum locorum, eiusque filij, nepotes, & pronepotes possunt acquirere non obstante probibitione statuti.*

152 Se-

152 *Senator, vbicunque sortitur hanc dignitatem, ibidem contrahit domicilium.*
153 *Ciuilitas acquisita à Patre, an transeat in filios.*
154 *An Pratores, Aduocati, & alij Doctores, qui ratione officij merentur stipendia in aliqua Ciuitate, milites, seu stipendiarij, & scholares possint acquirere in loco, in quo morantur, non obstante statuto.*
155 *Beneficiatus efficitur Ciuis, quandiù beneficium possidet.*
156 *Vxor forensis nupta Ciui potest acquirere stabilia non obstante statuto.*
157 *Statuto simpliciter probibente alienationem stabilium in forenses, potest quis forensibus cedere iura, & actiones.*
158 *Quid si statutum de iuribus, & actionibus specificè loquatur.*

Quæstio VII.

An sub statuto laicorum probibente alienationem bonorum stabilium in forenses, comprehendantur bona emphiteotica Ecclesia à laicis possessa.

137 AFfirmat *Anchar. cons. 125. sub num. 7. & cons. 433. n. 3.* vbi etiam dicit, qnod consuetudo, qua primogenitus succedit, & exclndit alios, extenditur etiam ad clericos. *Alex. cons. 9. num. 2. vol. 5. Surd. decis. 160. num. 13. & alij.* ea ratione moti, quia vtile dominium, dum est apud emphitentam laicum, habetur pro laicali, & per consequens de eo potest disponere statutum laicorum.
138 Sed negatiuam sententiam vti veriorem alij sequuntur, asserentes, non posse statutum laicale ex defectu potestatis disponere de re Ecclesiæ etiam respectu vtilis dominij, quia dominium vtile connexum est cum dominio directo Ecclesiæ, in quo tamquam in prima causa inseparabiliter inhæret; vnde sicut dominium directum Ecclesiæ non subijcitur dicto statuto. *vt d. Bart. in l. dudum. C. de contrah. empt. & alij apud Ciriac. contr. 530. num. 12. 13. 52. & seq. & est communis opinio Doctorum;* ità nec eidem subijcitur vtile dominium, etiamsi à laicis possideatur. *arg. l. si communem. ff. Quem. seru. amit. & ità tenuit Butr. in cap. quæ in Ecclesiarum, & in cap. Ecclesia S. Mariæ, de Constit. Soc. sen. consil. 55. lib. 1. Laderch. cons. 103. num. 3. post med. quos refert, & sequitur Rot. in Ferrariensi bonorum de Schianchis 28. Aprilis 1617. coram Pamphilio, prout refert Ciriac. post contr. 205. lib. 2. Farinac. post tom. 2. cons. decis. 305. & in Romana domus de Seapuccijs 19. Ianuarij 1611. coram Coccino, quæ apud Pacif. de Salu. interd. est decis. 238.* vbi
139 subijcit, quod Iudex laicus non est Iudex competens clerici venientis ad causam, etiamsi renunciet priuilegio fori. *& ità censuit eadem Rota 28. Maij 1631. coram Merlino, prout refert*
140 *Diana post 5. par. resol. mor. fol. 456.* vbi addit, quod causa decimarum, quæ datæ sunt in feudum sæcularibus, discutienda est coram Iudice ecclesiastico, licet dominium huiusmodi fructuum spectet ad laicos, quia cum feudum prædictum oriatur, & dependeat à iure spirituali, & ecclesiastico, non potest Index laicus de eo cognoscere: quemadmodum causa iurispatronatus, quia connexa est spiritualibus causis, non nisi ecclesiastico indicio potest diffiniri. *vide tex. in cap. quanto. & cap. cæterum. de Iudic.* vnde huiusmo-
141 di bona emphiteotica Ecclesiæ non obstante statuto alienari possunt in forenses, cum originaliter tanquam ecclesiastica, sint exempta à statutis laicorum. *Bart. in l. filiusfam. 117. §. Diui. 2. num. 12. ff. de leg. 2.* vbi etiam obseruat, quod ta-
142 le statutum, si disponeret de bonis emphiteoticis ecclesiæ, esset contra libertatem ecclesiasticam. *Rip. respons. 4. nu. 5. & seq. tit. de Iure gent. ciuil. Castrens. cons. 5. vol. 2. Plot. cons. 19. nu. 11. & seq. Menoch. consil. 165. & alij apud Ciric. d. contr. 205. num. 156. & seq.*
143 Immò tale statutum non semper inter laicos locum habet: nam forensis alteri forensi vendete non prohiberetur, si statutum subditis alienationem immobilium interdiceret in non subditos: forensis enim, qui vendit, non censetur propriè subditus, cum non substineat onera perso-
144 nalia, licèt substineat realia ratione bonorum: sed dicitur quis propriè subditus ratione domicilij. *Bart. in l. multum interest. 33. vers. Vnde si statutum est hic. ff. de Verb. oblig. Bald. cons. 421. sub num. 2. vol. 1. Rip. respons. 4. num. 11. sub tit. de Iure gent. ciuil. Cephal. cons. 13. nu. 8. & cons. 161. nu. 10. Card. Seraphin. decis. 843.*
145 2. Si statutum huiusmodi prohibeat alienationes per contractus, & actus inter viuos, non impediret alienationem, quæ fieret in vltima voluntate. *l. verba. contraxerunt. 20. ff. de Verb. signif. Bald. cons. 358. num. 4. vol. 1. & consil. 253. & cons. 310. num. 3. vol. 3. Alex. cons. 120. sub n. 2. vol. 1. & alij apud Ciriac. contr. 205. num. 149. & seq.* & si statutum comprehenderet etiam alienationes, quæ fiunt in testamento, seu vltima voluntate, per simplicem institutionem bona non deuoluerentur ad fiscum, quando hæreditas non fuit adita: vel si adita, adhuc non fuit apprehensa actualis possessio à forensi, sed tunc stante incapacitate hæredis instituti, hæreditas deuoluitur ad proximiores capaces. *Rip. respons. 4. num. 16. & seq. sub tit. de Iure gent. ciuil.* vbi etiam
146 dicit, quod emphiteuta alienans sine consensu Domini, non cadit à re emphiteotica, nisi sequuta traditione, quia tunc alienatio dicitur perfecta. *Socin. iun. cons. 3. num. 19. & seq. vol. 3. Alciat. cons. 31. num. 51. lib. 9. & cons. 43. et 47. lib. 2.* vbi idem dicit, si possessio translata esset per clausulam constituti, quia cum simus in materia odiosa, fieri debet stricta interpretatio, vt lex requirens traditionem, intelligatur de actu naturali, non de ciuili tantùm. *Ciriac. contr. 230. num. 16. et seq.* vbi etiam obseruat, quod fisco non acquiruntur bona ob alienationem factam contra prohibitionem statuti, si alienatio est nulla. *et contr. 205. num. 171.* subdens, quod si statutum huiusmodi non reseruat aliquod ius proximioribus, dicitur principaliter contemplatus fiscus.
147 An verò, annullato testamento ob incapacitatem hæredis instituti, teneantur venientes ab intestato, præstare legata? Resp. affirmatiuè, si in testamento adsit clausula codicillaris. *Turret.*

in tract. de clausul. codizill. q.42. & 44. quem refert, & sequitur Ciriac. d. contr. 230. num. 18. & 19. vbi addit, quod fiscus etiam tenetur ad legata, si talia bona caperet tanquam vacantia, quando non adessent proximiores.

148 3. Si forensis fiat per priuilegium ciuis illius
loci, vbi adest tale statutum, posset tunc acqui-
rere bona existentia in eodem loco: ciuis enim
per priuilegium fruitur beneficijs, quæ compe-
tunt originarijs ciuibus, *l. 1. vbi Bart. num. 16.
ff. ad municip. l. ciues 7. C. de Incol. lib. 10. idem
Bart. in l. si maritus. 15. §. legis. ff. Ad l. Iul. de
Adulter. Bald. in l. 3. §. hac verba. ff. de Negot.
gest. Alexan. cons. 99. nu. 5. vol. 6. Rum. cons. 139.
num. 13. vol. 5.* vbi dicit, quod alienatio facta in
forensem, confirmatur, si fiat ciuis. *Crauett.
cons. 515. num. 16. Rol. cons. 60. num. 19. vol. 1. &
cons. 67. sub nu. 44. vol. 3. Ciriac. contr. 273. nu. 4.
& contr. 305. num. 56. et seq. Castr. cons. 234. sub
nu. 3. vol. 2. Decian. cons. 16. num. 97. vol. 4. Plot.
cons. 19. nu. 18. Menoch. cons. 165. sub nu. 9. Bart.
Socin. cons. 19. sub num. 3. et 4. vol. 3. Aleiat. cons.
21. in fin. lib. 2. Rip. respons. 4. num. 24. sub tit. de
149 Iure gent. ciuil.* vbi etiam obseruat, quod si
forensi conditionaliter relinquitur contra pro-
hibitionem statuti, ius alteri non defertur, sed
stat in suspenso, donec spes, & possibilitas adest,
150 vt fiat capax; quemadmodum filius ab hosti-
bus captus, propter spem postliminij, impedit,
ne alij succedant. *l. 2. §. si verò apud hostes. ff. Ad
Senatusc. Tertyll. l. si duobus 16. ff. de leg. 1. l. 1.
§. si quis proximior. ff. Vnde cognat. l. 3. §. utique
et ex lege. ff. de suis, et legit.* & tunc si alter, ad
quem spectarent bona, apprehendat eorum pos-
sessionem, retinet illa vti administrator, non
autem tamquam sua, & superueniente capacita-
te resoluitur omne ius possessoris, ac tenetur il-
lamet restituere cum redditione rationis admi-
nistratorum. *Bald. in l. si quis instituatur. in
princ. ff. de hered. instit. Menoch. lib. 4. præsumpt.
159. n. 18. Ciriac. d. contr. 305. n. 88. et seq.*

151 Idem dicendum in Senatore Vrbis, & alio-
rum locorum, eiusque filijs, nepotibus, & pro-
nepotibus: isti enim, quamdiù morantur in loco
dignitatis, possunt acquirere non obstante statu-
152 ti prohibitione, quia Senator, vbicumque sor-
titur hanc dignitatem, ibidem contrahit domi-
cilium. *l. Senatores 11. ff. de Senator.* & ciuilitas
153 acquisita à patre, transit etiam in filios eo tem-
pore natos. *iuxta tex. in l. filij 22. §. Senatores.
1. ff. Ad municip. latè Ciriac. contr. 273. nu. 34. et
contr. 450. num. 3. et seq.* vbi id etiam extendit ad
154 Pretores, Aduocatos aduocationis officium
actu exercentes, & alios Doctores, qui ratione
officij merentur stipendia in aliqua Ciuitate, siue
actu legant, siue non: quemadmodum milites,
seu stipendiarij habentur pro ciuibus in loco, vbi
stipendium merentur, & ibi forum sortiuntur.
*glos. in l. ciues. ver. allectio. in princ. C. de Incol.
libr. 10. Bart. in l. municeps. 23. §. miles. ff. Ad
municip.* vbi id intelligit, donec ibi merentur
stipendium. *et in tract. de Represal. in 5. quæst. 5.
quæst. principal. num. 12.* vbi idem dicit de scola-
ribus in loco studij. *Boer. decis. 360. sub num. 19.
155 et seq.* vbi, quod etiam Beneficiatus efficitur
ciuis, quamdiù beneficium possidet. *Gratian.
discept. for. cap. 186. num. 3.*

156 Item vxor forensis nupta ciui non impeditur
acquirere stabilia non obstante tali statuto, & si
vidua sit, non prohibetur viro succedere: quia
vxor acquirit ciuilitatem mariti, non solum ha-
bitationis, sed etiam originis, vel alterius loci,
tam constante matrimonio, quàm eo soluto, do-
nec permanet in viduitate, & gaudet omnibus
priuilegijs mariti. *l. filij 22. §. vidua. ff. Ad mu-
nicip. l. quoties 3. ubi Bart. C. de Priuil. scholar.
libr. 12. Bald. in l. cum te. 10. sub num. 1. C. de
Nupt. Socin. Sen. cons. 81. uol. 3.* vbi, quod potest
retinere iam quæsitum, etiamsi deinde nubat fo-
rensi. *Corn. consil. 111. sub num. 4. uol. 3. et alij,
quos refert, et sequitur Ciriac. contr. 173. nu. 41.
et seq.*

157 4. Si statutum simpliciter prohibeat aliena-
tionem stabilium in forenses, poterit quis ven-
dere, seu cedere forensibus jura, & actiones,
quia tale statutum vti exorbitans à iure commu-
ni, hæc non comprehendit. *Rim. sen. cons. 344.
et alij apud Ciriac. contr. 230. num. 1. et seq.* vbi
158 addit, quod si statutum huiusmodi etiam de
iuribus, & actionibus specificè loquatur, intel-
ligendum est in dubio de iuribus, & actionibus
ad stabilia competentibus, propter præceden-
tem qualitatem stabilium, & ideò non compre-
henderet credita alterius generis. *quicquid in
contrarium sentiat Roman. cons. 509. num. 18.*

SVMMARIVM.

159 *Ciuitas subiecta subijcitur etiam statutis Ciuitatis, seu loci dominantis, quando non habet particulare statutum: declaratur nu. 163.*

160 *Ægidiana constitutio non extenditur ad loca, in quibus adsunt statuta particularia.*

161 *Quando statutum possit tolli sine auctoritate Superioris.*

162 *In casu non deciso per statutum loci particulari, semper recurritur ad statuta loci dominantis.*

163 *Quando deficit statutum loci particularis, recurrendum est ad Ciuitatem Superiorem.*

164 *Quando locus inferior ligetur statutis loci dominantis.*

165 *An locus subiectus subijciatur etiam consuetudini loci dominantis.*

166 *Quid si nec in loco subiecto, nec in loco dominante adesset aliqua consuetudo.*

167 *An consuetudo loci extendatur ad alium locum vicinum.*

168 *An statutum faciens mentionem de persona, comprehendat vniuersitatem, vel collegium.*

Quæstio VIII.

An Ciuitas subiecta subijciatur etiam statutis Ciuitatis, seu loci dominantis.

159 RESp. affirmatiuè, quando Ciuitas subie-
cta non habet particulare statutum; se-
cus si habeat statuta propria: vbi enim concur-
runt duo statuta, alterum particulare loci, alte-
rum verò generale Prouinciæ, magis attenditur
statutum speciale loci. *l. fin. C. de Testament. §.
fin.*

fin. vbi DD. Inst. de satisdat. Bald. conf. 201. nu. 2. vers. in contrarium. lib. 1. Roman. conf. 218. & conf. 61. in fin. Cephal. conf. 169. nu. 7. lib. 2. Paris. conf. 25. nu. 42. vol. 4. Seraph. dec. 343. & dec. 942. nu. 15. Rot. Diuers. dec. 384. par. 1. & decis. 330. par. 2. vbi, quod Ægidiana constitutio non
160 extenditur ad loca, in quibus adsunt statuta particularia. *Gratian. discept. forens. cap. 9. nu. 3.* quod præcipuè procederet, quando statutum loci inferioris esset confirmatum à Principe, quia tunc diceretur conditum à confirmante. *l. 1. §. sed neque. C. de vet. iur. enucl. Bart. in l. more maiorum. num. 5. ff. de Iurisd. omn. Iud. Alex. conf. 123. num. 17. vol. 4. & conf. 151. nu. 5. vol. 2. Ciriac. contr. 321. num. 90. Gratian. d. cap. 9. n. 4.*
161 *& seq.* vbi etiam obseruat, quod statutum per se validum tamquam non indigens confirmatione, quamuis postea confirmatum, poterit tolli sine auctoritate Superioris: secus quando sine confirmatione erat inualidum. *ex trad. per DD. in l. omnium. C. de Testam.*

162 Prædicta tamen conclusio intelligenda est, vt procedat, quando statutum loci determinat casum, de quo dubitari contingit: nam in casu non deciso semper recurritur ad statuta Ciuitatis, seu loci dominantis. *latè Hond. conf. 13. num. 11. & 58. lib. 1. Cavalcan. de Tutor. num. 93. Greg. XV. dec. 260. num. 4.* vbi, quod constitutio Marchiæ requirens insinuationem, non tollitur per statutum loci particularis requirentis certas solemnitates nulla facta mentione de insinuatione; quando enim dispositiones non sunt ad inuicem incompatibiles, vna non est abrogatoria alterius. *vt ibi obseruat Beltramin. nu. 19. Gratian.*
163 *d. cap. 9. num. 24.* vbi etiam obseruat, quod quando deficit statutum loci particularis, recurrendum est ad Ciuitatem superiorem, etiamsi in loco per aliud statutum disponatur, quod deficientibus statutis seruetur ius commune, quia statutum Ciuitatis superioris vim obtinet iuris communis. *Ciriac. d. contr. 321. num. 90.*

164 Obserua tamen, quod locus inferior non ligatur statutis loci dominantis, nisi sit suppositus totali ipsius loci dominantis iurisdictioni. *Riminal. conf. 9. num. 23. vol. 1.*

165 Sed quæres, an Ciuitas, seu locus subiectus subijciatur etiam consuetudini loci dominantis? Resp. affirmatiuè, quando in Ciuitate subiecta non adest particularis consuetudo; secus si ibi adesset specialis consuetudo. *Rota coram Card. Blanchetto in Sutrina donationis bonorum 13. Maij 1593. quam refert Gratian. discept. forens.*
166 *cap. 965. num. 19.* Si verò nec in Ciuitate subiecta, nec in loco dominante adesset consuetudo, tunc recurrendum est ad ius commune. *Card. Seraphin. dec. 1261.*

167 Quæres 2. an consuetudo loci extendatur ad alium locum vicinum? Resp. quod consuetudo regulariter non extenditur de loco ad locum quamuis vicinum, sicut nec extenditur de persona ad personam, nec de casu ad casum. *Crauett. conf. 96. nu. 4. Card. Mantic. dec. 284. num. 6.* nisi eadem subsit ratio, vel æquitas: tunc enim conceditur extensio vsus, & consuetudinis de loco ad locum, de persona ad personam, & de casu ad casum. *vide Menoch. de retinen. rem. 5. numer. 65.*

168 Quæres 3. an statutum faciens mentionem de persona, comprehendat vniuersitatem, vel collegium? Resp. negatiuè, quia Vniuersitas est persona ficta. *Bald. in l. omnes populi. in pen. q. ff. de Iust. & Iur. Ludou. dec. Lucen. 39. num. 35. & seq.* vbi etiam dicit, quod constituens procuratorem ad agendum contra omnem personam, non videtur illum constituisse ad agendum contra Vniuersitatem, vel Remp.

S V M M A R I V M.

169 *Lex, & statutum semper præsumuntur esse in viridi obseruantia, nisi contrarium probetur: limitatur num. seq.*
170 *Statutum vsu receptum in vno loco, non præsumitur vsu receptum in alio.*
171 *Quando probetur contrarius vsus.*
172 *Lex indeterminatè loquens circa locum, & tempus, intelligi debet de omni loco, & tempore.*
173 *Testes indeterminatè loquentes circa locum, & tempus, non probant maleficium.*
174 *Valet argumentum regulariter à verbis legis ad verba hominis.*

Quæstio IX.

An leges, & statuta locorum præsumantur vsu recepta.

169 ALij sentiunt, quod non præsumuntur vsu recepta, & ideò probari debeat de vsu à maiore parte populi, tùm quia id est quid facti, tum quia leges, & statuta semper habent tacitam conditionem, dummodò vsu recipiantur, cum tollantur per contrarium vsum. *Socin. iun. conf. 32. numer. 47. lib. 3. Menoch. lib. 2. præsumpt. 2. num. 1. & seq.* contrarius verò non vsus probatur eo ipso, quod non probatur vsus. *Caputaq. decis. 203. par. 3.* subdens, quod de vsu non constaret, si probaretur, statutum per paucas vices vsu fuisse receptum.

Contraria tamen sententia videtur verior: lex enim, & statutum semper præsumuntur esse in viridi obseruantia, nisi contrarium probetur; vnde is, qui allegat legem, vel statutum, habet intentionem fundatam in illis. *l. Arriani. C. de Hæret. Bart. in l. certa forma. num. 5. Cod. de Iur. fisc. lib. 10. Gozad. consil. 16. num. 16. Natt. consil. 340. num. 11. lib. 2. Alciat. conf. 2. num. 33. lib. 9. Rolan. conf. 90. num. 53. lib. 1. Rot. dec. 775. num. 1. par. 1. diuers. Put. decis. 1. in fin. lib. 1. Benitend. decis. 13. num. 10.* quod præcipuè procedit in constitutionibus Summi Pontificis, quæ eo ipso ac sunt promulgatæ, censentur effectuatæ, nec potest contra illas induci non vsus, neque contrarius vsus, si ex coniecturis colligatur, Papam velle independenter ab acceptatione populi obligare. *Bonacin. in tract. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 4. nu. 28. & 29. Dian. par. 7. resol. mor. tract. 1. resol. 8. Card. Caualer. dec. 423. num. 4. de quo latiùs diximus in tract. de Regim. Eccles. lib. 1. c. 1. num. 21. & seq.*

170 Limita, quando statutum vnius loci traheretur ad alium locum: statuta enim regulariter non optantur extra territorium statuentium.

l. fin. cum ibi not. ff. de Iurisd. omn. Iud. idemque dicendum, quando statutum loci dominantis traheretur ad loca subiecta, in quibus extent particularia statuta; tunc enim huiusmodi statutum, licèt præsumatur vsu receptum in loco dominante, non tamen ità præsumeretur in locis subiectis, si in subiectis extent particularia statuta. *Cephal. cons. 13. num. 8. Ciriac. contr. 205. n. 140. & seq.*

171 Notandum est autem, quod contrarius vsus non probatur per aliquos actus in contrarium factos, nisi etiam probetur, quod illi habuerint effectum, & quod talis obseruantia deuenerit ad notitiam maioris partis populi. *Mantic. de Tacit. lib. 5. tit. 13. num. 42. Seraphin. dec. 153. nu. 3.*

172 Quæres, quomodò intelligatur lex indeterminatè loquens circa locum, & tempus? Resp. quod intelligi debet de omni loco, & tempore. *Bart. in l. 1. ff. de Aleat.* vbi subijcit, quod si te-

173 stes indeterminatè loquerentur circa locum, & tempus, non probarent maleficium. *Alba cons.*

174 *243. num. 5. & seq.* vbi etiam dicit, quod valet argumentum regulariter à verbis legis ad verba hominis.

SVMMARIVM.

175 *Potest appellari à statuto, si conditum fuerit contra certam personam.*
Quando dicatur conditum contra certam personam. ibidem.

176 *An in tali casu sufficiat contradictio facta in tempore.*

Quæstio X.

An, & quando appellare quis possit à statuto.

175 RESP. quod aut statutum, seu alia constitutio fit contra certam personam, & tunc illa potest appellare: aut fit generaliter, & eo casu non conceditur appellatio. *in l. omnes populi. nu. 53. in 5. q. in fin. ff. de Iust. & iur.* vbi dicit, quod licèt statutum, seu constitutio verbis generalibus concipiatur, si tamen probari potest legitimis coniecturis, fuisse tale statutum in odium certæ personę specialiter confectum, tunc à tali iniquitate, licita esset appellatio, & posset per Superiorem corrigi. *& in l. fin. num. 3. ff. de Appell. recip. Bald. in l. 2. §. postea. ff. de orig. iur.* vbi, quod à speciali iniquitate, quæ non tangit omnes, sed paucos, appellari potest. *& in l. iudicibus. num. 2. C. de Appell. & in l. quisquis. nu. 2. C. Quor. appell.* vbi dicit, quod potest appellari à statuto; si verbis sit generale, & in effectu singulare, puta si statutum conditum fuerit in præiudicium tertij; tunc enim appellare poterit tertius iniquè per statutum oppressus. *vt inquit Alex. cons. 130. num. 14. lib. 2. Rot. diuers. decis. 64. & dec. 50. par. 2.* vbi, quod licita est appellatio à statuto cogente homines, vt accedant ad molendina Ciuitatis, tamquam facto in præiudicium particularis personæ, hoc est eorum, qui molendina extra Ciuitatem existentia possident. *Rol. cons. 22. num. 16. & seq. & cons. 99. num. 11. & seq. & num. 42. lib. 2.* vbi dicit, quod statutum dicitur factum in præiudicium certæ personæ, si ligaret vnum quarterium Ciuitatis tantùm.

176 In tali tamen casu, quando statutum conditum fuit in præiudicium certæ personæ, non requiritur necessariò appellatio, sed sufficit contradictio facta in tempore. *Bart. in d. l. fin. n. 3. ff. de Appell. recip. Rot. d. dec. 50. num. 13. & seq. par. 2. Diuers.*

SVMMARIVM.

177 *Constitutiones Ægidianæ in toto Ecclesiastico statu seruantur: constitutiones verò Carpenses non egrediuntur Picenum.*

178 *Dicta constitutiones non habent locum in foro ecclesiastico, & vbi agitur de re Ecclesiastica, vel de personis ecclesiasticis.*

179 *Constitutiones Ægidianæ locum habent tantùm in Terris, & Ciuitatibus immediatè subiectis Romanæ Ecclesiæ, non verò in alijs: limitatur num. seq.*

180 *Quid si bona non sint Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, sed tantum personæ litigantes, & lis vertatur in loco eidem Sedi Apostolicæ immediatè subiecto.*

181 *Et quid si lis ageretur in loco quidem Sedi Apostolicæ immediatè subiecto, sed litigantes non essent eidem Sedi immediatè subiecti.*

182 *Constitutiones Ægidianæ non sunt seruandæ in locis, vbi super eisdem articulis adsunt particularia statuta, seu consuetudines.*

183 *Constitutiones à Superiore editæ pro vno loco, an, & quando extendantur ad alia loca.*

184 *Quando constitutio dicatur fauorabilis.*

CAP. XI.

In quibus locis seruari debeant constitutiones Ægidianæ, & Carpenses.

177 RESP. quod constitutiones Ægidianæ in toto Ecclesiastico statu seruantur: constitutiones verò Carpenses non egrediuntur Picenum; nam Rodulphus Cardinalis Carpensis solùm Piceni Legatus fuit, & ideò eius constitutiones in dicta tantùm ditione seruandæ sunt, quia per constitutionem Pauli III. *quæ in nou. Bullar. est 17.* non fuerunt extensæ vltra legationem eiusdem Card. Carpensis, prout extensæ, seu potius confirmatæ fuerunt constitutiones Ægidianæ: nam Ægidius Cardinalis Carillus pro tota Italia, legatus fuit constitutus, & ideò in toto statu Ecclesiastico seruari debent eius constitutiones. *Caput. decis. 226. par. 1.* vbi dicit, quod Sixtus IV. extendit constitutiones Ægidianas ad omnes terras Ecclesiæ. *prout in eius const. 25. in nou. Bullar.* & ideò Ciuitas Aueniononensis, quæ etiam est sub potestate Ecclesiæ, venit in illa extensione Sixti potius per viam comprehensionis, quàm extensionis. *Beltram. ad Greg. dec. 260. num. 17. Rot. dec. 780. nu. 4. par. 1. Diuers. & apud Pacif. de Salu. interd. decis. 208. num. 5. & 6. & in Imolen. damnorum 22. Iunij 1611. coram Card. Sacrato. & in Cesenaten. prædij 29. Maij 1626. coram Manzanedo, & in Romana*

mana datis 20. Nouembris 1630. coram Pirouano. & dec. 238. num. 15. & 16. & dec. 260. num. 3. & 4. par. 6. Recent. Ridolphin. in Prax. iudic. par. 1. cap. 6. nu. 121. eumseq.

178 Obserua tamen, quod dictæ constitutiones locum non habent in foro Ecclesiastico, & vbi agitur de re ecclesiastica, vel de personis Ecclesiasticis, quia Cardinalis Ægidius, qui eas condidit, erat Legatus ad temporale gubernium, & ideò non habebat iurisdictionem in dictis casibus. *Cherubin. ad constit. 17. Pauli III. schol. 2. & ad constit. Sixti IV. schol. 1. Card. Seraphin. decis. 424. Grat. decis. Mareb. 55. num. 10. Ridolphin. loco cit. num. 149. & seq.* vbi dicit, quod Ægidianæ non est locus, quando agitur de quocunque præiudicio Ecclesiæ, etiamsi lis ageretur inter laicos.

179 Obserua 2. quod constitutiones Ægidianæ locum habent tantùm in terris, & Ciuitatibus immediatè subiectis Romanæ Ecclesiæ, non verò in alijs. *vt declarauit Sixtus IV. d. constit. 15. et obseruat Cherubin. ibidem schol. 2.* vbi dicit, quod in terris Romanæ Ecclesiæ mediatè subiectis seruandæ non sunt, quia in exordio dictæ constitutionis Sixti IV. expressa fit mentio de locis immediatè subiectis. *Gratian. d. decis. 55. num. 8. et 9. Ridolphin. d. par. 1. cap. 6. num. 122.*

180 *et 139. eumseq.* vbi subijcit, quod etiamsi bona, de quibus agitur, non sint Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, si tamen lis vertatur in Curia, vel in alio loco eidem Sedi Apostolicæ immediatè subiecto, & personæ litigantes similiter sint Sedi Apostolicæ immediatè subiectæ, locum haberet Ægidiana. *vt sensit Rot. apud Pacif. de Salu. interd. decis. 233. num. 2. et decis. 79. nu. 19. par. 5. tom. 1. recent.* immò locus esset Ægidianæ,

181 si lis ageretur in Rota, vel in alio loco immediatè subiecto Romanæ Ecclesiæ, etiamsi litigantes non essent eidem Romanæ Ecclesiæ immediatè subiecti, quia debet seruari ius fori, in quo litigatur. *Rot. in Reatina confinium 9. Iunij 1606. coram Card. Lancellotto. et decis. 117. num. 18. et 19. eadem par. 5. tom. 1. recent.*

182 Obserua 3. quod constitutiones Ægidianæ non sunt seruandæ in locis, vbi super eisdem articulis adsunt particularia statuta, seu consuetudines. *vt declarauit Sixtus IV. d. constit. 15. Rot. dec. 330. num. 3. par. 2. Diuers. Corn. consil. 151. num. 6. vol. 3. Cherubin. ad constit. 17. Paul. III. schol. 1. Ridolphin. in Prax. iudic. par. 1. cap. 6. num. 126.*

183 Notandum est etiam, quod constitutiones à Superiore editæ pro vno loco, si sint fauorabiles, & militet eadem ratio, extenduntur ad alia loca. *Caput. d. dec. 226. par. 1. Gratian. d. dec. 55.*

184 *num. 3. et seq.* vbi, quod constitutio dicitur fauorabilis, si per eam reducamur ad ius commune.

S V M M A R I V M.

185 *An et quando Aduenæ subijciantur statutis locorum, in quibus morantur, et quando non, et num. 186. et 191. eumseq.*

186 *Consuetudines, quæ à iure communi exorbitant, non debent extendi, sed restringi tanquam odiosæ.*

187 *An Aduenæ teneantur seruare dies festos particulares eius loci, per quem transeunt.*

188 *An Sacerdos Græcus, vel latinus possit seruare ritum Ecclesiarum eius loci, in quo hospitatur.*

189 *An extraneus ligetur censuris latis à Superiore loci, si ibi breui tempore intendat morari.*

190 *An forenses visitantes consanguineas moniales, subijciantur pœnis ab Episcopo eius loci nouiter inductis.*

191 *An Vagi, seu vagabundi obligentur legibus, et consuetudinibus locorum, in quibus hospitantur.*

Et an possint puniri à loci Magistratu ob delicta etiam alibi commissa. ibidem.

192 *Quid si eadem leges, et consuetudines vigerent in domicilio exterorum, et nu. seq.*

193 *Præceptum semel tantùm obligat.*

194 *Exteri tenentur seruare edicta, et constitutiones loci, ad quem perueniunt, quando aliàs sequeretur aliquod damnum eiusdem loci.*

195 *Quid si alioquin scandalum oriretur.*

196 *Forenses etiam tenentur seruare solemnitates loci, vbi contrahunt.*

Quæstio XII.

Vtrum aduenæ, et peregrini teneantur seruare leges locorum, in quibus pro tempore morantur.

185 RESP. quod aut accedunt ad locum animo inhabitandi ad longum tempus, & tunc, cum eius loci forum sortiantur, & quasi domicilium ibi contrahant. *l. hæres absens. §. proinde. ff. de Iudic.* omnibus eiusdem loci legibus, & consuetudinibus obligantur. *Palud. in 4. dist. 15. quæst. 4. art. 3. S. Anton. par. 2. tit. 6. c. 2. §. 2. Sylu. in ver. domicilium. num. 2. Nau. in tract. de Iubilæo. not. 32. ver. incola. nu. 43. Iordan. var. elucubr. lib. 8. tit. 1. de constit. nu. 30.* vbi dicit, quod quando aduenæ ad locum accedunt animo manendi maiore anni parte, tunc, etiam prima die accessus ob præfatam animi destinationem subijciuntur statutis eiusdem loci, & ligantur censuris, & ad hunc effectum satis est, vt accedant animo tractandi aliquod negotium, maiorem anni partem requirens; secus si non decreuerint ibi manere maiore anni parte: quamuis enim regulariter eo ipso quod aliquis committit delictum in aliquo territorio, fiat statim subditus Superioris illius loci. *cap. fin. de for. comp.* hoc tamen non procedit ad effectum incurrendi censuras: quia in tali casu prærequiritur, vt faciens contra præceptum continens censuram, esset antea subditus: censura enim non fertur nisi in subditos; extraneus autem, qui non accedit animo permanendi maiore anni parte, non fit subditus superioris loci, cuius præceptum violauit, consequenter non ligatur censura. *Bonacin. de Censur. in comm. disp. 1. q. 1. pun. 11. num. 20. & seq. & in tract. de legib. disp. 1. q. 1. punct. 6. num. 38. vers. dixi &c. & alij apud Layman. in theol. mor. lib. 1. tract. 4. cap. 12. nu. 1.* vbi etiam dicit, quod longum tempus in tali casu censetur, si aduenæ non maiore anni parte inhabitare velint, sed aliquanto breuiori tempore, dummodò in eo loco, certo permanendi proposito alicuius negotij,

vel

vel negotiationis causa domum, officinam, vel tabernam fixerint, vel saltem conduxerint. *per d. tex. in l. hæres absens. §. proinde. & in hoc conueniunt ferè omnes Doctores.*

Aut aduenæ in loco moraturi non sunt, sed tantùm hospitaturi, vel transituri, & tunc obligantur quidem communibus legibus, & consuetudinibus, etiamsi in eorum patria fortè non obseruentur, non tamen obligantur legibus, & consuetudinibus eius loci proprijs, siue specialibus, cum ad hunc effectum requiratur certa scientia. *glos. in cap. illa. ver. veneris. dist. 12. Bald. in l. 1. num. 22. C. de Sum. Trinit. & alij apud Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 12. num. 3. quicquid dicat Abb. in cap. consilium. nu. 6. de obseru. ieiun. Nauar. in man. cap. 13. num. 5. et cap. 23. num. 120.*

186 Hinc inferunt DD. quod si ciuis Mediolanensis reperiatur Romæ, peccaret, si primis quatuor diebus quadragesimæ non ieiunaret, etiamsi in patria sua ad id non teneatur. *Abb. in d. cap. consilium. num. 6.* ratio est, quia leges ecclesiasticæ omnes Christianos obligant, nisi speciali priuilegio, aut iure eximantur; specialis autem illa consuetudo Mediolani, est veluti priuilegium locale, quo ciues Mediolanenses frui nequaquam possunt, dum absentes sunt: tales enim consuetudines, cum à iure communi exorbitent, non debent extendi, sed potius tamquam odiosæ restringi. *Nau. d. cap. 23. num. 120. Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 12. num. 3. et alij.*

187 Inferunt 2. quod aduenæ, & Peregrini, qui in aliena Ciuitate, vel loco non inhabitandi, sed tantùm hospitandi causa adsunt, non tenentur per se loquendo seruare dies festos proprios, seu particulares eius loci, etiamsi ibi per totum diem mansuri sint; quia ad obligandum aliquem legibus requiritur iurisdictio, sed peregrini ob breuem hospitij moram non subijciuntur iurisdictioni, nec forum sortiuntur. *d. l. hæres absens. §. proinde. ff. de Iudic. cap. vlt. à contrario sensu. de for. comp. et sensit glos. in d. cap. illa. ver. veneris. dist. 12. et alij apud Layman. loco cit. d. cap. 12. nu. 4.*

188 Inferunt 3. Sacerdotem Græcum transeuntem per Ecclesiam latinam, huic se conformare posse, & in azimo consecrare, vel si malit, propriæ Ecclesię morem retinere; similiter Sacerdotem latinum transeuntem per Ecclesiam Græcam, posse vel illi se conformare, & in fermentato sacrificare, vel Romanæ Ecclesiæ morem seruare; ratio est, quia peregrinus legibus, & consuetudinibus suæ patriæ proprijs liberatur, dum absens est; verum neque astringitur alienis eius loci, per quem tantùm transit, aut in quo hospitatur. *vt post Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 18. num. 50. obseruat Layman. d. lib. 1. tract. 4. cap. 12. num. 6.* subdens ibidem, quod si inter latinos existat Ecclesia Græca, vt Romæ, tunc latinus Sacerdos in ea celebraturus, Romanæ Ecclesiæ ritus obseruare debet, quia Græcis veluti priuilegium personale concessum est, vt in fermentato ibi consecrare liceat.

189 Inferunt 4. quod extraneus non ligatur censuris latis à Superiore loci, si ibi breui tempore intendat commorari, quia ad incurrendas censuras requiritur, vt delinquens sit subditus Superiori loci, in quo reperitur; extraneus verò non est subditus Superiori illius loci, nisi decreuerit ibi manere maiore anni parte. *Conincb. disp. 13. dub. 7. num. 52. et 58. et alij, quos refert, et sequitur Bonacin. de Censur. in comm. disp. 1. q. 1. pun. 11. num. 20. et seq. quibus adde Bald. in l. 1. num. 22. C. de Summ. Trin.* vbi dicit, quod

190 forenses visitantes consanguineas moniales, quando pœna est nouiter inducta per constitutionem Episcopi, non tenentur ad dictam pœnam.

191 Limitatur supradicta conclusio quoad eos, qui vagi, seu vagabundi dicuntur: isti enim cum nullibi fixum domicilium habeant, obligantur legibus, & consuetudinibus locorum, per quæ transeunt, vel in quibus hospitantur, alioquin essent melioris conditionis, quam alij; vnde à loci Magistratu capi, ac puniri possunt ob delicta etiam alibi commissa. *Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 39. vers. sed hic quæro etc. et ità sensit Sotus in 4. dist. 18. q. 4. art. 2. §. et hic tamen etc. Sanch. lib. 1. moral. cap. 12. num. 23. et alij apud Bonacin. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 6. nu. 54.* vbi dicit, quod vagi quoque censentur illi, qui priore domicilio relicto aliud quærunt, sed nondum constituerunt. *Iordan. lib. 8. tit. de Constitut. num. 36.* quamuis alij contrarium teneant, asserentes, quod licèt per consuetudinem introductum sit, vt isti, cum proprium Iudicem non habeant, puniri possint vbicunque reperiuntur, nè eorum crimina remaneant impunita, in cæteris tamen forum non sortiuntur eius loci, in quo existunt. *arg. cap. vlt. de for. compet. ità Less. lib. 4. cap. 2. dub. 7. num. 49. Layman. d. cap. 12. num. 7.*

192 Limitatur 2. quando eædem leges, & consuetudines vigerent in domicilio exterorum, seu aduenarum, quia tunc tenerentur huiusmodi leges, & consuetudines etiam in alio loco obseruare. *secundùm Sanch. in oper. mor. lib. 1. cap. 12. n. 21. et 38. Suar. tom. 1. de Relig. libr. 2. cap. 14. nu. 15. et alios, quos refert, et sequitur Bonacin. de legib. disp. 1. q. 1. punct. 6. num. 52.* vbi dicit, quod hæc est praxis, & vsus quasi communi iure gentium introductus, & vnanimi fidelium Superiorum consensu receptus, & approbatus; contraria tamen opinio mihi probabilis videtur, quia statutum domicilij extra territorium non obligat; statutum verò loci, quò ipsi perueniunt, non potest eos obligare, nisi interueniat animus ibidem contrahendi domicilium, aut manendi maiore anni parte. *vt supra diximus, et ità sensit Sancius in Select. disp. 54. numer. 31. Dian. par. 1. tract. 9. res. 58. Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 12. nu. 6. Iordan. lib. 8. tit. de Constit. num. 38. uers. sed in terminis nostris etc.* quæ tamen opinio procedit, cessante scandalo, *ut infra dicemus.*

193 Notandum est autem, quod si quis legem vtrique loco communem v. g. alicuius festi, vel vigiliæ in vno territorio, siue suo, siue alieno expleuisset, & postea in aliud territorium perueniat, in quo ob calendarij diuersitatem vigilia, aut festum nondum celebratum est, hic non tenetur festum huiusmodi, vel vigiliam obseruare, cessante scandalo, cum iam præcepto, quod semel tantùm obligat, satisfecerit. *vt d. Less. lib. 4. de Iust. cap. 2. dub. 7. num. 52. Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 11. in princ.*

194 Li-

194 Limitatur 3. quando sequeretur aliquod damnum eiusdem loci, quò exteri perueniunt, vt si ibi prohibita sit extractio frumenti; tunc enim tenentur statim ac perueniunt, seruare loci statuta, & edicta, *Bart. in l. 1. num. 25. vbi etiam Bald. num. 22. C. de Sum. Trin. Abb. in cap. à nobis. 21. nu. 7. de Sent. excom. Bonacin. de legib. d. disp. 1. q. 1. pun. 6. nu. 38.*

195 Limitatur 4. quando alioquin scandalum oriretur: quia tunc ratione scandali, quod quilibet vitare tenetur, exteri etiam statim subijciuntur particularibus loci statutis, & edictis. *Bonacin. loco cit. num. 50. vbi de communi. Iordan. vbi supra num. 37.*

196 Limitatur 5. quoad solemnitatem contractus: nam etiam forenses tenentur seruare solemnitates loci, vbi contrahunt, cum ratione contractus statim ibi forum sortiantur. *cap. fin. de for. comp. latè Gabr. tit. de consuet. conclus. 2. num. 4. & seq.* vbi subdit, quod etiam in contractu matrimonij seruanda est solemnitas iuxta consuetudinem regionis.

SVMMARIVM.

197 *Ciues, vel diœcesani non obligantur legibus propriæ Ciuitatis, vel diœcesis, dum absentes sunt: limitatur nu. 206. & seq.*
198 *Extra territorium ius dicenti non paretur impunè.*
199 *Censura ab Episcopo lata per modum statuti perpetuò durat, non tamen obligat existentes extra territorium, & nu. 204.*
200 *Is, qui mutauit domicilium, non subijcitur ampliùs legibus Episcopi loci, à quo recessit: limitatur num. 207.*
201 *An Peregrini teneantur ieiunare Mediolani primis quatuor diebus quadragesimæ.*
202 *An in locis, vbi Concilium Tridentinum receptum non est, possit aduena inire matrimonium sine parocho, & testibus.*
203 *Statuta, & consuetudines locales affixa sunt loco, & obligant tantùm existentes in eo.*
204 *Quid si statutum Episcopi loquatur etiam de delinquentibus extra territorium.*
205 *Iurisdictio contentiosa non potest exerceri extra proprium territorium, nec in loco exempto: limitatur num. 206.*
206 *Quid si Episcopus impediatur, nè iurisdictionem exerceat in proprio territorio.*
207 *Qui actum aliquem gessit sub censura prohibitum, dum erat subditus prioris Episcopi, ligatur censura, etiamsi postea mutauerit domicilium.*
208 *An censura lata per modum sententiæ liget subditos etiam extra territorium, & nu. 213.*
209 *Prælati regulares possunt suos subditos citare, & excommunicare etiam in alieno territorio.*
210 *Si in proprio territorio celebratur particularis dies festus, tenetur subditus missam audire, etiamsi eodem die peruenturus sit ad locum, vbi talis dies festus non celebratur.*
211 *Episcopus contra Clericos non residentes etiam in aliena diœcesi existentes procedere potest.*
Et an possit procedere contra Clericos absentes, qui ad Synodum non accedunt. ibid.
212 *Valet statutum, vel edictum probibens incolis, nè adeant Prouinciam peste infectam, vel nè deferant triticum extra territorium.*
213 *Statutum priuans aliquem beneficijs, non porrigitur ad beneficia sita extra territorium.*
214 *Pœnæ respicientes diminutionem status, porrigunt effectum etiam extra territorium.*
215 *Seruus pœnæ quis dicatur.*

Quæstio XIII.

An Ciues, vel Diœcesani obligentur legibus propriæ Ciuitatis, vel Diœcesis, dum absentes sunt.

197 RESp. negatiuè: sicut enim legislator extra proprium territorium iurisdictionem extendere non potest, ità nec subditi extra territorium degentes comprehenduntur sub eius legibus, vel statutis, cum extra territorium ius-
198 dicenti non pareatur impunè. *cap. 2. de constit. in 6. l. fin. ff. de Iurisd. omn. iud. Abb. in cap. à nobis 1. num. 11. de sent. excom. Nau. cap. 23. nu. 120. Sylu. in ver. excommunicatio 2. nu. 7. Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 18. Bonacin. de censur. in comm. disp. 1. qu. 1. pun. 11. nu. 2.* vbi dicit, quod
199 censura lata ab Episcopo etiam per modum statuti, vt si illam in Synodo, vel in edicto tulerit, obligat tantùm existentes, & delinquentes in territorio, licèt in tali casu perpetuò duret. *Layman. in Theolog. mor. lib. 1. tract. 4. cap. 11. num. 1.*

200 Amplia prædictam conclusionem, vt eo magis procedat, si is, qui erat subditus, mutauit domicilium: tunc enim amplius non subijcitur legibus Episcopi loci, à quo recessit, cum non sit amplius subditus. *Alter. lib. 3. disp. 9. cap. 5. propos. 1. quem refert, & sequitur Bonacin. d. disp. 1. qu. 1. pun. 11. num. 13.* vbi dicit, quod in tali casu is, qui erat subditus, non incurrit censuram, siue lata sit per modum statuti, siue per modum sententiæ.

201 Ex dictis inferunt Doctores, eum, qui noctu peruenit ad locum, vbi non ieiunatur, posse ibidem carnibus vesci, etiamsi in proprio territorio, vnde illo die exierat, lex ieiunij obliget. *ità Sanch. libr. 3. de matrim. disp. 18. num. 22. & lib. 1. moral. cap. 12. nu. 33. Less. lib. 4. cap. 2. dub. 8. quos refert Layman. d. lib. 1. tract. 4. c. 11. n. 7. & sensit etiam Nauar. in man. cap. 23. num. 120.* vbi dicit, quod Nauarrus, & Lusitanus vescentes in Regione Castellæ die Sabbathi extremis, vel interioribus partibus animalium, non peccant, licèt in suis terris id eis non liceat. *Dian. resolut. mor. par. 1. tract. 9. resol. 18.* vbi, quod Mediolani non tenentur peregrini ieiunare primis quatuor diebus quadragesimæ.

202 Inferunt 2. eos, apud quos ius commune Tridentini Concilij viget, posse in alia regione, vbi illud receptum non est, inire matrimonium sine Parocho, & testibus, dummodò ex aliqua iusta causa proficiscantur ad eam regionem. *Sanch. d. lib. 3. de matrim. disp. 18. & lib. 1. moral. cap. 12. num. 35. Suar. lib. 2. de fest. cap. 13. nu. 6. Io. Capeauil. de mod. ministran. Sacramen. temp. pest. cap. vlt. q. 16. quos refert Layman. d. cap. 11. n. 9. & 10.* subdens, quod licèt peccarent, si id facerent in fraudem, matrimonium tamen validè con-

contraheretur absque Parocho, & testibus: quia hoc est speciale in matrimonio, quod cum fit etiam contractus, regulari debet secundùm leges, & consuetudines locorum, vbi celebratur. *vt tradunt DD. in cap. vlt. de for. comp.*

203 Inferunt 3. quod non tenetur quis ad recitandum officium Diuinum, quod in patria recitari consueuit, quando ab illa est absens, quia statuta, & consuetudines locales affixæ sunt loco, & obligant tantùm existentes in eo. *cap. illa. dist. 12. et cap. 2. de constit. in 6. Nau. cap. 23. nu. 120. Villalob. in Sum. tom. 1. tr. 2. diff. 34. num. 1. et seq. Filliuc. tom. 2. tract. 27. par. 2. cap. 6. num. 108. Less. lib. 4. cap. 2. dub. 8. num. 54. Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 18. num. 18. Reginald. tom. 1. lib. 4. cap. 12. num. 136. Dian. d. par. 1. tract. 9. resol. 18.*

204 Inferunt 4. statutum Episcopi v. g. excommunicantis eos, qui furtum committunt etiam in alieno territorio, non arctare existentes extra territorium eiusdem Episcopi; quia delictum inferioris tunc physicè, & moraliter consummatur in territorio alieno. *cap. 2. de constit. in 6. l. fin. ff. de Iurisd. omn. Iud. Abb. in cap. à nobis. 21. n. 11. de sent. excom. Sylu. in ver. excommunicatio. 2. num. 7. Bonacin. de censur. in comm. disp. 1. q. 1. pun. 11. num. 3. et 6.* vbi dicit, quod in ferenda

205 censura seruanda est circumstantia loci, seu proprij territorij, quando ad illam ferendam opus est iurisdictione contentiosa; quia iurisdictio contentiosa non potest exerceri extra proprium territorium absque licentia Ordinarij, sicut neque potest exerceri in loco exempto. *cap. fin. de Constit. in 6.*

206 Limita 1. quando non est opus huiusmodi iurisdictione contentiosa: tunc enim Episcopus potest ferre censuram etiam in alieno territorio: quemadmodum potest eam ferre cum licentia Ordinarij illius loci. *Auil. 2. par. cap. 3. disp. 2. dub. 1. et alij. quos refert, et sequitur Bonacin. de censur. in comm. disp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 3. et 4.* vbi etiam obseruat, quod si Episcopus impediatur, nè iurisdictionem exerceat in proprio territorio, potest illam exercere in alieno loco vicino suo Episcopatui. *iuxta clem. 1. de for. comp.*

207 Limita 2. vbi quis actum aliquem gesserit sub censura prohibitum, dum erat subditus prioris Episcopi, & postea mutauerit domicilium: quia tunc ligaretur censura; quamuis enim per mutationem domicilij desinat esse subditus Episcopi, qui censuram tulit, nihilominus remanet subditus secundùm quid, videlicet ratione delicti in illius territorio commissi. *cap. fin. vbi DD. de for. comp.* idemque dicendum est, si causa iam inchoata sub vno tribunali, reus mutauerit domicilium. *cap. proposuit. eod. tit. latè Bonacin. d. disp. 1. q. 1. pun. 11. num. 13.*

208 Limita 3. in censura lata per modum sententiæ; hæc enim ligat subditos etiam extra territorium, quia respicit personam subditam, eiusque ossibus inhæret. *Vgolin. de Censur. tab. 1. cap. 9. §. 4. Suarez tom. 5. de Censur. disp. 5. sect. 5. n. 14. quos refert, et sequitur Layman. lib. 1. tract. 4.*

209 *cap. 11. num. 1. et seq.* vbi dicit, quod Prælati ordinum regularium, quibus iurisdictio in suos subditos competit, non ratione territorij, sed per se ratione personalis obligationis ex obedientiæ voto, eos vbicunque terrarum existentes præceptis, ac sententijs, atque etiam statutis ligare, eosdemque in alieno territorio citare, excommunicare, ac fugitiuos propria auctoritate capere, & punire possunt. *Sylu. in verb. excommunic. 2. num. 15.* vbi, quod totus mundus est eis pro territorio. *Bonacin. d. disp. 1. q. 1. pun. 11. num. 5. 14. et seq.*

210 Limita 4. in præcepto audiendi missam, quando in proprio territorio celebratur particularis dies festus; tenetur enim eo casu subditus missam audire, etiamsi eodem die peruenturus sit ad locum, vbi talis dies festus non celebratur; ratio est, tum quia præceptum affirmatiuum audiendæ missæ tenetur quisque quamprimum implere, si postea impleturus non sit, aut præuidet, se postea ab audienda missa impeditum iri: tum quia dies festus vbi ipsum deprehendit, ad id ipsum obligauit: tum etiam quia hæc videtur esse mens Ecclesiasticorum legislatorum, vt incolæ die festo missam audire teneantur, si per tale temporis spatium in Oppido commoventur, vt commodè audire possint, sicuti consuetudo, & fidelium persuasio interpretata est. *Nau. in man. cap. 13. num. 5. Sà in verb. festum. num. 8. Suar. lib. 2. de fest. cap. 15. num. 9. Lopez par. 1. cap. 52. quorum sententiam communem dicit Layman. d. lib. 1. tract. 4. cap. 11. num. 6.* & per consequens dum in eo territorio morantur, ab operibus seruilibus abstinere debent: licèt cum primum peruenerint ad alium locum, in quo huiusmodi festiuitas non agitur, seruilibus operibus insistere possint. *Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 18. num. 22. Less. lib. 4. cap. 2. dub. 8. nu. 57. Layman. loco cit. c. 11. num. 7.* & hæc est non tantùm tutior, sed etiam meo iudicio verior sententia: quamuis contrariam sequantur alij Doctores, quando is, in cuius patria celebratur dies festus, ante meridiem futurus esset extra limites sui territorij, ea moti ratione, quia hic pro tempore, quo reperitur extra terminos proprij territorij, exemptus est ab obligatione audiendæ missæ, nec ante lapsum meridiem peccauit non audiendo missam, cum posset vsque ad eam horam differre; in meridie autem liber est ab obligatione. *vt post Nald. in ver. missa. nu. 15. et alios sensit Bonacin. de Sacram. disp. 4. q. vlt. pun. 12. num. 5.*

211 Limita 5. quando delictum committitur, seu censetur committi, aut inchoatum fuit in proprio territorio, seu Diœcesi, vt si habens curam animarum non resideret, sed existat in aliena diœcesi, quia in tali casu omissio residentiæ fit in propria diœcesi, adeoque poterit à suo Episcopo puniri. *cap. ex tua, de Cleric. non resid. Abb. in cap. postulasti. nu. 9. et seq. de for. comp. Sylu. in ver. excommunicatio 2. nu. 8. Nau. cap. 27. nu. 6. Præpos. in 3. par. q. 1. de Cens. in gen. dub. 5. num. 26. Villalob. in summ. tom. 1. tract. 16. diff. 16. num. 9. Dian. resolut. moral. part. 5. tract. 9. res. 37.*

Idem dicendum, si Episcopus præcipiat, vt omnes clerici subditi accedant ad Synodum: quia in tali casu etiam existentes in alio territorio, ligantur præcepto, si ad Synodum non accedant: delictum enim omissionis censetur ibi committi, vbi actus præscriptus exercendus erat.

l. qui

l. qui non facit. ff. de reg. iur. Sylu. loco cit. et alij apud Bonacin. de Censur. in commun. disp. 1. q. 1. pun. 11. num. 7. Layman. in Theol. mor. lib. 1. tr. 4. cap. 11. num. 3.

212 Item valeret statutum, vel edictum iusta de causa prohibens incolis, nè adeant Prouinciam peste infectam. *vt d. Layman. loco cit. nu. 3.* quia eo casu statutum huiusmodi respicit proprij territorij commodum; quod eo magis procederet, si statutum prohiberet, nè quis deferat triticum extra Prouinciam, quia tunc delictum quoad actionem, qua defertur triticum, consummatur in proprio territorio, quamuis quantum ad terminum extrinsecum consummetur in alieno; quemadmodum homicidium censetur intra territorium consummatum quantum ad totam actionem, si ibi quis lethaliter vulneratus fuerit, licèt extra territorium decesserit. *vt d. Cornejo in 3. par. S. Tho. tract. 5. de Censur. in gen. disp. 6. dub. 2. quem refert Dian. d. par. 5. tr. 9. ref. 37. vers. sed obiter etc. Bonacin. de Censur. in comm. disp. 1. q. 1. pun. 11. num. 9.*

213 Notandum est autem, quod pœna contenta in præcepto, vel sententia diuersimodè potest afficere personam; nam aut respicit interdictum certi loci, & tunc non porrigitur extra territorium interdicentis, nisi per quamdam consequentiam, quia interdicto loco habitationis videtur interdictus locus originis, licèt non è contra. *vt in l. relegatorum. §. 1. §. interdicere. & §. seq. ff. de interd. & releg.* vbi etiam, quod Iudex non potest in sententia præcipere, vt condemnatus ire debeat ad locum sibi non subditum, quando fit in pœnam illius, contra quem fertur sententia; secus si statuto caueatur, nè subditi eant ad aliquem locum non subditum propter commodum Ciuitatis. *vt supra diximus.* vel in odium eius regionis, ad quam prohibetur accessus. *iuxta l. mercatores. cum ibi not. C. de Commer.*

Aut non concernit interdictum certi loci, sed alicuius artis, vt nè subditi certam artem exerceant, & tunc neque porrigitur extra territorium. *l. ex ea. ff. de Postul.* quemadmodum nec statutum priuans aliquem beneficijs, porrigitur ad beneficia sita extra territorium disponentis, cum sit odiosum. *vt d. Calder. consl. 17. de Constit. Abb. in c. postulasti. 14. num. 11. de for. compet.*

214 Aut verò pœna non respicit interdictum loci, nec artis, sed diminutionem status, vt quando quis efficitur infamis &c. & tunc eum huiusmodi pœna infligatur in personam, & sit personæ afflictiua, porrigit effectum etiam extra territorium, quia sequitur personam, vt lepra sequitur personam. *d. l. ex ea. vbi glos. in ver. non irrogat. ff. de Postul. Innoc. in cap. qualiter, & quando. 2. de Accusat. Abb. in d. cap. postulasti 14. num. 9. &*

215 *seq.* vbi etiam dicit, quod condemnatus ad mortem, licèt postea eripiatur violenter de manibus familiæ, non potest, vbicunque sit, contrahere, nec facere testamentum, aut similia, quia eo casu est effectus seruus pœnæ, etiam secundùm iura hodierna. *vt tradunt DD. in l. qui vltimo. ff. de Pæn. & in auth. sed hodie nemo. C. de donat. int. vir. & vxor.*

SVMMARIVM.

Quæstio XIV.

In quo loco promulgatio, seu publicatio legis facienda sit, vt obligare incipiat.

216 PRæmittendum est, quod ad legem humanam condendam, & ad ipsius obligationem inducendam requiritur 1. vt feratur à legitimo Superiore, 2. vt feratur ob commune bonum. 3. vt sit iusta. 4. vt lapsus fuerit terminus in lege præscriptus. 5. requiritur acceptatio populi, nisi aliter de mente legislatoris constet, quod voluerit independenter ab acceptatione obligare. 6. requiritur promulgatio. *l. leges. vbi DD. communiter. C. de legib. Sylu. in verb. lex. q. 6. Nau. in man. c. 23. n. 44. latè Bonac. in tr. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 4. per tot.*

217 Dixi, ad legem humanam &c. quia de ratione legis Diuinæ sufficit, vt Diuina voluntas obligans innotescat; cum enim Deus sit superior animæ, & spiritus, non tenetur more humano cognitionem, & obligationem legis ad homines transmittere per publicationem. *vt post Vasq. p. 2. disput. 155. cap. 2. obseruat Bonacin. loco cit. num. 24.*

218 His præmissis resp. promulgationem legum Pontificiarum faciendam esse in Curia Romana, & hanc promulgationem sufficere ad obligationem inducendam seruandæ legis: vsu enim receptum est, vt leges Pontificiæ in Romana Curia tantùm promulgentur. *Sylu. in ver. lex. q. 6. Salas disp. 12. q. 2. nu. 10. Reginald. lib. 13. nu. 155. Sotus 1. de Iustit. q. 1. art. 4. & alij apud Bonacin.*

219 *d. pun. 4. nu. 16.* promulgatio verò legum imperialium facienda est in singulis Prouincijs: consequenter lex imperialis non obligaret subditos illius Prouinciæ, in qua facta non fuerit promulgatio. *Sylu. loco cit. Valent. disput. 7. q. 5. pun. 5. Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 2. Sot. 1. de Iust. q. 1.*

220 *art. 4.* vbi, quod hoc procedit etiam quoad leges latas ab aliquo Rege, vel Principe habente plura Regna, vel Prouincias, quia distincta Regna, vel distinctæ Prouinciæ censentur distinctæ Vniuersitates: consequenter distinctam promulgationem postulare videntur. *Bonacin. vbi supra num.*

num.16, vbi etiam obseruat, quod Rex, vel alius
Princeps, qui non est subditus legibus imperij,
posset de potestate sua absoluta vnica publica-
tione in vno loco facta, obligare omnia sua Re-
gna, vel Prouincias, quia hoc non est contra ius
naturæ, neque Rex vllo iure adstringitur ad plu-
res publicationes adhibendas, cum vna in rigo-
re sufficere videatur, ità vt legis obligatio pro-
cessu temporis possit ad singulorum aures per-
222 uenire; promulgatio verò legum, quæ ferun-
tur à Principe inferiore, facienda est in ipsa Cu-
ria Principis iuxta morem ibidem receptum, non
enim necesse est, vt in singulis Ciuitatibus, vel
oppidis fiat promulgatio; idemque dicendum
est de legibus, quæ feruntur ab Archiepiscopo,
Episcopo, & similibus. *vide Azor. lib.5. c.3. dub.
2. Salas de legib. disp.12. sect.2. num. 11. Suarez
lib.3. de legib. cap.16. num.7. Layman. lib.1. tr.4.
cap.2. Bonaciu. d. pun.4. nu.16.* vbi subijcit, quod
223 subditi alibi commorantes non peccant, si le-
ges Pontificias non seruent, quandiù ad ipsorum
aures non perueniunt.

224 Obserua tamen, quod is, qui legem rescisso-
riam contractus sufficienter promulgatam igno-
rat, licèt non peccet, si contractum aliquem in-
terim ineat contra legem: non tamen validè ce-
lebrat contractum, quia etsi ignorantia excusat à
culpa, non tamen excusat à pœna intrinseca le-
gis sufficienter promulgatæ, & acceptatæ. *Azor.
l.5. c.3. quæst. vlt. Suar. l.3. de legib. c.17. num.2.
et c.33. num.7. Layman. l.1. tract.4. cap.2. Molin.
tom.2. disp.395. Sanch. de matri. l.3. disp.17. n.10.*

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegium certo loco circumscriptum non extenditur extra illum locum: limitatur nu.3.*
2 *Ratione delicti, contractus, vel rei efficitur quis de iurisdictione illius loci: limitatur nu. seq.*
3 *Exempti, non ratione certi loci, sed simpliciter, seu generaliter gaudent exemptionis priuilegio, vbicunque contraxerint, vel deliquerint.*
4 *Exempti prorogare possunt iurisdictionem eorum, quibus circumscripta exemptione erant subiecti: limitatur num.5. et seq.*
5 *Superior non obstante prorogatione facta à subdito, potest causam auocare, et reassumere.*
6 *Exempti immediatè subiecti Sedi Apostolicæ an possint prorogare.*

C A P. XVI.

An, et quando priuilegium loco, eiusque ciuibus concessum, extendatur extra territorium eiusdem loci.

1 RESp. quod vbi priuilegium est certo loco circumscriptum, puta si concessa sit exemptio tali Ciuitati, eiusque ciuibus, tunc priuilegium non extenditur extra locum exemptum. *cap.1. cum ibi not. de Priuil. in 6.* vbi si exempti conueniantur ratione rei sitæ extra locum exemptum, possunt coram Ordinario ratione rei sitæ conueniri; ratio est, quia actio, qua agitur ad rem principaliter, respicit rem ipsam, & quodammodo ipsi rei videtur cohærere, *§. omnium
Inst. de action. l. fin. C. de Præscript. long. temp.
l. non alias, §. fin. ff. de Iudic.* & ideò reus eam
defendere tenetur in loco, in quo sita est, etiam-
si reus habeat priuilegium, nè teneatur respon-
dere nisi coram certo Iudice. *Barbos. in l. hæres
absens. §. proinde. in art. de foro ratione rei sita.
ff. de Iudic. quem refert, et sequitur Rota decis.
165. num.1. et seq. et decis.306. nu.4. et seq. par.7.*
2 *Recen.* vbi, quod ratione delicti, contractus, vel
rei efficitur quis de Iurisdictione illius loci, quã-
cumcunque contrahens, vel delinquens sit ex-
emptus, licèt non dicatur, nec efficiatur subdi-
tus. *et in Baren. iurisdictionis 20. Maij 1603. co-
ram Card. Verospio.*

3 Secus esset, si eximerentur personæ, earumque bona absque circumscriptione loci. *Couar. pract. qq. cap.11. num.5. vers. igitur in summa etc.* vbi dicit, exemptos simpliciter non ratione certi loci, sed generaliter, gaudere hoc exemptionis priuilegio, vbicunque contraxerint, vel deliquerint. *Rot. d. decis.165. num.20. et seq. p.7. Recent.*

4 An verò exempti possint prorogare iurisdictionem eorum, quibus circumscripta exemptione erant subiecti? Resp. affirmatiuè. *Corn. consil.214. num.8. l.2. Card. Seraphin. decis.595. n.7. Rot. d. decis.306. nu.15. par.7. Recent.*

5 Limita, vt hæc conclusio procedat, quando prorogatio huiusmodi non redundat in præiudicium alicuius, nisi prorogantis: secus si ageretur de præiudicio Superioris. *Card. Seraphin. loco cit. Greg. decis.325. num.23. Rot. d. dec.165. num.28. par.7. Recent.* vbi, quod potest Superior non obstante prorogatione causam auocare, & reassumere.

6 Limita 2. quando exempti essent immediatè subiecti Sedi Apostolicæ: isti enim sine consensu Romani Pontificis non possunt prorogare. *Greg. d. decis.325. num.23. et ibi Beltram. Card. Mantic. decis.237. num.4.*

S V M M A R I V M.

1 *Arbitrio Iudicis remittitur, quænam dicatur dos congrua, et num.19.*
2 *Pater maiorem dotem vni ex filiabus tradere potest, quàm alteri: limitatur num. seq.*
3 *Pater non potest dotem filiæ constituere supra moderatam quantitatem in præiudicium fideicommissarij.*
4 *Dos subsidiaria non est rigorosè taxanda, sed ad meram dotandæ necessitatem, et nu. 19.*
5 *Dos data à Patre, in dubio præsumitur congrua: limitatur nu. seq.*
6 *An hæc præsumptio per contrariam probationem elidi possit.*
Quando filia possit petere supplementum dotis, vel legitimæ, ibidem, et nu. 8. et 13.
6 *Aliquando dos taxari potest infra legitimam, aliquando vsque ad legitimam, aliquando vltra legitimam.*
8 *Quando filiæ imputetur in legitimam dos, quam à Patre recepit.*
9 *Statutum excludens fœminas propter agnatos, comprehendit successionis vtrumq; casum, videlicet mortis cum testamento, et sine, licèt loquatur in casu intestati.*

10 *Sta-*

10 *Statutum excludens fœminas propter agnatos non habet locum, agnatis non existentibus.*

11 *Si extant fratres tempore, quo soror renunciat, præsumitur facta renunciatio Patri propter fratres, quibus decedentibus deficit renunciatio: limitatur ibidem.*

12 *Quid si fratres non aderant tempore renunciationis.*

13 *Quando dos succedat loco legitimæ, et quando non, et num. 15. et 17.*

14 *Si statutum filias excludit propter masculos, et mandat, eas dotari, dotes ità detrahendæ sunt, vt non lædatur legitima filij.*

15 *Dos, quæ succedit loco legitimæ, detrahenda est ex ipsa legitima, non autem ex fideicommisso.*

16 *Supplementum legitimæ, et supplementum dotis congruæ debetur cum fructibus.*

17 *Dos habita loco legitimæ, non reuertitur soluto matrimonio ad patrem.*

18 *Congruitas, vel incongruitas dotis consideratur attento tempore dotationis, et nu. 26.*

19 *Quando pater teneatur filiæ præstare tantum alimenta, vel dotem alimentis adæquatam.*

20 *Quæ censeatur dos congrua mulieris stupratæ.*

21 *Quando dos mulieri stupratæ debeatur.*

22 *Delinquens non debet remanere impunitus.*

23 *Pater eam dotem, quæ ad se reuersa fuit ex primo matrimonio, tenetur secundo marito tradere absque diminutione: limitatur nu. 25.*

24 *Quid si mulier post contractas primas nuptias, et mortem mariti monasterium ingrediatur, et num. seq.*

25 *Quando pater dotem diminuere possit.*

26 *Dos, quæ solita est dari moniali, est sufficiens ad excludendam filiam à successione, vbi statutum excludit filias extantibus masculis: limitatur num. 28.*

27 *An monialis excludatur à successione in bonis maternis.*

28 *An, et quando filia ingressa monasterium, possit consequi legatum sibi à patre relictum pro nuptiis.*

29 *In dotibus, quæ debentur in subsidium ab Auo, et similibus, mera necessitas inspicitur.*

30 *Quando dos dicatur inofficiosa, et nu. 32.*

31 *Si pater omnia amisit in ludo, vel aliàs dilapidauit, filij reuocant vsque ad legitimam, etiam patre viuente.*

32 *Quando querela inofficiosæ dotis, vel donationis competat filiis.*

33 *Quid operetur statutum excludens mulierem à successione cum conditione, si fuerit legitimè dotata.*

Et quid si statutum non loquatur conditionaliter. ibidem.

34 *Non extantibus masculis succeditur prout de iure.*

An filius teneatur in diuisione conferre bona, quæ habuit viuente patre. ibidem.

35 *An, et quando valida sit confessio dotis receptæ facta per maritum constante matrimonio.*

Quid si confessio huiusmodi facta sit ad fauorem soceri, vel socrus. ibidem.

CAP. XVII.

De Dote, eiusque priuilegio.

Quæstio I.

Dos congrua quæ dicatur.

1 RESp. id arbitrio Iudicis remittendum esse,
qui inspicere debet vires patrimonij, nu-
merum filiorum, dignitatem familiæ, qualita-
tem viri, & consuetudinem regionis. *l. quæro.
61. et l. cum post. 70. §. gener. ff. de Iur. dot. l. si
filiæ pater. ff. de leg. 3. auth. res quæ. C. Commun.
de legat. Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 149. nu. 38.
et seq.* vbi, quod temporis etiam qualitas obser-
uanda est; contingit enim aliquando, vt quæ ma-
gnæ, ac opulentæ dotes olim habebantur, hodiè
paruæ, & admodum tenues reputentur. *Card.
Mantic. dec. 329. num. 5. et 8. Mascard. de Probat.
conclus. 571. nu. 13. Corn. cons. 202. nu. 10. lib. 2.
Hond. cons. 10. nu. 31. et 34. vol. 1. Thesaur. dec.
192. num. 1. Fontanell. de Pact. nuptial. claus. 5.
glos. 8. par. 1. num. 2. et 22.* vbi, quod potest pa-
2 ter maiorem dotem vni ex filiabus, quàm alteri
tradere: possunt enim talia accidentia concurre-
re in vno matrimonio, quæ obligent ad maiorem
dotem, quàm in alio, & præterea posset talis va-
riatio, & mutatio temporis inter vnum, & alte-
rum matrimonium contingere, vt quæ in primo
dos congrua visa fuit, incongrua postea in se-
cundo appareat. *Marescott. var. resol. lib. 2. cap.
69. nu. 16. et seq.* vbi obseruat, non posse patrem
3 constituere filiæ dotem supra moderatam quan-
titatem in præiudicium fideicommissarij, nisi ra-
tio ità postularet. *vt d. Rot. decis. 88. num. 9. et
seq. p. 5. tom. 1. recent.* vbi, quod si ratio ità po-
stulet, omnia bona subiecta fideicommisso, pos-
sunt in dotem dari. *Mantica de Tacit. lib. 12. tit.
22. num. 1. et seq. Vinc. de Franch. dec. 616. Greg.
dec. 63. num. 11. Card. Canaler. decis. 260. num. 2.*
4 vbi, quod dos subsidiaria non est rigorosè taxan-
da, sed ad meram dotandæ necessitatem. *et decis.
298.* vbi, quod dos data à patre præsumitur con-
5 grua: præsumit enim lex, quod pater benè pro-
uiderit filiæ propter amorem, quo eam prose-
quitur. *l. isti quidem. in fin. vbi glos. in ver. ma-
gis. ff. de eo quod met. caus. l. nec in ea. ff. Ad l.
Iul. de Adult. glos. in l. quidam cum filiumfam.
in ver. instituerel. ff. de hæred. instit. latè Me-
noch. d. cas. 149. à num. 6. Honded. cons. 10. num.
32. lib. 1. Marescott. var. libr. 2. cap. 69. num. 29.*
6 quamuis hæc præsumptio per contrariã proba-
tionem elidi possit; nam si constaret de læsione
enormi, vel enormissima, liceret filiæ etiam vi-
uente Patre petere supplementum dotis. *Ruin.
cons. 98. num. 4. lib. 2. Cephal. cons. 208. num. 6. et
seq. Gratian. discept. forens. cap. 148. n. 13. et seq.*
vbi, quod hoc procederet, etiamsi statutũ prohi-
beret, nè aliquid vltra dotem peti possit. *et decis.
Marcb. 17. num. 10. Fontanell. d. claus. 5. glos. 8.
par. 1. num. 31. et seq.* dicit verò enormis læsio,
quando dos est adeò parua, vt colligatur, Patrem
fuisse in dolo. *Corn. consil. 77. num. 3. et 4. lib. 2.
latè Honded. d. cons. 10. nu. 33. lib. 1.*

7 Ex

7 Ex his infertur, quod aliquando dos taxari
debet infra legitimam, aliquando vſque ad legi-
timam, aliquando vltra legitimam, prout atten-
tis ſupradictis circunſtantijs prudens Iudex iu-
dicabit. *Hond. d. conſ. 10. num. 31. Rot. apud Pa-
cific. de Saluian. interd. deciſ. 160. num. 7. Fon-
tanell. d. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 1. num. 6. & ſeq.* vbi
dicit, quod in hoc attendi debet tempus dota-
tionis, non autem mortis Patri. *Card. Mantic.
d. deciſ. 329. nu. 6.*
8 Obſerua tamen, quod ſi dos fuerit minor le-
gitima, vel Patris facultates auctæ poſtmodum
fuerint, poſſet filia etiam competenter dotata,
petere ſupplementum legitimæ: quia mulier do-
tata ex diſpoſitione iuris communis non prohi-
betur petere ſupplementum legitimæ poſt mor-
tem Patris, niſi obſtet renunciatio facta cum iu-
ramento, vel ſtatutum excludens mulieres dota-
tas ab hæreditate paterna. *Fontanella d. clauſ. 5.
gloſ. 8. par. 1. nu. 11. latè Honded. d. conſ. 10. lib.
1. Crauett. conſ. 11. num. 13. & 14. Rot. deciſ. 36.
apud Merlin. poſt tract. de legitim.* vbi, quod ſta-
9 tutum excludens fœminas propter agnatos, com-
prehendit ſucceſſionis vtrumque caſum, videli-
cet mortis cum teſtamento, & ſine, licèt loqua-
tur in caſu inteſtati. *& deciſ. 538. num. 2. par. 3.
10 Recent.* vbi, quod huiuſmodi ſtatutum non ha-
bet locum, non exiſtentibus agnatis. *Alex. conſ.
11 29. nu. 9. lib. 3.* vbi, quod ſi extant fratres tem-
pore, quo ſoror renunciat, præſumitur facta re-
nunciatio Patri propter dictos fratres, & illis
12 decedentibus deficit renunciatio; ſecus ſi fra-
tres non extarent tempore renunciationis. *Rot.
apud Pacific. de Salu. interd. dec. 160. num. 7. &
8. Mareſcott. var. lib. 2. cap. 8. num. 1.* vbi ſubij-
13 cit, quod ſi ille inſtitutus ſit, qui ab inteſtato
filiam excluderet, eo caſu filia prohibetur pete-
re ſupplementum legitimæ; ſi verò alius ſit hæres
inſtitutus, & non is, qui eam ab inteſtato exclu-
deret, tunc filia legitimæ ſupplementum petere
poteſt. *iuxta opinionem Caſtrenſ. conſ. 190. lib. 1.*
quemadmodum admittitur etiam ad legitimæ
ſupplementum, quando ſtatutum excludit filias
non ſimpliciter, ſed cum qualitate dotationis,
quia tunc dos ſuccedit loco legitimæ, eo quod
ceſſante dote, filiæ præſeruata eſt ſucceſſio ab
inteſtato; ſecus eſſet, ſi ſtatutum excluderet fi-
lias ſimpliciter, & poſtea mandet, eas dotari:
hoc enim caſu dos conſtituta, non ſuccederet
loco legitimæ, quia tunc non eſt permiſſa ſucceſ-
ſio ab inteſtato. *vt poſt Caſtrenſ. in l. Titio cen-
tum. §. Titio Genero. ff. de condit. & demon. ſa-
pius tenuit Rota in Rom. de Lante 1. Febr. 1577.
coram Robuſt. & coram Card. Seraphin. dec. 959.
& coram Card. Millin. deciſ. 317. & deciſ. 4. & 5.
apud Merlin. poſt tract. de legitim.* vbi, quod ſi
14 ſtatutum filias excludit propter maſculos, &
mandat, eas dotari, dotes ità detrahendæ ſunt,
vt non lædatur legitima filij: cum enim ſtatutum
fuerit inductum in fauorem maſculi, ideò non
debet in eiuſdem odium, & præiudicium retor-
queri. *& deciſ. 399. num. 32. & ſeq. par. 5. tom. 1.
15 Recent.* vbi, quod quando dos ſuccedit loco le-
gitimæ, detrahenda eſt ex ipſa legitima, non au-
tem ex fideicommiſſo. *latè Beltram. ad Greg. dec.
565. num. 11. & ſeq.* vbi dicit, quod dos ſucce-
dit etiam loco legitimæ, quando à Patre fuit re-
licta in teſtamento iure inſtitutionis, aut aliter
de legitima fuit facta mentio, vel quando conſti-
tuta fuit pro iuribus legitimæ. *Cephal. conſ. 165.
16 num. 27. & 28.* vbi etiam dicit, quod ſicut ſup-
plementum legitimæ debetur cum fructibus, ità
etiam ſupplementum dotis congruæ. *Pariſ. conſ.
53. num. 78. & ſeq. lib. 3. Honded. conſ. 53. nu. 12.
lib. 2. Fontanell. d. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 1. ferè per
17 tot.* vbi addit, quod dos habita loco legitimæ,
non reuertitur ſoluto matrimonio ad patrem.
iuxta tex. in l. dos à Patre. C. ſolut. matrim. ſed
quæritur ſoli filiæ, & in ea ſuccedunt hæredes fi-
liæ, ideſt liberi ab inteſtato. *latè Crauett. conſ.
84. num. 5.* vbi, quod quando dos conſtituitur
filiæ pro omni iure, quod habere poſſet in bonis
patris dicitur conſtituta loco legitimæ. *vide quæ
ſcripſimus in tract. de Temp. legali lib. 2. c. 98. nu.
20. & ſeq.*
18 Obſerua 2. quod mos, ſeu conſuetudo regio-
nis eſt probanda de tempore dotationis, ſecun-
dùm quod conſideratur congruitas, vel incon-
gruitas dotis, nam talis conſuetudo facilè mu-
tari ſolet. *Pariſ. conſil. 16. num. 77. & 82. vol. 2.
Rol. à Vall. conſ. 85. num. 16. lib. 1. Fontanell. d.
clauſ. 5. gloſ. 8. par. 1. nu. 8. & 36.*
19 Obſerua 3. quod ſicut pater non tenetur do-
tare filiam, quæ ſine eius conſenſu nupſit indi-
gno, niſi miſerationis gratia: ità in tali caſu non
ſunt ſeruandæ circumſtantiæ, quas ſupra retuli-
mus, ſed tunc tenebitur pater, ſi vir pauper ſit,
ad præſtanda alimenta, ſeu ad tradendam dotem
alimentis adæquatam arbitrio Iudicis. *Fonta-
nell. d. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 1. num. 39.* idem di-
cendum quoad filias illegitimas: quia cum obli-
gatio dotandi deducatur ex obligatione alendi,
dos congrua filiæ illegitimæ ea cenſenda erit,
quæ non excedit metam alimentorum, ideſt id,
quo indiget mulier pro ſe alenda pro toto tem-
pore vitæ. *l. hæreditatum. ff. ad l. falc. cap. cum
haberet. vbi gloſ. in ver. ſecundum. de eo qui dux.
in matrim. Capic. dec. 181. num. 1. Surd. de Ali-
men. tit. 1. q. 10. nu. 10. & ſeq. & alij apud Fon-
tanell. d. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 1. num. 72. & ſeq.*
vbi dicit, quod Iudex in hoc attendere debet fi-
liæ dotandæ ætatem, & conditionem, ac eius pa-
tris facultates. *latè Vinc. de Franch. deciſ. 283.
n. 18. & ſeq.* vbi, quod in hoc habenda eſt etiam
ratio de dubio euentu infirmitatis.
20 Quæ verò cenſeatur dos congrua mulieris ſtu-
pratæ? Reſp. quod aut ſtuprator mulierem cor-
ruptam ducit in vxorem, vel per ipſum non ſtat,
& tunc non tenetur dotare; aut ſtuprator non
vult cum corrupta matrimonium contrahere, &
tunc ſi mulier diues eſt, vel parentes habet di-
uites, debet mulier, vel eius parentes coſtitue-
re dotem conſuetam dari virginibus, & ſtupra-
tor tenetur ad id ſupplendum, quo pluris indi-
get corrupta ad inueniendum virum ſibi æqua-
lem, cum propter deflorationem mulier ſit effe-
cta deterior, & ideò maiori dote indigeat; ſi ve-
rò mulier, eiuſque parentes pauperes ſint, te-
netur ſtuprator ad totam illam dotem, quæ mu-
lieri neceſſaria erit arbitrio Iudicis ad nuben-
dum; idemque dicendum, quando ſtuprator in-
ferioris conditionis vellet cum muliere matri-
monium contrahere, & mulier ea de cauſa re-
nueret; ità enim videtur ſufficienter reſarciri
dam-

damnum mulieris, quod in vtròque foro non est
resarciendum, nisi quatenus læsio attulit. *Abb.
in cap. 1. nu. 1. & seq. de adulter. Osasch. de 107. n.
10. & seq. Rot. apud Farin. post lib. 1. consil. dec.
74. num. 3.* vbi, quod istud argumentum cessat,
quando corrupta cum dote consueta dari virgi-
nibus, potest consequi, aut consequitur mari-
tum sibi æqualem. *Cancer. var. lib. 3. cap. 11. nu.
130. & seq. & alij, quos refert, & sequitur Fon-
tanell. de Pact. nuptial. d. claus. 5. glos. 8. par. 1. n.
85. & seq.* vbi etiam obseruat, quod dos huiusmo-
di taxanda est habito respectu ad facultates stu-
pratoris, & conditionem ipsius stupratæ, non au-
tem ad diuitias, aut paupertatem patris, nè con-
tingat, quod si pater est diues, stuprator autem
pauper, obligetur stuprator ad id, quod est sibi
impossibile: & è cõtra si stuprator multis abundet
diuitijs, pater verò ita pauper sit, vt filiam dotare
nequeat, stuprator ab omni pęna immunis euadat.
*Thesaur. dec. 3. n. 2. Caualcan. in repertor. suarum
decisionum in ver. matrimonium. n. 6. & seq.* vbi di-
21 cit, quod ista dos non debetur statim sequuta co-
pula, sed quando mulier nuptias contrahit itá, vt
non sufficiat cautio de nubendo á muliere oblata:
quamuis in hoc contrarium rectiùs iudicauerit
Senatus Pedemon. *teste Thes. iunior. in addit ad d.
decis. 3. Thes. senior. litt. b.* quia cum hæc dos de-
22 beatur in pœnam stupri, & possit contingere,
quod mulier stuprata non reperiat virum, stu-
prator remaneret impunitus, & ideò compellen-
dus est ad solutionem dotis, etiamsi mulier stu-
prata tunc non habeat virum paratum. *vide Fa-
rinac. in Prax. crim. q. 147. §. dos. nu. 129. Rot.
apud eundem d. dec. 74. nu. 4. & seq.*
23 Obserua 3. quod pater eandem dotem, quæ ad
se reuersa fuit ex primo matrimonio, tenetur se-
cundo marito tradere absq; diminutione, etiamsi
tantam dotem secundus Maritus non mereatur,
quia dotis donatio filiæ á Patre facta, irreuocabi-
lis est itá, vt nec reuocari possit per ingratitudi-
nem. *l. fin. Cod. de dot. promiss. auth. sed quam-
uis. vbi Bald. Salicet. & alij. C. de Rei uxor.
action. Ripa in l. 1. nu. 60. & seq. ff. solut. ma-
trim. Boer. dec. 131. nu. 7. & seq. & alij, quos re-
fert, & sequitur Fontanell. d. claus. 5. glos. 8. par.
24 1. nu. 41. & seq.* vbi, quod si mulier semel dota-
ta post contractas primas nuptias, & mortem ma-
riti, monasterium ingrediatur, dos primò data,
tota etiam in monasterium absque diminutione
cum persona transit, quia per primam dotatio-
nem ius fuit filiæ quæsitum irreuocabiliter in eo,
quod sibi á Patre pro dote donatum est: quæ
enim constante matrimonio appellatur dos, eo
soluto proprium mulieris patrimonium dicitur.
vt notant DD. in rubr. ff. solut. matrim.
25 Limita, quando inter primum, & secundum
matrimonium siue carnale, siue spirituale pater-
næ substantiæ diminutæ fuerint: tunc enim po-
test pater dotem etiam diminuere, *vt in d. auth.
sed quamuis, & not. Fontanell. loco cit. nu. 41. &
43.* subdens ibidem, quod in alijs casibus patri
non est permissa dotis diminutio: quamuis con-
trarium senserit. *glos. in d. auth. sed quamuis.
ver. mensuram.* vbi dicit, quod potest pater do-
tem etiam diminuere, quando filia contra ipsius
patris voluntatem nubit. *per tex. in l. si vt propo-
nis. 2. C. de Nupt.*

26 Obserua 4. quod dos, quæ solita est dari mo-
niali, est sufficiens ad excludendam filiam a suc-
cessione, vbi statutum excludit fœminas extanti-
bus masculis, itá vt filia cum dicta dote ingre-
diens monasterium petere haud possit supple-
mentum: in hac enim dote constituenda non sunt
considerandæ paternæ facultates, & aliæ circum-
stantiæ, prout in matrimonio carnali. *Vinc. de
Franch. dec. 44. nu. 1. & seq.* vbi, quod in hoc at-
tenditur consuetudo loci, *Honded. cons. 64. n. 35.
vol. 2. latè Fontanell. de pact. nuptial. d. claus. 5.
27 glos. 8. par. 1. nu. 53. & seq.* vbi etiam obseruat,
quod non propterea monialis excluditur á suc-
cessione in maternis bonis, de quibus dotata
non fuit. *vide Afflict. dec. 348.* vbi dicit, quod fi-
lia ingressa in monasterium debet habere legiti-
mam tantùm in bonis maternis: quod quidem
procedit virtute *constit. Regni, in aliquib. vt
ibidem declarat Vrsill. num. 2.* nam de iure com-
muni filia æqualiter admittitur vna cum mascu-
lis ad successionem. *iux. l. maximum vitium. C.
de lib. prater.*
28 Limita, quando filiæ pingue aliquod fuit á Pa-
tre factum legatum, quod excederet quantita-
tem dari solitam monialibus: tunc enim posset
integrum legatum petere, etiamsi legatum fue-
rit relictum pro nuptijs, seu matrimonio, quia
sub his verbis etiam matrimonium spirituale
comprehenditur, nisi ex coniecturis constet, de
matrimonio tantùm carnali testatorem sensisse,
*vt d. Menoch. lib. 4. præsumpt. 148. num. 8. & seq.
Cancer. var. par. 3. cap. 11. num. 204. cum seq. vbi
de communi. Capic. dec. 204. Peregrin. de fidei-
com. art. 28. nu. 74. Fontanell. d. claus. 5. glos. 8.
par. 1. nu. 61. & seq.*
29 Obserua 5. quod in dotibus, quæ debentur in
subsidium ab Auo, & similibus, non est facienda
rigorosa taxatio, sed mera necessitas inspicienda
est, per ea, quæ in simili de alimentis subsid. arijs
tradunt *DD. apud Fontanell. loco cit. n. 92. vers.
de alijs &c.*
30 Obserua 6. quod si pater omnia bona, vel ma-
iorem partem dedisset filiæ in dotem, itá vt alijs
filijs non remaneret legitima, possunt alij filij
agere contra maritum reuocatoria, vsque ad le-
gitimam, cum in tali casu dos sit inofficiosa. *iux-
ta textum in l. vn C. de in off. dot. & itá fuit deci-
sum in Sac. Consilio Neapol. vt refert Afflict. dec.
86. per tot.* vbi etiam obseruat, quod fratres
constante matrimonio non possunt agere contra
maritum de inofficiosa dote, sed soluto matri-
monio recuperabunt legitimam ab hæredibus vi-
ri; quamuis contrarium in hoc resoluerit idem
Sac. Consilium, vt scilicet filij etiam constante
matrimonio possint agere contra maritum reuo-
catoria ex capite inofficiosæ dotis. *teste Vinc. de
Franch. decis. 104. & itá senserunt alij apud Vr-
31 sill. ad Afflict. d. dec. 86.* vbi addit, quod si pater
omnia amisit in ludo, vel aliàs dilapidauit, filij
reuocant vsque ad legitimam, etiã patre viuente.
32 Ego sentio querelam inofficiosæ dotis non
competere filijs, nisi post mortem patris, sicut
nec querelam inofficiosæ donationis, quia antè
non habent ius in legitima. *secundùm omnes*; vn-
de defuncto Patre filij agere possunt reuocato-
ria contra maritum siue constante, siue soluto
matrimonio. *Bald. in l. 1. nu. 6. & 13. C. de inoff.*

SVMMARIVM.

36 *Dos restituenda est in loco domicilij viri, & nu. seq.*

37 *Quid si vir post contractum matrimonium mutauerit domicilium.*

Quæstio II.

In quo loco dos restitui debeat?

36 RESp. quod restituenda est in loco domici-
lij viri: nam in contractu dotis respectu
restitutionis non inspicitur locus, in quo instru-
mentum dotis factum est, sed attenditur locus
ipsius viri; domicilium enim viri censetur locus
contractus: quia animi destinatione matrimo-
nium videtur contractum in domicilio viri. *l.
exigere dotem. vbi Bart. & alij communiter. ff.
de Iudic.* quod procedit, etiamsi post contractum
37 matrimonium maritus mutauerit domicilium,
quia nihilominus seruari debent statuta, & con-
suetudines prioris domicilij viri, vbi fuit orta
obligatio. *l. quaro. ff. de solut. l. contraxisse. ff.
de Action. & oblig. Alexan. consil. 100. num. 12.
vers. item tenet &c. lib. 3. Abb. in cap. 1. num. 11.
de Sponsal.*

SVMMARIVM.

38 *Mulier agere potest ad fundum dotalem etiam æstimatum in subsidium, quando videlicet non potest aliunde consequi suam dotem.*

39 *Hoc remedium non competit nisi facta excussione in bonis mariti, & num. 43.*

40 *An possessor fundi dotalis possit mulieri offerre æstimationem ipsius fundi, & nu. seq.*

41 *An & quando mulier agere possit ad rem emptam ex pecunia dotali.*

42 *Et an hoc priuilegium competat militi, & minori. ibidem.*

43 *Quando res empta ex pecunia dotali, efficiatur dotalis.*

44 *Quando æstimatio non faciat emptionem, & venditionem.*

45 *An mulier loco censuum dotalium, qui fuerunt extincti, teneatur tempore restitutionis recipere alios census ex eadem pecunia emptos à marito.*

Quæstio III.

Quando mulier agere possit ad fundum dotalem æstimatum.

38 POsse mulierem agere ad fundum dotalem
etiam æstimatum non solùm actione hypo-
thecaria, in qua præfertur omnibus creditori-
bus mariti, sed etiam vtili rei vendicatione, con-
stat ex *l. in rebus. C. de iure dot.* cuius textus di-
spositio procedit in subsidium, quando videlicèt
mulier, vel eius hæres non potest aliundè conse-
qui suam dotem. *vt not. ibi glos. communiter re-
cepta in uer. æstimata. in fin. Bald. ibid. num. 1.
et seq. Pinell. in l. 1. par. 3. nu. 15. C. de bon. ma-
tern. Card. Mantic. de Tacit. lib. 12. tit. 27. num.
20. et tit. 28. num. 16. Rot. dec. 145. par. 4. tom. 2.
Recent.* vbi, quod fundus censetur dotalis, licèt
dos promissa fuerit in pecunia numerata, & ad
computum dotis fuerit assignatus fundus cum
pacto, quod talis fundus debeat esse dotalis: tunc
enim ad euitandam contrarietatem æstimatio
censetur facta ad sciendum verum valorem.
*Bald. in l. si inter uirum. in princ. C. de Iur. dot.
Affict. decis. 270. sub nu. 4.*
39 Hoc autem remedium non competit nisi facta
excussione in bonis mariti. *Fontanell. de Pact.
nupt. claus. 5. glos. 8. par. 13. n. 78.* vbi dicit, quod
in hoc casu resoluuntur hypothecę interim à ma-
rito impositæ. *Negus. de pignor. par. 5. mem. 3. n.
28. uers. ego autem etc. et par. 8. mem. 1. num. 27.*
40 vbi etiam obseruat, quod vtilis rei vendicatio
datur mulieri quasi ad rem propriam: hypothe-
caria autem quasi ad rem obligatam; & ideò si
eligit rei vendicationem, cum eo casu agat ad
dominium rei, non potest possessor, seu alius
creditor ei offerre æstimationem ipsius rei, quia
oblatio quantitatis tunc admittitur, quando agi-
tur ad quantitatem. *ità Negus. loco cit.*

Mihi verò in hoc placet alia Doctorum opinio, asserentium, quod quando agitur vtili tantùm rei vendicatione in subsidium, tunc possit etiam offerri æstimatio, tum quia maritus vxori agenti pro repetitione dotis, potuisset æstimationem offerre, & ideò hoc denegandum non est possessori fundi, qui ius habet à marito; tum quia hæc vtilis rei vendicatio conceditur mulieri in subsidium ex æquitate, nè aliàs remaneat indotata: cessat autem hæc æquitas, si offeratur æstimatio, cum mulier eo casu indotata non remaneat. *et ita sensit Rot. dec. 590. nu. 16. et seq. par. 4. tom. 3. Recent.* subdens, quod dispositio *d. l. in rebus.* non procedit, quando mulier prædecessit viro; hoc enim priuilegium fuit concessum mulieri dissoluto matrimonio per mortem viri, & ideò non transit in hæredes vxoris, si matrimonium per mortem ipsius vxoris solutum fuerit. *ex trad. per Bart. in l. Nesennius. §. fundum. num. 1. ff. de rei uendic. Ruin. consil. 163. num. 2. uers. et fortè etc. et num. 3. lib. 4.*

41 Idem dicendum, quando ex pecunia mulieris
dotali fuit aliqua res empta: túnc enim, licèt res
non sit dotalis, quamadmodum nec res empta ex
pretio rei pupillaris, vel hæreditariæ, fit pupil-
laris, seu hæreditaria. *ad not. in l. ex pecunia. C.
de Iur. dot. Mantic. de Tacit. lib. 12. tit. 27. nu. 9.
& 15. Buratt. dec. 784. num. 5. & ibi Add. litt. A.*
tamen in subsidium potest mulier agere ad rem
emptam. *vt tradunt DD. in d. l. ex pecunia. Bart.
in l. vxor marito. ff. de donat. int. vir. & vxor.
Honded. cons. 14. num. 51. lib. 1.* vbi dicit, quod
42 tunc etiam competit vxori vtilis actio rei ven-
dicationis; idque procedit etiam fauore militis,
& minoris. *l. si vt proponis. 8. Cod. de rei vendic.
l. 2. ff. Quand. ex fact. tutor.* quo casu potest etiam
possessor offerre æstimationem. *Rot. in recent. d.
dec. 590. num. 25. & seq. par. 4. tom. 3. & dec. 187.
num. 1. par. 3. & decis. 91. num. 7. & 17. & decis.
259. num. 7. par. 8.* vbi subijcit, quod res empta
43 ex pecunia dotali efficitur dotalis, quando ta-
citè, vel expresè ità fuit actum, concurrente

tamen vtilitate mulieris. *de quo vide textum in l. æstimatis. cum ibi not. per Scribentes. ff. solut. matr. Couar. pract. qq. cap. 28. num. 2. verf. sed ex contrario &c. Honded. conf. 14. num. 50. lib. 1. Rolan. conf. 86. nu. 15. lib. 4. Neguf. de Pignor. in 3. mem. 5. par. princ. num. 28. Mantic. d. lib. 12. tit. 27. n. 15.* vbi addit, quod si mulier sit minor, & ei sic expediat, res empta ex pecunia dotali, efficeretur dotalis, etiamsi id actum non fuerit inter mulierem, & virum. *ex trad. per glos. in d. l. ex pecunia. C. de Iur. dot.*

44 Item si tempore, quo datur in dotem prædium æstimatum, maritus non erat soluendo, tunc æstimatio non facit emptionem, & venditionem, & per consequens prædium non desinit esse dotale. *Bald. in l. interest. in fin. C. de vsufr. Neguf. de Pignor. 2. mem. 2. par. princ. nu. 59. Rota in Romana Saluiani 5. Decembris 1603. coram Card. Lancell. iun. & d. dec. 590. num. 14. & 15.* vbi, quod tunc etiam est necessaria excussio bonorum.

45 Notandum 2. quod si mulier marito in dotem dederit census cum pacto, quod eueniente casu restitutionis dotis, teneatur vxor recipere eosdem census: & deinde census huiusmodi extinguantur, & ex illorum pretio alij census emantur à marito, in tali casu vxor non teneretur tempore restitutionis recipere tales census emptos à Marito. *ex trad. per Cenc. de censib. in addit. ad 2. par. cap. 2. q. 2. art. 1. num. 43. & 44. Rot. apud eumdem Cenc. post Addit. dec. 99. num. 3. & 4.*

SVMMARIVM.

46 *Mulier viuente viro possidet iure familiaritatis, eoque mortuo pro suis iuribus dotalibus transfert familiarem possessionem in veram, & realem iure proprio: declaratur nu. seq.*

47 *Mulieri competit retentio in domo, vel mobilibus iure familiaritatis ab ea possessis, non autem in prædijs rusticis, aut alijs bonis.*

48 *An contra mulierem detinentem bona viri procedi possit executiuè per Creditores ipsius viri.*

49 *Quando bona præsumantur viri, & non vxoris.*

50 *Contra mulierem petentem assecurationem suæ dotis ob vergentiam viri ad inopiam, non datur ius offerendi posterioribus creditoribus.*

Fructus, qui supersunt vxori deductis eius, & familiæ alimentis, cedunt in beneficium mariti, & creditorum. ibid.

51 *Mulier, vel alius creditor ingrediens in possessionem fundi iure pignoris, facit fructus suos, si valor fundi aquiualeat credito.*

Quæstio VI.

An mulier bona defuncti viri iure proprio retinere possit pro sua dote.

46 Notissima est illa iuris conclusio, quod mulier viuente viro possidet iure familiaritatis, eoque mortuo pro suis iuribus dotalibus transfert familiarem possessionem in veram, & realem iure proprio, superueniente sibi nouo titulo. *l. cum nemo. C. de Acquir. poss. Bald. in l. pignoris. num. 2. C. de Pignor. act. Duran. decis. 269. num. 12. & 13.* etiamsi non interuenerit declaratio. *Put. decis. 441. libr. 1. Rot. in Recent. decis. 97. num. 5. par. 5. & in Romana hæreditatis de Cuccinis 9. Decembris 1622. coram Nauarro. Merlin. decis. 861. num. 2. & 3.* vbi, quod hæc possessio est legitima, & manutenibilis, & præfertur posteriori alterius. *& dec. 645. num. 13. Coccin. decis. 67. num. 1.* vbi, quod pro dote competit retentio non tantùm mulieri, sed etiam eius successoribus mortuo viro, ex hypotheca dotis. *Buratt. dec. 179. num. 6. & seq. Rot. decis. 165. num. 45. & 46. par. 7. Recent.* vbi, quod

47 mulieri competit retentio in domo, vel mobilibus, vel alijs rebus iure familiaritatis ab ea possessis, non autem in prædijs rusticis, neque in alijs bonis, quæ non constat, ab ea fuisse possessa viuente viro, cum talis possessio non extendatur de re ad rem. *ex trad. per Aretin. cons. 77. num. 25. Gabr. cons. 34. lib. 1.* vnde mulier, quæ cum viro in vna Ciuitate vixit, non potest occupare possessionem domus, seu alterius rei existentis in alia Ciuitate, seu loco, quam viuente viro iure familiaritatis non detinuit.

48 Notandum tamen est, quod cum mulier in tali casu possideat non iure dominij, sed tantùm iure pignoris, tenetur pati exequutionem contra bona hæreditaria sui viri instantibus creditoribus, quibus licitum est in tali casu agere via executiua; & ideò non poterit mulier vti tertia impedire executionem mandatorum, nec subhastationem, & adiudicationem. *l. à Diuo Pio. §. quod si res. ff. de re iud. l. quamuis. ff. de Pignor. act. auth. hoc ità. C. de Pignor. & hypoth. Bart. & alij in d. l. à Diuo Pio. §. sed & illud. Gratian. discept. for. cap. 941. num. 3. & 4. Rot. decis. 181. num. 2. & seq. par. 7. recent. latè Fontanell. de Pact. nupt. clauf. 7. glos. 3. par. 8.* vbi dicit, quod instantibus creditoribus etiam posterioribus, & hæredibus mariti, mulier tenetur præstare patientiam, vt bona vendantur, & pretium deponatur, ea tamen non amota à possessione, donec plenariè satisfiat de sua dote. *Neguf. de Pignor. 6. par. mem. 1. num. 23. Cancer. var. par. 3. cap. 17. de sent. & earum execut. num. 4. 17. & seq. Caualcan. de usufr. mulier. relict. num. 212. Marescott. uar. lib. 1. resol. 29. num. 34.*

49 Notandum 2. quod si mulier passa fuit, bona mobilia describi, & inuentariari sine aliqua contradictione, vel protestatione, quod essent propria, tunc dicta bona præsumuntur viri. *DD. in l. à Diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iud. Bald. in l. ob maritorum. num. 2. & 4. C. Nè uxor pro marit. Buratt. dec. 191. num. 7.*

50 Notandum 3. quod contra mulierem petentem assecurationem suæ dotis ob vergentiam viri ad inopiam, non datur ius offerendi posterioribus creditoribus, tum quia hæc assecuratio non est restitutio, sed positio dotis in tuto, vt fructus deseruiant pro alimentis vxoris, & filiorum: tum etiam quia bona viri vergentis ad inopiam consignantur mulieri, vt existant penes eam, & non dissipentur. *Mantic. de Tatic. lib. 11. tit. 30. nu. 10. & seq. Osasc. dec. 135. Andr. Gail. lib. 2. obseruat. 92. Rolan. consil. 9. num. 39. uol. 1.*

Vinc.

Vinc. de Franch. dec. 54. *vide Fontanell. d. claus.* 7. *glos.* 2. *par.* 3. *nu.* 50. *& seq. Surd. de Aliment. tit.* 1. *q.* 35. *nu.* 5. vbi subijcit, quod fructus, qui supersunt vxori deductis eius, & familiæ alimentis, cedunt in beneficium mariti, & creditorum.

51 Notandum 4. quod mulier, sicut & alius creditor ingrediens in possessionem fundi iure pignoris, si valor fundi æquiualet credito, & sic cessaret spes luitionis, faceret in tali casu fructus suos, quia tunc perinde est ac si esset ipsius creditoris. *l. qui habebat. §. suauissima. vbi glos. & DD. ff. de leg.* 3. *Rot. recent. dec.* 145. *n.* 10. *& seq. par.* 4. *tom.* 2. *& dec.* 46. *nu.* 7. *par.* 6.

SVMMARIVM.

52 *Fundus dotalis alienari non potest, declaratur, & limitatur num. seq.*
53 *Prohibitio legalis non includit alienationem necessariam.*
54 *Vxor ad redimendum maritum à carceribus, vel eum alendum, potest fundum dotalem alienare: declaratur, & limitatur nu.* 63.
55 *Grauatus potest bona fideicommisso subiecta alienare, vt se, vel filium eximat à carcere.*
56 *Quanam ætas exigatur in muliere, vt validè se obligare possit pro dote, & nu.* 59.
57 *Statuta laicorum nec circa matrimonia, nec circa dotes disponere possunt.*
58 *Prouisio, vel statutum generaliter loquens, non porrigitur ad causam dotis.*
59 *In dote promissa pauperi mulieri, non requiruntur statutariæ solemnitates.*
60 *Donatio facta contemplatione matrimonij, non requirit solemnitates, nec insinuationem.*
61 *An obligatio minoris ex causa dotis, valida sit absque statutarijs solemnitatibus.*
62 *Mulier potest se vsque ad medietatem dotis obligare.*
63 *Mulier, si habet idoneum releuatorem, non dicitur remanere indotata.*

Quæstio V.

An, et quando mulier fundum dotalem alienare possit.

52 QVamuis fundi dotalis alienatio regulariter prohibeatur à iure. *vt ex tot. tit. ff. & C. de fund. dotal.* etiamsi vxoris assensus accedat. *§.* 1. *vbi Aret. et alij. Inst. Quib. alien. lic. &c.* ità vt si maritus alienaret, posset ipsemet reuocare non obstante iuramento. *ex trad. per Spec. in tit. de empt. et vend. §. tertio loco.*
53 *nu.* 11. id tamen procedit in casibus, in quibus vxor de proprio non tenetur: & consequenter dicta prohibitio legalis non includit alienationē necessariam. *vt tradunt DD. in l.* 1. *ff. de fund. dotal. et in l.* 2. *C. eod. tit. Azo. in Sum. C. de fund. dot. nu.* 7. *et seq. Caputaq. dec.* 199. *par.* 3.
54 Vnde vxor ad redimendum maritum è carceribus, vel eum alendum, potest fundum dotalem alienare: quia, cum vxor eadem sit caro cum viro. *iuxta illud Genes.* 2. *erunt duo in carne vna.* tenetur propterea eum alere, illique in necessitatibus subuenire. *Spec. in tit. Qui fil. sint legit. num.* 40. *vers. quid si mulier. etc. Bart. in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. solut. matrim. Bald. in l. illud. nu.* 1. *C. de Sacros. Eccles. et consil.* 478. *u.* 2. *vol.* 5. *Natt. cons.* 547. *nu.* 19. *Surd. dec.* 86. *nu.* 4.
55 *et seq.* vbi etiam obseruat, quod grauatus potest alienare bona fideicommisso subiecta, vt se, vel filium eximat à carcere, quando pro debito priuato detinetur.

56 Idem dicendum, si mulier legitimæ ætatis, idest maior 25. annis dotem promiserit; valida enim esset eius obligatio etiam absque solemnitatibus statutarijs. *Negus. de Pignor. par.* 8. *mem.* 1. *nu.* 26. vbi, quod si statutum disponeret, vt nulla mulier posset contrahere sine certa forma, talis dispositio non comprehenderet mulierem etiam minorem 25. annis, puberem tamen, promittentem dotem pro se, cum mulier etiam minor pos-
57 sit se modesté dotare absque curatore: statuta enim laicorum, sicut non possunt disponere circa matrimonia, ità neque circa dotes, quæ accessoriè, & consecutiuè veniunt ad ipsa matrimonia. *Paris. cons.* 81. *nu.* 9. *lib.* 3. vbi, quod pro-
58 uisio, vel statutum generaliter loquens non porrigitur ad causam dotis. *Caputaq. decis.* 199. *par.* 3. *Put. decis.* 160. *lib.* 3. *Galganett. ad statut. Vrb. lib.* 1. *c.* 15 1. *vers. item* 21. *procedere non credimus etc. Pic. ad d. statut. Vrb. glos.* 7. *n.* 255. *Rot. in Romana dotis* 29. *Maij* 1602. *coram Ortembergo, apud eundem Pic. post eius tract. dec.* 13. vbi,
59 quod hoc procedit tam in muliere, quæ necessariò tenetur dotare, quàm in ea, quæ ad id non tenetur, præsertim si dos pauperi mulieri fuerit promissa, quo casu dicitur causa pia, in qua non exiguntur statutariæ solemnitates. *Buratt. decis.*
60 924. *n.* 10. *et ibi Fereutill. n.* 17. vbi, quod donatio facta contemplatione matrimonij non requirit solemnitates, nec insinuationem.

61 Addunt citati DD. quod etiam obligatio minoris ex causa dotis valida est absque statutarijs solemnitatibus.

62 Obserua tamen, quod in his, & similibus casibus non potest mulier totum fundum dotalem alienare, quando ex huiusmodi alienatione remaneret omninò indotata: id enim esset contra publicam vtilitatem. *Thesaur. decis.* 223. *nu.* 13. vbi dicit, quod potest mulier se vsque ad medietatem dotis obligare, cuius sententiam amplexa fuit *Rota Romana coram Buratt. dec.* 783. *nu.* 2. *Pen. dec.* 489. *nu.* 12. *Merlin. dec.* 749. *nu.* 3.
63 *et seq.* vbi subdit, quod mulier, si habet idoneum releuatorem, non dicitur remanere indotata. *et apud Pic. post eius tractat. dec.* 10. *nu.* 10. *et dec.* 11. *nu.* 12.

SVMMARIVM.

65 *Quæsita per vxorem post matrimonium, præsumuntur quæsita ex bonis viri: limitatur n.* 66.
67 *An, et quando admittatur confessio mariti declarantis, se emisse fundum de pecunia vxoris.*
68 *Quando stetur confessioni patris asserentis, se habuisse pecuniam à filio.*
69 *Asserenti, instrumenta esse simulata, incumbit onus probandi.*
70 *Res empta ab vxore de pecunijs viri, ad ipsam vxorem iure dominij spectat.*

Quæstio VI.

Acquisita per vxorem, an, & quando præsumantur quæsita ex bonis viri.

65 REgula est, quod quæsita per vxorem post
matrimonium præsumuntur quæsita ex
bonis viri, euitandi turpis quæstus gratia. *l.*
Quintus. vbi Bart. & alij. ff. de Donat. int. vir.
& vxor. Gabr. commun. conclus. lib. 1. tit. de Præ-
sumption. conclus. 15. Boer. decis. 81. n. 5. Buratt.
decis. 141. num. 2. & seq.
66 Sed ab hac regula receditur, concurrentibus
coniecturis: nam si maritus erat pauper, mulier
verò bona propria habuerit, ex quibus acquire-
re potuit, cessaret præsumptio *d. legis*, & bona
sic quæsita spectabunt ad mulierem, non autem
ad maritum, ità vt mulier nec à marito, neque
ab eius creditoribus molestari possit. *l. & si in-*
strumenta. vbi glos. in Ver. translatum. & Bart.
nu. 6. C. de fid. Instrum. & iur. hast. fisc. lib. 10.
Natt. consil. 543. num. 20. vers. quod corrobora-
67 *tur &c.* vbi dicit, quod licèt confessio mariti
declarantis, se emisse fundum de pecunia vxo-
ris, sit suspecta, propter prohibitam donatio-
nem inter virum, & vxorem, tamen ex verisimili
præsumptione admittitur, si constet, vxorem
habuisse aliunde bona, ex quibus potuerit illam
68 pecuniam colligere; quemadmodum confessio
facta à Patre asserente, se habuisse pecuniam à
filio in potestate, licèt censeatur inualida, tan-
quam facta in fraudem legis prohibentis dona-
re, tamen si appareat, quod filius ex aliquo arti-
ficio lucrabatur, ità vt tantum ex industria lu-
crari potuerit, & Patri tradidisse, ex hac verisi-
mili præsumptione sustinetur dicta confessio,
præsertim si iuramentum accesserit. *latè Alex.*
cons. 18. num. 2. & seq. lib. 3. Gabr. d. conclus. 15.
Buratt. d. dec. 141. per tot. vbi etiam dicit, quod
asserenti, instrumenta esse simulata, incumbit
onus probandi, *per tex. in l. cum propria. vbi*
Sal. C. si quis alter. vel sib. l. 2. & ibidem Bald.
C. Plus val. quod agit.
70 Notandum est etiam, quod res empta ab vxo-
re de pecunijs viri, non ad virum, sed ad ipsam
vxorem iure dominij spectat, licèt teneatur eo
casu pretium viro restituere. *l. multum interest.*
C. si quis alter. vel sib.

SVMMARIVM.

71 *In lucro dotis seruandum est statutum domicilij viri, & n. 72. & seq. limitatur n. 76. 78. & 81.*
72 *Quid si in loco domicilij mariti nullum quoad hoc extet statutum, vel consuetudo.*
73 *Quando agitur de executione, vel alijs obseruandis post contractum matrimonium, debet attendi consuetudo domicilij ipsius mariti.*
74 *Quid si maritus postea ad alium locum domicilium transtulit, & num. seq.*
75 *Et quid si causa restitutionis dotis non agatur in loco domicilij mariti, sed in alio loco.*
76 *Quando in lucro dotis inspiciatur statutum domicilij mulieris, & num. 78.*
77 *An, & quando censeatur quis renunciasse l. exigere dotem. ff. de Iudic.*
79 *Si maritus in vno loco aliquando habitat, & in alio frequentiùs, attendi debet domicilium, in quo habitat frequentiùs.*
80 *Quid si in quolibet se colloeet aequaliter.*
81 *An in bonis alibi sitis attendatur domicilium mariti.*
82 *Quando mulier alibi nupta, reputetur de origine sua paterna.*

Quæstio VII.

In lucro dotis an statutum domicilij vxoris, vel mariti seruandum sit.

71 REsp. seruandum esse statutum, vel consue-
tudinem domicilij viri, non autem domi-
cilij vxoris, in quo contractus dotis est celebra-
72 tus; vnde si in loco domicilij mariti nullum
quoad hoc extet statutum, vel consuetudo, hu-
iusmodi lucrum non debetur; quamuis enim re-
gulariter debeat seruari statutum illius loci, in
quo contrahitur. *ut d. Alex. cons. 41. nu. 4. lib. 5.*
& cons. 100. lib. 3. Ruin. cons. 69. num. 5. lib. 4. ta-
men in contractu dotis fauore matrimonij aliud
deciditur in *l. exigere dotem. ubi DD. ff. de Iudic.*
ratio est, quia vxor vi matrimonij trahitur ad
domicilium viri, & ideò secundùm leges, seu sta-
tuta domicilij viri, seu mariti intelligitur con-
traxisse. *l. de iure. ubi glos. in uer. nupta est. &*
l. imperatores. §. item rescripserunt. 1. ff. Ad mu-
nicip. Bart. in l. cunctos populos. num. 19. C. de
Sum. Trinit. Bald. in auth. omnes peregrini. n. 4.
C. commun. de success. Abb. in cap. 1. num. 11. de
73 *Spons.* vbi dicit, quod quando agitur de execu-
tione, vel alijs obseruandis post contractum ma-
trimonium, debet attendi consuetudo domici-
lij ipsius mariti. *Alex. consil. 100. nu. 9. lib. 3.* vbi
id intelligit de domicilio viri ratione habitatio-
nis, non autem solius originis. *et cons. 129. n. 13.*
lib. 7. latè Ruin. cons. 58. et 59. lib. 3. Alc. cons. 3.
num. 9. lib. 2. tom. 1. Soc. iun. cons. 14. nu. 2. lib. 1.
ubi de communi. Rimin. cons. 30. num. 7. et seq. et
cons. 314. num. 33. et seq. uol. 1. Thesaur. qq. for.
lib. 2. q. 6. num. 3. et 6. Ciriac. contr. 273. Mantic.
de Tacit. et ambig. conuent. lib. 3. tit. 14. num. 1.
Rot. dec. 110. nu. 8. et dec. 172. num. 1. et seq. par.
8. Recent. quæ quidem sententia procedit, siue
vxor accesserit ad domum viri, siue non. *Ruin.*
cons. 58. num. 3. et 4. lib. 3. Mantic. ubi supra nu-
mer. 3.
74 In hoc autem attenditur statutum prioris do-
micilij ipsius viri; vnde nulla ratio habenda est
de statuto alterius cuiuscumque loci, ad quem
maritus postea domicilium transtulit; quia pos-
set maritus ad eum locum transferre domicil-
lium, in quo statutum disponeret, vt maritus
lucretur totam dotem, quod esset irrationabile,
& contra textum *in d. l. exigere. ut d. Abb. in*
cap. 1. num. 11. de Spon. Alex. consil. 100. num. 12.
lib. 3. Ruin. cons. 58. num. 3. lib. 3. et de communi
testatur Mantic. d. lib. 3. tit. 14. num. 2. et seq.
75 quod procedit, etiamsi causa restitutionis do-
tis non agatur in loco domicilij mariti, sed in
loco originis ipsius mariti, vel Patris, vel in lo-
co originis vxoris, quia tacitè actù intelligitur,
vt

vt dos in loco habitationis mariti, & secundùm leges illius restituatur. *per tex. in d. l. exigere. ff. de Iud.*

Prius autem domicilium non dicitur, si ibi maritus tempore contractus dotis, habitabat quidem, sed in eo loco non erat permansurus, vel quia in alio loco habebat maiorem partem fortunarum, vel propter inimicitias, vel aliam causam; & ideò seruari tunc debent statuta eius loci, ad quem maritus primò se transtulit animo perpetuò manendi, *vt post Grat. cons. 113. num. 16. lib. 2. obseruat Mantic. d. tit. 14. n. 5. &* 8.

76 Si verò statutum loquatur tantùm de Sponsa futuri temporis, non autem de vxore, puta si disponat, quod sponsus lucretur dotem constitutam, vel parte pro matrimonio contrahendo, tunc non inspiceretur statutum domicilij sponsi, sed sponsæ, in quo conscriptum est instrumentum. *Bald. in d. auth. omnes Peregrini. C. Comm. de Succ.* item inspicitur statutum domicilij vxoris, quando vir non ducit vxorem, sed vxor ducit virum ad suum domicilium. *Bald. in l. vlt. num. 4. C. si à non comp. Iud. Dec. cons. 283. nu. 8. Rol. de lucr. dot. q. 16. & alij apud Mant. loco cit. num. 6. 7. & 9.* vbi idem dicit, quando dos ea lege data fuit, seu constituta, vt soluto matrimonio secundùm statutum loci, in quo contractus celebratus est, restituatur, quia contractus ex conuentione legem accipiunt. *l. 1. §. si conuenit.*
77 *ff. depos.* & sicut per statutum, ità etiam per pactum potest derogari. *d. l. exigere. vt inquit Bald. cons. 357. nu. 5. lib. 1. Crauett. cons. 880. n. 20.*

Notandum tamen est, quod per ea verba generalia, promisit dotem restituere tam in loco contractus, quam in loco domicilij, & alibi in quacunque parte terrarum, non censetur renunciatum. *d. l. exigere. vt sensit Bald. in d. l. exigere. in fin. vers. sed tunc quæro &c. Alex. consil. 100. num. 8. & seq. lib. 3.*

78 Addunt nonnulli DD. quod seruari etiam debet statutum domicilij vxoris, vbi bona data in dotem, sunt immobilia, & sita in territorio, in quo contractus dotis est celebratus, & vxor habet domicilium, quia in alio loco non possunt restitui; sed contrarium asserit *Purp. in l. cunctos populos. num. 130. vers. ex hac prima ampliatione. C. de Sum. Trin. Ruin. cons. 58. num. 12. lib. 3. quos refert, & sequitur Mantic. d. lib. 3. tit. 14. num. 10.*

79 Notandum est etiam, quod si Maritus in vno loco aliquando habitat, & in alio frequentiùs, domicilium, in quo habitat frequentiùs, atten-
80 di debet; quod si in quolibet se collocet æqualiter, & statuta in dictis locis diuersimodè prouiderent, & vnum esset fauorabile ad lucrum dotis, aliud non, attendi debet illud, quod prodest. *Alex. cons. 100. num. 6. vers. postremò &c. lib. 3. Ruin. cons. 58. num. 7. & seq. lib. 3.*

81 2. Notandum est, quod quantum ad bona alibi sita non attenditur domicilium mariti, sed illa debent diuidi secundùm consuetudines locorum, vbi existunt. *Anchar. cons. 163. nu. 1. Crauett. cons. 30. & communem dicit Gozad. cons. 49. nu. 10. Corn. cons. 202. lib. 2. Natt. cons. 514. n. 14. Rolan. cons. 80. nu. 28. lib. 4. Thesaur. iun. quæst. for. lib. 2. q. 6. num. 2. & 4.*

82 3. Notandum est, quod mulier alibi nupta in his, quæ illam non seiungunt à seruitij, & obsequijs coniugalibus, semper reputatur de origine sua paterna. *ex trad. per Cephal. cons. 13. nu. 45.* vbi, quod mulier etiam alibi nupta, suæ Ciuitatis priuilegia retinet, & potest in territorio suæ Ciuitatis acquirere, & ligatur vti subdita statuto suæ originis. *Alciat. consil. 10. num. 6. & seq. lib. 2.* vbi dicit, quod statutum excludens fœminas nuptas à successione, cum non retrahat ab obsequijs viri, ligat etiam mulierem alibi nuptam. *latè Menoch. lib. 2. præsumpt. 2. nu. 8. & 9. Rot. recent. par. 9. decis. 66. num. 24. & decis. 175. num. 10. & seq. Scacc. de Iudic. lib. 2. cap. 2. num. 654. & seq.*

S V M M A R I V M.

83 *Vxor propter viri sæuitiam potest petere separationem thori.*

84 *Maritus non potest corrigere, & castigare vxorem, nisi leuiter, & moderatè.*

85 *Quando thorus separatur ob adulterium vxoris, instante marito, vxor recluditur in monasterio.*

86 *Quid si in loco non adsit monasterium, vel si adsit, recuset recipere mulierem adulteram.*

87 *Vir, vel mulier committens adulterium, qua pœna plectatur, & nu. 88. & seq.*

88 *Quoad accusandum ciuiliter, ad imparia non iudicantur vir, & vxor: limitatur nu. seq.*

89 *Respectu pœnæ criminaliter imponendæ mulier virum adulterum accusare non potest.*

90 *Quid si vxor petat separationem ob sæuitiam viri, & num. 91. cum sequen.*

91 *In alimentis taxandis non proceditur rigorosè, sed ad meram necessitatem.*

92 *Sæuitia viri concludenter probari debet, qua probata vir cogitur ad restitutionem dotis, & donationis propter nuptias, vna cum fructibus dotis durante lite à marito perceptis.*

93 *Quid si mulier contra virum sæuiat.*

94 *An vxor cogi possit ad redeundum cum viro sub cautione fideiussoria de eam non offendendo.*

Quæstio VIII.

An, & quando Iudex præscribere possit mulieri certum locum, vbi degere debeat.

83 CErtum est in iure, quod vxor propter viri sæuitiam potest petere separationem thori. *cap. litteras. 13. vbi DD. de restit. spoliat.* etiamsi odium, & sæuitia mariti proueniat culpa vxoris ex aliqua graui causa. *latè Farinac. in Pract. crim. q. 143. nu. 148. Mascard. de Probat. conclus. 1019. num. 4. & seq. vol. 2.* maritus enim
84 non potest corrigere, & castigare vxorem, nisi leuiter, & moderatè. *Ciriac. contr. 172. num. 70. & seq.* vbi, quod maritus ex graui causa potest etiam carcerare vxorem, moderatè tamen, & ad breue tempus; vnde competentem punitionem Iudici relinquere debet. *cap. quemadmodum. §. illud autem. vbi Canonistæ communiter. extr. de Iureiur.* alioquin maritus puniretur, si sine causa, vel enormiter id faceret. *Abb. in d. §. illud autem. sub n. 15. Rolan. cons. 27. n. 15. & seq. tom. 3.*

85 Ad quæsitum igitur resp. quod aut thorus se-
paratur ob culpam vxoris, puta ob adulterium
ab ea commissum, & tunc illa recludi debet in
loco præscripto, vbi non habeat amplius pec-
candi facultatem, puta in monasterio, vt aiunt,
Conuertitarum, seu mulierum malè nuptarum,
si talia monasteria in ea Ciuitate, vel loco existe-
rent. *cap. de Benedicto, 32. q. 1. auth. sed hodie.
C. ad l. Iul. de Adult.* quod procedit, dummodò
maritus id peteret, & offerret expensas, si mu-
lier non haberet vnde eas præstaret. *Ciriac. d.
contr. 172. num. 106. latè Farinac. in Prax. crim.
q. 141. de delict. carn. num. 19. & seq.* vbi etiam
86 dicit, quod Iudex, si non adest monasterium,
vel si adsit, recuset recipere vxorem adulteram,
potest illi commutare pœnam, condemnando
eam in exilium, & confiscando illi eam partem
bonorum, quæ iuxta dispositionem *d. auth. sed
hodie.* erat applicanda monasterio. *Surd. de A-
87 lim. tot. 7. q. 16. nu. 30.* vbi etiam obseruat, quod
vir committens adulterium, amittit donationem
propter nuptias, & vxor committens similiter
adulterium, perdit dotem, *Rolan. cons. 50. num.
88 5. vol. 1.* vbi dicit, quod sicut maritus accusare
potest ciuiliter de adulterio vxorem quoad se-
parationem thori, & ad lucrum dotis, ità è con-
tra vxor poterit accusare maritum quoad sepa-
rationem thori, & ad hoc vt consequatur dotem
suam, & donationem propter nuptias, quia
quoad accusandum ciuiliter, ad imparia non iu-
dicantur vir, & vxor. *Socin. iun. cons. 32. num. 1.
89 et seq. vol. 2.* subdens, quod respectu pœnæ cri-
minaliter imponendæ mulier virum adulterum
accusare non potest.

Qua verò pœna adulteri puniantur, vide *Clar.
in §. adulterium. vers. sed quæro, quæ sit pœna etc.*
vbi dicit, quod de generali consuetudine tam
adulteri, quàm adulteræ non pœna corporali,
sed pecuniaria, vel exilio, aut fustigatione se-
cundùm personarum qualitatem puniuntur, præ-
sertim si violentia, vel aliæ qualitates aggrauan-
tes concurrerent, *Vulpel. cons. 94. num. 9. quem
refert, et sequitur Bajard. ad Clar. loco cit. nu-
mer. 55.*

90 Aut vxor petit separationem ob culpam viri,
puta propter eius sæuitiam, & tunc, licèt dum
huiusmodi causa pendet, ipsa mulier loco se-
questri committi debeat custodiæ consanguineo-
rum, vel alicuius honestæ matronæ, vel collo-
canda sit in aliquo monasterio monialium. *cap.
ex transmissa. vbi DD. de Restit. spoliat.* finita
tamen causa, si appareat, vxorem marito non
esse restituendam, potest mulier eligere habita-
tionem, vbi velit; alioquin, si in tali casu ei præ-
scriberetur locus, puniretur absque culpa.
Thesaur. decis. 130. vbi dicit, quod mulier pro-
pter sæuitiam viri poterit diuertere, & interim
pendente iudicio super separatione thori mari-
tus extra domum alimenta vxori subministrare
tenetur, etiamsi fructus dotis non sufficerent,
vel si nulla esset data dos. *Gratian. discept. for.
91 c. 857. num. 23. et seq.* vbi, quod hoc remittitur
arbitrio Iudicis, qui in huiusmodi alimentis ta-
xandis non debet procedere rigorosè, sed ad
meram necessitatem, *et cap. 738. num. 69. et seq.
Surd. de Alim. tit. 1. q. 118. num. 5. latè Ciriac. d.
contr. 172. num. 107. et seq.*

92 Sæuitia verò est concludenter probanda ità vt
non sufficerent minæ, nisi processerint ab eo, qui
consueuerit minas exequi. *Natt. consil. 616. Ci-
riac. loco cit. nu. 1. et seq. et num. 91. cum seq.* vbi
Iudicis arbitrio remittit, quæ sæuitia sufficiens
sit ad separationem thori.

Probata autem sæuitia vir cogendus erit ad
restitutionem dotis, & donationis propter nu-
ptias, quo casu dos verè, & statim restitui de-
bet, nec habet priuilegium anni. *auth. sed nouo.
§. si verò causam. C. de repud. §. mitiores. Auth.
de nupt. Card. Seraphin. decis. 1315. Thesaur. d.
decis. 130. Gratian. discept. for. cap. 199. num. 11.*
quod etiam procedit, quando separatio thori fit
ob morbum gallicum. *Ciriac. d. contr. 172. num.
91. et seq.*

Item fructus dotis durante lite à marito per-
cepti, post sententiam latam super separatione
thori, vxori restituendi sunt, etiamsi in huius-
modi sententia non fuisset facta expressa con-
demnatio quoad dictos fructus; ratio est, quia
cum maritus fuerit in mala fide, & pro tempore,
quo durauit lis, non substinuerit onera matri-
monij, non fecit fructus suos: fructus enim præ-
dicti dantur contemplatione matrimonialium
onerum; tum etiam quia cum vir commiserit in
legem matrimonij, non debet ex eo aliquod lu-
crum consequi. *latè Gratian. discept. for. cap. 857.
per tot. Greg. dec. 93. vbi etiam Beltramin. Penia
dec. 350. Card. Millin. dec. 217. Crauett. cons. 31.
num. 6.* vbi addit, quod si vxor seorsum habitans
seipsam aluerit, potest tales expensas, marito
repetere.

93 Quid verò dicendum sit, si mulier contra vi-
rum sæuiat. *vide Mascard. de Probat. concl. 1019.
num. 6.*

94 Quæres, an vxor cogi possit ad redeundum
cum viro sub cautione fideiussoria de eam non
offendendo? Resp. negatiuè, si appareat de ma-
xima viri sæuitia, & eius odio capitali aduersus
vxorem: eo enim casu satisdatio non mutat ma-
leuolum animum, sed diutius grassandi faculta-
tem præstat. *§. nouissimè. vbi glos. in verb. gras-
sandi. Inst. de Suspect. tutor. l. quia satisdatio. ff.
eod. tit. d. cap. ex transmissa. et cap. litteras. in
fin. vbi DD. de restit. spol. latè Crauett. cons. 31.
num. 4. et seq.* vbi dicit, quod vbi est odium ca-
pitale, non tenetur, nec debet quis confidere
fragilitati cautionis, cum in hoc casu cautio suf-
ficiens considerari non possit. *Gratian. discept.
for. cap. 738. num. 60. Ciriac. d. controu. 172. nu.
85. et 90.* vbi, quod satis esset vnicus actus sæui-
tiæ, vt vxor non teneatur redire cum marito,
quia quando maritus semel sæuus fuit, præsumi-
tur talis in posterum. *ex trad. per Bald. cons. 176.
num. 3. lib. 1. Mascard. de Probat. d. concl. 1019.
nu. 3. Farinac. d. q. 143. nu. 147.*

SVMMARIVM.

95 *Valet pactum, quod maritus teneatur semper
habitare in domicilio vxoris, nisi noua causa
emergat mutandi domicilij.*

Quæ-

Quæstio IX.

An valeat pactum, quod maritus teneatur semper habitare in domicilio vxoris, aut parentum certi loci.

95 RESP. affirmatiuè, præsertim si additum fuerit iuramentum; ratio est, quia tale pactum non ponitur ad obligandum maritum, vt perpetuò habitet in certo loco, sed nè mulier cogatur dimittere Ciuitatem, in qua nata, & educata fuit, & nè separetur à parentibus, & consanguineis, quæ separatio est nimis dura. *l. liberorum. ff. de verb. sign. Emman. Soarez. in Thesaur. recept. sent. in ver. locus. latè Genuens. in tract. de Eccles. q.772. Dian. par. 3. resol. moral. tract.4. resol.212.* vbi dicit, quod in tali casu si contra fit, potest exigi pœna.

Limita, nisi noua causa emergat mutandi domicilij, puta infirmitas, intemperies aeris, inimicitia &c. tunc enim, etiamsi pactum sit iuramento firmatum, licebit resilire, & mulier tenebitur virum sequi. *vt d. Diana loco cit. vers. limitanda tamen est &c. Aufrer. ad Capell. Tholos. decis.87.*

In alijs verò casibus is, qui se in vno loco habitaturum promittit, non cogitur in illo semper habitare, sed astringitur ad id, quod stipulantis interest. *vt d. Soarez loco cit. in ver. locus.*

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca constituta super bonis existentibus in vno loco, non extenditur ab bona sita extra dictum locum.*
2 *Quando hypotheca restricta ad bona existentia in vna Ciuitate, vel loco, extendatur etiam ad bona existentia in territorio.*
3 *Qualitas loci adiecta legato, restringit legatum etiam vniuersale.*
4 *Bona mobilia regulariter continentur in generali obligatione, sicut stabilia: limitatur num. seq.*
5 *Merces venales propter earum celerem motum non videntur esse in loco.*
6 *Relicto vsufructu domus, & omnium rerum, quæ in domo sunt, non debentur legatario ea, quæ mercis causa fuerunt comparata: limitatur num.9. & 10.*
7 *An frumentum, & pecunia, quæ in domo erant, sub tali legato comprehendantur.*
8 *An in legatis loco circumscriptis contineantur ea, quæ post legatum empta, & acquisita fuerunt per testatorem in eodem loco.*
9 *Quid si testator reliquisset simpliciter vsumfructum omnium rerum suarum, vel bona omnia, quæ domi quoquo modo sunt.*
10 *Merces in legato generali continentur, quando legatum aliàs redderetur inutile.*
11 *An sub generali hypotheca bonorum comprehendantur bona extra territorium.*
12 *Is, qui credidit in vna Prouincia, etiamsi posterior sit, quoad bona illius præfertur omnibus alijs creditoribus etiam anterioribus, qui in alia Prouincia contraxerunt.*
13 *Quid si plures sint creditores ex diuersis negotiationibus.*

CAP. XVIII.

De Pignoribus, & Hypothecis.

1 QVæritur 1. An hypotheca constituta super bonis existentibus in vna Ciuitate, vel loco, extendatur ad bona sita extra illum locum? Resp. negatiuè, quia qui obligauit bona existentia in tali Ciuitate, vel loco, dicitur ab obligatione, & hypotheca exclusisse ea, quæ existunt extra Ciuitatem, & locum, quia est limitata, & determinata hypotheca. *arg. l. nam quod liquida. §. si ità legatur. ff. de Pen. leg. l. quæsitum. §.1. ff. de leg.3.*

2 An verò veniant res, & bona, quæ sunt in territorio Ciuitatis? Resp. distinguendo, aut enim sumus in obligatione, quæ latam admittit interpretationem, & tunc veniunt etiam bona existentia in territorio, quia bona, quæ sunt sub territorio, reputantur pro vno, & eodem loco, vt in donatione resoluit *Rot. decis.716. num.2. & 3. par.4. tom.3. Recent.* aut sumus in obligatione, quæ latam non admittit interpretationem, & tunc hypotheca non extenditur ad bona existentia in territorio, nisi aliud colligatur ex coniectutis. *Crauett. cons.671. num.2. par. 4. Mantic. de coniect. lib. 9. tit. 3. num. 13.* vbi dicit, quod
3 qualitas loci adiecta legato, restringit legatum etiam vniuersale. *Merlin. de Pignor. lib.4. tit.5. q.174.*

4 Quæritur 2. an bona mobilia debitoris contineantur in generali obligatione? Resp. quod bona mobilia regulariter continentur in generali obligatione, quemadmodum stabilia, vt de mercibus, & pecunia est textus *in l. cum tabernam. iuncto §. creditor. ff. de Pignor.*

5 Hæc tamen conclusio limitatur, quando generalis obligatio restricta est ad certum locum: tunc enim sub huiusmodi obligatione non comprehenduntur merces venales, quia propter earum celerem motum, non videntur esse in loco. *Mantic. de Tacit. lib.11. tit.4. num. 36. vers. sed. aduertendum est. Pacif. de salu. interd. insp. 3. cap. 2. num. 194. Rota apud eumdem decis. 225. num.1.*

6 Ex quo infertur, quod relicto vsufructu domus, & omnium rerum, quæ in domo sunt, ea, quæ mercis causa fuerunt comparata, non debentur legatario, quia venalia, cum ad tempus ibi sint, non videntur esse in domo. *l. generali. §. vxori. vbi Bart. ff. de vsufr. leg.* vnde neque
7 frumentum, quod in domo erat causa vendendi, in tali legato contineretur. *idem Bart. in d. §. vxori. num.4. & ibi Alex. lit.C.* vbi, quod neque pecunia comprehenderetur in tali legato, quia semper dicitur venalis, & parata alienationi. *l. vxorem. §. legauerat. ff. de legat.3.*

8 Item in legatis loco circumscriptis non continentur ea, quæ post legatum empta, & acquisita fuerunt per testatorem in eodem loco, quando bona acquisita sunt æquè principalia, vel primis pretiosiora, quia in tali casu non possunt dici accessoria ad primas res legatas. *Bero. cons.44. num.*

num.46. lib.2. Alex. conf.25. num.2. lib.7. & alij apud Honded. conf.63. nu.34. & seq. lib.1.

9 Secus esset, si testator reliquisset simpliciter vsumfructum omnium rerum suarum, vel bona omnia, quæ domi quoquo modo sunt, quia tunc omnia continentur tam venalia, quàm non venalia. *arg. l. Iulianus. ff. de leg. 3. Bart. in d. l. generali, §. vxori. num.4. ff. de vsufr. leg. & ibidem Alex. & alij communiter, Pacif. d. insp. 3.*
10 *cap.2. num.185.* vbi, quod etiam merces in legato generali continentur, quando legatum aliàs redderetur inutile,

11 An verò sub generali hypotheca bonorum comprehendantur bona extra territorium, seu extra locum originis debitoris contrahentis? Resp. affirmatiuè, nisi extra territorium debitoris bona essent prohibita alienari, & hypothecari. *glos. in §. hac considerantes, ver. hypotheca. in Auth. vt omn. obed. Iud. Prouinc. Bald. in l.2. C. mandat. Neguf. de Pignor. par. 8. mem.2. n.8.* vbi etiam obseruat, quod debitor sortitur forum in loco contractus etiam quoad bona existentia extra illum locum, quando agitur hypothecaria, quæ est realis, vel saltem mixta. *Tiraq. de Retract. lignag. §.8. glos.5. num.11. Gratian. discept. for. cap. 911. num. 30. Merlin. de Pignor. lib.2. tit.1. q.5. num.3. & seq.* licèt executio in tali casu non possit consummari contra debitorem extra territorium, nisi vigore litterarum remissorialium Iudicis, qui debitorem condemnauit. *iuxta textum in l. à Diuo Pio. §.1. vbi Bart. ff. de re iud.*

12 Quæritur 3. quando creditor posterior ratione loci præferatur creditori anteriori? Resp. quod si quis crediderit in vna Prouincia, etiamsi sit posterior, debet quoad bona illius præferri omnibus alijs creditoribus etiam anterioribus, qui in alia Prouincia contraxerunt. *l. procuratoris. §. si plures. vbi DD. ff. de Tribut. act. glos. in l. priuilegia. ver. ex causa. ff. de Priuil. credit. Ripa ibidem. nu.51. & seq. Gait. de credit. cap. 4.*
13 *in appendic. num.128.* vbi dicit, quod si plures sint creditores ex diuersis negociationibus, veluti si vnus ex causa mercium vnius speciei, alter verò ex causa alterius diuersæ speciei, vel si eiusdem speciei, sed in diuersis tabernis, aut apothecis, tunc quilibet admittitur separatim, habito respectu ad creditam mercem, in qua cæteris præfertur. *latè Merlin. de Pignor. lib.4. tit.1. q.13. num.1. & seq.* quod procedit tam respectu creditorum habentium solam personalem actionem, quàm habentium expressam, aut tacitam hypothecam. *Decian. consil. 109. num.29. & seq. lib.2. Card. Seraphin. decis.1214. Rot. in Florentina. seu Lugdunen. pecuniarum 23. Febr. 1598. coram Peregrino: quamuis contrarium senserit Card. Mantic. de Tacit. lib. 11. tit. 23. num. 33. & seq.*

S V M M A R I V M.

1 *In quo loco præstari debeant alimenta, & num.2. cum seq.*
2 *Quando per vnum actum consuetudo inducatur.*
3 *An inter se differant solitum, et consuetum.*
4 *Debitor regulariter non tenetur deferre debitum ad domum creditoris: limitatur nu.5.*
5 *Quid si hæres, et legatarius eiusdem sint fori.*
6 *Et quid si in deferendo requiratur impensa.*
7 *An vsufructuarius teneatur ad collectas.*
8 *Quid si usufructus remaneret inutilis ex solutione collectarum.*
9 *Ad quem spectet soluere gabellam pro rebus, quæ dantur in alimenta.*
10 *Alimentarius petere potest alimenta extra domum debitoris, seu alere debentis, nec cogitur cum illo habitare; limitatur nu.11. et seq.*
11 *Pater non cogitur filium alere extra domum, et è contra: limitatur num.13.*
12 *Item uxor non potest à marito alimenta petere extra domum: limitatur d. num.13.*
13 *Si pater exulet, uel captus fuerit ab hostibus, filius ad eum locum, ubi pater moratur, tenetur mittere alimenta.*
14 *Quid si pecunia, quæ defertur ad alimenta, casu aliquo periret.*
15 *Et quid si relinquantur alimenta ex fructibus certi fundi.*
16 *In illis casibus, in quibus pater tenetur filium spurium alere intra triennium, cogi ad id potest in domo matris.*
17 *Vidua quando alenda est ab hæredibus uiri intra annum luctus, an teneatur stare cum hæredibus uiri.*
18 *Si testator, qui reliquit alimenta, plures haberet habitationes, seu domos commodas, Alimentarius tenetur in earum una habitare, quam hæres assignauerit.*

CAP. XIX.

De Alimentis.

Quæstio I.

In quo loco præstari debeant alimenta.

1 HAc in re primò inspicienda est voluntas testatoris siue expressa, siue tacita: nam si de ea constet, certum est, ibi alimenta præstari debere, vbi testator voluit. *l. in conditionibus primum locum. ff. de Cond. et demon. §. disponat. in Auth. de Nupt. Caualcan. de Vsufr. mul. relict. nu.138. Surd. de Alim. tit.4. q.14. nu.16.*

Secundò inspici debet consuetudo locorum: hæc enim semper attenditur, quando quæritur, quo in loco debitor teneatur soluere. *ut post Bart. et alios obseruat Duen. reg.161. nu.9.*

Tertiò inspiciendum est, vbi hæres cæpit alimenta præstare, nam in eodem loco cogitur perseuerare in solutione. *l. si fideicommissum. §. fin. ff. de Iudic. glos. magna in l. quod legatur. post med. ff. eod. Duen. d. reg.161. limit.4.* sicut enim contrahentis consuetudo attenditur, & declarat contractum. *l. hæredes palam. §. si quid post. in fin. ff. de Testam. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de leg.1.* ità attendi debet consuetudo hæredis, qui videtur quasi contrahere cum legatario. *§. hæres. Inst. de oblig. quæ ex quasi contr. nasc. l. ex maleficijs. §. hæres. iuncta glos. ibid. ff. de Action.*
2 *et obligat.* quæ quidem consuetudo per vnum actum inducitur. *l. Mela. §. quid ergo. ff. de Alim. et cibar. legat. Alex. cons.5. num.22. et seq. uol.5.* vbi,

3 vbi, quod solitum præstari dicitur illud, quod vna vice tantùm præstitum est, licet consuetum non verificetur in vna vice tantùm. *Dec. in l. nemo alienus. §. temporalis. nu. 2. ff. de reg. Iur. quicquid dicat Surd. d. tit. 4. q. 16. nu. 27. et seq. Natt. cons. 77. num. 6. et 7.*

Quartò inspici debet, vbi habeant domicilium hæres, & legatarius: nam si hæres, & legatarius diuersa habeant domicilia, hæres alimenta præstabit in loco sui domicilij, non autem vbi degit legatarius. *l. 3. ff. de Alim. et cibar. legat. Bart. in l. 1. num. 4. et in d. l. 3. num. 4. ff. eod. tit.*

4 *Duen. d. reg. 161. in princ.* vbi dicit, quòd debitor regulariter non tenetur deferre debitum ad domum creditoris.

Limita in alimentis in subsidium studij relictis: hæc enim præstanda sunt in loco, vbi legatarius studio incumbit. *Bart. et alij in l. sed et si susceperit. §. si libertis. ff. de Iudic. Surd. d. tit. 4. q. 16. num. 37. et seq.*

Limita 2. quando est determinatus locus, in quo debeat fieri solutio, quia tunc ad illum locum debet accedere tam debitor, quam creditor. *Bald. in l. fin. num. 7. C. de Cond. inser.*

5 Si verò hæres, & legatarius eiusdem sunt fori, & in delatione non cadit impensa, hæres tenetur alimenta deferre ad domum legatarij, quia sic se habet regula, quod vbi debitor, & creditor eiusdem sunt fori, tunc debitor ire debet ad Domum creditoris. *l. item illa. ubi Bart. et alij. ff. de Constit. pecun. Abb. in cap. significante. n. 9. de Pignor. Bald. in l. fin. num. 7. C. de Cond. insert. Duen. d. reg. 161. limit. 1. et alij apud Surd.*

6 *d. tit. 4. q. 16. num. 7. et 8.* si verò in deferendo exigitur impensa, hæres præstare debet vecturam, nisi alimentarius esset vilis persona, cui non sit turpe humeris proprijs portare; quod eo magis procederet, quando impensa diminueret legatum alimentorum, illudque redderet inutile, quia tunc hæres illam soluit, vt integra alimenta legatarius consequatur; multa enim conceduntur, nè dispositio fit inutilis, quæ aliàs non

7 concederentur; Vnde licèt vsusfructuarius tenéatur ad collectas. *l. quæro. ubi DD. ff. de usu, et usufr. leg.* tamen hoc fallit, quando soluendo collectas vsusfructus remaneret inutilis, quia tunc Proprietarius eas soluit. *glos. in l. qui concubinam. §. qui hortos. ff. de leg. 3. Natt. cons. 415. num. 1. Surd. loco cit. d. q. 16. nu. 11. et seq.* quod

8 procedit, quando vsusfructus esset omninò inutilis, vel modicum arbitrio Iudicis remaneret, quia hoc etiam casu vsusfructus censeretur inutilis. *uide Caualcan. de usufr. mul. relict. numer. 162.*

9 Ad quem verò spectet soluere gabellam pro rebus, quæ dantur in alimenta? Resp. quod hoc onus subire debet hæres, seu debitor, si gabella soluitur pro his rebus, quas hæres præstare debet; secus si personæ imponatur. *Bart. in l. 1. n. 5. ff. de Alim. et cibar. legat. Surd. d. tit. 4. q. 16. num. 15.*

10 Illud autem notandum est, quod siue alimenta debeantur ex dispositione hominis, siuè ex dispositione legis, Alimentarius potest ea petere extra domum debitoris, seu alere debentis, nè cogatur eum illo habitare; alioquin legatum induceret quandam speciem seruitutis. *Bald. in l. in annalibus. num. 4. C. de legat. Ruin. consil. 45. num. 4. uers. et ex quo ista etc. et num. 8. uers. nec obstat, quod ille etc. uol. 2. Duran. de Art. testan. tit. 6. caut. 56. in princ. Caualcan. ubi supra num. 138. uers. quid autem si testator. Crauet. cons. 205. et alij, quos refert, et sequitur Surd. in d. tract. de Alim. tit. 4. q. 14. nu. 16. et seq.*

11 Hæc tamen conclusio limitatur quoad filium, qui alendus est in domo Patris; non enim cogitur pater filium alere extra domum, quemadmodum nec filius tenetur Patrem inopem extra domum alere. *Pinell. in l. 1. p. 1. num. 54. C. de bon. matern. Boer. dec. 195. num. 5. et alij apud Surd. loco cit. d. q. 14. num. 8. cum seq.* vbi etiam dicit,

12 quod nec vxor potest à marito alimenta petere extra domum. *ex trad. per Aufrer. ad Capell. Tho. 13 los. decis. 87.* quod intellige, nisi causa subsit, nam si filius eum patre litigaret, interim tenetur pater filium alere extra domum. *ut post Corn. et alios not. Surd. loco cit. d. tit. 4. q. 14. num. 17. 18. et 27.* idemque dicendum, si alia iusta causa concurrat, vt patris, vel mariti sæuitia, vel mali mores &c. *Pinell. loco cit. nu. 54. Surd. ubi supra.* subdens, quod cogitur pater filiam nuptam alere, vbi ipsa degit.

14 Notandum est etiam, quod si pater exulet, vel captus fuerit ab hostibus, tenetur filius ad eum locum vbi moratur pater, mittere alimenta, etiamsi esset extra Prouinciam. *§. si uero contigerit. in Auth. de incest. nupt. collat. 2. iuncta glos. ibidem in uer. alia necessaria. Bart. in tract. de Alim. nu. 25. Surd. eod. tract. tit. 4. q. 16. num. 4. et seq.* vbi id extendit ad alios, cui reuerentia est debita. Vnde si pecunia, quæ defertur ad alimenta, casu aliquo periret, non ideò debitor liberatur, cum ante solutionem periculum spectet ad debitorem. *l. incendium. C. si cert. pet. latè Surd. d. q. 16. num. 16. et seq.*

15 Notandum 2. quod si alimenta relinquantur ex fructibus certi fundi, eatenus debentur, quatenus se extendunt fructus ex eo fundo percepti. *arg. l. maritum. §. 1. ff. Ad l. falcid. l. liberto. §. à liberto. ff. de Ann. legat.*

16 Notandum 3. quod in illis casibus, in quibus pater tenetur filium spurium alere intra triennium, cogi ad id potest in domo matris. *Abb. in cap. ex litteris. num. 4. de Conuers. infid. Surd. d. tit. 4. q. 14. num. 17. 25. et seq.* vbi dicit, quod licèt pater cogere possit filium legitimum, & naturalem ad secum habitandum ex vi patriæ potestatis, non potest tamen ad se aduocare filium spurium, quia illum non habet in potestate. *§. fin. inst. de Nupt. l. uulgo concepti. ff. de stat. hom. uide quæ diximus in tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 20. et 58.*

17 Notandum 4. quod Vidua, quando alenda est ab hæredibus viri intra annum luctus, licèt tunc non teneatur stare cum hæredibus viri, tamen de alimentis deduci debet quantum interest hæredis, ipsam in domo operari. *ut d. Bart. in l. diuortio. num. 4. ff. solut. matrim.* quod tamen non procedit in ijs mulieribus, quarum nullæ sunt operæ, vt Dominæ magnæ, quæ suis manibus nihil operantur. *l. fin. ff. de oper. seru.*

18 Obserua 5. quod si testator, qui reliquit alimenta, plures haberet habitationes, seu domos commodas, Alimentarius tenetur in earum vna

vna habitare, quam hæres assignauerit, dummodò domus sit talis, vt in ea possit Alimentarius commodè, & honestè habitare, quod arbitrio Iudicis relinquitur. *Bald. in l. in annalibus, circa fin. Cod. de leg. et alij apud Surd. d. q. 14. num. 23. et 24.*

SVMMARIVM.

19 *Alimenta taxari debent iuxta vires patrimonij, dignitatem personæ, et consuetudinem loci.*
20 *Quid si reditus non sufficiant pro eo alendo, à quo petuntur alimenta.*
21 *Quando patronus prætendere possit alimenta ab Ecclesia, et num. seq.*
22 *Quando libertus teneatur alere patronum egentem.*
23 *Si Rector curæ animarum vacare non potest, detrahi prius debet de reditibus Ecclesiasticis portio pro alimentis Vicarij, et id quod superest, assignatur Rectori.*
24 *Paupertas est præcisè probanda, vt sit locus præstationi alimentorum.*

Quæstio II.

Alimenta qualiter à Iudice taxari debeant.

19 Resp. quod taxari debent iuxta vires patrimonij, dignitatem personæ, & consuetudinem loci. *l. si quis à liberis. §. fin. vbi DD. ff. de liber. agnosc. Ancharr. cons. 383. num. 7. Aymon. cons. 189. in fin. et alij communiter*; quod proce-
20 dit etiam respectu illius, à quo petuntur alimenta: nam si attenta loci consuetudine constabit, reditus non sufficere pro eo alendo, Iudex alteri alimenta decernere non debet: nemo enim tenetur minuere sibi victum, vt alterum alat. *d. l. si quis à liberis. §. fin. et l. 2. Cod. de Alim. lib. Natt. cons. 387. num. 8.* vbi dicit, quod non tenetur quis coarctare victum suum propter alimenta matris, vel alterius cuiuscumque, nisi largas habeat facultates. *Surd. de Alim. tit. 7.*
21 *qu. 8. per tot.* quemadmodum nec Patronus prætendere potest alimenta ab Ecclesia, nisi quando Ecclesia abundat diuitijs, vel quando supersunt fructus deductis alimentis Curati, seu Rectoris, ac alijs necessarijs pro seruitio ipsius Ecclesiæ: militat enim in hoc casu eadem ratio, quæ militat in parentibus, fratribus, & similibus, quorum salus, & necessitas præferenda est alienæ indigentiæ. *d. l. si quis à liberis. §. alimenta.* vbi,
22 quod sic seruatur in liberto, qui tenetur alere patronum egentem. *gloss. in cap. quicumque. 30. in ver. ad inopiam. 16. qu. 7. Bart. in d. l. si quis à liberis. §. de alimen. ff. de liber. agnosc. Abb. in cap. nobis. num. 6. de Iurepatr. Rol. cons. 5. nu. 33. lib. 3. Surd. vbi supra d. tit. 7. q. 32. num. 1. et seq. Rot. in Neapolitana alimentorum 31. Maij 1606. coram Manzanedo, et in eadem 11. Ianuarij 1616. coram Pirouano, prout refert Gratian. discept. for. cap. 552. num. 11. et seq.* vbi etiam obseruat, quod si patronus haberet fratrem, vel alium, à quo posset ali, tunc ab eo esset alendus, non ab Ecclesia.
23 Obserua tamen, quod si Rector curæ animarum vacare non posset, & ideò deputetur Vicarius, detrahi prius debet de reditibus Ecclesiasticis portio pro alimentis Vicarij, etiamsi id, quod superest, non sufficiat pro Rectore: cum sit magis tolerabile, vt egeat Rector, quàm Vicarius, qui curam exercet. *vt post Abb. Card. Rebuff. et alios resoluit Surd. d. tit. 7. q. 32. num. 4. et 5.*
24 Obserua 2. quod paupertas est præcisè probanda, vt sit locus præstationi alimentorum. *gloss. in l. si verò. §. qui pro rei qualitate. ff. Qui satisd. cogan. Natt. cons. 344. n. 3. Surd. de Alim. d. tit. 7. q. 8. nu. 14.* paupertas autem in tali casu sufficienter etiam probatur respectiuè ad conditionem nobilitatis personæ; & ideò satis esset, si probetur, quod frater, vel alius non habeat quãtum sufficit ad eondecentem eius statum. *Couar. var. lib. 2. cap. 6. num. 8. Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 65. num. 9. Surd. d. tit. 7. qu. 32. num. 29. Rot. coram Penia decis. 424. & in d. Neapolitana alimentorum 11. Ianuarij 1616. coram Pirouano, quæ est decis. 201. nu. 3. par. 4. tom. 1. recent. Gratian. d. cap. 552. nu. 10. & 17. cum seq.*

SVMMARIVM.

25 *Legatarius, cui relicta sunt alimenta cum onere habitandi in certo loco, non potest alimenta petere, nisi in eo loco inhabitet: limitatur nu. 26. 27. 28. 29. 34. & 35.*
26 *Quid si ex aliqua iusta causa impeditur, ex qua morari non possit in loco destinato.*
27 *Arbitrio Iudicis remittitur, quanam censeatur iusta causa.*
28 *Quid si testator legauit alimenta cum onere habitandi in domo sui hæredis, & hæres ex mera voluntate vellet domum, seu habitationem mutare.*
29 *Et quid, si legatarius vellet cum vxore, vel filijs habitare, & num. 34.*
30 *Legatario allegantì causam, ex qua impeditur, nè in loco à testatore destinato inhabitet, incumbit onus probandi.*
31 *An in hoc casu sufficiant testes singulares, & per famam.*
32 *Legatarius habitando cum vno ex filijs, seu hæredibus testatoris, an, & quando consequatur alimenta ab omnibus.*
33 *Si plures Domini in vsu iurisdictionis eiusdem Castri non concordent, habet locum inter eos iudicium diuisorium, vt alternis vtantur temporibus.*
35 *An hæres legatario alimenta præstare possit extra domum inuito ipso legatario.*
36 *An legatarius, cui relicta sunt alimenta in domo hæredis, teneatur habitare cum hærede hæredis, vel cum secundo hærede.*
37 *An minor consequi possit alimenta præterita non obstante quod cum hærede non habitauerit.*
38 *An, & quando minor restituatur aduersus præceptum, vel prohibitionem testatoris.*
39 *Ecclesia, quæ secundùm voluntatem testatoris non ædificauit monasterium, conceditur restitutio, etiamsi in defectum conditionis inducta esset priuatio.*

Quæ-

Quæstio III.

Quando Legatarius, seu Alimentarius iussus habitare in domo testatoris, consequatur alimenta, si in ea non habitet.

25 QVamuis legatarius, cui relicta sunt alimenta cum onere habitandi in certo loco, seu domo, vel cum hæredibus ipsius testatoris, petere non possit alimenta, nisi in eo loco inhabitet, cum voluntas testatoris sit lex. *§. disponat. in Auth. de Nupt. Bart. in l. Caio. §. Imperator. ff. de alim. et cibar. legat. Bald. cons. 484. num. 1. uol. 4. Alex. cons. 100. in princ. uol. 1. et cons. 178. num. 5. uol. 6. Rol. cons. 22. n. 9.*
26 *uol. 1.* nihilominus adhuc consequi debet alimenta, si ex aliqua iusta causa impeditur, ex qua morari non possit cum hæredibus, seu in loco destinato, cum eo casu per ipsum non stet. *d. l. Caio. §. Imperator. l. Mauia. in fin. ff. de Ann. legat. l. si quis ità legauerit. et l. illis libertis. ff. de condit. et demon. Spec. in tit. Qui fil. sint legit. §. 1. uers. quid si dixit in testamento. nu. 36. Natt. cons. 387. num. 5.*

27 Iusta autem causa censetur, si legatarius ibi habitare non possit propter sæuitiam hæredis, vel propter odium, seu inimicitiam, aut litem inter ipsum legatarium, & hæredem: vel si legatarius non posset honestè habitare cum hærede sine periculo impudicitiæ, vel alia iusta causa concurreret, arbitrio Iudicis examinanda. *l. pen. ff. ubi pup. educ. deb. Bart. cons. 211. num. 3. uol. 1. et in d. l. Caio. §. Imperator. ff. de alim. et cibar. legat. Bald. in l. 1. num. 9. C. de legat. Rol. cons. 22. num. 12. et seq. uol. 1. Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 170. nu. 14. et seq.* vbi etiam dicit, quod iustam causam non habitandi haberet Alimentarius, si hæredes bona Testatoris inter se diuiserunt, & communem habitationem separarunt. *Pinell. in l. 1. par. 1. num. 54. C. de bon. matern. et alij, quos refert, et sequitur Surd. de Alim. tit. 4. q. 15. num. 12. cum seq.* vbi dicit, quod si testator
28 legauit alimenta cum onere habitandi in domo sui hæredis, videtur sensisse de domo, quam tunc hæres inhabitabat; & ideò si hæres ex mera voluntate, nulla adductus necessitate vellet domum, seu habitationem mutare, poterit Legatarius extra domum petere alimenta. *ex trad. per Spec. in d. tit. Qui fil. sint legit. §. 1. num. 36. et alios per eum allegatos.*

29 Item alimenta præstari debent etiam extra domum, quando Legatarius vult cum vxore, vel filijs habitare, nisi fortè hæredes patiantur, vt Legatarius introducat in eamdem domum vxorem, & filios: quis enim liberos à parentibus, à fratribus sorores, à viris coniuges ferret segregari? *ut inquit textus in l. possessionum. C. commun. utriusque Iud. et obseruat Surd. loc. cit. num. 36. et 37.*

30 Causas verò huiusmodi tenetur Alimentarius probare. *arg. l. qui commeatus. ff. de re milit. l. 2. §. si non propter. ff. si quis caut. Anch. consil. 254. num. 1. et seq. Alex. cons. 100. num. 1. et seq. uol. 1. Ruin. cons. 34. nu. 2. uol. 2. Dilect. de arte testan. tit. 6. caut. 56. nu. 1. Gabr. commun. conclus. lib. 1. tit. de Probat. concl. 6. nu. 33. Surd. d. tit. 4. q. 15.*
31 *num. 45. et seq.* vbi, quod in hoc casu sufficiunt etiam testes singulares, & per famam.

32 Obserua tamen, quod si filij, cum quibus ex forma testamenti tenetur quis habitare, ad diuisionem bonorum deueniant, & seorsim habitent, legatarius eo casu habitando cum vno ex dictis filijs, consequitur alimenta ab omnibus, quia per ipsos filios stat, qui actum habitandi per diuisionem ad impossibilitatem reduxerunt. *Ruin. cons. 80. num. 2. et seq. et cons. 81. n. 4. et 12. uol. 2.* subdens, quod Alimentarius in tali casu debet potius habitare cum eo hærede, qui remansit in domo testatoris, quàm cum alio, quia hoc modo videtur magis satisfieri testatoris voluntati. *Dilect. d. caut. 56. num. 3. Rol. consil. 22. num. 15. uol. 1. et cons. 89. nu. 14. uol. 3. Menoch. d. cas. 170. num. 16. Surd. d. tit. 4. q. 15. num. 18. et seq.* vbi, quod hoc casu potest etiam fieri præstationis diuisio, videlicet vt quilibet hæredum alimenta præstet per tempora in domo propria. *ex trad. per Bart. in l. solent. nu. 12. ff. de Alim. & cibar. legat. Ruin. d. consil. 81. num. 4. & seq. vol. 2.* vbi
33 dicit, quod si plures Domini in vsu iurisdictionis eiusdem Castri non concordant, habet locum inter eos iudicium diuisorium, vt alternis vtantur temporibus.

34 Obserua 2. quod legatarius adhuc consequeretur alimenta extra domum, si filij omnes, cum quibus ipse habitare debet, moriantur, cum per eum non stet. *l. 1. vbi DD. C. de Legat.*

35 Obserua 3. quod potest hæres Legatario alimenta præstare extra domum inuito ipso Legatario, etiamsi testator mandauerit, vt alimenta in domo hæredis præstari debeant, quia in dubio adiectio domus præsumitur apposita fauore hæredis. *ut post Castr. & Cordu. not. Surd. d. tit. 4. q. 15. num. 66.*

36 Obserua 4. quod Legatarius, cui relicta sunt alimenta in domo hæredis, non tenetur habitare cum hærede hæredis, vel cum secundo hærede, quia quando testator meminit de suo hærede, non venit hæres hæredis, sed primus solummodò, licèt aliud sit, quando loquitur de hærede tertij. *ut probat textus in l. qui liberis. §. hæc verba. vbi DD. ff. de vulg. & pup. & resoluit Bertran. apud Surd. d. tit. 4. quæst. 15. num. 67. & seq.*

37 Obserua 5. quod minor per viam restitutionis in integrum consequi potest alimenta præterita non obstante quod cum hærede non habitauerit. *Corn. cons. 184. num. 5. & seq. vol. 3.* vbi dicit, quod non id omne consequitur in tali casu, quod alimenta important, sed habenda est ratio minoris expensæ, quam in domo fecisset hæres; & ideò non plus eo nomine hæres impendet, quàm fecisset, si minor in domo fuisset moratus. *ut dicit Surd. d. tract. de Alim. tit. 9. q. 45.* vbi,
38 quod minor restituitur etiam aduersus præceptum, vel prohibitionem testatoris, etiamsi prohibitio, vel præceptum huiusmodi esset iuri cõmuni conforme, dummodò id, quod à iure prohibetur, non sonet in delictum. *vide Bald. in l. pu-*
39 *pillorum. C. de repud. hæred.* vbi dicit, quod cõceditur restitutio Ecclesiæ, quæ secundùm volũtatem testatoris non ædificauit Monasteriũ, licèt in defectum conditionis inducta esset priuatio.

SVM-

SVMMARIVM.

40 *Iudex potest assignare locum, vbi pupillus educari debeat, etiamsi in testamento paterno contrarium dispositum fuerit.*

41 *Iudex permittere non debet, vt pupillus educetur in domo eius, qui eidem pupillo fuit substitutus.*

42 *Iudex potest, omisso tutore, eligere personam matris, vt penes eam pupillus educetur.*

43 *Quid si mater ad secundas nuptias conuolauerit.*

Quæstio IV.

An Iudex possit assignare locum, vbi pupillus educari debeat.

40 RESp. affirmatiuè, etiamsi in testamento paterno contrarium dispositum fuerit: hoc enim arbitrio Iudicio relinquitur, qui id agere debet, vt sine vlla maligna suspicione alatur partus, & educetur. *l. 1. ff. vbi pup. educ. deb. l. si disceptetur. ff. eod. tit. l. 1. C. eod. l. vtilitatem. ff. de confirm. tut. Crauett. conf. 18. num. 3. Surd. de Alim. tit. 4. q. 13. num. 4.* vbi dicit, quod si Iudici constiterit, locum à Patre designatum non esse pupillo tutum, poterit causa cognita discedere à Patris voluntate. *Rot. decis. 12. num. 6. &*
41 *seq. par. 8. recent.* vbi, quod Iudex permittere non debet, vt pupillus educetur in domo eius, qui eidem pupillo fuit substitutus, vt tollatur maligna spes succedendi. *& dec. 270. num. 1. &*
42 *seq. ead. par. 8.* vbi, quod Iudex potest, omisso tutore, eligere personam matris, vt penes eam pupillus educetur, præsertim si inde speretur, vt sub Auunculorum patrocinio bona, ac iura pupilli validiùs defendantur: quo casu Iudex
43 præcipere potest, vt penes matrem educetur, etiamsi ad secundas nuptias conuolauerit, *Rot. in Vrbeuetana educationis 20. Martij 1628. coram Card. Vbaldo.*

SVMMARIVM.

1 *In quo loco cautio, seu fideiussio præstari debeat.*
Qui promisit præsentare reum delatum Iudici, tenetur illum præsentare in loco promissionis. ibid.

2 *Quis censeatur fideiussor idoneus, & numer. 4. & 8.*

3 *Quando principalis est diues, admittitur fideiussor etiam non idoneus facultatibus.*

4 *Quando admittatur cautio iuratoria.*

5 *Prouincia qualiter intelligatur.*

6 *Obligatus ad reinuestiendum pretium, in quo loco illud reinuestire debeat.*

7 *Quando creditor agere possit contra fideiussorem sine excussione principalis debitoris.*

8 *Quando quis releuetur à satisdatione de stando iuri.*

CAP. XX.

Obligatus satisdare, in quo loco cautionem præstare teneatur.

1 RESp. quod aut fideiussio præstanda est ex causa voluntaria, & tunc tenetur eam præstare in eadem Ciuitate, in qua promittit, & de hominibus eiusdem Ciuitatis, qui sint idonei. *l. si fideiussor. 7. §. si necessaria. vbi Bart. num. 1. ff. Qui satisd. cog. Boer. decis. 99. nu. 4. Rolan. cons. 58. nu. 15. & seq. lib. 1.* vbi etiam obseruat, quod is, qui promisit præsentare reum delatum Iudici, tenetur illum præsentare in loco promissionis, non autem in alio tribunali, aut in diuerso loco, ad quæ virtus obligationis fideiussoriæ, quæ stricti iuris est, non extenditur. *l. blanditus. C. de fideiuss. Boer. loco cit. Cratian. discept. for. cap. 13. num. 18. & 19. & cap. 230. num. 3. & seq.*

Aut fideiussio præstanda est ex causa necessaria, quæ videlicet ex legis dispositione præstari debet, & tunc si non potest eam præstare, vbi conuenitur, vt si esset forensis, poterit illam præstare in alia Ciuitate eiusdem Prouinciæ, vel in loco domicilij, aut vicino, dummodò sint sub eodem Præside, nisi aliter se haberet fori consuetudo. *d. l. si fideiussor. §. si necessaria. Bald. cons. 312. num. 5. lib. 5. Farinac. cons. 165. num. 22. & 83. cum seq. lib. 2.* vbi dicit, id præcipuè esse admittendum, quando iudicium primo loco cœptum fuit in partibus. *Vermigliol. cons. crimin. 310. num. 1. & seq. Gratian. discept. for. cap. 230. num. 3. & seq.*

2 Obserua tamen, quod fideiussor idoneus dicitur, qui vel in loco iudicij, vel in Prouincia, seu alio loco subdito eidem Præsidi, stabilia possidet. *vt tradunt DD. in l. 6. & in l. sciendum. §. possessor. ff. qui satisd. cog.* dummodò fideiussor facilè conueniri, & exigi possit, aliàs non censeretur idoneus, etiamsi stabilia possideret. *latè Farinac. d. cons. 165. num. 2. 9. 83. & seq. Alex. in l. si fideiussor. n. 4. ff. eod. tit. Qui satisd. cogan.*
3 vbi subijcit, quod si principalis esset diues, tunc admitteretur fideiussor etiam non idoneus facultatibus. *vide tex. in l. mulier. cum ibi not. per glos. in ver. præstitisse. C. de iur. dot.*

4 Hæc autem regula procedit, quando inueniri potest fideiussor possidens immobilia, alioquin accipiendus esset possessor mobilium, puta mercator, quo casu statns etiam iuratoriæ cautioni. *Spec. in tit. de satisdat. §. dicto. num. 5. Alex. in d. l. si fideiussor. num. 5. & in consil. 57. num. 7. vol. 3.*

5 Obserua 2. quod si Ciuitates sub diuersis Præsidibus constitutæ sint, tot reputantur prouinciæ, quot sunt Ciuitates. *l. si eadem. ff. de offic. Assess. Bart. in l. 1. num. 4. vers. arbitror &c. C. de Metropol. Berijt. lib. 11. Alex. d. cons. 57. nu. 5. vers. sed dubium facit &c. Farinac. d. cons. 165. num. 4. & seq. Cratian. discept. for. cap. 230. nu. 18. vers. vltimo adde &c.* vbi dicit, quod hodie quælibet Ciuitas habet sua regimina distincta, vt olim quælibet Prouincia; & ideò de qualibet Ciuitate iudicatur, vt olim de Prouincia, quando

do agitur inter laicos non recognoscentes Præsidem Prouinciæ: quicquid aliud sit, vbi agitur de causis clericorum, qui coram Metropolitano conueniri possunt. *cap. Romana. cap. venerabilibus, de Sent. excom. in 6. cap. 1. de supplen. neglig. Prælat. eod. lib. cum ibi notatis per DD.*

6 Obserua 3. quod obligatus ad reinuestiendum pretium, tenetur illud reinuestire in loco, vel territorio, seu Ciuitate, vbi contractus fuit celebratus. *Alex. in d. l. si fideiussor. 7. §. si necessaria. nu. 3. ff. Qui satisd. cog. Boer. d. dec. 99. nu. 4. Vrsill. ad Afflict. dec. 137. num. 4. & alij apud Grat. cap. 230. nu. 1. et seq.* vbi etiam dicit, quod si adesset difficultas reinuestiendi in illo loco, vbi contractus fuit celebratus, pretium eo casu reinuestiri poterit in alio territorio, vel Ciuitate, subdita tamen eidem Præsidi.

7 Obserua 4. quod quando debitor principalis est absens à loco, in quo iudicium agitatur, potest sine excussione agi contra fideiussorem. *Dec. in l. fin. nu. 26. ff. si cert. pet. Alex. cons. 100. num. 10. et seq. lib. 5. Thesaur. dec. 40. et ibi Add.* subdens, quod non est cogendus creditor ad excussionem bonorum alterius territorij, quando locus remotus est, & in aliena Prouincia, ità vt excussio difficilis sit, & incommoda; secus si locus esset vicinus, & sub eadem Prouincia, seu sub eodem Preside.

8 Obserua 5. quod non sufficit, vt quis possideat bona stabilia in eadem Prouincia, & sub eodem Præside, nisi etiam eadem bona existant in loco vicino ipsi iudicio, quod arbitrio Iudicis relinquitur inspecta qualitate personarum, loci, & factorum. *vt inquit Alex. d. cons. 57. nu. 6. Marant. de ord. iudic. par. 6. mem. 8. tit. de satisdat. nu. 1. et seq.* vbi, quod is, qui possidet immobilia in loco propinquo, releuatur à satisdatione de stando iuri, seu de iudicio sisti: secus si possideret immobilia in loco remoto, quamuis intra eandem Prouinciam: quia tunc teneretur satisdare. *Alex. in l. sciendum. §. 1. num. 3. ff. Qui satisd. cog.*

SVMMARIVM.

1 *In quo loco solutio fieri debeat, et num. 2. 3. et 6. cum seq*
2 *Mutuator obligans mutuatarium ad restituendum in alio loco, in quo pecunia pluris valeret, vsuram committeret.*
3 *Emphiteuta, an et quando teneatur pro canone soluendo perquirere Dominum, et quando non, et num. 10.*
4 *Locus, et conditio in dubio capitur ad commodum creditoris.*
5 *Tempus, et res in obligationem deducta, in dubio capitur ad fauorem debitoris.*
6 *Quando debitor teneatur suis expensis deferre ad domum creditoris, et num. 7. cum seq.*
7 *An decimæ deferri debeant in horreum Ecclesiæ sumptibus coloni.*
8 *An id, quod traditur in recognitionem feudi, deferendum sit in domum Domini expensis ipsius feudatarij.*
9 *Possessor malæ fidei tenetur rem alienam restituere in loco, in quo Dominus reperitur.*
10 *Quid si debitum esset ità modicum, vt plus incommodi, quam vtilitatis afferret, si creditor cogeretur debitum accipere in domo debitoris.*
11 *Quid si census deberetur Ecclesiæ.*
12 *Consuetudo loci attenditur, quando quæritur, in quo loco debitor teneatur soluere.*
13 *Debitor cogitur continuare solutionem in eo loco, vbi cæpit soluere: limitatur num. 14.*
14 *Quid si hæres præstitisset legatum vni ex legatarijs in loco, vbi forum non sortitur.*
15 *Solitum quando inducatur per vnum actum.*
16 *Quid si creditor sit talis, cui reuerentia debita sit, et nu. seq.*
17 *Quando creditor teneatur ire ad domum debitoris: et nu. 22.*
18 *Legatum scholari relictum in auxilium studij, debet præstari in loco studij.*
19 *Quid si locus appositus fuerit gratia ipsius debitoris.*
20 *Et quid si debitor solueret id, quod creditoris interest, sibi non solui in loco destinatæ solutionis.*
21 *Tutor, vel administrator in quo loco conueniri possit pro redditione rationum.*
22 *Legatum tradi debet in loco, in quo est res legata, nisi aliò transferatur dolo hæredis.*
23 *Id, quod pondere aut numero, vel mensura continetur, ibi dari debet, vbi petitur.*
24 *Pensio reseruata super beneficio, in loco ipsius beneficij regulariter solui debet.*
25 *Quid si solutioni certa dies adiecta est, et in loco destinatæ solutionis nec creditor, nec debitor domicilium habent.*
26 *An creditor possit debitorem conuenire in loco domicilij, vel originis ipsius debitoris, quando in alio loco fuit destinata solutio.*
27 *In æstimatione nummorum attendendus est locus, vbi solutio fieri debet, non ubi gratia facta est.*
28 *An creditor, cui fit solutio, teneatur cedere iura contra se ipsum.*

CAP. XXI.

De Solutionibus.

Quæstio I.

In quo loco solutio fieri debeat.

1 RESP. quod si destinatus fuerit certus locus, ibi solutio facienda est, & non alibi. *l. si is, qui certo loco, ubi Bart. ff. de eo quod cert. loc.* quod etiam procedit, quando locus intelligitur tacitè destinatus ex natura contractus sine ministerio contrahentium, vt in mutuo, & commodato: res enim mutuata, seu commodata in eodem loco, quo accepta fuit restituenda est. *Azor. inst. mor. par. 3. lib. 3. tit. de Restit. cap. 33. uers. ex quo sequitur etc. quem refert, et sequitur Scacc. in tract. de Commer. §. 2. glos. 5. nu. 194. et seq.* vbi
2 etiam notat, quod mutuator obligans mutuatarium ad restituendum in alio loco, in quo pecunia pluris valeret, vsuram committeret.

Si verò locus non est expressus, distinguendum est, aut enim creditor, & debitor sunt diuersi fori, & tunc solutio facienda est in loco

loco, seu domo debitoris: aut sunt eiusdem fori, siue eiusdem Ciuitatis, & in tali casu fieri debet solutio in domo creditoris, quia in dubio videtur actum, vt soluatur in loco, vbi peti potest. *l. quod legatur. ff. de Iudic. glos. in l. item illa verba. uer. non uenit. & ibidem DD. ff. de Const. pecun. Bald. in l. acceptam. num. 22. C. de usur. Bart. in l. item illa. n. 9. & 13. ff. de Constit. pec. Abb. in cap. significante. nu. 9. & seq. de Pignor.*

3 vbi dicit, quod si emphiteuta non est de foro Domini, non tenetur pro canone soluendo perquirere Dominum; secus vbi essent eiusdem fori. *et in cap. licet 31. nu. 13. de Simon. Riminal. cons. 601. num. 12. Rolan. cons. 87. nu. 14. et seq. lib. 1.* vbi dicit, quod si is, qui pro re emphiteotica Domino canonem soluere debet, esset alterius fori, protestari debet ea die, qua tenetur soluere, coram Notatio, & testibus, se esse paratum canonem soluere, si esset qui reciperet. *latè Alphons. de Olea in tract. de cession. iur. et action. tit. 1. q. 6. nu. 62.*

4 Locus autem, sicut & conditio in dubio capitur ad commodum creditoris. *l. si ità. ff. de uerb.*

5 *oblig.* tempus verò, & res in obligationem deducta, in dubio capitur ad fauorem debitoris. *l. 3. ff. de eo, quod cert. loc.* vbi, quod electio loci datur actori, & electio rerum reo; idemque dicendum est, quoties non apparet, ad quem verba sint relata, nam in dubio accipiuntur ad fauorem debitoris, & promissoris. *l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de uer. obli. Bart. in l. eum, qui. ff. de Ann. leg. Iordan. Elucubr. diuers. lib. 14. tit. 8. nu. 86.*

6 Amplia 1. supradictam conclusionem, vt debitor, qui est eiusdem fori, siue eiusdem Ciuitatis, seu territorij, teneatur suis expensis, & periculo rem deferre ad domum creditoris. *ut d. Bald. in d. l. acceptam, nu. 22. et in l. fin. n. 8. C. de condit. insert.* quod tamen intelligendum est in debitore in genere, puta si quis deberet alicui tradere decem dolia vini in genere: tunc enim vinum deferri debet expensis debitoris; secus esset, si quis debitor esset alicuius speciei, vt si deberet decem salmas vini de tali vegete, vel de tali vinea, quia tunc debitor non tenetur deferre, sed satis est, si huiusmodi res tradat, vbi sunt dummodò dolo ipsius debitoris in locum extraneum translatæ non fuerint. *Bart. in d. l. item illa. num. 13. & seq. ff. de Const. pec. Scacc. de Commer. §. 2. glos. 5. n. 241.*

7 Amplia 2. in decimis; istæ enim deferri debent in horreum Ecclesiæ sumptibus coloni. *iuxta illud Exod. 23. primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei;* idemque dicendum est in eo, quod traditur in recognitionem feudi: nam hoc etiam deferendum est in domum Domini expensis ipsius feudatarij. *Cepoll. de seruit. urban. præd. cap. 72. num. 4. Alphons. de Olea in d. tract. de cession. iur. tit. 1. qu. 6. nu. 64. Scacc. de Commer. §. 2. glos. 2. num. 222. & seq.* vbi addit;

9 quod possessor malæ fidei tenetur etiam proprijs sumptibus rem alienam Domino restituere in loco, in quo Dominus reperitur. *Scacc. de commer. §. 2. de glos. 5. nu. 241.* vbi dicit, quod debitor eo magis tenetur accedere ad domum creditoris, & ibi soluere, si deberet pecuniam, vel aliam rem, quam sine sumptibus, & impensis deferre posset.

10 Limita, quando debitum esset ità modicum, vt plus incommodi, quàm vtilitatis afferret, si creditor cogeretur debitum accipere in domo debitoris, puta si pro emphiteusi teneatur emphiteuta censum decem florenorum soluere, tunc enim tenetur emphiteuta censum soluere Domi-

11 no etiam extra territorium, præsertim si census deberetur Ecclesiæ. *Bald. in d. l. accepta. nu. 23. C. de usur. Duen. reg. 161. n. 2. Surd. de Alim. tit. 4. q. 16. n. 14.*

12 Limita 2. vbi adesset particularis consuetudo: hæc enim semper attendi debet, quando quæritur, quo in loco debitor teneatur soluere. *Bart. in l. suo uictu. ff. de oper. libert. Bald. in l. fin. nu. 8. C. de condit. insert. Duen. d. reg. 161. num. 9. Surd. ubi supra nu. 23. & seq. Gratian. discept.*

13 *for. cap. 62. num. 5. & seq.* vbi etiam obseruat, quod debitor cogitur continuare solutionem in eo loco, vbi cæpit soluere. *et cap. 28. num. 5. et seq. Peregrin. fideicom. art. 53. num. 3.* vbi dicit, quod hæres, qui cæpit præstare legatum in vno loco, ibi tenetur etiam alia legata præstare, dummodò in eo loco forum sortiatur aliqua ratione,

14 puta communis patriæ, originis propriæ, aut paternæ: nam ex eo solo, quod vni ex legatarijs præstitisset legatum in loco, vbi forum non sortitur, non induceretur obligatio fori in eo loco, quia faciliùs quod est prorogatur, non autem de nouo inducitur. *arg. tex. l. sed etsi manet. ff. de*

15 *Precar. Surd. loco cit.* vbi addit, quod solitum in materia alimentorum inducitur per vnum actum.

16 Limita 3. quando creditor talis est, cui reuerentia debeatur: tunc enim debitor etiam diuersi fori tenetur debitum deferre ad domum creditoris. *Bald. in l. fin. nu. 7. C. de cond. insert.* vbi exemplificat in Vasallo, qui cum renouat fidelitatem, tenetur Dominum adire extra Prouinciam. *Bart. in d. l. item illa. num. 13. ff. de const. pecun. Natt. cons. 513. n. 4. Surd. d. tract. de Alim. tit. 4. q. 16. nu. 6.* vbi dicit, quod filius cogitur patri deferre alimenta, etiamsi esset diuersi fori.

17 Limita 4. quando debitor esset vir nobilis, vel doctor, & creditor esset multo inferioris conditionis: eo enim casu, etiamsi essent eiusdem Ciuitatis, deberet creditor ire ad domum debitoris. *Natt. loco cit. Gratian. disc. for. cap. 128. nu. 14. et seq.*

18 Limita 5. in legato relicto scholari in auxilium studij, quia tunc debet præstari in loco studij. *Duen. d. reg. 161. n. 12.*

19 Limita 6. quando locus esset appositus gratia ipsius debitoris, quia tunc vbique soluere potest, vbi actor habet domicilium. *glos. et Bart. in l. is qui certo loco. ff. de eo quod cert loc.*

20 Limita 7. quando debitor solueret id, quod creditoris interest, sibi non solui in loco destinatæ solutionis, quia tunc creditor cogitur alibi recipere, *secundum Bart. in d. l. is qui certo loco, uers. quod intellige etc. Gait. de credit. cap. 2. nu. 2573. et seq.* vbi dicit, creditorem posse conuenire debitorem, etiam in loco non destinatæ solutionis, & è conuerso debitorem posse adstringere creditorem ad recipiendum solutionem alibi, quàm in loco destinatæ solutionis, dummodò per quemlibet sic agentem soluatur interesse, & expensæ, tam ratione loci, quam tem-

temporis. *Alphons. de Olea in tract. de cession. iur. & action. tit. 1. q. 6. nn. 56. & seq.* vbi, quod tu-
21 tor, vel administrator conueniri potest in loco domicilij, si actor suis sumptibus libros rationum deferre paratus sit, etiamsi tutor, vel alius administrator regulariter pro redditione rationum conueniri non possit in loco domicilij, sed in loco administrationis. *iuxta l. 1. C. vbi de ratioein.*

22 Limita 8. quando debitum est merè gratiosum ex liberalitate; eo enim casu creditor, idest is, cui debetur, ire debet ad domum debitoris, siue sit eiusdem, siue diuersi fori. *Abb. in cap. significante. nn. 10. de Pignor.* vbi, quod si alicui relinquitur libertas, si soluerit hæredi centum, is tenetur ire, si vult consequi libertatem, ad domum hæredis, quia ibi libertas peti potest. *l. fin. C. de cond. infert. l. quod nisi. ff. de oper. libert. Bart. in d. l. item illa. num. 9. ff. de constit. pec. Tiraq. de Retract. lignag. §. 9. glos. 3. & ult. nu. 6.* item legatum tradi debet in loco, in quo est res legata. *l. quod legatur. ff. de Iudic.* vbi, quod species tradi debet eo in loco, in quo est, nisi aliò transferatur dolo hæredis, quia tunc tradi debet vbi petitur.

23 Notandum est etiam, quod id, quod pondere, aut numero, vel mensura continetur, ibi dari debet, vbi petitur. *latè Seacc. de Commer. d.*
24 *§. 2. glos. 5. nn. 228. & seq.* vbi etiam dicit, quod pensio reseruata super beneficio, in loco ipsius beneficij regulariter solui debet.

25 Notandum 2. quod quando solutioni certa dies adiecta est, & in loco destinatæ solutionis nec creditor, nec debitor domicilium habent, creditor debet probare, se illa die fuisse in illo loco ad hunc effectum: alioquin videtur debitori remisisse illam diei interpellationem, & instantiam petendi; & ideò vt debitor constituatur in mora, requiritur noua creditoris interpellatio, quia tunc remanet actio ac si esset debitor sine adiectione diei. *ut d. Bart. in d. l. item illa. nn. 18. ff. de Constit. pecun. Alex. consil. 210. sub nu. 2. lib. 6. Tiraq. de Retract. lignag. §. 15. glos. 2. num. 10. Rol. cons. 57. nu. 36. & seq. lib. 1. Seacc. d. §. 2. glos. 5. nn. 201. & seq.* vbi, quod hoc procederet data etiam mora debitoris, quia etiamsi debitor accessisset, non habuisset, cui solueret.

26 Notandum 3. quod creditor, etiamsi in certo loco sit destinata solutio, potest tamen debitorem conuenire etiam in loco domicilij ipsius debitoris, vel in loco originis, si ibi reperiatur. *latè Bellon. decis. Gen. 104. num. 7.* idque locum habet, etiamsi creditor non doceat, quod in loco destinatæ solutionis summam debitam consequi non potuerit, vel si constaret, debitorem non fuisse in mora accedendi ad locum destinatæ solutionis. *Cresc. decis. 2. aliàs 34. lib. 2. de solut. Seacc. loco cit. d. §. 2. glos. 5. num. 216. & seq.* fundens, quod quando non constat de mora, aut culpa debitoris non soluentis in loco destinato, creditor ex summa sibi debita deducere debet id, quod interest debitoris, si solueret in loco, vbi destinata fuit solutio.

27 Notandum 4. quod in æstimatione nummorum attendendus est locus, vbi solutio fieri debet, non vbi gratia facta est. *iuxta cons. Oltrad. 168.* *quem refert, & sequitur Alex. cons. 21. num. 3. uol. 2.* vbi dicit, quod si quis impetrauit, sibi conferri beneficia vsque ad certam summam turonensium, non debet attendi æstimatio respectu loci, vbi gratia facta est, sed loci, vbi sunt beneficia. *arg. l. si ut proponitur. ff. de fideiuss. l. ninum. in fin. ff. si cert. pet.*

28 Quæres, an creditor, cui fit solutio, teneatur cedere iura contra seipsum? Resp. quod regulariter non tenetur. *l. si peculium. §. sicut. ff. de Pecul. legat. glos. in l. emptor. nbi Bald. C. de hæred. nel action. uendit. Dec. cons. 104. nu. 2. Surd. cons. 47. nu. 23. Bertaz. clans. 27. glos. 18. à nu. 1. latè Vinc. de Franch. dec. 260.*

Limita, quando cessio fieri debet soluenti ex causa, seu titulo oneroso, puta fideiussori, tertio possessori, aut alteri interesse habenti, quia tunc creditor tenetur cedere iura etiam contra seipsum; quinimmò si simpliciter cedat, virtute huiusmodi cessionis poterit adhuc conueniri. *Cost. de Ration. rat. q. 115. n. 6. & 7. Ronit. cons. 53. n. 7. et alij, quos refert, et sequitur Gait. de credit. cap. 4. n. 1850. et seq. Alphons. de Olea in tract. de cession. iur. et act. tit. 5. q. 2. nu. 7. et seq.* vbi dicit, quod creditor tenetur etiam contra seipsum cedere iura fideiussori, si ipse creditor possideret pignus ex alia causa, & credito posteriori: non tamen si causa anterior esset, dummodò non descenderet ex credito chirographario.

SVMMARIVM.

29 *Creditor de iure communi tenetur bona debitoris in solutum recipere, quando debitor non potest debitum soluere.*
30 *Quando debitor speciei soluere possit eius æstimationem.*
31 *In obligationibus facti quis non compellitur præcisè, sed liberatur soluendo interesse, et quando id procedat.*
Quid si domus communis non patiatur commodam diuisionem.

Quæstio II.

An, et quando creditor teneatur bona debitoris recipere in solutum.

29 RESP. quod de iure communi creditor tenetur bona debitoris recipere in solutum, quando debitor non potest debitum soluere, & sic in subsidium, ad effectum effugiendi carcerationem. *§. quod autem. in Auth. de fideiuss.* vbi, quod tunc licet creditori eligere res meliores. *Bart. in l. si constante. §. si uxor. num. 5. ff. solut. matr. et in l. 1. num. 12. ff. de Act. empt. Spec. in tit. de oblig. et solut. §. sequitur uidere etc. nn. 10. Bald. in l. ordo. num. 15. uers. quaro quid si creditor etc. C. de execut. rei iud. Dec. in l. 2. §. mutui datio. in 3. lect. num. 23. et 24. ff. si cert. pet.* vbi
30 etiam dicit, quod licèt regulariter debitor speciei aliud pro alio soluere non possit, fallit tamen hæc regula, quando species debita præstari nequit, quia tunc æstimatio soluitur. *§. non solum. Inst. de legat. l. non dubium. in fin. ff. de leg. 3.* dicitur autem non posse præstari, si deterior

O facta

facta sit, vel Dominus rei excessiuum pretium peteret. *vt in d. l. non dubium. vbi glos. in ver. immodico.*

31 Notandum est etiam, quod in obligationibus facti quis non compellitur præcisè, sed liberatur soluendo interesse non obstante iuramento, quando factum præstari non potest, vt si fundus, aut res esset penes tertium possessorem. *Bart. in d. l. 1. num. 12. ff. de Act. empt.* secus si factum præstari posset, quia tunc stante iuramento præcisè quis cogi potest, nec liberatur præstando interesse, *Crauett. cons. 12. num. 1. Afflict. decis. 23. nu. 7.*

Addit *Vrsill. ad Afflict. loco cit. num. 1. & seq.* quod quando ager, vel domus non patitur commodam diuisionem, fit æstimatio, & eo casu qui habet maiorem partem, præfertur alteri in soluenda æstimatione, aliàs præferendus esset qui plus pretij offert, *vide Bald. in l. sancimus. nu. 9. C. de Donat. Corn. cons. 81. num. 2. vol. 2. Buratt. dec. 350. per tot.*

SVMMARIVM.

32 *Hypotheca inducitur ex designatione loci, vnde est facienda solutio, & num. seq. limitatur numer. 34.*
33 *Dictio, super, quid operetur.*
34 *Quid si constituatur simpliciter annua præstatio super fructibus fundi, & nu. 36. & seq.*
35 *An Substitutus, vel fideicommissarius, cui hæreditas fuit restituta, teneatur ad legata non soluta.*
36 *Solutio annorum legatorum spectat ad Vsufructuarium omnium bonorum, non ad hæredem.*
37 *Pro pensione Ecclesiastica, alimentis, & legatis pijs bona censentur hypothecata, etiamsi ea solui debeant ex fructibus eorumdem bonorum.*
38 *An, si testator mandet, solui legatum ex tali, vel super tali fundo, huiusmodi legatum extinguatur per alienationem ipsius fundi.*

Quæstio III.

An inducatur hypotheca ex designatione loci, vnde est facienda solutio.

32 RESp. affirmatiuè, siue loquamur in vltimis voluntatibus, vt si testator mandet, solui, aut præstari legatum ex tali, vel super tali fundo, siue loquamur in quacunque annua præstatione in contractu deducta ex certa re, nam res illa censetur obligata, & hypothecata. *l. fin. Cod. Quæ res pign. oblig. poss. Bart. in l. fundus quem. num. 1. ff. de Ann. leg.* vbi, quod tantum est dicere, lego super illo fundo, quantum obligo illum fundum. *& in l. codicillis. 91. §. instituto. num. 2. ff. de leg. 2.* vbi, verba illa, *lego, vel mutuo centum super tali fundo.* inducunt ipsius fundi tacitam hypothecam, etiamsi de hypotheca expressa mentio facta non fuerit. *Roman. cons. 508. num. 2. Neguf. de Pignor. in 4. mem. 2. par. princ. num. 164. Card. Mantic. de Tacit. lib. 11.*

33 *tit. 3. num. 9. & 10.* vbi dicit, quod hæc dictio, *super*, si adijcitur super bonis, intelligitur contracta hypotheca generalis: si super certis bonis, intelligitur contracta specialis; si verò adijcitur super persona, importat obligationem illius personæ, eo consentiente, vel mandante. *Honded. consil. 86. num. 3. lib. 2. Afflict. decis. 162. num. 6. Crauett. cons. 20. num. 10. Gait. de Credit. cap. 4. q. 6. num. 281. Pacif. de Salu. interd. insp. 3. cap. 4. num. 602. Gratian. discept. for. cap. 256. nu. 49. & seq. & cap. 683. num. 8. Rot. dec. 458. nu. 4. par. 4. tom. 1. recent. & dec. 44. num. 2. par. 1. Diuers. latè Merlin. de Pignor. lib. 2. tit. 3. q. 91. num. 1. & seq.* vbi, quod hoc procedit tam in materia fauorabili, quàm odiosa.

34 Limita in casu, quo constituitur simpliciter annua præstatio super fructibus fundi: tunc enim non oritur hypotheca in fundo, sed personalis tantùm actio contra debitorem, aut eius vniuersalem successorem. *latè Surd. dec. 28. num. 2. & seq.* vbi dicit, quod pro legato annuo non competit hypotheca, cum solui illud debeat de fructibus: sed pro eo datur actio solum contra illum, qui fructus percipit; ex quo infertur, quod

35 licèt substitutus, seu fideicommissarius, cui hæreditas fuit restituta, teneatur ad legata non soluta, tamen hoc non habet locum in legatis annuis, quia pro tempore, quo fructus fuerunt ab hærede percepti, onus solutionis incumbit hæredi, & ei, qui illi successit, nec fideicommissarius potest molestari. *vt d. idem Surd. loco cit.*

36 idemque dicendum est in vsufructuario omnium bonorum, ad quem spectat solutio annuorum legatorum, & non ad hæredem: quia testator onus hoc non bonis, sed fructibus videtur imponere. *Cenc. de censib. par. 2. cap. 2. q. 3. art. 6. num. 1.* vbi dicit, quod quando census constituitur, & creatur tantùm super fructibus alicuius fundi, onus soluendi annuas pensiones non transit ad eum, in quem transit fundus, sed tenetur duntaxat is, qui censum imposuit, & eius hæres vniuersalis. *Merlin. d. lib. 2. q. 91. num. 12.*

37 Sublimita in pensione Ecclesiastica, in alimentis, & legatis pijs, quorum fauore inducitur hypotheca, etiamsi testator ea solui mandauerit super, vel ex fructibus alicuius fundi. *Roman. cons. 388. num. 3.* vbi, quod pensio soluenda de redditibus Ecclesiæ, censetur imposita ex causa alimentorum. *Ang. in fin. ff. de Alim. & cibar. leg. num. 5.* vbi, quod quilibet possessor fundi in tali casu conueniri potest. *Surd. in tract. de Alim. tit. 8. priuil. 51. num. 1. & seq.* vbi, quod filijs obligata sunt paterna bona pro alimentis: ideò agere possunt ad bona, quia onus illud sequitur quemlibet possessorem. *latè Gratian. discept. for. cap. 683. num. 11. & seq.*

38 Notandum est etiam, quod si testator mandet, solui legatum ex tali, vel super tali fundo, huiusmodi legatum non extinguitur per alienationem ipsius fundi. *ex deductis per Gratian. loco cit.*

SVMMARIVM.

39 *Quando depositum operetur solutionis effectum.*
40 *Quis dicatur locus congruus.*
41 *An creditor teneatur recipere, si debitor offerret in loco, vel tempore incongruo, & paratus esset soluere interesse.*

42 Si

Quæstio IV.

Quando depositum operetur solutionis effectum.

39 RESP. quod depositum operatur omnes solutionis effectus, concurrentibus infrascriptis conditionibus, videlicet quod fiat parte citata. 2. quod fiat purè, & liberè, ità vt non sit conditionatum, vel qualificatum aliqua qualitate, modo, vel conditione non connenta, vel non intrinseca, hoc est tali conditione, quæ non veniat ex natura rei, vel contractus. 3. quod pecunia, verè & realiter numeretur. 4. quod deponatur pecunia, quæ eo tempore currere solet, dummodò non sit statim reprobanda. 5. quod integra summa deponatur. 6. quod fiat loco, & tempore congruo. *latè Menoch. de Arbitr. Iud. casu 232. Neguf. de Pignor. 2. par. 3. mem. 5. par. princ. per tot. Nig. de except. cap. 2. §. 1. cum seq.*

40 Locus autem congruus censetur is, quem Iudex elegerit. *Bald. in l. acceptam. n. 2. C. de vsur. Neguf. vbi supra n. 26. Rolan. cons. 63. nu. 32. lib. 1.* vel qui conuentus fuit inter partes, vel vbi destinata est solutio. *l. vsuras. C. de solut. Rolan. cons. 58. nu. 17. lib. 1. Neguf. loco cit. num. 9.*

41 vbi etiam obseruat, quod si debitor offerret incongruo loco, vel tempore, non solùm sortem principalem, sed etiam omne interesse, quod prætendere posset creditor ratione loci, & temporis incongrui, tunc creditor teneretur recipere: quemadmodum debitor cogi potest ad soluendum extra locum promissionis soluto interesse, ex regula. *quæ mihi non nocet, & alteri prosunt, de facili sunt concedenda, latè Nig. de except. d. cap. 2. §. 2. nu. 15. & seq.* vbi addit, quod

42 si locus non fuit expressus, intelligitur de loco contractus.

43 Notandum est autem, quod Iudex competens in causa depositi erit Iudex ipsius debitoris, si depositum fiat in contumaciam creditoris nolentis recipere. *vt post Bald. & alio obseruat Nig. d. cap. 2. §. 2. num. 11. & seq.*

44 Notandum 2. quod licèt depositum debeat esse integrum, ità vt nihil operetur, si deficeret etiam vnus nummus. *l. 2. C. Debitor vendit. pignor. impedir. non poss. l. obsignatione. C. de solut.* tamen

45 si debitum non esset penitus liquidum, satis esset, si pro liquido fiat depositum, & pro non liquido præstetur cautio de soluendo quid quid vlterius appareret esse debitum. *Cagnol in l. 2. nu. 113. C. de pact. int. empt. & vend. Cancer. uar. lib. 3. cap. 8. de Deposit. nu. 7.* nisi debitor esset notoriè diues, quia tunc sufficeret sola eiusdem debitoris obligatio de soluendo. *Nig.*

46 *d. cap. 2. §. 1. nu. 4.* subdens *n. 9.* quod si depositum fiat de certa re debita, quæ sit deteriorata, debet etiam offerri æstimatio deteriorationis.

47 Notandum 3. quod antequam depositum fiat, interpellari debet ipsemet creditor ad recipiendum, nec sufficeret interpellasse procuratorem creditoris habentem generale mandatum, nisi haberet speciale mandatum ad exigendum, vel generale cum libera. *Alex. cons. 120. nu. 4. lib. 5. Tiraq. de Retract. lignag. §. 9. glos. 3. & ult. nu. 7. Nig. d. cap. 2. §. 3. nu. 10.*

48 Notandum 4. quod non potest repeti depositum, quando est factum auctoritate Iudicis, vel à parte ratificatum. *Trentacinq. uar. resol. lib. 3. de solut. resolut. 22. uers. nono etc. quem refert, & sequitur Niger. d. cap. 2. §. 10. nu. 2.*

49 Quæres, an Iudex possit se ipsum in Depositarium eligere? affirmant *glos. & DD. in l. si fideiussor. §. ult. ff. Qui satisd. cog. latè Tiraq. de Retract. conuent. §. 4. n. 1. & seq.* vbi tamen Iudicem admonet, vt abstineat quantum fieri potest, nè aliquam de se suspicionem præbeat. *Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 231. nu. 10.*

SVMMARIVM.

O 2 18 Pro

18 *Pro rebus, quæ ad vsum proprium, vel ad fiscum, vel ruris gratia vehuntur, gabella non soluitur.*
19 *Quando quis dicatur negotiator.*
20 *In dubio pro non solutione gabellæ pronunciandum est.*
21 *Pro ratificatione contractus gabella non debetur.*
22 *Quid si statutum iubeat, ut de re sita in loco soluatur gabella, etiamsi contractus fuerit alibi celebratus.*
Pro eodem facto, uel pro eadem re gabella bis solui non debet. ibid.
Executio datiorum, et collectarum spectat ad eum officialem, in cuius territorio est res affecta pro datijs, & collectis. ibid.

CAP. XXII.

De Gabellis, & collectis.

Quæstio II.

In quo foro gabella, quæ debetur pro conuentionibus, solui debeat.

1 RESp. quod regulariter solui debet in loco contractus, non autem in loco rei sitæ, vel destinatæ solutionis, siue contractus fiat ab incolis, vel ciuibus, siue fiat à forensibus. *Bald. in l. 1. nu. 3. C. vbi conuenit. qui cert. loc. etc. et in l. magis puto. §. illud. vers. item est hic etc. ff. de Reb. cor.* vbi dicit, quod si vendo hic rem, quæ est Florentiæ, hic debet solui gabella, quia hic peraguntur solemnia. *Alex. cons. 143. nu. 5. lib. 6. & cons. 51. nu. 1. lib. 3. Coler. de process. execut. par. 2. cap. 1. nu. 76. & seq.* vbi dicit, quod ad effectum subijciendi contractum legibus loci, locus destinatæ solutionis non habetur pro loco contractus, sed is demum, vbi negotium gestum, & perfectum est. *Cephal. consil. 58. nu. 33.*
2 *lib. 1.* vbi dicit, quod solutio gabellæ non dicitur onus reale, nec personale nec mixtum, sed onus est, sine solemnitas contractus. *Gabr. commun. conclus. lib. 6. de Consuet. conclus. 2. nu. 12. uers. septimo amplia &c. Gratian. discept. for. cap. 11. nu. 1. & seq. Ceuall. opin. commun. q. 733.*
3 *nu. 12. & seq.* quod procedit etiam quando contractus celebratur sub conditione in vno loco, & in alio purificatur conditio, quia adhuc attenditur locus contractus. *Bertaz. claus. 30. glos. 12. nu. 8. quem refert, & sequitur Gratian. d. cap. 11. n.*
4 *10. & seq.* vbi etiam obseruat, quod gabella pro contractu census soluenda est in loco contractus, non autem vbi res sita est, quæ censui subijcitur;
5 quemadmodum gabella pro testamento solui debet in loco celebrati testamenti, non autem vbi bona hæreditaria sita sunt, *latè Ciriac. contr. 370. num. 12. & seq. Dec. cons. 497. num. 2. Bursatt. cons. 408. sub nu. 3. Alderan. Mascard. de Statut. conclus. 7. num. 7. Caball. cons. 124. per tot. uol. 2. Alphons. de Olea in tract. de cession. iur. & action. tit. 7. q. 5. per tot.*
6 Obserua tamen, quod quando contractus celebratus fuit in loco immuni ab huiusmodi oneribus, seu gabellis, tunc neque in foro conscientiæ, neque in foro exteriori gabella debetur, etiamsi soluatur in loco, vbi res est sita. *Bald. in l. 1. C. de Nundin. & alij apud Gratian. d. cap. 11. num. 15.*
7 Obserua 2. quod si vigore statuti bona ob non solutam gabellam ad fiscum deuoluuntur, fisco incumberet onus probandi, gabellam in loco contractus, vel testamenti non fuisse solutam, aliàs reus deberet absolui. *l. fin. C. de Probat. Ciriac. d. controu. 370. nu. 16.*
8 Obserua 3. quod locus contractus intelligitur, vbi est facta conuentio, non vbi est factum instrumentum. *Abb. in cap. fin. num. 30. de for. comp. Gabr. loco cit. nu. 16. Gratian. d. cap. 11. num. 26. Tiraq. de Retract. lignag. §. 2. glos. 1. nu. 3.* vbi
9 subijcit, quod si statutum iubeat, solui gabellam ex quolibet instrumento, ea non debetur ex contractu facto sine instrumento.
10 Obserua 4. quod si statutum loci grauaret personam ad gabellam soluendam, tunc forensis contrahens illam non solueret in loco contractus. *ut d. Gabr. concl. 2. n. 14.*
11 Obserua 5. quod in venditionibus confectis per epistolam, vt si venditor degens Perusijs venderet emptori existenti Bononiæ, inspicitur locus Bononiæ, quia ibi demum, & non alibi perficitur contractus emptionis: in eo enim loco tandem pro precio æstimato merces in contractum deductas emptor accipit. *Coler. de Process. execut. par. 2. cap. 1. nu. 76. & seq.*
12 Ex quo infertur, quod si in vno loco facta fuerit venditio mercium, & in alio traditio, gabella solui debet in loco traditionis, non autem in loco factæ venditionis, quia in eo loco perfici-
13 tur emptio, vbi res traditur; vnde si in loco traditionis gabella non debetur, emptor ad illam soluendam cogendus non est, etiamsi in loco venditionis debeatur. *Bald. cons. 254. in fin. vol. 4. & in l. multum. nu. 12. vers. pone ergo & c. C. si quis alter. vel sib. Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. glos. 2. num. 48. & seq.*
14 Infertur 2. quod si statutum prohibeat sub certa pœna venditionem stabilium in extraneum, non incideret in pœnam statuti is, qui tantùm vendidit, & non tradidit, *Bald. cons. 314. nu. 2. in fin. vol. 3. Tiraq. d. §. 1. glos. 2. n. 48.* subdens, quod si stante statuto eodem quis extraneo vendiderit, & postea ei facto ciui tradiderit, valeret alienatio, inspecto scilicet tempore traditionis, non venditionis.
15 Infertur 3. quod neque retractus haberet locum nondum re tradita, & nondum soluto pretio, nisi de eo habita fuerit fides. *vt d. Tiraq. loco cit. nu. 49.*
16 Obserua 6. quod is, qui in vno loco originem, in alio domicilium habet, cogitur in vtroque loco munera sustinere. *l. eum te C. de municip. et origin.* cuius textus dispositio procedit in munere merè personali, & habet locum, vbi vtrique muneri potest pareri; in munere enim reali non consideratur origo, vel domicilium, sed locus, vbi res est: & in personali, quod indicitur personæ pro re, consideratur, etiam locus, vbi res est, non quidem simpliciter, sed vt pro rebus soluant tantùm ciues, & incolæ. *vt d. Bald. ibidem nu. 1. uide Alex. cons. 143. lib. 6.*
17 Obserua 7. quod Ecclesia, & ecclesiasticæ personæ immunes sunt à gabellis, & alijs oneribus quauis

uis consuetudine in contrarium non obstante. cap. quamquam. ubi DD. communiter. de Censib. in 6. vbi singulares personæ, quæ contrafecerint, ipso facto excommunicantur, & Vniuersitas interdicitur.

18 Obserua 8. quod pro rebus, quæ ad vsum proprium, vel ad fiscum, vel ruris gratia vehuntur, gabella non soluitur; secus si extra prædictos casus, vel negotiationis causa deferuntur. *l. vniuersi ubi DD. C. de vectigal. Galganett. ad Statut. Vrb. lib. 3. cap. 11. Crauet. cons. 6. n. 116. Viui. commun. opin. in uer. statutum. opin. 817. nu.*

19 10. vbi dicit, quod stante statuto, vt pro negotiatione vini, frumenti, olei, & similium soluatur gabella, non tenetur, quis eam soluere pro venditione huiusmodi rerum in prædijs proprijs perceptarum, sed solum soluenda est ab ijs, qui emunt, & vendunt: quia non dicitur negotiari qui vendit vinum, seu frumentum ex fundo suo recollectum. *cap. eijciens. 88. dist. Dec. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ. num. 273. de Constit. Abb. cons. 6. num. 2. uers. ad secundum dubium. par. 1.* vbi, quod ille propriè dicitur negotiari, qui emit rem, vt cam integram lucri causa vendat. *Gratian. discept. for. cap. 17. num. 17. & seq.* vbi

20 etiam dicit, quod in dubio pro non solutione gabellæ vti odiosæ pronunciandum est.

21 Obserua 9. quod pro ratificatione contractus nulla debetur gabella, seu datium, sed tantùm pro ipso contractu, & in loco, vbi fuit celebratus, vt supra. *Bald. in l. obseruare. §. post hac, in 10. qu. ff. de Offic. Proconf. & Legat. Cabll. cons. 124. numer. 23. & seq. uol. 2. Ciriac. contr. 370. nu. 27.*

22 Obserua 10. quod statutum præcipiens, vt de re sita in loco soluatur datium, etiamsi contractus fuerit alibi celebratus, procedit tantum in habentibus domicilium, & habitationem in loco rei sitæ, & aliò se transferentibus ad contrahendum; non autem in alibi habitantibus, in quibus nulla fraus considerari potest. *uide Dec. cons. 457. nu. 6. & alios apud Ciriac. d. contr. 370. nu. 18. & seq.*

Obserua 11. quod pro eodem facto, vel pro eadem re gabella bis solui non debet. *ut d. Alex. cons. 143. nu. 5. lib. 6.*

Obserua 11. quod executio datiorum, & collectarum spectat ad eum officialem, in cuius territorio est res affecta pro datijs, & collectis. *Bart. in l. si fideicommissum. §. tractatum est. nu. 2. ff. de Iudic.*

SVMMARIVM.

23 *De iure communi forenses collectari non possunt, etiamsi possideant bona sub dominio collectantis: declaratur, & limitatur num. seq.*

24 *Quid si adesset priuilegium, statutum, uel consuetudo in contrarium.*

25 *Et quid si forensis solueret collectam in loco sui domicilij pro possessionibus etiam alibi sitis.*

26 *Statutum, quo forenses obligantur ad collectas, debet esse conditum à non recognoscente Superiorem.*

Collectam imponere, est de reseruatis Principi.

27 *Consuetudo adstringens forenses ad collectas pro bonis per eos possessis in territorio, debet esse memorabi lis, ac specificè probari debet in casu de quo agitur.*

28 *Consuetudo, quæ est contra ius, non debet extendi ad alios casus.*

29 *Pœna ab hæredibus peti non possunt, si quæstio mota non fuit viuente eo, qui deliquit: limitatur n. seq.*

30 *Quid si pœna est indicta ipso iure.*

31 *Fisco obstat præscriptio quinquennalis ad vindicandum commissa.*

32 *An valeat consuetudo, vel statutum cogens forenses ad onera personalia.*

33 *Forensis recusans soluere collectam, non detruditur in carcerem, sed executio fit super re, vel eius fructibus.*

Quæstio II.

An, & quando forenses collectari possint.

23 DE iure communi forenses collectari non possunt, quia collecta est munus, quod imponitur personæ pro rebus; vnde si persona non est subdita collectanti vel ratione domicilij, vel originis, non potest ei imponi collecta ex defectu iurisdictionis, etiamsi forensis habeat bona sub dominio collectantis. *latè Rota in Aueniouen. & Cauallicen. collectarum 16. Maij 1583. coram Card. Lancellotto, quam refert Gratian. discept. for. cap. 29. nu. 7. & seq. Natt. cons. 160. n. 6. & seq. & communem dicit Gabr. lib. 6. tit. de iur. Immun. conclus. 2. nu. 1. & seq.*

Ex quo infertur, quod forenses non tenentur ad collectas, quæ imponuntur pro refectione Castri, pontium, & viarum, vel pro custodia, & securitate loci, nisi talis securitas, custodia, & refectio concerneret quoque vtilitatem ipsarum possessionum. *Alex. cons. 68. nu. 3. lib. 2. Paris. cons. 25. nu. 7. & seq. lib. 1. Natt. cons. 157. nu. 4. & alij apud Gail. lib. 2. obseru. 52. num. 15. Thesaur. dec. 149. per tot. & ibi Add.*

24 Verum hæc conclusio intelligenda est, dummodò non adsit priuilegium, statutum, vel consuetudo in contrarium. *Crauett. cons. 201. num. 14. & seq.* vbi dicit, quod consuetudo generaliter obseruatur in tota Italia, collectandi forenses pro bonis, quæ possident in alieno territorio. *latè Gabr. loco cit. d. concl. 2. nu. 6. 7. 8. & 15.* vbi dicit valere priuilegium, vel statutum, per quod obligantur forenses ad collectas pro bonis, quæ possident, in territorio statuentium. *Gail. lib. 2. obseru. 52.*

25 Obserua tamen, quod si forensis solueret collectam in loco sui domicilij pro possessionibus etiam alibi sitis, non teneretur eam soluere in loco, vbi eadem bona possidet. *Gabr. d. conclu. 2. nu. 14. Natt. consil. 160. nu. 9. & 10.* vbi dicit, quod quando vnus locus habet personam, alius prædium, persona, quæ dignior est preponderat, & trahit ad se minus dignum. *Criac. contr. 370. nu. 12. & seq.*

26 Obserua 2. quod statutum, quo forenses obligantur ad collectas, debet esse conditum à non recognoscente Superiorem: quia cum collectam imponere, sit de reseruatis Principi, super hoc inferiores statuere non possunt. *Ruin.*

 cons.

conf. 111. nu. 23. lib. 5. Natt. conf. 447. nu. 6. Rota in d. Auenionen. & Cauallicen. collectarum. vers. tertia est conclusio, in fin.

27 Obserua 3. quod consuetudo adstringens forenses ad collectas pro bonis per eos possessis in territorio, debet esse immemorabilis. *Natt. loco cit. nu. 8.* vbi dicit, quod tunc consuetudo vim habet priuilegij. *latè Paris. conf. 25. num. 19. & 23. vol. 1. & hanc esse veriorem, & magis communem opinionem testatur Rota in d. Auenionen. & Cauallicen. collectarum coram Card. Lancellotto. vers. quarta est conclusio &c. & vers. seq.* vbi, quod huiusmodi consuetudo debet specificè probari in casu, de quo agitur, vt ve in hoc non credatur Doctori attestanti de hac consuetudine. *vide Crauett. conf. 96. num. 4. Corn. conf. 83. nu. 13. & 14. vol. 4. Alex. conf. 196. nu. 13. lib. 2.*

28 *& conf. 68. num. 5. lib. 2.* vbi, quod consuetudo, quæ est contra ius, non debet extendi ad alios casus.

29 Obserua 4. quod pœnæ ab hæredibus peti non possunt, si quæstio mota non fuit viuente eo, qui deliquit; & hoc sicut in cæteris pœnis, ità & in vectigalibus est, *ut inquit in l. fin. §. fin. vers. pœna &c. ff. de Publican.*

30 Limita, quando pœna est indicta ipso iure, vt in commissis vectigalium nomine: tunc enim pœna hæredibus peti posset. *l. commissa. ff. eod. tit. de Public. latè Giriac. d. contr. 370. nu. 25. 66. &*

31 *seq.* subdens, quod fisco obstaret præscriptio quinquennalis ad vindicandum commissa, si intra id tempus quæstio mota non fuerit, contra hæredes *per tex. in l. 2. C. de vectigal. vide quæ scripsimus in tractat. de Temp. legal. lib. 2. cap. 99. nu. 15. & seq.*

32 Obserua 5. quod non valeret consuetudo, nec statutum cogens forenses ad onera personalia, tum quia munus personale non imponitur contemplatione rerum, sed propter ipsam personam, quæ cum non sit supposita statuentibus, non potest per eos distringi, etiamsi res possideat in territorio; tum etiam quia hæc consuetudo, seu statutum videtur esse temerarium, & irrationabile contra omnia iura tam ciuilia, quàm canonica, & ideò nullius esset roboris, *ut tradunt Io. And. Ant. de Butr. Imo. Abb. & Innoc. in cap. postulasti, de foro comp. quos refert, & sequitur Natt. consil. 157. nu. 11. & conf. 158. nu. 1. & seq.* vbi addit, quod licèt statuto, vel consuetudine induci possit, vt forensis teneatur soluere collectas, quæ imponuntur personæ contemplatione

33 rerum, vt supra diximus, tamen si recusat soluere, persona capi non debet, nec in carcerem detrudi, sed executio fit super re, vel eius fructibus. *extrad. per Bald. in l. etiam. nu. 28. versus fin. C. de execut. rei iud. quamuis contrarium teneat Gail. lib. 2. obseru. 52. nu. 18.*

SVMMARIVM.

1 *Prædium tam rusticum, quàm urbanum, locus, appellatur.*
2 *Quando locus dicatur area, & quando ager, & fundus.*
3 *Nostra destinatione fundorum nomina, & domus non natura constituuntur.*
4 *Quæ antea erat pars domus, aut fundi, post diuisionem factam plures fundi, seu domus sunt, & dicuntur.*
5 *Via est locus, per quem itur.*
6 *Quotuplex sit via, & nu. 7. & seq.*
7 *Via publica non potest per priuatum occupari aliquo modo, etiamsi id nemini noceat.*
8 *In via publica non est licitum scalas facere, immò nec primum, vel secundum gradum scalæ.*
9 *Via vicinalis potest esse publica, & priuata.*
10 *Via priuata potest vendi, ac præscribi.*
11 *Quando via publica est destructa, licet iter facere per fundum vicini.*
12 *Via designanda est in angulo, seu parte fundi vicini minus damnosa, non autem per medium fundum.*
13 *Quando alibi potest quis habere viam, licèt remotiorem, vicinus ad id astringi non debet.*
14 *Quando quis non potest aptare domum suam, nisi transeundo per domum vicini, eo casu vicinus huiusmodi transitum præstare debet.*
15 *Vendita re immobili, non facta mentione de via, venditor ad eam tenetur.*
16 *Seruitus eundi per fundum alterius ad vnum prædium, non potest trahi ad aliud prædium etiam contiguum.*
17 *Potest quis ingredi in fundum alienum colligendi causa fructus, qui in alieno fundo ceciderunt, usque ad tres dies.*
18 *Qui iuit 30. diebus in uno anno per fundum alienum, dicitur esse in quasi possessione itineris; declaratur nu. 19.*
19 *Vsus in dubio præsumitur potius iure facultatis, quàm iure proprio.*
20 *Si non potest haberi uentus ad triturandum frumentum, nisi ab una parte, uicinus non potest in illa parte, licèt sua, ædificando uentum impedire.*

CAP. XXIII.

De Prædijs rusticis, & urbanis.

1 PRædium tam rusticum, quàm vrbanum à Doctoribus locus appellatur. *ut constat ex l. fundi §. locus, & l. locus. vers. loci appellatio-*
2 *nem. ff. de verbor. signif.* vbi, quod locus sine ædificio in vrbe, area, rure autem ager appellatur, idemque ager cum ædificio fundus dicitur. *Bart. in l. inter stipulantem. §. sacram. n. 5. & 6. ff. de verbor. oblig. Bocr. dec. 99. nu. 1. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. num. 62. uers. priore ca-*
3 *su &c.* nostra autem destinatione fundorum nomina, & domus, non natura constituuntur. *l. quod in rerum. §. si quis ff. de legat. 1.* & ideò quæ
4 antea erat portio, seu pars fundi, aut domus, post diuisionem factam non amplius pars fundi, aut domus, sed plures fundi, seu domus sunt, & dicuntur. *l. si quis. §. si quis, uers. planè &c. ff. commun. præd. l. locus. ff. de uerbor. sign. l. planè. 34. §. sed etsi quis. ubi glos. in uer. rectè appellatur. ff. de legat. 1.* quod notandum est ad explicationem *cap. terrulas 12. q. 2.*

Quæstio I.

In quo loco iter fieri debeat, quando uia publica est destructa.

5 PRæmittendum est, quod via secundùm communem loquendi modum est locus, per
quem itur. *glos. in §. 1. uerb. iumentum. Instit. de*
seruit. rustic. pred. Azo. in Sum. C. de seruit. nu.
6. uers. est autem iter etc. hæc autem aut est pu-
blica, aur priuata, aut vicinalis: via publica di-
citur, quæ exiens ab vna publica, ducit in aliam
publicam, vel ad Vrbem, aut mare, vel flumina.
l. 2. §. uiarum. ff. Nè quid in loc. publ. Cepoll. de
seruit. rust. præd. cap. 3. tit. de seruit. uiæ. nu. 16.
7 *et seq.* subdens *nu. 26.* quod via publica non po-
test per priuatum occupari aliquo modò, etiamsi
8 id nemini noceat; & ideò non est licitum in via
publica scalas facere, immò nec primum, vel
secundum gradum scalæ. *Boss. in tit. de uia publ.*
nu. 3. et seq. latè Surd. decis. 42. nu. 1. et seq. vbi
dicit, quod adhuc dicitur publica, etiam quan-
do sine illo exitus intermoritur.

9 Via vicinalis dicitur, quæ in vicis est, vel in vi-
cos ducit, & potest esse publica, & priuata: pu-
bliea dicitur etiam illa: quæ constitura est ex col-
latione priuatorum fundorum, si tamen non
extet memoria. *d. l. 2. §. uicinales. et ibi glos.*
uer. publicas. ff. Nè quid en loc. publ. vbi, quod
si hæc via ex collatione priuatorum reficitur, non
censetur priuata: refectio enim idcireo de com-
muni fit, quia vsum, vtilitatemque communem
habet. *Cepoll. ubi supra num. 27.* & hæc claudi
non potest per vieinos, etiam omnibus consen-
tientibus, quia est iuris publici, nec potest su-
per ea fieri ponticellus, etiam ab eo, qni vtrin-
que habet prædia. *Surd. dec. 42. nu. 15.* vbi etiam
dicit, qnod ea via debet vicinis semper patere.

10 Priuata verò via vicinalis est, cuius solum
alienum est, & non publieum. *l. 2. §. uia enim. ff.*
Nè quid in loc. publ. item dicitur priuata, quan-
do ab vno facta est, vel à pluribus collatis fun-
dis, si tamen exret memoria. *l. 2. §. priuata. et*
d. §. uicinales. ubi glos. ff. Nè quid in loc. publ.
ideòque priuata appellatur, quod eius vsus
non publicus, sed priuatus sit; & dieitur eti-
am agraria, quia ideò ab initio constituta est,
vt in alterius agrum ducat. *Surd. d. dec. 42. nu.*
16. vbi etiam dicit, quod hæc via, cum priuati
iuris sit, potest vendi, ac præscribi, sicut præ-
dia priuatorum.

11 Ad quæsitum verò resp. quod quando via pu-
bliea est destructa, lieet iter facere per fundum
vicini. *l. si locus. §. fin. ff. Quemad. seru. amit. Ce-*
poll. q. 23. vbi, quod eo casu ducens oues per fun-
dum vicini, non accusarur de damno dato, si
duxit ciuiliter: & fecit quantum potuit, vt eas
custodiret, *et in tract. de seruit. rust. præd. cap.*
1. nu. 21. uers. et intelligo etc. et n. 24. uers. Nono
fallit etc. Natt. cons. 642. num. 5. et seq. vbi dicit,
quod si via esset penitus destructa, compellitur
vicinus facere viam publicam per agrum suum,
propter publicam vtilitatem; quando verò impe-
dimentum non est perpetuum, sed temporale,
puta propter inundationem fluminis, vel pro-
pter difficultatem luti, transiri potest per agrum
vicinum viæ etiam inuito Domino. *Rolan. cons.*
69. nu. 16. uol. 2. vbi, quod si destructio sit perpe-
tua, debet noua via fieri in fundo vicini, soluto
sibi pretio à fisco, quia cum agatur de commodo
omnium transeuntium, æquum est, vt omnes
conferant. *Surd. d. dec. 42. nu. 11. Rot. dec. 101.*
nu. 25. et seq. par. 4. to. 2. rec.

12 Obserua tamen, quod via in tali casu designan-
da est in angulo, seu parte fundi vicini minus
damnosa, non autem per medium fundum. *ut*
probat textus in l. si cui. ff. de seruit. l. si quis sepul-
chrum, cum ibi not. per glos. et DD. ff. de Relig.
et sumpt. fun.

13 Obserua 2. quod vbi quis alibi potest habere
viam, licèt remotiorem, tunc vicinus ad id ad-
stringi non debet. *l. si mercedem. §. si cum fun-*
dum. ubi Bart. ff. de Action. empt. Rot. d. dec.
101. num. 26. par. 4. tom. 2. recent.

14 Obserua 3. quod quando quis non potest apta-
re domum suam, nisi transeundo per domum vi-
cini, eo casu vicinus huiusmodi transitum præ-
stare debet, quia etiam in hoc casu concurrit vti-
litas publica, alioquin ædificia vel corruerent,
vel inutilia redderentur. *Luc. de Penn. in l. 2.*
C. de bon. uacan. lib. 10. Bocr. dec. 322. num. 5.
et 10.

15 Obserua 4. quod vendita re immobili non fa-
cta mentione de via, venditor ad eam tenetur,
cum sit accessoria, alioquin res empta inutilis es-
set emptori. *Luc. de Penn. ubi supra.*

16 Obserua 5. quod si mihi debetur seruitus eun-
di per fundum alterius ad prædium meum, non
possum dictam seruitutem trahere ad aliud præ-
dinm, etiamsi conriguum sit prędio, cui talis
seruirus debetur; æquum enim non est, vt ser-
uitus debita vni prædio, ad aliud trahatur;
quia eo casu prædium seruiens magis onerare-
tur, quam pati deberet. *Luc. de Penn. in l. Par-*
phippum. uers. & no. ex his etc. C. de curs. publ.
lib. 12.

17 Obserua 6. quod potest quis ingredi in fun-
dum alienum colligendi causa fructus, qui in alie-
no fundo ceciderunt. *l. un. ff. de glan. legen.* quod
intellige vsque ad tres dies. *ut in d. textu, et*
not. Cepoll. in tract. de seruit. rust. præd. cap. 1.
18 *num. 24.* vbi etiam obseruat, quod si quis iuisset
30. diebus saltem in vno anno per fundum alie-
num, non posset per Dominum fundi prohiberi,
cum eo casu dicatur esse in quasi possessione itine-
ris. *per tex. in l. 1. in princ. iuncto §. hoc interdi-*
19 *cto. ff. de itin. actuq. priuat.* quod intellige, in-
tetueniente scientia, & patientia Domini illius
fundi, ità vt non sufficeret scienria conductoris,
seu alterius possidentis vi, clam, vel precariò. *l.*
2. C. de seruit. l. quoties. §. seruitutum. ff. eod.
tit. Balb. de præscript. in. 2. par. 4. princ. q. 1. nu.
12. Cancer. uar. lib. 3. cap. 4. num. 159. & vltra
concurrere debet voluntas vtendi iure proprio,
non per modum facultatis: quod probari potest,
vel ex facto vtentis, aut ex verbis eius hoc
ipsum denotantibus, quia in dubio vuss præsu-
mitur potius iure facultatis, quam iure pro-
prio. *l. 1. §. Aristo. ff. de Aq. quotid. et æstiu.*
Cepoll. de seruit. urb. præd. cap. 20. numer. 1.
Iordan. Elucubr. diuers. lib. 14. tit. 24. de Præ-
script. nu. 407. & seq. uide quæ scripsimus in

tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 81. num. 1. & seq.

20 Addit *Boer. dec. 322. nu. 12.* quod si non potest haberi ventus ad triturandum frumentum, nisi ab vna parte, vicinus non potest in illa parte, licèt sua, ædificando ventum impedire, quamuis nulla seruitus debita sit; in hoc enim casu suadet etiam vtilitas publica, nè quis Domini aream inutilem reddat cum detrimento fructuum. *vt inquit textus in l. fin. §. C. de seruit. & aq.*

SVMMARIVM.

21 *Quantum spacij relinqui debeat, si fiat ædificium, & nu. 22. & seq.*
22 *Quid si quis effodiat puteum iuxta regionem alterius.*
23 *Quando detur, vtilis actio finium regundorum, & quando directa.*
24 *Explicatur textus in l. fin. ff. fin. regund. & nu. 26.*
25 *Prædium rusticum, & vrbanum non dicitur à loco, sed à qualitate prædij.*
26 *Explicatur textus in l. moeniana. C. de Aedific. priuat.*
27 *Spacium dimitti debet, quando ædificia sunt ex obiecto, secus si fiant ex latere.*
28 *An in muro communi possit socius inuito altero socio ædificare, & nu. 30.*
In dubio murus censetur communis pro diuiso, ibidem nu. 28.
29 *Quando murus dicatur communis pro diuiso, & quando pro indiuiso.*
30 *Socius non potest vti muro communi pro indiuiso per alterum socium superædificato, nisi prius soluta portione expensarum.*
31 *In pariete ad eleuandum destinato non consideratur, an noceat prohibenti, sed nunquid prosit facienti: limitatur in muro diuisorio, ibid.*
32 *Quantum spacij relinquendum sit, quando plantantur arbores.*
33 *Passus, & pedes quomodo intelligantur.*
34 *Quid si arbor plantata fuerit in confinio.*
35 *Si in instrumento partes enunciant confines, statur illis confinibus enunciatis, illique fines probant dominium inter ipsas partes.*
36 *In materia antiqua sufficit, vt verificetur locus, in quo res, existit etiam cum vno confine.*

Quæstio III.

An, & quale spacium relinquendum sit, si ædificia fiant, vel arbores plantentur iuxta domum, vel prædium alienum.

21 PRima conclusio, quando quis ædificat murum de lapidibus cum calce, debet dimittere spacium vnius pedis iuxtà domum alterius: & si ædificet domum, debet dimittere spacium duorum pedum. *Franc. Marc. dec. 501. num. 7. 8.*
22 *& 9. 10. 12. & 25.* vbi etiam, quod si quis effodiat puteum iuxta regionem alterius, tenetur dimittere de spatio vnum passum. *vide text. in l. fin. ff. fin. regund. glos. in l. 2. ver. ædificium.*
23 *eod. tit.* vbi quod quando interuenit ædificium, datur vtilis actio finium regundorum, licèt non detur directa, quæ tantùm competit in prædijs rusticis. *iuxta textum in l. sed & loci. §. hoc iudicium. ff. eod. tit. finium regund. latè Cepoll. de seruit. vrban. præd. tit. de pariete, seu muro, nu.*
24 2. vbi dicit, quod *d. l. fin.* licèt sit posita in titulo finium regun. habet locum etiam, quando ædificatur iuxta fundum vicini tam rusticum,
25 quàm vrbanum: præsertim quia prædium rusticum potest esse in Ciuitate, & extra, quemadmodum predium vrbanum potest esse in rure, & in Ciuitate, cum prędium rusticum, & vrbanum non dicatur à loco, sed à qualitate prædij. *vt post Cyn. in l. si prædium. Cod. de Præd. minor. sensit Franc. Marc. d. dec. 501. nu. 18. & 19.*
26 Nec obstat textus *in l. moeniana. C. de ædific. priuat.* vbi is, qui vult ædificare iuxta ædificium priuatum, debet dimittere spacium 10. pedum, & qui iuxta ædificium publicum, debet dimittere spacium 15. pedum, quia d. lex loquitur in ædificijs mœnianis, seu solarijs, siue ponticellis, qui ita prouehuntur, vt non requiescant in alia parte. *vt dicit glos. in d. l. fin. ff. fin. regund. Axo. in sum. C. de ædific. priuat. num. 3. Cepoll. de seruit. vrban. prædior. tit. de Mœnian. & in tit. de pariete, seu muro. num. 2.* subdens, quod textus *in d. l. fin. ff. fin. regund.* habet locum in cæteris ædificationibus, & constructionibus; præterea textus *in d. l. maniana*, non seruatur, *vt dicit glos. ibidem in ver. idest decem pedum.*
27 Notandum tamen est, quod tunc debet dimitti spacium, quando ædificia sunt ex obiecto; secus si fiant ex latere, quia tunc nō requiritur aliquod interuallum: vnde videmus, habitatores habere muros communes. *vt post Ang. in d. l. maniana. not. Franc. Marcus. d. decis. 501. n. 22. & 26.*
28 Notandum 2. quod in muro communi potest socius etiam inuito altero socio ædificare, siue murus sit communis pro diuiso, siue pro indiuiso: cum hac tamen distinctione, quod si murus est communis pro diuiso, poterit socius ædificare in ea parte, quæ ipsum socium respicit, capiendo medietatem muri rectâ lineâ, etiamsi murus esset pro clausura destinatus, & talis murus pro dicta parte efficitur ipsius ædificantis, *ex latè deductis per Thesaur. decis. 41. num. 21.* vbi etiam dicit, quod in dubio murus censetur communis pro diuiso. *Cepoll. de seruit. vrban. prædior. cap. 40. de pariete, seu muro num. 19. Corn. cons. 78. vol. 4. Menoch. lib. 6. præsumpt. 73. nu. 23. & seq.* si verò murus sit communis pro indiuiso, poterit similiter socius murum communem altiùs tollere, itá tamen, vt superædificatum sit commune, sicut prima pars muri inferioris est communis, & non aliter. *ut de Cepoll.*
29 *loco cit. n. 11. 12. & 19.* vbi, quod murus dicitur communis pro diuiso, quando est inter me, & te, & nihil per te, & me est immissum, vel si est immissum, missum non perforat parietem vltra dimidium muri, quæ est pro parte tua; & hæc non est propriè communio: vnde non dicitur quis eleuare murum communem, sed proprium, nec super communi ædificare, sed super proprio, quod nemini est prohibitum. *l. altiùs, & l. si in adibus. C. de seruit. cum simil.* dicitur verò communis pro indiuiso ex societate incidenti, vel tacita, v. g. tu imponis tignum in pariete, & vltra dimidiam, & ego etiam impono, & tu vere-tis

quan-

quantum tibi expedit, & ego etiam vtor. *uide Bart. in l. inter quos. n. 1. ff. de damn. infect.*

30 Hoc tamen intelligendum est, quando paries inferior potest sublinere superædificatum: item si ædificatio socio non nocet, & ædificanti prodest, aliàs secus. *ut probat Cepoll. d. cap. 40. de Pariete, seu muro. num. 20. & itá intelligendus est Ciriac. controuers. forens. 460. num. 4. & seq. & sensit. Corn. d. cons. 78. uol. 4. Thesaur. d. decis. 41. num. 18. et decis. 23. n. 2.* vbi subijcit, quod socius non poterit vti muro communi pro indiuiso per alterum socium superædificato, nisi prius soluta portione expensarum in eo factarum. *Mascard. de Probat. uol. 3. conclus. 1144. n. 12. et 13.*

31 Obserua tamen, quod in pariete ad eleuandum destinato, seu pro ædificio, non consideratur, an noceat prohibenti, sed nunquid prosit facienti. *Alex. cons. 174. nu. 1. uol. 2. Menoch. de Præsumption. lib. 6. præs. 29. nu. 14. Thesaur. d. decis. 23. nu. 5.* vbi etiam dicit, quod offensionis consideratio habetur in muro diuisorio, seu facto pro clausura.

32 Secunda conclusio. Si quis plantet oliuam, aut ficum, debet dimittere spacium 9. pedum: si verò plantet alias arbores, vel vites, debet dimittere spacium 5. pedum. *ut in l. fin. ff. fin. regund.* quod si postea huiusmodi arbores, aliàs à principio plantatæ itá creuerint, vt earum radices noceant fundamento domus vicini, Iudex rem ad suam æquitatem redigere debebit, exemlo. *l. 1. §. si arbor. et §. deinde. ff. de Arbor. cæd. l. si plures. §. si arbor. ff. arbo. furt. cæs. l. 1. C. de Interd. cum ibi not. per glos. et DD.* vbi si arbor ædibus impendeat, succidi debet; si verò agro impendeat, tantùm vsque ad 15. pedes à terra debet coerceri: & nisi dominus adimat arborem, poterit vicinus, facta priùs denunciatione, arborem vel succidere, vel coercere vt supra, & ligna tollere. *latè Franc. Marc. d. dec. 501. nu. 15. et seq.* vbi addit, quod si quis illicitè plantauerit non dimisso spacio, tunc etiam totum euellitur.

33 Quomodo verò passus, & pedes intelligẽdi sint, vide *glos. in cap. sicut antiquitus. 17. q. 4. Franc. Marc. d. decis. 501. nu. 12.* vbi, quod passus est mensura quinque pedum, pes verò est spacium 15. digitorum.

34 Notandum est etiam, quod si arbor plantata fuerit in confinio, communis fit adeò vt fructus ex æquo vtrinque partiri debeant, licèt consuetudines plerisque in locis receptæ aliud ius introducant; secus si arbor in vicino quidem fundo, non etiam in confinio posita sit, tunc enim, etsi radices aliquot in vicini fundum porrigat, vicino tamen nihil iuris est acquisitum, sed eius permanet, in cuius solo fuerit ipsius origo. *§. si Titius alienam plantam. in fin. Inst. de Rer. diuis. Mynsinger. in d. §. si Titius &c. nu. 5.*

35 Notandum 2. quod si in instrumento partes
enunciant confines, statur illis confinibus enunciatis inter partes, & illi fines probant dominium
inter ipsas partes, maximè in facto antiquo. *Afflict. dec. 83. num. 2. Marescott. var. lib. 1. cap. 12.*
36 *nu. 45.* vbi dicit, quod in materia antiqua satis
est, vt verificetur locus, in quo res existit, etiam
cum vno confine, si aliæ probationes non suppetunt. *ex trad. per Corn. cons. 280. nu. 5. lib. 3. Rot. in Bononien. de Rubeis 15. Decembris 1597. coram Horatio Card. Lancelloto, & in alia Bononien. de Maluetijs 27. Iunij 1582. coram Cardinali Lancellotto Seniore.*

SVMMARIVM.

37 *Quando is, qui habet partem in aliqua domo, possit totam inhabitare, & n. 39. cum seq.*

38 *An socius volens inhabitare, præferatur alteri volenti locare.*

39 *Quando domus est solita locari, consocius habitans tenetur alteri consocio soluere pensionem pro rata: limitatur nu. 49.*

40 *Quando domus ad hunc effectum dicatur solita locari.*

41 *Socius, qui finito tempore conductionis inhabitat domum communem, non censetur reconduxisse.*

42 *Socius impediens consocium, quominus possit accedere ad habitandum partem suam, tenetur consocio pensionem soluere pro rata.*

43 *Domus communis pro indiuiso, non potest locari, nisi de omnium sociorum consensu: limitatur num. 44.*

44 *Quid si domus, vel fundus sit solitus locari.*

45 *Et quid si domus, vel fundus commodam patiatur diuisionem.*

46 *Socius volens conducere partem alterius socij, omnibus alijs conductoribus præferendus est.*

47 *In rebus solitis locari, præfertur qui vult locare, ei, qui uult retinere.*

48 *Quando socius cogatur consentire locationi factæ per consocium*

49 *Si constet, domum fuisse communem, et deinde diuisam, censetur constituta seruitus luminibus non officiendi.*

An locum habeat nunciatio noui operis, quando opus sit in loco communi. ibid.

Quæstio III.

An is, qui habet partem in aliqua domo, possit totam inhabitare.

37 Res. affirmatiuè, quando altera pars non est
locata. *Mohedan. dec. 13. de locat.* vbi dicit, quod habitans domum communem pro indiuiso non tenetur pensionem soluere, quia vtitur iure proprio. *Rip. in l. quominus n. 140. ff.*
38 *de flumin.* vbi addit, quod si domus non capiat
commodam diuisionem, volens inhabitare præfertur volentibus locare.
39 Limita 1. si domus huiusmodi sit solita locari:
tunc enim consocius habitans tenetur alteri
consocio soluere pensionem pro rata. *ut post Aug. Imol. Paul. de Castr. et alios resoluit Card.*
40 *Mantic. de Tacis. lib. 5. tit. 2. nu. 7. et seq.* vbi,
quod domus non dicitur solita locari ex eo, quod quis illam conduxerit, antequam esset Dominus illius: sed tunc dicitur solita locari ad effectum, vt quis teneatur soluere pensionem, quando vnus ex socijs eam conduxerit. *Rot. dec. 217. nu. 8. et 9. par. 4. tom. 2. Recent. Rip. in d. l. quomi-*
41 *nus. num. 141. ff. de flumin.* subdens, quod socius, si finito tempore conductionis inhabitet do-

domum communem, non censetur reconduxisse, ideò non tenebitur consocijs quicquam soluere.

42 Limita 2. quando consocius impeditur ab eo, qui domum inhabitat, quominus possit & ipse accedere ad habitandum partem suam, quia tunc etiam tenetur socius alteri consocio pensionem pro rata soluere. *Rot. d. dec. 217. nu. 10.*

43 Notandum est autem, quod domus communis pro indiuiso, quæ locari non consueuit, regulariter non potest locari, nisi de omnium sociorum consensu ità vt non sufficiat consensus maioris partis. *Gom. tit. de locat. & conduct. cap. 4. n. 14. tom. 2. quem refert, & sequitur Farinac. in repertor. de contract. q. 69. nu. 17. & 18.*

44 Notandum 2. quod vnus ex socijs domum, vel fundum locari solitum, potest vtiliter locare, etiam inuito altero socio, concurrentibus infrascriptis conditionibus, videlicet quod domus, vel fundus non patiatur commodam diuisionem. 2. quod locetur personæ honestæ. 3. quod pretium sit competens. *latè Rip. in d. l. quominus, num. 138. & seq.* vbi dicit, quod si omnes velint locare personis honestis, & concordare nequeunt, Iudex interponet officium suum, in cuius arbitrio erit, vel præferre eum, qui ex offerentibus honestior erit, vel meliorem conditionem fecerit, vel plus obtulerit, vel diuidere inter partes tempus fruitionis. *ex trad. per Menoch. d. cas. 442. nu. 3. & seq. Gom. d. cap. 4. n. 14. tit. de locat. & conduct. Farinac. d. q. 69. num. 10. &*

45 *seq.* si verò domus, aut fundus commodam patiatur diuisionem, tunc ea diuidi debet, nec per vnum ex socijs altero inuito locari potest, etiamsi solita sit locari, & vtiliter locetur. *Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 442. n. 2. & seq. Gom. d. cap. 4. nu. 14. prout refert. Farinac. d. q. 69. n. 13. & seq.*

46 vbi etiam obseruat, quod si vnus ex socijs velit conducere partem alterius socij, omnibus alijs conductoribus præferendus est. *vt sensit etiam Ripa loco cit. num. 140.*

47 Notandum 3. quod in rebus solitis locari præfertur qui vult locare, ei, qui vult retinere. *Rip.*

48 *in d. l. quominus, num. 138.* vbi dicit, quod si molendinum sit solitum locari, & pretium sit competens, cogitur alius consentire locationi.

49 Notandum 4. quod si constet, domum fuisse communem, & deinde diuisam, censetur constituta seruitus luminibus non officiendi. *Hond. cons. 80. num. 10. & 39. lib. 1. Rot. decis. 253. nu. 60. & 61. par. 7. recent.* vbi, quod non dicitur fieri contra impositam seruitutem, ne luminibus officiatur, quando videretur tanta pars cœli in quacunque parte plani nobilis post eleuationem, quanta ante eleuationem conspiciebatur. *vide Cepoll. in tract. de seruit. vrban. præd. cap. 36. nu. 2.*

Notandum 5. quod si in loco communi opus fiat per tertium, tunc potest habere locum nunciatio noui operis; si verò opus fiat ibi per vnum ex socijs, non habet locum nunciatio ex hoc edicto, sed recurritur ad actionem communi diuidundo, & ad officium Iudicis mercenarium illi actioni deseruiens. *Alex. in l. in Prouinciali. §. si in loco. ff. de nou. oper. nunciat.* vbi quod remedium extraordinarium cessat, quando habet locum remedium ordinarium.

SVMMARIVM.

50 *Potest quis venari in fundo alieno, nisi à Domino prohibitus fuerit.*
51 *An in fundo alieno sit permissa piscatio.*
52 *Quando Princeps possit venationem, & piscationem interdicere.*
53 *An Barones, & alij superiorem recognoscentes possint piscationes, & venationes prohibere.*

Quæstio IV.

An quis possit venari, seu aucupari in fundo alieno.

50 Resp. affirmatiuè, dummodò damnum fundo non inferat. *§. fera, vbi Ang. Inst. de Rer. diuis. l. quosdam. C. de Metall. lib. 11.*

Potest tamen Dominus: si præuiderit, iure prohibere, nè alius ingrediatur. *vt in d. §. fera. vers. planè &c.* sed postquam Domino non prohibente est ingressus, non potest expelli. *vt not. Ang. in d. §. fera. num. 7.*

Si verò post prohibitionem aliquid ceperit, non facit suum, *secundum glos. in d. §. fera uer. ingrediatur*; cuius dictum procedit, quando fructus fundi consistunt in venatione, aliàs secus. *glos. in l. Diuus. ff. de seruit. rust. præd. & in l. 3. ff. de Acq. rer. dom. Ang. ubi supra n. 3.*

51 An verò in fundo alieno sit permissa piscatio? Resp. negatiuè, si ibi Dominus piscinam construxerit, & in ea pisces incluserit; secus si fundus inundatus esset à flumine, & ibi aqua fluens secum pisces deferret, quia tunc posset quis ibi piscari, sicut aucupari. *l. 3. §. item feras. ff. de Acquir. poss. l. usufructuarium. §. si in uiuarijs. ff. de usufr. & sensit Ang. in d. §. fera. n. 4.*

52 Notandum tamen est, quod Princeps ex causa publicæ vtilitatis, aliasque iustas ob causas potest venationem, ac piscationem interdicere etiam in locis priuatis. *§. si quis rusticus. uers. nemo. de Pac. tenen. Cepoll. de seruit. rust. præd. rub. de Piscation. num. 3. Boss. de Ag. & fluminum. num. 4. & 19. Balb. in tract. de Præscript. 4. par. 5. par. princ. q. 6. nu. 4. Peregrin. de Iure fisc. tit. 1. num. 20. & seq. lib. 1. Grammat. dec. 67. num. 9. & seq. Rosenth. de feud. cap. 5. conclus. 23. num.*

53 *3. litt. D. & conclus. 24.* inferiores verò à Principe, vt duces, comites, & Barones, aliique Superiorem recognoscentes non possunt subditis piscationes, & venationes prohibere, nisi ipsi soli piscari, aut venari fuerint, & subditos piscari, aut venari volentes prohibuerint, ipsique huic prohibitioni, licèt iniquæ acquieuerint, cum lapsu 30. annorum. *Gratian. discept. for. cap. 564. nu. 52. & seq. uide quæ scripsimus in tract. de Temp. legal. lib. 4. cap. 10. et lib. 2. cap. 105. nu. 10. et seq.*

SVMMARIVM.

54 *Ius prælationis non habet locum in fundo, uel domo donata.*
55 *Et an locum habeat in contractu facto, ut des.*
56 *Si ualet plus res, quæ datur pro re; quàm pecunia,*

nia, censetur facta permutatio, è contra verò censetur emptio.

57 *Si in eamdem æqualitatem concurrunt res, & pecunia, in dubio iudicandum est esse contractum emptionis, & venditionis.*

Quæstio V.

An in fundo, vel domo donata, vel permutata locum habeat ius prælationis.

54 RESp. negatiuè. *Guid. Pap. decis.* 47. vbi dicit, quod Dominus directus non potest capere rem donatam iure prælationis, *& dec.*
55 508. vbi dicit, quod cessat etiam ius prælationis in contractu facto, vt des, quando requiritur personæ industria. *ad not. per DD. in l. fin. C. de Iur. emphit. & in cap. potuit, de locat. Spec. in eod. tit. §. nunc aliqua. vers. centesimoseptimo &c.*
56 Notandum tamen est, quod si principaliter emitur; licèt aliqua species detur, totum erit emptio. *l. tenetur. §. 1. ff. de Action. empt.* si verò principaliter permutatur, totum erit permutatio, licèt certa pecuniæ quantitas refundatur. *cap. ad quæstiones. 6. de rer. permut.* nam in dubio inspiciendum est, vtrum plus valeat; vt si valet plus res, quæ datur pro re, quàm pecunia, fit permutatio, è contra verò fit emptio. *arg. l. quicquid. §. cum partes. ff. de Acquir. rer. dom.* si verò in eamdem æqualitatem concurrunt res, & pecunia, in dubio iudicandum est, esse contractum emptionis, & venditionis. *Bart. in l. Aristo. nu. 2. ff. de Donat. Bald. in Proœm. feud. nu. 9. vers. pro intellectu horum &c.*

SVMMARIVM.

58 *Aedificium, quod fit in solo alieno, regulariter cedit solo: limitatur num. 59. & seq.*
59 *Quid si id fiat sciente, & non contradicente Domino.*
60 *Et quid si ædificium constructum fuerit in solo publico, nemine prohibente.*
61 *An Inquilino tollere liceat ostium, & alia quæ ædificio adiecit.*
62 *Quando alia coniectura, quàm donationis cadere potest, non præsumitur factum ædificium in solo alieno, animo donandi.*
63 *An & quando ædificanti in re aliena detur retentio.*
64 *Ædificium qualiter æstimari debeat.*
65 *Quando ædificia rustica dicantur melioramenta utilia.*
66 *Quando Dominus, cui restituitur fundus, excusetur à refectione expensarum, seu melioramentorum.*
67 *Ecclesia potest ædificare in alieno solo, soluto tamen pretio Domino soli.*
68 *Si testator mandauit, construi Ecclesiam in loco communi, socius tenetur partem suam uendere, & hæres redimere fauore religionis.*
69 *Rogatus restituere quicquid sibi de hæreditate supererit, tenetur reseruare quartam partem hæreditatis fideicommissario: limitatur num. seq.*
70 *Quid si hæres grauatus pro Ecclesia, uel alia pia causa expenderit.*
71 *Et quid si ex causa dotis, uel captiuorum redemptionis huiusmodi quarta diminuta fuerit.*
72 *Quando Dominus castri possit cogere subditos ad molendum in suo molendino.*
73 *Quando solum cedat ædificio.*
74 *Quid si clericus ex pecunijs Ecclesiæ ædificauerit in solo suo.*
75 *Beneficiatus non potest testari de bonis ex fructibus beneficij acquisitis, potest tamen, dum uiuit, de illis liberè disponere.*
76 *An emptum ex pecunijs Ecclesiæ efficiatur ipsius Ecclesiæ.*
Quid si empta res fuerit ex pecunia uxoris, militis, & minoris. ibid.
77 *Clericus, qui de reditibus sui beneficij fundum emit, sua uita durante eodem fundo frui debet, etiamsi beneficium dimittat.*
78 *Quid si in terra inculta sui beneficij uineam plantauit.*
79 *Ædificia sita in prædijs rusticis non habentur in consideratione per se, sed tantùm uti quid accessorium.*
80 *Ædificia huiusmodi præsumuntur æstimata una cum fundo.*

Quæstio VI.

An & quando ædificium solo cedat.

58 AEdificium, quod fit in loco alieno, regulariter cedit solo. *§. cum in suo. ubi DD. Inst. de rer. diuis. l. adeò. §. ex aduerso. ff. de acquir. rer. domin.* vnde per Dominum soli vel tolli potest, vel vendicari, & euinci à possessore, solutis tamen mercedibus fabrorum, ac pretio materiæ, si fuit bona fide ædificatum; secus si scienter. *vt in d. §. ex aduerso. Bald. in l. si inferiorem. C. de rei vendic. Honded. cons. 84. nu. 37. & seq. lib. 2. Peregrin. de fideicom. art. 50.*
59 Hæc tamen conclusio limitatur 1. quando quis ædificat in loco alieno id, quod sui natura non est ad tempus, sed perpetuò duraturum, sciente, & non contradicente, & sic tacitè permittente Domino: tunc enim ædificans redditur tutus. *Hond. loco cit. num. 55. Ruin. cons. 55. num. 3. lib. 4.* vbi dicit, quod in tali casu Dominus amittit possessionem soli, & ea acquiritur ædificanti.
60 Limitatur 2. quando ædificium construitur in loco publico, nemine prohibente; hoc enim casu non debet destrui, nè Vrbs deformetur ruinis, dummodò non fuerit constructum super via, sed imposito ædificanti solario, idest pensione pro solo publico, permittitur retentio. *l. 2. §. si quis nemine. ff. Nè quid in loc. publ. Cranett. cons. 204. nu. 18. lib. 2. & cons. 518. num. 6. lib. 3. Ruin. cons. 165. nu. 3. lib. 4.* idemque dicendum, vbi quis propria auctoritate ædificauerit super muris publicis Ciuitatis etiam existentibus super viam publicam, nemine prohibente, dummodò tale ædificium publico vsui non sit impedimento, nec præiudicet alicui iuri priuato. *arg. d. l. 2. §. si quis nemine, & trad. Corn. cons. 33. nu. 13. uol. 4. & cons. 90. nu. 8. lib. 2.*
61 Limitatur 3. in Inquilino ostium, vel quædam alia ædificio adijciente: huic enim competit ex con-

conductio actio, vt ei tollere liceat, sic tamen,
vt damni infecti caueat, nè in aliquo, dum aufert,
detetiorem causam ædium faciat, sed vt pristinam
faciem ædibus reddat, *vt inquit textus in l. sed addes. §. si Inquilinus. ff. locat. Alex. in l. Senatus. §. Marcellus, nu.4. ff. de leg.1.* vbi di-
62 cit, quod si alia coniectura, quàm donationis
cadere potest, non præsumeretur factum ædificium in solo alieno animo donandi. *& in l. domos. nu.6. ff. eod. tit.* vbi, quod legatarius ædificando pendente conditione legati in re legata, non præsumitur fecisse animo donandi.
63 Limitatur 4. quando ædificans habet aliquod
ius in re, qualis est emphiteuta, qui finita emphiteusi non culpa, sed casu, potest ædificium, quod supposuit, tollere; eademque facultas conceditur marito, & hæredi grauato ædificantibus in fundo dotali, vel subiecto restitutioni: quia non videntur ædificasse in tali casu animo donandi. *l. domos. vbi DD. ff. de leg.1. Bald. in d. l. si inferiorem. latè Ruin. cons.165. nu.2, 4. & seq. vol.4.* vbi obseruat, quod licèt in dictis casibus detur facultas tollendi ædificium, non tamen conceditur ædificanti retentio ædificij in Villa constructi, donec de expensis ædificij satisfiat. *l. Senatus. §. Marcellus. vbi DD. ff. de leg.1.*

Secus si ædificatum fuerit in Ciuitate: hoc enim casu ædificium tolli non debet, nè ruinis Ciuitas deformetur, vt supra diximus, sed datur retentio, & repetitio expensæ. *l. in fundo. cum ibi not. per DD. ff. de rei vindic. Merlin. decis.546. nu.8. & 9. Ruin. loco cit. nu.5. & seq.* vbi
64 etiam dicit, quod non debet æstimari ædificium
secundùm tempus, quo fuit constructum, nec valor illius temporis debet attendi, quia ædificans tunc erat Dominus, & interim vsus est ædificio: sed debet æstimari habito respectu ad tempus restitutionis, siue æstimatio decreuerit, siue aucta fuerit. *Bart. Bald. & alij in l. domos. ff. de leg.1. Merlin. decis. 546. & decis. 695. num.7. & dec.705. nu.10.* subdens, quod ædificia rustica
65 non dicuntur melioramenta vtilia, nisi constet,
ea pro necessitate Colonorum, atque animalium fuisse constructa, ità vt sine illis ager coli non posset, sed à meliorante auferuntur rudera. *ex trad. per Castrens. cons.270. nu.4. lib.2. Rol. cons.28. num.30. lib.1. Peregrin. de fideicom. art. 50, num.7.*
66 Quando verò Dominus excusetur à refectione
huiusmodi expensarum in prædijs rusticis à possessore factarum? vide textum. *in d. l. in fundo. ff. de rei vind.* vbi, quod Dominus pauper excusatur, si tales sumptus non erat facturus, nec fundum receptum venditurus: potest tamen possessor in tali casu tollere sine læsione prioris status ea, quæ impendit, vt supra, & sensit etiam *Ruin. d. cons.165. num.6. vol.4. Peregr. de fideicom. art.50.*
67 Limitatur 4. fauore Ecclesiæ, quæ potest ædi-
ficari in alieno solo, siue sit Ecclesia cathedralis, vel parochialis, in quibus Sacramenta ministrantur, siue alia Ecclesia, aut monasterium virorum, vel mulierum, soluto tamen pretio Domino soli; tunc enim ædificium non cedit solo, sed solum ædificio. *vt tradunt DD. communiter in l. si quis sepulchrum. ff. de Relig. & sumpt. fun. Cepoll. in tract. de seruit. vrban. præd. cap. 82. Gram. decis.75. per tot. Ricc. in Collect. dec. 2350. par.6. Barbos. de offic. & pot. Episc. par.2. alleg. 26. nu.1. latè Genuens. in tract. de Eccles. q. 343.* vbi dicit, quod si Ecclesia constructa fuerit in fundo alieno inuito Domino, non potest Dominus propria auctoritate illam destruere, *& q.333.* vbi etiam obseruat, quod cum hæres grauatus habeat quartam trebellianicam super bonis fideicommisso suppositis: poterit ædificare Ecclesiam in fundo restitutioni subiecto, quia ratione dictæ quartæ habet partem dominij illius, & per consequens talis fundus dicitur communis hæredi, & fideicommissario, qui eueniente casu fideicommissi tenebitur recipere pretium, non autem fundum. *ex trad. per Bald. in l. in communes in fin. C. de comm. seru. manu-*
68 *miss.* vbi dicit, quod si testator mandauit, con-
strui Ecclesiam in loco communi, socius tenetur partem suam vendere, & hæres redimere, fauore religionis.
69 Item rogatus restituere quicquid sibi de hære-
ditate supererit, licèt teneatur eo casu reseruare quartam partem hæreditatis fideicommissario. *iuxta tex. in auth. contra cum rogatus. C. Ad*
70 *Trobell.* non tamen tenebitur illam reseruare,
si pro Ecclesia, vel alia pia causa expenderit. *arg. citati textus in d. auth. contra cum rogatus.*
61 vbi, si quis fuerit rogatus ità restituere, non
71 tenetur quartam reseruare, si ex causa dotis,
seu propter nuptias donationis, seu captiuorum redemptionis huiusmodi quarta diminuta fuerit. *Genuens. in d. tract. q. 336. & q. 348.* vbi etiam
72 obseruat, quod Dominus Castri potest in præ-
iudicium aliorum habentium molendinum, vel furnum, cogere subditos ad molendum in suo molendino, & coquendum panem similiter in suo furno, vt ex tali lucro construi, vel reparari possit Ecclesia, vel monasterium alicuius Religionis propter publicam vtilitatem. *vide Bald. cons.410. vol.5. Rip. in tract. de Pest. tit. de remed. ad curan. pest. num.24. Crauett. de antiquit. temp. par.4. §. circa præmissa. nu.4.*
73 Illud quoque notandum est, quod si Principes
in solo suæ Iurisdictioni obnoxio ædificium aliquod construxerit, illudque destinauerit in alterius vsum, censetur in eundem vsum translatum nedum ædificium, sed etiam ipsum solum, quod in hoc casu inuerso iuris ordine cedit ædificio. *Abb. cons.62. num.14. & 15. lib.2. Rot. decis. 432. num.15. & seq. par.5. to.2. recent.*
74 Item ædificium non cedit solo, sed solum
ædificio, si clericus ex pecunijs Ecclesiæ ædificauerit in solo suo: quod est fauore Ecclesiæ, & vt clerici temeritas, & auaritia puniatur; clericus enim ea, quæ acquisiuit de bonis Ecclesiæ, debet deducto victu in Ecclesiæ vsus expendere, & non in proprios vsus. *secundùm glos. in cap. Apostolicos. ver. construxisse. 12. q. 2. Specul. de empt. et vend. §. tertio loco. vers. quid si clericus. n.18. Bald. in l. in tantum. ff. de rer. diuis. Abb. in cap. cum esses. n.21. de Testam. Genuens. in tract. de Eccles. q. 349.*

Sed in hoc casu verior videtur sententia aliorum asserentium, quod res sit communis pro rata: alioquin Ecclesia locupletaretur cum aliena iactura, & fauor Ecclesiæ iniustitiam pareret.

ità Io. Andr. in addit ad Specul. loco cit. d. nu. 58. litt. g. Tiraq. de Priuil. pia cauſ. priuil. 121. Rip. in l. Senatuſconſulto. n. 17. ff. In quib. cauſ. pign. vel hypoth. vbi dicit, quod ſi Prælatus, vel eius hæres velit reſtituere pecuniam Eccleſiæ, ædificium cederet ſolo. *Io. Franc. de Poteſt. Proreg. in tit. de abundan. Ciuit. §. 4. nu. 13.* vbi dicit, quod tantùm meliorationes ſunt Eccleſiæ. Vnde poſt mortem Beneficiati meliorationes huiuſmodi ad Eccleſiam pertinent, hoc eſt ad ſucceſſorem in beneficio, vel Capitulum, ſi ex capitulari menſa fructus percipiebat vt Canonicus. *cap. 1. cum ſeq. de Pecul. Cleric. cap. cum in officijs. cap. ad hæc. cap. quia ad nos. cap. relatum 2. de Teſtam.*

75 quod intellige, niſi de his Beneficiatus in vita diſpoſuerit; quamuis enim Beneficiatus teſtari nequeat de bonis ex fructibus beneficij acquiſitis, cum tempore mortis vſuario comparetur. *ut in dictis iuribus.* poteſt tamen, dum viuit, de illis liberè diſponere, quemadmodum de ipſis fructibus, quia in vita vſufructuario æquiparatur, vnde & eorum dominium acquirit, iuxta communiorem Doctorum ſententiam, communi etiam praxi, & conſuetudine approbatam. *cap. cæterum. ubi DD. extr. de Donat. & ità docet S. Thom. Sot. Caiet. Couar. & alij, quos refert, & ſequitur Garc. de Benef. par. 2. cap. 1. numer. 5. & ſeq. Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſc. par. 3. alleg. 114. nu. 4.* inde inferentes, Beneficiatum malè, ac vanè conſumentem fructus beneficij, non teneri ad reſtitutionem, licèt pecet etiam grauiter, quando exceſſus eſſet magnus. *latè Rot. coram Greg. XV. decis. 401. per tot.*

76 An verò emptum ex pecunia Eccleſiæ efficiatur ipſius Eccleſiæ? Reſp. affirmatiuè: hoc enim priuilegium competit vxori, militi, & minori, cui Eccleſia comparatur. *l. ſi vt propoſuis. vbi gloſ. & DD. C. de rei vendic. l. 3. C. Arbitr. tutel. gloſ. & DD. in cap. inquirendum. de Pecul. Cleric. Bald. in l. ſi tutor. C. de Seru. pign. dat. Bart. in l. idemque. ff. Qui pot. in pign. hab. Neguſ. de Pignor. 4. mem. 2. par. num. 163. latè Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 283.* licèt in alijs ſecus ſit de iure communi. *vt conſtat ex l. ſi ex ea. C. de rei vendic.*

77 Notandum eſt 2. quod ſi Clericus de reditibus ſui beneficij aliquas poſſeſſiones emerit, ſua vita durante eiſdem poſſeſſionibus frui debet, neque ijs priuandus eſt, etiamſi beneficium dimittat, vel eo priuetur. *cap. fin. vbi Innoc. &*

78 *alij. de Priuil. cleric.* idemque dicendum eſt, ſi in terra inculta ſui beneficij vineam plantauerit, vel eamdem terram ad culturam reduxerit. *Innoc. & Abb. in d. cap. fin. Genuenſ. q. 614.*

79 Notandum 3. quod ædificia ſita in prædijs ruſticis non habentur in conſideratione per ſe, ſed tantùm vti quid acceſſorium. *Ar. Pinell. in l. 2. par. 3. cap. 4. num. 28. C. de Reſcin. vend. Card. Seraphin dec. 1377. n. 3.* vbi dicit, quod licèt reddant prædium pretioſius, tamen non æſtimantur, prout æſtimantur prædia vrbana. *Card. Mantic. de coniect. vltim. vol. li. 9. tit. 2. nu. 10. Merlin. dec. 449. nu. 4. & ſeq.* vbi dicit, quod ex hoc ipſo, quod ædificium eſt in prædio ruſtico, cedit eidem predio, & venit vti quid acceſſorium, ſiue conſtructum fuerit ad vſum coloni, ſiue ad vſum Domini; & ideò vendito fundo cenſetur etiam venditum ædificium in eo exiſtens. *Viue. de Franch. dec. 254. nu. 8. Ciriac. contr. 160. n. 57. 58. & 59. cum ſeq. tom. 1. & contr. 261. n. 27. & ſeq. & nu. 51. cum ſeq. tom. 2.* vbi etiam dicit,

80 quod ædificia præſumuntur æſtimata vna cum fundo, licèt periti non fecerint de eis aliquam mentionem. *Vrſell. concluſ. 62. nu. 97.* vbi dicit, quod ædificium ruſticum non æſtimatur, niſi inter partes aliud fuerit conuentum.

SVMMARIVM.

1 *Quando bona diuiſa inter fratres præſumantur paterna, & quando propria; et. nu. 2. et 5.*
2 *ſolutio in dubio preſumitur facta ex pecunijs ſoluentis.*
3 *Actor veniens iure fideicommiſſi, tenetur probare, quid in bonis teſtator reliquerit.*
4 *Pecuniæ exiſtentes penes vxorem hæredem inſtitutam à Marito, et per fideicommiſſum grauatam, non præſumuntur hæreditariæ.*
5 *Triennium cenſetur congruũ temporis ſpatium.*
6 *Si inter fratres res aliqua diuidatur tanquam commmunis, talis diuiſio non operatur tranſlationem dominij, ſi verè ad unum ſolum pertinebat.*

CAP. XXIV.

Bona diuiſa inter fratres, an præſumantur propria, uel paterna.

1 IN hac quæſtione diſtinguendum eſt, aut enim bona fuerunt diuiſa ſtatim, vel pauló poſt mortem Patris, & tunc præſumuntur paterna, cum eo caſu ex breuitate temporis non poſſit colligi, quod illa bona ex propria induſtria, vel labore fuerint quæſita. *latè Peregrin. de fideicommiſſ. art. 44. nu. 21. Merlin. dec. 406. nu. 3. in fin.* niſi filij eſſent talis qualitatis, & induſtriæ, vt ex ea potuerint aliquid lucrari viuente Patre, tunc enim bona præſumerentur propria ipſorum filiorum, etiamſi bona paterna adminiſtraſſent, præſertim ſi ex patrimonio patris non potuiſſet facilè fieri huiuſmodi locrum, attentis reditibus dicti patrimonij, numero filiorum, & alijs oneribus Patri incumbentibus. *ut d. Ruin. conſ. 23. num. 37. lib. 5. Rol. conſ. 90. num. 8. uol. 2. Merlin. d. dec. 406. nu. 6. et 7. latè Menoch. lib. 3. præſumpt. 50. per tot.* vbi etiam dicit, quòd ſi filius ſeorſum habitet à Patre, & negotiatur, præſumitur ſua induſtria acquiſiuiſſe.

2 Aut diuiſio facta fuit poſt longum tempus ab obitu patris, & hoc caſu bona præſumuntur propria, non autem paterna, quia præſumptio eſt, quod bona ſint poſſidentis. *l. ob maritorum, ubi gloſ. et DD. C. Nè ux. pro marit. Rot. decis. 704. num. 2. par. 3. Recent. Menoch. de præſumpt. 50. in fin. lib. 3.* quemadmodum in dubio ſolutio cenſetur facta ex pecunijs ſoluentis. *l. et magis. ff. de ſolut. l. cum pecuniam. ff. de Negot. geſt.* notabilis enim diſtantia temporis per ſe inducit præſumptionem, quod bona potuerint acquiri ex bonis proprijs, nempe ob parſimoniam, donationem, & alio modo, nam ea conſequentia, quod habet filius paternum eſt non ſemper valet.

Alex.

Alex. conf. 104. *n.* 1. *lib.* 4. *Alciat. conf.* 260. *num.*
3 5. *& seq. l.* 9. vbi dicit, quod actor veniens iure fideicommissi tenetur probare, quid in bonis testator reliquerit. *Marescott. var. lib.* 1. *cap.* 12. *nu.* 15. *Rot. apud Giouagnon. post conf.* 20. *nu.* 34. *lib.* 2. *Peregrin. d. art.* 44. *nu.* 21. vbi etiam dicit,
4 quod pecuniæ existentes penes vxorem hæredem institutam à marito, & per fideicommissum gratuatam, non præsumuntur hæreditariæ, nisi aliud probetur, quia mulier matrimonio soluto licitè sibi quærere potest. *Merlin. d. dec.* 406. *nu.* 5.
5 Idem dicendum, quando concurrit industria filiorum in mercatura, vel alijs muneribus: tunc enim bona præsumuntur propria, etiamsi desit longa diuturnitas temporis. *Bald. in l. cum oportet. num.* 11. *C. de bon. quæ liber. Peregr. loco cit. Surd. dec.* 339. *n.* 19. *Menoch. lib.* 3. *præsumpt.* 50. *nu.* 3. *Rot. dec.* 226. *num.* 5. *& seq. & dec.* 258. *nu.* 1. *cum seq. par.* 5. *tom.* 1. *rec. Merlin. d. dec.* 406. *n.* 5. vbi dicit, quod data industria personæ quodcunque congruum temporis spatium, prout videtur triennium, potest per se inducere præsumptionem acquisitionis.
6 Illud etiam notandum est, quod si inter fratres res aliqua diuidatur tamquam communis, talis diuisio non operatur translationem dominij, si verè ad vnum solum pertinebat, non autem ad omnes fratres diuidentes. *vt post Ancbar. conf.* 291. *nu.* 3. *&* 4. *& alios dixit Rot. dec.* 590. *num.* 12. *&* 13. *par.* 4. *tom.* 3. *Recent.*

SVMMARIVM.

1 *Loca deputata ad vsum publicum, ex quibus nullus percipitur reditus, præscribuntur spatio temporis, cuius initij memoria non extat in contrarium.*
2 *Loca, quæ non sunt in vsu publico, sed in reditu, & patrimonio populi, præscribuntur spatio 40. annorum.*
3 *Explicatur textus in l. fin. C. de Sacros. Eccles. requirens præscriptionem centum annorum contra Communitatem, vel Remp.*
4 *Quando prohiberi possit nauigatio, & piscatio maris, & fluminis.*
5 *Per occupationem quis non consequitur dominium loci publici, sed tantùm dominium eius, quod in illo loco construxit, accedente decreto Principis.*
6 *Possidens locum publicum, cogitur illum dimittere, nisi legitimum ostendat priuilegium.*
7 *Actor obtinere nequit super possessorio recuperandæ possessionis loci publici, vel regalium, etiamsi fuerit spoliatus, nisi probè titulum suæ possessionis, & ius petitorij.*
8 *An dominium probetur contra tertium ex solutione affictuum, vel ex testibus deponentibus, aliquem disposuisse de re, prout faciunt veri Domini de rebus proprijs.*
9 *Non requiritur præscriptio, sed sufficit occupatio quoad aquam publicam non destinatam ad vsum publicum.*

CAP. XXV.

An, & quando loca iure gentium publica præscribi possint.

1 Dico 1. quod quando talia loca deputata sunt ad vsum publicum, ex quibus nullus percipitur reditus, vt platea, teatrum, aut via publica, tunc non præscribuntur præscriptione communi, sed requiritur præscriptio, cuius initij memoria non extat in contrarium: ratio est, quia loca deputata ad vsum publicum, non dicuntur esse in commercio, nec possunt transire in dominum priuati, per contractum, & ideò præscribi non possunt præscriptione communi. *l. vsum aquæ. vbi DD. C. de Aquaduct. lib.* 11. *Aret. in §. flumina. nu.* 4. *&* 5. *Inst. de rer. diuis.* vbi dicit, quod Veneti, & Ianuenses tanto tempore præscripserunt, gulphum eorum maris. *latè Bald. de Præscript. in* 1. *par. sexta, & vlt. princ. num.* 4. *& in* 4. *par.* 5. *princip. qu.* 6. *nu.* 5. vbi dicit, quod in præscriptione tanti temporis, cuius initij memoria non extat, regulariter non requiritur scientia, & patientia Principis. *vide Bart. in l. iniuriarum actio. §. fin. ff. de Iniur. Alex. consil.* 6. *circa fin. vol.* 1. *Ciriac. controu.* 178. *nu.* 7. *& seq.*
2 Dico 2. quod quando loca huiusmodi non sunt in vsu publico, sed in reditu, & patrimonio populi, vt molendina communia, vel fundi, Ciuitatis, quæ propriè dicuntur bona Vniuersitatis, tunc præscribuntur præscriptione communi, videlicet spatio 40. annorum; ratio est, quia ea, quæ sunt in reditu populi, seu Ciuitatis, dicuntur esse in commercio, & vendi possunt, seruata tamen solemnitate. *l. fin. Cod. de vend. reb. Ciuit. lib.* 11. *latè Balb. in d.* 1. *par. sextæ, & vltim. princip. nu.* 4. *& in* 3. *par.* 5. *princ. num.* 1. *& seq.* vbi etiam dicit, quod textus *in l. fin. C. de Sa-*
3 *cros. Eccles.* requirens præscriptionem centum annorum contra Ciuitatem, vel Remp. procedit tantùm in illis quatuor casibus, videlicet in venditione, donatione, institutione, vel relicto factis Reip. *prout declarant glos. & DD. ibidem.*
4 Dico 3. quod minus tempus requiritur ad acquirendum ius quoddam, vt de possessione huiusmodi locorum, quæ iure gentium publica sunt, non expellamur. *Bald. in d.* 4. *par.* 5. *princ. qu.* 6. *num.* 10. vbi dicit, quod vigore talis possessionis agere possumus contra turbantem, & prohibere, nè quis intret locum nobis inuitis; & ideò prohibere possumus ratione possessionis nauigationem, & piscationem maris, & fluminis, quæ aliàs nobis sunt communia de iure gentium
5 Notandum tamen est, quod licèt per occupationem quis non consequatur dominium loci publici de iure gentium, consequitur tamen dominium eius, quod construxit, vel ædificauit in illo loco publico, puta in mari vel in littore maris, donec durat, accedente decreto Principis. *per tex. in l. quod in littore. & in l. quamuis. ff. de Acquir. rer. domin. l.* 2. *ff. Nè quid in loc. publ.* vbi, quod diruto ædificio, & concurrente negligentia reficiendi, locus in pristinam causam recidit

recidit, & publicus fit. *Balb. loco proximè cit. num.8. & 11. Luc. de Penn. in l. 2. verf. è contra est lex ista. Cod. de fund. limitroph. lib. 11.* vbi di-
6 cit, quod cum iure communi à possessione loci publici quis veniat depellendus, cogendus est illum dimittere, nisi legitimum ostendat priuilegium, cuius vigore valeat possidere. *Ciriac. contr. 178. num. 7. & seq.* vbi dicit, quod actor
7 obtinere nequit super possessorio recuperandæ possessionis loci publici, vel regalium, etiamsi fuerit spoliatus, nisi probet titulum suæ possessionis, & ius petitorij.
8 An verò dominium probetur contra tertium ex solutione affictuum, aut ex testibus deponentibus, aliquem dispofuisse de re, prout faciunt veri Domini de rebus proprijs? negat *Ciriac. loco cit. num. 57. & seq.* & ideò talis probatio non sufficit ad obtinendum in petitorio. *vide Alex. cons. 182. nu. 1. in fin. vol. 7. Mascard. de Probat. conclus. 542. & 544. Rolan. cons. 46. nu. 17. vol. 3. & ea quæ scripsimus in tract. de Tempor. legal. lib. 2. cap. 55. num. 33. & seq.*
9 Dico 4. quod non requiritur præscriptio, sed sufficit occupatio quoad aquam publicam non destinatam ad vsum publicum, sicut sufficit in his, quæ cœlo, terra, marique capiuntur. *l. 1. in princ. ff. de Acquir. poss. Balb. vbi supra in 4. par. 5. princ. quæst. 6. num. 6. vers. sed Paul. de Castr. &c.*

SVMMARIVM.

1 *Identitas dicitur probata eo ipso, quod constat, fideicommittentem possedisse bona in aliquo loco, si postea per descendentes illa possideantur in eodem loco, & num. seq.*
2 *Probatis extremitatibus media probata censentur.*
3 *In antiquis leuiores sufficiunt probationes, & sat est, si duo confines verificentur, licèt alij non adaptentur.*
4 *Bona censentur emphiteotica, si in loco emphiteusis ab emphiteuta possideantur.*
5 *Si ex mutatione confinium non potest constare, quæ sint res in inuestitura comprehensæ, & canonis solutio facta sit, omnia bona in eodem loco possessa per emphiteutam, præsumuntur emphiteotica.*
6 *Testes de auditu, vel de publica voce, & fama, in antiquis plenè probant.*
7 *Ille tenetur probare, & designare distinctè confines antiquos, cuius facto, & culpa confusi, & mutati sunt.*
8 *Identitas de facili præsumi debet.*
9 *Pluralitas rerum, personarum, & factorum non præsumitur.*

CAP. XXVI.

Identitas bonorum an ex loco probetur.

1 RESP. affirmatiuè: & ideò identitas satis dicitur probata eo ipso, quod constat, fideicommittentem possedisse bona in aliquo loco, si postea illa possideantur per descendentes in eodem loco, nisi nouus titulus exhibeatur, quo non exhibito præsumitur possessio translata, & continuata in successores ex titulo testatoris. *Natt. cons. 235. num. 17.* vbi etiam dicit, quod si
2 constet, primos, & vltimos in linea possedisse, probatur etiam, medios possedisse, quia probatis extremitatibus media probata censentur. *Peregrin. de fideicom. art. 44. nu. 22. Rot. decis. 470. num. 4. par. 3. recent.* vbi, quod ad probandum, fideicommissaria bona esse illa, in quibus fideicommissum factum fuit, sufficit probare, quod aliàs fuerint in bonis fideicommittentis. *& in Viterbien. bonorum 23. Februarij 1604. coram Cardinali Pamphil. quam refert Gratian. discept. for. cap. 969. num. 16. Gregor. decis. 575. num. 9.* quod præcipuè procedit, quando constat de con-
3 tinuata successione de vno in alium, vel quando versamur in antiquis, in quibus leuiores sufficiunt probationes, & sat est, si duæ demonstrationes, seu confines verificentur, licèt alia non adaptentur. *Rot. decis. 42. num. 2. & seq. par. 5.*
4 *tom. 1. recent.* sicut in simili dicimus de Emphiteuta: bona enim censentur emphiteotica, si in loco emphiteusis ab Emphiteuta possideantur, quia Dominus directus habet intentionem fundatam in omnibus bonis ab emphiteuta ibidem possessis, nisi emphiteuta exhibeat nouum titulum acquisitionis factæ de bonis in eodem loco. *Ruin. cons. 50. num. 13. & 14. lib. 1.* vbi subijcit,
5 quod si ex mutatione confinium non potest constare, quæ sint res in inuestitura comprehensæ, & canonis solutio facta sit, omnia bona in eodem loco possessa per emphiteutam præsumuntur emphiteotica. *Rot. decis. 69. num. 6. par. 5. tom. 1. recent. & apud Poss. decis. 93. num. 4. & seq.* vbi,
6 quod testes de auditu, vel de publica voce, & fama, in antiquis plenè probant, maximè accedentibus adminiculis. *Beltram. ad Greg. d. decis.*
7 *575. num. 11.* vbi dicit, quod ille tenetur probare, & designare distinctè confines antiquos, cuius culpa, & facto confusi, & mutati sunt, vide *Peregrin. d. art. 44. per tot. & præsertim num. 44.*
8 vbi dicit, quod identitas de facili præsumi debet, quia pluralitas rerum, personarum, & fa-
9 ctorum non præsumitur. *vt tradunt DD. in cap. in præsentia. de Probat. & in l. in bello. §. facta. ff. de Captiu.*

SVMMARIVM.

1 *Pascua, & Sylua de iure communi spectant ad Vniuersitatem: declaratur num. 2.*
2 *An et quando Princeps habens iurisdictionem territorij, præsumatur habere dominium rerum particularium existentium in territorio.*
3 *Si omnes aliquid soluerunt pro rebus per eos possessis in recognitionem dominij, exceptis vno, vel duobus, Dominus habet intentionem fundatam etiam contra non soluentes.*
4 *Locum desertum, et pro derelicto habitum quilibet auctoritate propria potest occupare, sed Dominus deserens intra biennium recuperare potest.*
5 *Interdicitur mutatio formæ, quando ius pascendi in aliquo agro debetur iure seruitutis, secus si alio iure.*

CAP.

facies, seu pars, durat occupatio aquæ, & quasi possessio, *vt post Ang. Cuman. Imol. & alios obseruat Giriac. loco cit. num. 125. et seq. vide quæ scripsimus in tr. de Temp. legal. lib. 2. cap. 81. nu. 13. et seq.*

8 Obserua tamen, quod si quis iustam causam allegauerit, quare eo anno molendinum non reparauerit, subuenitur ei per restitutionem in integrum. *l. 1. §. si quis propter. ff. de Itin. act. priu. Bart. in d. l. quominus. nn. 31. ff. de flumin.*

9 Obserua 2. quod molendino destructo Dominus adhuc retinet ius suum, si de hoc fuerit protestatus ante cœptum opus ab alio. *Bart. in d. l. quominus. nn. 10. q. 5. Cepoll. in tract. de Seruit. rust. præd. cap. 4. nu. 44. Viu. comm. opin. 511. Ciriac. d. contr. 310. nu. 139.*

SVMMARIVM.

1 *Potest quis regulariter aquas in suo fundo nascentes aliò diuertere: limitatur nu. 4. et seq.*

2 *In quo differat flumen priuatum à flumine publico.*

3 *Riuus quando dicatur publicus.*

4 *Quid si aqua non nascitur in proprio fundo, sed aliundè fluit.*

5 *Et quid si alius aquæ ducendæ ius ex pacto, seu conuentione, aut priuilegio habeat, vel eandem aquam per tempus, cuius initij memoria non extat, ad suum fundum duxerit.*

6 *Et quid si aqua publico vsui seruiret.*

7 *Aquam descendentem in fundum inferiorem ex opere manufacto, non potest Dominus eiusdem fundi diuertere: declaratur, et limitatur num. seq.*

8 *Qui patitur, opus fieri in loco, in quo potest prohibere, præsumitur pati iure seruitutis.*

9 *Aqua aliò diuerti non potest ad æmulationem, vel in damnum vicini.*

CAP. XXIX.

An, et quando possit quis aquas diuertere, seu impedire.

1 POtest quis regulariter aquas in suo fundo nascentes aliò diuertere, cum quilibet rei suæ sit moderator, & arbiter. *l. in re mandata. C. mandat. DD. in l. fluminum. §. fin. ff. de damn. inf. Bald. in l. item lapilli. nu. 4. vers. & est simile, &c. ff. de rer. diuis.* vbi dicit, quod potest quis venas aquarum nascentium in suo fundo præcidere, & impedire, nè transeant in fundum vicini; idemque dicendum est, si aqua fluit in flumine proprio, seu priuato. *Bald. loco cit. nu. 2. & 4.*
2 vbi, quod proprium flumen est scilicet eatenus quatenus in suo ingreditur, quod non semper fluit, vt sunt gurgites, & quædam fossata, quæ causam continuam non habent, & sepè arescunt, vel pusillum aquæ in estate continent, ad distinctionem fluminis publici, quod tunc dicitur, quando semper fluit. *Rimin. cons. 624. nu. 2. & 3.*
3 vbi etiam obseruat, quod riuus etiam paruus dicitur publicus, si semper fluit.

4 Limita 1. si aqua non nascitur in tuo fundo, sed ad agruum tuum aliunde fluit, quia tunc auferre non poteris. *secundum Bald. loco cit. nu. 4. vers. sed si ad agruum tuum &c.*

5 Limita 2. quando alius dictæ aquæ ducendæ ius ex pacto, seu conuentione, aut priuilegio habet, vel eandem aquam per tempus, cuius initij memoria non extat, ad suum fundum duxerit. *Thesaur. decis. 245. n. 5. & 6. Cepoll. in tract. de seruit. rust. præd. cap. 4. de seruit. aquæduct. n. 51. & seq. Rot. decis. 425. nu. 9. & seq. par. 4. tom. 2. recent. quicquid dicat Ciriac. contr. 310. n. 155. et seq. Cancer. var. lib. 3. cap. 4. n. 240. et seq.*

6 Limita 3. quando aqua publico vsui seruiret, *Rimin. sen. cons. 624. num. 5. et seq. lib. 4. quem refert, et sequitur Thesaur. iun. ad decis. 245. Thesau. litt. a.*

7 Limita 4. vbi aqua descenderet in fundum inferiorem ex opere manufacta: tunc enim non posset Dominus fundi aquam diuertere, quia in tali casu videtur inducta seruitus. *Thesaur. d. decis. 245. nu. 4. latè Ciriac. d. contr. 310. nu. 4. et seq.*
8 *et nu. 160.* vbi, quod hoc procedit, quando tale opus est in loco eius, contra quem allegatur seruitus: nam eo ipso quod patitur, opus huiusmodi fieri in loco, in quo potest prohibere, præsumitur pati iure seruitutis; secus si existat tantum in loco Domini fundi allegantis seruitutem. *Cepoll. de seruit. rust. prædior. cap. 4. sub n. 58. Rot. decis. 425. nu. 15. par. 4. tom. 2. recent.*

9 Limita 5. si id fieret ad æmulationem, vel in damnum vicini. *Cancer. var. lib. 3. cap. 4. num. 250.*

SVMMARIVM.

1 *Quid sit thesaurus.*

2 *Domo vendita, in qua non antiquitus abscondita fuit aliqua pecuniæ quantitas, non censetur vendita ipsa pecunia.*

3 *Thesaurus inuentus in fundo proprio, totus acquiritur Domino fundi: limitatur nu. 5.*

4 *Quod disponitur in thesauro, censetur etiam dispositum in statuis, et lapidibus absconditis in agro.*

5 *Quid si in inueniendo thesauro magica ars adhibita fuerit.*

6 *Thesaurus in alieno loco, non data opera, sed fortuito casu inuentus, pro dimidia ad inuentorem, pro alia dimidia ad Dominum loci pertinet.*

7 *Quid si data opera inuentus fuerit, et n. 9.*
An Domino liceat facultatem alteri concedere quærendi thesauri in suo prædio. ibidem d. nu. 7. et nu. 13.

8 *Publici metallarij non possunt in fundo alieno thesaurum perquirere inuito Domino.*

9 *An possit quis retinere thesaurum arte magica, aut alijs modis illicitis inuentum.*

10 *Inueniens thesaurum, cuius partem ad fiscum pertinentem suppressit, qualiter puniatur.*

11 *Emens prædium, in quo postea thesaurum inuenit, an teneatur illum restituere venditori, et nu. seq.*

12 *An rescindatur venditio ex causa inuentionis thesauri in fundo vendito.*

13 *Dominus fundi potest famulos, et operarios ponere, ut thesaurum perquirant.*

14 *Venas metallorum etiam in agris alienis perquirere licet, volentibus Dominis.*

15 *Cui debeatur thesaurus inuentus in locis sacris, & religiosis*
16 *Ad quem spectet thesaurus inuentus in re emphiteotica, vel feudali.*
17 *Quid si thesaurus inueniatur à Domino directi.*
18 *Ad quem spectet thesaurus inuentus à creditore in re pignorata; vel ab vsufructuario in fundo fructuario.*
19 *Ad quem spectet thesaurus à marito inuentus in fundo dotali, & nu. 28.*
20 *Ad quem spectet thesaurus inuentus à colono, vel conductore in re locata.*
21 *De consuetudine ferè totius orbis thesaurus ad Reges, & fiscum pertinet: limitatur nu. seq.*
22 *Quid si thesaurus in fundo Ecclesiæ reperiatur.*
23 *Ad quem spectent venæ auri, argenti, & aliorum metallorum, & nu. seq.*
24 *An vsufructuarius possit lapidicinas, vel fodinas, æris, ferri, & aliorum metallorum fodinas incidere.*
25 *Vena metallorum inuentæ in fundo emphiteotico, vel feudali, ad emphiteutam, vel feudatarium spectant cum onere tradendi decimam Principi.*
26 *Statua, & similia ad Emphiteutam spectant.*
27 *An Dominus directi possit effodere lapides, & arenas in fundo emphiteotico.*
28 *Ad quem spectent lapidicinæ, & metalla inuenta in fundo dotali.*

CAP. XXX.

De Thesauris, & Metallis.

1 IN hoc capite notabimus, quid in hac materia ius ciuile præscripserit: scio enim, quod ex Principum constitutionibus, & ex consuetudine Regionum variè, & aliter prouisum est.

Pro maiori verò intelligentia præmittendum est, quod thesaurus est vetus pecuniæ, seu aliorum pretiosorum mobilium depositio, cuius non extat memoria, vt iam dominum non habeat; alioquin si quis aliquid vel lucri causa, vel metus, vel custodiæ subterra condiderit, non censeretur thesaurus, cuius etiam furtum fit, cum proprietas, & possessio eo casu sit eius, qui recondit. *l. nunquam. §. thesaurus, vbi glos. & DD. ff. de acquir. rer. domin.* vnde inuentor, vt thesaurum lucretur, conditiones in dicta descriptione positas, probare debet. *vt d. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 4. tit. 2. nu. 10.* nisi pecunia inuenta ex se ostenderet antiquitatem, quia tunc præsumeretur thesaurus. *vt d. Farinac. in Pract. crim. q. 104. num. 19. & seq.* subdens, quod domo vendita, in
2 qua non antiquitus abscondita fuit aliqua pecuniæ quantitas, non censetur vendita ipsa pecunia: ideò hæc spectat ad venditorem. *vide Valasc. de Iur. emphit. q. 15. nu. 8. Caualcan. dec. 15. n. 16. p. 2.* his præmissis.

3 Dico 1. quod thesaurus inuentus in fundo proprio siue casu, siue de industria, totus acquiritur Domino fundi. *l. 1. C. de Thesaur. lib. 10. §. thesauros. instit. de rer. diuis. Afflict. dec. 321. num. 7. Farinac. d. q. 104. n. 3. & seq.* idemque dicen-
4 dum est de statuis, & lapidibus absconditis in agro: id enim, disponitur in thesauro, videtur etiam dispositum in huiusmodi statuis, & lapidibus. *Rota in Romana lapidum, & statuarum 14. Maij 1612. coram Manzanedo, quæ est decisio 359. ex collectis per eundem Farinac. & sensit etiam Gratian. discept. for. cap. 453. numer. 5. & seq.*

5 Limita si in inueniendo thesauro magica ars adhibita fuerit: quia tunc thesaurus vbique inuentus, etiam in proprio fundo, acquiritur fisco. *d. l. 1. vbi glos. in ver. arte. C. de Thesaur. & ibidem Azo. in sum. num. 2.*

6 Dico 2. quod thesaurus in alieno loco siue priuato, siue publico, siue Cæsaris, Fisci, aut Ciuitatis, non data opera, sed fortuito casu inuentus, pro dimidia ad inuentorem, pro alia dimidia ad priuatum, Fiscum, Ciuitatem, aut Cæsarem loci dominum pertinet. *d. §. Thesauros. vers. at si quis. Inst. de rer. diuis. d. l. 1. C. de Thesaur. lib. 10. Villalob. comm. opin. litt. f. ver. thesaurus. nu. 112. & 113. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 4. tit. 2. de Thesaur. nu. 8. vers. communiter & c. quibus adde Valasc. d. q. 15. nu. 2.* vbi dicit, quod non est necesse, vt interueniat realis apprehensio thesauri, sed sufficit sola inuentio, modò inuentor acquirendi animum aliquo signo monstrauerit. *Gratian. discept. for. cap. 453. nu. 24.*

7 Dixi; *non data opera & c.* quia si data opera inuentus fuerit, etiam volente Domino, totus applicatur Domino loci; non enim fas est abditas opes, etiam volentibus Dominis inquirere. *vt in d. l. 1. vers. in alienis. C. de Thesaur. Azo. ibidem num. 2. Villalob. loco cit. Valasc. d. q. 15. nu. 7.* vbi dicit, mirum esse, quod etiam ipsi Domino non liceat alteri facultatem concedere quærendi thesauri in suo predio, nec potuisse vnquam concludentem satis rationem inuenire, nisi quod lex voluit, saltem quoad non Dominos prædiorum; extinguere effrænatas cupiditates hominum, qui forsan illis temporibus toti erant in thesauris perquirendis: præterea inuentor in tali casu non tantùm priuatur thesauro, sed eo inuento extra ordinem Iudicis arbitrio punitur. *Farinac. d. q. 104. num. 3. & seq.* vbi subijcit, quod nec publici metallarij possunt in fundo alieno thesaurum perquirere inuito Domino.

9 Hoc tamen procedit in foro externo, non autem in foro conscientiæ: nam si thesaurus etiam data opera de consensu Domini fuerit quæsitus, totus cedet inuentori *vt d. Nau. in man. cap. 17. num. 172. & 175. vers. sexagesimo quarto & c.* vbi etiam resoluit, quod potest quis retinere thesaurum etiam arte magica, aut alijs diuinationibus, & modis illicitis inuentum, seu quæsitum, quousque condemnetur quia pœna est. *arg. glos. singul. in cap. fraternitas. 12. q. 2.* quamuis contrarium in hoc senserit *Valasc. de iur. emphit. d. q. 15. nu. 4. cuius opinionem veriorem existimat Farinac. d. q. 104. nu. 18.*

10 Notandum est autem, quod inueniens thesaurum, cuius partem ad fiscum pertinentem suppressit, totum cũ altero tanto cogitur fisco inferre. *l. non intelligitur. §. fin. ff. de Iur. fisc. ubi glos. in uer. totum*, declarat, quanta sit pœna per legem constituta: & pro hac causa inuentor torqueri poterit pro interesse fisci. *Peregr. de iur. fisc. lib. 4. tit. 2. nu. 9.*

11 Notandum 2. quod emens prædium siue vrbanum,

num, siue rusticum, in quo postea thesaurum inuenit; nihil tenetur restituere venditori, etiamsi sciens, in fundo thesaurum esse, emerit ab eo, qui id ignorabat. *S. Tho. 2. 2. q.66. art.5. quem refert. & sequitur Nau. in man. d. cap.17. n.175. vers. sequitur tertiò &c.* huius conclusionis ratio esse videtur, quia venditor, seu Dominus nulla re sua fraudatus est; non enim thesaurus, quem ignorabat, suus erat quoad dominium, vel possessionem, cum thesaurus in nullius bonis sit. *d. l. nunquam. §. thesaurus. ff. de acquir. rer. do-*
12 *min.* vnde ex inuentione thesauri in fundo vendito non rescinditur venditio. *Gabr. lib. 3. tit. de empt. & vendit. concl. 1. nu. 111.* quamuis contrarium teneant alij Doctores asserentes, eo casu thesaurum pro dimidia spectare ad venditorem; nam cum emptor ante contractum notitiam habuerit thesauri, videtur eo tempore inuenisse, quo fundus non erat suus, & considerato illo tempore debetur Domino dimidia, quasi ex thesauro reperto in penitus alieno fundo. *ità Franc. Cona in Commenta. iur. ciuil. lib.3. cap.4. num.4. quem refert, & sequitur Valasc. d. q.15. nu.6. vers. sed quia &c. Farinac. d. q. 104. num.22. vers. addo ad præmissa &c.*

13 Notandum 3. quod licèt Dominus fundi non possit alteri concedere facultatem perquirendi thesaurum in suo fundo, potest tamen ipse Dominus famulos, & operarios ponere, vt thesaurum perquirant. *Farinac. d. q.104. num.3. & seq. Valasc. d. qu. 15. num.3. & 7.* venas verò
14 metallorum etiam in agris alienis perquirere licet, volentibus Dominis. *per text. l. cuncti. C. de metallar.*

15 Dico 3. quod secundùm ius ciuile thesaurus casu inuentus in locis sacris, & religiosis, totus inuentori cedit; si verò ex industria inuentus fuerit, totus fisco applicatur. *vt ex d. §. thesauros. Inst. de rer. diuis. & ex alijs iuribus probat Peregrin. de Iur. fisc. lib.4. tit.2. nu.6. & 7.* vbi etiam obseruat, quod per *d. §. thesauros*, correctus fuit textus *in l. 3. §. si in locis. ff. de Iur. fisc.*

Verum, cum huiusmodi iura ciuilia non habeant locum in rebus Ecclesiæ ex defectu iurisdictionis. *vt tradunt omnes in cap. Ecclesia S. Mariæ. de Constit.* & Ecclesia non debeat esse inferioris conditionis, quàm priuatus, idem censeo dicendum in Ecclesia, quod diximus supra in priuato, vt scilicet thesaurus in fundo Ecclesiæ inuentus ab eius Rectore, totus eidem Ecclesiæ acquiratur; inuentus verò ab alio, diuidatur pro medietate inter inuentorem, & Ecclesiam si casu inuentus fuerit; si verò data opera, totus similiter Ecclesiæ cedat. *& ità sensit glos. in §. feræ. ver. simul atque. Inst. de rer. diuis. & alij apud Caualcan. dec.15. nu.2. & seq. par.2.* vbi etiam dicit, quod si Rector ipse thesaurum inueniat in loco publico, v. g. in Ecclesia, Cœmeterio, vel sepulchro, medietas spectaret ad fiscum Ecclesiæ. *Villalob. commun. opin. in d. ver. Thesaurus nu.12. Azo. in Sum. C. de Thesaur. lib.10. nu.2. in fin. Nauar. in man. cap.17. nu.175. Peregrin. de Iur. fisc. lib.4. tit.2. nu.7. in fin. Cepoll. de seruit. urban. præd. cap.45. litt. A. in fin. Papien. in forma libell. in action. real. §. iure dominij, vel quasi nu.6.*

16 Quæres, ad quem spectet thesaurus inuentus in re emphiteotica, vel feudali? Resp. quod si inueniatur ab ipso emphiteuta, vel Vasallo, totus ad Emphiteutam, vel Vasalum spectat, non autem ad Dominum directi, quia omnis vtilitas, & commoditas fundi ad eum pertinet, qui habet vtile dominium. *DD. in d. §. thesauros. Inst. de rer. diuis. Rosenth. de feud. cap.5. conclus.93. nu. 1. & seq.* vbi dicit, quod dominium vtile quoad vtilitates directo præfertur. *latè Rot. in Romana lapidum, & statuarum 14. Maij 1612. coram Manzanedo, quæ apud Farinac. cons. lib.2. est dec.359. Gratian. discept. for. d. cap.453. num.1. & seq. Genuens. d. q. 393.* vbi dicit, quod thesaurus debetur possidenti maioratum, licèt post eius mortem maioratus in successorem transferri debeat. *latè Farinac. d. q. 104. nu.33.* vbi etiam obseruat, quod si extraneus inueniat thesaurum in fundo emphiteotico, vel feudali, debet illum partiri cum Domino vtili, non autem cum directo: quamuis contrarium sentiant Doctores, quos refert, & sequitur *Valasc. de Iur. emphit. q. 15. num. 1. vers. sunt tamen aliqui &c.* vbi dicit, quod thesaurus inuentus in fundo emphiteotico, vel feudali, ab emphiteuta, vel Vasallo, diuidi debet cum Domino directi.

17 Si verò thesaurus inueniatur à Domino directi, totus etiam ipsi Domino acquiritur, excluso emphiteuta. *vt probatur ex d. §. thesauros. inst. de rer. diuis.* vbi, thesauros, quos quis in loco suo reperit, Diuus Adrianus naturalem æquitatem sequutus ei concessit, qui eos inuenerit. *vide glos. ibidem in ver. suo*, vbi dicit, quod locus dicitur suus ad istum effectum, siue iure directo, siue vtili. *Rot. d. dec.359. numer.4. Papien. in form. libell. in act. real. §. iure dominij, vel quasi. nu.5. licèt contrarium teneat Nauarr. d. cap.17. nu.173.*

18 Quæres 2. ad quem spectet thesaurus inuentus à creditore in re pignorata, vel ab Vsufructuario in fundo fructuario? Resp. quod medietas spectat ad fructuarium, vel creditorem altera medietas ad Dominum fundi; quia cum nec creditor, nec fructuarius sit Dominus fundi, de vtroque iudicatur, ac si in alieno fundo inuenisset. *l. si is, qui. §. quod si seruus. & §. fin. ff. de Acquir. rer. domin. glos. in d. § fin.* vbi id intelligit, si debitor postea luat, non aliàs. *DD. in d. §. thesauros. Castill. de Vsufr. cap.37. n.20. & alij, quos refert, & sequitur Caualcan. dec.15. nu.4. & 5.* vbi subijcit, quod vsufructuarius deb habere medietatem thesauri inuenti ad vtendum, & fruendum arbitrio boni viri, & finito vsufructu tenetur illam medietatem restituere proprietario: quod tamen intelligendum est re tenta alia medietate ad ipsum tamquam inuentorem spectante. *vt declarat Farinac. d. q. 104. nu.15.* idemque videtur dicendum in Rectore Ecclesiæ inueniente thesaurum in fundo eiusdem Ecclesiæ, cum is vsufructuario comparetur, nec debeat esse deterioris conditionis, quàm alij vsufructuarij. *vt tradunt glos. & DD. in cap. præsenti. de offic. ordin. in 6. & sensit Caualcan. d. decis.15. nu.5. & 6. Farinac. loco cit. num.15. Nauar. in man. cap.17. nu.173. & ità intelligenda sunt quæ diximus in tract. de Regim. Eccles. lib.3. cap.9. nu.4.* quamuis contrarium teneat *Genuens. in tr. de Eccles. q. 393. &*

q.344. vbi dicit, quod thesaurus eo casu ità acquiritur Ecclesiæ, vt nullo modo pertineat ad illius Rectorem, nisi quantum ad administrationem. *Peregrin. de iur. fisc. d. lib. 4. tit. 2. nu. 14.* vbi dicit, quod thesaurus inuentus in fundo fructuario, non ad fructuatium, sed ad proprietarium spectat, quia thesaurus non est in fructu fundi. *iuxta l. diuortio. §. si fundum. vbi DD. ff. solut. matrim.*

19 Quæres 3. ad quem spectet thesaurus à marito inuentus in fundo dotali? Resp. quod dimidia pars spectat ad maritum vti inuentorem, altera pars spectat ad vxorem; ità tamen, vt possit hanc etiam partem ad vxorem spectantem retinere durante matrimonio, licèt eo soluto teneatur restituere. *Bart. & al ij in l. diuortio. §. si fundum. ff. solut. matrim. Nauar. d. cap. 17. nu. 173. Rosenth. de feud. cap. 5. conclus. 93. n. 5. & 6. Farinac. d. qu. 104. nu. 16.*

20 Quæres 4. ad quem spectet thesaurus inuentus à Colono, vel conductore in re locata? Resp. quod diuidi debet inter conductorem, & locatorem, *Nauarr. loco cit. num. 173. Grauett. tom. 2. consil. 209. nu. 1.*

21 Obserua tamen, quod quicquid sit de iure, hodie de consuetudine ferè totius orbis thesaurus ad Reges, & ad fiscum pertinet. *Couar. in reg. peccatum par. 3. §. 2. nu. 4. de reg. iur. in 6. quem*

22 *refert Farinac. d. q. 104. nu. 32.* quod intellige, quando reperitur in re priuati, non autem si inueniatur in fundo Ecclesiæ, quæ est exempta ab omni sæcularis Principis iurisdictione. *Ricc. in Collect. dec. par. 2. collect. 331. & alij communiter.*

23 Dico vltimo, quod venæ auri, argenti, & aliorum metallorum inuentæ à priuato in suo fundo, de iure ad ipsum spectant, excepta decima, quæ Principi debetur. *l. 1. 2. & 3. C. de metallar. li. 11. Boss. in tit. de metall. & argentifodin. nu. 3. 4. & 12. Afflict. dec. 321. num. 5. & seq.* vbi etiam dicit, quod in proprio prædio potest quis venas metalli, vel lapidicinas effodere, & locare fine priuilegio Principis. *& ibidem Vrsill. nu. 1. Peregr. de Iur. fisc. lib. 4. tit. 2. nu. 11. Grauett. cons. 209. nu. 1. tom. 2. Farinac. q. 104. nu. 38. cum seq.*

24 vbi dicit, quod Vsufructuarius potest in fundo lapidicinas, cretæfodinas, æris, ferri, & aliorum metallorum fodinas incidere, dummodò non faciat conditionem fundi deteriorem. *iuxta textum in l. æquissimum. §. inde quæsitum est, & §. proinde. ff. de vsufr.*

Si verò reperiantur ab alio, tunc decima debetur fisco, decima Domino fundi, & residuum est metallarij, *l. cuncti, vbi DD. C. de metallar. lib. 11. Peregrin. loco cit. n. 11. Boss. d. tit. de metall. n. 3. Afflict. loco cit.*

Sed si inueniantur in locis publicis, tunc ad fiscum pertinent. *Boss. loco cit. nu. 14. Vrsill. ad Afflict. dec. 321. nu. 1. Peregrin. loco cit. nu. 12.* vbi subijcit, quod seruari debet pars inuentori, quemadmodum diximus in thesauro. *vide Farinac. d. q. 104. nu. 35. & seq.* vbi obseruat, quod prædicta conclusio hodie procedit in alijs metallorum venis, non autem in venis auri, & argenti, quia argentum, & aurum est de regalibus Principis.

25 Notandum est etiam, quod venæ metallorum inuentæ in fundo emphiteotico, vel feudali, non ad Dominium directum, sed ad emphiteutam, vel feudatarium spectant cum onere tradendi decimam Principi. *iuxta citatum tex. in l. cuncti. Boss. in d. tit. de metall. num. 21. Rot. d. dec. 359. post cons. Farinac. lib. 2.* vbi, quod statuæ,

26 & similia ad eundem emphiteutam spectant, excluso Domino directi. *Gratian. discept. for. d. cap. 453. n. 1. & seq.* vbi, quod non est permissum Domino Directi effodere lapidea, & arenas in fundo emphiteotico. *Farinac. vbi supra n. 38.*

28 An verò lapidicinæ, & metalla inuenta in fundo dotali, spectent ad maritum, vel ad vxorem. *vide tex. in l. diuortio. §. si vir. & in l. si fundus, & ibi DD. ff. solut. matrim.*

SVMMARIVM.

1 *An Dominus prædij debentis seruitutem stillicidij, possit ibi ædificare.*
2 *Quantum spatij relinquere debeat construens ædificia, vel plantans arbores.*
3 *Spacium duorum pedum à regione, seu muro vicini relinqui debet, non autem à loco, in quo stillicidium cadit.*
4 *Quando locus subiectus dicatur præscripsisse libertatem seruitutis iurisdictionalis aduersus locum dominantem.*
5 *Quia requiratur, vt Ordinarius præscribere possit libertatem aduersus seruitutem iurispatronatus.*
6 *Seruitus vrbana quando præscribatur.*
7 *Præsentantes non dicuntur in quasi possessione iurispatronatus, quando præsentarunt ignorantibus veris patronis.*
8 *Ad præscribendam libertatem seruitutis rusticæ non requiritur scientia, & patientia aduersarij, sed sufficit non vsus, siue negligentia non vtentis.*
9 *Quando locus medius non seruiens, impediat seruitutem acquiri, & quando non.*

CAP. XXXI.

De Seruitutibus.

1 QVæritur 1. an Dominus prædij debentis seruitutem stillicidij, possit in loco, in quo cadit stillicidium, ædificare altiùs extollendo? Resp. affirmatiuè, dummodò seruitutem stillicidij debitam non impediat relinquendo debitum spacium, vel eam recipiat. *l. seruitutes. §. si seruitus. vbi gloss. communiter recepta in ver. ibi ædificare. iuncto §. fin. vbi Bart. ff. de seruit. vrban. præd.* nam quando domus inferior debet seruitutem stillicidij recipiendi, locus, in quo cadit, est ipsius, cuius est domus inferior, & ideò in loco, in quem cadit, licet Domino domus inferioris ædificare, eo modo, quo supra diximus. *Socin. Sen. cons. 105. nu. 1. vers. confirmatur, & cons. 141. nu. 1. vers. confirmo hoc lib. 1. Bursatt. cons. 111. nu. 15. lib. 1. & communem dicit Veronen. in tract. de Seruit. vrban. præd. cap. 28. de seruit. stillic. num. 7. circa princ.* licèt ipse à communi dissentiat. *Bellon. cons. 61. nu. 3. prout refert Hended. cons. 80. nu. 42. lib. 1.*

2 Quan-

3 Quantum verò ſpacij relinquere debeat con-
ſtruens ædificium, vel plantans arbores? Reſp.
id colligi ex textu *in l. fin. ff. fin. regun. ibi, ſi*
maceriam fixeris, pedem relinquito, ſi verò do-
mum, pedes duos, ſi ſepulchrum, aut ſcrobem
foderis, quantum profunditatis habuerint, tan-
tum ſpatij relinquito; at verò oleam, aut ficum ab
alieno ad nouem pedes plantato: cæteras arbores
ad pedes quinque, vide Hond. d. conſ. 80. nu. 43.
3 vbi dicit, quod ſpatium duorum pedum à regio-
ne vicini, & ſic à muro relinqui debet, non au-
tem à loco, in quo ſtillicidium cadit.

4 Quæritur 2. quando Caſtrum, ſeu locus ſubie-
ctus dicatur præſcripſiſſe libertatem ſeruitutis
iuriſdictionalis aduerſus Ciuitatem, ſeu locum
dominantem? Reſp. quod huiuſmodi libertas
non intelligitur præſcripta ex longiſſimo tempo-
ris curſu, vt quia Ciuitas, ſeu locus dominans
talem iuriſdictionem non exercuerit, per cen-
tum annos, ſed requiritur, quod Caſtrum pro
libero ſe geſſerit, & ſic fecerit actum directe con-
trarium ſeruituti. *Bald. in l. hac autem. verſ.*
vnde eſt. ff. de ſeruit. vrb. præd. quem alij commu-
niter ſequūtur. Rot. deciſ. 109. n. 10. par. 2. Diuerſ.
5 vbi ſubijcit, quod Ordinarius non dicitur præ-
ſcribere libertatem aduerſus ſeruitutem iuriſpa-
tronatus per ſolam negligentiam patronorum in
præſentando, ſed requiritur factum eiuſdem Or-
dinarij directè contrarium ſeruituti iuriſpatro-
natus, hoc eſt libera collatio; ità tamen, vt col-
latio huiuſmodi fiat non ex gratia, vel neceſſita-
te, ſed iure libertatis, & animo illam acquirendi,
& concurrat bona fides, tempus 10. vel 20. an-
norum, ac ſcientia, & patientia patronorum,
quia ſeruitus iuriſpatronatus ſimilis eſt ſeruituti
6 vrbanæ, ad cuius preſcriptionem prædictæ con-
ditiones requiruntur. *l. & ſi fortè. §. ſciendum.*
vbi DD. ff. ſi ſeru. vind. Ægid. deciſ. 107. & 212.
Rip. in cap. cum Eccleſia Sutrina. nu. 64. verſ. &
7 *ideò Epiſcopus &c. de cauſ. poſſ. & prop.* vbi eti-
am dicit, quod nec preſentantes dicuntur in
quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus, quando præ-
ſentarunt ignorantibus veris patronis: quicquid
8 ſit in ſeruitute ruſtica, ad cuius libertatem præ-
ſcribendam non requiritur ſcientia, & patientia
aduerſarij, ſed ſufficit non vſus, ſiue negligen-
tia non vtentis. *d. deciſ. 109. nu. 12.*

9 Quæritur 3. an locus medius non ſeruiens, im-
pediat ſeruitutem acquiri? Reſp. negatiuè; ſi
ſeruitus talis ſit, quæ nihil exigat fieri in loco
medio, aliàs ſecus. *l. in tradendis. §. 1. ff. Com-*
mun. præd. l. loci corpus. §. fin. & l. ſeq. ff. ſi ſeru.
vind. l. ſi prius. §. fin. vbi Bart. ff. de Aqua plu.
arc. l. ſeruitutes 14. §. publico ff. de ſeruit. gloſ. &
DD. in l. prohibere. ff. Quod vi, aut clam &c.

SVMMARIVM.

1 *In quo loco cenſeatur eſſe actio.*
2 *Si mobilia ſint in loco ad tempus, tunc concernunt perſonam, ipſamque ſequuntur, non autem locum, vbi exiſtunt.*
3 *Actio, quæ datur ad quid mobile, computatur inter mobilia, & quæ datur ad immobile, numeratur inter immobilia, & num. 20. limitatur num. 4.*
4 *Quid ſi actio daretur ad quantitatem in genere.*
An talis actio comprehendatur ſub ſtatuto excludente fœminas à ſucceſſione bonorum. ibidem.
5 *Quando ſit mentio de bonis exiſtentibus in certo loco, tunc non veniunt iura, & actiones.*
6 *Actio competens ad exigendas pecunias in certo loco, cenſetur eſſe de bonis in eodem loco ſitis.*
7 *Statutū excludens fœminas à ſucceſſione bonorum propter maſculos, comprehendit pecuniam, cuius exactio eſt deſtinata in loco, vbi viget tale ſtatutum.*
8 *In quo loco dicantur eſſe nomina debitorum.*
9 *Inſtrumenta, in quibus ſcripta ſunt nomina debitorum, non ſunt tacitè obligata pro penſione domus.*
10 *Pecunia illata non eſt tacitè obligata pro penſione: declaratur, & limitatur nu. ſeq.*
11 *Quid ſi illata fuerit ad conſeruandum.*
12 *An, ſi quis legauerit, vel donauerit omnia, quæ habet in tali loco, veniant nomina debitorum, vel actiones perſonales, quas ibi teſtator, vel donator habebat.*
Et an veniant pecuniæ in eo loco exiſtentes. ibidem.
13 *Si quis dixerit, dono tibi omnes res meas, non videtur donare nomina debitorum: limitatur nu. 18.*
14 *Pronomen meum, eſt pronomen poſſeſſiuum.*
15 *Iura perſonalia non poſſidentur.*
16 *Quid ſi dixerit, dono tibi res ad me pertinentes, vel omnia bona, quæ habeo.*
17 *Appellatione bonorum mobilium, vel immobilium non veniunt nomina debitorum, & num. ſeq.*
18 *Nomina debitorum non concluduntur loco.*
19 *Adiectio localis reſtringit diſpoſitionem ad ea, quæ ſunt localia.*
20 *Actio competens ad quid annuum, vel menſtruum, inter immobilia computatur.*
21 *Actio competens ad mobile, vel immobile, quanto tempore præſcribatur.*
22 *Nomina debitorum contracta cum extero, non dicuntur bona extra territorium.*
23 *Hæreditas eſt quid intellectuale, & loco circumſcribitur.*

CAP. XXXII.

De actionibus, & nominibus debitorum.

1 DIco 1. quod de actione iudicatur, prout de
re, ad quam competit; vnde ſi competat
actio ad rem immobilem, vel mobilem perpetuò
in loco manſuram, ibi dicitur eſſe actio vbi res
eſt. *Bart. & alij in l. poteſt. ff. de Author. tut.*
latè Alex. conſ. 31. num. 6. & conſ. 16. numer. 4.
lib. 1. vbi dicit, quod actiones cenſentur eſſe de
territorio eius loci, in quo res huiuſmodi exi-
ſtunt; vnde tales actiones confiſcantur fiſco illius
loci, vbi res ſunt; ſi verò mobilia eſſent in loco
2 ad tempus, tunc concernunt perſonam, ipſam-
que ſequuntur, non autem locum, vbi exiſtunt.
l. ex facto. §. rerum autem. ff. de Hæred. inſtit.
Bald. in l. mercatores. C. de Commer. & mercat.
Hond. conſ. 13. n. 18. li. 1. Gratian. diſcept. for. cap.
120. n. 87. Farinac. conſ. 71. n. 2. Theſaur. quæſtion.
forenſ. lib. 2. q. 5. num. 14. vbi dicit, quod in hoc

casu seruanda sunt statuta loci eius personæ, de cuius successione contenditur. *Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. glos. 6. nu. 3. latè Corn. cons. 24. nu. 6. & 7. lib. 1. uide Clar. in Pract. crimin. §. fin. quæst. 78. uers. sed hic quæro &c. Peregrin. de Iur. fisc. libr. 5. titul. 1. nu. 141.*

3 Dico 2. quod si actio detur ad quid mobile, computatur inter mobilia; si verò detur ad immobile, inter immobilia computatur; vnde si iura, & actiones competerent Ecclesiæ vel minori ad quid immobile, non possent sine solemnitatibus alienari. *Bald. in l. ea demum. in fin. C. de Collat. Alex. cons. 125. in fin. lib. 1. Corn. cons. 236. nu. 14. lib. 4. Marescott. uar. lib. 1. cap. 9. num. 17.*
4 verum si actio datur ad quantitatem in genere, tunc non computatur inter mobilia, sed facit tertiam speciem, ità vt neque comprehendatur sub statuto excludente fœminas à successione bonorum, præsertim si statutum loquatur explicitè de bonis in territorio sitis: nam quando fit men-
5 tio de bonis existentibus in certo loco, tunc non veniunt iura, & actiones. *l. quæsitum. 76. ff. de legat. 3. l. Caius. ff. de leg. 2. & post Lap. & alios tradit Marescott. uar. lib. 1. d. cap. 9. num. 16. & seq. Alex. cons. 31. nu. 5. & seq. & cons. 16. lib. 1. Card. Seraphin. decis. 352.* vbi dicit, quod si successio esset limitata ad certum locum, non venirent actiones, licèt secus sit, quando non est limitata. *Mantic. de Coniect. ultim. uolun. lib. 9. tit. 3. num. 13.* vbi dicit, quod si quis legat omnia, quæ habet in tali loco, non intelligitur legasse iura cohærentia personæ, quæ loco circumscribi non possunt.

6 Dico 3. quod si actio competeret ad exigendas pecunias in certo loco, censentur esse de bonis in eodem loco sitis. *Card. Seraphin. dec. 352. nu. 2. Marescott. uar. lib. 1. cap. 9. nu. 13. & seq.* vbi di-
7 cit, quod statutum excludens fœminas à successione bonorum propter masculos, comprehendit pecunias, quarum exactio destinata est in loco, vbi viget tale statutum; licèt contractus fuerit alibi celebratus.

8 Dico 4. quod nomina debitorum, licèt non circumscribantur loco, tamen per effectum exactionis dicuntur esse in loco, & de loco, vbi de iure, & de facto exigi possunt, aut debent. *l. si fideicommissum. 50. §. tractatum est. ff. de Iudic. Alex. cons. 16. nu. 3. & seq. lib. 1.* vbi dicit, quod nomina debitorum censetur esse de bonis illius loci, vbi est celebratus contractus vel collata solutio. *Thesaur. quæst. for. lib. 2. q. 5. nu. 15. Socin. cons. 101. uol. 1. Mandell. cons. 370. num. 20. Tiraq. de Retract. lignag. §. 36. glos. 3. nu. 16. & seq. Pinell. in rubr. C. de Bon. mater. 1. par. n. 12. Marescotti uar. lib. 1. d. cap. 9. nu. 14. & 15. Caball. resol. crimin. centur. 3. cas. 268. num. 4. & 5. Peregrin. de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. nu. 142. Ciriac. contr. 218. nu. 9. tom. 2. Corn. cons. 49. num. 10. & seq. lib. 3. Vinc. de Franch. decis. 93. nu. 7. & seq. Cardinal. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 3. n. 146.* vbi dicit, quod Iudex loci, in quo censentur esse ista incorporalia, petente eo, cui ius fuerit, potest nomina debitorum sequestrare, & exigere.

9 Obserua tamen, quod instrumenta, in quibus scripta sunt nomina debitorum, non sunt tacite obligata pro pensione domus, quia nomina debitorum non clauduntur loco. *Vrsill. ad Afflict. decis. 184. num. 3. Corn. cons. 49. nu. 10. lib. 3. Caroc. de Locat. par. 5. q. 15. nu. 23. & 29.* vbi quod,
10 neque pecunia illata est tacitè obligata pro pensione, quia nec pecunia circumscribitur loco. *per textum in l. si fideicommissum. §. tractatum.*
11 *ff. de Iudic.* quod quidem intelligendum est de pecunia illata ad expendendum pro quotidianis necessitatibus; secus si illata fuerit ad conseruandum, quod iudicis arbitrio relinquitur: hoc enim casu esset tacitè obligata, sicut alia supellectilia. *ex tradit. per Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. glos. 7. num. 104. Boer. decis. 209.*

12 Obserua 2. quod si quis legat omnia, quæ habet in tali loco, non veniunt nomina debitorum, eadem ratione, quia non circumscribuntur loco. *Bald. in l. 1. ff. de Stat. hom. Alex. cons. 31. nu. 7. lib. 1.* vbi dicit, quod si quis donauerit quicquid habet in aliquo loco, actiones personales, quas ibi Donator habebat, non veniunt in donatione, quia locus, seu territorium illas non circumscribit. *Corn. d. cons. 49. num. 10. lib. 3.* vbi dicit, quod si legantur vxori omnia, quæ sunt in domo viri, non veniunt nomina debitorum contenta in instrumentis repertis in domo. *Mantic. de coniect. ultim. uol. l. 9. tit. 3. nu. 13. & tit. 2. num. 45. & seq.* vbi etiam dicit, quod si testator legauerit domum cum omnibus rebus in ea existentibus, non censetur legasse pecuniam, nisi præsidij causa, vel loco thesauri esset reposita.

13 Obserua 3. quod si quis dixerit, dono tibi omnes res meas, non videtur donare nomina debi-
14 torum, quia hoc pronomen, meum, est pronomen possessiuum; iura verò personalia pro-
15 priè non possidentur. *Bald. in l. 1. ff. de stat.*
16 *hom.* secus si dixisset, dono tibi res ad me pertinentes, vel omnia bona, quæ habeo, quia tunc nomina debitorum includerentur: verbum enim, res, & verbum, pertinere, est generale, & habere dicimur ea, quæ creditò habemus. *l. 1. ff. si cert. pet. l. qui actionem. ff. de reg. Iur. l. rem in bonis ff. de Acquir. rer. domin.*

17 Obserua 4. quod appellatione bonorum mobilium, vel immobilium non veniunt nomina debitorum: hæc enim nec mobilia, nec immobilia sunt, sed faciunt tertiam speciem; quia mobilium, & immobilium appellatio cadit in his, quæ certo loco concluduntur: immobile enim dicitur, quod non potest à loco moueri: mobile verò, quod secundùm suam natu-
18 ram aptum est moueri; nomina autem debitorum non concluduntur loco, & sic non possunt dici mobilia, vel immobilia. *latè Abb. in cap. nulli. 5. num. 9. de reb. Eccles. non alien. Ruin. cons. 167. num. 5. lib. 4.* vbi dicit, quod nomen debitoris non cohæret territorio domicilij debitoris: idque præcipuè procederet, vbi sermo esset de immobilibus, vel mobilibus in aliquo loco existentibus, quia nomina debitorum non circumscribuntur loco. *vt supra diximus. vide*
19 *Surd. dec. 241. num. 1.* vbi dicit, quod adiectio localis restringit dispositionem ad ea tantùm, quæ sunt localia.

20 Secus esset in actionibus, quæ dantur ad mobilia, vel ad immobilia: istæ enim computantur inter mobilia, vel immobilia, si ad mobilia,

vel

vel immobilia competunt. *Abb. loco cit. Vinc. de Franc. dec.93. num.7. Caball. resol. crimin. cas. 268. nu.7. & seq.* vbi etiam dicit, quod actio competens ad quid annuum, vel menstruum, inter immobilia computatur. *Roman. cons.509.*
21 *n.16. & seq.* subdens, quod actio competens ad rem mobilem, præscribitur triennio, prout ipsa res triennio vsucapitur, competens verò ad rem immobilem, præscribitur spatio x. vel xx. annorum, prout res ipsa præscribitur.

22 An verò nomina debitorum contracta cum extero, dicantur bona extra territorium? negatiuè respondet *Merlin. dec.828. nu.15. & 17.*

23 Notandum est etiam, quod hæreditas est quid intellectuale, & loco non circumscribitur *Ruin. cons.48. nu.2. & cons.49. nu.8. lib.3.* vbi dicit, quod de ea iudicandum est prout de bonis, & rebus sub ea comprehensis. *Ciriac. contr.218. nu. 9. tom.2.* vbi etiam obseruat, quod defunctus habens bona in diuersis territorijs, repræsentat duplicem personam, & vti duplex homo consideratur, & ob id diuersimodè etiam iudicantur talia bona.

SVMMARIVM.

1 *Res, vel actio litigiosa alienari, seu cedi non potest.*
2 *Quando res efficiatur litigiosa.*
Quid si esset quæstio de vsufructu. ibidem.
3 *An ad hunc effectum requiratur litis contestatio, & nu.14.*
4 *An res efficiatur litigiosa per actionem hypothecariam, vel quando super illius possessione est controuersia.*
5 *An, & quando sententia lata contra alienantem rem litigiosam, mandetur executione contra tertium emptorem.*
Quid si possessor esset Clericus. ibidem.
6 *An, & quando possessori competat retentio ratione meliorationum.*
7 *Is, qui est particeps doli, non potest nullitatem allegare.*
An vendens rem litigiosam, de euictione teneatur. ibidem.
8 *Tam res, quam actio litigiosa ad pias causas alienari, & cedi potest.*
9 *Recensetur alij casus, in quibus res litigiosa alienari potest, & nu.10.*
10 *An alienans rem ligtigiosam incurrat in aliquam pœnam, si eam non tradidit.*
11 *Lis super petitorio non facit fructus litigiosos.*
12 *Perempta instantia res non dicitur amplius litigiosa.*
13 *An requiratur litis contestatio, vt actio realis fiat litigiosa.*

CAP. XXXIII.

An res litigiosa alienari possit ad pias causas.

1 PRæmittendum est, quod regulariter res, vel actio litigiosa cedi, aut alienari non potest, alids cessio, & alienatio ipso iure esset nulla, & inualida, & cedens, vel alienas incurreret in
2 pœnas contentas *in l. fin. C. de litigios.* res autem efficitur litigiosa, quando agitur actione reali ciuiliter intentata super dominio fundi directo, vel vtili, & non aliter. *auth. litigiosa. C. eod. tit. glos. in clem. cum lite. in ver. ad partem. Vt lit. pend. vbi etiam Zabarell. n.1. Bald. in d. auth. litigiosa,* vbi dicit, quod res efficitur litigiosa, si est quæstio de vsufructu, quia vsusfructus est pars dominij. *Guid. Pap. dec.337. n.6. & decis.479. num.3. & dec.488. num.1. & seq. Natt. cons.2. nu.1. Cancer. var. par.2. cap.12. nu.7. & 8. Hond. cons.20. num.30. & seq. lib.1. Farinac. Fragmen. crimin. par.2. in ver. litigiosa. nu.276.*
3 *cum seq. & nu.354. & seq.* vbi etiam obseruat, quod ad hunc effectum non requiritur litis contestatio, sed sufficit citatio facta coram Iudice competente, per quam potuerit quis instrui, ad quid citatus sit. *vt sensit etiam Bald. loco cit.* vn-
4 de res non efficeretur litigiosa per actionem hypothecariam, nec quando super illius possessione est controuersia, quia tunc non agitur de dominio, nec ad dominium rei obtinendum, sed in effectu actio tendit ad debitam pecuniam consequendam. *glos. in l. lite pendente. C. de litigios. Bart. in l.1. C. eod. tit. Lancell. de Attentat. par. 2. cap.4. limit.2. n.33. Natt. de cons.2. n.1. Couar. pract. quæst. cap.15. nu.6. post med. Farinac. d. cons.70. nu.51.* vbi dicit, quod lis super possessorio rem litigiosam non facit, etiamsi primò intentatum fuerit peritorium, & postea suspensum.

5 Præmittendum 2. quod sententia lata contra alienantem rem litigiosam, mandatur executioni recta via absque alio processu contra eum, in quem facta fuit alienatio, non obstante appellatione, vbi res, vel actio litigiosa lite pendente alienatur, vel ceditur, possessio minimè transfertur. *Natt. cons.350. nu.4. Sylu. in ver. lis. nu. 7. Cancer. d. par.2. cap.12. nu.14. 17. & seq.* vbi dicit, quod appellatio in tali casus non suspendit, sed tantùm deuoluit: *latè Farinac. in d. ver. litigiosa. n.236. & 323. cum seq. Afflict. dec.331. num.1. et seq. et alij communiter:* quod quidem procedit concurrentibus infrascriptis conditionibus, quarum prima est, vt in actis constet de scientia vtriusque, venditoris scilicet, & emptoris, alias vitium litigiosi non operatur executionem contra tertium ementem. *Gait. de Cred. cap.2. nu.641. Capic. dec.128. nu.9. et 12. Cartar. dec. 55. nu.13. Gratian. discept. for. cap.502. nu.22. et seq.* secunda conditio est, vt tertius emens sit subditus eidem Iudici; sententia enim lata à Iudice sæculari contra laicum, non posset executioni demandari contra Clericum, qui rem lite pendente emit. *Gait. d. cap.2. n.649. et seq. Vinc. de Franch. dec.545. num.4. et seq. quicquid dicat Vrsill. ad Afflict. dec.331. num.3. Boss. in tit. de pœn. nu.42.* vnde praxis obseruat, vt prius cite-
6 tur possessor coram suo Iudice competente, & summatim audiatur, antequam contra eum executio fiat, nè tollatur defensio, præsertim quia posset eidem competere retentio, vel ratione melioramentorum, si rem litigiosam bona fide meliorem reddidit, vel ratione præscriptionis, si eam bona fide præscripserit. *vide Natt. d. cons. 350. num.4. Cancer. d. cap.12. nu.21. Afflict. dec. 331. et alios DD. citatos.*

7 Præmittendum 3. quod huiusmodi nullitatem

non potest allegare is, qui rem litigiosam scienter emit, nec vnus contra alium, quando vterque est particeps doli. *Bart. in l. fin. C. de litigios. Osasc. dec. 144. nu. 11. Farinac. in d. ver. litigiosa. n. 242. 336. & seq.* vbi dicit, quod vendens rem litigiosam, si de euictione promisit, euicta re tenetur, *vide DD. in l. 2. & fin. C. de litigios.* His præmissis.

8 Ad quæsitum resp. quod tam res, quàm actio litigiosa ad pias causas alienari, & cedi potest, que-
9 madmodum alienari potest pro impensis funeris, & ex causa dotis, donationis propter nuptias, transactionis, legati, aut fideicommissi. *l. fin. vbi glos. & DD. C. eod. tit. de litigios. Natt. cons. 401. nu. 1. & seq. & cons. 350. Bellamc. decis. 749. Cancer. d. cap. 12. num. 15.* vbi etiam obseruat, quod res litigiosa potest alienari in alterum ex litigantibus.

10 Item res litigiosa alienari potest ex causa necessaria, vt pro solutione debiti, pro cibarijs familiæ, vel si esset tempore peritura. *l. fin. ff. de requir. reis. Bart. in l. interesse. ff. de Acquir. poss. Bald. in l. alienationis. ff. fam. ercisc. & in l. si oleum. ff. de Dol. Alex. in l. si constante. §. fin. nu. 2. ff. solut. matr. Surd. de Alim. tit. 8. priuil. 45. nu. 6. Cancer. d. cap. 12. nu. 50.* vnde cedi potest vicinis pro executione retractus iuris congrui, ac diuidi, si diuisio fiat ex causa necessaria, *Gait. de Cred. cap. 2. nu. 653. Farinac. in d. ver. litigiosa nu. 253. & seq. Lancell. de Attentat. 2. par. cap. 4. limit. 8. num. 2. & 12. Guid. Pap. dec. 337.* vbi, quod vendi etiam potest sub conditione, vt venditio locum non habeat, nisi tunc quando res non erit amplius litigiosa.

11 Obserua tamen, quod rem litigiosam alienans nullam incurrit pœnam, si rem non tradiderit. *vt decisum refert Farinac. in d. ver. litigiosa. nu. 274.*

12 Obserua 2. quod iis super petitorio non facit fructus litigiosos, & ideò vendi possunt. *Farinac. cons. 70. nu. 51.*

13 Obserua 3. quod res non esset amplius litigiosa, quando perempta esset instantia per sententiam Iudicis absoluentis reum, vel per renunciationem, aut lapsum temporis, cum cesset eo casu pendentia litis, *Osasc. decis. 144. num. 9. Natt. d. cons. 2. num. 3. Hond. d. cons. 20. num. 32. Vrsill. ad Afflict. dec. 331. num. 2. Boss. in tit. de Pœn. num. 42. Cancer. d. cap. 12. num. 24. et seq.*

14 Obserua 4. quod ipsa actio realis non efficitur litigiosa per solam citationem, sed requiritur litis contestatio: & ideò ante litis contestationem cedi potest. *secundum Cyn. in d. auth. litigiosa. Natt. d. cons. 2. num. 3. Farinac. cons. 70. num. 51. Sylu. in ver. lis, vers. Quinto quæritur etc.* sed contrarium mihi verius videtur: sicut enim non requiritur litis contestatio, quando agitur de ipsa re, vt supra diximus, ita nec videtur necessaria, quando agitur de actione ad rem. *ut sensit Bart. in l. 2. digesti de litigio. et in l. 2. C. eod.*

SVMMARIVM.

1 *Quando res Domino pereat.*
2 *Commodatarius non tenetur de casu fortuito.*
3 *Locator non tenetur de casu fortuito, vel violentia.*
4 *Creditor non tenetur de pignore perdito sine eius culpa, vel vitio.*
5 *Procurator tenetur de dolo, & omni culpa, non tamen de casu fortuito.*
6 *Quando periculum depositi spectet ad deponentem, & quando ad Depositarium.*
7 *Si depositarius sit pauper, præsumitur consumpsisse pecunias in proprios vsus.*
8 *Qualiter probetur amissio rei, & nu. 11.*
9 *Furtum, & alij casus clandestini, & occulti probantur per coniecturas.*
10 *Quando per indicia probetur violentia.*
11 *Quid si casus contigit eo in loco, vbi res solita erat manere.*
12 *An, & quando super quantitatem rerum amissarum stari debeat iuramento conquerentis.*

CAP. XXXVI.

Quomodo probetur amissio rerum.

1 PRæmittendum est, quod in multis casibus, quãdo res alicuius casu fortuito apud alium perit, Domino perit, ità vt ille apud quem perijt, non teneatur ad vllam restitutionem, vt in commodato *est textus in l. 1. vbi DD. C. de*
2 *Commodat.* vbi Commodatarius de casu fortuito non tenetur; & in locato *est textus in l. 1. C. de Lo-*
3 *cat.* vbi locator horrei similiter non tenetur de casu fortuito, vel violentia; & in pignore *est textus in l. si creditor. 4. C. de Pignor. act.* vbi cre-
4 ditor, non tenetur de pignore perdito sine eius culpa, vel vitio; & in mandato *est textus in l. à*
5 *procuratore. C. mandat.* vbi procurator tenetur quidem de dolo, & omni culpa, non tamen de casu fortuito; & in deposito *est textus in l. 1. C.*
6 *depos.* vbi periculum depositi contingens casu, non dolo, vel lata culpa Depositarij, spectat ad deponentem: quod procedit, siue pecunia data fuerit ad numerum, siue obsignata. *l. certi condictio. §. fin. & l. quod si ab initio. ff. si cert. pet.* nisi Depositario expressè, vel tacitè data fuerit potestas vtendi pecunia deposita, eaque vsus fuerit; tunc enim dicitur mutuum, & transfertur dominium in Depositarium. *ut in dd. legibus. & trad. Bald. cons. 355. nu. 2. lib. 3. latè Gabr. commun. concl. lib. 3. tit. de reb. cred. conclus. 2. per tot.* vbi idem dicit, quando fuit actum, vt reddatur tantundem, vel quando pecunia fuit consumpta in vtilem ipsius recipientis. *Cancer. var. lib. 3. cap. 8. n. 64.* vbi dicit, quod in pecunijs, quæ in banchis deponuntur, cum de notoria consuetudine Bancherij dictis pecunijs vtantur, incontinenti dominium in Bancherios transit. *Ciriac.*
7 *contr. 342. nu. 23. lib. 3.* vbi etiam obseruat, quod si Depositarius esset pauper, præsumitur consumpsisse pecuniam in proprios vsus. *Farinac. de furt. q. 169. par. 2. nu. 43.*

8 Ad quæsitum resp. quod ad probandam amissionem rei, vt quis excusetur ab illius restitutione, duo requiruntur, videlicet quod per testes probetur casus fortuitus, puta depopulatio, incendium, vis hostium, naufragium &c. secundò quod res, quæ asseruntur deperditæ, fuerint in illa

illa naui vel loco. *cap. fin. de ijs, quæ vi, metu,*
siue casu fiunt. l. si quando. C. vnde vi. Bart. in d. l.
si quis ex argentarijs, §. an nec hæredi. nu. 5. ff.
9 *de Eden.* vbi dicit, quod furtum, & alij casus
clandestini, & occulti probantur per coniectu-
ras, vt quia ostium fuit ruptum, famulus aufugit
&c. *Abb. in d. cap. fin. nu. 2.* vbi dicit, quod si in-
dicia essent violenta, tunc per indicia posset pro-
bari violentia. *Marescott. var. lib. 2. cap. 10. nu.*
10 *3. & 5.* vbi id remittit Iudicis arbitrio, inspecta
conditione personarum, & rei, de qua agitur.
Ciriac. contr. 442. num. 26. vers. licèt autem &c.
subdens, quod si casus contigit eo in loco, vbi
res solita erat manere, & verisimiliter manebat,
tunc non est nececessaria hæc probatio, sed qui
diceret, seruatam fuisse in alio loco, teneretur
probare. *ex trad. per Felic. de Societ. c. 25. nu. 26.*
Christofor. Mart. Medic. in decis. Senen. examin.
53. nu. 9.

11 Quæres, an, & quando super quantitate rerum
amissarum stari debeat iuramento conquerentis?
Resp. quod statur iuramento conquerentis, quan-
do concurrit difficultas probandi, & maleficium
conuenti, vt si quis solus erat, quando fuit à la-
tronibus expoliatus, *d. l. si quando. C. vnde vi,*
& in d. cap. fin. de ijs, quæ vi, metu siue casu fiunt,
vbi contra violentum, constito de violentia,
damna, & interesse probantur per actoris iura-
mentum. Iudicis taxatione præmissa. *glos. in d.*
cap. fin. ver. per testes, vbi dicit, quod interesse,
quod surgit ex maleficio, probatur per iusiuran-
dum; secus si surgit ex contractu, quia tunc per
testes probandum est. *latè Abb. in eodem cap. fin.*
nu. 5. vbi ex hoc infert, quod si ex statuto Villa
teneatur ad reficienda damna passa per Viatorem
ex causa furti in territorio commissi, tunc non
statur iuramento ipsius Viatoris, cum Villa non
commiserit maleficium, sed solum teneatur de
maleficio alterius.

SVMMARIVM.

1 *Annuarum nundinarum concessio ad solum Principem spectat.*
2 *Mercatus fieri possunt etiam sine Principis licentia.*
3 *Quid si mercatus, aut nundinæ eisdem diebus fiant in duabus Ciuitatibus, vel Oppidis vicinis.*
4 *Quando mercatus, qui fieri solet in certo loco Ciuitatis, possit in alium locum transferri.*
5 *Quando Princeps possit priuilegium, quod concessit, reuocare.*
6 *De rebus emptis in nundinis non soluitur gabella, si extrahantur tempore nundinarum.*
7 *Quid si tempore nundinarum factus fuit contractus, & non traditio.*
8 *Et quid si nauim durantibus nundinis quis extraxerit, & deinde à vento agitata, reuersa fuerit in locum nundinarum.*
9 *An habeat locum priuilegium, quando ante nundinas fuit conuentum, & in nundinis traditum.*

CAP. XXXV.

Ad quem spectet nundinas concedere.

1 ANnuarum quidem nundinarum concessio ad
solum Pricipem spectat, vel ad alium, qui
imperij iura obtinet, cum hoc sit specialiter de
reseruatis supremæ potestatis. *l. 1. vbi DD. ff. de*
2 *Nundin.* mercatus verò, qui semel, vel bis fieri
solent singulis hebdomadis in Ciuitate, vel Op-
pido, fieri possunt etiam sine Principis licentia,
tum quia continent potius factum, idest, obser-
uantiam, quàm ius, cum careant priuilegijs, &
alijs immunitatibus, quæ nundinis concedi so-
lent, tum etiam quia videntur esse etiam de iure
gentium, vt homines simul vno loco conueniant
mercandi causa. *l. ex hoc iure. ff. de Iust. & iur.*
l. 1. §. conuentionis. ff. de Pact. Bald. in l. 1. nu. 1.
C. de Nundin. Thesaur. dec. 264. num. 4.

3 Obserua tamen, quod si mercatus, aut nundi-
næ huiusmodi fiant eodem, vel eisdem diebus in
duabus Ciuitatibus, aut Oppidis vicinis ad de-
cem milliaria, potest Princeps, vel Superior
Magistratus ad instantiam Ciuitatis, vel loci, qui
prior est tempore, alteri inhibere, quia alter al-
teri per concursum noceret. *arg. l. qui prior. ff.*
de Iudic. Thesaur. d. dec. 264. nu. 4. & 5.

4 Obserua 2. quod potest Princeps mercatum,
qui fieri solet in certo loco Ciuitatis, in alium
locum pro publico beneficio transferre, si locus
sit inhabilis, & alijs onerosus. *vide Luc. de Penn.*
in l. 1. col. 1. & 2. C. Nè rustican. ad ull. obseq. &c.
lib. 11. Thesaur. ubi supra nu. 3.

5 Obserua 3. quod potest Princeps nundinas au-
ferre Ciuitati, vel Oppido, quamuis illas per
longissimum tempus, & excedens hominum me-
moriam exercuerit: quia istud ius non est præ-
scriptibile tamquam de regalibus. *latè Natt.*
cons. 511. & 512. lib. 3. vbi dicit, quod quando
Princeps concedit aliquid, vt Princeps illud ad
libitum potest reuocare, etiamsi elapsum sit tan-
tum temporis, cuius origo hominum memoriam
excedat; licèt secus sit, si concedit vt priuatus,
& per viam contractus, vel si concurreret pro-
pter huiusmodi concessionem datio, vel factum
aliquod commensurabile ipsi priuilegio; quam-
uis contrarium sentiat *Thesaur. d. dec. 264. nu-*
mer. 3.

6 Obserua 4. quod de rebus emptis in nundinis
non soluitur gabella, si extrahantur durantibus
nundinis, seu tempore nundinarum, vel statim
post, si interuenerit impedimentum. *ut d. Bald.*
7 *in l. 1. nu. 3. C. de Nundin.* vbi etiam obseruat,
quod si tempore nundinarum factus fuit contra-
ctus, & non traditio, licèt talis traditio fiat post
nundinas finitas, priuilegium tamen adhuc dura-
ret. *arg. l. 3. §. scio. ff. de minor.* vbi, quod ini-
8 tium inspicitur. Idem dicendum, si quis nauim
v. g. durantibus nundinis extraxerit, licèt nauis
à vento agitata, reuersa fuerit in locum nundi-
narum. *per tex. in l. Cæsar. ff. de Public. &*
Vectig.

9 Si verò ante nundinas fuit conuentum, & in
nundinis traditum, non habet locum priuile-
gium, nisi contractus fuerit celebratus intuitu
nun-

nundinarum, vt in nundinis soluerentur. *Bald. loco cit. num. 3. vers. si verò &c.* vbi dicit, quod istud priuilegium conceditur ratione mercatus in loco, ità vt locus contractus sit de substantia istius priuilegij.

SVMMARIVM.

1 *An tutor datus in vno loco, sit etiam tutor in alio territorio, & nu. 2. & seq.*
2 *Quid si in alio territorio pupillus alium tutorem habeat.*
3 *Tutor in eo loco debet peti, in quo pupillus originem, vel domicilium habet, vel eius bona sunt sita.*
4 *Curator datus à Iudice vnius loci, non potest administrare in alio territorio.*
5 *Tutor datur personæ, curator bonis.*
6 *Tutor, vel Curator debet esse de iurisdictione Iudicis decernentis, aliàs non valet datio ipso iure: limitatur nu. seq.*
7 *Quid si tutor datus fuerit à Testatore.*
8 *Tutor legitimus admittitur, etiamsi esset alterius iurisdictionis.*
9 *Tutor datiuus cedit legitimo, & legitimus testamentario.*
10 *Quando dati sunt duo tutores in duobus locis, an alter tutor ingerere se possit in exactione ad alterum spectante.*
11 *In quo loco ratiocinia reddi debeant.*
12 *An, & quando Doctores excusentur à muneribus.*
An Doctores pro causa criminali capi personaliter possint. ibid.
13 *An Doctores excusentur à tutela.*
14 *An officium publicum obtinens, excusetur à tutela.*
15 *Quid si in Patria quis præbendam theologalem obtineat.*

CAP. XXXVI.

De Tutore, & Curatore.

1 QVæritur 1. an tutor datus in vno loco, sit etiam tutor in alio territorio, ibique administrare possit bona pupili? Resp. affirmatiuè. *l. quia persona. ff. de Testam. tutor.*

2 Limita 1. si in alio territorio pupillus alium tutorem habeat; possunt enim dari diuersi tutores à diuersis iudicibus respectu bonorum in diuersis territorijs existenitum, & tunc potestas vnius tutoris non extenditur ad bona eiusdem pupilli in alio territorio sita. *l. si tamen. ff. eod. tit. de Testam. tut. l. 1. vbi Bald. & Sal. C. vbi per tut.*

3 vbi, quod tutor datur in eo loco, in quo pupillus originem, vel domicilium habet, vel eius bona constituta sunt. *Bart. in l. pupillo. ff. de Tut. & Curat. & in l. quaro. ff. de solut. Alex. cons. 128. num. 4. lib. 1. Roman. cons. 39. num. 3. circa med. Corn. cons. 202. nu. 6. lib. 2. Borginin. de tut. & curat. nu. 28 s.*

4 Limita 4, in Curatore, qui si datus fuerit à Iudice vnius loci, non potest administrare in alio territorio: ratio differentiæ est, quia tutor datur

5 personæ, curator, verò datur bonis. *Bart. & Bald. locis cit.* vbi dicunt, quod si minor in loco non habet domicilium, neque originem, sed tantùm bona, potest Iudex illius loci dari curatorem illis bonis. *Rot. decis. 177. num. 27. & 29. par. 5. tom. 1. recent. Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 7. num. 60. latè Rolan. cons. 24. nu. 23. & seq. vol. 3.*

6 Obserua tamen, quod is, qui datus est tutor, vel curator, debet esse de iurisdictione Iudicis decernentis, alioqui non valeret datio ipso iure. *l. 1. vbi Bart. & l. ius dandi. ff. de Tut. & Curat. glos. in l. etiam. ff. de Tutel.* quod procedit

7 in tutore, vel Curatore dato à Iudice; secus si datus fuerit à testatore, quia tunc tenet datio. *Papien. in form. libell. quo agit. ad redd. ration. tut. §. eidem Iacobo &c. nu. 4.* idemque dicendum

8 est in tutore legitimo, qui scilicet à lege constituitur, qualis est Auus, Auia, mater, pater, patrnus, & coniunctus; isti enim possunt esse tutores, etiamsi essent alterius iurisdictionis. *latè*

9 *Borguin. loco cit. n. 5. & seq.* vbi etiam dicit, quod tutor datiuus cedit legitimo, & legitimus testamentario.

10 Obserua 2. quod si inter duos tutores diuisa fit administratio bonorum pupilli existentium in diuersis territorijs, vt quia vni esset assignata administratio bonorum existentium Muntinæ, alteri administratio bonorum existentium Bononiæ, si debitor pupilli occasione rerum existentium Mutinæ, reperiatur, Bononiæ, poterit conueniri à tutore Ciuitatis Bononiæ. *vt d. cons. 101. vol. 1.*

11 Quæritur 2. in quo loco ratiocinia reddi debeant? Resp. quod ibi reddi debent, vbi gesta est administratio; ibi enim facilius, & pleniùs tam per testes, quàm per instrumenta, & alias legitimas probationes veritas inueniri potest. *l. 1. vbi Bald. C. vbi de ratiocin. &c. l. Prætor. ait. §. is etiam. ff. de eden.*

Hæc tamen conclusio limitatur, si is qui petit, vt rationes in alio loco reddantur, paratus esset facere necessarias impensas pro habendis probationis ad effectum; vt de redditione rationum sibi in eodem loco responderetur. *Rota in Romana. seu Lugdunen. redditionis rationis 17. Martij 1589. coram Penia, in impressis dec. 13. nu. 2. & seq.* vbi, quod potest reus conueniri in loco domicilij ad rationes ibidem reddendas, dummodò libri, cæteraque actorum instrumenta transportentur impensis, & periculo ipsius agentis.

12 Quæritur 3. an, & quando Doctores excusentur à tutela, & alijs muneribus? Resp. 1. quod Medici, Grammatici, & professores aliarum litterarum, ac Doctore legum vna cum vxoribus, & filijs suis, ab omni functione, & ab omnibus muneribus vel ciuilibus, vel publicis immunes sunt. *l. medicos. Cod. de Profess. & Med. lib. 10.* vnde nec custodiam facere, nec hospites in Prouincijs recipere coguntur, nec pro criminali causa capi personaliter, aut detineri possunt, exceptis grauissimis delictis. *vt in d. l. Medicos, cum ibi not. per glos. & DD. Bart. ibid. nu. 2.* vbi dicit, quod familia non potest Doctores perquirere de armis.

Amplia 1. vt dicti textus dispositio non solum pro-

procedat in muneribus personalibus, sed etiam in patrimonialibus. *glos. in d. l. Medicos. ver. muneribus. vers. & e contra &c. Bart. ibidem n. 2.* vbi dicit, quod Doctoribus legum, & aliarum scientiarum non potest de iure imponi collecta. *Add. ad Guid. Pap. dec. 88. litt. C. & G.*

Ampliá 2. vt non solum procedat in Doctoribus actu legentibus, sed etiam in alijs, dummodò isti etiam docti sint, cum appellatione Doctorum non veniant indocti. *Guid. Pap. d. dec. 88. num. 2. & ibi Add. litt. C.*

13 Resp. 2. quod à tutela non excusantur, nisi Medici in propria patria curent, & Doctores, aliique scientiarum professores in patria doceant, vel saltem Romæ, quæ habetur, & est communis patria, siue doceant cum salario, siue sine. *l. sed & reprobari. §. amplius. ff. de Excusat. tut.* quod etiam procedit in ijs, qui disciplinis valdè instructi sunt: nam isti immunes sunt à tutela, etiamsi in aliena patria doceant. *d. l. sed & reprobari. §. amplius. vers. valde tamen &c. & not. Bald. ibidem*: eodemque priuilegio gaudere debent qui in conscribendis libris operam nauant, quibus etiam permissum est, vt possint expellere artifices, & alios propè ob strepentes. *l. 2. §. iuris ciuilis. ff. de orig. iur. Gratian. discept. for. cap. 186. nu. 7. Aret. in §. item Diuus. Inst. de*

14 *Excus. tut.* vbi, quod etiam is, qui officium publicum obtinet, à tutela excusatur.

15 Ex his infertur, quod obtinens in patria præbendam theologalem, excusatur ab alijs muneribus capitularibus. *per d. tex. in l. sed & reprobari. §. amplius. ff. de Excus. tut.*

SVMMARIVM.

1 *Obligatio facta ab iniustè carcerato ad fauorem detinentis, nulla est ipso iure, & num. 2. & seq. limitatur num. 11. cum seq.*

2 *Iuramentum non obligat, quando contratus est ipso iure nullus.*

3 *Carcer est species tortura.*

4 *An prosit cautela, qua carceratus contrahens ponitur extra carceres cum custodia satellitum.*

5 *Iniusta carceratio probat metum cadentem in constantem virum.*

6 *An valeat fideiussio facta pro carcerato iniustè.*

7 *Gesta in carceribus adeò nulla sunt, vt non requiratur sententia reuocatoria, nec absolutio à iuramento.*

8 *Quid si post obligationem fuerit susceptus terminus ad soluendum, vel facta solutio.*

9 *Et quid si periculum carcerationis immineat.*

10 *An consuetudo loci seruanda sit, si ex ea inducatur, vt valeat contractus in fauorem iniustè carcerantis.*

11 *Valet contractus factus ab iniustè carcerato ad fauorem tertij, qui non carcerauit, dummodò contractus non tendat in commodum detinentis.*

12 *Item valet, si fiat ad fauorem Commentariensis pro expensis, & salario custodia.*

13 *Qualiter carcer in proposito intelligatur.*

14 *Quis dicatur carceratus iniustè.*

15 *Valida est obligatio, vbi contractus respicit vtilitatem ipsius carcerati.*

16 *Quid si carceratus iniustè contractum in carceribus initum, in loco tuto ratificauerit.*

17 *Obligatio facta ab eo, qui iustè carceratus fuit, valida est etiam in fauorem detinentis; limitatum nu. 19. et seq.*

18 *Iuris executio nec iniuriam, nec metum incutit.*

19 *Quid si obligatio facta fuerit ad fauorem Iudicis, seu Officialis.*

20 *Pratores, et Prouinciarum Rectores non possunt contrahere in locis sibi commissis; nisi pro necessitate victus, et vestitus.*

21 *Contractus gesti inter subditum, et Principem, uel alium Officialem perpetuum, quando ualeant.*

22 *Quid si carceratio facta fuerit ad extorquendum alium contractum separatum, et à causa carcerationis non dependentem, in fauorem carcerantis.*

23 *Confessio facta à reo in causa criminali, ex solo carcere non potest dici nulla.*

24 *Carceratus potest facere testamentum etiam in fauorem detinentis, quando carceratio est iusta.*

25 *Officiali potest per ultimam uoluntatem relinqui, et legari.*

26 *An, et quando soluens pro carcerato, possit ab eodem repetere.*

CAP. XXXVII.

An, et quando ualida, uel inualida sit obligatio facta in carcerbus, uel alio loco pro carcere assignato.

1 RESP. quod promissio, & obligatio, confessio, & quilibet alius contractus ab iniustè carcerato factus ad fauorem carcerantis, seu detinentis; regulariter est ipso iure nullus, ità vt talis iniustè carceratus nec ciuiliter, nec naturaliter remaneat obligatus non obstante iuramen-

2 to: iuramentum enim non obligat, quando contractus est ipso iure nullus. *l. qui in carcerem, ubi Bart. et alij. ff. Quod met. caus.* ratio est quia carcer incutit iustum metum, & vbi non est liber-

3 tas corporis, ibi non præsumitur libertas mentis: tum etiam quia carcer est species torturæ: & ideò sufficit probare, aliquem fuisse detentum, licèt alitèr non probetur tortura, ad hoc vt dicatur confessio facta metu tormentorum. *ut d. Marsil. in Pract. crim. §. attingam. num. 22. et*

4 *seq.* vbi etiam obseruat, quod non prodest cautela, qua carceratus contrahens ponitur extra carceres cum custodia satellitum, & facta obligatione iterum ad carcerem reducitur; quia cum non sit in sua libertate, adhuc dicitur carceratus. *Alex. cons. 241. num. 10. uol. 6.* vbi quod hoc procedit, etiamsi contractus fieret in fauorem ipsius Principis, sut perpetui officialis. *Rot. dec. 26. num. 5. et seq. par. 6. Recent.* vbi, quod huiusmodi iniusta carceratio probat metum cadentem in constantem virum, ità vt nulla alia iustificatione opus sit. *Ruin. cons. 113. num. 3. uol. 5.* vbi dicit, quod metu carceris fit, dum quis adhuc est sub custodia, nec obstarent in tali casu illa verba. **non ui, aut metu, sed sponte etc. Clar.** *in*

in Pract. crim. §. fin. q.46. vers. plerumque &c. Natt. consil. 451. nu. 1. & seq. & nu. 15. & 25. lib. 2. Rol. cons. 2. nu. 47. & seq. & n. 82. cum seq. vol. 2. Menoch. de Arb. Iud. cas. 136. nu. 5. Alba cons. 77. Boer. dec. 100. nu. 14. Farinac. in Pract. crim. q. 35. num. 1. & seq. Cephal. cons. 118. nu. 32. vol.
6 *5. Afflict. dec. 149. nu. 2. & dec. 263.* vbi, quod nec valet fideiussio facta pro carcerato iniustè non obstante iuramento, etiamsi fideiussor vti principalis, principaliter, & insolidum se se obligauerit, nisi expressè dixerit, se velle teneri, etiamsi obligatio carcerati esset nulla. *latè Scanarol. de visit. carcerat. lib. 1. §. 5. cap. 3. sect.*
7 *2. nu. 1. & seq.* vbi dicit, quod gesta in carceribus adeò nulla sunt, vt non requiratur sententia reuocatoria, nec absolutio à iuramento,

8 Amplia prædictam conclusionem, etiamsi post huiusmodi obligationem fuerit suceptus terminus ad soluendum, vel etiam facta solutio, quia hęc censetur gesta per metum, nè videlicet debitor capiatur, & executionis molestiam subeat; vnde & solutum repeti potest. *Natt. cons. 451. n. 16. Gratian. discept. for. cap. 502. nu. 1. & seq. & cap. 824. nu. 19. uers. nam etiam accipiens &c. Millin. dec. 293. nu. 5. Scanarol. ubi supra d. sect. 2. nu. 16. et 17. Farinac. d. q. 35. nu. 39.*

9 Amplia 2. vt nec valeat contractus factus à carcerando, si periculum carcerationis imminebat vel ob paratam executionem cameralis obligationis, vel ob relaxationem mandati: paria enim sunt esse carceratum, vel carcerationis periculum imminere. *Rot. dec. 731. num. 4. par. 3. rec. Scanarol. d. cap. 3. sect. 2. num. 28. et 29. et sect. 1. num. 9.*

10 Amplia 3. vt neque consuetudo loci in contrarium seruanda sit, si ex ea inducatur, vt valeat contractus factus in fauorem eius, qui iniustè carcerauit, vel qui vim, aut metum intulit, quia esset contra bonos mores. *Farinac. d. q. 35. n. 44. et 45. Scanarol. d. cap. 3. sect. 3. nu. 10. quicquid in contrarium sentiat Clar. in pract. crimin. qu. 46. uers. plerunque etc. Guaz. def. 6. nu. 15. uer. 9. limit.*

11 Limita 1. vt valeat contractus ab iniustè carcerato factus ad fauorem tertij, qui eum in carcerem non detrusit, nec fuit particeps carcerationis. *l. metum 9. §. sed licet. ff. Quod met. caus. glos. in d. l. qui in carcerem, & ibi Bart. & alij. ff. eod. Bald. in rubr. C. de Rescind. vendit. nu. 4. Alex. cons. 241. in fin. vol. 6. Mars. loco cit, nu. 23. Rol. cons. 57. nu. 38. uol. 3. Ruin. cons. 113. num. 7. uers. et istud etiam confirmatur etc. uol. 5. Natt. cons. 451. num. 5.* vbi, quod hoc procedit, quando contractus non tendit in commodum detinentis, sed illius tertij, vel quando carceratus non contraxit cum illo tertio ad instantiam carcerantis. *Farinac. d. q. 35. nu. 32. et seq. Scanarol. d. sect. 2. nu. 24. et 25. et sect. 3. num. 4.* sub-
12 dens, quod obligatio iniustè carcerati erit valida, si fiat ad fauorem Commentariensis pro expensis, & salario custodiæ. *Guid. Pap. decis. 448.* vbi dicit, quod de consuetudine custos in tali casu potest carceratum retinere, donec soluerit, aut concordauerit.

13 Carcer autem in proposito censetur non tantùm locus publicè ad id deputatatus, sed etiam quilibet locus, à quo quis liberè discedere nequit; vnde in carcere intelligitur esse qui est sub fida custodia, vel qui in domo propria de mandato Iudicis detinetur. *Natt. cons. 451. num. 16. Farinac. q. 35. num. 20. Rot. dec. 26. num. 40. & seq. par. 6. recentior. Scanarol. d. cap. 3. sect. 1. num. 9.*

14 Iniustè verò carceratus dicitur non solum is qui debitor non est, sed etiam, licèt debitor sit, non tamen rite, ac iuris ordine seruato captus fuit vt quia de iure non potuit capi personaliter, & carcerati. *Afflict. dec. 149. post nu. 1. Rot. d. dec. 26, num. 7. & seq. par. 6. recent. Farinac. d. q. 35. num. 28. Scanarol. loco cit. sect. 1. num. 1. et seq.*

15 Limita 2, quando contractus respiceret vtilitatem ipsius carcerati, quia tunc obligatio valida est. *Bald. in Rubr. Cod. de Rescind. uend. nu. 4. Farinac. d. q. 35. nu. 35. et 40. Sacnarol. d. lib. 1. §. 5. cap. 3. sect. 3. num. 2, Rot. dec. 98. num. 8. par. 4. rec.*

16 Limita 3. si carceratus iniustè contractum in carceribus initum, in loco tuto cessante metu ratificauerit, quia tunc valet talis ratificatio. *latè Farinac. d. q. 35. nu. 38. et seq. Rol. cons. nu. 87. et seq. uol. 1. Natt. cons. 451. nu. 16. et 17.*

17 Limita 4. in obligatione facta ab eo, qui iustè carceratus fuit, hæc enim valida est etiam in fauorem detinentis, quia iuris executio nec iniu-
18 riam, nec metum incutit. *Bart. in l. qui in carcerem, ff. Quod met. caus. Mars. d. §. attingam. nu. 22. Gratian. discept. for. cap. 479. nu. 30. Natt. cons. 451. nu. 1. Rol. cons. 57. nu. 38. uol. 3. Scanarol. d. cap. 3. sect. 4. num. 1. & seq. et sect. 2. nu. 27. Rot. d. dec. 26. nu. 1. et 8. par. 6. recen.* nisi obli-
19 gatio facta fuerit ad fauorem Iudicis, seu officialis cum iurisdictione ad tempus, hoc enim casu, etiamsi iusta esset carceratio, ad huc contractus esset ipso iure nullus, nec iuramento firmaretur ob duplicem metum, subiectionis scilicet, & carceris, per quem obligatio præsumitur extorta. *Natt. cons. 50. nu. 13. Peregr. de Iur. fisc. lib. 4. tit. 7. nu. 12. & seq. Boss. in tit. de carcer. nu. 22. et 23. Rot. d. dec. 26. nu. 12. & seq. par. 6. recent.* ratio est, quia officialis prohibetur contrahere, & obligationes recipere à subditis, siue carcerati sint, siue etiam in plena libertate existant, quia semper lex suspicatur, quod officialis subditos metu inducat ad contrahendum. *l. un. C. de Contract. Iudic. l. qui officij. ff. de contrab. empt. l. si impressionem. C. de ijs, quæ vi, metusue*
20 *caus. &c.* vbi Prætores, & Prouinciarum Rectores non possunt per se, vel alios contrahere in loco sibi commisso, nisi pro necessitate victus & vestitus, *l. quisquis C. si cert. pet. l. principali-*
21 *bus. ff. eod.* excepto Principe, seu Barone; & alijs officialibus perpetuis, quorum contractus gesti cum subditis valent, dummodò subditi in plena libertate sint constituti. *vt tradunt communiter Doctores in d. l. principalibus. Mantic. de Tacit. lib. 8. tit. 5. num. 9. Rot. d. dec. 26. nu. 8.*
22 *& seq.* vbi subijcit, quod licèt carceratio iusta fuerit, si tamen facta fuit ad extorquendum alium contractum separatum, & à causa carcerationis non dependentem in fauorem eius, qui carcerationem procurauit, talis contractus esset nullus,

23 Limita 5. in confessione facta à Reo in causa

eri-

criminali: hæc enim ex ſolo carcere non poteſt dici nulla. *Farinac. d. qu. 35. num. 18.*

24 Limita 6. in teſtamento, vel alia vltima voluntate: tum quia in iſtis nulla eſt obligatio, tum etiam quia leges prohibitiuæ loquuntur de contractibus. *l. qui à latronibus. ff. de Teſtam. Bart. in d. l. qui in carcerem, vbi etiam Bald. in 1. lectur. ff. Quod met. cauſ.* vbi, quod carceratus poteſt facere teſtamentum etiam in fauorem detinentis, quando carceratio eſt iuſta, ſecus ſi iniuſta. *Boſſ. in tit. de carcer. poſt num. 22. vbi de communi teſtatur. Farinac. d. q. 35. num. 43. Peregr. de Iur. fiſc. lib. 4. tit. 7. n. 13.* vbi dicit, quod of-
25 ficiali, qualiſcunque ſit ſiue cum iuriſdictione, ſiue non; poteſt per vltimam voluntatem relinqui, & legari.

26 An verò ſoluens pro carcerato, poſſit ab eodem repetere? vide *Afflict. deciſ. 149. num. 3. & 4.* vbi dicit, poſſe repetere, ſi coactè ſoluit. *Farinac. d. q. 35. nu. 37.*

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo loci tollitur per contrariam conſuetudinem, ſi fuit obſeruata tanto tempore, quo prior inducta fuit.*
2 *Conſuetudo non inducitur ex actibus difformibus: declaratur nu. 3.*
3 *Vnicus actus contrarius probat, non extare conſuetudinem.*
4 *Quanto tempore inducatur conſuetudo contra Eccleſiam, vel contra ius canonicum.*
5 *An conſuetudo induci poſſit contra ius ſine Principis approbatione.*
An conſuetudo à lege reprobata excuſet delinquentem à pœna temporali. ibid.
6 *Conſuetudo laicorum clericos non ligat.*
7 *An Doctoribus atteſtantibus de conſuetudine, & obſeruantia loci ſtari debeat.*

CAP. XXXVIII.

Quantum temporis requiratur, vt conſuetudo loci tollatur per contrariam conſuetudinem.

1 RESP. quod requiritur, vt conſuetudo contraria fuerit obſeruata tanto tempore, quo prior inducta fuit. *cap. fin. vbi DD. de conſuet. Rot. in Senogallien. dotis 28. Nouembris 1607. coram Card. Pamphilio. Merlin. dec. 473. num. 15.* vbi dicit, quod contra conſuetudinem inueteratam, & vltra ſpatium centum annorum legitimè præſcriptam requiritur conſuetudo eiuſdem temporis.

2 Notandum tamen eſt, quod ex actibus difformibus, ſeu vario modo geſtis non inducitur conſuetudo, aut obſeruantia: & ideò tunc recurrendum eſt ad ius commune. *Alex. conſ. 5. num. 7. lib. 5. Crauet. conſ. 96. num. 5.* vbi, quod nec inducitur conſuetudo ex ſententijs difformibus, quando vario modo fuit iudicatum. *Rot. deciſ. 72. num. 28. par. 2. Diuerſ. Greg. dec. 162.*
3 *num. 8.* vbi, quod vnicus actus contrarius probat, non extare conſuetudinem; hoc tamen intelligendum eſt, quando actus difformes ſunt inter ſe incompatibiles; ſecus ſi non eſſent incompatibiles, quia tunc eorum difformitas non impediret conſuetudinem. *Dec. conſ. 11. nu. 12. Rot. dec. 356. num. 4. par. 1. recent. Beltram. ad Greg. d. dec. 162. nu. 14.*

4 Notandum 2. quod quando conſuetudo detrahit iuribus Eccleſiæ, vel Clericorum, vel etiam iuri Laicorum ſimul cum iure Eccleſiæ, etiamſi non ſit contra ius, tamen ad illam inducendam requiritur tempus quadraginta annorum, quemadmodum in præſcriptione. *Abb. in d. cap. fin. num. 10. ver. quod videtur limitandum. de Conſuet. Alex. conſil. 5. num. 9. Crauett. de Antiquit. temp. par. 4. num. 7. in fin. Merlin. dec. 554. num. 5. & ſeq.* vbi dicit, quod ad inducendam conſuetudinem, vt emphiteuſis Eccleſiæ ex pacto, & prouidentia, fiat hæreditaria, requiritur etiam ſpatium quadraginta annorum, quia hæc detraheret iuri Eccleſiæ, tum ex eo quod cogeretur magis habere vnum emphiteutam, quam alium, & inuita compelleretur præſtare conſenſum alienationibus bonorum emphiteoticorum, cum in tali caſu poſſent tamquam hæreditaria in quoſcunque hæredes transferri: tum ex eo quia bona difficilius ad ipſam Eccleſiam reuerterentur, dum eſſent ad omnes tranſibilia; & fraudaretur Eccleſia laudemijs, caducitatibus, & deuolutionibus, quod etiam eſt notabile præiudicium. *vide Alciat. conſ. 8. num. 16. lib. 6. Ruin. conſ. 149. num. 11. lib. 1.*

5 Notandum 3. quod ſicut ſtatutum ſine Principis auctoritate non ſubſiſtit, dum eſt contra ius, ità quoque corruit in tali caſu conſuetudo ſine Principis approbatione. *Rot. dec. 177. numer. 55. & 56. par. 5. recent. Merlin. dec. 740. num. 16.*

Obſerua tamen, quod conſuetudo loci etiam iniuſta, & inualida, & à lege, ſeu à Principe reprobata excuſaret delinquentem à pœna temporali, non tamen à Diuina. *gloſ. in cap. denique, in ver. conſuetudine, diſtinct. 4. Rom. conſil. 466. numer. 1. Grammat. deciſ. 50. num. 3. & ſeq. Anchar. conſil. 51. & 283. Pariſ. conſil. 29. numer. 18. lib. 4. Gabriel. libr. 7. concluſ. 8. num. 16. Natt. conſil. 498. num. 25. in fin. & conſil. 586. num. 10. lib. 3. Menoch. de Arbitr. lib. 2. caſ. 400. poſt numer. 9. Rolan. conſ. 75. num. 47. lib. 1. Farinac. in Pract. crimin. quaſt. 95. num. 44.* vnde conſuetudinē excuſare à pœna priuati carceris dixit *Alexan. conſil. 233. num. 13. lib. 6. Decian. tractat. criminal. tom. 2. lib. 7. cap. 10. num. 14. Farinac. dicta quaſt. 95. num. 10. Ruin. conſ. 143. num. 27. lib. 5. Plot. de in lit. iur. §. 2. num. 17. & §. 6. numer. 57. Menoch. d. caſ. 400.* quod intellige quoad ea, quæ ſunt prohibita à iure poſitiuo. *vt d. Abb. in cap. cum venerabilis. num. 5. de Conſuet.* ſecus in prohibitis de iure Diuino, vel naturali. *cap. flagitia. 32. quaſt. 7. & ibi gloſ. in ver. quaſi omnes. cap. fin. vbi Canoniſtæ communiter, de Conſuet. Gabr. d. libr. 7. concluſ. 8. numer. 27. Gramm. dec. 50. numer. 5. Farinac. d. quaſt. 95. numer. 32. & ſeq.* vbi dicit,

est, quod in tali casu consuetudo sufficienter dicitur probata, si probatus fuerit cursus decem annorum à tempore primi actus de consensu populi, siue ipso sciente, & tolerante gesti.

6 Notandum 4. quod consuetudo laicorum Clericos non ligat, nisi introducta fuerit consensu tam laicorum, quàm Clericorum. *Bald. in cap. cum venissent. n.6. De eo qui mitt. in possess. Buratt. decis.3. num.8. Dian. resol. moral. par.6. tract.3. resolut.6.*

7 Notandum 5. quod Doctoribus attestantibus de consuetudine, & obseruantia standum est quoad ea loca, in quibus ipsi versati sunt; non autem quoad alia, quorum notitia in eis non præsumitur. *Rolan. cons.58. numer.27. libr.4. late Gratian. discept. for. cap.973. num.43.*

IOANNIS CAROLI ANTONELLI SAC. THEOLOGIÆ, AC I.V.D. VELITERNI

LIBER TERTIVS. DE LOCO LEGALI.

SVMMARIVM.

1 *Delinquens forum sortitur in loco delicti, originis, & domicilij.*
2 *Reus puniri potest etiam in loco litis contestatæ.*
3 *Iudex originis, & domicilij contra reum etiam absentem procedere potest.*
4 *In delictis attenditur locus, ubi delictum consummatum fuit.*
5 *Quid si dubium sit, in quo loco delictum commissum fuerit.*
6 *Habitans in confinibus duarum Ciuitatum, vel Prouinciarum, ab vtroque Iudice puniri potest.*
7 *Assassini, & publici latrones, ac uiarum grassatores ubique locorum puniri possunt, & numer. 14.*
8 *Non attenditur locus persona offensa, sed attenditur tantùm persona offendens.*
9 *Vagabundus potest ubique locorum puniri.*
10 *An Iudex loci, in quo reus per decem annos fuit conuersatus, possit contra eum procedere.*
11 *Banniti, qui habent in aliquo loco certam habitationem, seu domicilium, non dicuntur uagabundi.*
12 *Quando Banniti habeantur pro uagabundis.*
13 *Si deficiant aliqua requisita ad hoc ut quis dicatur contraxisse domicilium in aliquo loco, puniri potest tanquam uagabundus.*
14 *De qualitate Assassinij, seu latrocinij ad prædictum effectum debet constare aliunde, quam ab ore ipsius delinquentis.*
15 *An requiratur declaratoria ad hoc, ut dicatur cõstare de qualitate assassinij, seu latrocinij.*
16 *Quando dicatur assassinium.*
17 *Iudex originis, uel domicilij potest cognoscere de delicto per subditum commisso in alieno territorio, & nu. 18. & seq.*
18 *Inquisitio succedit in locum accusationis.*
19 *Delicta non puniuntur principaliter propter offensam territorio factam, sed propter odium criminis.*
20 *Iudex originis, & domicilij potest procedere tantùm ad pœnam extraordinariam.*
21 *Quando reus remitti debeat ad Iudicem loci delicti.*
22 *Quid si reus sit in aliquo ex dictis locis carceratus, & in eo loco punitus, uel absolutus, & nu. 24. & seq.*
23 *Si reus in primo iudicio compareat, & suam purget contumaciam, potest impedire secundum, allegando prænentionem.*
24 *Reus ex hactenus deductis absolutus à Iudice loci originis, uel domicilij, potest à Iudice loci delicti carcerari.*
25 *Quando reus ab uno Iudice punitus, possit ab alio iterum puniri.*
26 *Si reus in loco delicti compareat, sed debitam condemnationem non soluat, potest condemnari per Iudicem originis, uel domicilij.*
27 *Reus in uno loco in contumaciam bannitus, & condemnatus, non potest in alio loco absolui.*
28 *Reus in contumaciam condemnatus, non potest alibi admitti ad faciendas suas defensiones, quam in loco, ubi condemnatio sequuta est.*
29 *An reus, qui in uno territorio, seu loco domicilij, originis, uel delicti obtinuit gratiam à Principe illius loci, possit in alio loco puniri.*
30 *Reus contumax non potest opponere de pendentia litis, uel de prænentione alterius Iudicis.*

31 Reus,

31 *Reus, qui passus est, se condemnari in duobus locis, an possit cogi ad soluendam condemnationem in utroque loco.*

32 *An Iudex originis, uel domicilij possit suum subditum delinquentem in alieno territorio, punire secundùm statuta loci originis, uel domicilij.*

33 *Reus in loco delicti, si sibi reperiatur, conueniri potest etiam ciuiliter.*

34 *Exemptus delinquens extra locum exemptum potest conueniri coram Ordinario eius Diœcesis, in qua deliquit.*

35 *Delinquens in loco, efficitur de foro illius loci.*

36 *Quid si delictum commissum sit in mari.*

37 *An Iudex loci commissi delicti possit priuare clericum delinquentem beneficio, quod possidet in alio territorio.*

CAP. I.

In quo loco delinquens sortiatur forum.

1 DOctores in hac materia plures congerunt conclusiones; nos præcipuas, & magis practicabiles adducemus.
Prima conclusio. Delinquens forum sortitur in loco delicti,
originis; & domicilij *l. ubi DD. C. Vbi de crim.
ag. opor. cap. fin. de for. compet. Boer. decis. 170.
nu. 2. et alij apud Ceual. in spec. commun. opin. q.
2 678. nu. 1. et seq.* vbi dicit, quod reus puniri potest etiam in loco litis contestatæ. *Clar. in Pract.
3 crim. q. 38.* vbi dicit, quod Iudex originis, & domicilij contra reum etiam absentem procedere
potest. *Vincen. de Franc. decis. 37. num. 1. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 16. et 17. tom. 1.* vbi
4 obseruat, quod de iure communi confunduntur
mandatum, tractatus, &c. quia de iure communi
delictum denominatur à fine, & sic à consummatione, & ideò attenditur locus delicti. *Boss. tit.
5 de for. compet. nu. 60.* vbi dicit, quod si est dubium, in quo loco delictum commissum fuerit,
puta quia commissum sit in confinibus, vterque
Iudex procedere potest. *Baiard. d. Clar. q. 39.
nu. 7. et seq.* vbi, quod habitans in confinibus
duarum Ciuitatum, vel Prouinciarum, ab vtroque Iudice similiter puniri potest. *Farinac. in
Pract. crim. q. 7. in princ. et nu. 9. et 10.* subdens,
7 quod Assassini, & publici latrones, ac viarum
grassatores, vbicunque locorum reperiantur,
poterunt à Iudicibus puniri, etiamsi illi foro
non sint subditi aliqua ratione delicti, originis,
vel domicilij. *Caball. resol. crim. cas. 3. n. 6. et seq.*
8 vbi rectè aduertit, quod nõ attenditur locus personæ offensæ, sed attenditur tantùm persona offẽdens; quæ est illa, quæ offendit principaliter locum, in quo delinquit, & etiam secundariò locum, suæ originis, & domicilij, & ideò Florentinus v. g. occidens Romæ Placentinum, non
potest Placentiæ conueniri: immò nec valeret
statutum, quod quicunque offenderit Placentinum in quacunque parte mundi, possit puniri
Placentiæ, quia Ciuitas in tali casu statutum conderet de eo, quod non pertinet ad suam iurisdictionem. *Ludouic. decis. Lucen. 16. num. 26. et
seq. Vrsell. conclus. 12. nu. 13. Cancer. var. lib. 2.
9 c. 2. num. 71. et seq.* vbi dicit, quod vagabundus à
quocunque Iudice loci, vbi ipse moram fecerit,
vel per quem transierit, potest sine alicuius instantia puniri. *iuxta glos. communiter receptam
in l. 1. C. vbi de crim. ag. opor.*
10 Addit *Abb. in cap. quod clericis. num. 5. de for.
compet. Boss. d. tit. de for. comp. nu. 46. 72. et seq.*
quod potest etiam procedere Iudex loci, in quo
reus per decem annos fuerit conuersatus, licèt
de hoc dubitet *Clar. q. 39. vers. quæro nunquid
etc. Alex. cons. 166. nu. 2. uol. 7. Farinac. q. 7. nu.
2. Peguer. dec. 87. nu. 1. et seq.*
11 Obserua tamen, quod sicut Bannitus, qui habet in aliquo loco certam habitationem, seu domicilium, non dicitur vagabundus. *Clar. qui
communem dicit. d. q. 39. uers. fui interrogatus
12 etc.* ità si sine certa habitatione per mundum
vagaretur, vtique habendus esset pro vagabundo, prout & alij ità vagantes, ne propter bannum efficeretur in hoc melioris conditionis,
quàm ceteri non banniti. *uide Ludouic. dec. Lu-
13 cen. 16. num. 43.* vbi dicit, quod si fortè deficiant aliqua requisita ad hoc vt quis dicatur contraxisse domicilium in aliquo loco, puniri posset tanquam vagabundus.
14 Obserua 2. quod de qualitate Assassinij, seu
latrocinij ad prædictum effectum debet constare
aliunde, quàm ab ore ipsius delinquentis, alioquin confessio tamquam sine indicijs extorta,
nullius esset momenti. *Alex. cons. 166. uol. 7. Ciriac. contr. 180. nu. 21. et contr. 187. num. 21.* nec
sufficeret, si solum fiat contra aliquem processus, & Imputetur *Farinac. q. 7. n. 10. uers. uerum
15 hac limitatio etc.* vbi, quod requiritur declaratoria ad hoc vt dicatur constare de qualitate assassinij, seu lattocinij.
16 Notandum tamen est, quod assassinium dicitur, quando quis pretio, aut præmio conuento
mandat interfici, vel interficit Christianum; secus si Iudæum, vel alium infidelem. *Alex. d.
cons. 166. uol. 7. Corn. cons. 202. nu. 4. et cons. 249.
nu. 1. uersus fin. uol. 1. latè Gabr. de malefic. lib.
7. concl. 1. nu. 6. Clar. in §. assassinium, in princ.
ubi de communi: Ciriac. Contr. 105. nu. 31.* vbi
etiam obseruat, quod quando communis est causa facientis, & dantis pecuniam, tunc non dicitur assassinium, *et contr. 399. num. 10. et seq.* vbi,
quod assassinium non committitur nec per mandantem, nec per occidentem, præmio etiam interueniente, quandó occidens erat pariter inimicus, vel passus fuerat iniuriam ab occiso; vnde si pater mandat filio, vt alium occidat, etiam
propositio præmio, non dicitur committi assassinium, quia si pater erat inimicus, talis præsumitur etiam filius, vel saltem valde suspectus, ità
vt occisus debuerit ab eo canere. *vide Decian.
tract. crim. lib. 9. nu. 18. Caball. resol. crim. cas.
289. nu. 2. Farinac. q. 123. nu. 150. & seq.*
17 Secunda conclusio. Iudex originis, vel domicilij potest cognoscere de delicto per subditum
commisso in alieno territorio; siue præcedat
querela, seu accusatiuo partis offensæ. *Bart. in
l. cunctos populos. n. 47. vers. item quæro &c. C.
de Sum. Trin. & fid. cathol. Bald. cons. 393. num.
2. & 3. lib. 1. & cons. 348. vers. secundo quia &c.
lib. 5. Boer. decis. 270. sub num. 3. Clar. d. q. 39.
vers.*

vers. sed quaro nunquid Iudex originis, vel domicilij etc. Farinac. d. qu. 7. num. 22. in quo conueniunt omnes vtriusque iuris interpretes; siue Iudex ex officio procedat: nam cum possit procedere ad accusationem partis, sequitur, quod etiam per inquisitionem procedere possit, cum
18 inquisitio succedat in locum accusationis; interest enim Reip. & Iudici habere bonos subditos, & expurgare Prouinciam malis hominibus; ex quo capite potest Iudex procedere etiam per inquisitionem cum inquisitio principaliter fiat propter vtilitatem publicam. *l. si quis in hoc genus. C. de Episc. et cleric.* & hæc est magis communis opinio, magisque conducibilis ad conseruationem pacifici status Reip. *Bart. in d. l. cunctos populos. n. 47. Bald. d. cons. 393. nu. 3. Boss. in tit. de for. comp. n. 182. vers. vltimò in hac materia etc. Abb. in cap. cum contingat. n. 7. de for. compet. Guid. Pap. decis. 202. num. 5. Decian. tract. crim. tom. 1. lib. 4. cap. 17. n. 2. Clar. d. q. 39. vers. sed quaro nunquid etc.* vbi dicit, quod hanc opinionem generalis consuetudo videtur approbasse: publicè enim interest, vt hi, qui origine, vel habitatione sunt subditi, rectè viuant, & vbicunque delinquant, à suo etiam Iudice puniantur; alioquin magna daretur occasio delinquendi, quia quilibet scelestus ad delinquendum in alienas Prouincias properaret, si sciret, se in loco, vbi habitat, puniri posset. *Vinc. de Franch. decis. 66. Thesaur. decis. 90. nu. 2. et 5.* vbi dicit, quod
19 delicta non puniuntur principaliter propter offensam territorio factam, sed propter odium criminis, & nè delicta remaneant impunita, cum iura, & pax publica violentur, quæ vbique vigent, & dominantur tam in loco originis, & domicilij, quàm in loco delicti. *Ludouic. decis. Lucen. 26. num. 25. et seq. Magon. decis. Lucen. 36. num. 1. et decis. 70. num. 3.* quamuis contrarium sentiant *Ceuall. in spec. opin. commun. q. 678. num. 9. et seq. et alij apud Ciriac. contr. 399. num.*
20 *13.* vbi asserunt, quod ciuis, vel domicilium habens in loco, non potest puniri sine querela partis pro homicidio commisso in alieno territorio. *Farinac. in Pract. crim. q. 7. nu. 23. vers. limita 3.* vbi dicit, Iudicem originis, vel domicilij ita demum posse procedere, si Iudex loci delicti fuerit negligens, secus si ipse contra delinquentem processerit. *Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 7. sect. 1. num. 845. et seq.* vbi dicit, pro delicto commisso in vno Regno, & Principatu, non posse reum puniri in alio Regno sed securum, esse & liberum ab omni accusatione, & molestia, dum ibi degit, siue sit originarius, siue domiciliarius, siue vagabundus, vel profugus.

Tu verò non recedas à primò dicta sententia, quæ verior est, & magis consulit bono publico,

21 Quare statim commisso delicto quelibet Iudex tam originis, quàm domicilij, & loci, vbi commissum fuit delictum, potest contra delinquentem procedere siue ad instantiam partis, siue etiam ex officio, seruatis tamen seruandis, & habitis legitimis inditijs: nec erit locus remissioni, si ipsi Iudices procedentes sint sub diuersis
22 Præsidibus Prouinciæ; sed si sunt sub eodem Præside, solet semper reus remitti ad Iudicem loci delicti, si ipse remissionem petierit, & processerit statim post commissum delictum: & in contumaciam inquisitum damnauerit, nisi aliud ex causa ipsi Præsidi videatur; debentque dicti Iudices alter alterum adiuuare, & indicia, quæ habent, ad alium transmittere, vt melius iustitiæ locus esse possit; verum si reus sit in aliquo ex di-
22 ctis locis carceratus, solent alij Iudices supersedere: & si in eo loco fuerit punitus, vel absolutus, facta fide de huiusmodi punitione, vel absolutione, non potest amplius per alios Iudices molestari, siue simus sub eodem Præside, vel Principe, siue in diuersis iurisdictionibus, & territorijs, dummodò fraus absit. *Clar. d. qu. 39. vers. sed quaro nunquid etc. et q. 38. vers. hoc tamen etc. Caball. resol. crim. 162. num. 26. et seq. Franch. dec. 37. nu. 2. et 3. et decis. 88. nu. 5. et 6. Thesaur. decis. 90. n. 7. Farinac. d. q. 7. n. 25. et 26.* alioquin sequeretur, quod bis de delicto quæri posset. *contra textum in d. l. licet. §. fin. uide Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 16. nu. 7. Baiard. ad*
23 *Clar. d. q. 39. nu. 3.* vbi, quod possunt alij Iudices bona publicare, si reus primam condemnationem soluerit. *Boss. de for. comp. nu. 96.* vbi dicit, quod si reus in primo iudicio compareat, & suam purget contumaciam, potest impedire secundum, allegando præuentionem.

24 Et hoc quidem procedit, quando quis fuit absolutus tanquam innocens, vel quia probauerit negatiuam, vel mortuum fuisse ab altero occisum, vel quid simile; secus si fuerit absolutus ex hactenus deductis, quia tunc poterit Iudex loci delicti molestare, & carcere reum absolutum in loco originis, vel domicilij. *Farinac. d. q. 7. nu. 26. et quamuis etc.*

25 Item procedit, si delinquens conuenienti, & debita pœna fuerit punitus: quia tunc pro eodem delicto amplius molestari, seu condemnari non posset, etiamsi omissa esset in primo iudicio aliqua qualitas, quæ aggrauaret delictum. *ut d. Bald. in l. et si seuerior. num. 18. uers. unde dicit etc. C. ex quib. caus. infam. irrog. Boss. d. tit. de for. comp. n. 82. et 83. Clar. d. qu. 39. uers. sed quaro nunquid Iudex originis etc.* secus si pœna fuerit extraordinaria, & minor ea, quæ imponi debuisset: tunc enim posset delinquens iterum molestari, & puniri per alios Iudices vsque ad supplementum conuenientis pœnæ. *Boss. ubi supra num. 84.* vbi hoc intelligit, quando minor illa pœna esset absurda, & reprobata à lege, vt si pro homicidio fuerit inflicta pœna pecuniaria, secus si conueniret, licèt esset minor. *Caball. d. cas. 162. num. 20. et seq.* vbi dicit, quod
26 etsi reus in loco delicti compatuerit, tamen si debitam condemnationem non soluit, potest molestari, & condemnari per Iudicem originis, vel domicilij, nè delicta remaneant impunita. *Farinac. d. q. 7. n. 26. uers. benè autem etc.*

27 Obserua tamen, quod si quis fuerit in vno loco, puta delicti, in contumaciam bannitus, & condemnatus, non potest in alio loco absolui, quàm in loco vbi condemnatus fuit, *iuxta constitutionem Pij IV. edit. 12. Kal. Iunij 1565.* qua
28 cauetur, vt rei in contumaciam condemnati, & banniti non alibi ad suas defensiones faciendas admitti possint, quàm in in loco, vbi condemnatio sequuta est, vel in Curia generali Prouinciæ,

vbi delictum fuerit commissum ; & quęcunque
absolutiones in contrarium obtentæ , sint nul-
lius roboris, vel momenti, ijsque non obstanti-
bus contra ipsos absolutos ad executionem con-
demnationum factarum deueniri possit , & de-
beat, *prout refert Farinac. d. q. 7. num. 26. vers.*
item pariter &c.
29 Obserua 2. quod si reus in vno territorio, seu
loco domicilij, originis, vel delicti obtinuit gra-
tiam à Principe illius loci , adhuc poterit in alio
loco puniri, & molestari; quia etsi satisfactum
sit quoad Principem illum , qui concessit gra-
tiam , tamen non est satisfactum quoad alium
Principem. *Boss. d. tit. de for. comp. nu. 85.* quod
procedit, quando essent diuersi Domini, & Prin-
cipes ; secus si locus delicti, domicilij, & origi-
nis est subiectus eidem Principi : tunc enim gratia
facta prodest delinquenti vbique locorum, eti-
amsi fuerit vbique condemnatus. *vt d. Farinac.*
d. q. 7. n. 26. in princ.
30 Obserua 3. quod reus contumax non potest
opponere de pendentia litis, vel de præuentione
alterius Iudicis, etiamsi in loco delicti fuerit in
contumaciam condemnatus : nam si dicto benefi-
cio vti posset , in eius potestate esset eludere pœ-
nam: in loco enim originis, vel domicilij non
posset conueniri , quia processus esset cæptus in
loco delicti ; & in loco delicti posset non compa-
rere, & sic pœnam eluderet. *Bart. in l. sepulchri*
violati. nu. 2. & seq. ff. de Sepul. viol. Clar. d.
qu. 39. vers. sed quæro nunquid Iudex originis &c.
Grammat. dec. 26. nu. 10. Boss. in tit. de for. comp.
num. 82. vers. istam tamen præuentionem &c. &
nu. 96. uers. sed licet pars contumax &c. & in tit.
de Banni nullit, ad fin. num. 11. vbi dicit , quod
31 si reus passus est se condemnari in duobus locis,
poterit cogi ad soluendam condemnationem in
vtroque loco, nisi in primo iudicio compareret,
& suam contumaciam purgaret, vel primam con-
demnationem soluisset. *ut supra diximus, uide*
Bald. cons. 124. num. 1. uers. in contrarium facit
&c. lib. 5. Alciat. resp. 3. lib. 3. Caball. cas. 162. n.
12. & seq.
32 Obserua 4. quod Iudex originis, vel domicilij
tenetur punire suum subditum delinquentem in
alieno territorio, non secundùm statuta loci ori-
ginis, vel domicilij, si simpliciter loquantur de
delinquente, sed secundùm pœnam impositam à
iure communi , vel secundùm statuta loci, in
quo deliquit , quatenus possit haberi notitia sta-
tutorum loci delicti. *Bart. in d. l. cunctos popu-*
los, sub n. 48. C. de Sum. Trin. & fid. cathol. vbi
dicit, quod statuta loci originis, vel domicilij ,
quæ respiciunt litis decisionem, non porriguntur
ad ea, quæ extra territorium commissa sunt, nisi
expressè disponant de eo, quod ciuis facit extra
territorium. *Bald. cons. 124. nu. 1. uers. item*
considera &c. lib. 5. Clar. quæst. 85. uers. tertius
est casus &c. ubi de communi. Corn. cons. 232. nu.
3. uers. et hinc est etc. lib. 4. et alij apud Caball. d.
cas. 162. nu. 31. et seq.
33 Obserua 5. quod reus in loco delicti, si ibi re-
periatur, conueniri potest etiam ciuiliter perso-
nali, reali, & etiam mixta actione. *cap. fin. de For.*
compet. cap. de illis. 6. quis qu. 3. cap. 1. de priuil.
34 *in 6.* vbi , quod exemptus delinquens extra lo-
cum exemptum, potest conueniri coram Ordina-
rio eius diœcesis, in qua deliquit, non obstante
priuilegio exemptionis. *l. si cui. §. idem Impe-*
rator, et l. ult. ff. de Accusat. l. 1. et auth. qua in
Prouincia, cum ibi not. C. ubi de crim. ag. opor. l.
1. ubi Salic. C. ubi Senator. uel clariss. Auth. ut
null. Iudic. §. si uerò quis comprehensorum, ubi
glos. in uer. comprehendere. Azo in Sum. C. ubi
de crim. ag. opor. n. 1. Clar. q. 38. in princip. Boss.
tit. de for. compet. num. 46. vbi dicit, quod de-
35 linquens in loco , non efficitur quidem subdi-
tus , sed de foro illius loci quoad omnem effe-
ctum, & distringendi personam, & bona, si in lo-
co delicti reperitur ; & eodem modo, si non repe-
ritur, facta citatione per litteras subsidiales, si Iu-
dex, cui scribitur, paret. *Decian. tractat. crim. li.*
4. cap. 17. nu. 1. et seq. et nu. 29. vbi addit , quod
36 non tantùm potest Iudex in suo territorio puni-
re delictum in eo commissum , sed etiam si fuerit
commissum in mari adiacente territorio suo.
Gandin. de malefic. tit. Quom. de malefic. cognosc.
per inquisit. nu. 2. Boer. dec. 270. nu. 2. Carleual.
de Iudic. l. 1. tit. 1. disput. 2. qu. 7. sect. 1. nu. 716.
& seq.
37 Obserua 6. quod Iudex loci commissi delicti
potest priuare clericum delinquentem beneficio,
quod habet in alia Diœcesi sub diuerso Episcopo,
si id in sententia expresserit. *cap. postulasti , vbi*
glos. & DD. de for. compet. Oltrad. cons. 17. nu.
3. Card. in clem. pastoralis. uers. denique. num.
10. in 2. qu. in fin. de Re ind. Diaz. in Pract.
crim. canon. cap. 134. nu. 4. uers. & aduerte, quod
Iudex &c. Caball. resol. crim. cas. 25. num. 9. &
10. vbi dicit, quod tunc Iudex loci beneficij exe-
quitur sententiam Iudicis loci commissi delicti.
Iordan. Elucubr. diuers. lib. 8. tit. 1. de Constit.
num. 79.

SVMMARIVM.

16 *Et quid si reus captus fuerit in loco alterius iurisdictionis.*
19 *Qua pœna plectantur satellites capiens reum in alieno territorio.*
18 *Quando in causa hæresis fiat remissio.*

CAP. II.

An, & quando reus remitti debeat ad locum delicti.

1 QVando agitur de granibus, & publicis eriminibus, quibus principaliter offenditur Resp. & Iudicis, inter quos tractatut de remissione, subsunt vni, & eidem Principi, siue Regi, aut Reip. reus remittendus est ad Iudicem loci delicti, alioquin Iudex requisitus per Superiorem cogi potest, & condemnari ad pœnam trium liberarum auri. *l. non dubium est. §. illud. ff. de Custod. reor. auth. qua in Prouincia. C. vbi de erim. ag. opor. §. si verò quis comprehensorum. Auth. vt null. Iud. coll. 9. auth. si verò. C. Ad l. Iul. de Adult. Canonistæ in cap. in Romana. §. contrahentes. de for. comp. in 6. Rol. cons. 60. n. 2. cum seq. & n. 23. vol. 2. Innoc. in cap. 1. de Raptor. Panorm. in cap. vlt. nu. 21. de for. comp. Guid. Pap.*
2 *dec. 202.* vbi dicit, quod in remissione rei facienda, vel impedienda hæc sunt consideranda, videlicet quod constet, crimen, de quo agitur, fuisse
commissum in territorio Iudicis requirenti. 2.
quod reus non commiserit maius crimen in territorio Iudicis, vbi detinetur, quia tunc pœna
grauior absorberet minorem. 3. quod Iudex debitè requiratur. *Ceuall. quæst. 678. nu. 18. & 19.
Farinac. in Pract. crimin. q. 7. num. 17.* subdens
num. 18. quod officialis à loco officij aufugiens,
vbique etiam puniri poterit de delictis in officio
commissi. *latè Riec. in prax. Eccles. for. par. 2.*
4 *res. 75. vsque ad 86.* vbi dicit, quod Iudex remittens semper debet cognoscere, an reus sit culpabilis. *Boer. decis. 29. num. 1. Couar. pract. cap. 11. nu. 7. Clar. in Pract. crim. §. fin. quæst. 38. uersic. est autem &c. Decian. tactat. erimin. lib. 4. cap. 13. num. 7. & 8. & cap. 19. num. 1. & seq. latè Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. quæst. 7.*
5 *sect. 2. per tot.* vbi etiam obseruat, quod in delictis publicis, etiamsi offensus reum accusauerit apud Iudicem loci originis, ant domicilij, adhuc est facienda remissio ad Iudicem loci delicti, quia non potest offensus præiudicare Reip. offensæ. *l. iurisgentium. 7. §. si pacisear. ff. de Pact.* quod quidem optima ratione inductum est, tum quia maximè expedit Reip. vt scelera publicè puniantur in eo loco, in quo commissa sunt, propter exemplum, tum etiam quia in loco, in quo quis deliquit, faciliùs inuenitur delicti auctor, testesque comprobationis, quorum examen, si alibi fieret, delicta quotidiè remanerent impunita. *l. vlt. ff. de Accusat. l. capitalium. §. famosos. ff. de Pœn. §. hæc considerantes. Auth. ut omn. obed. Iudic.*

6 Ex his infertur 1. quod non est facienda remissio in leuioribus delictis, nec etiam in atrocibus, si agitur de erimine eiuilirer, quia tunc cessaret ratio publici exempli. *Clar. in d. q. 38. uers. item scias &c. Panorm. in cap. fin. num. 15. de for. compet. Aufrer. ad Capell. Tolosan. dec. 319. Couar. pract. cap. 11. num. 7. uers. octauo &c. Duen. reg. 378. limit. 3. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 19. num. 5. Farinac. in Pract. crimin. qu. 7. num. 36. Carleual. d. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 7. sect. 2. num. 853.*

7 Infertur 2. quod in priuatis delictis, qualia sunt furta, iniuriæ, & alia huiusmodi, si principalis offensus accusauerit reum apud Iudicem domicilij, vel originis, vel aliàs competentem, reus remitti non debet, quia in priuatis delictis principalis offensa fit parti, seu priuatæ personæ, accessoriè verò, & secundò fit Reip. *latè Carleual. d. disp. 2. q. 7. sect. 2. num. 807. & seq.*

8 Infertur 3. quod Iudex originis, vel domicilij etiamsi in captura quocunque modo præuenerit, vel etiam reum condemnauerit, tamen requisitus à Iudice loci delicti tenetur reum remittere, vt per eum fiat executio in eodem delicti loco. *d. l. capitalium. §. famosos. ff. de Pœn. Boss. in tit. de for. comp. n. 48. Thesaur. decis. 90. Alciat. resp. 13. num. 2. lib. 7. Carleual. loco proximè cit.* quamuis alij in tali casu contrarium senserint. *quos uide apud Farinac. q. 7. nu. 24. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 19. n. 12. Grammat. dec. 26. num. 5. Couar. pract. cap. 11. num. 6. uers. sextò in hoc &c.* vbi, quod non tenetur Iudex originis, vel domicilij remittere, postquam condemnauit.

9 Infertur 4. quod si Iudex loci delicti non petierit remissionem, Iudex loci originis, vel domicilij poterit licitè cognoscere, & punire, cum
non teneatur id agere ex officio. *Panorm. in d.
cap. ult. nu. 15. de for. comp. Guid. Pap. d. dec. 202.*
10 *Boer. dec. 29.* vbi etiam dicit, quod Curia Romana nunquam in aliquo casu remittit delinquentem aliam Ciuitatem, seu Prouinciam. *Ceuall. d. q. 678. nu. 18. & seq. Thesaur. dec. 90. nu. 7. Couar. pract. cap. 11. nu. 5. vers. quarto erit amimaduertendum &c. Decian. tract. crimin. lib. 4. cap. 19. nu. 1. Farinac. d. q. 1. nu. 38.*

11 Infertur 5. quod Iudex requisitus tenetur reum remittere, etiamsi nullam iurisdictionem in eum habeat ratione originis, vel domicilij, vel alio modo. *Couar. pract. d. cap. 11. nu. 6. Clar. d. qu. 38. vers. sed quid si Iudex &c.* vbi dicit, quod attendi debet solummodò iurisdictio Iudicis id petentis, non autem eius, à quo petitur remissio. *Mandell. cons. 208. nu. 15.* vbi dicit, quod Iudex in tali casu eo ipso quod requiritur à Iudice maiori, qui iurisdictionem habet in reum, censetur actum expedire vti delegatur. *Farinac. d. q.*
12 *7. nu. 33.* vbi obseruat, quod inter Iudices, qui sint sub eodem Principe, facienda est remissio, quando petitur à Iudice, qui sit in iurisdictione par, vel superior Iudice requisito: quia si Iudex requisitus superior iurisdictione sit, non remittit ad Iudicem inferiorem, etiamsi esset sub eodem Principe, sed ipse cognoscit de crimine, ex vulgato dicto, quod Curia maior non remittit ad inferiorem. *Carleual. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 7. sect. 2. nu. 819. & seq.* vbi contrarijs respondet.

13 Infertur 5. remissionem esse denegandam, vbi Iudices, inter quos de remissione agitur, subsunt diuersis imperijs, & Principibus. *Bald. in l. Præses. 3. num. 4. ff. de offic. Præsid. Boer. dec. 29.*

 nu. 5.

nu.5. Aufrer. ad Capell. Tholos. dec.319. Decian. tract. crim. lib.4. cap.19. nu.10. Couar. pract. cap. 11. num.10. vbi dicit, hanc sententiam communi vsu, & praxi Christiani orbis esse receptam. *Carleual. loco cit. d. disp.2. q.7. sect.2. n.827. & 829. cum seq.* quod procedit, etiamsi diuersa regna, principatus sint sub vno Principe, quando coniunguntur æquè principaliter, ità vt vnumquodque regatur suis legibus, quemadmodum regebantur ante vnionem; tunc enim ex vno istorum regnorum ad alterum remissio fieri non debet, quia eo casu considerari debent ac si essent omninò separata, & persona Regis subit vicem duorum Regnorum; secus quando essent vnita accessoriè, ità vnum alteri accedat, & fiat vnum cum illo, illiusque, cui accedit, legibus regatur, *per tex. in l. tutorem. 22. ff. de His quib. ut indign. Bart. in l. si conuenerit. 18. §. si nuda. n. 1. & seq. ff. de Pignor. act. Gonz. ad reg.8. Cancell. glos.5. §.7. nu.119. cum seq.*

14 Quæres, cuius expensis fieri debeat remissio? Resp. quod facienda est expensis accusatoris, si ille eam petierit, aut eo instante fuerit à Iudice loci delicti postulata, alioqui si ex officio petatur à Iudice requirente, ille qui remissionem petit, ex publico ærario expensas subministrabit. *Couar. pract. cap.11. nu.11. Vinc. de Franch. decis. 332. nu.4. Vrsill. ad Afflict. decis.71. nu.2. Menoch. de Arbitr. Iud. cas.228. nu.5. Carleual. de Iudic. d. lib.1. tit.1. disp.2. q.7. sect.2. num.863.*

15 *& seq.* vbi subijcit, quod si in remissione huiusmodi deberent fieri magnæ expensæ, vt quia remissio peteretur ad locum longè distantem, tunc remissioni non esset locus, præsertim si plus haberet dispendij translatio, quàm esset pœna præsenti reo infligenda. *per tex. in l. mediterranea. Cod. de Annon. & tribut. lib.10.*

16 Notandum est etiam, quod reus captus in loco alterius iurisdictionis, restituendus est Domino territorij, vbi captus fuit siue exequutores loci delicti insequuti eum fuerint à loco commissi delicti ad locum alterius Iudicis, siue eum ceperint in territorio eiusdem loci delicti, & captus de manibus exequutorum, seu satellitum aufugerit in alium locum alterius iurisdictionis & illi insequentes, eum ibi ceperint. *Bald. in l. fin. in 1. lectur. ff. de iurisd. omn. Iud. Bocr. dec.29. num.8. Clar. in Pract. crim. qu. 96. vers. sed quid si bannitus &c. Farinac. q.7. nu.40. limit.9. Rolan. cons.60. num.16. Corn. cons.159. num.9. vol.2. Boss. tit. de captur. n.34.* vbi, quod captus in alio territorio debet statim dimitti, & pristinæ libertati restitui, cum talis captura sit nulla. *& tit. de fauor. defens. nu.7. Caball. resol. crim.*

17 *cas.291. per tot.* vbi etiam dicit, quod ipsi exequutores, qui in alieno territorio reum ceperunt, cum Dominum illius territorij offenderint, ibique forum ratione offensæ sortiantur, veluti carcerem priuatum committentes, & iurisdictionem, & merum imperium vsurpantes, pœna vltimi supplicij puniri possunt; quod quidem procederet quando alterius iurisdictionem vsurpant in arduis; secus in leuibus, quia tunc mitiori pœna puniuntur. *vide Cephal. consil.229. num.6. & seq. lib.2. Vermigliol. cons.276. num. 5. & seq.*

18 Notandum 2. quod licèt in causa hæresis sæpè soleat fieri reorum remissio ad Inquisitorem, in cuius iurisdictione delictum fuit commissum. *iuxta auth. ut nulli iudicum. §. si verò quis comprehensorum, ubi Bart.* tamen aliquando ex iustis causis denegatur, vt si timeretur, nè reus in itinere interciperetur ab amicis, vel consanguineis: tunc enim melius est, vt reus puniatur in loco, vbi moratur, quàm vt remittatur ad locum commissi delicti. *Scacc. de Iudic. lib.1. cap.43. n. 4.* vbi etiam obseruat, quod licèt Inquisitor territorij, in quo reus delictum commisit, possit per proprium nuncium citare eundem reum, ipsumque capere in alieno territorio, cum in tali casu procedat vti delegatus Papæ. *cap. ut inquisitionis. de Haeret. in 6. cap. multum. 3. q. 6. ità Dominus. dist.19.* solet tamen talis Inquisitor attenta praxi in casibus occurrentibus litteras requisitorias mittere ad Episcopus, & Inquisitores eorum locorum. *vide Dian. resol. mor. par.4. tract.9. resol.7.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex loci potest sua auctoritate ministros Curiæ constituere.*
2 *Iudex tam ordinarius, quàm delegatus Assessorem sibi adiungere potest.*
3 *Quando Iudex à litigantibus cogi possit, vt Assessorem assumat.*
4 *Assessor Iudicis iurisdictionem non habet, & ideò iudicare, ac sententiam ferre non potest.*
5 *Iudex deputare potest Notarium, Nuncium, ac promotorem fiscalem.*
An tales adstringi possint ad officium exercendum. ibid.

CAP. III.

An Iudex possit sua auctoritate Ministros curiæ constituere in loco suæ iurisdictionis.

1 RESp. affirmatiuè: quia iurisdictione concessa, vel data siue à lege, siue ab homine, ea data censentur, sine quibus illa cōmodè exerceri nequit. *cap. 1. & cap. præterea, de offic. deleg. Guid. Pap. dec.60. Rosenth. de feud. cap.12. conclus.5. nu.50. & alij communiter.* Vnde Iudex tàm ordinarius, quàm delegatus Assessorem sibi asciscere & adiungere potest. *l. 1. & tot. tit. ff. de Offic. Assess. l. metum. 9. §. sed ex facto. ff. Quod met. caus. l. 1. & l. liceat. 12. C. de Assess. cap. cum ab omni. 10. ubi Canonistæ. de uit. & honest. cleric. cap. statutum. §. Assessorem. ubi etiam DD. de Rescript. in 6. latè Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 253 Rosenth. loco cit. conclus.9. num.1. & seq.*

3 non tamen Iudex inuitus, à litigantibus, vt sibi Assessorem adiungat, compelli potest, nisi sit imperitus, seu scientia iuris non instructus; tunc enim altero litigantium, etiam solo petente, talis Iudex ad id cogi posset. *ut d. Rosent. d. concl.9. num.3. & seq. & ibidem litt. F. ubi alios allegat.*

4 Obserua tamen, quod iure ciuili Assessores Iudicium iurisdictionem non habent, ac propterea iudicare, ac sententiam proferre nequeunt, cum

cum eorum officium sit tantùm Iudicem instruere, & iuuare. *l. 2. C. de Asseß. glos. in l. 1. uer. epistolis. ff. eod. tit. de Offic. Asseß. Bart. in l. pracipimus. 22. §. quod si à Duce. num. 2. C. de Appell. Bald. in auth. ad hac. nu. 2. C. de Iudic. Specul. in tit. de Asseß. §. 5. rubr. Asseßoris officium, quod sit. Rosent. d. conclus. 9. num. 6. & 8.*

5 Item Iudex deputare potest Notarium, siue Actuarium, ac Nuncium, & Promotorem fiscalem. *Bald. in cap. quoniam contra. nu. 9. de Probat. Rosent d. cap. 12. concl. 9. nu. 19. & seq.* vbi etiam dicit, quod tales astringi possunt ad officium exercendum, exceptis ijs, quorum dignitati non congrueret tali munere fungi.

SVMMARIVM.

1 *Carceratus pro vna causa ciuili, potest pro alia causa ciuili, vel criminali detineri.*
2 *Carceratus pro debito fiscali, potest recommendari pro debito priuato, & è contra.*
3 *An carceratus pro causa criminali, possit detineri pro causa ciuili, & num. 4. cum seq.*
4 *Post condemnationem criminalem non debet executio differri: limitatur nu. 8.*
5 *Iudex criminalis dicitur maior Iudice ciuili.*
6 *Quid si aliquis non detineatur in carceribus, sed in alio loco sub fideiussione de non discedendo.*
7 *Relaxatus à carceribus, in quibus pro causa criminali detinebatur, non potest per spatium horæ pro ciuili causa capi.*
8 *Quando differri possit executio condemnationis criminalis.*
9 *Carceratus pro causa criminali, potest arrestari pro debito fiscali.*
10 *Carceratus pro vna causa criminali, potest detineri pro alia criminali.*
11 *Quando carceratus ab vno Iudice, possit ab alio Iudice in eisdem carceribus arrestari.*
12 *Captus iniustè, vel nulliter pro vno debito, non potest pro alio debito arrestari, sed relaxandus est, & reponendus ad locum, vbi fuit captus: limitatur num. 13. & seq.*
13 *Quid si verè constaret de debito.*
14 *Et quid in mandato suspicionis fuga.*
15 *Et quid in causis criminalibus.*
16 *An is, qui detinetur in carcere pro una causa criminali, validè citari possit pro alia.*
17 *Quando Iudex in causa criminali teneatur pro reo admittere procuratorem, & num. 20.*
18 *An reus, cui assignata fuit domus pro tuto carcere, si inde aufugiat, & postea redeat, incidat in aliquam pœnam.*
19 *An pœna relegationis, & exilij censeatur pœna corporis afflictiua, & nu. 21.*
20 *In Iudicijs, in quibus pœna non infligitur corporalis, procurator admittitur.*

CAP. IV.

An, & quando carceratus pro vna causa possit in eisdem carceribus detineri pro alia.

1 PRæmittendum est, quod carceratus pro vna causa ciuili, potest etiam pro alia causa ciuili detineri, quatenus prima captura subsistit: quemadmodum carceratus pro causa ciuili potest etiã recommendari pro causa criminali. *Bart. in tract. de carcerib. nu. 19. & 20. & in l. quoties. C. de Exactor. tributor. lib. 10.* vbi etiam
2 dicit, quod carceratus pro debito fiscali, potest recommendari pro debito priuato, & è contra. *Bald. cons. 90. lib. 5. Guid. Pap. dec. 61. nu. 3. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 6. tit. 7. de Debitor. fiscal. nu. 13. vers. item debitor. Caball. resol. crim. cas. 299. n. 30. & seq. Coler. de Proceß. execut. par. 1. cap. 2. num. 139.*
3 Quæritur igitur, an carceratus pro causa criminali, possit detineri pro causa ciuili? negatiuè respondet *Farinac. in Pract. crimin. q. 27. nu. 155. vers. captus tamen pro delicto &c.* vbi dicit,
4 hanc esse veriorem, & receptiorem sententiam: ratio est, tum quia post condemnationem criminalem non debet executio differir; tum quia Iu-
5 dex criminalis dicitur maior Iudice ciuili; & ideò detentus à maiore tribunali, non potest retineri ab inferiore: *l. contra pupillum. ff. de re iud. latè Caball. d. cas. 299. num. 18. & seq.* quod
6 procedit etiam quoad eum, qui fuit detentus in palatio, in Ciuitate, in Castro, vel in alio loco determinato sub pœna, aut fideiussione de non discedendo. *Peguer. dec. 135. Ver. migliol. cons.*
7 *351. numer. 2.* vbi addit, quod relaxatus à carceribus, in quibus pro causa criminali detinebatur, non potest per spatium horæ pro ciuili causa capi, seu carcerari. *ex Constitut. Pauli V.*
8 Limita 1. quando habita modica dilatione in executione pœnæ corporalis potest consuli illi, qui petit pecuniam, præsertim si causa ciuilis esset tempore peritura. *Bart. cons. 221. vers. quandoque vna executio &c. vol. 1. Clar. in Pract. crim. §. fin. quæst. 97. in princ. vers. ego verò decerem &c.* vbi asserit, non esse denegandam breuem dilationem, puta bidui, vel tridui, quando appareret, illam non peti in fraudem differendæ, aut vitandæ executionis, nec subesset timor, quod condemnatus posset è carceribus euadere, aut alterius scandali. *Peguer. dec. 69. num. 2.* quod magis, procederet, quando reus condemnatur in pœnam exilij, vel aliam leuiorem. *vide Cancer. var. par. 2. cap. 7. nu. 138. Boß. in tit. de Captur. nu. 91. vers. sciat etiam &c.*
9 Limita 2. in debito fiscali, quia tunc carceratus etiam pro causa criminali poterit arrestari, nam fiscus in hoc est priuilegiatus, nec aliquis ordo requiritur, dummodò constet de credito. *Caball. d. cas. 299. nu. 32. Vermigliol. cons. 351. n. 1. & 2. post Bald. cons. 90. in fin. vol. 5.*
10 Limita 3. quando agitur de alia causa criminali, nam carceratus pro vna causa criminali potest detineri pro alia criminali. *Bart. in tract. de Carcer. sub num. 21. vers. sed si esset positus in carceribus &c. & cons. 22. vers. si verò executio &c. lib. 1. & in l. 2. §. qui exhibendi. nu. 4. vers. vlterius quaro &c. ff. de Custod. & exhib. reor.* vbi dicit, quod illa recommendatio præualebit, quæ sit propter grauius crimen; vnde executio prima differtur, si causa, super qua debet secundò cognosci, continet grauius delictum. *Clar. in pract. crim. §. fin. q. 34. vers. de carcerato &c. Farinac. qu. 7. nu. 42. vers. limita 10. ad fin. & q. 27. n. 154. vers.*

uerſ. limitando &c. Caball. d. caſ. 299. num. 1. & ſeq.

11 Sed quæres, an carceratus ab vno Iudice, poſſit ab alio Iudice in eiſdem carceribus arreſtari? Reſp. affirmatiuè, quando ambo Iudices ſunt ſub eodem Præſide Prouinciæ, ſecus ſi ſub diuerſis dominijs. *vide Clar. & Farinac. locis ſupra citat.*

12 Quæres 2. an captus iniuſtè, vel nulliter pro vno debito, poſſit pro alio debito arreſtari? Reſp. negatiuè. *Bald. conſil. 90. uol. 5.* vbi dicit, quod non poteſt quis vti adminiculo carceris, niſi cum ſua cauſa, ſuiſque vitijs, vnde oportet, quod primò relaxetur qui iniuſtè detinetur. *Borgnin. dec. 1. nu. 45.* vbi dicit, quod is, qui relaxatur, debet ità relaxari, vt non poſſit iterum capi ſaltem per ſpatium horæ. *ut ſupra diximus Theſaur. dec. 220. nu. 2. & 3.*

13 Hæc tamen concluſio limitatur 1. quando verè conſtaret de debito vel per confeſſionem carcerati, vel alio modo. *Crauett. conſ. 46. nu. 7. & conſ. 65. nu. 4. Cancer. uar. par. 2. cap. 10. num. 27. Rot. dec. 151. nu. 5. par. 2. Diuerſ.* vbi reſoluit, quod ſi captura, & carceratio eſſet nulla etiam ex defectu citationis, in tali caſu deberet ſubſtineri, nec eſſet locus relaxationi.

14 Limitatur 2. in mandato ſuſpicionis fugæ, quando periculum eſt in mora: tunc enim receditur à regulis iuris communis, vt periculum euitetur. *latè Maſcard. de Probat. concluſ. 823. nu. 19. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod ſuſpicionum cauſæ poſt capturam debent plene probari, & iuſtificari, alioquin captura redderetur iniuſta, & ideò tanquam facta contra iuſtitiam eſſet reuocanda. *Alex. conſ. 19. lib. 3. Cancer. loco cit. d. cap. 10. nu. 26.*

15 Limitatur 3. in cauſis criminalibus, in quibus ad euitandos inanes circuitus captura confirmatur, vbi ſuperuenirent probationes liquidæ, ità vt ſi captus non fuiſſet, capi poſſet, dummodò Iudex non vti priuatus, ſed vt Iudex proceſſerit, licèt in aliquo requiſito ad capturam defecerit. *Cancer. uar. d. cap. 10. nu. 28. Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 94. n. 1.* vbi id intelligit, quando notoriè, & plene conſtaret, quod reus denuò eſſet carcerandus, aliàs eſſet liberè relaxandus.

16 Quæres 3. an is, qui detinetur in carcere pro vna cauſa criminali, validè citari poſſit pro alia? negat *Bart. in l. 2. num. 8. ff. de in ius uoc.* vbi dicit, quod citatio facta, ſeu exequuta contra carceratum, non valet ipſo iure, ſi Iudex citans id ſciat contrarium verò tenuit *Bald. in l. nemo carcerem. num. 6. C. de Exactor. tribut. lib. 10. cuius ſententia uerior eſt per d. tex. in l. nemo carcerem. uerſ. ſi quis in obdurata &c.* quia talis carceratus poteſt comparere per procuratorem. *ut d. Marſ. in pract. crim. §. attingam. nu. 20.* quod procedit; quando quis eſt carceratus in eodem loco. *Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 34. uerſ. de carcerato autem &c. poſt med.* vbi dicit, quod ſi eſt cauſa, propter quam ingeratur pœna corporalis, in tali caſu non ſuperſedetur in procedendo, ſed reus ſolet recommendari in carceribus pro ſecundo delicto, & vno, eodemque tempore pro vtroque proceditur; ſi verò non ingeritur pœna corporalis, ſolet expectari, donec fuerit perfectus primus proceſſus, ſi ipſe id petat, non tamen relaxatur, niſi præſtita fideiuſſione de iudicio ſiſti, & iudicato ſoluendo ex ſecunda cauſa.

Secus eſſet, quando reus reperitur carceratus in alio loco: in hoc enim caſu expectandus eſt donec relaxetur; alioquin ſententia lata contra reum eſſet nulla, dummodò talè impedimentum reus per ſuum procuratorem allegauerit, & terminum petierit ad illud probandum; ratio eſt, quia carcerati in vno loco, difficiliter poſſunt ſe in alio defendere. *Clar. loco cit. d. qu. 34. uerſ. de carcerato autem &c.* vbi dicit, quod etiamſi huiuſmodi exceptio carcerationis oppoſita non fuerit, & ideò ſequuta ſit condemnatio in contumaciam, condemnatus, conſtito de ipſa carceratione, admittitur ad nouas defenſiones. *latè Farinac. conſ. 17. n. 28. et ſeq.* vbi dicit, quod talis carceratio, ſi fuerit affectata, reum nullo modo excuſat, vt ſi citatus in loco delicti, ſe conſtituerit in loco domicilij, vel aliàs malitioſè ſe geſſerit arbitrio Iudicis. *Boſſ. in tit. de for. compet. num. 99. Marſil. d. §. attingam. nu. 21.* vbi obſeruat,
17 quod reus accuſatus, & carceratus in vno loco, ſi accuſatus, vel inquiſitus fuerit in alio loco, poteſt, tunc, ſi velit, propter neceſſitatem imminentem comparere, ſeu reſpondere per procuratorem, ità ità vt teneatur Iudex in tali caſu procuratorem pro reo admittere, vel ſuperſedere in cauſa, donec reus e carcere relaxetur, vt ſupra, & ſic poſſit comparere perſonaliter.

18 Quæres 4. an reus, cui aſſignata fuit domus, vel alius locus pro tuto carcere ſub certa pœna, ſi inde aufugerit, & deinde ſtatim reuertatur, incidat in prædictam pœnam? Reſp. quod alij affirmant propter contemptum Iudicis, præſertim ſi iuramento ſe ſe obligauerit de nõ diſcedẽdo: quo fit, vt mora redeundo purgari non poſſit. *ita Vulpel. reſponſ. 139. lib. 1. Clau. Bertaz. in addit. ad conſ. Bartolomei patris 80. litt. A. uol. 1. Horat. Giouagnon. relat. inter conſil. Farinac. conſ. 228. nu. 27. et ſeq. lib. 3.* vbi ſubijcit, quod ſi pœna delicti ſit corporalis, ſemper tota pœna pecuniaria exigitur: ſi verò ſit pecuniaria, tunc nihil vltra eam exigi poteſt, promiſſione non obſtante.

Alij verò negant, tum quia per reuerſionem nihil deperit fiſco & Iudici ex diſceſſu, ſeu fuga carcerati: & ideò pœna in fideiuſſione conuenta exigi non poteſt: in prætorijs enim ſtipulationibus, quæ videlicet iuſſu Iudicis, ſeu Prætoris fiunt, pœna conuentionalis exigi non poteſt, non dato intereſſe fiſci, nec attenditur intereſſe alterius cauſæ, ſed tantum illius, quo qua fuit facta promiſſio; vnde nec pœna conuentionalis in ſtipulationibus conuentionalibus extraiudicialibus exigitur, niſi ad metam intereſſe: tum etiam quia fugere, ſeu diſcedere non dicitur is, qui ſtatim redit. *Roman. conſ. 193. Herculan. de Caut. de non offen. cap. 50. nu. 17.* vbi dicit, quod non tenetur pœna fracti carceris qui exiuit de carcere, ſi poſtea redijt, præſertim ſi iniuſtè detinebatur; quemadmodum nec dicitur fregiſſe cautionem qui ad Superiorem recurrit, quia in tali caſu non habet animum aufugiendi. *Honded. conſ. 94. n. 23. vol. 2. Oſaſc. deciſ. 70. num. 13. & ſeq. Rot. deciſ. 371. num. 3. par. 1. in nouiſſ. Ciriac. contr. for. 101. num. 26. Farinac. conſ. 122. num. 29. & ſeq.* vbi dicit, quod in hoc caſu nunquam vidit nec

reum,

reum, nec eius fideiussores condemnari, & hæc quidem sententia vti mitior in praxi sequenda est.

Alij tamen mediam sequentes viam, asserunt reum seu fideiussorem in tali casu non esse condemnandum ad integram pœnam in promissione contentam, attenta eius reuersione: sed de sua temeritate impunitum non esse dimittendum; & ideò mitiori pena plectendum putant arbitrio Iudicis. *ità Gram. cons. ciuil. 93. quem refert, & sequitur Farinac. in Pract. crim. q.30. n.23. & seq.* vbi etiam obseruat, quod pæna conuentionalis simpliciter adiecta etiam in prætorijs stipulationibus vltra id, quod interest, exigitur, nisi appareat, quod expresse adiecta sit ratione interesse. *ex trad. per Seraphin. de Priuil. iuram. priuil. 54. Bursat. cons. 53. nu. 38. 41. & 42. vol. 1.*

Addit *Farinac. d. cons. 122. nu. 31.* quod is etiam, qui extra domum sibi pro carcere assignatam captus fuit, non condemnatur ad integram pœnam, sed cum eo ad compositionem deuenitur, & pœna in tali casu minui solet pro mediocritate.

19 Quæres 5. an pœna relegationis, & exilij censeatur pœna corporis afflictiua? Resp. negatiuè, sed medio collocatur inter corporales, & pecuniarias. *vt inquit Cabal. resol. crim. cas. 146. nu. 6.* & ideò quando agitur de huiusmodi pœna, potest procurator interuenire pro reo, ex regula communiter recepta, quod in iudicijs, in quibus

20 pœna non infligitur corporalis, procurator admittitur. *latè Menoch. de Arb. Iud. q. 80. nu. 87. & seq. & communem dicit Farinac. q. 99. num. 67. & seq. Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 32. vers. Hinc est &c.* vbi, quod procurator potest interuenire, siue relegatio sit ad certum locum, puta in aliquam insulam, vel Ciuitatem, quam vulgò confinationem appellant, siue à certo loco, puta ab aliqua Prouincia, seu Territorio, quod vocamus exilium. *Cherubin. in Compen. Bullar. ad constit. 40. Pij V. schol. 2.*

21 Limita, quando quis deportatur in Insulam cum perpetuis vinculis, hæc enim pœna dicitur corporis afflictiua, *vt obseruat etiam Cherubin. loco cit.*

SVMMARIVM.

1 *Quis sit Iudex competens, quando delictum in vno loco inchoatur, & in alio perficitur, & nu. seq.*
2 *Mandatum ad delictum, etiam seorsim considera-tum est punibile.*
3 *A quo Iudice puniri debeat is, qui existens in vno territorio: emisso selopo occidit aliquem existentem in alio territorio.*
4 *Quid si in confinio duorum regnorum, aut Ciuitatum aliquis delinquat.*
5 *In delictis sub censura prohibitis attenditur territorium, in quo delictum consummatur, non autem in quo inchoatur.*
6 *Is, qui existens in Ecclesia, iacit sagittam ad occidendum hominem existentem extra Ecclesiam, non incurreret censuram latam contra occidentem in Ecclesia.*
7 *Quid si dum existit extra Ecclesiam, sagittam iaceret intra Ecclesiam, ibique hominem occideret.*
8 *Et quid si lethaliter alium vulnerauit in Ecclesia, & vulneratus non in Ecclesia, sed extra eam moritur.*
9 *An vulnerans lethaliter aliquem in vno territorio, in quo lata est censura contra homicidas, ligetur censura, si vulneratus moriatur in alio territorio.*
10 *An censura lata ab Archiepiscopo, extendatur ad Suffraganeos, & ad subditos suorum Suffraganeorum.*

CAP. V.

A quo Iudice puniri debeat Reus, quando delictum committitur in diuersis locis.

1 IN hac quæstione duo casus sunt distinguendi, primus est cum delictum in vno loco inchoatur, in alio perficitur, tam respectu agentis, quàm respectu patientis, idest, illius, qui delinquit, & illius, in quem delinquitur: puta si quis in vno territorio vulneret, & fugientem insequutus in alio territorio occidat, vel si vno territorio capiat, & liget, ligatumque ducat in aliud territorium, & spolliet, vel si in vno loco rapiat puellam, in alio violenter cognoscat: & tunc delinquens potest puniri à Iudice vtriusque territorij, ità tamen vt sit locus præuentioni, quia vtriusque Iudicis, Reipublicæ censetur facta iniuria. *l. eũ, qui nocentem 18. §. si nupta. ff. de Iniur. l. 1. Vbi de crim. agi oport. Boss. in tit. de for. compet. num. 59. & 60. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 17. nu. 6. Clar. §. fin. q. 38. vers. præterea quæro &c. Farinac. q. 7. n. 45.* subdens, quod si actus inchoationis esset licitus, vel non punibilis, tunc Iudex loci perfecti delicti tantùm competens erit, & ità sentiunt etiam *alij apud Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 7. sect. 1. nu. 718. & seq.*

2 Secundus casus est, quando delictum in vno territorio inchoatur, in alio perficitur, non respectu vtriusque simul, sed respectu agentis tantùm, vel patientis tantùm: puta si quis in vno loco mandet, seu tractet, vt delictum fiat in alio loco, vel ratificat delictum in alio loco commissum: & tunc vterque Iudex est competens, videlicet Iudex loci, vbi mandatum factum est, & Iudex loci, vbi delictum ex mandato consummatum est; mandatum enim etiam seorsim consideratum, est punibile: nam is, qui in aliquo loco mandat, vt delictum fiat, re vera delinquit, & offendit Rempublicam illam, apud quam degit; & ideò ibi imponenda est pœna condigna mandato, minor quidem effectu non sequuto, maior verò sequuto effectu; vnde solus Iudex loci, vbi factum est mandatum, erit competens, nec tenebitur remittere mandantem ad Iudicem loci, vbi delictum est consummatum: quem ad modum ad puniendum delictum consummatum ex mandato ortum, solus Iudex loci, vbi delictum est consummatum, censendus est competens cum Index loci, vbi mandatum est delictum, non possit punire eum, qui in loco suæ iurisdictioni suppositio non deliquit, videlicet mandatarium. *d. l. vbi Bald. & Sal. C. Vbi de crim. ag. opor. Gandin. de Malef. rubr. Vbi puniatur delinquens. num. 4. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 17. num. 7. Farinac.*

qu.7. num.48. vers. verum ijs non obstantibus. Baiard. ad Clar. §. fin. q.38. num.15. & seq. Vincen. de Franch. dec.37. nu.5. & alij, quos refert, & sequitur Carleual. de Iudic. lib.1. tit.1. disp.2. q.7. sect.1. nu.733. & seq. quamuis contrarium teneat Panorm. in cap. vlt. nu.27. de for. comp. vbi dicit, quod mandans in vno loco, vt committatur delictum in alio territorio, sequuto effectu debet puniri, non vbi mandauit, sed vbi delictum subsequutum est, tum quia ibi destinatus est effectus delicti, tum etiam quia regulariter ex mandato solo quis non punitur, & hanc communem dicit Clar. lib.5. sentent. §. fin. qu.38. vers. item quaero &c. Dueu. reg.378. ampliat. 3. Io. de Madijs relat. inter consil. crimin. Ziler. cons.60. nu.2. lib.1. vbi dicit, hanc opinionem esse magis tutam maximè attenta consuetudine totius Italiae, secundùm quam attenditur delictum, non animus quantum ad corporalem poenam infligendam, & ità sensit etiam Io. Baptista Spada relat. inter consil. Farinac. cons.203. nu.1. & seq. vbi dicit, quod Baro fabricans falsam monetam in suo Castro, si mandet, illam expendi in statu Ecclesiastico, sequuto effectu sortitur forum in dicto statu Ecclesiastico ratione huius delicti, etiamsi Castrum, in quo moneta cudebatur, sit feudum imperiale: & ideò potest in statu Ecclesiastico citari, & condemnari, dummodò repertus fuerit in loco, vbi delictum fuit consummatum, per tex. in clem. pastoralis. vers. quod si punitio, de re iud. l.1. & auth. qua in Prouincia. C. Vbi de crim. ag. oper. cap. fin. de for. comp. sed prior sententia iuri magis consona videtur, & ideò in praxi ab ea non est recedendum.

3 Quaeres, à quo Iudice puniri debeat is, qui existens in vno territorio emissa sagitta, vel selopo occidit aliquem in alieno territorio existentem? Resp. quod vterque Iudex tam loci, in quo emissa est sagitta, quàm loci, in quem est emissa, & in quo homicidium, vel vulnus infligitur, est competens ad puniendum talem delinquentem, seruata praeuentionis praerogatiua, d. l.1. C. Vbi de crim. ag. opor. Panorm. in cap. vlt. nu.25. de for. compet. Carleual. loco cit. d. q.7. sect. 1. n.730. & seq. & communem dicit Clar. d. q. 38. vers. item pone &c. Decian. tract. crim. lib.4. cap. 17. num.9. & 10. Farinac. q.7. nu.46. vbi dicit, quod ne delicta remaneant impunita, delictum debet cuique territorio in solidum attribui.

4 Idem dicendum, quando in confinio duorum Regnorum, aut Ciuitatum aliquis delinquit: is enim potest similiter à Iudice vtriusque loci puniri, ità vt sit locus praeuentioni, quia locus ille dicitur communis. Bart. in tract. de Iurisd. n.14. Panorm. loco cit. nu.26. Boss. vbi supra nu.60. Decian. n.16. Farinac. nu.51. Clar. d. qu.38. vers. praeterea quaero &c.

5 Obserua tamen, quod in censuris, seu delictis sub censura prohibitis attenditur territorium, in quo delictum consummatur, non autem in quo inchoatur, quia ad censuram incurrendam actus completus requiritur. secundùm communem Doctorum sensum, & tradit Bonacin. de Censur. in commun. disp.1. q.1. pun.11. n.10. vbi dicit, quod si in aliquo loco lata esset per statutum, seu constitutionem particularem excommunicatio contra stupratores Virginum, stuprator non incurreret censuram trahendo Virginem extra territorium illius loci, & consummando cum ea copulam extra territorium.

6 Ex quo infertur 1. eum, qui dum existit in Ecclesia, iacit sagittam ad occidendum hominem existentem extra Ecclesiam, non incurrere censuram latam contra occidentem in Ecclesia: quia delictum in tali casu inchoatur quidem in Eccle-

7 sia sed extra eam consumatur, & completur; è contra verò censuram incurreret is, qui dum extra Ecclesiam existit, sagittam iacit intra Ecclesiam, ibique hominem existentem occidit: quia homicidium completur in Ecclesia, licèt extra eam inchoatum sit. vt post Suar. disp.5. sect.4. n.9. & alios d. idem Bonacin. dicto pun.11. n.11. & 12.

8 vbi subijcit, quod vulnerans lethaliter alium in Ecclesia, incurrit censuram latam contra occidentem in Ecclesiam, etiamsi vulneratus non moriatur in Ecclesia, sed extra, quia delictum in tali casu censetur commissum in Ecclesia: quemad-

9 modum vulnerans aliquem lethaliter in vno territorio, in quo lata est censura contra homicidas, ligatur censura, quamuis vulneratus moriatur in alio territorio, vbi nulla contra homicidas censura lata est, quia delictum quoad actum externum censetur consummatum in eo territorio, in quo lata est censura, & in eo reus conueniri potest, non autem in eo territorio, in quo vulneratus moritur, cum vulnerans in eo territorio non deliquerit. vt d. Bonacin. vbi supra nu.12. Suar. loco cit. nu.10. Salas de legib. disp. 14. sect.5. nu.73.

10 Quaeres, an censura lata ab Archiepiscopo extendatur ad Suffraganeos, & ad subditos suorum Suffraganeorum? Resp. negatiuè, quia Archiepiscopus non potest regulariter censuris ligare Suffraganeos, nec eorum subditos, nisi existant in territorio ipsius Archiepiscopi. Sayr. l.1. c.7. nu.3. & alij apud Bonacin. d. disp.1. q.1. pun.11. num.19.

SVMMARIVM.

1 *In accusatione, & inquisitione inseri debet locus, & tempus, aliàs accusatio, & inquisitio est ipso iure nulla, & num.2. & seq. limitatur num.15. & seq.*
2 *Quid si delictum committatur in naui.*
3 *Locus, & tempus in accusatione, vel inquisitione deductum, probari debet, aliàs reus absoluitur.*
4 *Quando accusatio reddatur incerta.*
5 *Locus commissi delicti certificandus est saltem per duo confinia.*
6 *Quid si dictum fuerit, crimen fuisse commissum in domo Francisci existente in tali uicinia.*
Non praesumitur pluralitas actuum, sed praesumitur pluralitas rerum, nisi probetur identitas. ibidem.
7 *Quid si pars non opponat de loco, & tempore.*
8 *Quando locus loci sit necessariò exprimendus.*
9 *Dies, & hora delicti necessariò inseri non debent, & num.30. & seq. limitatur ibidem d. num.9.*
10 *Quando dies commissi criminis exprimi debeat, et nu.30.*

11 De-

11 *Debet exprimi locus, et tempus, etiam quando opponuntur crimina per uiam exceptionis.*
12 *Quid si ageretur ciuiliter aliqua actione, quæ infamat de iure, uel de facto, et nu. seq.*
13 *In libello, in quo intentatur interdictum unde ui, exprimi debet locus, et tempus spolij.*
14 *Quid si statuto caueatur, ut in causis criminalibus procedatur summariè, de plano, uel sine figura iudicij.*
Et quid si Notarius, uel alius falsitatem commiserit. ibidem.
15 *An, quando agitur de delictis, quæ committuntur in omittendo, debeat inseri locus.*
16 *Quid si locus sit publicè notorius.*
17 *Et quid si fiat generalis inquisitio.*
18 *Et quid si inquisitio fiat ad aliquem remouendum ab officio.*
19 *Expressio loci, et temporis necessaria non est, quando inquiritur de crimine læsæ maiestatis Diuinæ, uel humanæ.*
20 *Item non requiritur, quando agitur de delictis, quæ habent tractum successiuum.*
21 *Nec in interdicto turbatæ possessionis.*
22 *Nec quando agitur actione ciuili, quæ non infamat.*
23 *An de hoc possit opponi post sententiam.*
24 *Locus, et tempus probari debent, quando agitur de delicto iterabili, secus si de delicto non reiterabili.*
25 *Quid si ageretur de falsitate commissa per testem.*
26 *Et quid si reus fateatur quidem delictum, sed diuerso loco, et tempore, ab eo, quod fuit deductum in accusatione, uel inquisitione, et nu. seq.*
27 *Quando ex processu inordinato, et nullo sequi possit condemnatio.*
28 *Quando omissio probationis qualitatis in inquisitione deducta operetur nullitatem inquisitionis, et quando non.*
29 *Varatio circa locum, et tempus, facit censeri diuersum factum, et diuersum delictum.*
30 *Si accusator in accusatione posuit diem commissi criminis, et non probauit, debet succumbere: limitatur nu. seq.*
31 *Quid si dies appositus fueris, parte, seu inquisito hoc petente.*
32 *In libello contra mandantem, fieri delictum, debet describi locus, et tempus commissi maleficij, non autem locus, et tempus facti mandati: contrarium nu. 35.*
33 *Inspicitur locus, et tempus commissi delicti quoad pœnam delicti augendam, uel minuendam.*
34 *Quando opem ferre, uel consilium dare in furto noceat in foro externo.*
35 *Mandans, ex mandato delinquit, etiam delicto aliter non sequuto.*
36 *Quando insultus sit in uno loco, et sequitur uulnus in alio, attenditur locus uulneris.*
37 *Quid si statutum pro insultu imponeret pœnam pecuniariam, et pro uulnere aliam pœnam.*
38 *In libello inferi debet locus, ubi quis percutitur, non locus, ubi quis moritur.*
39 *Locus homicidij, et non locus in cæpta rixa inspicitur.*
40 *Si una qualitas in inquisitione exprimatur, et non probetur, sequi non potest condemnatio: declaratur, et limitatur nu. seq.*
41 *Quid operetur clausula, non se adstringens, saluo iure, deducens, et super quibus omnibus etc.*
42 *In contractibus libellus non uitiatur ob non expressionem loci, et temporis, parte non opponente.*
43 *Ad quem spectet offensam remittere, seu pacem facere.*
44 *In accusatione quis præferatur.*
45 *An, et quando pendente causa ciuili, supersederi debeat in criminali.*

CAP. VI.

An in accusatione, et inquisitione inseri debeat locus certus.

1 RESp. affirmatiuè tam in delictis publicis,
quàm priuatis: quemadmodum inseri eti-
am debet tempus certum, videlicet annus, &
mensis, alioquin accusatio, & inquisitio esset ipso
iure nulla ex defectu formæ. *l. libellorum. vbi*
DD. ff. de Accus. Bart. in l. 2. §. si publico. nu. 12.
ff. ad l. Iul. de Adult. vbi dicit, quod in accusa-
tione, & inquisitione poni debet annus, mensis,
locus, & aliæ solemnitates, quæ ponuntur, in
d. l. libellorum. Bald. cons. 353. n. 3. et cons. 428.
nu. 1. vol. 5. Ang. in §. ex maleficijs. num. 10. Inst.
de Action. Socin. Iun. cons. 38. nu. 23. lib. 2. Corn.
cons. 273. nu. 7. vers. nam respectu facti etc. uol. 1.
2 vbi dicit, quod si delictum committatur in naui,
exprimi debet locus ipsus nauis saltem expressis
pertinentijs circumstantibus, puta in mari Anco-
nitano, vel simili, nam in maris aqua dari non pos-
sunt confines, qui non sunt, quia in alto maris
aqua est communiter vniformis, & ideò non ha-
bilis ad demonstrandum aliter nisi per loca cir-
cumstantia, *et cons. 233. nu. 1. uol. 3.* vbi etiam
obseruat, quod cum libellus accusationis, vel
inquisitionis ob huiusmodi defectum sit nullus,
totus processus, & sententia vitiatur, & est nul-
la, cum sententia necessariam relationem ha-
beat ad libellum. *et cons. 260. n. 12. eod. uol. 3. et*
3 *cons. 192. n. 9. uol. 4.* vbi, quod locus, & tempus in
accusatione, vel inquisitione deductum probari
debet, aliàs reus absoluitur. *Patinac. in pract.*
crim. q. 1. nu. 5. 12. et 29. vbi dicit, quod si inqui-
sitio contineat locum, & tempus, si de dicto lo-
co, & tempore non probetur, sed de alio, non po-
test sequi condemnatio, sed reus absoluendus
est; quicquid dicat *Mich. de Acolt. relat. int. cons.*
Zilet. cons. 53. nu. 16. lib. 2. nisi enim exprimere-
4 tur locus, & tempus commissi criminis, procul-
dubio incerta redderetur accusatio, ità vt non
posset reus probando negatiuam coarctatam, se
aliquo modo defendere, neque, si opus esset, te-
stes, qui contra eum deponerent, de falso con-
uincere. *Bart. in l. Prætor edixit. ff. de Iniur.*
Alex. in l. 1. nu. 20. ff. de Eden. Gail. Pract. obser-
uat. lib. 1. obseru. 64. nu. 9. et seq. Clar. in Pract.
crim. lib. 5. §. fin. q. 12. uers. dixi exprimendum
etc. Papien. in forma inquisitionis. §. cui cohæret
etc. vbi dicit, quod locus delicti commissi certi-
ficandus est saltem per duo confinia. *Ruin. cons.*
5 *10. nu. 2. uol. 5.* vbi obseruat, quod si fuerit di-
ctum, crimen fuisse commissum in domo Franci-

sci

sci existente in tali vicinia ; non redditur ex hoc locus certus, quis potest quis in vicinia habere plures domos : quamuis enim non præsumatur pluralitas actuum, præsumitur tamen pluralitas rerum, nisi probetur identitas. *ex trad. per Io. Andr. in cap. auditis, de Praescript.* vnde in tali casu inquisitio esset inepta eo quod peccaret in forma : & ideò processus non valeret, sed reus esset absoluendus ab obseruatione iudicij ; *per tex. in d. l. libellorum. vers. quod si libelli ubi Bart. ff. de Accusat.*

7 Amplia, vt prædicta conclusio procedat, etiamsi pars non opponat. *vt tradunt DD. in l. edita. C. de Eden. & in specie Dec. nu. 34. Alex. nu. 13. & communem dicit Farinac. d. q. 1. num. 15. Clar. loco cit. quicquid dicat Papien. in form. libell. in act. hypothec. §. ex memoratis. nu. 9.*

8 Amplia 2. vt etiam locus loci sit necessariò exprimendus, quando delictum non esset æqualiter vbique punibile, quicquid sit; quando delictum est æqualiter punibile in vtroque loco. *Farinac. d. q. 1. nu. 12. Papien. in forma inquisitionis. §. in domo dicti Iacobi &c. post Bart. in l. non solum. §. sed vt probari possit. ff. de Nou. oper. nunc.* vbi dicit, quod quando factum non est punibile in qualibet parte loci, debet exprimi, & probari illa pars loci, in qua factum est punibile, aliàs sequi non potest condemnatio. *& in d. l. libellorum n. 3. & 11. ff. de Accusat.* vbi etiam obseruat, 9 quod licèt dies aut hora delicti necessariò inseri non debeat, sed tantùm mensis, & annus, fallit tamen, si delictum esset solum punibile certa die, vel hora certi mensis quia tunc inseri debet etiam dies, vel hora, cum in tali casu qualitas temporis ; & illius particularis diei sit fundamentum intentionis inquirentis, & ideò debet præcisè probari, *iuxta tex. in l. matrem, vbi Paul. de* 10 *Castr. C. de Probat.* idem dicendum, si reus id petat, quia fortè intendit ad sui defensionem probare, quod eo die erat in alio loco remoto à loco delicti, nisi id calumniosè petat, quod arbitrio Iudicis relinquitur. *Gail. loco supra cit. Farinac. d. q. 1. nu. 18. 19. & 22.* vbi etiam dicit, quod si Accusator, aut Iudex ignorant diem commissi delicti, tunc non tenetur illum exprimere, etiamsi reus illum exprimi petat. *latè Boss. in tit. de Inquisit. num. 92. vide quæ scripsimus in tract. de Tempor. legal. lib. 4. cap. 12.*

11 Amplia 3. vt debeat exprimi locus, & tempus, etiam quando opponuntur crimina per viam exceptionis. *Bart. in l. 1. nu. 8. ff. de except. & in l. Prætor edixit. nu. 1. ff. de Iniur. & in l. viro, atque uxore. n. 6. ff. sol. matr. Bartolom. Socin. in d. l. 1. nu. 13. & 14. ff. de except.* quod procedit quando quis opponit ad suam defensionem ; secus si simpliciter ad repellendum. *Clar. loco cit. ver. adde quod hæc conclusio &c. Boer. decis. 321. nu. 2. & seq.*

12 Amplia 4. vt debeat inseri locus & tempus, si ageretur ciuiliter aliqua actione, quæ infamat de iure, vel de facto. *Bart. in l. inde Neratius. ff. ad l. Aquil. & in d. l. viro, atque uxore. nu. 6. ff. solut. matr. & in d. l. Prætor edixit. nu. 1. Clar. d. §. fin. qu. 12. vers. Adde, quod hæc conclusio &c.* quod intellige, quando pars opponit : tunc enim necesse est exprimere locum, & tempus ; sed parte non opponente, quando ciuiliter agitur, procedit libellus, etiamsi locus, & tempus non exprimatur. *Bald. in cap. 1. n. 20. Quib. mod. feud. amitt. Vrsill. ad Affict. dec. 150. num. 6. & seq. Ang. in §. ex maleficijs. n. 10. Inst. de Action. & alij communiter.*

13 Amplia 5. vt etiam in libello, in quo intentatur interdictum, vnde vi, exprimi debeat locus, & tempus spolij, sicut cum agitur criminaliter. *vt d. Bart. in d. l. 1. §. siue autem. nu. 2. ff. de vi, & vi arm. Maran. de ord. iudic. par. 4. dist. 7. nu. 27. fol. 69. à terg.*

14 Amplia 6. vt solemnitas *d. l. libellorum*, non censeatur sublata, etiamsi statuto caueatur, quod in causis criminalibus procedatur summariè, de plano vel sine figura iudicij ; tunc enim censetur sublata tantùm solemnitas formalis, quæ non respicit probationes ; & ideò eo casu posset porrigi tali qualis petitio propter dictas clausulas ; non autem censentur sublata solemnitas substantialis, quæ respicit probationes, qualis est solemnitas *d. l. libellorum*, quæ est inducta in fauorem rei ad hoc vt possit faciliùs suas defensiones producere, coarctando negatiuam loco, & tempore. *vt supra diximus, & sensit etiam Roman. cons. 191. nu. 9. Maran. de ord. iudic. par. 4. dist. 1. nu. 75. & 76. quicquid dicat Boss. in tit. de Inquis. nu. 98. Farinac. d. qu. 1. nu. 17.*

Amplia 7. vt locus, & tempus apponi etiam debeat, quando agitur de falsitate commissa à Notorio, vel ab alio. *Farinac. in Pract. crim. q. 1. nu. 13.*

15 Limita principalem conclusionem, vt procedat tantum in delictis, quæ committuntur aliquid faciendo ; secus si comittantur ommittendo. *vt d. Clar. q. 12. vers. est autem exprimendus &c.* quod intellige, si id, quod debeat fieri, non habebat locum determinatum ; secus si debeat fieri in certo loco, vt si quis tenebatur facere custodiam, vel aliud agere in certo loco, & non fecit, hoc enim casu debet inseri locus. *vt declarat Bart. in d. l. libellorum, nu. 10.*

16 Limita 2. quando locus est publicè notorius, vt platea communis, vel palatium Potestatis, quia tunc non est cur per confines designetur : notoria enim alia demonstratione non indigent. *Bart. in d. libellorum. nu. 5. ff. de Accusat. Clar. vbi supra. vers. Se pone &c. vbi de magis communi. Papien. loco cit. §. cui cohaeret &c. Ruin. cons. 10. nu. 2. vol. 5.*

17 Limita 3. in generali inquisitione, quæ fit ad inuestigandum malefactorem, de quo Curia nullam habet notitiam ; nam cum hæc fiat generaliter, & per eam non procedetur ad condemnationem, non requiritur necessario descriptio loci, & temporis, *Bald. cons. 428. nu. 1. & cons. 353. n. 3. vol. 5. Boss. in tit. de Inquis. nu. 100. Ang. in d. §. ex maleficijs. nu. 10. Inst. de Action. Farinac. in Pract. crim. d. q. 1. nu. 4. & 16.*

18 Limita 4. vt supradicta conclusio procedat, quando inquisitio fit ad aliquem puniendum ; secus si fiat ad aliquem remouendum ab officio, quia neque in tali casu exiguntur dictæ solemnitates. *Bald. cons. 428. nu. 1.*

19 Limita 5. quando inquiritur de crimine læsæ maiestatis Diuinæ, vel humanæ : tunc enim non requiritur expressio loci, & temporis, nec aliqua solemnitas. *d. l. libellorum, secundùm Ang.* in

in §. fin. in Auth. quo. opor. Epi. *quem refert*, *&* *sequitur Maran. de Ord. iudic. par. 4. dist. 1. num.*
8. *in fin. & par. 6. tit. de inquisit. nu. 36.* vbi exem-
plificat in hæresi, & blasphemia.
20 Limita 6. vt dicta conclusio procedat in deli-
ctis, quæ temporis momento committuntur, in
quibus tempus, & locum apponi necesse est; se-
cus in ijs, quæ habent tractum successiuum, & in
quibus locus, & tempus est incertum, & indeter-
minatum. *Farinac. d. q. 1. num. 17. vers. limita*
tertiò &c.
21 Limita 7. in interdicto turbatæ possessionis,
quia inde non oritur infamia iuris, nec facti. *Boss.*
d. tit. de inquisit. n. 97. vide Bart. in l. Prætor edi-
22 *xit. ff. de iniur.* vbi dicit, quod quando agitur
actione ciuili, quæ non infamat, qualis est actio
descendens ex quasi maleficio, tunc non cogitur
quis exprimere locum, & tempus. *Ang. in §. ca-*
terum. nu. 4. Inst. de leg. Aquil. vbi, quod in for-
matione libelli *in l. Aquil.* non est necesse, quod
inferatur locus, vel tempus danni dati, quia
damnatus ex *l. Aquil.* non efficitur infamis.
Clar. in §. fin. qu. 12. vers. Adde, quod hæc con-
clusio &c.
23 Limita 8. vt non possit de hoc opponi post sen-
tentiam, quia hæc exceptio vti dilatoria debet
opponi, & probari ante sententiam. *ex trad. per*
Gandin. in tit. qual. fiat. accusat. nu. 5.
24 Limita 9. quando delictum non est reiterabile,
vt homicidium, quod impossibile est pluries
committi in eamdem personam, quia tunc sequi-
tur condemnatio, etiamsi non probetur locus,
& tempus in inquisitione deductum: locus enim,
& tempus probari debent in delicto iterabili,
qualis est iniuria, furtum, adulterium, & simo-
nia. *Ang. in l. denunciasse. §. quid tamem. nu. 4.*
ff. de Adult. Castr. in l. cum te. nu. 8. C. de Pro-
bat. & alij, quos refert, & sequitur Farinac. d.
q. 1. nu. 31.
25 Limita 10. in periurio commisso per testem:
quo casu non tenetur quis exprimere locum, &
tempus, secundùm *Farinac. loco cit. nu. 13.*
26 Limita 11. quando delictum probatur ex con-
fessione rei: tunc enim etiamsi reus fateatur de
diuerso loco, & tempore ab eo, quod fuit dedu-
ctum in inquisitione, sequi adhuc debet condem-
natio; quia vbi de delicto constat ex confessione
rei, tunc sequitur condemnatio etiam ex proces-
su inordinato, seu nullo. *Bart. in l. si confessus.*
ff. de Custod. reor. Ang. in d. l. denunciasse. §.
quid tamen. num. 5. Mars. sing. 201. Clar. d. §. fin.
q. 55. vers. posset etiam dicere &c. et vers. potest
27 *etiam etc.* vbi id intelligit, dummodò aliter con-
stet de delicto: Iudex enim debet inquirere de
veritate confessionis, quia aliquando delictum
quidam confessi sunt, licèt reipsa non deli-
querint. *Farinac. d. q. 1. num. 55. uers. limita*
5. etc.
28 Limita 12. vt tunc demum omissio probationis
qualitatis in inquisitione deductæ operetur nulli-
tatem inquisitionis, quando scilicet illa qualita-
tas erat aggrauans, & alterans delictum, & ta-
lis, vt effectum condemnationis variasset, si pro-
bata fuisset; secus si non erat alteratiua, & aggra-
uatiua delicti, quia tunc eius omissio nihil nocet,
Clar. d. §. fin. q. 66. vers. sed quid si pro parte &c.
latè Andr. Gail. de Pace publ. lib. 1. cap. 13. nu-
mer. 11. et seq. Farinac. d. q. 1. numer. 37.
29 Notandum est etiam, quod variatio circa lo-
cum, & tempus, facit, vt censeatur diuersum
factum, & diuersum delictum; & ideò si vnus lo-
cus, vel tempus exprimatur in accusatione, vel
inquisitione, de alio fiat probatio, non potest
sequi condemnatio, vt supra diximus. *vide*
Bart. in l. de nunciasse. §. quid tamen. n. 3. ff. Ad
l. Iul. de Adult. et in l. is qui reus. num. 9. ff. de
30 *Publ. iudic.* vbi dicit, quod licèt in accusatione
de necessitate non debeat poni dies commissi cri-
minis, tamen si accusator posuit diem, & non
probauit, debet succumbere; imputet enim sibi,
quia se ad diem astrinxit. *Ruin. cons. 10. nu. 2.*
vers. si verò dicatur etc. vol. 5. quod intellige,
31 quando dies fuit appositus parte non petente;
secus si fuerit appositus instante inquisito. *vt d.*
Farinac. d. q. 1. nu. 30. vbi citat Boss. tit. de In-
quisit. nu. 93. Bertran. cons. 16. et 117. lib. 6. Ma-
scard. conclus. 28. nu. 4.
32 Notandum 2. quod in libello contra mandan-
tem, fieri delictum, debet describi locus, &
tempus commissi maleficij, non autem locus, &
tempus facti mandati. *secundùm Bart. in l. Pra-*
tor. 4. §. hoc autem edicto. ff. de vi bonor. rapt. et
in l. non solum §. si mandato meo. nu. 10. et seq. ff.
33 *de Iniur.* vbi etiam dicit, quod inspicitur lo-
cus, & tempus commissi delicti quoad pœnam
delicti augendam, vel minuendam, ratio prædi-
ctæ conclusionis est, quia contra mandantem vi-
detur oriri actio ex ipso delicto propter manda-
tum præcedens, non autem ex ipso mandato.
arg. l. si quis uxori. §. neque uerbo. ff. de furt.
34 vbi quod opem ferre, vel consilium dare in fur-
to tunc nocet in foro externo, cum sequuta est
contrectatio; & ideò reuocatio superueniens
impedit pœnam. *ut notatur in cap. cum quis, de*
sent. excommu. in 6.
35 Ego tamen sentio, quod describi in tali casu
debeat etiam locus, & tempus facti mandati,
quia mandans ex mandato delinquit, etiam deli-
cto aliter non sequuto. *Bellemer. decis. 542. tit.*
de Accusat. fol. 256. ubi cit. Io. Andr. in add. ad
Spec. in tit. de Test. par. 1. præsertim si mandatum
per se reciperet consummationem, vt si ex statu-
to solum mandatum puniatur pœna vltimi sup-
plicij. *Farinac. d. q. 1. nu. 14.* vbi dicit, quod tu-
tius est apponere semper, & in omni casu locum,
& tempus mandati, & consummati delicti ad
hoc, vt saltem ex mandato sequi possit pœna iu-
ris, quæ est extraordinaria. *Boss. in tit. de Inquis.*
36 *n. 94.* vbi etiam obseruat, quod quando insultus
fit in vno loco, & sequitur vulnus in alio, atten-
ditur locus vulneris, si ius commune inspicia-
mus, quia vulnus insultum confundit; & simili-
37 ter si statum inspiciamus, quando ius commune
non confundit; secus si statum aliter dispone-
ret, puta si pro insultu imponeret pœnam pecu-
niariam, & pro vulnere aliam pœnam siue pecu-
niariam, siue corporalem. *uide Bart. in d. l. li-*
bellorum. nu. 14. ff. de Accusat. vbi dicit, quod
si statuto caueatur, ut is, qui fecerit insultum
contra aliquem, & sequuta fuerit percussio, pu-
niatur pœna centum aureorum, tunc debet poni
locus, & tempus percussionis, quia isto casu
insultus punitur principaliter, sed aggrauatur
propter percussionem.

38 No-

38 Notandum 3. quod inseri debet in libello lo-
eus, vbi quis percutitur, non locus, vbi quis
moritur, quia ibi videtur interfectus, vbi est per-
cussus, *Bart. in d. l. libellorum. nu. 6. ff. de Ac-
cus. & in l. quod ait lex. §. quod ait lex. ff. ad l.*
39 *Iul. de Adult.* vbi etiam dicit, quod locus homi-
cidij, & non locus inceptæ rixæ inspicitur: id-
que inductum est fauore rei, nè de vtroque pu-
niatur.

40 Notandum 4. quod si aliqua qualitas exprima-
tur in inquisitione, & non probetur (puta fit in-
quisitio de vulnere cum cicatrice, probatur vul-
nus, sed non cicatrix) sequi non posset eo casu
condemnatio; & ideò reus esset absoluendus,
nisi pendente iudicio fiat detractio illius qualita-
tis. *l. in delictis. §. si detracta. ff. de Noxal.
Natt. cons. 581. nu. 2. uol. 3. Tob. Nonius. cons. 96.
nu. 1. Rolan. cons. 45. nu. 17. & seq. lib. 1. & com-
munem dicit Clar. in pract. crimin. §. fin. qu. 66.
uers. sed quid si pro parte &c.* quod intellige vbi in
41 querela non fuerint appositæ clausculæ. *non se
adstringens, aut saluo iure, uel deducent, uel su-
per quibus omnibus &c.* secus si huiusmodi clau-
sulæ, vel altera earum adsint in querela, vel si in
causa procederetur sola facti veritate inspecta.
*latè Farinac. in Pract. crim. d. q. 1. nu. 32. & seq.
et præsertim n. 39.* vbi cum hac restrictione intel-
ligit communem consuetudinem, cuius meminit
Clar. loco proximè cit.

42 Notandum 6. quod in contractibus libellus
non vitiatur, si in eo non fiat expressio loci, &
temporis, parte non opponente. *Papien. in
form. libell. in act. hypoth. §. ex memoratis.
num. 9.*

43 Notandum 7. quod ius faciendæ pacis, seu re-
missionis transit ad hæredes occisi, seu offensi,
tam sanguinis, quàm bonorum. *Cancer. uar.
par. 2. cap. 11. num. 67.* vnde si vnus sit hæres san-
guinis, & alter extraneus sit hæres bonorum, re-
quiritur, vt pax ab vtroque habeatur; aliàs si ab
vno ex eis tantùm pax obtinetur, alter posset pro
suo interesse accusationem prosequi. *latè Fari-
nac. q. 13. & 14. Clar. in Pract. crim. q. 58. uers.
uisum est ect.* vbi dicit, quod ad proximiores qui-
dem offensi spectat pacem facere, eo tamen ordi-
ne, vt qui præfertur in accusatione, pariter præ-
feratur in remissione facienda. *et q. 15. uers. suc-*
44 *cessiuè quæro etc.* vbi dicit, quod inter eos, qui
prosequuntur suam, vel suorum iniuriam, pro-
ximior præfertur; si autem omnes sint in pari
gradu, omnes simul admittuntur. *uide quæ dixi-
mus in tr. de Temp. legal. lib. 2. c. 82. n. 13.* vbi,
quod accusatiuo de adulterio hodie est tantù per-
missa marito, patri, fratri, patruo, & auunculo.
*per tex. in l. quamuis adulterij. C. Ad l. Iul. de
Adult.*

45 Notandum 8. quod si causa criminalis fuerit
mota post causam ciuilem, debet in criminali su-
persederi, donec ciuilis terminetur, quando ci-
uilis causa est præiudicialis criminali, puta si
causa ciuilis excludit ius aduersarij in criminali,
& sententia in ciuili lata parit, vel parere potest
exceptionem rei iudicatæ in criminali. *Rot. in
Romana de Stocb. 9. Martij 1598. coram Giptio,
quæ apud Farinac. post. 2. tom. consil. est decisio
124. idem Farinac. tom. 2. q. 100. nu. 78. & seq. et
nu. 128.* vbi dicit, quod in tali casu ratione præ-
iudicij, quod ex vna actione infertur in aliam,
impeditur cumulatio actionis ciuilis, & crimina-
lis. *Boss. tit. de for. compet. nu. 121. & seq.*

SVMMARIVM.

3 *Quando fideiussor de repræsentando liberetur, & nu. 2. et seq.*
2 *In quacunque promissione semper tacitè sub intelligitur clausula, rebus sic stantibus.*
3 *Fideiussor non tenetur reum, qui mutauit statum, repræsentare: limitatur nu. 5.*
Quando dicatur reus mutasse statum. ibid. d. n. 3. et seq.
4 *Fideiussio, qua pater tenetur pro filio, finitur, cum filius factus est sui iuris.*
5 *An fideiussor ab usu exceptionis iam præuisæ repellatur.*
6 *Fideiussor, qui tenetur reum repræsentare ex una causa, non potest adstringi ad eum repræsentandum ex alia causa.*
7 *Fideiussio est stricti iuris, et nu. 13. 48. et 53.*
8 *Quid si promissio de repræsentando, indefinitè facta fuerit.*
9 *Fideiussor liberatur per mortem rei: limitatur nu. 10. et seq.*
10 *Quid si reus culpa fideiussoris decesserit, uel si fideiussor fuerit in mora.*
11 *Fideiussor de soluendo iudicatum, etiam mortuo reo tenetur.*
12 *Fideiussor non liberatur per mortem rei, quando certa pœna est deducta in stipulationem, et obligatio purè, uel in diem est contracta.*
13 *Fideiussor liberatur, si reus bannitus, et condemnatus fuerit, vel de proximo condemnandus sit capitaliter pro nouo delicto post præstitam fideiussionem commisso.*
14 *Promissio de non offendendo, ad causam antiquam tantùm restringitur, ità vt si sequatur offensio ex noua causa, non dicatur contrauentum promissioni.*
15 *Quid si reo offeratur saluus conductus respectu noui delicti.*
16 *Ad liberationem fideiussoris sufficit qualibet noua causa superueniens, ex qua repræsentatio uel reddatur impossibilis, uel saltem difficilis. & num. 19.*
17 *Quando Iudex inferior possit saluum conductum concedere, et nu. 18. et 86.*
19 *Quid si reus fuerit simpliciter accusatus, uel denunciatus, aut inquisitus pro nouo delicto, et num. seq.*
20 *Et quid si Iudex fuerit in culpa, dando causam fugæ ipsius rei, et n. 21. 22. et 33.*
23 *Fideiussor liberatur, quando reus obtenta à Iudice licentia discedendi è domo, seu Ciuitate sibi loco carceris assignata discessit, et postea non rediit.*
24 *Concessa huiusmdi licentia, statim expirat promissio fideiussoris: limitatur nu. seq.*
25 *Quid si promissioni de non discedeudo de domo sine licentia, adiecta sit obligatio de se præsentando in casu licentiæ.*
26 *Reus qui discessit cum licentia etiam limitata ad certum tempus, non potest condemnari, si non redeat elapso tempore, nisi prius monitus, et interpellatus fuerit ad redeundum.*

27 *Quid*

17 *Quid si fideiussor promiserit, reum ex vno loco non discessurum, & Iudex eundem reum in alium locum coniecerit, indeque reus discesserit, & nu. 28.*

19 *An fideiussor liberetur, quando reus commisit nouum delictum, sed nondum fuit accusatus, vel inquisitus.*

30 *Fideiussor excusatur, quando reus captus fuit pro eadem causa.*

31 *Debitor liberatur, etiamsi solutio debiti fiat ipso inuito.*

32 *Quid si reus carceribus aufugerit.*

33 *Et quid si fideiussor promissit repræsentare toties quoties &c.*

34 *An fideiussor liberetur, si reus captus fuit ex alia causa.*

35 *Obligatus ad aliquem repræsentandum etiam cum clausula toties quoties &c. non tenetur, nisi semel.*

36 *Fideiussio de iudicio sisti durat vsque ad sententiam, & non vltra: limitatur n. 28. & seq.*

37 *Promissio fideiussoris de iudicio sisti, respicit instantiam, qua perempta, finitur.*

38 *Quid si talis fideiussio data fuerit pro securitate Curiæ, & nu. seq.*

39 *Fideiussio de soluendo iudicatum durat etiam post sententiam.*

40 *Quid si aliquis fideiuberet post condemnationem.*

41 *Fideiussor statim liberatur, si reus diffinitiuè fuerit absolutus à prætenso delicto, pro quo fuit fideiussum.*

42 *Perempta instantia resoluitur fideiussio de iudicatum soluendo: limitatur nu. seq.*

43 *Quid si instantia esset perempta per desertionem appellatis.*

44 *An fideiussor de iudicatum soluendo, liberetur, lata prima sententia in fauorem debitoris.*

45 *Quid si proprio nomine vocatus fuerit Iudex, & ad eum proprio nomine habita fuerit consideratio in satisdando.*

46 *Excusatur fideiussor, qui certo tempore aliquem repræsentare promissit, si per Iudicem mouitus, seu citatus non fuerit ad repræsentandum: limitatur. n. 47.*

48 *Fideiussor datus in vno loco, non tenetur repræsentare in alio.*

49 *Qui promisit dare fideiussorem, intelligitur promisisse dare in Ciuitate, in qua promisit, & de hominibus illius Ciuitatis.*

50 *Venditor, qui in certo loco prædium vendidit, & promissit pretium conuertere in emptionem stabilium, potest cogi ad emenda stabilia in eo loco, non in alio.*

51 *Fideiussio non patitur aliquam extensionem de loco ad locum.*

52 *Item extendi non debet de re ad rem.*

53 *In dubio capienda est interpretatio, ne fideiussor teneatur.*

54 *Fideiussio præstita in causa ciuili, non extenditur ad causam criminalem.*

55 *An cautio data coram Iudice inquirente de maleficio, duret, si ipsemet Iudex desistat ab inquisitione, & procedat per accusationem.*

56 *Fideiussor liberatur finito officio illius Iudicis, coram quo fuit fideiussum: declaratur, & limitatur nu. 59.*

57 *Fideiussio coram vno Iudice præstita, vel propter vnam causam, non trahitur coram alio, vel propter aliam causam.*

58 *Iuramentum quando perpetuet actionem.*

59 *Quid si fideiussio præstita fuerit coram Iudice delegato, vel coram Ordinario, expresso nomine ipsius Iudicis, vel sub nomine dignitatis, & nu. seq.*

60 *Et quid si in satisdatione est adiectum tam nomen proprium ipsius Iudicis, quàm officij.*

61 *Quando fideiussio dicatur concepta coram Iudice sub nomine dignitatis.*

62 *Fideiussor excusatur, quando fideiussit pro reo, qui fuit iniustè, seu indebitè captus, & sine sui culpa.*

63 *Contractus factus ad vtilitatem carcerantis cum iniustè carcerato, non valet.*

64 *Quando non valet contractus principalis, nec etiam valet contractus accessorius.*

65 *An fideiussor, qui soluit pro principali iniustè, vel indebitè capto, possit solutum ab eo repetere.*

Leuis metus à non comparatione excusat. ibidem.

66 *Fideiussor excusatus, si omnem diligentiam adhibuerit, vt principalem repræsentaret, & non potuit, & nu. seq.*

67 *Is, qui promisit factum, & sine culpa sua implere non potuit, excusatur à pœna.*

68 *Fideiussor liberatur, vbi fiscus accipit possessionem bonorum confiscatorum ipsius rei, quem fideiussor repræsentare promissit.*

Quid si bona ad fiscum delata, non sint soluendo. ibid.

69 *Fideiussor excusatur, quando contra reum noua non superuenerunt incidia, & n. seq. limitatur num. 73.*

70 *Relaxatus sub cautione de se repræsentando, causa cognita, censetur dimissus tanquam innocens, vel saltem censetur absolutus ab obseruatione iudicij.*

71 *Absolutus in iudicio inquisitionis non potest amplius molestari per viam accusationis.*

72 *Regula illa, quod indicia sunt Iudici arbitraria, qualiter sit intelligenda.*

74 *Fideiussor liberatur, quando datur alius fideiussor per viam renouationis, seu loco primi.*

75 *An possit fideiussor ad effugiendam condemnationem pœnæ, suscipere defensionem rei, qui aufugit.*

76 *Quando tota pœna pecuniaria in fideiussione contenta exigi possit in casu fugæ, & quando non.*

77 *Quando mora purgari possit.*

78 *Pœna conuentionalis non exigitur, nisi ad metam interesse.*

79 *In criminalibus reus dare debet fideiussorem in loco iudicij: declaratur, & limitatur nu. 83. & seq.*

80 *An teneatur Notarius, si fideiussor non sit idoneus, & nu. seq.*

81 *Discussio fieri non debet, quando bona sunt extra territorium.*

82 *An teneatur Notarius, qui recepit fideiussorem minus idoneum, quando principalis est diues.*

83 *Fideiussor, qui præstatur in executionem sententiæ diffinitiua, præstari potest etiam extra locum iudicij.*

84 Sa-

84 *Satisdatio necessaria prastari similiter potest extra locum iudicij.*

85 *Qua sit satisdatio necessaria.*

86 *Saluus conductus concessus alicui ad effectum eundi ad aliquem locum, intelligitur datus etiam pro redeundo ex dicto loco.*

87 *Quid si is, qui saluum conductum obtinuit, captus fuit terra iurisdictionem concedentis.*

CAP. VII.

De fideiussore, qui se obligauit reum repræsentare.

1 QVæritur primò, quando fideiussor de repræsentando liberetur? Resp. quod liberatur, vbi ante moram aliquid superuenit de nouo, quod fideiussorem ab huiusmodi obli-
2 gatione, seu promissione verisimiliter diuertisset, quia in quacunque promissione etiam iurata, & in forma cameræ, semper tacitè sub intelligitur clausula. *rebus sic stantibus. cap. cum inter P. extr. de Renunc. cap. quemadmodum & cap. clericus. de iureiur. l. vlt. ff. Ad. municip. l. si decesserit. in fin. & l. vlt. ff. Qui satisd. cog. Cephal. cons. 187. num. 1. & seq. Honded. cons. 11. num. 49. lib. 1.* vbi, quod superueniente noua causa, licitum est ab ea recedere. *Farinac. in Pract. crimin. qu. 34. nu. 36. 42. & seq. Gozadin. cons. 27. nu. 1. Gratian. discept. foren. cap. 708. n. 3. & alij communiter.*

3 Hinc fideiussor ab huiusmodi onere eximetur, si reus, qui repræsentandus est, mutauit statum, vt si de laico effectus sit clericus, *Cephal. d. cons.*
4 *187. nu.* 8. vbi etiam dicit, quod fideiussio, qua pater tenetur pro filio, finitur, cum filius factus est sui iuris. *Boss. de Carcerat. fideiuss. &c. num. 42. & seq. Farinac. d. q. 34. nu. 38. Vermigl. cons. crim. 306. num. 2. & cons. 323.* vbi, quod dicitur reus mutasse statum, si fuerit bannitus, vel condemnatus ad mortem, vel ad triremes, vel deportatus, aut relegatus, vel in exilium pulsus. *Honded. d. cons. 111. num. 12. & 38.* quod procedit, quando pro alijs delictis reus fuit condemnatus, secus si pro delicto pro quo fuit fideiussum. *vt latius infra dicemus.*

5 Obserua tamen, quod si reo iniunctum fuerat exilium ante fideiussorem, & nihilominus fideiussor sciens eum repræsentare promisit, exceptio exilij antecedentis nihil proderit ad euitandam pœnam: quia remanet in tali casu eadem causa, quæ fideiussionis tempore fuerat, status rei non mutatur, & nulla superuenit repræsentandi difficultas, & ideò ab vsu exceptionis iam præuisæ fideiussor meritò repellitur. *l. si quis domum. §. 1. ff. locat. Vermigl. cons. 444. nu. 2. Farinac. d. q. 34. num. 79.*

6 Secundò fideiussor, qui tenetur reum repræsentare ex vna causa, non potest adstringi, si Iudex illum intendit habere ex alia causa, vel ex
7 alio delicto: fideiussio enim, cum sit stricti iuris, non extenditur ad causas extraneas. *l. 2. in fin. ff. de fideiuss. Herculan. de Cautíon. de non offend. cap. 23. nu. 20. Rolan. cons. 58. nu. 10. lib. 1. Thob. Non. cons. 103. nu. 1. & seq. Roman. consil. 210. Hond. cons. 111. num. 17. & 64. lib. 1.* vbi
8 dicit, quod fideiussio ad causam, pro qua reus detinebatur, restringitur, nec ad aliam causam extrinsecam, & incognitam refertur, licèt indefinitè promissio facta fuerit. *Farinac. cons. 59. num. 3. & in Pract. in crim. d. qu. 34. num. 31. & seq. & præcipuè nu. 63. & 68.*

9 Fideiussor liberatur, mortuo reo: tum quia sicut morte rei crimen extinguitur, ità etiam fideiussoris obligatio, quæ est accessoria, finitur: tum etiam quia sistere reum, est factum cohærens personæ: consequenter extincta persona extinguitur & ipsum factum. *d. l. si decesserit. ff. Qui satisd. cog. l. sancimus. C. de fideiuss. latè Rolan. d. cons. 58. nu. 6. & 7. lib. 1.*

10 Limita 1. quando reus culpa fideiussoris decessit, aut si fideiussor fuit in mora. *l. si eum. §. homo vbi glos. in ver. perijt. ff. si quis caution. latè Farinac. d. q. 34. nu. 34. & seq. Card. Mantic. de Tacit. lib. 16. tit. 10. n. 5. Vermigliol. cons. 323. num. 5.*

11 Limita 2. in fideiussore de soluendo iudicatum: hic enim etiam mortuo reo tenetur, cum mors rei non impediat, quin fideiussor soluere possit id, quod promisit, quando consistit in quantitate; quod procedit, etiamsi fideiussor copulatiuè promiserit, & in iudicio sistere, & iudicatum soluere, quia per mortem rei liberatur ab illa parte promissionis de iudicio sisti, non tamen ab altera parte de soluendo iudicatam. *l. si verò pro condemnato. ff. Qui satisd. cog. Boss. de Carcerat. fideiuss. etc. nu. 51. Farinac. d. q. 34. nu. 37. Thesaur. dec. 202. num. 12. Aretin. cons. 87. Rol. an. cons. 58. num. 13. lib. 1.*

12 Limita 3. vt prædicta conclusio procedat, quando fideiussor ad certam pœnam se non adstrinxit, sed simpliciter promisit sistere: tunc enim eo defuncto intelligitur liberatus. *iuxta textum in d. l. se decesserit*; secus si certa pœna sit deducta in stipulatione, & obligatio pure, vel in diem sit contracta. *l. ad diem. ff. de verbor. oblig. Rolan. d. consil. 58. num. 7. lib. 1. Card. Mantic. de Tacit. d. lib. 16. tit. 20. num. 6.* vbi dicit, quod huiusmodi obligatio transiret etiam ad fideiussoris hæredes.

13 Quartò fideiussor liberatur, vbi reus fuit bannitus, & condemnatus, vel de proximo condemnandus esset capitaliter pro nouo delicto post præstitam fideiussionem comisso, siue reus fuerit condemnatus, vel condemnandus sit ab eodem Iudice, coram quo fuit præstita fideiussio, siue ab alio: ratio est, tum quia reus ità condemnatus, vel condemnandus præsentari non potest, & ideò ratio impossibilitatis, seu difficultatis fideiussorem excusat: tum etiam quia cum fideiussor promiserit repræsentare reum tempore, quo de vno tantùm delicto erat imputans, ad illàm tantùm causam promissio de repræsentando refertur, etiamsi fideiussor promiserit repræsentare toties quoties &c. *l. sed et si quis, vbi Bart. ff. quis caution. Gandin. de malefic. tit. de aliquib. quæstion. var. nu. 19. Boss. ubi supra nu. 41. Honded. cons. 111. nu. 19. et seq. lib. 1.* vbi dicit, quod fideiussio respectu causæ, pro qua fuit præstita, strictissimè interpretatur, vt minus obliget, quàm fieri possit. *et nu. 31. et 32.* vnde promissio tantùm restringitur, & si sequitur offensio ex noua causa, promissioni contrauentum minimè dicitur.

tur. *Cephal. conf.187. num.4. & seq. lib.2. Card.*
Mantic. loco cit. num. 14. & seq. Clar. in Pract.
crim. §. fin. qu.46. vers. quaero pone &c. vbi de
communi. Farinac. d. q.34. nu.39. & seq. & num.
15 *70. cum seq.* quod procedit etiamsi reo offeratur
saluus conductus respectu noui delicti; hoc enim
non obstante fideiussor excusatur, cum non te-
neatur quis credere litteris salui conductus,
quando agitur de periculo capitali. *Grat. d. cap.*
708. nu.5. & seq. Vermigliol. cons.306. num.2. &
16 *seq. cons.323. nu.2.* vbi dicit, quod ad liberatio-
nem fideiussoris sufficit quælibet noua causa su-
perueniens, ex qua repræsentatio vel reddatur
impossibilis, vel saltem difficilis.
17 An verò Iudex inferior possit saluum condu-
ctuum concedere? negant *Honded. d. cons. 111.*
nu.61. & seq. lib.1. Afflict. dec.4. in fin. asseren-
tes, quod saluus conductus à solo Principe con-
cedi potest: contrarium tamen tenuit. *Clar. d.*
§. fin. qu.32. vers. sed hic quaero et etc. vbi dicit,
quod etiam inferior saluum conductum de iure
potest concedere, dummodò iusta, vel rationabi-
lis causa concurrat. *vide Menoch. de Arbitr. Iud.*
q.81. num4. et cas.336. nu.27. Farinac. in Pract.
18 *crim. q.29. nu.88.* vbi, quod etiam inferior ex
causa saluum conductum concedit, quando ban-
num ab eodem Iudice inferiore, vel eius Ante-
cessore processit. *Vermigliol. d. cons.444. n.6. et*
seq. vbi dicit, quod si Princeps mandauit Iudi-
ci, vt ad vlteriora procedat, potest talis Iudex
saluum conductum concedere, quatenus ille pro
processu ad vlteriora necessarius sit. *Boss. in tit.*
de citat. num.35. et seq. vbi, quod bannitus, cui
saluus conductus conceditur, debet esse cautus,
vt illum publicari faciat, & poni in loco, in quo
de eius banno publicè constat, sub eo banno of-
fendatur.
19 Amplia supradictam conclusionem, vt proce-
dat, etiamsi reus fuerit simpliciter accusatus, vel
denunciatus ex nouo delicto, etiam non capita-
li, licèt nondum fuerit condemnatus, & timens,
ne in carcerem conijciatur, fugam arripuerit.
l. 2. §. fin. ff. de Custod. reor. glos. in l. sed etsi
quis, in ver. vti non possit, in princ. ff. si quis cau-
tion. Cephal. d. cons.187. num.7. Thob. Non. cons.
503. nu.3. Honded. cons.111. nu.45. lib.1. Fari-
nac. cons.59. num. 31. lib. 1. et d. qu.34. num.56.
quod intellige, quando reus est accusatus coram
eodem Iudice, à quo puniri potest: secus si fuit
accusatus coram alio Iudice diuersi territorij,
seu diuersæ iurisdictionis. *d. l. sed et si quis. §. il-*
lud. ff. si quis caution.
20 Idem dicendum est, si fuerit tantùm per Cu-
riam inquisitus de nouo delicto: & multò magis,
si vltra inquisitionem deuentum fuerit ad aliquam
citationem contra reum, puta ad respondendum
inquisitioni, vel si reus positus fuerit in banno,
etiamsi nondum fuerit condemnatus; quia tunc
fideiussor videtur impeditus facto Iudicis, qui
licèt iustè procedat ex nouo rei delicto, culpa
tamen non caret, eo quod fideiussorem debito
tempore non requisiuerit. *Boss. tit. de Carcerat.*
fideiuss. nu.41. & 51. & alij apud Farinac. d. q.
34. nu.57. seq. Vermigliol. cons.312. nu.5. & seq.
vbi dicit, quod excusatur fideiussor, quotiescun-
que Iudex fuerit in culpa, dando causam fugæ
ipsius rei, vt si fecerit inuentarium eius bono-
rum, quod delicti titulus non exigebat. Vnde
21 inoleuit praxis, vt antequam reus pro alio deli-
cto citetur, aut ponatur in banno, fideiussor re-
quiratur, & constituatur in mora: & si reum non
repræsentet, condemnetur in pœnam in fideius-
sione contentam, & deinde procedatur contra
reum ex primo, & secundo delicto. *Gandin. de*
malefic. tit. de mult. quaestion. nu.33. Honded. d.
cons.111. n.13. lib.1. Clar. in pract. crim. d. §. fin.
22 *q.46. vers. quero pone &c.* vbi addit, quod fide-
iussor etiam excusatur, quando eo irrequisito
Iudex ex primo delicto reum citauit, & in con-
tumaciam banniuit: deinde post bannum vocauit
fideiussorem, vt reum sisteret: quia tunc fideius-
sor videtur etiam ex facto Iudicis impeditus, nè
illum consignet, cum tempore debito monitus
non fuerit, vt reum consignaret, contraria ta-
men sententia in hoc casu verior videtur, quia
potuit fideiussor id præmeditari. *Farinac. d. q.34.*
nu.83. & seq. & num.170. vbi dicit, quod fideius-
sor non liberatur, quando reus fugam arripuit
ex eo quod fuerit citatus, seu etiam condemna-
tus, & bannitus à Iudice pro eodem delicto,
& ità sensit etiam Vermigliol. cons.323. num.5.
& seq.
23 Hinc etiam excusatur fideiussor, si reus obten-
ta à Iudice licentia discedendi è domo, seu Ciui-
tate sibi loco carceris assignata, discessit, & po-
stea non redijt, siue discesserit cum licentia in
scriptis obtenta, siue voce tantùm: licentia enim
à Superiore voce tantùm, seu etiam nutu conces-
sa, sufficit, nè alioquin quis decipiatur sub fide
publica. *contra textum in l.1. ff. de Constit. pe-*
cun. l. conuentionum. ff. de Pact. ratio prædictæ
conclusionis est, tum quia tunc etiam facto Iudi-
cis impeditur, quominus reum repræsentet: tum
etiam quia non præsumitur fideiussor voluisse se
vlterius obligare, nisi vsque ad tempus datæ li-
centiæ, & obligatus ad vnum tempus, non cen-
setur ad aliud tempus obligatus. *l. Lucius. s. §.*
Paulus. et ibi Bart. ff. de Admin. tutor. Farinac.
cons.59. nu.20. lib.1. et cons.228. nu.3. et seq. lib.
3. Vermigliol. cons.315. nu.6. et cons.312. nu.1. et
24 *seq.* vbi etiam obseruant, quod statim concessa
huiusmodi licentia siue in scriptis, siue voce tan-
tùm, aut nutu, vel clausis oculis, expirat pro-
missio fideiussoris, ità vt tali licentia postea re-
uocari non possit in ipsius rei, & fideiussoris præ-
iudicium. Vnde ad tollenda huiusmodi dubia,
25 datur cautela, vt promissioni de non discen-
dendo de domo sine licentia, adijciatur obliga-
tio de se præsentando in casu licentiæ, vel tem-
pore licentiæ requiratur nouus fideiussor pro di-
cto casu. *Gabr. cons. 170. lib. 2. Farinac. d. cons.*
228. n.14.
26 Obserua tamen, quod si reus discesserit cum
licentia etiam limitata ad certum tempus, non
poterit condemnari, si non redeat elapso tempo-
re, nisi prius monitus, & interpellatus fuerit ad
redeundum. *iuxta glos. communiter receptam in*
cap. quoniam frequenter. §. porrò, uer. canoni-
bus, Vt lit. non contest. et d. etiam Farinac. d. cons.
228. nu.4. ubi citat Gabr. cons.173. lib.2.
27 Obserua 2. quod si quis promiserit, reum ex
vno loco non discessurum sub certa pœna, eua-
nesceret similiter promissio, si Iudex eum in
alium locum conijecerit, indèque reus discesse-
rit.

rit. *Gram. cons.66. nu.64. quem refert, & sequitur Farinac. d. cons.228. nu. 15. lib.3. & d. q.34. nu.92. Vermigliol. cons.311. num.2. & seq.* vbi,
28 quod fideiussor liberatur, quando reus carceratus in carcere publico tuto, ac securo, ad quem fideiussor in obligatione se restrinxit, de mandato Iudicis positus fuit in alium carcerem minus tutum, & inde aufugit, quamuis contrarium sentiat *Baiard. ad Clar. q.46. num. 68. & seq.*
29 Amplia 2. principalem conclusionem, vt etiam procedat, si reus commiserit nouum delictum siue capitale, siue non capitale, etiamsi nondum fuerit accusatus, vel inquisitus: quia tunc etiam fideiussor eximitur ab obligatione reum præsentandi, præsertim si huiusmodi delictum esset notorium. *Thob. Non. d. cons.103. nu.3. Farinac. d. q.34. num.54. & seq. & cons.59. num. 31. & seq. lib.1. Vermigliol. cons.308. num. 16. & 17.*
30 5. Fideiussor excusatur, quando reus à Curia captus fuit pro eadem causa; quia non refert, qualiter quid fiat, dummodò fiat. *l. cum seruus.*
31 *ff. de Verbor. obligat.* vnde liberatur debitor, si solutio facta fuerit ipso inuito. *l. soluendo. ff. de negot. gest. l. solutionem. ff. de solut.* quod
32 procedit, etiamsi reus è carceribus deinde aufugerit, quia fideiussor non tenetur eum amplius repræsentare, licèt promiserit repræsentare toties
33 quoties &c. *Bald. in l. qui crimen. num.21. C. qui accus. non poss. Thob. Non. cons.103. num.8. Card. Mantic. de Tacit. lib.16. tit.20. nu.9. Vermigliol. cons.311. nu.6. latè Afflict. decis. 130. & ibi Vrsill. per tot.* ratio est, tum quia, cum Curia ceperit à se ipsa reum, videtur recessisse à fideiussoria cautione: tum etiam quia per fugam nouum dicitur commissum delictum, ex quo repræsentandi iterum difficultas oritur facto curiæ, vel custodis, quod fideiussori nocere non debet. *Caball. resol. crimin. cas.47. num.1. & seq. Vermigliol. cons.315. nu.4. Franc. Marc. decis.797.*
34 *nu.4. par.1.* vbi addit, quod si reus captus fuit ex alia causa, licèt in tali casu fideiussor non liberetur, tamen si protestaretur coram iudice, quod haberet illum pro præsentato, ad aliud non tenetur, si ille postea aufugerit. *Boss. in d. tit. de Carcerat. fideiuss. nu.39. Honded. cons.121. n.33. & 34. lib.1. Herculan. d. cap.23. nu.19. Farinac. d. q.34. nu.45. & seq. latè Peguer. decis.47. per*
35 *tot.* vbi dicit; quod obligatus ad aliquem repræsentandum etiam cum clausula toties quoties &c. non tenetur nisi semel, ad tollendam infinitatem. *vt colligitur ex text. in l. qui bis. ff. de Verbor. obligat. & in l. qui bona. §. vlt. ff. de dam. infect. quicquid in contrarium senserint Rolan. cons.58. nu.4. lib.1. Franc. Marc. decis.797. nu. 5. Boer. decis.131. n.19. & seq. & alij apud Mantic. de Tacit. lib.16. tit.20. n.8. & seq.*
36 6. Liberatur fideiussor, quando fuit lata sententia: nam vsque ad sententiam, & non vltra durat fideiussio de iudicio sisti; videtur enim data huiusmodi fideiussio respectu litis, vel iudicij; & ideò cum per sententiam sit finita lis, & iudicium, cessat etiam fideiussio. *l. grecè. §. & post litem. vbi glos. in ver. exercitationis. ff. de fideiuss. glos. in l. si quis reum. in ver. non exhibuerit, vbi etiam Bart. nu.2. ff. de Custod. reor. Bald. in l. qui crimen. nu.11. & seq. C. Qui accusar. non poss. Luc. de Penn. in l. si quis decurio. col.4. vers. Amplius fideiussor &c. C. de Decurion. lib.10. Thob. Non. cons.103. num.4. Franc. Marc. decis.797. nu.6. par.1. Farinac. cons.57. nu.23. & d. q.34. nu.123.* vbi dicit, quod pro-
37 missio fideiussoris de iudicio sisti, respicit instantiam, & sic ea perempta finitur, secus esset, si constaret, quod talis fideiussio data fuerit pro
38 securitate Curiæ: quia tunc duraret etiam post sententiam, sicut fideiussio de soluendo iudicatum. *Honded. d. cons.111. num.37. lib.1.* vbi
39 dicit, quod sequuta sententia condemnatoria, fideiussor tenetur eo casu reum præsentare. *Farinac. d. q.34. num.103. & seq. Franc. Marc. decis.357. nu.3. & 4. par.1. Card. Mantic. d. lib.16. tit.20. n.10. Boss. in tit. de Carcerat. fideius. nu-*
40 *34.* vbi dicit, quod si quis fideiuberet post condemnationem, & non videtur fideiubere de præsentando, sed de soluendo; & ideò per casum superuenientem in personam condemnati fideiussor in tali casu non eximitur. *Thesaur. decis.202. nu.4. & alij communiter.*
41 Obserua tamen, quod si reus definitiuè fuerit absolutus à prætenso delicto, pro quo fuit fideiussum, fideiussor statim liberatur, cum in tali casu finita sit causa, pro qua sistendus erat reus. *Cremens. sing.11. Thob. Non. cons.103. nu.4. & alij apud Honded. d. cons.111. n.35. & seq. Mantic. de Tacit. d. lib.16. tit.20. nu.10.*
42 Obserua 2. quod perempta instantia resoluitur etiam fideiussio de iudicatum soluendo. *l. 2. vbi Bart. ff. Iudicat. solu.* nisi instantia esset pe-
43 rempta per desertionem appellationis, quia tunc fideiussio duraret. *Thesaur. d. decis. 202. nu. 12.*
44 An verò lata prima sententia in fauorem debitoris, liberetur fideiussor de iudicatum soluendo? affirmat *Gabr. de fideiussor. concl.4. num.10.* contrarium tamen sensit *Vinc. de Franch. decis.*
45 *320. nu.7.* vbi dicit, quod fideiussor teneatur, quando Iudex appellationis postea reum condemnauit; nisi proprio nomine expressus esset Iudex, & ad eum proprio nomine habita fuerit consideratio in satisdando; tunc enim si sententiam tulerit in fauorem eius, pro quo fideiussor accessit, mutato iudice per appellationem expirat fideiussio; quia fideiussor in tali casu videtur satisdedisse de soluendo, si & quatenus ità à d. Iudice fuerit iudicatum; & ideò eius consensus non est ad alium casum extendendus; secus esset si dictus Iudex condemnauit reum, pro quo satisdatum est, & deinde per viam appellationis causa ad alium Iudicem deuenerit: quia tunc duraret fideiussio: censetur enim idem iudicium, cum discutiendum sit tantùm eo casu, an sit benè, vel malè iudicatum. *Bellemer. dec.353. Vinc. de Franch. decis.320. Thesaur. loco cit. num.14. et seq.*
46 7. Excusatur; fideiussor, qui certo tempore aliquem repræsentare promisit, si per iudicem monitus, seu citatus non fuerit ad repræsentandum: promissio enim illa de præsentando videtur habere hanc conditionem, scilicet si & quando fideiussor iussus fuerit præsentare, quia tunc incipit currere tempus, & non ante, cum censeatur huiusmodi tempus collatum in volun-

tatem

tatem Iudicis . *Boss. d. tit. de Carcerat. fideiuss.*
nu.61. Roman. cons.137. nu.1. vers. praterea &c.
Rolan. cons.58. nu.14. lib.1. Vrsill. ad Afflict. de is.
234. num.1. Card. Mantic. d. lib.16. tit.20. num.
11. & 13. Osasc. decis.49. num.2. nisi fideiussor
47 promiserit reum repræsentare etiam irrequisi-
tus, quia tunc nulla requirererur monitio. *vt d.*
Farinac. d. qu.34. numer. 125. & seq. & numer.
134.
48 8. Fideiussor datus in vno loco, non tenetur
repræsentare in alio, quia promissio illa intelligi-
tur in loco ipsius Iudicis, & non alibi, cum vir-
tus obligationis fideiussoriæ sit stricti iuris . *l.*
blanditus . C. de fideius. latè Rolan. cons.58. nu.
15. & seq. lib.1. vbi etiam dicit, quod ille, qui
49 promisit, dare fideiussorem, intelligitur pro-
misisse dare in Cinitate, in qua promisit, &
de hominibus illius Ciuitatis. *Boer. decis.99. nu.*
50 4. vbi dicit, quod si Titius vendiderit in Ciuita-
te Bononiæ domum Caio, & inter eos actum fue-
rit, vt venditor teneatur pretium conuertere in
emptionem prædiorum, non potest venditor cõ-
pelli ad emenda prędia in alieno territorio, quàm
Bononiensi. *Farinac. d. q.34. nu.161. latè Vermi-*
gliol. cons.323. nu.2. & seq. & cons.312. nu.12. &
51 *seq.* vbi dicit, quod fideiussio non patitur ali-
quam extensionem de loco ad locum, neque de
52 re ad rem, & in dubio semper est eapienda in-
53 terpretatio, ne fideiussores teneatur . *ex trad.*
per Caball. resol. crim. cas.59. num.4. Gabr. cons.
181. nu.27. lib.1. & cons.173. n.23. lib.2. Giurb.
cons.35. nu.29. Rot. deci.70. nu.3. par.1. Recent.
Farinac. d. q.34. nu.182. Thesaur. decis.202. nu.
54 13. vbi, quod fideiussio præstita in causa ciuili,
non extenditur ad causam criminalem.
55 An verò cautio data coram Iudice inquirente
de maleficio, duret, si ipsemet Iudex desistat
ab inquisitione, & procedat per accusationem?
affirmat . *Gabr. tit. de fideiuss. conclus.4. nu-*
mer.13.
56 9. Liberatur fideiussor finito officio illius Iu-
dicis, coram quo fuit fideiussum, ità vt ab alio
Iudice successore cogi non possit ad repræsentan-
dum. *l. non à Iudice. §.1. ff. de Iudic. l. cum apud.*
ff. iudicat. solu. l. fin. de Pœn. Roman. cons.210. n.
1. Rolan. cons.58. nu.11. & seq. lib.1. vbi, quod
57 fideiussio coram vno Iudice præstita, vel pro-
pter vnam causam, non trahitur coram alio, vel
propter aliam causam, etiamsi firmata fuerit iura-
mento, quia iuramentum perpetuat quidem actio-
58 nem contra principalem promittentem, non
autem contra fideiussorem. *Gabr. lib.3. tit. de fi-*
deiuss. conclus.4. nu.9. Farinac. d. q.34. num.172.
Thesaur. dec.202. num.13. Vermigliol. cons.312.
num.11.
59 Hoc tamen procedit in fideiussione data co-
ram Iudico delegato, vel etiam coram Ordina-
rio, dummodò in fideiussione fuerit expressum
nomen Iudicis. *vt in simili diximus supra nu.45.*
secus si fideiussio recepta fuerit non coram dele-
gato, sed coram Ordinario sub nomine dignita-
tis: tunc enim fideiussio per mutationem Iudicis
non expirat . *Roman. d. cons.210. nu.2.* vbi di-
60 cit, quod si in satisdatione est adiectum tam no-
men proprium, quàm officij, tunc debet in iudi-
cio inspici, quod nomen præcedat. *Rol. d. cons.*
58. num.13. Gabr. d. tit. de fideiuss. conclus.4.
num.8. Bellemer. decis.353. Farinac. d. q.34. nu.
61 *175. & seq.* vbi obseruat, quod vt fideiussio di-
catur concepta coram Iudice sub nomine digni-
tatis, non sufficit, pœnam esse stipulatam, & ap-
plicatam Cameræ Principis, sed debet stipulari
de mandato ipsius Principis.
62 10. Excusatur fideiussor, quando fideiussit pro
reo, qui fuerat iniustè, seu indebitè captus, & si-
ne sui culpa, tum quia cessat in tali casu fisci in-
teresse cum reus sit in statu absolutionis. *Ant.*
var. lib.3. res.29. & alij apud Vermigliol. cons.
308. n.5. & seq. Boss. de Carcerat. fideiuss. nu.48.
63 tum etiam quia contractus factus ad vtilitatem
carcerantis cum iniustè carcerato non valet: car-
cer enim inducit iustum metum, & ideò promis-
sio facta in carcere nullius est momenti, licèt va-
leat in commodum, & vtilitatem carcerati. *l. qui*
in carcerem, vbi Bart. & alij. ff. de eo quod met.
64 *caus.* vnde si non valet contractus principalis,
nec etiam valet contractus accessorius. *Afflict.*
65 *decis.149. per tot.* vbi etiam dicit, quod si fide-
iussor sine fraude soluit, repeteret eo casu solu-
tum à principali, qui per talem fideiussoriam cau-
tionẽ fuit liberatus, etiãsi ipso inuito facta fuerit
talis solutio. *latè Vrsill. ibid. Capel. Tholos. dec.39.*
66 11. Excusatur fideiussor, si omnem diligentiam
adhibuerit, vt principalem præsentaret, nec po-
tuit id efficere. *l. si vehenda. §. idem iuris. ff. Ad*
l. Rhod. de iact. Feder. de Sen. cons.122. Dec. in l.
fin. §. Labeo. n.9. & seq. ff. si cer. pet. & alij apud
Cephal. cons.164. num.25. & seq. lib.2. vbi dicit,
hanc esse communem, & in practica seruari, eti-
amsi promissioni accesserit iuramentum. Mantic. de
Tacit. lib.16. tit.20. n.16. latè Afflict. decis.295.
67 *et ibidem Vrsill.* vbi dicit, quod quando quis
promisit factum, & sine culpa sua implere non
potuit, excusatur à pœna, licèt contrarium sen-
tiat *Farinac. cons.59. nu.40.* vbi dicit, quod fide-
iussor tenetur non obstante quacunque diligentia
adhibita; sed prima sententia æquior est, & ideò
ab ea non est recedendum.
68 12. Liberatur fideiussor, vbi fiscus accepit pos-
sessionem bonorum confiscatorum ipsius rei,
quem fideiussor repræsentare promiserat, quia
tunc confusa est actio, nec possunt fideiussori ce-
di actiones contra principalem, & ipse soluens
repeteret ab eodem fisco. *l. in fraudem. §. si prin-*
cipalis, et ibi glos. ff. de Iur. fisc. l. hæres à debito-
re. §. quod si stipulator, et l. Vranius. ff. de fideiuss.
Boss. in tit. de Carcerat. fideiuss. nu.43. Honded.
cons.111. num.40. Farinac. d. qu.34. n.18. quod
procedit, etiamsi bona ad fiscum delata, non sint
soluendo. *secundùm Cuma. quem refert Card.*
Mantic. d. lib.16. tit.20. num.27. vbi tamen sub-
dit, quod fideiussor in tali casu non liberatur in
totum, licèt possit opponere exceptionem ex-
cussionis.
69 13. Fideiussor excusatur, quando contra reum
noua non superuenerunt indicia, præsertim si
70 reus esset de iure absoluendus: nam relaxatus
sub cautione de se repræsentando, causa cogni-
ta, censetur dimissus tanquam innocens, vel sal-
tem censetur absolutus ab obseruatione iudicij,
& consequenter non est iterum in carceres co-
nijciendus, nisi superuenientibus alijs indicijs.
iuxta communem praxim. Boss. in tit. de senten.
nu.60. et 61. et in tit. de plurib. violen. num.114.

& seq. Crauett. conf. 321. nu. 4. vers. non omitta &c. vbi etiam dicit, quod absolutus in Iudicio inquisitionis, non potest amplius molestari per viam aecusationis: quia sæpius de eodem delicto regulatiter quæri non debet. *Thob. Non. cons. 103. nu. 5. latè Farinac. cons. 59. num. 1. & seq. & n. 35. cum seq. & in Pract. crim. q. 37. nu. 29. cum seq. & nu. 194. & seq.* vbi subdit, quod licèt indi-
72 cia sint iudiei arbitraria, tamen Iudex non potest noua induecere, & formare ex proptia ceruice, sed ea debent esse iuri consotmia, & à Doctoribus approbata.

73 Limita, si aliqua iusta causa concuttat, vt si Iudex in promptu habeat noua inditia, & testes, sed dubitat, nè reus aufugiat, vel eosdem testes subornet: tunc enim cogi potest fideiussor ad reum repræsentandum nondum nouis inditijs in actis deductis; immò, si ità expediat, potest iudex, etiam non citato fideiussore, ipsum teum in carcetem conijcere. *vt post Clar. q. 46. vers. pariter etiam &c. obseruat Farinac. cons. 59. nu. 29. & q. 4. nu. 25. vers. limita præcedentem ampliationem &c. & qu. 33. nu. 68.* subdens, quod Iudex, qui sine causa id fecerit, non solum parti ad damna, & interesse tenetut, sed etiam punitur.

74 14. Liberatur fideiussot, quando datur alius fideiussor pet viam renouationis, seu loco primi. *Menoch. præsumpt. 134. nu. 14. et seq. lib. 3. Surd. cons. 298. nu. 2. et 44. lib. 2. Gabr. cons. 170. nu. 1. et seq.* non tamen censeretur liberatus per simplicem dationem altetius fideiussoris. *Vermigliol. cons. 315. n. 6. vers. nullus autem etc. Card. Mantic. de Tacit. d. lib. 16. tit. 20. n. 20.*

75 Quæres, an possit fideiussor ad effugiendam condemnationem pœnæ, suspicere defensionem rei, qui aufugit, & probare illius innocentiam, eiusque exceptionibus vti? Resp. quod aut agitur de crimine, pro quo imponenda est pœna corporalis, & tunc id non permittitur; aut imponenda esset pœna pecuniaria, & tunc potest fideiussor suscipere defensionem rei, quia in tali casu non tequiritur rei præsentia, & ideò pet procutorem admittitur. *l. si eum. ff. si quis eaution. l. sancimus. vers. sed siquidem post statutum etc. C. de fideiuss. Gandin. de malefic. in tit. de mult. quastion. etc. n. 33. in fin. Caball. resol. crimin. cas. 190. in fin. Farinac. d. q. 34. num. 26. et seq. et cons. 228. nu. 26. et seq.*

76 Notandum est autem, quod in stipulationibus iudicialibus, seu Prætorijs sempet attenditur, quæ sit pœna delicti, nam si pœna sit corporalis, tota pena pecuniaria in promissione, seu fideiussione contenta, in casu fugæ exigi potest, quia nulla est pecuniaria quantumuis magna, quæ æquet pœnam corporalem etiam minimam; si verò pœna delicti sit pecuniaria, non excedens v.g. centum aureos, tunc nihil vltra eam neque contra reum, neque contra fideiussorem exigi potest, etiamsi promissio, seu fideiussio maiorem contineat pœnam; ratio est, quia in huiusmodi stipulationibus, quæ iussu Iudicis, seu Prætoris fiunt, non attenditur, quid sit conuentum, sed quanti verè intersit: in his enim seruatur æquitas, quæ non permittit, vt quicquam vltra interesse exigatur. *l. 2. in fin. vbi Bart. ff. si quis in ius uocat. non ierit etc.* vbi si non interest actoris, Prætor pœnam remittit. *Farinac. d. cons. 228. n. 26. et seq. Osasc. dec. 70. n. 7. et seq. Vermigl. cons. 315. n. 10. Caball. resol. crimin. cas. 190. n. 9. Card. Mantic. de Tacit. lib. 16. tit. 20. nu. 17. et 18.* vbi etiam di-
77 cit, quod si fideiussor statim reum non præsentauerit, sed paulo post, seu intra modicum tempus, non tenetut ad pœnam, quia si nihil intersit, mora purgari potest. *per tex. in l. et si post tres. ff. si quis eaution. Rot. dec. 371. n. 3. p. 1. in nouiss. prout refert Farinac. d. cons. 228. nu. 32.* vbi, quod
78 pœna conuentionalis non exigitut nisi ad metam interesse. *quicquid dicat Ancbar. cons. 148. Osasc. ubi supra. nu. 12. Menoch. de Arb. Iud. cas. 260. nu. 27. et seq. et alij.*

79 Notandum 2. quod in criminalibus non admittitur reus ad dandum fideiussorem extra locum iudicij; sed in loco iudicij eum præstare debet, qui sit ciuis, vel forensis ibidem bona possidens, vel saltem in Pouincia, dummodò locus sit sub iurisdictone eiusdem Iudicis, ità vt non reddatur difficilis exactio. *l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. Qui satisd. cog. Alex. cons. 57. n. 6. lib. 3. Farinac. cons. 165. nu. 30. 35. 61. et 83. cum seq.* vbi etiam
80 dicit, quod si fideiussor non est idoneus, tenetur Notarius in subsidium, excusso tamen prius principali. *uide Gabr. lib. 3. tit. de fideiussor. conclus. 1. nu. 64. Thesaur. decis. 40. nu. 3.* vbi, quod
81 discussio fieri non debet, quando bona sunt in loco remoto, seu extra territorium.

81 Obserua tamen, quod Notarius, qui recepit fideiussorem minus idoneum, non tenetur, quando principalis est diues. *Farinac. d. cons. 165. nu. 23.*

83 Obserua 2. quod fideiussor præstari quidem debet in loco iudicij, quando agitur de repræsentando; secus quando præstatur in executionem sententiæ diffinitiuæ: hoc enim casu sufficit, vt præstetur extra locum iudicij, saltem sub eodem Præside, quia agitur tunc de soluendo pœnam. *Farinac. d. cons. 165. nu. 35.*

84 Obserua 3. quod quando agitur de satisdatione necessaria, sufficit etiam extra locum iudicij satisdare. *Arct. cons. 87. n. 2. quem refert, et sequitur Farinac. d. consil. 165. nu. 60.* vbi, quod satis-
85 datio necessaria censetur, quæ à carcerato pro sua liberatione exigitur.

86 Notandum 3. quod saluus conductus concessus alicui ad effectum eundi, vel veniendi ad aliquem locum, intelligitur datus etiam pro redeundo ex dicto loco, quia non dicitur securè venire qui securè non potest recedere. *Farinac. in Pract. crim. q. 29. num. 53. et cons. 131. num. 3. et seq.* vbi dicit, quod concesso saluo conductu censetur etiam concessa licentia, seu facultas securè transeundi per territorium interiacens.

87 An verò saluus conductus seruandus sit, quando is, qui eum obtinuit, captus fuit extra iurisdictionem concedentis? Resp. negatiuè, nisi fortè superior, saluum conductum habere vires extra suam iurisdictionem, dixisset, quia tunc seruari debet, etiamsi dari non debuisset, nè quis sub fide publica decipiatur. *uide Farinac. d. qu. 29. per tot.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Sententia, & condemnatio facta in vno territorio non facit fidem in alio territorio diuerso: limitatur nu. 5. & 14.*
2 *Ficta confessio resultans ex contumacia, et banno, praiudicat solum in eo loco, et iudicio, vbi ipsum bannum exequi praetenditur, et vbi contumacia contracta est, non autem alibi.*
3 *An sententia Iudicis loci delicti faciat indicium contra condemnatum, et n. 3. 4. et 5.*
6 *An sententia condemnatoria in vno territorio lata, exequi possit per Iudicem alterius territorij, si requisitus fuerit ab eo Iudice, qui sententiam tulit, et nu. 7. et seq.*
7 *Quid si delictum esset merè Ecclesiasticum.*
8 *Et quid si Iudex requisitus, esset Superior.*
9 *An Iudex requisitus possit procedere ad executionem sententia, non examinando iustitiam.*
10 *Quid si sententia contra reum lata fuerit, non de iure communi, sed de iure municipali illius loci.*
11 *Contumax quando condemnari possit, et n. 12.*
13 *Sententia si non potest in totum sustineri, pro parte etiam corruit.*
Quando vnus Iudex possit exequi sententiam alterius, & nu. seq.
Bannitus ab vno loco, censetur bannitus ab omnibus alijs locis Sedi Apostolica subiectis.

CAP. VIII.

An, & quando sententia condemnatoria lata per Iudicem vnius territorij executioni demandari possit per Iudicem alterius territorij.

1 VT hæc quæstio faciliùs intelligatur, aliquæ præmittendæ sunt conclusiones.

Prima conclusio est, quando territoria sunt diuersa, separata, & distincta, sententia condemnatoria lata contra delinquentem in loco commissi delicti in contumaciam, non est in loco originis, vel domicilij ipsius delinquentis exequenda ex sola instantia partis offensæ, siue territoria sint sub diuersis Principibus, siue sint sub vno, & eodem Principe, sub diuerso tamen Præside Prouinciæ; ratio est, quia talis sententia, & condemnatio facta in vno territorio non facit fidem in alio territorio diuerso, nec probat contra condemnatum, quod commiserit delictum. ità *Bart. in l. à Diuo Pio. §. sententiam Roma. n. 1. ff. de re iud. Boss. in tit. de for. cōpet. nu. 86. vers. sed an Iudex domicilij possit exequi &c. Clar. in Pract. crimin. §. fin. q. 54. vers. sed pone &c. & latius qu. 96. vers. item quare nunquid Iudex vnius territorij etc.* vbi ex hoc infert, quod officialis in Ducatu Mediolani non potest exequi sententiam latam per officiales in Regno Neapolis, quia licèt ambo illa territoria sint sub eodem Rege Hispaniarum, tamen habentur tamquam dominia separata. *Farinac. q. 11. limit. 10. n. 61.* vbi
2 etiam dicit, quod ficta confessio resultans ex contumacia, & banno, præiudicat solùm in eo loco, & iudicio, vbi ipsum bannum exequi prætenditur, & vbi contumacia contracta est, non autem alibi. *Caball. resol. crimin. cas. 161. nu. 1. et seq.*
3 Obserua tamen, quod talis sententia loci delicti facit indicium contra condemnatum, ità vt
4 etiam aliter non constito de delicto possit contra eum procedi per Iudicem originis, vel domici-
5 lij, licèt non sufficiat ad torturam. *Clar. d. q. 54. vers. sed pone etc. Farinac. d. q. 11. sub nu. 75.*
6 Secunda conclusio. sententia condemnatoria in vno territorio lata, exequi potest per Iudicem alterius territorij diuersi, & separati, ad petitionem, & litteras illius Iudicis, qui sententiam tulit. *Boss. d. tit. de for. comp. num. 86. Alex. in d. l. à Diuo Pio. §. sententiam Roma. nu. 5. Farinac. d. q. 11. limit. 10. nu. 61. Caball. d. cas. 161. n. 8. et 9. Clar. in Pract. crim. q. 96. vers. item quaero etc. vbi de communi.*
7 Notandum tamen est, quod talis sententia non solet exequi per Iudicem alterius territorij, nisi prius cognouerit, quod ritè, & retè lata fuerit à Iudice competente, legitimis præcedentibus inditijs, & secundùm iustitiam; & ideò videndus est processus, vt cognosci possit de validitate, & iustitia condemnationis, nisi delictum esset merè ecclesiasticum, de quo Iudex sæcularis non potest cognoscere, quale est crimen hæresis. *Bald. in auth. Clericus quoque. n. 11. C. de Episc. & Cleric. Clar. d. quaest. 54. in fin. Abb. in cap. 1. de off. ordin. Cagnol. in l. cum quadam puella. num. 33. vers. quinto colligitur. ff. de Iurisd. omn. Iud. Card. Seraphin. dec. 723. nu. 13. Guid.*
8 *Pap. dec. 574. sub nu. 1.* vbi subdit quod si Iudex requisitus, esset superior, potest etiam sententiam reuocare. *Couar. lib. 1. var. cap. 1. nu. 10. vers. sed etsi index ordinarius &c. Boss. in d. tit. de for. compet. num. 87. Farinac. d. qu. 11. nu. 61. ad fin. vers. limita rursus praecedentem sublimitationem &c. Vermigliol. cons. 415. num. 1. et seq.*
9 potest tamen Iudex requisitus, si vult, procedere ad executionem sententiæ, non examinando iustitiam, nisi fortè sciret, illam esse iniustam; & ità exequendo nullum grauamen partibus affert: nulla enim lege cautum est, ex qua cogi possit ad cognoscendum de iustitia sententiæ Iudicis requirentis: quinimmò Doctores, qui asserunt, executorem posse examinare nullitates, & iustitiã talis sententię arbitrio executoris eam cognitionem remittunt. *arg. textus in d. l. à Diuo Pio. §. sententiam Roma. ibi. si hoc visum fuerit. ff. de re Iud. vide Boss. loco sup. cit.*
10 Notandum 2. quod in tali casu requiritur, vt sententia lata fuerit de iure communi Romanorum: non enim sufficeret, quod talis condemnatio facta fuerit de iure municipali tantùm illius loci, quia Iudex exequendo suam, non alterius iurisdictionem sequi debet, & sui tantùm, non alterius territorij statuta attendere. *Bald. in l. vn. in fin. C. de Confess. Alex. in d. §. sententiam Roma, sub nu. 6. Boss. tit. de senten. sub nu. 115.* nisi in loco Iudicis exequentis vigeret idem statutum, in quo fundata est sententia Iudicis, qui eam protulit, quia tunc executio facienda esset, prout si iure commmuni Romanorum attento sententia lata fuisset. *vt d. Boss. loco cit. Caball. d. cas. 161. nu. 12. et seq.*
11 Notandum 3. quod contumax de iure condemnari non potest, nisi præcedant plenæ proba-

tiones de delicto, *ut latè probat Farinac. d. q. 11. nu. 16.* subdens, quod in Vrbe, & in statu Ecclesiastico ad id sufficiunt legitima inditia ad inquirendum, non quidem ea, quæ regulariter satis essent ad assumendas informationes de delicto,
12 sed debent esse valdè propinqua, & immediata, grauia, & vrgentia arbitrio Iudicis. *vide Menoch. lib. 1. præsumpt. 88. n. 1. & seq.*
13 Notandum 4. quod cum de iure sententia reputetur indiuidua, ideò si in totum substineri, pro parte etiam corruit. *l. si non fortem. §. si centum, & ibi Bart. & alij. ff. de Condict. indeb. Capic. dec. 51. num. 1. & seq. Rot. dec. 205. par. 2. Diuers. Vermigliol. consil. 415. nu. 6.*
14 Notandum 5. quod in statu Ecclesiastico semper, & indistinctè vnus Iudex potest exequi sententias capitales alterius, siue simus in vna, vel diuersis Ciuitatibus, ac Prouincijs, & sic siue simus sub eodem, vel diuerso Præside, quia sufficit, loca esse subiecta Sedi Apostolicæ, iuxta Constitutiones Iulij II. Leonis X. Clementis VII. Pij IV. & Pij V. contra homicidas, Bannitos, Contumaces, & alios facinorosos editas,
15 quibus cauetur, vt Banniti ab vno loco, censeantur etiam banniti ab omnibus alijs locis mediatè, vel immediatè subiectis S. R. E. ibidemque capi, carcerari, & plecti debeant. *vt post Vulpell. consil. 59. nu. 16. lib. 1. Cartar. in tract. de Execut. senten. cap. 1. n. 237. & seq. obseruat Farinac. d. q. 11. nu. 61. uers. sublimita hanc decimam &c. Caball. d. cas. 161. num. 3. quibus adde Boss. in tit. de for. compet. sub nu. 86.* vbi dicit, quod si duo Iudices essent sub eodem Præside, tunc vnus potest exequi sententiam alterius absque aliqua requisitione.

SVMMARIVM.

1 *Quando delegatus Papæ, vel Principis delinquens puniatur ab Ordinario loci, & quando à delegante, & nu. 2.*
3 *Quando à sententia delegati appelletur ad delegantem.*

CAP. IX.

An delegatus Papæ, vel Principis delinquens puniri possit ab Ordinario loci, in quo deliquit.

1 RESP. affirmatiuè, si delinquat extra terminos causæ delegatæ, præsertim si iam finita fuerit delegatio: quia licet in procedendo sit maior Ordinario. *l. etsi Prætor, ubi Bart. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. cap. studuisti, de offic. legat.* tamen si delinquat, Ordinario subijcitur, & ab eo punitur, quia tunc non conuenitur vt delegatus, sed vt priuatus. *Auth. ut Iudi. sine quoq. suffrag. &c. §. uolumus, ubi etiam Bart. & ità sensit etiam Bald. in auth. qua in Prouincia. n. 10. Cod. ubi de crim. ag. opor. Capel. Tholos. dec. 423. & ibidem Aufrer. in addit.* vbi dicit, quod Præses Prouinciæ permittere non debet, vt delegati à Principe aliter vtantur sua potestate, quàm in suis litteris contineatur: & si formam earum excedant, potest eis resistere. *latè Decian. in tract. crimin. lib. 4. cap. 17. nu. 26. uers. undecimò extende. tom. 1.* subdens, quod si delegatus circa ipsam causam delegatam delinqueret, vt si pecunia fuisset corruptus, vel per fraudem, & sordes pronunciasset, tunc non posset puniri ab Ordinario; sed à delegante, quia circa materiam, & concernentia dictam causam delegatus maior est quocunque Ordinario, & in omnibus est subditus quoad illam causam deleganti, & ab eo ad delegantem appellatur. *Barbat. in addit. ad Bald. loco cit. in apostil. in uer. ultimò, sub litt. A. Caball. resol. crim. cas. 53. per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Qua pœna puniatur aleatorum receptator, & n. 2. 3. 4. & 7.*
3 *Collusores inter se percutientes occasione ludi, an possint se accusare.*
4 *Frequentia ludi iudicatur non ex uno actu ludendi continuato una die sola, sed ex diuersis temporibus.*
5 *Actio ciuilis an denegatur aleatorum receptatori.*
6 *Quando res subtracta in pauperum usus erogari debeat.*

CAP. X.

Qua pœna puniatur aleatorum receptator.

1 VARIJS quidem pœnis aleatorum receptator in iure punitur; nam si tenens ludum, verberetur, ex tali iniuria nulla actio oritur, nec punitur iniurians, aut damnum illi inferens, siue eo tempore è domo eius aliquid subtrahens. *l. 1. ff. de Alea lusu, & aleator.* & vltra pecuniariter arbitrio Iudicis punitur. *Bonifat. de Vitalin. in tit. de ludo azard. nu. 15.*
2 Obserua tamen, quod vt prædictæ pœnæ locum habeant, requiritur, vt publicè is locus aleatoribus pateat. 2. quod id non semel, sed pluries, & pluries obseruatum sit: nam si semel incidenter id euenisset, non posset quis dici aleatorum receptator: quemadmodum nec aleator dicitur is, qui semel tantùm luserit, sed ex frequentia, idemque dicendum est de mercatore, meretrice, & similibus. 3. quod retineat domi ludū lucri, & emolumenti causa, non autem causa recreationis. 4. vt damnū, seu furtum, & iniuria illata retinenti ludum in domo sua, prouenerit occasione ludi; secus si alia occasione. 5. quod damnum, & iniuria facta fuerit tempore ludi, & in illo loco: secus si alio tempore, vel in alio loco. 6. quod scienter domi suæ ludum retineat. 7. qod damnum fuerit illatum in re ipsius, qui domi ludum tetinet, secus si in re alterius;
3 vnde iniuria, seu furtum commissum etiam inter collusores punitur. *glos. & DD. in d. l. 1. ff. de Alea lus. & aleator. Farinac. in Pract. crim. qu. 109. nu. 151. & seq. Azo. in sum. C. de Relig. & sumpt. fun. &c. num. 28. Bonifac. de Vitalin. loco cit. nu. 7. 10. & 12. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2. cas. 399. num. 18. et seq. & cas. 400. nu. 16. cum seq.*
4 Notandum tamen est, quod non denegatur accu-

accusatio aleatorum receptatori, quando iniuria, vel damnum esset graue; quemadmodum etiam collusores se se percutientes occasione ludi possunt accusare, quando offensio est grauis. *vt d. Farinac. & alij DD. citati.*

Notandum 2. quod frequentia ludi non iudicatur ex vno actu ludendi continuato vna die sola, etiamsi varijs ludis, & cum varijs, & diuersis personis quis luserit: sed ex diuersis temporibus, ità vt constet, eum consueuisse in vno ludo vitam agere. *Bart. in l. inficiando. §. infans. n. 5. ff. de furt. Menoch. d. cas. 399. num. 21.*

5 Notandum 3. quod tali receptatori pœnalis, seu criminalis actio tantùm denegatur, non autem actio ciuilis. *vt d. l. 1. §. quod autem. ff. de Alea lus. & aleator. Menoch. d. cas. 399. num. 23.*

6 *Sylu. in ver. ludus. n. 9.* vbi dicit, quod subtrahens in conscientia rem subtractam retinere non potest; non tamen receptatori restituere tenetur, quia lex eum priuat in pœnam, & ideò in pauperum vsus res subtracta erogari debet. *arg. cap. cum tu, de Vsur.*

7 Notandum 4. quod is, qui grauiter offendit eum, qui domum, & aleas ad ludendum paratas habet, puniri quidem debet, vt supra, non tamen pœna ordinaria, seu arbitraria, quia tunc offendens pro excessu punitur. *Caccialup. in tract. de Ludo. nu. 70. quem refert, & sequitur Menoch. d. cas. 400. nu. 17. & sensit etiam Farinac. d. q. 109. nu. 168.*

SVMMARIVM.

1 *Notarius condemnatus in vno loco, an possit alibi officium notariatus exercere.*

2 *Qua pœna puniatur faciens instrumenta, si nunquam fuerit notarius, vel si fuerit officio priuatus.*

CAP. XI.

An Notarius condemnatus in vno loco, possit in alijs locis instrumenta conficere.

1 RESP. quod Notarius condemnatus in vno loco, si efficiatur infamis, vel amittat ea, quæ sunt iuris ciuilis, & sic statum, & bona, non potest in alijs locis instrumenta conficere, quia tunc desinit esse Notarius. *Bald. in l. quod ait Prætor, in addit. circa fin. ff. de His, qui not. infam. Afflict. dec. 6. nu. 4. Caball. resol. crim. cas. 66. nu. 1. & seq.* vnde Notarius ex adulterio deportatus, vel condemnatus ob crimen læsæ maiestatis, vel rebellionis, non potest in alia Prouincia notariatum exercere, quia in tali casu amittit omnia, quæ sunt iuris ciuilis. *l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de capit. dimin. l. quisquis. C. Ad l. Iul. maiest. l. 1. §. fin. ibi, deportatos. ff. de Bon. poss. con. tab.*

2 Notandum est etiam, quod faciens instrumenta tamquam Tabellio, cum non sit, nec anteà fuerit, punitur pœna mortis; si verò semel fuit, & postea priuatus, non punitur pœna mortis, sed alia mitiori Iudicis arbitrio, quia in tali casu iuuatur primordio veritatis. *Boss. in tit. de fals. nu. 131. Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 320. num. 9 latè Marsil. sing. 35.*

SVMMARIVM.

1 *Quando forenses in alieno territorio delinquentes, puniantur secundùm pœnas statutorum illius loci, & quando excusentur, & n. 5. & seq.*

2 *Delinquens efficitur de iurisdictione loci, ubi delinquit.*

3 *Delictum, quod de nouo inducitur per statutum, non trahitur ad actum perpetratum extra territorium.*

4 *Excommunicatio, vel alia censura, non ligat probabiliter ignorantes.*

5 *Pœna statutaria infligens pœnā mortis, an procedat contra forensē delinquentem in loco statuti.*

6 *Statutum prohibens, nè vendantur carnes, vel pisces infecti, ligat forensem etiam ignorantem tale statutum.*

7 *An statutum prohibens, nè extrahatur frumentum, comprehendat forensem ignorantem.*

8 *Merces aliunde delata in aliquem locum, possunt exportari extra illius territorium non obstante Edicto Curiæ.*

9 *Quid si forensis in genere sciat, adesse statutum prohibitiuum.*

10 *Et quid si forensis tantam moram traxerit in loco, vt verisimiliter prohibitionem sciuerit, vel scire debuerit, vel si actus communiter sit prohibitus in alijs locis.*

11 *An pœna temperanda sit in casu supina, vel crassa ignorantia, vel quando dubitatur de scientia, vel ignorantia.*

12 *Quando ex coniecturis, & præsumptionibus etiam violentis iudicatur in criminalibus, Iudex debet temperare sententiam, & minorare condemnationem.*

13 *Exteri transeuntes per aliena territoria, si arma deferant, excusantur à pœnis impositis per statuta locorum, & nu. 16.*

14 *Itinerantes, & nauigantes possunt arma impunè deferre secundùm ius commune, & nu. 16.*

15 *Retinens domi arma prohibita, de consuetudine non punitur.*

16 *Clericis transeuntibus per loca periculosa, licitum est arma deferre pro sui defensione.*

17 *Iudex originis, vel domicilij delinquentem in alieno territorio tenetur punire secundùm statuta loci delicti, si de eis notitia haberi potest, sin minus secundùm ius commune.*

18 *An, & quando statuta, quæ respiciunt litis decisionem porrigantur ad ea, quæ extra territorium committuntur.*

CAP. XII.

An forenses delinquentes in alieno territori, puniri possint secundùm pœnas statutorum eiusdem loci.

1 RESP. quod aut delinquunt in his, quæ sunt delicta de iure naturali, gentium, vel ciuili, & tunc puniuntur secundùm pœnas statutorum loci, vbi delinquunt, nec excusantur ignorantia dictorum statutorum, cum faciant actum

etiam cessantibus statutis prohibitum; ratio est,
2 quia ratione loci, in quo delictum committunt,
efficiuntur de illa iursdictione. *cap. vt animarum.*
§. statuto, vbi DD. de Constit. in 6. aut delinquunt
in his, quæ de iure communi non sunt delicta,
sed tantùm secundùm statuta loci commissi delicti,
& eo casu non puniuntur secundùm dicta
statuta, sed ab eorum pœna excusantur, nisi
tantam ibi traxerint moram, vt verisimiliter potuerint
scire. *Bart. communiter receptus in l.*
cunctos populos. n. 20. 45. & seq. C. de Sum. Trin.
latè Corn. cons. 532. num. 3. & seq. lib. 4. vbi di-
3 cit, quod statutum, per quod de nouo inducitur
delictum, non trahitur ad actum perpetratum
extra territorium. *Gandin. in tract. de malefic.*
tit. de Pœn. reor. nu. 16. & in tit. de reb. non portan.
contra deuet. nu. 7. Boss. in tit. de Pæn. num.
18. & seq. Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 85. vers.
secundus est casus &c. Vincen. de Franch. decis.
4 521. subdens, quod pœna spiritualis, qualis est
excommunicatio, non ligat probabiliter ignorantes
etiam in actu iure communi prohibito, &
damnato. *& itá senserunt alij apud Caball. resol.*
crimin. cas. 129. nu. 2. & 9. & 13. cum seq.
5 Ex quo infertur 1. quod statutum imponens
pœnam mortis pro primo furto contra ius commune,
comprehendit forensem, etiamsi ignorantiam
habeat dicti statuti, cum faciat actum
alioquin de iure communi prohibitum *secundùm*
Vinc. de Franch. d. decis. 521. Gandin. d. tit. de
Pæn. reor. & alios apud Caball. d. cas. 159. nu. 3.
& seq. quorum sententia mihi admodum dura videtur;
& ideò, vbi agitur de pœna mortis, arbitror
eam esse commutandam in aliam mitiorem.
ad not. per DD. in l. sanctio legum. ff. de Pæn.
6 Infertur 2. quod statutum prohibens, nè vendantur
carnes, vel pisces infecti, vel alia humano
generi nociua, ligat etiam forensem ignorantem
tale statutum, cum id ius naturale, & commune
prohibeat. *l. 1. §. cura carnis. ff. de offic. Praef.*
Vrb. & tradunt DD. apud Caball. d. cas. 129. nu.
13. & seq.
7 Infertur 3. quod statutum prohibens sub certa
pœna, nè extrahantur à territorio frumentum,
vinum, oleum, animalia, vel aliæ res, non comprehendit
forensem extrahentem, statutariȩ prohibitionis
ignarum, nisi scientia statuti probetur.
Gandin. d. tit. de Pæn. reor. sub num. 16. &
d. tit. de reb. non portan. contra deuet sub n. 7. vnde
data ignorantia huiusmodi prohibitionis non
amittuntur res, nec animalia, quibus res ipsæ extrahuntur.
Caball. loco cit. n. 5. & seq.
8 Obserua tamen, quod merces aliunde delatæ
in aliquem locum possunt exportari extra illius
territorium, licèt aliæ similes de illo territorio
exportari non possint propter bannum, vel edictum
Curiæ. *Caball. loco cit. nu. 23.*
9 Obserua 2. quod ad incurrendam pœnam statuti
satis est, vt forensis in genere sciat, adesse
statutum prohibitiuum, licet nesciat qualitatem
pœnæ à statuto impositæ. *Couar. in cap. alma*
mater. §. 10. nu. 8. & seq. quem refert et sequitur
Caball. d. cas. 126. nu. 9.
10 Obserua 3. quod si forensis tantam moram traxerit
in loco, vt verisimiliter prohibitionem sciuerit,
vel scire debuerit, vel actus communiter
est prohibitus in alijs locis, vt est extractio frumenti,
quæ per totam Italiam est prohibita, contraueniendo
tenetur ad pœnam statuti: tum quia
ignorantia crassa, & supina quoad obligandum,
scientiæ comparatur, tum etiam quia sciens contraueniendo
delinquit, & ratione delicti efficitur
de foro loci. *Bart. in d. l. cunctos populos, sub n.*
20. Gandin. locis cit. Boss. d. tit. de Pæn. num. 20.
Clar. q. 82. in septimo statuto circa blada. vers.
quaro nunquid talia statuta etc. et q. 85. vers. sed
quid si delictum etc.
11 Obserua 4. quod in casu supinæ, vel crassæ ignorantiæ,
& quando dubitatur de scientia, vel ignorantia,
pęna temperanda est. *ex not. per Bart. in*
d. l. cunctos populos. sub n. 20. Clar. d. q. 85. vers.
sed quid si delictum etc. vbi dicit, quod in tali casu
standum est Iudicis arbitrio, qui inspecta facti,
& personarum qualitate pro sua religione
decernet, an forensis plectendus sit pęna statuti,
vel in totum excusandus, vel saltem pęna ex aliqua
parte temperanda. *Caball. d. cas. 129. num.*
12 *17. et seq.* vbi etiam obseruat, quando ex coniecturis,
& præsumptionibus etiam violentis iudicatur
in criminalibus, Index debet temperare
sententiam, & minorare conpemnationem, quæ
alioquin imponeretnur. *ex trad. per DD. in l. 1.*
ff. si cert. pet vbi pracipuè Dec. in 2. lectur. nu. 60.
et seq. Cepoll. cons. crim. 27.
13 Obserua 5. quod exteri transeuntes per aliena
territoria, si arma deferant, excusantur à pęnis
impositis per statuta locorum contra deferentes
14 arma, quia itinerantes, & nauigantes possunt
arma impunè deferre secundùm ius commune.
vt constat ex l. 1. ff. Ad l. Iul. de vi publ. et obseruat.
Clar. q. 82. ad sextum statutum circa delatisnem
armorum. vers. item quaro nunquid etc. et
15 *vers. sequen.* vbi etiam dicit, quod retinens domi
arma prohibita, de consuetudine non punitur.
Decian. tract. crim. tom. 2. lib. 8. cap. 3. de
Probib. vsu armor. num. 34. uers. limitatur 2.
16 vbi addit, quod etiam clericis transeuntibus
per loca periculosa licitum est arma deferre pro
sui defensione. *Menoch. de arb. Iud. lib. 2. cas.*
394. n. 58. et seq. vbi dicit, quod viatores etiam
per Vrbes transeuntes, vel etiam in illas se conferentes
habitandi causa, vel dum ostium propriæ
domus exeunt peregrinationis gratia, arma
ferre possunt, libera, non autem ligata. *ut*
obseruat etiam Caball. d. cas. 129. numer. 20. et
seq.

Hoc tamen intelligendum est de ensibus: nam
pugiones, & archibusios, cum per totam Italiam
prohibiti sint, non liceret exteris per transitum
deferre absque priuilegio. *uide Caball. loco cit.*
nu. 22.
17 Obserua 6. quod Iudex originis, vel domicilij
tenetur punire delinquentem in alieno territorio,
non secundùm statuta loci originis, vel domicilij,
si simpliciter loquantur de delinquente,
sed secundùm statuta loci delicti, si de eis notitia
haberi potest; sin minus secundùm pęnas à iure
communi inflictas. *Bart. in d. l. cunctos populos,*
18 *sub nu. 48.* vbi dicit, quod statuta, quæ respiciunt
litis decisionem, non porriguntur ad ea,
quæ extra territorium commissa sunt, nisi expressè
disponant de eo, quod Ciuis facit etiam extra
territorium. *Bald. cons. 124. nu. 1. uers. item*
considera &c. libr. 5. latè Clar. in Pract. crim.
q. 85.

q. 85. *uers. tertius est casus &c. ubi de communi. Corn. consf. 232. nu. 3. uers. & hine est &c. lib. 4. et alij apud Caball. cas. 162. nu. 31. et seq.*

SVMMARIVM.

1 Committens delictum in loco exempto, an, et quando possit ab Episcopo puniri, et numer. 5. et 6.

2 *Exemptum esse, et nullius iurisdictionis esse, differunt.*

3 *Iudex laicus potest punire reum, qui in Ecclesia deliquit.*

4 *Subditi Episcopi, qui intra Religiosorum Monasteria delinquunt, possunt ab eodem Episcopo puniri.*

7 *Quando Regulares delinquentes extra Monasterium puniri possint ab Episcopo.*

8 *Quando Regularis dicatur degere extra monasterium, et quando non.*

CAP. XIII.

An is, qui commisit delictum in loco exempto possit ab Episcopo puniri.

1 Resp. quod aut locus huiusmodi est intra eiusdem Episcopi diœcesim, & tunc delinquens potest ab Episcopo puniri *cap. cum Episcopus, de offic. ordin. in 6. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 43. nu. 187. Ricc. in Prax. par. 4. res. 108. latè Rot. dec. 207. nu. 2. et seq. par. 2. Diuers.* vbi, quod exemptum esse, & nullius iurisdictionis esse, differunt; quia locus nullius iurisdictionis nec est in Diœcesi, nec de Diœcesi; locus verò exemptus, licet non sit de Diœcesi, adhuc tamen est in Diœcesi; & hoc discrimen constituit Concilium Tridentinum *sess. 21. de ref. cap. 8. et sess. 24. cap. 9.* vbi loca exempta per Episcopum, in cuius diœcesi sunt, vti Apostolicæ Sedis delegatum, præcipit visitari; quæ verò nullius iurisdictionis sunt, per viciniorem.

3 Eadem ratione iudex etiam sæcularis punire potest reum, qui in Ecclesia deliquit: quia licèt locus sit sacer, & exemptus à Iurisdictione Principis sæcularis, non tamen definit esse de territorio ipsius Principis, *Coccin. dec. 346. num. 8. Sperell. decis. 51. num. 28. Barbos. de offic. & potest. Episc. alleg. 102. nu. 75. par. 3. Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 38. nu. 18.*

4 Ex quo infertur, quod subditi Episcopi, qui intra monasteria Religiosorum delinquunt, possunt ab eodem Episcopo puniri: hæc enim monasteria exempta non sunt, nisi præcisè quantum ad Religiosorum personas. *itâ Corneio in 3. par. tract. 5. de Cens. in gen. disp. 6. dub. 2. Nald. in sum. ver. exemptio. num. 5. Hurtad. de Cens. in comm. diff. 8. nu. 33. Dian. res. mor. par. 5. tract. 9. de Excom. res. 66. diximus supra lib. 1. cap. 4. n. 26. & seq. quicquid in contrarium sentiat Marcell. Vulp. in Prax. for. Eccles. cap. 1. num. 32. & alij.*

5 Aut talis locus situs est in loco exempto, & tunc is, qui in eo loco delinquit, non potest ab Episcopo puniri. *Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 102. nu. 75.* nisi talis exemptus delin-

6 queret in diœcesi Episcopi, seu in loco non exempto, quia tunc posset ab Episcopo puniri. *cap. 1. §. fin. de Priuil. in 6. Bart. in l. beneficium. nu. 5. ff. de Constit. Princip. Rol. cons. 24. per tot. vol. 2. Couar. pract. quæst. cap. 11. num. 5. Capic. dec. 59. in fin. Card. Seraphin. decis. 1058. nu. 6. Ricc. in Prax. par. 4. resolut. 107.*

7 Notandum est etiam, quod licèt Regulares extra monasterium degentes, ab Ordinario, si delinquant, puniri possint, tamen si intra clausuram viuant, & extra eam delinquant, à suis Superioribus puniendi sunt, itâ vt non possit Episcopus huiusmodi Regulares delinquentes in suis carceribus detinere, sed statim remittendi sunt, etiamsi Superior nullam faciat instantiam. *vt constat ex Concilio Tridentino sess. 25. de Regular. cap. 14. & sess. 6. de ref. cap. 3. & resoluit Sac. Congregatio, teste Ciarlin. contr. 50. num. 2. et 10. lib. 1.* vbi, quod in tali casu potest Episcopus capere informationem super delicto huiusmodi Regularium, illamque transmittere, vel offerre eorum Superioribus cum præfinitione termini ad docendum de punitione.

8 Dicitur verò Regularis degere extra monasterium, qui moram trahit in aliquo loco, vbi non viget regularis obseruantia, etiamsi maneat in domo deputata ad erectionem monasterij. *iuxta decretum Sac. Congregationis, quod referunt Piasec. in Prax. Episc. par. 2. cap. 3. num. 42. Ciarlin. d. contr. 50. num. 6. et seq. Barbos. de offic. et pot. Episc. par. 3. allegat. 105. num. 16.* subdens *num. 17.* quod si Regularis maneat de licentia Superioris sub regulari obseruantia in aliquo membro, vel grancia sui monasterij pro Religionis seruitio, si delinquat non ab Ordinario, sed à suo Superiore puniri debet. *secundùm formam Concilij d. sess. 25. de Regular. cap. 14.* quia cum Superior illi licentiam dare possit. *vt ex eodem Concilio d. sess. 25. cap. 4.* & dicta loca sint membra, & dependentia à suis monasterijs, censentur eodem iure, & gaudent priuilegijs suorũ monasteriorum, *cap. recolentes §. cæterum, de Stat. Monach.* eadem ratione qui cum licentia Superioris ad tempus morantur extra monasterium ex causa prædicationis, vel confessionis, vel eleemosinæ quærendæ, non dicuntur degere extra monasterium; & ideò si interim delinquant, non puniuntur ab Ordinario. *vt post Roder. qq. can. et reg. tom. 2. qu. 2. art. 8. vers. animaduertendum etc. obseruat Ciarlin. d. controu. 50. ante nu. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos sollicitans pœnitentem in confessione, qualiter puniatur.*

2 *An in dubio præsumatur, Confessarium protulisse verba animo prouocandi ad libidinem.*

3 *An pœnitens teneatur denunciare Confessarium, qui ad alia peccata non venerea sollicitauit.*

4 *An pœnitens teneatur denunciare eum, qui dum sollicitauit, non erat Sacerdos.*

5 *An pœnitens teneatur denunciare Confessarium, qui iam se emendauit.*

6 *An pœnitens teneatur denunciare Confessarium, si eidem sollicitanti consensum præbuit.*

7 *An pœnitens teneatur denunciare Confessarium,*

qui cum eodem pœnitente inhoneſtos ſermones , ſiue tractatus habuit.

8 *An Confeſſarius à fœmina ſollicitatus, teneatur eam denunciare.*

9 *An Ordinarij locorum poſſint procedere contra Regulares ſollicitantes.*

10 *An crimen ſollicitationis probetur teſtibus ſingularibus.*

Fractio ſigilli confeſſionis qualiter probetur . ibidem.

11 *An Inquiſitores cogere debeant ſollicitantem ad abiurandum.*

12 *An pœnites abſolui poſſit à peccatis, antequam denunciet.*

C A P. XIV.

De Confeſſore ſollicitante mulieres ad turpia.

1 SAcerdos etiam regularis , cuiuſcunque ordinis ille ſit , ſollicitans ſiue verbis expreſſis, ſiue tacitis mulierem in confeſſione, ſuſpectus eſt de hæreſi, & ideò poteſt inquiri ab Inquiſitoribus contra hæreticam prauitatem, qui illum culpabilem repertum condigna pœna punire debent pro criminum qualitate, & circumſtantijs , videlicet ſuſpenſione ab executione ordinis, priuatione beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcumque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis actiuæ, & paſſiuæ, ſi regularis fuerit, exilij, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum abſque vlla ſpe gratiæ , alijſque pœnis etiam grauioribus vſque ad degradationem incluſiuè, ſi pro delicti enormitate tales pœnas meruerit. *ex conſtitutionibus Pij IV. incip. Cum ſicut, ſub die 16. Aprilis 1561. Gregorij XV. incip. Vniuerſi Dominici gregis. 30. Augusti 1622.* vbi prædictas pœnas extendit ad ſollicitantem etiam maſculos ad actus turpes . *vide Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. alleg. 40. nu. 1. & ſeq. Quaran. in ver. confeſſor. verſ. ampliatur &c. Cherubin. in compend. Bullar. ad conſtit. 31. Pij IV. ſchol. 1. & 2.* vbi quod eaſdem pœnas incurrit Confeſſor delinquens extra actum confeſſionis, ſi actus ſit proximus, ex identitate rationis . *Bonacin. in tract. de oner. & obligat. denuncian. &c. diſp. 6. pun. 3. nu. 6.* vbi dicit, quod pœnitens tenetur denunciare Confeſſarium ad inhoneſtos actus ſollicitantem, ſiue Confeſſarius tentauerit prouocare , ſeu allicere pœnitentem ad peccandum ſecum, ſiue cum tertia perſona: ſiue tentauerit in actu confeſſionis , ſiue ante, ſiue poſt immediatè, ſeu occaſione, vel prætextu confeſſionis, ſiue confeſſio, vel abſolutio ſecuta fuerit , ſiue non : immò etiam extra occaſionem confeſſionis, ſi Confeſſarius ſollicitauerit in confeſſionario, ſeu in loco, vbi confeſſiones audiuntur, ſeu electo ad confeſſiones audiendas . *vt conſtat ex d. conſtit. Greg. XV. ibi, qui perſonas, quecunque illæ ſint &c.*

2 Sed quæres, an in dubio præſumatur, confeſſarium protuliſſe verba tacita animo prouocandi ad libidinem , vt ſi pœnitentem laudauerit à venuſtate, pulchritudine, morum elegantia, & his ſimilibus? negant nonnulli DD. quorum ſententiam probabiliorem dicit *Bonacin. loco cit. d. pun. 3. nu. 5.* ſed alij contrarium ſentiunt, quia fortiſſima præſumptio deſumitur à communiter accidentibus : communiter autem accidit, vt fœminæ, & adoleſcentes his verbis alliciantur, prouocentur, & ſubuertantur. *ità Rodericus à Chuna in tract. de Confeſſar. ſollicit. q. 7. num. 15. & ſeq. Sanctarell. in tract. de Hæreſ. cap. 44. num. 9.* quæ quidem ſententia corroboratur *ex cap. perniciosum. 18. q. 2. & cap. Clericus. diſt. 81.* vbi ſola confabulatio cum fœmina in deteriorem partem accipi ſolet.

3 Quæres 2. an pœnitens teneatur vi prædictarum conſtitutionum denunciare Confeſſarium , qui ad alia peccata non venerea ſollicitauit, vel prouocare tentauit? Reſp. negatiuè, tum quia Summi Pontifices loquuntur de ſollicitantibus ad inhoneſta; nomine autē inhoneſtorum per antonomaſiam, & ex communi loquendi vſu intelliguntur peccata venerea: tum etiam quia in delictis non eſt facienda extenſio. *cap. in pœnis , de reg. iur. in 6. l. interpretatione. ff. de Pœn. Roder. à Chuna q. 8. n. 6. & ſeq. Sanctarell. cap. 46. nu. 1. & alij apud Bonacin. d. diſp. 6. pun. 3. nu. 7. verſ. limitatur tamen &c. & n. 13. quicquid in contrarium aſſerat Pen. in Direct. Inquiſ. 2. p. comm. 8. verſ. ille quoque &c.*

4 Quæres 3. an pœnitens teneatur denunciare laicum , vel clericum ſollicitantem , qui tunc temporis non erat ſacerdos, licèt finxerit, ſe eſſe talem? Reſp. negatiuè , quia prædictæ conſtitutiones loquuntur de ſacerdotibus ſollicitantibus. *vt poſt Sanctarell. cap. 46. nu. 9. docet Bonacin. d. pun. 3. nu. 8. Dian. reſol. mor. par. 1. tr. 4. reſol. 15.*

5 Quæres 4. an pœnitens teneatur denunciare Confeſſarium, qui iam ſe emendauit ? negat *Roder. à Chun. q. 3. num. 15. & ſeq.* quia obligatio edictorum præcipientium, aliquem denunciari, ceſſare videtur poſita emendatione delinquentis, ſicut ceſſante cauſa ceſſat effectus ; cauſa autem denunciandi hæc videtur eſſe , vt Confeſſarius emendetur, & non amplius ſacramento confeſſionis abutatur; vnde ſecundùm hanc ſententiam pœnitens ab hoc onere eximitur, ſi Confeſſarius poſt ſollicitationem ſtatim pœniteat, vel ſi elapſum iam ſit triennium , quo temporis ſpatio præſumitur emendatio, & multo magis ſi talis confeſſarius ob aliorum delationem iam conuictus, vel confeſſus abiurauit. *vide Seraph. de Freitas in addit. ad Roderic. à Chun. d. q. 3. num. 32. & ſeq. Maſcar. concluſ. 600. nu. 14. Farinac. in Prax. q. 13. nu. 16.*

Sed alij contrariam ſententiam rectiùs tenent, quia denunciatio, & inquiſitio contra huiuſmodi delinquentes iudicialiter fieri debet, nec ſolum instituta fuit ad emendationem delinquentis, ſed etiam in pœnam , vt tam ipſe, quàm cœteri metu pœnæ ab huiuſmodi crimine retrahantur; vnde nec tenetur pœnitens correctionem fraternam præmittere, ſed ſtatim denunciare debet. *Henriq. lib. 6. cap. 24. num. 10. Bonacin. d. diſput. 6. pun. 3. num. 9. & 15.* vbi ſubdit, quod pœnitens tenetur adhuc confeſſarium denunciare, etiamſi talis confeſſarius confeſſus , vel conuictus de prouocatione alterius pœnitentis, abiurauerit, quia talis confeſſarius non cenſetur ſufficienter punitus, cum grauiores pœnas pro pluribus delictis,

lictis, quàm pro vno rependere debeat. *ex trad. per Roias de Haret. 2. par. assert. 49. & seq. vide quæ scripsimus in tract. de Regim. Eccles. li. 6. cap. 6.*

6 Quæres 5. an pœnitens teneatur denunciare confessarium, quando eidem sollicitanti consensum præbuit, seu peccatum cum ipso perpetrauit: negat *Roderic. à Chuna qu. 19.* prædictæ enim constitutiones non videntur obligare in casu, quo imminet graue damnum, & incommodum vitæ, honoris, & famæ, præsertim quia nullus obligati potest ad detegendam suam turpitudinem. *cap. si quis aliquando, de Pœnit. dist. 1.*

Sed alij contrarium substinent, quorum opinio congruentioribus fulcitur rationibus: pœnitens enim non obligatur ad detegendam propriam turpitudinem, sed tantùm ad manifestandum confessarium, qui sollicitauit; vnde non tenetur, dicere, se consensum confessario sollicitanti præbuisse, vel cum ipso peccasse, sed hoc reticere potest; nec debent Inquisitores, aut Episcopi pœnitentes interrogare, an ipsi consenserint, & quatenus ità interrogentur, non tenentur respondere, immò possunt negare, se consensisse, addita tamen in mente aliqua restrictione, vt teneantur dicere; præterea pœnitens, qui volens, aut imprudens etiam patratum cum confessario manifestauit, non ob id puniendus est quia denunciatio, non præcipitur vt pœnitens puniatur, sed Confessarius, qui pœnitentem sollicitauit. *ità Sanctarell. in tract. de Hæres. cap. 44. n. 12. & alij apud Bonacin. d. pun. 3. nu. 10. & seq.* vbi obseruat, quod præcepta etiam humana aliquando obligant cum graui incommodo, dum ità postulat bonum communitatis, vel religionis vt in casu nostro. *Lezan. in Sum. qq. reg. to. 1. cap. 19. nu. 34.*

7 Quæres 6. an pœnitens teneatur denunciare confessarium, qui pœnitentem non sollicitauit, seu prouocauit ad turpia, sed cum eo inhonestos sermones habuit? Resp. affirmatiuè. *vt constat ex Constit. Greg. XV. ibi, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, siue tractatus habuerint, & obseruat etiam Bonacin. loco cit. d. pun. 3. num. 11. & 19.*

8 Quæres 7. an Confessarius à fœmina in confessione sollicitatus teneatur fœminam Sancto Inquisitionis Officio deferre? Resp. negatiuè, quia prædictæ Constitutiones editæ sunt ad comprimendam confessariorum audaciam, & de confessarijs sollicitantibus, non autem de fœminis sollicitantibus confessarios loquuntur; vnde nec pœnitens tenetur denunciare confessarium, quem ipse pœnitens sollicitauit, & ad peccatum aliquod venereum induxit. *Roderic. à Chun. q. 9. n. 3. & q. 11. num. 4. vbi etiam Seraphin. de Freitas nu. 24. Sanctarell. cap. 46. num. 2. & 4.* quod quidem procedit, quando fœmina turpem suum amorem confessario significauit animo ipsũ prouocandi, & confessarius occasionem inde arripuit turpem aliquem actum cum ea exercendi; secus si hoc aperiat confessario animo confitendi, seu se accusandi de prauo illo affectu, & confessarius occasionem inde assumat explendæ libidinis, hoc enim casu confessarius dicitur sollicitare pœnitentem, & ideò est denunciandus. *vt rectè sensit Bonacin. d. pun. 3. nu. 17.*

9 Quæres 8. an loci ordinarius possit procedere in huiusmodi crimine sollicitationis etiam contra Regulares, & exemptos? Resp. affirmatiuè. *ex Constit. Greg. XV. ibi, & præterea omnes hæreticæ prauitatis Inquisitores, & locorum ordinarios &c. vide Bonacin. d. pun. 3. numer. 23.*

10 Quæres 9. an delictum huiusmodi probetur testibus singularibus? Resp. affirmatiuè, concurrentibus tamen præsumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis; vnde plenè probatur per plures fœminas, quæ singulæ seorsim affirment, se à confessario fuisse in confessione sollicitatas; quemadmodum fractio sigilli confessionis per testes etiam singulares plenè probatur, & ità expressè decernitur *in d. Constitut. Greg. XV. ibi, dantes etiam facultatem &c. vide Suar. de Pœnit. disp. 33. sect. 8. num. 3. Henriq. lib. 6. c. 19. nu. 10. Roderic. à Chun. qu. 21. num. 10. Bonacin. d. pun. 3. num. 25. & 26.* vbi subdit, quod tale delictum minimè probatur testimonio duarum tantùm fœminarum.

11 Quæres 10. an Inquisitores cogere debeant cõfessarium sollicitantem ad abiurandum? Resp. affirmatiuè, quia confessarius sollicitans est suspectus de hæresi, vt supra diximus; suspectus autem de hæresi cogi debet ad abiurandum. *Sanctarell. cap. 44. num. 3. Roderic. à Chun. qu. 24. n. 12. Menoch. de Arbitr. cent. 4. casu 372. Bonacin. loco cit. num. 28.*

12 Quæres 11. an pœnitens absolui possit à peccatis, antequam denunciet? negat *Auila de Censur. par. 2. cap. 7. dub. 7.* Alij tamen asserunt, pœnitentem esse absoluendum, si firmiter promittat, se denunciaturum, & adsit causa, propter quam prudenti confessario videatur, denunciationem esse differendam, vt si necessitas communionis vrgeret, & persona sit timoratæ conscientiæ &c. *vide Zanard. in Director. Theol. par. 2. præcep. 2. cap. 11. in fin. Eman. Rodriq. in sum. tom. 2. cap. 34. num. 6. Peirin. in Priuil. Minim. tom. 1. constitut. 4. Greg. XV. §. 9. num. 24. Sanctarell. de tract. de Hæres. cap. 9. dub. vn. nu. 16. in fin.* vbi, quod sufficit propositum denunciandi, etiamsi denunciandus esset hæreticus. *Sanc. in select. disp. 11. num. 62. Portell. in addit. ad dubia regul. in ver. sollicitare fœminas nu. 24. Ortiz. in sum. cap. 24. num. 11. Dian. par. 1. resol. mor. tr. 4. resol. 27.*

SVMMARIVM.

1 *Fur puniri potest in eo tantùm loco, in quo rem furatus fuit, non autem alibi, etiamsi reperiatur cum re furtiua, & num. 2. et 5. limitatur num. 7. et 20.*

2 *Fur potest vbique capi, sed remittendus est ad locum furti, et num. 6. 8. et 12.*

3 *An res furtiua possit ab ipso fure intra Ecclesiam anferri per vim, vt Domino restituatur, et num. 6.*

4 *An fur in Ecclesia furtum committens gaudeat Ecclesiæ immunitate.*

5 *Et an possit carcerari, & puniri à Iudice Ecclesiastico. ibidem.*

6 *Quilibet Iudex contra furem procedere potest quoad*

quoad restitutionem rei furto ablatæ.

7 *Vagabundus vbique locorum potest tam criminaliter, quàm ciuiliter conueuiri.*

8 *An, & quaudo Iudex loci origiuis, uel domicilij teneatur remittere reum, seu delinquentem ad Iudicem loci delicti, & nu. 12.*

9 *Vagabuudus quis dicatur, & nu. seq.*

10 *Banuitus an, & quando dicatur vagabundus.*

11 *Debitor pecuniæ fugitiuus potest pro debito coram quocunque Iudice couueuiri.*

12 *Hæreticus vbique puniri potest.*

An fiat in tali crimiue remissio, ibidem, & num. 19.

Iudex originis, vel domicili- au possit punire subditum, qui extra territorium deliquit, ibidem nu. 12.

13 *Quid si reus à loco delicti fugerit in eum locum, à quo remissio fieri non potest, vel in eo domicilium, aut originem nou babet, & num. seq.*

14 *Et quid si deliquerit in vna Ciuitate ex confœderatis, & aufugerit in aliam confœderatam.*

15 *An iu casu, in quo remissio deliuquentis conceditur, stari debeat processui Iudicis remittentis.*

16 *An ex confessioue à Reo facta coram Iudice remittente, possit reus coudemnari.*

17 *Et an sufficiens sit ad torquendum.*

18 *Au Iudex requisitus possit reum remittere sine iussu Principis.*

19 *Quaudo iu crimine hæresis fiat remissio.*

20 *Fur, qui cum re furtiua reperitur in Vrbe, ibi puniri potest, & nu. seq.*

21 *Roma communis est patria, ibique puuiri possunt omnes etiamsi extra territorium Ecclesiæ deliquerint.*

22 *Curia Romaua non tenetur delinquentem remittere.*

23 *An fur, qui duo furta extra territorium commisit, & vnum in territorio, puniri possit pœna statuti infligentis pœnam mortis pro tertio furto, vel pro tribus furtis, & uu. 24. & seq.*

24 *Famosus fur dicitur, quia tria furta commisit.*

25 *An, & quando fur de iure puniri debeat pœna mortis.*

26 *Quid si reus de primo, ac secundo furto fuerit absolutus à Iudice.*

27 *Et quid si plura furta commissa fuerint una die, uel nocte iu uno loco, uel iu pluribus.*

28 *Item quid si fur confessus fuerit, se plura furta commisisse eodem in loco diuersis temporibus.*

29 *An possit Iudex primi, uel secundi furti procedere ad pœuam mortis contra furem.*

30 *An, & quando fur capi possit in alieno teritorio.*

31 *Baunitus existens extra territorium bannieutis, si per uim ductus sit iu territorium Iudicis, qui eum bauuiuit, au possit puniri.*

32 *In quo loco restitutio rei alieuæ fieri debeat.*

33 *Furti tenetur qui in uia aliquid inuenit: limitatur nu. 24. & seq.*

34 *Quid si inueniens rem acceperit animo restituendi Domino.*

Talis animus qualiter probetur, ibidem.

35 *Et quid si inuenerit res, quæ non fuerunt in bonis alicuius.*

36 *Item quid si accipiat rem, quæ pro derelicta habebatur.*

Quando res ceuseatur habita pro derelicta, ibidem.

37 *Quid si rem inuenerit in loco priuato.*

38 *Quando delictum dicatur notorium.*

39 *An actor possit post criminalem actionem intentare etiam ciuilem, & uu. seq.*

Et an possit simul utramque iuteutare, ibidem num. 39.

40 *Quando actio crimiualis dicatur praiudicialis ciuili.*

CAP. XV.

De Furtis.

1 QVæritur 1. an fur puniri possit in quocunque
loco, in quo apprehenditur cum re furtiua? Resp. non posse furem puniri vbicunque
inuentus fuerit cum re furtiua, sed tantùm in loco, in quo rem furatus est. *ità Iul.*
Clar. in Pract. crim. lib. 5. senten. §. fiu. qu. 38.
uers. tu scis quod furtum &c. Decian. tract. crim.
2 *lib. 4. cap. 17. nu. 15.* potest tamen vbique capi,
sed remittendus est ad locum furti. *Couar. lib. 2.*
uar. cap. 20. n. 15. uers. uigesimo octauo &c. & iu
3 *practic. cap. 11. uu. 9.* vbi etiam dicit, quod res
furtiua potest ab ipso fure etiam intra Ecclesiam
per vim auferri, vt Domino restituatur, nè Ecclesia
occupantem rem alienam tutari videatur.
Farinac. in Pract. crim. q. 7. n. 3. Ceuall. in spec.
pract. lib. 1. q. 318. & alij passim. ratio est, quia
sicut ex assidua rei furtiuę contrectatione non
nascitur noua actio furti, sed tantùm ex prima,
ità nec noua accusatio. *l. ei, qui, 9. ubi DD. ff.*
de furt. uide Ciarlin. lib. 1. cap. 19. nu. 34. & seq.
4 vbi subijcit, quod si fur in Ecclesia furtum commiserit,
non erit extrahendus ab Ecclesia, vt curiæ
sæculari tradatur, sed carcerandus erit, &
puniendus à Iudice Ecclesiastico, cuius iurisdictionem
ostendit.

5 Contrarium tamen tenuit *Bart. in l. si dominium. 48. num. 2. ff. de furt.* vbi dicit, quod si fur in aliquo loco res subtraxerit, & postea in alium locum transtulerit, potest in illo loco, ad quem talia furta transtulit, capi, & puniri, dummodò saltem per diem ibi steterit: & hanc quidem sententiam vti communem multi sequuti sunt tam veteres, quàm recentiores: eamque communiter in praxi seruari dicit *Boer. decis. 13. nu. 47. Capic. decis. 104. Boss. iu tit. de furt. nu. 18.* vbi dicit, quod potest puniri saltem crimine stellionatus tãquam celans rem alienam. *Viui. comm. opin. 420. nu. 6. & seq. Baiard. ad Clar. iu §. furtum. nu. 53. Peguer. decis. 28. Vrsell. conclus. 22. uu. 13. Caball. cas. 163. Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. qu. 7. sect. 1. uu. 720. & seq.* vbi dicit, quod etiamsi ex furto continuato noua actio non nascatur, vna tamen actio potest coram diuersis Iudicibus proponi, & sub diuersis Iudicibus agitari tam ciuiliter, quàm criminaliter.

Sed hæc ratio procederet, quando alioquin Iudex esset competens, qualis est Iudex loci delicti, originis, litis contestatæ, domicilij, vel

vbi

vbi reus conuersatur. *vt tradunt DD. in cap.*
vlt. de for. compet. Ceuall. commun. con. commun.
q.678. n.2. Decian. tract. crim. lib.4. c.17. per tot.
Gail pract. obseru. lib.2. obseru.36. n.12. & seq. Gā-
din. de Malefic. in rub. Quomod. de malefic. cogn.
per inquisit. nu.2. & seq. Boer. dec.370. nu.2. vnde
non quilibet Iudex in casu proposito esset com-
petens; & ideò non est recedendum à sententia,
quæ verior, & æquior est, & hodie magis com-
munis.

6 Quare in facti contingentia res furtiua poterit
à fure auferri, vt Domino restituatur, & ipse fur
è loco, vbi captus fuerit, eijci debet sub aliqua
pœna. *ut d. Clar. loco cit. uers. ns fin. Vermigliol.*
consf.271. vbi dicit, quod quilibet Iudex in tali
casu procedere potest quoad restitutionem re-
rum, vel æstimationis. *Farinac. d. q.7. num.7.*
uers. sed quid erit &c. vbi, quod si Iudex eius lo-
ci fuerit ue remissione talis delinquentis requisi-
tus, eam denegare non debet, de quo mox di-
cemus.

7 Limita præcedentem conclusionem, in vaga-
bundo: hic enim vbique locorum puniri potest
de delicto vbicunque commisso, quemadmodum
etiam potest vbicunque ciuiliter conueniri. *l. 1.*
ubi glos. & DD. C. Vbi de crim. agi opor. ūde illud,
vbi te inuenero, ibi te iudicabo. *Decian. tr. crim.*
lib.4. cap.3. n.4. to.1. Pegner. decis.3. n.10. Ludo-
uic. decis. Lucen.16. n.18. & seq. Couar. pract. qu.
c.11. nu.7. Duen. reg.378. nu.4. in fin. Farinac. d.
8 *q.7. num.13. & seq.* vbi etiam obseruat, quod de
consuetudine generali Iudex loci originis, seu
domicilij non tenetur remittere delinquentem
ad Iudicem loci delicti, quando imperia sunt di-
stincta, seu quod idem est, quando Iudex requi-
rens, & requisitus sunt sub diuersis Principibus,
præsertim si vnus alterum in Superiorem non re-
cognoscit, licèt possit remittere, si velit. *Couar.*
d. cap.11. n.10. vbi dicit, quod apud Italos con-
suetudine inductum est, vt remissio non fiat eti-
am in locis, quæ Imperatori subsunt. *Caball.*
resol. crim. cas.162. nu.10. vbi, quod non fit re-
missio, etiamsi Iudices sint sub vno tantùm Prin-
cipe, sub diuersis tamen Præsidibus diuersarum,
& separatarum Prouinciarum, secus si Iudices
sint sub eodem Principe, & eodem Præside Pro-
uinciæ, quia tunc semper ad locum, seu forum
delicti reus remitti debet. *Auth. Vt nulli Iudic.*
§. si uerò. Vinc. de Franch. decis.37. nu.1. Guid.
Pap. decis.502. nu.1. & seq. Cepoll. cons. crim.58.
num.23. Boss. in tit. de for. comp. num.70. Gram.
decis.26. nu.9. Caball. loco cit. num.11. Farinac.
ubi supra, & alij communiter.

9 Obserua tamen, quod vagabundus dicitur qui
per mundum vagatur, nec certum habet domi-
cilium, vbi habitet; ad hunc enim effectum non
consideratur domicilium orginis, quia eo non
attento adhuc dicitur vagabundus, dummodò
non habeat certum domicilium habitationis. *Pe-*
guer. decis.3. nu.9. latè Farinac. d. q.7. nu.15. vbi
10 etiam dicit, quod ex solo banno non efficitur
quis vagabundus; hoc tamen procedit, quando
domicilium sibi elegit in aliquo loco, nec per
orbem vagatur; secus si bannitus vagetur per
orbem modò hùc, modò illuc, pedes non figen-
do, & domicilium sibi non eligendo: tunc enim
vagabu reputatur. *ex trad. per Cepoll. d. conf.58.*
nu.25. uers. nec obstat &c. Clar. in Pract. crim. §.
fin. qu.39. uers. fui interrogatus &c. uide Couar.
pract. quast. d. cap. 11. num.10. uers. attamen est
animaduertendum etc. Carlenal. de Iudic. libr.1.
tit.1. disp.5. qu.1. num.46. et q.7. sect.5. nu.838.
11 vbi addit, quod debitor pecuniæ fugitiuus po-
test pro debito coram quocunque Iudice conue-
niri. *per tex. in l. ait Prator.10. §. si debitorem ff.*
Quæ in fraud. credit.
12 Obserua 2. quod si Iudices sint sub eodem
Principe, plures, vt fiat remissio, requiruntur
conditiones; quarum prima est, vt remissio pe-
tatur à Iudice loci delicti. 2. vt delicta sint gra-
uia, & criminaliter intentata: nam in leuibus
non fit remissio, sicut nec in grauibus ciuiliter
intentatis. 3. vt constet saltem summariè, deli-
ctum fuisse commissum in territorio Iudicis re-
quirentis: quod constare poterit ex ipsiusmet Iu-
dicis requirentis informatione, seu litteris re-
quisitorijs. 4. vt Iudex requirens sit in iurisdi-
ctione par, vel Superior Iudice requisito: quia
Curia maior non remittit ad inferiorem. 5. vt Iu-
dex requirens prouideat de expensis necessarijs
ad remissionem faciendam, alioquin Iudex re-
quisitus remittere non tenetur. 6. vt reus non sit
accusatus de hæresi, quia tunc vbique potest pu-
niri, quo casu regulariter non fit remissio: præ-
sumitur enim in eadem hæresi vbique animo pra-
uo perseuerare, & sic vbique delinquere. 7. vt
Iudex requisitus non præuenerit in cognitione
eiusdem delicti; potest enim Iudex domicilij, vel
originis punire subditum, qui extra territorium
deliquit, si in loco originis, vel domicilij repe-
riatur, non solum quando ad punitionem crimi-
nis agitur per accusationem, in quo omnes ferè
conueniunt, sed etiam quando agitur per inqui-
sitionem, seu ex officio. *Bart. in l. si cui. 7. §. cum*
sacrilegium. nu.6. ff. de Accusat. Panorm. in cap.
vlt. num.38. de for. comp. & hanc esse communem,
& in praxi receptam dicit Boss. in tit. de for. com-
pet. nu.182. Clar. §. fin. q.39. in princip. Guid.
Pap. decis.202. nu.1. & seq. vbi subdit, quod si
reus commiserit aliud crimen in territorio Iudi-
cis requisiti, non remmittitur, nisi postquam
fuerit de dicto crimine punitus.

Obserua 3. quod Iudex originis, vel domici-
lij procedere potest contra reum, non solum
quando reperitur in loco originis, vel domici-
lij, sed etiam si sit absens; adhuc enim poterit
Iudex origiois, vel domicilij illum citare, & si
contumax sit, condemnare: nam regula illa,
quod reus conueniri possit in loco originis, si ibi
inueniatur, procedit tantùm in causis ciuilibus,
non verò in delictis. *Clar. loco proximè cit. Ca-*
ball. resol. crimin. cas.114. nu.10. Couar. pract.
quaest. cap.11. num.6. & seq. Decian. tract. crim.
lib.4. cap.16. num.1. Ludouic. dec. Lucen.16. nu.
26. & seq. Thesaur. quaest. for. lib.4. q.55. sub-
dens, quod Iudex originis, vel domicilij potest
quidem procedere, quando Iudex delicti non
processit, nè delicta remaneant impunita; sed
quando Iudex delicti processit, tunc non erit
vlteriori inquisitioni locus, dummodò condigna
pœna reus punitus fuerit. *Cauall. commun. contr.*
commun. q.678. nu.11. Cancer. var. par.2. cap.2.
nu.70. & seq. vbi, quod nec præuentio habet lo-
cum, quando aliquis in loco domicilij, siue ori-
ginis

ginis non fuit condignè punitus, quia eo casu poterit puniri in loco delicti. *Caball. resol. crimin. cas. 162. num. 1. & seq.* vbi obseruat, quod non obstante sententia etiam capitali lata in contumaciam in loco delicti, Iudex originis, seu domicilij procedere potest contra delinquentem, & eum punire, quia contumax non potest opponere de pendentia litis, vel de præuentione alterius Iudicis, nisi contumaciam purgauerit, comparendo coram eodem Iudice, & condemnationem soluerit; tunc enim amplius molestari non posset, etiamsi in primo iudicio omissa fuerit aliqua qualitas, quæ aggrauaret delictum, cum de eodem delicto sæpius quæri non debeat; secus si condemnationem non soluerit, vel non soluerit competentem, seu delicto condignam: quia tunc posset delinquens iterum molestari, & puniri per Iudicem domicilij, vel originis vsque ad supplementum conuenientis, & debitæ pœnæ. *Farinac. in Pract. crim. q. 1. nu. 10. & q. 7. n. 19. & seq.*

Obserua 3. quod si quis fuerit in vno loco, puta delicti, in contumaciam bannitus, & condemnatus, non potest in alio loco absolui, quàm in eodem loco, vbi condemnatus reperitur. *ex constitutione Pij IV. edit. 12. Kal. Iunij* 1565. qua cauetur, quod rei in contumaciam condemnati, & banniti, non alibi ad suas defensiones faciendas admitti possint, quàm in loco vbi condemnationis sententia lata fuit, vel in Curia generali Prouinciæ, vbi delictum fuerit commissum, ità vt quæcunque absolutiones in contrarium obtentę, sine nullius roboris vel momenti. *Farinac. loco cit. Caball. cas. 165. num. 26. & seq.* vbi dicit, quod lata absolutoria in loco delicti, non potest Iudex originis, vel domicilij absolutum molestare, nisi fraus, & collusio interuenerit, quo casu absolutoria Iudicis vnius loci non pareret exceptionem rei iudicatæ in alio. *Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 7. sect. 1. num. 239. & seq.*

Obserua 4. quod Iudex originis, vel domicilij non semper tenetur inquirere de delictis extra territorium commissis, sed id eius arbitrio remittitur attentis circumstantijs locorum, personarum, & delictorum: posset enim inquirere contra ciuem improbum, & corruptis moribus perditum, qui adhuc paratus sit, & promptus ad alia perpetranda crimina; secus si modestè, ac sine aliorum offensione viuat, præsertim si extra territorium casu potius, aut prouocatus, quàm sponte, aut præmeditato animo deliquerit. *ex trad. per Bald. in l. 2. §. deinde ex his. ff. de orig. iur. Rolan. cons. 19. num. 23. & 24. uol. 2. Carleual. loco cit.*

13 Obserua 5. quod si reus à loco delicti fugerit in eum locum, à quo remissio fieri non potest, quia diuersi principatus sit, nec in eo domicilium, aut originem habeat, potest Iudex eius loci in delictis atrocibus petente offenso punire dictum delinquentem. *secundùm Couar. pract. quæst. cap. 11. numer. 10. uers. sed & si quis &c. Cancer. uar. resol. par. 2. cap. 2. numer. 71. post med. Thesaur. quæst. foren. lib. 4. q. 55. num. 6. uersus fin.*
Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 29. num. 12. vbi,
14 quod si quis delinquat in vna Ciuitate ex confæderatis, & aufugiat in aliam confæderatam, poterit ibi capi, & puniri, licèt illi non sit subditus nec ratione domicilij, nec ratione originis. *Ludouic. dec. Rotæ Lucen. 16. nu. 26. et seq.* contraria tamen sententia videtur verior; quia de iure non potest reus puniri in alio loco, quàm delicti, originis, vel domicilij; & ideò nec in Ciuitate confæderata puniri potest, si ad eam confugerit, alioquin iuris regulæ destruentur; tenetur tamen quilibet Iudex reum remittere ad locum delicti, siue sit Iudex originis, vel domicilij, siue alius, qui careat iurisdictione in delinquentem, concurrentibus predictis requisitis. *et ità sensit Farinac. d. qu. 7. num. 6. & 30. cum seq. Vinc. de Franch. dec. 37. num. 1. et seq. et decis. 88. num. 5.*

15 Obserua 6. quod in casu, in quo remissio delinquentis conceditur, stari non debet processui Iudicis remittentis, vtpote à non competente Iudice fabricato, sed nouus debet fabricari per Iudicem, qui requisiuit. *Guid. Pap. dec. 202. nu.*
16 *6. et decis. 419. nu. 1.* vbi etiam dicit, quod ex confessione à Reo facta coram Iudice remittente, non potest reus condemnari, cum talis confessio tanquam facta coram Iudice non competente, nulla sit. *Farinac. d. 7. nu. 43.*

17 An verò talis confessio sufficiens sit ad torquendum? affirmat *Farinac. loco proximè cit.* quod tamen intelligendum est, si talis confessio spontè facta fuerit; secus si vi, vel metu tormentorum. *ut d. Clar. d. §. fin. q. 21. uers. hanc tamen etc. et q. 36. uers. ultimò quæro etc.*

18 Obserua 7. quod vbi remissio petitur à Iudice, qui sit sub eodem Principe, potest Iudex requisitus à se ipso, Principe etiam inconsulto, remissionem concedere; secus si remissio petatur à Iudice diuersi Principatus: tunc enim non potest Iudex remittere, nisi Principe ità iubente. *ut obseruat Farinac. d. q. 7. nu. 32.*

19 Obserua 8. quod etiam in crimine hæresis aliquando fit remissio, si hæc petatur à Iudice illius loci, in quo hæreticus per actum exteriorem huiusmodi crimen contraxit, seu commisit. *ut d. Couar. d. cap. 11. nu. 12.* secus quando hæreticus ità palam, aut publicè, vtrobique deliquit, quia tunc remissio non est facienda. *ut subdit Couar. ibidem.*

20 Limita 2. principalem conclusionem, vt non procedat, si fur cum re furtiua reperiatur in Vrbe Roma, quia eo casu ibi puniri potest: Roma
21 enim communis est patria, & ideò in ea omnes, vbicunque, & quomodocunque deliquerint, puniuntur, etiamsi delicta extra territorium Ecclesiæ commissa fuerint; cum hac tamen distinctione, quod delinquentes intra territorium Ecclesiæ, pœna etiam ordinaria plectuntur: delinquentes verò extra Ecclesiæ territorium, pęna tantùm extraordinaria arbitrio Iudicis puniri possunt. *l. Roma. ff. Ad municip. Couar. pract. quæst. d. cap. 11. num. 9. uers. undecimo etc.* vbi
22 etiam dicit, quod Curia Romana non tenetur delinquentem remittere. *Boer. decis. 29. num. 7.* vbi refert, sic de facto fuisse Regi Angliæ petenti remissionem denegatam, & eos, qui consenserunt in capiendo, & extrahendo quemdam Lombardum de curia Romana tempore Benedicti Papæ VI. capitis pęna fuisse damnatos. *Boss. in tit. de for. compet. nu. 75. Clar. d. §. fin. q. 38. uers. Scias*

etiam

etiam etc. Thesaur. quaest. for. lib. 4. q. 55. num. 7. latè Farinac. d. q. 7. nu. 12.

23 Quaeritur 2. aliquis commisit duo furta extra territorium, & vnum in territorio, in quo statutum viget, vt fur pro tertio furto poena mortis plectatur, an illa duo sua furta commissa extra territorium, computanda sit in dicto numero? Resp. quod diligenter inspicienda sunt verba statuti: nam si statutum dicit, *puniatur fur poena mortis pro tribus furtis*, & tunc fur non potest dicta poena puniri, quia non dicitur commisisse tria furta, cum duo fuerint extra territorium commissa; aut statutum dicit. *puniatur fur poena mortis pro tertio furto*, & hoc casu, cum statutum puniat tertium furtum, & vltimum commissum in territorio sit proculdubio tertium, fur dicta poena statutaria puniri debet, constito tamen, quod alia duo extra territorium commiserit, & quod illa grauia fuerint, non autem leuia. *vt rectè distinguit Clar. in Paact. crim. §. furtum vers. sed quaero &c.* vbi dicit, quod textus *in cap. 1. §. si quis quinque solidos, de Pac. tenen.* disponens, vt pro furto quinque solidorum quis suspendatur, de consuetudine non seruatur. *& vers. sed pone, stat statutum &c.* vbi etiam obseruat, quod si statutum diceret, quod famosus, vel publicus fur certa mortis poena puniatur, vtique illa furta extra territorium commissa aggrauarent, itá vt pro tertio commisso in territorio esset puniendus dicta poena statutaria: quia ex interpretatione facta à consuetudine ille dici-

24 tur famosus fur, qui tria furta commisit; neque in hoc fie vlla distinctio, an consuetudo furandi sit in vno territorio tantùm, vel in pluribus, siue an priora furta fuerint dignè punita, vel non. *vide Bald. cons. 348. vol. 5. Couar. var. resol. lib.*

25 *2. cap. 9. num. 7.* vbi dicit, quod quamuis fur de iure puniri non debeat poena mortis, famoso latrone excepto, qui scilicet grassatoris crimen exerceet, vel qui furari consueuerit. *l. capitalium. §. famosos. ff. de Poen.* tamen non ex hoc Iudici vetitum est, ob criminis qualitatem ex eo quod ratione loci, temporis, aut quantitatis furtum sit extraordinarium, & maximè graue, poenam augere, & ad exemplum furem istum vltimo supplicio afficere. *iuxta textum in §. item lex Iulia peculatus. inst. de public. iudic. l. aut pacta, iuncto §. nonnunquam. ff. de Poen. Aret. in §. ex maleficiis. nu. 5. & seq. Inst. de Action. Gandin. in tit. de furib. & latron. nu. 2. & seq. Alciat. in cap. cum non ab homine. nu. 35. & seq. de Iudic.*

26 Obserua tamen, quod si quis fuerit inquisitus de tribus furtis, & de primo, ac secundo fuerit absolutus à Iudice, illa duo prima non debent computari, vt aggrauent vltimum. *Baiard. ad Clar. d. §. furtum. num. 63.*

27 Obserua 2. quod si plura furta vna die, vel nocte commissa fuerint in vno loco, vel in pluribus, censetur vnum furtum, *secundùm Boer. dec. 219. Menoch. de Arb. Iud. cas. 295. num. 10.* vbi, quod furta censentur tria, si diuersis, interpolatisque temporibus commissa fuerint. *Baiard. loco cit.*

28 *nu. 66. & seq.* vbi dicit, quod si fur confessus fuerit, se plura furta commisisse eodem in loco diuersis temporibus, confessio huiusmodi debet interpretari pro fure in mitiorem partem, scilicet quod commiserit diuersis temporibus continuatis; & ideò erit vnum furtum tantùm, & non plura: nisi dixerit, cum temporis interuallo. *ex trad. per Bald. in auth. sed nouo iure. n. 6. vers. item quid si confitetur, Cod. de Seru. fug.*

29 Obserua 3. quod Iudex tertij furti poterit quidem furem punire poena mortis, si alia duo prius extra territorium cōmiserit. *vt supra diximus*, nō autem Iudex primi, vel secundi furti, etiamsi alia alibi idem fur commiserit, quia furta sequētia nō aggrauant praecedentia sed praecedētia aggrauant sequentia, praesertim si de alibi commissis poena soluta fuisset. *Bald. cons. 348. vol. 5. Bertag. cōs. 39. n. 21. vol. 1. Gomes. in tit. de delict. c. 5. n. 9. Baiard. in d. §. furtum n. 50 & seq.* vbi etiā obseruat, quod si reus confiteatur alia duo furta alibi commissa, Iudex loci, vbi tertium furtum commissum est, debet mittere litteras requisitorias ad alia loca, vbi priora delicta commissa fuerunt, ad effectum vt ea verificentur, alioquin deuenire non posset ad condemnationem.

30 Quaeritur 2. an fur, qui in delicti territorio arripuit fugam, & insequtus à familia, siue à satellitibus, in alienum territorium confugit, possit ibi capi? Resp. negatiuè, & si captus fuerit, debet à Iudice statim dimitti, seu relaxari. *Bald. in cap. cum olim nu. 5. de dol. & contum. Corn. cons. 59. nu. 9. & seq. lib. 2. Boss. qui de communi testatur, in tit. de captur. nu. 34. Boer. decis. 29. nu. 8.* vbi dicit, quod in alieno territorio captura non conceditur, & si fiat, datur repetitio. *Rolan. cons. 60. num. 9. et seq. lib. 2.* vbi dicit, quod Ban-

31 nitus existens extra territorium bannientis, si per vim ductus sit in territorium Iudicis, qui eum banniuit, non debet puniri, sed pristinae libertati est relaxandus. *Clar. in tract. crim. §. fin. qu. 96. uers. sed quid si bannitus etc.* vbi declarat, hoc procedere, quando itá per vim capitur, & ducitur à priuatis; secus si captus fuerit de mandato Iudicis illius territorij, & ab eodem Iudice remissus fuerit ad Iudicem bannientem, quia tunc poterit puniri. *Farinac. qui hanc communem, et magis receptam dicit, in pract. crim. d. q. 7. nu. 40. et 41.*

32 Quaeritur 3. in quo loco restitutio rei alienae fieri debeat? Resp. quod si obligatio restitutionis insurgat ex contractu, vel quasi contractu celebrato in aliquo certo loco, restitutio in eodem loco, in quo res accepta fuit, fieri debet, nisi aliter in contractu caueatur: & quidem expensis debitoris, si in ipsius vtilitatem contractus celebratus fuit, sin minus expensis creditoris. *Bonacin. de restit. disp. 1. q. 5. pun. vn. num. 10. et alij apud Mancin. in pract. visit. infirm. pract. 6. de restit. dub. 24. vers. Dico tertio etc.* vbi etiam dicit, quod si quis alteri in via pecuniam, equum &c. mutuaret, intelligeretur, implicitè initum pactum, vt in propria mutuantis domo fiat restitutio.

Resp. 2. quod si obligatio restituendi nascatur ex re bona fide accepta, restitutio facienda est expensis ipsius Domini in loco, vbi cognoscitur esse aliena. *Rebell. p. 1. lib. 2. q. 17. sect. 2. num. 4. Filiuc. tract. 32. c. 4. quaes. 8. nu. 111. Reginald. lib. 10. nu. 194. vers. quartum est etc. et alij apud Mancin. d. dub. 24. vers. Dico secundò etc. Bonacin. loco cit. nu. 10.*

Resp.

Resp. 3. quod si obligatio restituendi uascatur ex iniusta acceptione, res est restituenda in loco, in quo verus Dominus domicilium habet, expensis debitoris. *Bonacin. d. disp. 1. q. 5. pun. vn. num. 10. Mancin. loco cit. d. pract. 6. dub. 24. uers. Dico 2. &c.*

33 Quæritur 4. an inueniens aliquid in via furti teneatur? Resp. affirmatiuè, siue sciat Dominum rei, siue ignoret. *l. falsus creditor. §. qui alienum. ff. de furt.*

34 Hæc tamen conclusio limitatur 1. quando inueniens rem acceperit animo restituendi Domino, quandocunque apparuerit; de tali autem animo constabit, si inueniens ità palam declarauit, & protestatus fuit, vel libellum, seu bannimentum publicari curauit, *d. §. qui alienum. vers. proinde videamus, & ibi Bart. nu. 4. & seq. Boss. in tit. de furt. num. 50. ad fin. Menoch. lib. 5. præsumpt. 30. nu. 9. & seq.*

35 Limitatur 2. in inueniente res, quæ non fuerunt in bonis alicuius, prout sunt lapilli, gemmæ, & cætera, quæ inueniuntur in littore maris: hæc enim fiunt primi occupantis. *§. item lapilli, vbi DD. commun. Inst. de rer. diuis. Bald. in l. 1. nu. 2. vers. tertiò quæritur. ff. eod. tit. Menoch. d. præsumpt. 30. nu. 2. & 3.*

36 Limitatur 3. in accipiente rem, quæ pro derelicta habebatur. *d. l. falsus creditor. §. qui alienum vers. quod si Dominus &c. vbi Bart. nu. 2. & seq. Syln. in verb. inuentum. n. 3.* vbi dicit, quod res censetur habita pro derelicta, si Dominus tacet, non perquirens per se, vel per alios. *Menoch. loco cit. nu. 15.* vbi dicit, quod in tali casu inuentor ita rem sibi acquirit, vt alteri, eam restiturre non teneatur.

37 Obserua tamen, quod si quis rem inuenerit in loco priuato, furtum adhuc committeret, quia in tali casu nou præsumitur derelicta, sed esse illius, in cuius loco inuenta fuit. *Bald. in d. l. 1. num. 2. uers. tertiò quæritur. ff. de diuis. rer. & qual. Farinac. in Pract. crim. q. 167. n. 69.*

38 Quæritur 5. an delictum commissum in via publica, & coram multitudine personarum, dicatur notorium? Resp. negatiuè. *Card. Seraph. decis. 376. nu. 1. & 2. par. 1. Farinac. cons. 205. n. 33. et seq.* vbi, quod delictum uon dicitur notorium, nisi patratum fuerit coram maiori parte populi. *ad text. in cap. de manifesta. 2. q. 1.*

Addit *Farinac. loco cit. nu. 34.* quod delictum non censetur notorium, uisi prius fuerit super eo cognitum, & per Iudicem declaratum reo citato. *uide Mascard. de Probat. conclus. 1101. nu. 10. et seq.*

39 Quæritur 6. an Dominus rei possit post criminalem actionem intentare actionem ciuilem contra furem pro restitutione rei furto ablatæ? Resp. quod potest vtramque actionem, ciuilem scilicet & criminalem intentare, non tamen simul, sed succesiuè, ità vt vua terminata, aliam intentare possit. *l. 2. §. hoc edicto. ff. de ui bonor. rapt. l. interdum 4. ff. de Publ. iud. l. un. C. Quan. ciuil. act. crim. præiud. l. damus licentiam 23. ff. Ad l. Corn. de fals. l. 1. C. ad l. Flau. de plagiar. Bart. in d. l. interdum, et ibid. Alberic. nu. 2. et 3. Ang. nu. 1. Clar. §. fin. q. 2. Farinac. q. 100. nu. 157. et seq.* quod procedit, siue reus fuerit absolutus, siue condemnatus, quia in tali casu causa criminalis non dicitur præiudicialis ciuili, ità vt sententia in criminali pariat rem iudicatam, quæ obstet ciuili. *ut latè probat Carleual. de Iudic. tom. 2. lib. 1. tit. 2. disp. 6. nu. 1. 2. 3. et 44.* vt enim
40 causa criminalis dicatur præiudicialis ciuili, tria requiruntur, videlicet vt actio criminalis sit exclusiua iuris agentis ciuiliter, ità vt criminali finita amplius procedi non possit in ciuili, vt si quis agat ex testamento, vel instrumento donationis, contra verò Aduersarius accuset actorem de falsitate testamenti, vel instrumenti donationis. 2. quod vtraque actio, criminalis videlicet, & ciuilis coram eodem Iudice proponatur. 3. quod causa criminalis principaliter intentetur: nam si actore petente hæreditatem ex testamento, vel rem donatam ex instrumento donationis, reus opponeret per modum exceptionis falsitatem instrumenti, eo casu non suspenditur causa ciuilis, sed Iudex eodem tempore vtramque quęstionem sua sententia dirimit. *iuxta tex. in l. cum ciuili. 3. C. de ord. iud. Farinac. d. q. 100. num. 86. Carleual. loco cit. d. disp. 6. nu. 4. & seq.* vbi etiam obseruat, quod si è contra causa ciuilis esset præiudicialis criminali, Iudex supersedere debet in causa criminali, & ciuilem cognoscere etiam si hæc intentata fuerit post criminalem. *ex trad. per glos. in l. vlt. C. de ord. iud. Crauett. cons. 280. n. 2. vers. & adeò &c. Nat. cons. 138. nu. 3. 26. & 37. lib. 1. Farinac. d. q. 100. n. 61. & seq. Gratian. discept. for. cap. 394. n. 25. & seq.*

Actio verò criminalis furti non est talis, vt actionem ciuilem ex eodem furto prouenientem absorbeat, & silere faciat, & totum illius ius tollat, & excludat: quinimmò eam præseruat. *et tradunt DD. citati.*

SVMMARIVM.

1 *Animus deliberatus præsumitur ex frequentatione loci, vbi commissum fuit delictum, & quando id procedat.*

2 *Pœna contra duellantes inflicta quando incurrantur, & quando non.*

Quando dicatur aliquid fieri calore iracundiæ. ibidem.

3 *Quando cambium ratione loci sit illicitum.*

CAP. XVI.

Quando ex loco præsumatur animus deliberatus, & præmeditatus.

1 RESp. quod talis animus præsumitur ex frequentatione loci, vbi fuit commissum delictum, quia huiusmodi frequentatio ostendit animum paratum ad delinquendum. *Boss. de Homicid. nu. 63. Mascard. de Probat. conclus. 98. nu. 13. & seq.* quod intellige, quando nulla præcessit rixa, seu ira: vel si dubium est, an præcesserit, nec ne: tunc enim locus præsumptionem facit contra delinquentem, quod præmeditatè deliquerit; secus si rixa, vel ira præcesserit: eo enim casu locus coniecturam non facit præmeditati animi, immò præsumitur, quod tam acer fuerit dolor, & tam ardens ira, vt hunc impulerit

rit

rit ad ſumendam uindictam quouis in loco. *ut declarat Menoch. de Arb. Iud. caſ. 361. nu. 38. et 44. quem ſequitur Maſcard. loc. cit. n. 14.*

2 Idem dicendum in duello: nam ſi duo calore iracundiæ ſe ſe ad dimicandum in certo loco inuitent, & ad eundem locum incontinenti accedant, non incurrerent in excommunicationem, & alias pœnas contrà duellantes inflictas *in conſtit. 78. Greg. XIII. incip. Ad tollendum deteſtabilem duellorum vſum etc. et in conſtit. 2. Clementis VIII. incip. Illius vices etc. vide Bald. in cap. 1. n. 16. de Pac. tenen. Ricc. in Prax. for. Eccleſ. par. 2. reſ. 170. Megal. uar. reſ. to. 2. reſ. 141. nu. 3. Cherubin. ad d. conſtit. 2. Clementis VIII. ſchol. 1. Ioſeph. Ludouic. deciſ. Lucen. 11. num. 10. et ſeq.* vbi obſeruat quod tunc dicitur proprie fieri calore iracundiæ, quando non deuenitur ad aliquem intermedium, in quo verſatur ſatis arbitrium Iudicis. *Bonacin. de Cenſur. in part. diſp. 2. qu. 3. pun. 48. nu. 5. et ſeq. et nu. 5.* vbi etiam obſeruat, quod in prædictas pęnas non incidunt, qui ſe prouocant ad duellum etiam animo deliberato, ſi locus, aut tempus ſtatutum non fuerit. Vnde pęnæ prædictæ locum habent, quando ante congreſſum præceſſit præmeditatio, ac deliberatio, ac etiam tractatus, ſeu pactio de duellando cum aſſignatione loci, & temporis, etiamſi duellum fuerit in loco priuato, & non tuto commiſſũ ſine patrinis, ſocijſque, ac ſine prouocatorijs litteris, & cartellis, etiamſi duellantes duellum, ſeu pugnam non perfecerint, ſi per ipſos non ſteterit, quominus duellum, ſeu pugna perfecta fuerit. *ut in dictis conſtitutionibus, et declarat Farinac. conſ. 9. n. 34. et ſeq. lib. 1. et alij recentiores communiter.*

3 Addit *Bonacin. tractat. de contract. diſput. 3. qu. 5. pun. un. num. 1. et ſeq.* quod cambium ratione loci aliquando eſt illicitum, vt ſi Cãpſor pecuniam tradit Campſario ſoluendam, ſiue reddendam cum intereſſe cambij in eodem loco, in quo contrahitur, confictis litteris ad locum diſtantem, ad quem reuera litteræ non mittuntur: vel ſi mittuntur, nihil operantur ac ſi non mitterentur, eo quod Campſor ſciat, Campſarium non habere pecuniam actu, aut poteſtate in eo loco, ad quem litteræ mittuntur; hoc enim dicitur cambium ſiccum quia non eſt verum cambium, ſed fictum, & ſimulatum, & in effectu eſt mutuum cum lucro. *vide Nau. in man. cap. 17. num. 300. Scacc. de Com. mer. §. 1. per tot. & præcipue qu. 5. nu. 3. et 10. et q. 7. par. 3. limit. 4. num. 1. et 3. et limit. 7. nu. 1. et ſeq. et limit. 11. n. 1. cum ſeq.* vnde intereſſe cambij in tali caſu nec debetur, nec tuta conſcientia exigi poteſt, etiamſi Campſor, qui pecuniam dedit, fuerit, in bona fide, ſecluſo tamen lucro ceſſante, & damno emergente: quia ex parte Campſarij non adeſt vera promiſſio, & ex parte Campſoris non adeſt commutatio pecuniæ in vno loco pro pecunia in alio. *ut rectè docent Salon. q. 4. de Camb. art. 2. contr. 7. nu. 3. Salas tract. de Camb. dub. 15. num. 2. et alij, quos refert, & ſequitur Bonacin. d. q. 5. pun. vn. nu. 24. quicquid in contrarium aſſerant Molin. de Iuſtit. tract. 2. diſp. 404. num. 7. Leſſ. lib. 2. cap. 23. dub. 7. nu. 69. Dian. reſol. moral. par. 1. tract. 8. de Contract. reſol. 14.*

SVMMARIVM.

1 *Quid requiratur ad incurrendas pœnas priuati carceris, & nu. 2. et ſeq.*
2 *Non punitur pœna priuati carceris is, qui aliquem poſuit in aliquo carcere, à quo de facili potuiſſet fugere.*
3 *Quando ob priuatum carcerem lædatur propriè maieſtas Principis.*
4 *In hoc inſpici debet animus et non factum.*
5 *Qui aliquem volentem detinet in carcere, non tenetur pœna huius criminis, ſed arbitrio Iudicis punitur, et ſeq.*
6 *An valeat pactum, vt liceat creditori detinere debitorem, donec ſoluat.*
7 *Ex momentanea, ſeu modica incluſione, aut detentione non incurritur crimen priuati carceris: limitatur nu. 12.*
An in tali caſu detinens accuſari poſſit, ibidem. num. 7.
8 *Qui ex iuſta, et rationabili cauſa aliquem detinet, excuſatur à prædictis pœnis.*
9 *Qui ius capiendi tantùm habent, poſſunt impunè aliquem detinere ſpatio 20. horarum, non ultra, aliàs carcerem priuatum committerent.*
10 *Enumerantur perſonæ ius capiendi habentes.*
Ius capiendi de conſuetudine conceditur tam in grauibus, quàm in leuibus delictis, ibidem.
11 *Officiales deſtinati ad capiendum maleſactores, an incurrant pœnas priuati carceris ſi captum Iudici non præſentauerint.*
12 *Quando momentanea incluſio probet actum conſummatum.*
13 *In Regno Neapolis, quando captura eſt licita, poteſt captus detineri per duos dies.*
14 *Illis, qui ius habent capiendi, & retinendi non eſt tempus detentionis præfinitum: declaratur num. 18.*
15 *Quinam ius habeant capiendi, & retinendi, & nu. 16. 19. & 21.*
16 *An valeat promiſſio mariti de non corrigendo uxorem.*
17 *An S. R. E. Cardinales poſſint habere priuatum carcerem ad puniendum domeſticos, & familiares ſuos.*
18 *Pater, Dominus, vel maritus &c. ſi excedant in corrigendo filium, ſeruum, vel uxorem reſpectiuè, puniuntur arbitrio Iudicis.*
19 *Conſanguineis licitum eſt furioſos ſibi coniunctos detinere, ligare, & carcere continere.*
20 *Quid ſi aliquis detineatur, vel includatur, ne in ſua poteſtate poſitus in aliquod malum, vel periculum incidat.*
21 *Frater, patruus, uel auunculus in Vrbe, & eius diſtrictu detinere poſſunt fratrem, uel nepotem reſpectiuè, & alios familiares ad effectum corrigendi ex ſtatuto eiuſdem Vrbis.*
22 *Is, qui alium detinet non animo publicam iuriſdictionem uſurpandi, ſed ob aliam cauſam, non committit priuati carceris crimen.*
23 *Quid ſi detineret mulierem ad explendam libidinem.*
24 *Et quid ſi alium detineret, uel caperet animo eum occidendi, uel uulnerandi.*
25 *Exercens priuatum carcerẽ, de conſuetudine non pu-*

punitur pœna mortis, sed alia mitiori, & ut plurimum pecuniaria.

26 *Quid si creditor suum debitorem detinuerit.*

27 *Qua pœna plectatur Iudex, qui scit, committi priuatum carcerem, & tolerat.*

28 *Consuetudo excusat à pœna priuati carceris.*

29 *Iudex incompetens, si detineat in carcere non subditum, non committit priuatum carcerem.*

30 *Ad euitandam condemnationem ità vt pro delicto quis puniri non possit, sufficit aliquid probare, ex quo appareat, illud ex aliqua causa potuisse licitè fieri.*

31 *Vbicunque aliquid est prohibitum certo, vel limitato loco, vel tempore debet constare de illo loco, vel tempore, aliàs reus absoluitur.*

CAP. XVII.

De priuato carcere, seu quando eius pœna locum habeat.

1 AD incurrendas pœnas priuati carceris duo
concurrere debent: primum, vt quis alium
inuitum per notabile tempus absque iusta causa
ità detineat, aut includat, vt recedere non pos-
sit, siue illum detineat in Ciuitate cum custodia,
siue in domo, aut in via, vel in alio quocunque
loco, siue cum vinculis, siue sine. *Plo. consil. 73.*
num. 9. int. consil. crimin. diuers. vol. 2. quem re-
fert, & sequitur Baiard. ad Clar. in Pract. cri-
min. lib. 5. §. fin. q. 68. num. 89. 90. 92. & 94. vbi
2 dicit, quod non punitur pœna priuati carceris
is, qui aliquem posuit in aliquo carcere, à quo
de facili potuisset fugere. *Decian. tract. crim. lib.*
7. cap. 10. nu. 15. & 19. vbi, quod lex de priuatis
carceribus punit detinentem, & impedientem,
libertatem hominis liberi.

3 Secundùm, vt quis aliquem detineat tamquam
habens publicam iurisdictionem vel animo eam
vsurpandi; tunc enim propriè læditur maiestas
Principis contra formam textus. *in l. 1. C. de*
Priuat. carcer. Bart. in l. verum est, 40. nu. 1.
4 *& 5. ff. de furt.* vbi dicit, quod in hoc inspici de-
bet animus, & non factum. *Bald. in d. l. 1. num. 1.*
vers. & hic si vsurpet merum imperium &c. Ba-
iard. ad Clar. d. q. 68. num. 99. Luc. de Penn. in l.
1. col. 2. propè fin. vers. primo casu &c. C. de Co-
hort. lib. 12. vbi dicit, quod in his terminis lo-
quitur textus *in d. l. 1. C. de Priuat. carcer. De-*
cian. d. lib. 7. cap. 10. nu. 15. & 17.

5 Dixi, *inuitum*, quia si quis aliquem volentem
detineret in carcere, non teneretur pœna huius
criminis. *l. 3. §. si quis volentem. ff. de liber. hom.*
exhib. Decian. d. lib. 7. cap. 10. num. 8. & 12. quic-
quid in contrarium sentiat Baiard. ad Clar. d.
quæst. 68. num. 89.

6 Obserua tamen, quod licèt detinens aliquem
volentem immunis sit à pœna priuati carceris,
puniri tamen debet alia pœna arbitrio Iudicis,
quia illicitè eo casu detineret. *Auth. vt nulli*
Iud. §. quia verò, Decian. d. lib. 7. cap. 10. num.
15. vbi dicit, quod non valeret pactum etiam iu-
ramento firmatum, vt liceat creditori detinere
debitorem, donec soluat: tum quia id est contra
bonos mores. *ut d. Bart. in l. alia causa. §. ele-*
ganter. nu. 6. & 7. ff. solut. matr. tum etiam quia
detinere in carcere, est species iurisdictionis,
quæ pactis priuatorum dari non potest. *l. priua-*
torum. C. de Iurisd. omn. Iud. & tradunt DD. in
l. imperium. eod. tit.

7 Dixi, *per notabile tempus*, quia ex momenta-
nea, seu modica inclusione, aut detentione, pu-
ta per vnam vel duas horas non incurritur cri-
men priuati carceris: requiritur enim, vt quis
tanto tempore detineatur, vt detentus possit di-
ci priuatus propria libertate. *secundùm uerio-*
rem sententiam, quam sequuntur Bald. in d. l. 1.
nu. 1. Plot. relat. int. consil. crimin. Zilet. tom. 1.
cons. 108. nu. 65. & alij, quos refert, & sequitur
Baiard. d. qu. 68. nu. 93. & 94. subdens, quod de-
tentor, quia illicite violentiam adhibet, accusari
poterit. *l. Iul. de ui publ. & priuat. quicquid in*
contrarium sentiant Clar. d. q. 68. uers. priuatum
&c. Boer. dec. 275. num. 4. Boss. in tit. de Carcer.
num. 26.

8 Dixi, *absque iusta causa*, quia concurrente iu-
sta, & rationabli causa sic detinens excusatur. *se-*
cundùm communem DD. sententiam.

9 Iustam verò causam censentur habere tam ij,
qui de iure habent ius capiendi tantùm, quàm e-
tiam si habeant simul ius capiendi, & retinendi,
quorum tamen non idem ius est, sed valde diuer-
sum, vt mox dicemus; nam qui ius capiendi tan-
tùm habent, possunt impunè aliquem detinere
spatio duntaxat 20. horarum, captumque Iudici
post huiusmodi tempus præsentare debent. *Bart.*
in l. capite quinto. num. 3. ff. Ad l. Iul. de Adult.
Boer. dec. 275. num. 4. Clar. in Pract. crim. lib. 5.
§. fin. qu. 68. vers. priuatum carcerem &c. Decian.
tract. crim. d. lib. 7. cap. 10. nu. 2. vers. neque ob-
stat &c. nam si vltra 20. horas captum detine-
rent, carcerem priuatum commiterent. *d. l. ca-*
pite quinto, vbi Bart. ff. de Adult. Luc. de Penn.
in l. 1. col. 3. post med. vers. secundo casu &c. C. de
Cohort. lib. 12. vbi dicit, quod parui refert, ab
ipso principio vsurpare velle quod solitus est
maiestatis, & imperij, vel ex post facto. *vide*
Baiard. ad Clar. d. q. 68. nu. 91.

10 Tales sunt qui furem, vel adulterum capiunt,
Bald. in d. l. 1. nu. 5. vers. priuatum carcerem &c.
Baiard. loco cit. num. 96. & 104. vbi etiam dicit,
quod potest quis clericum adulterantem, vel
turpiter agentem cum vxore, filia, vel sorore,
vel similibus per 20. horas absque metu excom-
municationis retinere. *Boer. d. dec. 275. num. 4.*
vbi dicit, quod is, qui statuto permittente po-
test impunè occidere bannitum, potest illum à
fortiori detinere per dictum spatium 20. hora-
rum. *Luc. de Penn. in d. l. 1. collat. 2. in med.*
vers. tales enim &c. vbi exemplificat in capiente
debitorem fugientem, & secum pecuniam feren-
tem. *Specul. in tit. de accusation. §. 1. nu. 4. uers.*
hoc tamen &c. idque locum habet etiam in falsi-
ficante monetam, agrorum depopulatore, la-
trone publico, Virginis raptore, & desertore
militiæ. *Decian. d. lib. 7. cap. 10. num. 4. et seq.*
Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 78. num. 8. vbi dicit,
quod ius capiendi de consuetudine conceditur
indistinctè tam in grauibus, quàm in leuibus de-
lictis. *contra Iodoc. in pract. crim. cap. 15. n. 4. ubi*
id solum concedit in delictis capitalibus.

11 Item Officiales destinati ad capiendum male-
factores possunt eos apud se retinere spatio 20.
ho-

horarum, non vltra, licèt possint ex causa eos
alijs tradere custodiendos. *Paris. de Syndicat. in*
§. Official. destinat. fol. 28. Baiard. d. q. 68. num. 91.
non tamen incurrerent pœnas priuati carceris,
si captum Iudici non præsentauerint, sed propria
auctoritate liberauerint, dummodò eum vltra
20. horas non detinuerint. *l. capite quinto. vers.*
sed semel remissus &c. vbi glos. & DD. ff. Ad l.
Iul. de Adult. Luc. de Penn. in d. l. 1. collat. 2. post
med. uers. quid autem si Baro &c. Cod. de Cohor-
tal. lib. 12. Decian. d. lib. 7. cap. 10. n. 12. vers. con-
cederem tamen &c. Baiard. d. qu. 68. num. 93. &
seq. Paris. de Put. loco cit. in fin. vbi dicit, quod
tales officiales aliquem capientes iniustè, possunt
ipsum impunè liberare. *per tex. in l. si quis vxori.*
§. si fugitiuum. ff. de furt.

12 Obserua tamen, quod etiam momentanea in-
clusio probaret actum consummatum, quando
quis habens facultatem capiendi, captum inclu-
dit, non animo præsentandi Iudici, sed detinen-
di etiam vltra 20. horas, si de eo animo consta-
ret. *secundùm Decian. d. lib. 7. cap. 10. num. 2.*
in fin.

13 Obserua 2. quod in Regno Neapolis, quando
captura est licita, potest captus detineri per duos
dies absque pœna priuati carceris. *vt d. Afflict.*
in const. Duram, nu. 10. in fin. quem refert Baiard.
loco cit. nu. 100.

14 Illis verò, qui ius habent capiendi, & retinen-
di, non est tempus detentionis præfinitum; tales
15 sunt Dominus respectu serui, pater respectu
filij, vel nepotis, & maritus respectu vxoris.
Rol. à Vall. cons. 27. num. 13. & seq. vol. 3. vbi eti-
16 am dicit, quod non valeret promissio mariti de
non corrigendo vxorem, quia id esset contra bo-
nos mores, & præberet materiam delinquendi.
latè Boer. dec. 275. per tot. vbi idem dicit in Abba-
te incarcerante Monachum, & in Magistro corri-
gente discipulum. *Baiard. d. q. 68. nu. 95. et seq.*
vbi addit, quod pater potest detinere filium,
etiamsi esset Clericus. *Luc. de Penn. in d. l. 1. col.*
2. vers. de iure communi. C. de Cohort. lib. 12. vbi
dicit, quod isti tandiù poterunt detineri, donec
corrigantur. *Clar. d. qu. 68. vers. priuatum car-*
cerem etc. vbi etiam obseruat, quod dispositio *d.*
l. 1. Cod. de Priuat. carcer. non habet locum in
S. R. E. Cardinalibus, qui propter eminentiam
dignitatis possunt habere priuatum carcerem ad
puniendum domesticos, & familiares suos, &
ità vsum obtinuisse testatur *Manfred. in tract.*
de Cardin. c. 8. in 19. priuileg. vide Scanarol. de
visit. carcerat. lib. 1. cap. 2. nu. 20.

18 Hoc tamen cum discretione intelligendum est,
dummodò sæuitia non interueniat; non enim li-
cet Patri sæuire in filium, vel Domino in seruum,
& sic de alijs, sed moderata correctio est eis tan-
tùm permissa; ideò si excederent in corrigendo,
puniendi sunt arbitrio Iudicis. *l. 2. §. fin. ff. de*
His qui sunt sui etc. Clar. q. 56. vers. potest etiam
etc. et d. qu. 68. vers. priuatum carcerem etc. vbi
etiam Baiard. num. 88. Rolan. consil. 27. num. 16.
uol. 3. Boer. d. decis. 275.

91 Consanguineis quoque licitum est detinere
furiosos sibi coniunctos, eosque ligare, & carce-
re continere, donec ad sanam mentem redierint.
l. congruit. §. furiosi, ubi Bald. ff. de offic. Præsid.
Boer. decis. 275. nu. 3. idemque dicendum est de
20 alijs, qui aliquem detinent, vel includunt, nè
in sua libertate positus in aliquod malum, vel pe-
riculum incidat. *arg. d. §. furiosi.*

21 Sub hoc numero in Vrbe, & eius districtu com-
prehenditur etiam frater, patruus, vel auuncu-
lus, qui detinent fratrem, vel nepotem respecti-
nè, & alios familiares ad effectum eos corrigen-
di. *ut ex statuto eiusdem Vrbis lib. 2. cap. 86. et*
ibi Galganet.

22 Dixi denique. *tamquam habens publicam iu-*
risdictionem, uel animo eam usurpandi: quia si
non eo animo, sed ob aliam causam alium quis
detineret, crimen priuati carceris non commit-
teret. *Bart. et Bald. locis cit. Decian. d. lib. 7. cap.*
10. nu. 11. et 17. Baiard. d. q. 68. num. 99. vbi ab
23 huiusmodi pœna eum excusant, qui detineret
mulierem ad explendam libidinem. *Farinac.*
cons. 74. nu. 3. 4. et 11. & apud nos clarè disponit
statutum Vrbis *lib. 2. cap. 56. ibi, animo carceran-*
di, uel in eum priuatum carcerem committendi etc.
uide Scanarol. de Visit. carcerat. lib. 1. cap. 2. nu-
mer. 21.

24 Idem dicendum, quando quis illum detinet,
vel capit animo eum occidendi, vel vulnerandi:
tunc enim teneretur tantùm de vulnerato, vel de
occiso, si id immediatè exequatur. *arg. l. illud. §.*
fin. ff. Ad l. Aquil. secus si ex interuallo occidat,
vel vulneret, quia eo casu vtrumque crimen com-
mittit, & de vtroque tenetur. *d. §. fin. ubi Bart.*
l. 2. ff. ff. de Priuat. delict. Boer. d. decis. 275. nu.
4. Baiard. d. q. 68. nu. 98.

25 Exercens verò priuatum carcerem secundùm
ius commune punitur pœna capitis. *d. l. 1. C.*
de Priuat. carcer. verum de consuetudine non
imponitur pœna mortis, sed alia mitior, &
vt plurimum pecuniaria. *Clar. d. qu. 68. uers.*
priuatum carcerem etc. Boer. d. decis. 275. Fari-
nac. q. 27. nu. 35. Vermigliol. cons. crim. 388. num.
25. et 26.

26 Item creditor, qui suum debitorem præ-
sumpserit retinere, à debito cadit, & tantundem
tenetur dare debitori. *Auth. Vt null. Iudic. §. quia*
uerò. Baiard. loco cit. num. 103. nisi in actu fugæ
eum detinuerit; creditor enim in tali casu suum
debitorem impunè potest capere, & detinere, vt
supra diximus, & sensit etiam *Scanarol. de Visit.*
carcerat. lib. 1. cap. 2. nu. 22.

Item detentus in carcere priuato, si aliquid
agit cum ipso detentore, potest postmodum al-
legare metum, & instare pro actus rescissione.
Capell. Tholosan. dec. 399.

27 Eademque pœna arbitraria puniendum Iudi-
cem arbitror, qui scit, committi priuatum car-
cerem, & tolerat, nè seuerius agatur cum Iudi-
ce, qui eo casu delinquit tantùm in omittendo,
quàm cum reo, qui committendo delinquit, li-
cèt de iure communi Iudex in tali casu reus læsæ
maiestatis fiat. *ut d. Bart. in d. l. 1. C. de Priuat.*
carcer. Ghirlan. in tract. de Relaxat. carcerat. q.
1. nu. 16. Gig. de Crimin. las. maiest. in rub. Qua-
liter, et à quibus etc. q. 35. num. 2. quos refert Ba-
iard. d. q. 68. n. 102.

28 Notandum tamen est, quod consuetudo ex-
cusat à pœna huius delicti. *ut post Petr. de Anchar.*
Alex. et Ias. tradit Decian. d. cap. 10. num. 14.

29 Notandum 2. quod Iudex incompetens, deti-
nens in carcere non subditum, non ideò commit-

S teret

ceret priuatum carcerem, quia Iudex habet iurisdictionem saltem habitu, & in eum potest prorogari iurisdictio. *vt d. Decian. loco cit. numer. 17.*

30 Notandum 3. quod ad euitandam condemnationem ità vt pro delicto quis puniri non possit, sufficit aliquod probare, ex quo appareat, illud ex aliqua causa potuisse licitè fieri, licèt punctualiter non probetur, quod factum fuerit iure licito. *Bart. in l. non solum. §. sed vt probari. num. 1. ff. de Nou. oper. nunc. Dec. in cap. in presentia. n. 52. de Probat. Rimin. cons. 44. post. nu. 4. Boss. in tit. de Conuict. nu. 60. Clar. in d. §. fin. q. 56. vers. vlt. & q. 60. vers. & generaliter &c.* vbi etiam di-
31 cit, quod vbicunque aliquid est prohibitum certo, vel limitato loco, vel tempore, debet constare de illo loco, vel tempore, alioquin reus absoluendus est. *Villalob. commun. opin. litt. c. nu. 23. Boer. decis. 168. nu. 11.*

SVMMARIVM.

1 *Referuntur pœna contenta in l. si quis in tantam. C. Vnde vi, contra innadentem possessionem rei aliena, vel sua ab altero possessa.*
2 *Nemo propria auctoritate sibi ius dicere potest.*
3 *De consuetudine totius Christiani orbis dispositio d. l. si quis in tantam, non seruatur.*
4 *Inuadens rem suam ab altero possessam, vel alienam, non condemnatur ad aliquid in vtilitatem partis, præter restitutionem possessionis.*
5 *Fur in crimine furti non condemnatur in pœnam dupli, vel quadrupli parti applicandam, sed tantùm ad rei restitutionem, & ad pœnam criminalem.*
6 *Qua pœna plectatur innadens rem suam ab alio possessam, vel alienam.*
7 *Quid si rem suam vacantem, & à nemine possessam quis propria auctoritate occupauerit.*
8 *Et quid si clam ingressus fuerit possessionem, nemine in ea reperto.*
9 *Et quid si deiectus ex sua possessione, incontinenti deiiciat illum, à quo deiectus fuit.*
10 *Constitutio 75. Sixti V. contra eos, qui conuocant homines armatos pro recuperanda sua possessione, quando procedat.*
11 *Quando dicatur quis deiicere incontinenti.*
12 *Hodie seruatur constitutio Pauli V. vbi Sixti V. prohibitio declaratur.*
13 *Ingrediens propria auctoritate possessionem alterius ex præcedente pacto, nullam incurrit pœnam.*
14 *Debitor qui dat licentiam creditori, ingrediendi fundum propria auctoritate, si intra terminum non soluerit, censetur constituisse hypothecam in illo fundo.*
15 *Creditor censetur recessisse à iure ingrediēdi fundum propria auctoritate, si adiit Iudicem, iudiciumque contra debitorem intentauit.*
16 *Quid si creditor petat à Iudice sibi dari manum militarem, vt ipsum associet ad capiendam possessionem.*
17 *Et quid si debitor factis resisteret, nè creditor possessionem capiat.*
18 *Quando violentia non puniatur, & nu. 41.*
19 *Post interuersam possessionem, pactum capiendi illam propria auctoritate, nihil operatur.*
20 *An ius ingrediendi propria auctoritate possessionem, cedi possit.*
21 *Debito non liquidato pactum ingrediendi possessionem propria auctoritate, non habet executionem: limitatur nu. 24.*
Liquidatio debiti quomodo sit facienda. ibidem d. nu. 21.
22 *Quid si creditori data fuerit facultas ingrediendi in possessionem propria auctoritate in casu contrauentionis.*
23 *Quando vxor vigore pacti executiui possit propria auctoritate ingredi possessionem.*
24 *Quando liceat ingredi possessionem, & eam retinere ante liquidationem.*
25 *Captura facta pro credito non liquido, non retractatur, si incontinenti creditum liquidetur.*
26 *Pactum ingrediendi possessionem rei pignorata, vel hypothecata non potest exerceri contra singularem successorem, & tertium possessorem: limitatur nu. 27. & seq.*
27 *Quid si alienatio facta fuit lite pendente, vel si debitor promisit rem non vendere.*
28 *Et quid si in instrumento adesset clausula constituti.*
29 *Et quid si pactum ingrediendi possessionem propria auctoritate, appositum sit in traditione rei sua.*
30 *Hæres potest propria auctoritate res hæreditarias apprehendere: limitatur nu. seq.*
31 *Fideicommissarius siue vniuersalis, siue particularis hæreditatem non potest capere propria auctoritate, sed de manu hæredis, aliàs iure suo priuatur, & nullam acquirit possessionem: limitatur n. seq.*
32 *Quando fideicommissarius possit capere propria auctoritate.*
33 *An, & quando Vsufructuarius possit vsumfructum capere propria auctoritate.*
An Vxor relicta vsufructuaria, possit propria auctoritate vsumfructum capere. ibidem.
34 *Legatarius non potest propria auctoritate capere legatum, sed tantùm de manu hæredis, aliàs priuatur iure suo, & nu. 36. limittatur nu. 37.*
35 *An fructus percepti, ante aditionem hæreditatis, spectent ad legatarium, vel fideicommissarium.*
36 *An prædictam pœnam incurrat legatarius, qui non occupauit propria auctoritate totum legatum, sed illius partem.*
37 *In quibus casibus legatarius propria auctoritate potest capere legatum, & nu. 40.*
38 *Donatarius causa mortis potest occupare propria auctoritate rem donatam, post mortem donātis.*
39 *Si hæres resisteret, non liceret legatario etiam in casibus à iure permissis, possessionem rei legata capere per vim.*
40 *An legatarius occupans propria auctoritate rem legatam in casibus permissis resistente hærede, incidat in pœnam.*

CAP.

CAP. XVIII.

Qua pœna plectatur occupans, seu inuadens possessionem rei alienæ, vel suæ ab altero possessæ.

1 RESp. quod de Iure communi is, qui propria auctoritate rei suæ ab altero possessæ possessionem inuadit, possessori illam restituere tenetur, & eiusdem rei dominium amittit; si verò alienæ rei possessionem inuadit non solum possessionem vna cum fructibus perceptis restituit, sed ipsius rei æstimationem soluere compellitur *l. si quis in tantum, vbi Bald. Sal. & alij. C. Vnde vi. Gabr. lib. 5. tit. Aquiren. vel amitt. poss. conclus. 1. nu. 1. Socin. iun. cons. 18. num. 11. lib. 2. &*
2 *alij communiter*; nemo enim propria auctoritate sibi ius dicere potest. *l. extat. ff. de eo quod met. caus. l. 1. C. Nè quis in sua caus. iud. &c.*
3 Verum de consuetudine totius Christiani orbis dispositio. *d. l. si quis in tantum*, non seruatur: inuadens enim rem suam ab altero possessam, vel alienam, arbitraria pœna punitur iuxta facti, & personarum qualitatem: non tamen condemnatur ad aliquid in vtilitatem partis, præter restitutionem possessionis; quemadmodū nec
5 fur in crimine furti condemnatur in pœnam dupli, vel quadrupli parti applicandam, sed tantùm ad restitutionem rei furto ablatæ, & ad pœnam criminalem *Spec. in tit. de restit. spoliat. §. 1. vers. item quidam. nu. 9. Farinac. in Pract. crim. q. 175.*
6 *nu. 144.* vbi dicit, quod poterit hoc casu imponi pœna *l. Iulia de Vi publ.* si vis, publica illata fuit, *vel l. Iulia de Vi priuat.* si illata fuit vis priuata. *Couar. var. lib. 3. cap. 16. n. 7. vers. secundus*
7 *casus &c.* vbi ab huiusmodi pœnis excusat, qui propria auctoritate occupauit rem suam vacantem, & à nemine possessam, modò eam esse suam statim probauerit; item à prædictis pœnis
8 excusatur qui clam ingressus fuit possessionem, nemine in ea reperto, etiamsi habuisset animum vim inferendi, & expellendi, si inuenisset, dummodò violentia in effectu non interuenerit. *vt post Cyn. & Alberic. in d. l. si quis in tantum, sensit Farinac. d. q. 175. nu. 60. Boss. in tit. de plurib. viol. nu. 6. Decian. tract. crim. lib. 8. cap. 20. nu. 2.*
9 vbi, quod nec prædictis pœnis ligatur qui ab aliquo deiectus, ex sua possessione, incontinenti deijcit illum, à quo deiectus fuit. *Menoch. de retin. poss. remed. 3. num. 252. & seq. & de Adipisc. possess. remed. 6. num. 6.* vbi dicit, quod incontinenti suam possessionem recuperare licitum est etiam armata manu; neque in tali casu locum habent pœnæ constitutionis 75. Sixti V. contra eos, qui conuocant homines armatos pro recuperanda sua possessione. *de qua in non. Bullar.* hæc enim constitutio, cum violentiam præsupponat, intelligenda, est, si id fiat ex interuallo, non autem si incontinenti: nam qui incontinenti suam possessionem recuperat, nullam vim inferre videtur. *Lancell. de Attentat. par. 2. cap. 4. limit. 1. nu. 31. & seq.* vbi quod licitum etiam est suam possessionem defendere, & tueri, etiam conuocatis hominibus armatis, antequam ab ea quis eijciatur. *Farinac. q. 125. nu. 174. & 177. & d. q. 175. num. 80. 83. & seq.* vbi obseruat, quod prædicta constitutio Sixti V. non excludit simpliciter, & generaliter defensionem suæ possessionis cum hominibus armatis, sed tantùm loquitur quando quis prius possessionem aliqua de facto occupauit, seu recuperauit, & deinde eam cum hominibus armatis tuetur, ac defendit; tutius tamen erit, si is, qui dubitat, nè in sua possessione molestetur, imploret præceptum seo monitorum à Iudice contra turbantes, seu turbare tentantes, ab eo familiam obtineat *vt d. Plot. de in lit. iur. §. 3. num. 23.*
11 Dicitur verò quis deijcere incontinenti non solum quando statim ac deiectus est à sua possessione, illam recuperat, & deijcit eum, a quo deiectus fuit; sed etiam si quis id egerit post plures dies, menses, & etiam annos, quamprimum poteri, Iudicis arbitrio, iuxta personarum, & rei, de qua deiectus fuit, qualitatem *secundùm Boss. in tit. de Plurib. violen. nu. 7. Lancell. Attentat. par. 2. cap. 4. limit. 1. nu. 26. & seq. Farinac. d. q. 175. nu. 83.*
12 Verum his non obstantibus hodiè seruanda est constitutio Pauli V. qui declarauit, prohibitionem Sixti V. supra citatam, in casu retinendæ possessionis, & quibuscunque alijs casibus locum habere, excepta tantummodo causa defensionis necessaria ad vim vi repellen. cum modeamine inculpatæ tutelæ, prout dictam Pauli V. declarationem refert *Flauius Cherubinus in Compen. Bullar. post d. constit. 75. Sixti fol. 133.*
13 Notandum est autem; quod propria auctoritate ingrediens possessionem rei alienæ ex præcedente pacto, & conuentione, nullam incurrit pœnam, quia tunc vim facere non videtur. *l. penult. C. de Pignor. act. l. 3. vbi Bald. C. de Pignor.* præsertim si vltra pactum executiuum in instrumento adesset clausula constituti, vel præcarij; quo casu, cum iam possessio sit translata in creditorem, parum operatur pactum ingrediendi propria auctoritate. *Farinac. d. q. 175. num. 174. & seq. & num. 195. & 198.* vbi etiam dicit, quod
14 ex eo solum, quod debitor dat licentiam creditori, ingrediendi fundum propria auctoritate, si intra terminum non soluerit, censetur constituta hypotheca in illo fundo.
15 Obserua tamen, quod si creditor adijt Iudicem, iudiciumque contra debitorem intentauit, censetur recessisse à iure ingrediendi fundum propria auctoritate, nisi aliter protestatus fuerit. *Bald. in l. adem, num. 13. C. Locat. Ruin. cons. 57. num. 3. lib. 3. Farinac. d. q. 175. nu. 199.*
16 *& seq. num. 218.* vnde inoleuit praxis, vt creditor producto instrumento, in quo adest pactum ingrediendi propria auctoritate, petat à Iudice, sibi dari manum militarem, vt ipsum associet ad capiendam possessionem, nè deueniatur ad arma; Iudex verò summariè cognito per instrumentum, quod facit tem notoriam, de debito liquido, concedit Curiam ad effectum præsumitur, etiam parte non citata. *Neguss. de Pignor. par. 4. n. 24. & seq. Menoch. de Adipisc. possess. remed. n. 10. Farinac. d. q. 175. n. 224. & 26. cum seq. vsque*
17 *ad nu. 239.* vbi subijcit, quod quamuis vigore pacti de capiendo possessionem propria aucto-

S 2 rita-

ritate, non liceat creditori propria auctoritate illam capere debitore factis resistente, etiamsi vltra pactum prædictum adesset in instrumento clausula constituti, vel precarij, tamen sic possessionem apprehendens non incideret in pœnam, cum
18 non spoliandi animo, sed ius suum defendendi vim intulisse videatur, quo casu violentia non punitur; censetur enim creditor propulsasse contrariam vim sibi à possessore resistente factam, quod pariter videtur permissum. *ex l. vt vim. ff. de Iust. & Iur. l. 4. ff. Ad l. Aquil.*
19 Obserua 2. quod post interuersam possessionem, pactum capiendi propria auctoritate possessionem, nihil operatur, etiamsi cum pacto prædicto adesset etiam clausula constituti, *glos. in l. 2. ver. repellere. C. de Iur. Emphit. Bald. in l. 3. C. de Pignor. Farinac. d. q. 175. n. 201. & 203.*
20 Obserua 3. quod huiusmodi ius ingrediendi propria auctoritate possessionē cedi potest, dummodò cedatur etiam actio personalis, ad cuius executionem venit illud ius. *Ruin. cons. 192. nu. 2. lib. 1. Gabr. de Acquir. vel amitt. poss. conclus. 8. nu. 30.* vbi dicit, quod istud ius transit etiam in singularem successorem, si nominatim cessum fuerit. *latè Farinac. d. q. 175. nu. 193. & seq.*
21 Obserua 4. quod debito non liquidato, pactum ingrediendi possessionem propria auctoritate, non meretur executionem, *Bart. in l. 3. in 2. lectur. nu. 14. & 15. C. de Pignor.* vbi dicit, quod
22 liquidatio debiti isto casu est facienda solemniter parte citata, ac dato libello: quemadmodum si in casu contrauentionis data fuerit facultas ingrediendi in possessionem propria auctoritate, non poterit creditor capere possessionem, nisi verificata contrauentione coram Iudice. *Bald. in l. si causam. C. de execut. rei iud. Negus. de Pignor. par. 4. nu. 22. vers. Duodecima conclusio &c. Paris. cons. 102. num. 19. lib. 3. Rolan. cons. 20. num. 13.*
23 *lib. 1.* vbi quod vxor vigore pacti executiui non potest propria auctoritate ingredi possessionem, nisi liquidato instrumento, videlicet quod euenerit casus dotis restituendę per mortem viri. *Menoch. de Adipisc. possess. remed. 5. nu. 57. et seq.*
24 Limita, vbi expressè inter partes conuentum fuit, quod liceat ingredi possessionem, & eam retinere ante liquidationem, & declarationem, vel si pacto ingrediendi propria auctoritate, adiecta fuit clausula constituti, seu precarij, vel si fuit dictum, quod debitor possit ingredi absque requisitione debitoris, & absque licentia Iudicis, quia tunc censetur data licentia ingrediendi ante liquidationem. *Bart. in l. 3. nu. 15. in 2. lectur. C. de Pignor. Negus. d. par. 4. nu. 22. in duodecima conclusione. vers. nisi in pacto etc. Gabr. d. tit. de Acquir. vel amitt. possess. conclus. 8. num. 17.*
25 *Ruin. cons. 152. nu. 9. lib. 4.* vbi etiam dicit, quod captura facta pro credito non liquido, non retractatur, si incontinenti creditum liquidetur. *vide Farinac. d. q. 175. nu. 205. et seq.*
26 Obserua 5. quod pactum ingrediendi possessionem rei pignoratæ, vel hypothecatæ non potest exerceri contra singularē successorem, & tertium possessorem, quia tale pactum videtur personale, & non reale. *secundùm glos. communiter receptam in l. 3. ver. non videtur. C. de Pignor.*
27 Limitatur tamen hæc conclusio, quando alienatio facta fuit lite pendente: tunc enim pactum executiuum transit etiam contra singularem successorem. *Bart. in l. 3. in 2. lect. nu. 33. vers. aut habet causam ab eo etc. et num. 24. C. de Pignor.* quod etiam procedit, quando debitor promisit, rem non vendere: nam eo casu venditio facta non valet, & contra successorem transit ius executiuum, sicut in re litigiosa, *Negus. de Pignor. par. 4. nu. 21. in fin.*
28 Limitatur 2. quando in instrumento adesset clausula constituti; tunc enim pactum executiuum potest exequi contra tertium possessorem. *Bart. in d. l. 3. nu. 25. Negus. d. par. 4. num. 21. in fin. et nu. 20. in 8. conclusione. Gabr. d. tit. de Acquir. vel amitt. poss. conclus. 8. nu. 17. et 18. Farinac. d. q. 175. nu. 275. et 282.*
29 Limitatur 3. quando pactum ingrediendi possessionem propria auctoritate, est appositum in traditione rei suæ, quia tunc exerceri potest etiam contra tertium possessorem. *Gabr. vbi supra d. conclus. 8. nu. 22. Farinac. loco cit. num. 280.*
30 Obserua 6. quod licèt hæres possit propria auctoritate res hæreditarias apprehendere. *l. qui habeat. ff. de manum testam.* tamen fideicom-
31 missarius siue vniuersalis, siue particularis hæreditatem non potest capere propria auctoritate, sed de manu hæredis: cum enim hæres dilectus possideat, consequenter ab eius manu accipienda est hæreditas. *l. coharedi. §. cum filio. ff. de Vulg. et pup. l. restituta. ff. Ad Trebell. Rol. cons. 78. num. 14. et seq. lib. 3. Osasc. dec. 34. num. 22. et seq.* & ideò si fideicommissarius aliquas res fideicommisso subiectas surripuerit, & propria auctoritate occupauerit, in surreptis, & occupatis iure suo priuatur. *l. Paulus respondit. 48. ff. ad Trebellian. l. non est dubium, vbi glos. et Doctores Cod. de legat. Osasc. d. dec. 34. num. 23.* vbi dicit, quod fideicommissarius etiam particularis possessionem vacantem propria auctoritate ingrediens, nullam acquirit possessionem;
32 quod tamen procedit in fideicommissario primo, eo videlicet, qui est institutus post hæredem primum grauatum immediatè; secus in alio fideicommissario instituto post alterum præcedentem fideicommissarium; nam iste secundus fideicommissarius potest capere propria auctoritate. *Cephal. cons. 39. num. 5. et seq. lib. 1. quem refert, et sequitur Farinac. d. q. 175. num. 293. et seq.*

Limita in infrascriptis casibus, in quibus fideicommissarius etiam primus, propria auctoritate hæreditatem capiens, non priuatur iure suo, videlicet quando hæreditas non fuit adita per hæredem, vel si adita, non tamen fuit per eundem hæredem apprehensa possessio; tenetur tamen possessionem hæredi restituere, vt possit detrahere falcidiam, vel trebellianicam.

2. Potest propria auctoritate hæreditatem capere, si data illi fuit hæc licentia à testatore vel expressè, vel tacitè, vt si dixerit, quod bona sua liberè in illum deueniant, vel si prohibuit, nè vis aliqua, aut molestia eidem inferatur in rebus per fideicommissum relictis.

3. Quando fideicommissarius relictus est etiam executor testamenti; tunc enim poterit etiam res fideicommisso subiectas propria auctoritate apprehendere.

4. Quan-

4. Quando fuit directè substitutus. *de quo vide Bald. cons.234. lib.3. Rip. in l. Centurio. nu. 52. ff. de vulg. & pup. Rol. cons.78. nu.16. & seq. lib.3. Boer. dec.156. nu.17. Paris. cons.54. nu.30. cum seq. lib.3.*

33 Obserua 7. quod nec Vsufructuarius potest vsumfructum capere propria auctoritate, sed de manu hæredis. *Gozad. cons.21. nu.17. Gabr. lib. 5. tit. de vsufr. conclus.1. nu.4. Rolan. cons.74. n. 16. libr.2.* exceptis quibusdam casibus, videlicet quando testator vsufructuario concessit licentiam capiendi vsumfructum propria auctoritate siue expressè, siue tacitè, vt supra, puta si vsumfructum reliquerit liberè, & pleno iure, vel sine contradictione, aut cum clausula, omni meliori modo, vel si prohibuit, nè Vsufructuarius in vsufructu molestetur. *vt tradunt DD. in l. quoties. C. de hared. instit. Gozad. d. cons.21. nu.17. & cons.91. nu.9. Gabr. lib.5. tit. de vsufr. conclus.1. nu.5. & 7. Rol. cons.42. nu.17. & seq. lib.1. Alex. cons.214. nu.4. lib.6.*

5. Quando Vsufructuarius fuit relictus à testatore executor testamenti, vt supra diximus de fideicommissario. *Gabr. loco cit. nu.6. Farinac. d. q.175. nu.313.*

6. Quando Vsufructuarius sua auctoritate vsumfructum accipit non clam, sed palam. *Roman. cons.312. n.1. Menoch. de Adipisc. poss. remed. 1. nu.77. Farinac. loco cit. nu.315.*

7. Quando hæres est institutus post mortem Vsufructuarij. *Rolan. d. cons.74. num.16. lib.2.* vbi loquitur de Vsufructuario omnium bonorum.

8. Vxor relicta Domina, & vsufructuaria, filijs hæredibus institutis, potest etiam propria auctoritate alimenta percipere. *Gozad. cons.95. nu.11. Rol. cons.74. nu.20. & seq. lib.2. Viu. opin. 1054. nu.5. Farinac. d. q.175. nu.306. & 308.* quod procedit, quando vxor vsufructuaria relicta, non habet, nisi alimenta; secus quando reuera habet vsumfructum, vt in casu, in quo est institutus extraneus: quia tunc non poterit propria auctoritate vsumfructum capere, sed illum de manu heredis accipere debet. *ex trad. per Anchar. Regiens. qu.1. nu.36. par.2.*

9. Quando relictus est fructus annuus certi fundi, & hæres negligens est in eo colendo: hoc enim casu poterit vsufructuarius eiusdem fundi possessionem propria auctoritate apprehendere. *Franc. Marc. decis.824. num.1.* vbi dicit, quod Vsufructuarius potest colere fundum propria auctoritate, dummodò protestetur, se id facere causa iuris sui conseruandi. *Farinac. d. qu.175. nu.316.*

34 Obserua 8. quod nec legatarius potest propria auctoritate legatum capere, sed tantùm de manu hæredis, alioquin priuatur iure suo. *l. eam quam C. de fideicom. l. non est dubium, vbi Alex. C. de legat. glos. communiter recepta in cap. Raynaldus. ver. petendo extr. de Testam. Gabr. in tit. de Acquir. vel amitt. poss. conclus.1. n.55. Rol. cons. 78. nu.20. lib.3. Cephal. cons.49. nu.7. & seq. lib.*
35 *1.* vbi etiam obseruat, quod priusquam hæreditas adeatur, fructus non pertinent ad legatarium, vel fideicommissarium. *latè Farinac. d. qu.175. num.317. & seq. & num.348.* subdens, quod si legatarius non occupauit totum legatum, sed illius partem, non amittit nisi partem.

37 Verum in plerisque casibus legatarius etiam excusatur, quando non clam, vel ex dolo legatum occupauit, sed palam. 2. quando apprehendit possessionem rei legatæ vacantis, seu, quando hæreditas est vacans. 3. quando à testatore fuit hæc licentia concessa, vt legatum caperet propria auctoritate, prout censetur concessa, si legatum fuerit, ei libere relictum, vel si testator iusserit, nè legatarius in re legata vexetur, siue molestetur. 4. quando ad id consensus hæredis accederet etiam tacitus, & etiam post captam possessionem, vt si hæres sciens per longum tempus tacuit, nullamque controuersiam contra legatarium excitauit. 5. si legatarius relictus fuit executor testamenti. 6. quando hæres non posset detrahere falcidiam. 7. quando res legata sine vitio, & non contra voluntatem testatoris tempore ipsius mortis reperitur penes legatarium. 8. quando testator cõstituit se precario nomine legatarij rem legatam tenere. 9. quando legatum factum fuit causæ, vel personæ priuilegiatæ, *vide Bart. in l. 1. §. si quis ex mortis. nu.1. ff. Quor. legat. Bald. in l. non est dubium. C. de legat. Menoch. de Adipisc. poss. remed. 2. num.57. Dilect. de Art. testam. rub. de legat. cautel. 12. Gabr. tit. de vsufr. conclus.1. num.8. Couar. var. lib.3. cap.16. num.7. vers. his praterea etc. Rol. cons.78. nu.20. lib.3. Farinac. d. q.175. num.317. et seq. et nu.353.* vbi addit,
38 quod Donatarius causa mortis potest occupare propria auctoritate rem donatam, post mortem donantis. *per tex in l.1. §. si quis ex mortis. ff. Quor. legat.*

39 Sed hæc intellige, vt procedant, quando hæres non resistit: si enim resisteret, non liceret legario in supradictis casibus possessionem capere per vim. *Rip. in l. Centurio. num.52. vers. nisi salues. ff. de vulg. et pup.* subdens, quod in præ-
40 dictis casibus violentia non punitur, quia censetur legatarius vim intulisse non animo spoliandi, sed ius suum defendendi, *vt in simili diximus supra, vide Clar. in §. testamentum. qu. 68. vers. sed quid &c. Farinac. d. q.175. nu.354. & seq.*

S V M M A R I V M.

1 *Ad probandam alicuius infamiam, vel bonam famam in genere sufficiunt testes singulares, & quando probent. n.2.*

2 *Quando quis repellatur à testimonio in causa criminali, & admittatur in ciuili.*

3 *Duo testes sufficiunt ad infamiam probandam, dummodò contestes sint in ipsa infamia irrogata.*

4 *Testes, vt probent bonam, vel malam famam, debent nominare autores, à quibus ipsi audiuerint.*

5 *Testis nihil probat, si deponat, se audiuisse à maiore parte populi, sed non recordatur de nomine alicuius.*

6 *Testes quid deponere debeant, vt probent bonam, vel malam famam: & nu.8. & 11.*

Prelatus ex dictis paucorum ad inquirendum moueri non debet. ibidem n.6.

7 *Informatio extraiudicialis super mala fama,*

non facit reo præiudicium iudiciale.
8 *Testes non probant alicuius bonam, vel malam famam, nisi deponant de loco, in quo fama viget.*
9 *Testis super infamia, vel bona fama deponens, etiam non interrogatus debet reddere sufficientem rationem dicti sui, aliàs non probat.*
10 *Quando testes probent consuetudinem.*
11 *Infamia quomodo probetur, & nu. 12.*
12 *Infamia non probatur ex voce populi, de qua non est curandum.*
13 *Testis deponens super bona fama, si reddendo rationem dixerit, id scio, quia sum vicinus, probat bonam famam, secus si deponat super infamia.*
14 *In criminalibus fama an, & quando sit sufficiens inditium; & nu. 15. & 16.*

CAP. XIX.

De Inditijs, & tortura.

Quæstio I.

Quando testes probent alicuius bonam, vel malam famam.

1 IN multis conformis est probatio bonæ famæ,
& infamiæ; nam ad probandam alicuius in-
famiam, vel bonam famam in genere sufficiunt
testes singulares. *Bald. in l. ea quidem. nu. 64. C.*
2 *de Accusat.* vbi dicit, quod si vnus dicit, talem
diffamari de adulterio, alter de lenonicinio, ex
hoc resultat in genere, quod in specie est malæ
famæ, & ideò in criminali repellitur à testimonio,
non autem in ciuili. *Gabr. de Testib. conclus. 2.
num. 38. & seq.* vbi etiam dicit, quod testes sin-
gulares non probant famam, nisi sint contestes
in tempore, loco, & personis. *Mascard. de Pro-
bat. concl. 236. nu. 1. & seq. & concl. 749. nu. 24. &
seq. & concl. 895. num. 1. & seq.* vbi dicit, duos
3 testes sufficere ad infamiam probandam, dum-
modò contestes sint in ipsa infamia irrogata.
4 2. Testes probare volentes, aliquem esse bo-
næ, vel malæ famæ, debent nominare authores,
à quibus ipsi audiuerint, alioquin sciri non posset,
an tales authores sint honesti, vel maleuoli. *Spe-
cul. in tit. de Inquis. §. viso igitur. num. 8. Alex.*
5 *cons. 150. nu. 18. lib. 1.* vbi dicit quod testis nihil
probat, si deponeret, se audiuisse à maiore parte
populi, sed non recordatur de nomine alicuius,
à quo audiuerit. *Farinac. in Pract. crim. q. 47.
nu. 314.*
6 3. Testes super bona, vel mala fama depo-
nentes debent dicere, quod ità audiuerunt à ma-
iori parte populi, vel viciniæ illius loci. *glos. in
cap. inquisitionis. §. quæsiuisti, in ver. dicta pau-
corum, de Accusat.* vbi, quod Prælatus ex dictis
paucorum ad inquirendum moueri non debet.
*Bart. in l. 3. §. eiusdem quoque. nu. 2. vbi etiam
Bald. ff. de testib. Mascard. de Probat. d. conclus.
895. num. 12.* vnde bona, vel mala fama alicuius
non probaretur per testes dicentes, ità audiuis-
se ab omnibus eum cognoscentibus, vel à maiori
parte hominum habentium de eo notitiam: quia
tales cognoscentes possunt esse minor pars ho-
minum, qui de iure necessarij sunt ad talem pro-
bationem. *Bald. cons. 406. num. 3. lib. 1. Crauett.
cons. 41. num. 5. Mascard. de Probat. concl. 749.
num. 10.*
7 4. De bona, vel mala fama alicuius potest
Iudex se extraiudicialiter informare, etiam iu-
ris ordine non seruato. *vt post Innoc. Marsil.
& alios obseruat Farin. d. q. 47. n. 319.* vbi tamen
subdit, quod talis extraiudicialis informatio non
facit reo præiudicium iudiciale ad effectum illum
torquendi, vel puniendi.
8 5. Testes non probant alicuius bonam, vel
malam famam, nisi deponant de loco, in quo
fama viget, & sic debent deponere de loco origi-
nis, domicilij, vel delicti. *Bart. in l. de mino-
re. §. plurimum. numer. 10. ff. de Question.
Bald. in l. 3. d. §. eiusdem quoque. ff. de te-
stib. Gandin. in rub. Vnde aut quo loco possit fa-
ma procedere. num. 1. Natt. con. 473. num. 16.
vers. item prædicti &c. Farinac. vbi supra nu-
mer. 320.*
9 6. Testis super infamia, vel bona fama depo-
nens, etiam non interrogatus debet reddere
sufficientem rationem dicti sui, aliàs probatio
dicitur incerta, & obscura tamquam generalis.
*Gandin. in tit. Quomod. de malefic. cognosc. per in-
quisit. nu. 11. Crauett. cons. 134. nu. 6.* vbi etiam
10 dicit, quod consuetudo non probatur per testes
dicentes, de consuetudine ita esse, vel ità obser-
uari, nisi deponant de actibus, & de tempore,
ex quibus consuetudo inducitur. *Alex. ad Bart.
in d. l. de minore. §. plurimum, post num. 19. litt.
D. & cons. 25. nu. 7. lib. 4. Natt. cons. 96. num. 10.
& cons. 362. nu. 11. Osasc. dec. 79. nu. 53. Mascard.
de Probat. d. concl. 895. n. 7. et 9. et conclus. 1369.
num. 8.*
11 In nonnullis tamen probatio bonæ famæ non
est conformis cum probatione infamiæ: nam te-
stes super infamia deponentes debent dicere,
aliquem esse diffamatum apud bonos, & hone-
stos viros, ac dilucidè explicare præsumptio-
nes, & coniecturas, siue factum, ex quo dicunt,
infamiam ortam esse, & tale factum debet veri-
12 ficari, aliàs non probant: non enim probatur
infamia simpliciter ex voce populi, de qua non
est curandum, cum hæc non dicatur fama, sed
magis vox populi vana. *l. decurionum. C. de Pœn.
cap. Ossius, de elect. Bart. in d. l. de minore. §. plu-
rimum, nu. 18. et 30. et ibid. Alex. in addit. post.
nu. 19. litt. D. ff. de Quæstion. Innoc. in cap. cum
oporteat. nu. 6. de Accusat. Spec. in tit. de Inquis. §.
viso igitur. nu. 8. idem Alex. cons. 5. num. 3. lib. 1.*
vbi, quod testes dicentes, aliquem esse malæ fa-
mæ, non probant, nisi dicant, eum esse malum in
eodem genere mali, de quo nunc quæritur. *Cra-
uett. cons. 41. num. 1. Mascard. de Probat. conclus.
233. et d. concl. 895. num. 10. et seq.* vbi, quod te-
13 stis super alicuius infamia deponens, non dici-
tur illam probare, si reddendo rationem dixe-
rit, scio, talem esse infamem, quia sum vici-
nus, etiamsi talis ratio admittatur ad proban-
dam bonam famam. *ex trad. per Bart. et alios in
l. 1. ff. si cert. pet.*
14 Cæterum tamen, quod in criminalibus fama
non est sufficiens inditium ad inquirendum, nisi
15 quis esset diffamatus de crimine in specie, de
quo Iudex intendit procedere, vel coadiuuetur
alia

alia coniectura, vel indicio. *Alex. ad Bart. in d. l. de minore. §. plurimum, post nu. 19. litt. d. ff. de Quæstion. & cons. 5. num. 3. lib. 1. Vermigliol. cons. 25. nu. 13.* secus si diffamatus sit de crimine in genere: hoc enim casu talis infamia ne ad inquirendum quidem sufficit. *Bald. in l. ea quidem. num. 64. C. de Accusat. & in cap. delicti, nu. 3. de appell. Alex. cons. 5. nu. 3. lib. 1.* Item ad effectum, vt fama faciat inditium ad inquirendum, probari
16 debet, quod habuerit originem tempore delicti, & non postea, *ex latè deductis per Caball. resolut. crimin. cas. 200. nu. 133.* præsumitur enim in dubio, quod orta fuerit post inchoationem processus, & post querelam partis, & ideò censetur ab ipsa parte, vel à maleuolis originem habuisse. *Boss. de mand. ad homicid. num. 38. & in tit. de Part. suppos. nu. 21.* subdens, hoc procedere, quando solum fundamentum famæ esset in personis, à quibus auditum esset; secus si post inchoationem processus manifestetur aliquid, ex quo populus deducitur in opinionem: quia tunc potest oriri fama, quæ habeat omne robur famæ, & tempore maleficij, & postea etiam ex interuallo post litem motam. *Farinac. q. 47. nu. 173. 174. & 176. Caball. resol. crim. cas. 200. num. 132. & seq. Vermigl. cons. 20. nu. 23. cons. 22. n. 9. & cons. 74. num. 14.*

SVMMARIVM.

17 *Testes aliàs inhabiles admittuntur in ijs, quæ sunt difficilis probationis: declaratur num. 20. & seq.*
18 *Mulieres non possunt esse testes, quando de crimine agitur criminaliter.*
19 *Mulieres admittuntur, quando per mares veritas haberi non potest.*
20 *Quando testes deponentes de iudicio suo, vel de credulitate admittantur.*
21 *Vulneratus coram testibus inhabilibus, potest probare delictum per eosdem testes.*
22 *Regula, quod testes inhabiles non admittuntur, quando ex natura actus alij potuerunt interuenire, procedit, vbi quis in culpa fuit eos non adhibendi.*
23 *Qui inhabiles testes producit, & dicit, alios reperiri non posse, id probare tenetur, & qualis debeat esse probatio in tali casu.*
24 *Testes inhabiles ratione delicti contra reum non probant plenè, sed aliqualem faciunt probationem concurrentibus conditionibus, quæ hic recensentur, & n. 11. & 12. & 21. cum seq.*
25 *Iudex potest supplere ex officio, etiamsi pars contra testem infamem nihil opponat.*
26 *Testes infames, & domestici omninò repelluntur.*
27 *Iure gentium testimonium inimici reijcitur, etiam reconciliati, ignoti, vel præsumpti, etiamsi ageretur de crimine hæresis, vel læsæ maiestatis, & n. 38.*
28 *An hæc aliqualis probatio sufficiens sit ad torquendum reum.*
29 *Quando testis prorsus à lege repellitur, non facit inditium, nisi ad inquirendum, seu ad capturam, non autem ad transmittendam inquisitionem, aut ad torturam.*
30 *Fama non est sufficiens inditium ad torturam.*
31 *Fama vt plurimum est fallax, et ex dicto vnius aliquando oriri potest.*
32 *Testes inhabiles ratione delicti, an admittantur ad defensionem rei, vel ad reprobationem testium.*
33 *Quando socius criminis exculpans socium, tollat omnia inditia contra socium.*
34 *An socius criminis, si nominet socium, faciat aliquod inditium, et nu. 35. et seq.*
36 *Ad torturam, et ad condemnationem requiruntur testes omni exceptione maiores.*
37 *Socius criminis, qui patitur plures defectus, nullum facit inditium etiam in exceptis, et atrocissimis, etiamsi adhibita fuerit tortura non obstante consuetudine in contrarium.*
38 *Quid si socius criminis probetur inimicus.*
39 *Socij criminis depositio facta in tortura, an sit attendenda ad reuocationem primæ depositionis emanatæ extra torturam.*
40 *Socius criminis, qui dicatur, et quando ei diminuatur fides, et nu. 41.*
42 *Testes inhabiles non ratione delicti, sed ratione affectionis, ætatis, aut alia de causa, admittuntur indistinctè ad probandam innocentiam Rei.*
43 *Testes consanguinei non admittuntur ad reprobationem aliorum testium.*
44 *Ad probandam innocentiam rei admittuntur consanguinei tantùm transuersales, non autem ascendentes, vel descendentes.*
45 *Frater etiam admittitur ad probandam innocentiam fratris.*
46 *Testes consanguinei non torquentur, vt fidem faciant, sed relinquitur arbitrio Iudicis, quanta huiusmodi testibus fides adhibenda sit.*
47 *Vnicus testis sufficit ad probandã innocentiam.*
48 *Testes inhabiles ratione affectionis, ætatis &c. si producantur contra reum, non censentur idonei, nisi in crimine Simoniæ, hæresis, læsæ maiestatis, & alijs exceptis: declaratur num. 54. & 55.*
49 *Inditia, quæ desumuntur, ex depositionibus testium inhabilium, vt supra, non coniunguntur ad efficiendam semiplenam probationem, & ideò non sufficiunt ad inquirendam torturam, sed tantùm ad inquirendum.*
50 *Ad torturam requiritur semiplena probatio.*
51 *Vnumquodque inditium plenè, & concludenter probari debet per duos testes contestes, & omni exceptione maiores.*
52 *Ad torturam saltem duo inditia legitimè probata requiruntur.*
Et quando sufficiat vnum inditium, vel vnicus testis, ibidem.
53 *Quando inditia probata per testes singulares sufficiant ad inferendam torturam.*
54 *Testes inhabiles ratione affectionis, ætatis &c. non sunt integræ fidei ad probandum crimen hæresis, & alia excepta.*
55 *Crimen hæresis quando per testes inhabiles probetur.*
56 *Quæ crimina dicantur excepta.*

Quæstio II.

An, et quando testes inhabiles admittantur.

17 Regula est, quod testes aliàs inhabiles admittuntur in iis, quæ sunt difficilis probationis, vt sunt ea, quæ in domo, vel in alio priuato, vel secreto loco communiter occulte fieri consueuerunt, *l. consensu. §. sin autem. vbi Doctores communiter. C. de Repud. latè Alex. cons. 74. nu. 4. 11. et 14. lib. 2.* vbi dicit, quod etsi mu-
18 lieres non possint esse testes, quando de crimine agitur criminaliter, *vt ex text. in cap. forus. §. testes, vbi glos. in ver. non fœmina, de Verb. signif. glos. in cap. tam litteris, ver. fœmina, de*
19 *Testib.* admittuntur tamen, quando per mares veritas haberi non potest; quinimmò in iis, quæ
20 difficilioris sunt probationis, vt in filiatione, vel adulterio, admittuntur, etiamsi deponant de indicio suo, vel de credulitate, *idem Alex. cons. 152. nu. 11. et seq. vol. 5.* vbi quod vulneratus
21 coram testibus inhabilibus, potest probare delictum per eosdem testes, quia nulla culpa potest imputari vulnerato, quod alios testes habiles non adhibuerit; nam ea regula quod testes inha-
22 biles non admittuntur quando ex natura actus alij potuerunt interuenire, procedit, quando quis in culpa fuit eos non adhibendi. *Alciat. reg. 1. præsumpt. 47. n. 4. et ibi Add. litt. b.* tenetur tamen is, qui inhabiles testes producit, & dicit, alios reperiri non posse, id probare, alioquin semper quis posset producere inhabiles, dicendo, quod alios habere non potest. *Corn. cons. 42. nu. 1. vol. 1. Rolan. cons. 27. nu. 7. et seq. vol. 3.*
23 vbi, quod in tali casu constare debet de deficientia aliarum probationum, nec sufficeret, si testes ipsi deponant, id per alios testes probari non posse. *vt d. Gabr. commun. conclus. lib. 1. tit. de Testib. conclus. 7. Baiard. ad Clar. qu. 24. nu. 123. et seq. Ruin. cons. 120. n. 5. vol. 5. Osasc. decis. 79. num. 42. Cephal. cons. 75. nu. 42. et seq. Gabr. lib. 1. de Testib. conclus. 7. n. 18. Boss. in tit. de opposit. contr. test. nu. 93. et in tit. de Indit. nu. 164. et seq. Beninten. decis. 43. nu. 4. latè Baiard. ad Clar. d. q. 24. nu. 113.* vbi dicit, hanc inspectionem, quod aliter veritas haberi non potest, Iudicis arbitrio remitti, qui attenta qualitate personarum, loci, negotij, temporum, & huiusmodi poterit arbitrari, an veritas aliter haberi possit, nec ne. *ex trad. per Plot. in l. si quando. §. 2. nu. 8. C. Vnde vi. Mascard. de Probat. conclus. 1403. n. 4.*

24 Sed ne termini confundantur, distinguendum est inter testes inhabiles ratione delicti, & inhabiles ratione affectionis, vel alia de causa: nam si sunt inhabiles ratione delicti, contra reum non probant plenè, sed aliqualem faciunt probationem concurrentibus infrascriptis conditionibus, quarum prima est, vt tortura subijciantur: 2. vt deponant verisimilia: 3. vt non patiantur plures defectus: 4. vt in causa procedatur ex officio, secus si ad instantiam partis. *Gramm. cons. 45. num. 12. Baiard. loco cit. nu. 122. Crot. in tract. de Testib. par. 3. num. 43. Alex. cons. 11. nu. 6. lib. 1. et cons. 152. num. 15. lib. 5.* vbi subijcit,
25 quod Iudex potest supplere ex officio, etiamsi pars contra testem infamem nihil opponat. *Mascard. de Probat. concl. 1359. nu. 10. 19. & seq. vol. 3. Baiard. ad Clar. q. 24. nu. 113. & seq.*

26 Vnde si testes sint infames, & domestici, omninò repelluntur, nec ad inquirendum sufficiunt, cum tali casu plures defectus patiantur. *Gabr. de Testib. d. conclus. 7. n. 13. Rolan. d. cons. 3. nu. 51.* vbi dicit, quod iura disponentia, vt in certis casibus stetur dicto socij criminis, debent intelligi de socio criminis aliàs non infame ex alio delicto. *& cons. 24. nu. 61. vol. 1. & cons. 57. num. 41. uol. 4. Cephal. cons. 65. nu. 27. & seq. Mascard. d. conclus. 1359. nu. 10. latè Baiard. d. q. 24. nu. 128.* vbi quod huiusmodi testes neque in crimine hæresis, læsæ maiestatis, stupri violenti, nec in alijs exceptis admittuntur, præsertim si tales testes
27 essent inimici, quia iure gentium testimonium inimici reijcitur, etiam reconciliati, ignoti, vel præsumpti, etiamsi ageretur de hæresi, vel crimine læsæ maiestatis. *ut post Gram. cons. 45. nu. 19. Bertaz. cons. 328. tradit idem Baiard. d. q. 24. nu. 157. late Menoch. de arbitr. Iud. q. 28. Boss. in tit. de Crim. læsæ maiest. num. 111. Farinac. cons. 41. num. 13.*

28 An autem hæc aliqualis probatio sufficiens sit ad torquendum reum? affirmat *Baiard. d. q. 24. n. 118.* licet non sufficeret ad condemnandum; contrarium tamen tenet *Clar. in Pract. crim. §.*
29 *fin. q. 24. uers. ult.* vbi dicit, quod quando testis protsus à lege repellitur, non facit indicium nisi ad inquirendum, idest, ad assumendas informationes, vel ad capturam, non autem ad transmittendam inquisitionem, neque ad torturam, præsertim parte opponente; quemadmodum nec fama est sufficiens inditium ad torturam, cum vt
30 plurimum sit fallax, & ex dicto vnius aliquando
31 oriri possit. *Farinac. in Pract. crimin. qu. 47. nu. 7. Vermigliol. cons. crim. 72. nu. 13. & cons. 25. n. 13. Caball. tract. de homicid. nu. 302.*

32 Quæres, an huiusmodi testes admittantur ad probandam innocentiam, seu ad defensionem rei? Resp. quod admittuntur quidem, sed plenè non probant; relinquitur enim Iudicis religioni, quanta sit eis fides præstanda, facti, & personarum qualitate inspecta. *ut d. Clar. q. 24. uers. item scias &c. Baiard. ibidem, num. 139.* non tamen admittuntur ad reprobationem testium, cum sit materia odiosa, *Grammat. dec. 34. nu. 14. latè Farinac. q. 62. nu. 90. et seq. & cons. 161. nu.*
33 *1. et seq.* vbi subijcit, quòd quando socius criminis non inducitur in testem ab inquisito, sed carceratus, & à Iudice examinatus, cessante omni subornationis timore socium excuset, præsertim in tortura, tunc talis exculpatio omnia tollit indicia contra socium.

34 Quæres 2. an socius criminis, si nominet socium, faciat, aliquod inditium? Resp. quod non facit inditium ad inquirendum, nisi alia indicia concurrant: nec facit inditium ad torturam, nisi tribus concurrentibus conditionibus, videlicet vt assertio, si non fuerit spontanea, sponte ratificetur: 2. vt post ratificationem iterum in tortura confirmetur: 3. vt tortura inferatur in faciem inquisiti. *Clar. in §. fin. q. 45. uers. cæterum si reus &c. Vulpell. cons. 83. num. 8. Farinac. cons. 99. nu. 47. et 61. et cons. 55. num. 4. 21. et 41.* vbi etiam obseruat, quod tortura, quæ in tali casu

casu

casu infertur socio, moderata esse debet, ac le-
gitima, legitimis videlicet præcedentibus indi-
cijs. *Natt. cons. 18. nu. 14. vol. 1. Rolan. cons. 73.*
nu. 2. vol. 1. Boer. decis. 319. nu. 1. & et seq. vbi di-
35 cit, quod etiam in casibus priuilegiatis, & exce-
ptis confessio, aut depositio socij sola sine alijs
indicijs, facit tantum aliqualem præsumptio-
nem, non tamen est indicium sufficiens ad tortu-
36 ram. *Boss. in tit. de indit. n. 181. & seq.* vbi, quod
ad torturam regulariter requiruntur testes omni
exceptione maiores, & multo magis ad conde-
mnationem. *Gozad. cons. 1. num. 21. Vermigliol.*
cons. 15. nu. 19. et cons. 20. nu. 13. et cons. 267. nu.
8. et cons. 342. nu. 6. vbi dicit, quod socius crimi-
nis, qui patitur plures defectus puta si sit socius,
& periurus, etiam in exceptis, & atrocissimis
37 nullum facit inditium, etiamsi adhibita fuerit
tortura non obstante consuetudine in contra-
rium. *Farinac. cons. 79. nu. 1. et 13.* vbi dicit,
quod quando socius criminis patitur plures de-
fectus, eius depositio neque sufficeret ad inqui-
rendum, etiamsi aliter veritas haberi non pos-
set, & ageretur de crimine læsæ maiestatis, &
alijs exceptis. *et cons. 60. nu. 38.* vbi quod etiam
in casibus exceptis dictum socij, vel sociorum
criminis etiam cum tortura deponentium, nihil
operatur, quando nominatus est bonæ famæ; eti-
amsi ageretur de crimine læsæ maiestatis; immò
si socius probetur inimicus, nullum faceret in-
38 ditium ad torturam contra socium nominatum
etiam in casibus exceptis, licèt socius nominatus
sit malæ famæ, & alia adminicula concurrant.
vide Mascard. de Probat. conclus. 1311. num. 9. et
seq. Alciat. cons. 127. vol. 4. Gram. cons. 38. nu. 13.
Farinac. d. cons. 60. num. 40.
39 Item socij criminis depositio facta in tortura,
non est attendenda ad reuocationem primæ de-
positionis emanatæ extra torturam; quando so-
cius non fuit examinatus simpliciter vt testis, sed
vt principalis quoad se, & testis quoad alios. *vt*
d. Farinac. cons. 39. nu. 7.
40 Socius verò criminis non dicitur, quando nun-
quam de crimine fuit inquisitus, aut carceratus.
Farinac. cons. 41. num. 12. vbi etiam obseruat,
41 quod quando Doctores tractant de diminuendo
fidem testi propter criminis participationem,
semper præsupponunt illius confessionem super
crimine.
42 Si verò testes sint inhabiles non ratione deli-
cti, sed ratione affectionis, ætatis, aut alia de
causa, vt domestici, consanguinei, minores, fœ-
minæ, & similes, tunc admittuntur indistinctè ad
probandam innocentiam Rei, & dummodò sint
bonæ conditionis, & famæ. *Innoc. in cap. in lit-*
teris, de Testib. Bald. in l. 1. nu. 4. C. eod. tit. Ro-
man. consil. 410. nu. 5. Ruin. cons. 53. nu. 6. vol. 4.
43 *Alex. cons. 5. num. 8. lib. 1.* subdens, quod con-
sanguineus non esset idoneus testis, quando non
deponit ad simplicem defensionem, sed ad impu-
gnationem alterius. *Gramm. dec. 34. n. 14.* vbi,
quod testes consanguinei non admittuntur ad re-
probationem aliorum testium. *Gabr. comm. con-*
clus. lib. 1. tit. de Testib. concl. 1. nu. 37. et concl. 7.
num. 11. et lib. 7. tit. de malefic. concl. 22. vbi di-
cit, quod ad defensionem admittuntur consan-
44 guinei tantùm transuersales, non autem ascen-
dentes, vel descendentes. *latè Mascard. de Pro-*
bat. conclus. 1359. num. 16. et 18. vol. 3. et latius
45 *concl. 904. per tot.* vbi quod etiam frater admit-
titur ad probandam innocentiam fratris, præser-
tim si esset valdè notæ fidei, & integræ famæ, si-
ue agatur de præiudicio fisci, siue partis. *Ba-*
iard. ad Clar. qu. 24. num. 113. et 129. cum seq. vbi
46 etiam obseruat, quod huiusmodi testes non
torquentur, vt fidem faciant; relinquitur tamen
arbitrio Iudicis quanta eis fides adhibenda sit.
Viui. comm. opin. 960. nu. 10. et seq. Farina. cons.
47 *6. num. 40. et seq.* vbi addit, quod vnicus testis
sufficit ad probandam innocentiam: quod intel-
ligendū est, dummodò testis sit omni exceptione
maior. *ex trad. per Boss. d. tit. de Indic. num.*
181.
48 Secus esset, quando huiusmodi testes produce-
rentur contra reum, quia tunc non censentur ido-
nei, nisi in crimine simoniæ, hæresis, læsæ maie-
statis, & alijs exceptis *latè Alex. cons. 11. num. 6.*
vol. 1. Cepoll. consil. crim. 32. nu. 2. & 3. Alciat.
reg. 1. præsumpt. 47. n. 4. Farinac. in Pract. crim.
q. 37. nu. 28. et 29. et q. 56. nu. 72.
49 Item inditia, quæ desumuntur ex talium te-
stium depositionibus, tanquam in suo genere
imperfecta, non coniunguntur ad efficiendam se-
miplenam probationem; & ideò non sufficerent
ad inferendam torturam, ad quam semiplena
50 probatio requiritur, sed tantùm sufficerent ad
inquirendum. *Clar. in pract. crim. §. fin. qu. 62.*
in princ. Farin. cons. 34. nu. 7. et cons. 70. nu. 47.
51 vbi subijcit, quod vnumquodque inditium siue
remotum, siue proximum per se debet plenè, &
cōcludenter probari per duos testes contestes, &
omni exceptione maiores, etiam in atrocissimis,
quando agitur de inferenda tortura, alioquin
non coniungitur. *et in Pract. crimin. q. 37. num.*
52 *38. et seq.* vbi, quod ad torturam saltem duo
inditia legitimè probata requiruntur; licèt ali-
quando sufficiat vnum, si sit valde proximum de-
licto, hoc est si inferat valdè verisimiliter ad deli-
ctum: quemadmodum vnicus etiam testis sufficit
ad torturam, si deponat immediatè de ipso deli-
cto. *Caball. resol. crim. cas. 200. nu. 129. Vermigl.*
cons. crim. 33. nu. 30. & 31. cons. 60. num. 2. & 3.
vbi, quod etiam in delictis occultis ad effectum
inferendi torturam, inditia debent legitimè pro-
bari. *vide Osasc. decis. 9. nu. 57. Rolan. cons. 3.*
num. 37. vol. 3. Honded. cons. 100. num. 5. & seq.
lib. 1.
53 Obserua tamen, quod aliquando inditia pro-
bata per testes singulares sufficiunt ad inferen-
dam torturam, si infrascriptæ conditiones con-
currant, videlicet vt inditia sint plura, ac proxi-
ma delicto: 2. vt omnia tendant ad eumdem fi-
nem, vnumque coadiuuet aliud: 3. vt testes ea
probantes, sint idonei, & omni exceptione ma-
iores, aliàs secus. *vt post Blanch. in tract. de Ind.*
& tortu. nu. 366. et seq. et alios tradit Farinac.
d. qu. 37. nu. 38. et seq. vide Add. ad eumd. Fari-
nac. cons. 34. litt. c.
54 Obserua 3. quod ad probandum crimen hære-
sis, & alia excepta, admittuntur quidem testes in-
habiles ratione affectionis, ætatis, &c. non ta-
men sunt integræ fidei, & omni exceptione ma-
iores. *Alex. cons. 11. num. 9. vol. 1. Farinat. in*
Pract. crim. q. 56. nu. 70. et seq. et q. 62. n. 81. cum
55 *seq.* vbi etiam dicit, quod crimen hæresis per
testes

testes inhabiles non probatur, nisi testes huiusmodi plures sint, quàm duo: vel si duo sint, eum eorum dicto concurrant alia adminicula.

56 Quæ verò sint crimina excepta. *vide Spec. in tit. de Accusat. §. 1. num. 37. Farinac. quæst. 56. num. 70.*

SVMMARIVM.

57 *Confessio, vt noceat reo, non debet esse generalis, sed specifica cum expressione loci, temporis, causa, alijsque qualitatibus, & circumstantijs delicti.*

58 *Confessio rei extorta non præcedentibus inditijs, nec probato corpore delicti, non sufficit ad torturam.*

59 *Factum alio loco, & tempore, dicitur realiter diuersum.*

60 *Quid si reus confiteatur, se plura homicidia, vel latrocinia commisisse, non exprimendo nomen personæ occisæ, vel cuius res furto subtraxit.*

61 *An talis confessio generica faciat indicium ad torturam.*

62 *An possit quis ex sola confessione condemnari, & num. 63.*

64 *Corpus delicti per confessionem rei regulariter non probatur.*

65 *Non censetur constare de facto, nisi constet de eius qualitate.*

66 *Quid si reus in tormentis delictum fateatur.*

67 *An possit reus confessionem in tormentis extortam reuocare, & nu. 68.*

69 *Quando articuli obiectiui admitti debeant.*

70 *An confessio rei cum qualitate exclusiua delicti diuidi possit.*

71 *Quando Iudex abstinere se debeat à tortura.*

72 *An condemnatus in contumaciam, & habitus à statuto pro confesso, & conuicto, possit appellare.*

73 *Conuictus, & sponte confessus de iure non appellat.*

74 *Non est facienda extensio de casu vero ad casum fictum.*

75 *Quando Bannitus non possit impunè offendi.*

76 *An Princeps possit appellationem omninò tollere.*

77 *Quis censeatur verus contumax, & quis fictus.*

78 *Quando contumax citatus non teneatur comparere.*

Quæstio III.

Quando confessio noceat reo.

57 Regula est, quod confessio siue iudicialis, siue extraiudicialis, vt confitentem afficiat, debet esse non generalis, sed specifica, tam de persona, in quam delinquitur, quam de loco, & tempore commissi delicti: generalitas enim ambiguitatem parit, & ambiguitas confitenti non nocet. *l. 1. §. quæstioni, & §. si quis vltro, vbi DD. ff. de Quæstion. Roman. cons. 455. num. 4. Boss. in tit. de Confess. nu. 43. & seq. Farinac. cons. 156. nu. 15. & cons. 80. nu. 42.* vbi dicit, quod confessio, vt noceat reo, debet esse specifica cum expressione loci, temporis, causa, alijsque omnibus qualitatibus, & circumstantijs delicti.

58 Ex quo infertur 1. quod confessio rei extorta non præcedentibus inditijs, nec probato corpore delicti, non sufficit ad torturam, *Vermigl. cons. 113. num. 5. Hirutius relat. inter consil. Farinac. cons. 25. nu. 23. Boss. in tit. de Delict. num. 15.* vbi dicit, quod Iudex non comperto delicto debet reum absoluere. *Mascard. de Probat. conclus. 345. nu. 39. vol. 1. Bartho. Socin. in l. hæredes. nu. 10. post med. ff. de Vulg. & pup.* vbi dicit, quod si quis confitetur factum, sed negat tempus, vel locum, videtur omninò confiteri aliud maleficium, & contentum in accusatione omninò ne-
59 gate, quoniam factum alio loco, & tempore, dicitur realiter diuersum. *ut tradunt DD. in l. si non sortem. §. libertus, ff. de Cond. indeb.*

60 Infertur 2. quod reus non poterit condemnari, si generaliter confitetur, se plura latrocinia commisisse, non exprimendo in specie, cuius res furto subtraxerit, aut aliquem occidisse non expresso nomine personæ occisæ, etiamsi dicat, se ignorare nomen personæ. *l. 1. §. si quis vltro ff. de Quæstion.* quod procedit, etiamsi reus esset malæ conditionis, & famæ: in delictis enim nemo potest sibi præiudicare, contra veritatem aliquid dicendo, vel asserendo. *vt aduertit. Peguer. decis. 17.*
61 *nu. 3. & 4.* vbi etiam dicit, quod talis confessio generica non facit indicium ad torturam. *Rolan. cons. 51. num. 13. & seq. lib. 1.* vbi dicit, quod si fur confitetur, plura furta se commisisse, non debet Index talia credere, sed tenetur omnia furta per reum confessa verificare, destinando nuntium ad habendam informationem in loco pro veritate, alioquin exponeret se periculo puniendi innocentem: contingit enim aliquando, quod etiam innocens ea, quæ vera non sunt, metu tormentorum confitetur. *l. 1. §. quæstioni, & §. si quis vltro, vbi DD. ff. de Quæstion, Farinac. cons. 156. n. 15. & seq. Grauett. cons. 211. n. 2.* vbi dicit, quod in delictis facti permanentis, quale est homicidium, incendium &c. non potest quis ex sua confessione
62 condemnari, nisi constet de corpore delicti; vel saltem appareant aliqua vestigia, vt si reperiatur sanguis, vel aliquid aliud in loco designato ab ipsomet reo, quod proximè referri possit ad delictum. *Clar. in Pract. crim. lib. 5. §. fin. q. 55. vers. quomodo autem &c.* vbi subijcit, quod in delictis facti transeuntis, quale est fornicatio, adulterium &c. contens, se cum certa etiam muliere copulam habuisse, condemnari non potest, nisi vltra confessionem adsit querela partis, vel aliqua alia informatio.

63 Limita, quando delictum est tale, quod solo animo perfici potest, quale est hæresis, & similia: tunc enim ex sola confessione, dummodò sit verisimilis, potest quis condemnari, cum tale delictum vix aliter probari possit, nisi per propriam confessionem. *vt d. Clar. d. qu. 55. vers. quomodo autem &c. & alij communiter.*

64 Obserua tamen, quod si reus confitetur, se cognouisse certam mulierem nuptam, non posset adulterio puniri, nisi ex parte fisci probetur matrimonium; nec obstatet, quod idem reus nuptias fateatur, quia corpus delicti per confessionem rei regulariter non probatur. *Farinac. d. cons. 156. nu. 17. & seq.* quemadmodum nec is, qui fatetur, se receptasse bannitum, posset ex causa huiusmo-

receptationis condemnari, nisi fiscus aliter, quàm per rei confessionem, probauerit, eum, qui receptatus est, fuisse bannitum: non enim
65 censetur constare de facto, nisi constet de eius qualitate. *Cephal. cons. 130. nu. 11. lib. 2. Rolan. d. cons. 51. num. 12. Boss. in tit. de Delict. num. 4. & 15.*
66 Obserua 2. quod si reus in tormentis delictum confiteatur, adhuc stari non debet tali confessioni, nisi reus in illa perseueret, & eam ex interuallo ratificet saltem die sequenti, non quidem in carcere, sed ad bācum iuris,& in loco, vbi reus tormenta, seu instrumenta ad torquendum videre non possit: aliter enim censeretur adhuc durare metus tormentorum, & ità obseruat consuetudo. *vt inquit Clar. qu. 64. vers. cæterum & c. cum vers. seq.*
67 An verò reus confessus possit suam confessionem in tali casu reuocare? Resp. affirmatiuè, etiamsi talis confessio fuerit per torturam extorta præcedentibus inditijs, & postea extra tormenta ex interuallo legitimè ratificata, dummodò error allegetur, & eius probatio offeratur, quia non fatetur, qui errat. *l. non fatetur, vbi DD. ff. de Confess.* quo casu Iudex reo statuere debet competentem terminum ad producendum, & allegandum omnes suas defensiones, quas facere intendit contra suam confessionem, quia aliàs tamquam indefensus non posset condemnari. *Farin. in Pract. crim. q. 81. n. 315. & seq. latè Caball. resol. crim. cas. 186.* subdens, quod si reus fuerit præcedentibus legitimis inditijs tortus, & confessus, & deinde legitimè ratificauerit, requiritur eo casu clara erroris probatio, nec aliàs releuatur reuocans, etiamsi reuocationem in tormentis vellet substinere: immò fatuus esset Iudex, qui tunc reum torqueret, cum adhuc remanserit sufficiens probatio ad condemnandum; confessio enim legitima nulla ex parte eliditur, nisi probetur error. secus esset, si deuentum fuerit
68 ad quæstionem, sed nondum reus ratificauit extra tormenta, & sic confessio non erat sufficiens ad condemnandum: tunc enim, cum non remaneat plena probatio, sed tantùm semiplena, nisi reuocans probet contrarium, compellitur perseuerare in confessione per repetitionem tormentorum. *Boss. in tit. de Confess. n. 57. & seq.* vbi addit, quod non requiritur probatio erroris, si incontinēti fieret reuocatio. *Vermigliol. cons. 205.*
69 *nu. 1. & seq.* vbi etiam obseruat, quod articuli, quamuis obiectiui admittendi sint, si inde resultet defensio articulantis à criminalitate, quia tunc non censentur dati animo partem iniuriandi; alioquin denegatio defensionum resultans ex reiectione articulorum non solum præberet iustam causam appellandi, sed post defesiones denegatas processus, omniaque acta essent nulla ipso iure, etiamsi non fuerit appellatum. *per tex. in clem. pastoralis, de Sent. & re iud.*
70 Quæres, an confessio rei cum qualitate exclusiua delicti diuidi possit? Resp. quod alij negant, asserentes, eo casu fisco, vel parti nihilominus incumbere onus probandi delictum. *ità Boss. in tit. de Confess. n. 23. & alij apud Vermigliol. cons. 282. nu. 8. Caball. centur. 3. resol. crim. 254. nu. 3. Gabr. lib. 7. de malefic. conclus. 19. nu. 10.* vbi dicit, quod confessio scindi non potest, quando quis confitetur recepisse, & expendisse monetam falsam ignoranter, quam æstimauit bonam. *Ciriac. contr. 418. num. 19.* vbi dicit, quod in delicto ex causa extractionis frumenti, & aliarum mercium confessio Rei similiter scindi non potest, sed acceptari debet à fisco cum omnibus suis qualitatibus: quod est regulare in omni facto à natura, vel iure communi non prohibito, & contra se iuris præsumptionem non habente. *Boss. d. tit. de Confess. sub. nu. 23. Farinac. in Pract. crim. q. 81. n. 149. & cons. 113. numer 6.* contrarium tamen tenet *Bartho. Soci. in l. hæredes. nu. 10. versus fin. ff. de Vulg. & pup.* vbi resoluit, quod ille, qui dicit, se occidisse ad sui defensionem, si non probauerit qualitatem allegatam, habetur pro confitente, licèt talis confessio non sufficiat ad imponendam pœnam ordinariam, sed tantùm extraordinariam; quod intellige, quando reus plenè non est conuictus; secus si plenè conuictus sit, & qualitatem defensionis non probauerit: tunc enim poterit in pœnam ordinariam condemnari, cum in tali casu opus non sit confessione. *l. qui sententiam. C. de Pœn. Clar. q. 55. vers. posset quoque & c. cum vers. seq. latè Farinac. d. q. 81. n. 110. & seq. & n. 131.* vbi subijcit, quod in tali
71 casu, siue reus sit conuictus, siue non, Iudex abstinere se debet à tortura propter periculum, nè reus substinendo veniat absoluendus, cum per torturam non obstante quacunque protestatione tamquam contraria facto, purgentur nedum inditia, sed etiam probationes.
72 Quæres 2. an condemnatus in contumaciam, & habitus à statuto pro confesso, & conuicto, possit appellare? Resp. affirmatiuè; quamuis enim
73 conuictus, & sponte cōfessus de iure non appellet, quando vtraque qualitas concurrit. *l. obseruare, cum ibi not. C. Quor. appell. non recip.* hoc tamen procedit, quando verè quis esset confessus, & conuictus, secus si fictè per contumaciam, cum
74 non sit facienda extensio de casu vero ad casum fictum. *Bart. communiter receptus in l. 3. §. hæc*
75 *verba siue quis. ff. de neg. gest.* vnde bannitus, qui vigore statutorum potest impunè offendi, non tamen offendi posset pendente appellatione à sententia banni, vel pendente causa nullitatis ipsius banni, seu pendente tempore ad appellandum ab ipsa banni sententia; & ideò si reus post sententiam contra se latam infra tempora ad appellandum vel captus, vel sponte ad Curiam venerit, & à sententia appellare voluerit, audiendus est iure cōmuni inspecto, ità vt sententia contra eum executioni demandari non possit, cum per appellationem sit suspensa; secus si post lapsa tēpora ad appellandum comparuerit, quia tunc appellans non auditur. *Clar. in ver. homicidium, vers. successiuè quæro & c. Lancell. de Attentat. appell. pend. 2. par. cap. 12. ampliat. 4. n. 3. & seq. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 1. q. 90. n. 58. Farin. q. 11. nu. 48.* vbi subdit, quod vigore constitutionum Pij IV. & Pij V. si reus non solum infra tempora ad appellandum, sed infra annum sponte compareat, de nouo iterum auditur, ac de directo ex integro contra sententiam aduersus eum latam admittuntur; verum si captus sit quandocunque etiam infra legitima tempora ad appellandum, vel sponte compareat post annum, tunc nullatenus auditur, etiamsi non sit verus contumax: quia in tali

tali casu vigore dictarum constitutionum sententia facit crimen notorium, & executioni demandāda est ac si in iudicatum transiuisset, dummodò legitimis præcedentibus inditijs lata fuerit: nec potest reus admitti ad nouas, uel alias defensiones absque speciali gratia Papæ, quo casu indistinctè appellatio prohibetur. *ex trad. per Flamin. Cartar. in tract. de execut. senten. capto bannito. cap. 1. num. 54. & seq. & num. 262. cum seq. Grauat. ad Vestr. in Prax. lib. 7. cap. 3. num. 53. Couar. pract. qq. cap. 23. nu. 6.* vbi, quod Princeps potest appellationem omninò tollere secundùm communem Doctorum sententiam.
76
77 Verus autem contumax dicitur, qui fuit personaliter citatus, & comparere contempsit; fictus verò dicitur, quando fuit citatus domi. *Grauat. ad Vestr. d. cap. 3. nu. 53. & seq.*

78 An verò contumax citatus ad comparendum in loco sibi non tuto, teneatur comparere? Resp. negatiuè, præsertim si notoriè constet, locum non esse tutum. *latè Farinac. in Pract. crim. q. 11. nu. 55. & seq. & q. 18. nu. 43.* vbi inter casus loci non tuti ponit metum Iudicis minantis, inimicorum, belli, pestis, ac tempestatis maritimæ.

SVMMARIVM.

1 *An conductor domus teneatur ad emendam damni occasione incendij sequuti ob culpam familiæ, & nu. 2. & seq.*
2 *An conductor domus teneatur ad casus fortuitos.*
3 *Regula, quod incendium præsumitur euenisse culpa inhabitantium, quomodo intelligatur, & num. 4.*
4 *Conductor non tenetur de culpa leuissima, sed tantùm de dolo, lata culpa, & leui.*
5 *Quid probari debeat ad hoc vt quis de incendio teneatur.*
6 *Loci congruitas culpam excludit, incongruitas includit.*
7 *Quinam teneatur ex facto, vel delicto familiæ, & nu. 8. & 9.*
8 *Quid si clarè non constet de principio ignis.*
9 *Dolus, vel culpa serui quoad ea, in quibus non est deputatus, non debet obesse Domino.*
10 *Quid si villam aliquis conduxerit, vt incorruptam redderet, præter vim, & uetustatem.*
11 *Culpa leuis quomodo probetur.*
Quando committatur dolus, lata culpa, & leuissima. ibidem.
12 *Quid si contra conductorem actum fuerit ciuiliter actione l. Aquiliæ ad emendam damni.*
13 *Incendium præsumitur originem habuisse in loco, in quo ignis visus fuit prius, quam in alia parte.*
Incendium, & alij casus ambigui quomodo probentur. ibidem.

CAP. XX.

De damno dato.

Quæstio I.

An conductor domus teneatur ad emendam damni, occasione incendij sequuti ob culpam famuli, siue familiæ ipsius conductoris.

1 Resp. negatiuè, si nulla concurrat culpa vel lata, vel leuis ipsius conductoris, præ-
2 sertim si tempore incendij absens fuerit ab eo loco; ratio est, tum quia incendium dicitur casus fortuitus. *l. incendium, & ibi glos. C. Si cert. pet.* casus verò fortuitus non imputatur conductori, nisi conuentio, vel culpa præcesserit. *l. quæ fortuitis. C. de Pignor. act. l. si vt certo. §. nunc videndum, vbi Bart. ff. Commod.* tum quia Dominus non tenetur pro famulo, si idoneum elegit. *l. si vendita, vbi Bald. ff. de Peric. & commod. rei vendit. l. si seruus seruum. §. Proculus. ff. Ad l.*
3 *Aquil.* tum etiam quia, licèt incendium præsumatur euenisse culpa inhabitantium, nisi probetur, quod casu fortuito euenerit. *d. l. si vendita, & l. qui insulam, §. fin. ff. locat. Afflict. decis. 57. nu. 2.* tamen illa culpa incendij præsumitur leuissima, nisi aliud in oppositum probetur. *glos. in §. praeterea. ver. debet. Inst. Quib. mod. re contr. oblig. latè Roland. cons. 95. num. 15. & 25. lib. 2.* de le-
4 uissima verò culpa non tenetur conductor, sed tantùm de dolo, lata culpa, & leui, quia contractus gratia vtriusque celebratur. *l. contractus. vbi Dec. nu. 33. ff. de Reg. Iur. l. si vt certo. §. nunc videndum, & ibi Bart. ff. Commod. Afflict. dec. 57. num. 4. & 9. in fin.* vnde regula prædicta locum habet in casibus, in quibus quis tenetur de leuissima culpa, vt in commodato. *Grammat. in addit. ad Afflict. loco cit. litt. a.* vbi subdit, quod
5 ad hoc, vt quis de incendio teneatur, debet probari culpa certi determinati hominis, tum quia licèt præsumatur culpa inhabitantium, tamen absque culpa determinatæ personæ fieri non potest: tum etiam quia quando non probatur culpa determinatæ personæ, remanet incertitudo, & sic non potest sequi condemnatio. *l. licèt. §. fin. ff. Naut. caupon. stabul. latè Rolan. d. cons. 95. nu. 9. & seq. lib. 2.*

6 Et hæc quidem conclusio præcipuè procederet, quando res, ex qua incendium processit, conseruabatur in loco congruo, & communiter igni non propinquo, & casui ignis verisimiliter non supposito: tunc enim non potest conductori culpa leuis ascribi ratione loci, cum loci congruitas culpam excludat; sicut incongruitas includit, *d. l. si ut certo. §. sed interdum. ff. Commod. ità Gozad. cons. 63. num. 14. et seq. Anchar. cons. 348. nu. 1. et seq. Anan. cons. 71. nu. 2. et seq. Menoch. de Arbitr. Iudic. cas. 390. nu. 19.* quod procedit, etiamsi conductor promiserit vti relocata more boni inquilini, eamque restituere potius melioratam, quàm deterioratam. *Farinac. cons. 63. nu. 1. et seq.*

7 Limita in publicanis, nautis, cauponibus, stabularijs hospitibus, & similibus; isti enim tenentur

tur ex facto, & delicto, vel quasi familiæ suæ, dummodo constet de culpa famulorum, seu familiæ: secus si non potest apparere, quis fuerit in culpa, vt quia non constat, an incendium processerit culpa hospitum, vel conductoris hospitij, vel eius famulorum. *Anan. d. cons. 71. nu. 3. Afflict. decis. 57. num. 4.* vbi dicit, quod
8 quando clarè non constat de principio ignis, debet ferri sententia absolutoria. *Gozad. d. cons. 63. num. 14.* subdens, quod aliæ personæ itâ demum tenentur, si aliquis de familia deputetur ad certum officium, & in officio illo delinquat, quia tunc dicitur paterfam. in culpa, deputando ministrum non idoneum, seu non sufficientem, *ad not. per DD. in l. 1. §. familia. ff. de Publican. et in l. nè quid. ff. de Incen. ruin. et naufrag. vide Farinac. d. cons. 63. numer. 1. Rolan. d. cons. 95. num. 11. et seq. Rot. in Romana incendij, sine prætensorum damnorum, et interesse 17. Martij 1587. apud Farinac. post d. cons. 63. num.*
9 *4.* vbi, quod dolus, vel culpa serui quoad ea, in quibus non est deputatus, non debet aliquo modo obesse Domino. *Afflict. d. decis. 57. numer. 7.*

10 Limita 2. in casu *l. qui Insulam. colonus. ff. locat.* vbi colonus tenetur de incendio facto per seruum, non ex eo quod villa fuerit combusta culpa famuli, sed quia hac lege ipse villam conduxerat, vt incorruptam redderet, præter vim, & vetustatem; vnde cum duo tantum casus exceperit, respectu aliorum censetur se obligasse, & per consequens tenetur de damno, quod illatũ fuit à seruo. *l. nam quod liquida. ff. de Pen. leg. Rot. in d. Romana incendij, apud Farinac. loco cit.*

11 Notandum est autem, quod ad probandam leuem culpam opus est articulare, & probare, quod reus conuentus non adhibuit illam diligentiam, quam adhibent homines diligentes eiusdem conditionis, & professionis. *glos. in d. §. præterea, uer. debet. Inst. Quib. mod. re contrab. oblig.* vbi etiam dicit, quod dolus est machinatio studiosa, lata culpa est non facere quod fieri consuetum est, leuissima verò est, quando quis quocunque modò potuit præuidere, & non præuidit. *latè Rolan. d. cons. 95. nu. 15. et seq. lib. 2.* vbi obseruat, quod culpa non est tenere ignem, nisi sit immoderatus, qui tribus dicitur modis, re, loco, & tempore: re videlicet ex nimia quantitate lignorum, propter quam ignis nimis fuit excessiuus; loco vt quia in loco incongruo, & periculoso ignis accensus fuerit: tempore, vt quia flante vento ignis immissus fuerit in loco aperto debitis diligentijs non adhibitis. *uide Anan. d. consil. 71. num. 2. Gozad. consil. 63. n. 17.*

12 Notandum 2. quod licèt conductor non teneatur ex locato, & conducto, nisi de leui culpa, tamen si actum fuerit ciuiliter actione *l. Aquiliæ* ad emendam damni, teneretur etiam de leuissima, dummodò culpa in committendo consistat, scilicet in supponendo ignem. *Afflict. dec. 57. n. 8. Rolan. d. cons. 95. n. 29. et seq.* vbi, quod quælibet minima culpa in faciendo cõmissa maior est quacunque alia commissa in non faciendo. *Crauett. cons. 97. num. 2. et 5.* vbi subijcit, quod quando agitur de culpa leui, punitur quis indistinctè *l. Aquil.* non habita distinctione, an agendo, vel omittendo commissa fuerit.

13 Notandum 3. quod incendium præsumitur habuisse originem in loco, in quo ignis visus fuit priùs, quàm in alia parte, quia à cõmuniter accidẽtibus ignis videtur in loco suæ originis, & presũptio adaptatur ad id, quod freqẽntiùs accidit. *Bald. cõs. 174. n. 2. uers. modo est alius casus etc. lib. 2.* vbi dicit, quod incẽdiũ, & alij casus ãbigui probãtur per indicia, & coniecturas. *Alex. cons. 50. n. 3. in fin. et nu. 6. lib. 1.* vbi, quod in his, quæ occultè agũtur de nocte, quando ciuiliter agitur, sufficiunt probationes per coniecturas propter difficultatẽ. *latè Greg. dec. 427. n. 1. et seq.* vbi, quod testes deponẽtes de eorũ iudicio, & credulitate, efficacissimum præstant indiciũ: immò plenè probãt quando iudicium esset coniunctum cum sensu visus. *Campeg. in tr. de Testib. reg. 209. uers. 21. fallit ec. Caput. dec. 70. n. 6. par. 3. Farinac. in Pract. crim. q. 110. n. 73. et 74.* subdens, quod licèt causa, & origo incendij probetur coniecturis, corpus tamen delicti ipsius incendij debet probari manifestè. *Beltramin. ad Greg. d. dec. 427. litt. a.*

SVMMARIVM.

14 *An Dominus fundi possit retinere uel occidere aliena animalia, et nu. 15. 16. 17. 18. et 19.*
20 *Quod est licitum in termino à quo, an sit etiam licitum in termino ad quem, et n. 21.*
22 *Inspicitur initium quoad locum, et quoad tempus: declaratur, et limitatur n. 23. et 24.*
25 *Quando Dominus teneatur in solidum ad damnum, et quando liberetur dando animal.*
26 *Damnum datum in messe nondum matura, quomodo sit æstimandum, & nu. 27.*

Quæstio II.

An liceat Domino fundi occidere animalia, quæ damnum inferunt in ipso fundo.

14 RESp. negatiuè. *l. Quintus mutius, et l. si boues, cum ibi not. ff. Ad l. Aquil.* immò nec posset illa retinere si sciret, cuius sint, quia maius est periculum in retentione animalium, quàm in alijs rebus, cum animalia facilius pereant, præsertim quia Dominus fundi habet actionẽ de pa-
15 stu pecoris, vel l. aquil. *ut d. Bart. in l. hoc ãpliut. n. 3. ff. de Damn. inf. Spec. in tit. de Actor. §. 1. n. 59. uers. sed pone inuenio pecundem etc. Abb. in cap. si læserit. n. 3. de Iniur. et damn. dat.*

16 Limita 1. si Dominus nesciat, cuius sint animalia, quia tunc ea retinere potest donec, fuerit satisfactus. *Specul. loco cit. nu. 60. Bald. in repet. l. 1. ff. si quadrup. pauper. feciss. etc. et in l. Quintus mutius. ff. Ad l. Aquil. Ang. in §. animalium. numer. 11. Inst. eod. tit. si quadrup. pauper etc. Boss. in tit. de Damn. dat. in fin. Gratian. decis. Marcb. 57. n. 12. Cancer. var. lib. 2. cap. 10. n. 86.* vbi subdit, quod licita etiam est retentio pro pabulo animali præstito.

17 Limita 2. nisi consuetudo, uel statutum in loco concederet facultatem prædicta faciendi. *Cepoll. de seruit. rust. præd. cap. 9. de seruit. iuris pascen. nume. 30. Boss. et Gratian. locis cit.* vbi asserunt, quod statuta, & consuetudines locorum, vt plurimum

mum

18 mũ quod statuta, & consuetudines locorum vt
plurimum huiusmodi animaliũ retentionem per-
mittunt. *uide Hypp. de Marsil. sign. 225.* vbi di-
19 cit, quod stante statuto, vt vnicuique liçeat pro-
pria auctoritate occidere animalia reperta in
proprio fundo, potest quis ea occidere etiam ex-
tra fundum, si ea animalia in alium locum aufu-
gerint, dummodò incontinenti id fiat. *Benign. ad Statut. nob. Artis Agricult. Vrb. cap. 47.* quidquid
20 enim est licitum in termino à quo, est licitum in
termino ad quem continuato actu, quando vide-
licet est eadem ratio, & congruitas terminorum:
tunc enim propter continuationem actus, totum
loci spatium reputatur idem locus inspecto ini-
21 tio; secus si esset diuersa ratio, & qualitas termi-
norum. *Anan. cons. 11. nu. 4.* vbi dicit, quod at-
22 tenditur initium. *Bart. in l. quod ait, §. fin. ff. Ad l. Iul. de Adult.* vbi dicit, quod deprehendens
aliquem in domo, si eum fugientem per horam ali-
bi ostendat, censetur in eadem domo, & inconti-
nenti ostendere. *Bald. in l. sicuti. §. Aristo. ff. si seru. uendic. Alex. cons. 24. nu. 28. lib. 2. Benign. ubi supra. Viu. comm. opin. in uer. statutum, opin. 765. nu. 11.* vbi dicit, quod edictum puniens ex-
trahentem frumentum extra territorium, non
comprehendit illum, qui ante edictum incæpit
exportare. *Guid. Pap. dec. 373. & ibi Add.* vbi
subdunt, quod exteri bona ibi possidentes non
obstante edicto possunt extrahere fructus pro-
priorum bonorum. *Thesaur. decis. 152.* vbi, quod
dum magna vrget penuria, exteris permittitur,
vt eam fructuum quantitatem extrahant, quæ ad
eorum necessitatem sufficit, & id, quod superest,
vendere coguntur ciuibus eius loci, vbi victua-
lia orta sunt. *Cancer. uar. lib. 1. cap. 14.* vbi, quod
statutum prohibens, nè quis ex loco extrahat fru-
mentum, vel aliquid aliud, est intelligendum,
præterquam ad proprium vsum.

23 Et hæc quidem procedunt, quando principium
est licitum, & habet causam licitam, quia tunc il-
lud principium inspicimus; secus quando vtrum-
que, & initium, & finis essent illicita: quia hoc
casu inspicimus finem, & hoc est fauore rei, nè
de vtroque puniatur; vnde apprehendens ali-
quem in platea, & transferens eum extra pla-
team, & ibi eum percutiens, punitur tamquam
percutiens extra plateam. *Bart. in d. l. quod ait. §. fin. nu. 3. & seq. & alij communiter.*

25 Notandum est autem, quod de iure Dominus
animalium aut damnum tenetur sarcire, aut ani-
mal damnum faciens pro noxa dare. *l. 1. §. cum arietes, & §. interdum. ff. si quadrup. pauper. fe-ciss. &c. Ang. in §. animalium, nu. 6. Inst. eod. tit. Bald. in l. 1. ff. eod. Benign. ubi supra cap. 47.* nisi
Dominus animalium sciuerit, ea esse vitiosa:
tunc tenetur in solidum ad damnum, & ideò non
liberatur dando animal pro noxa. *cap. si bos, & cap. fin. ubi DD. de Iniur. & damn. dat.* que-
madmodum nec liberatur dando animal, si ani-
mal nocuit, culpa, vel negligentię ipsius Domi-
ni, vel custodis: Dominus enim tenetur Aquilia
ad emẽdationem damni etiam propter malam cu-
stodiam, & electionem. *l. si seruus seruum. §. si fornacarius. ff. ad l. Aquil. l. 1. §. interdum. ff. si Quadrup. pauper. fecis. etc. Bart. in l. nè quid, num. 1. ff. de Incend. ruin. et naufrag. Bald. in d. l. 1. ff. si quadrup. pauper. etc. et in d. l. si seruus seruum. §. si fornicarius. Ang. in d. §. anima-lium. nu. 9.*

26 Notandum 2. quod damnum datum in messe
nondum matura, iudicatur secundùm illud tem-
pus, non autem ex tempore superuenienti. *Bald. cons. 182. nu. 4. uol. 1.* vbi dicit, quod frumentum
27 tunc æstimatur quantum valet in herba tantum,
& non plus, quia multa accidere possunt, quæ
impediant fructus ad maturitatem, & effectum
perduci, puta nives, grandines, &c. & ideò de
omninò futuris non potest certem iudicari. *Crauett. cons. 40. nu. 16. Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 149. nu. 21. Aug. in d. §. animalium, nu. 10. Gratian. dec. Marcb. 57. nu. 5. et seq.*

S V M M A R I V M.

28 *Operarij laborantes in fundo alieno regulariter excusantur: limitatur nu. 29. et seq.*
29 *Quid si faciant quod de sui natura est illicitum, seu de genere probitorum.*
30 *Et quid si uerè, uel præsumptiuè sciuerint, fundum esse alienum.*
31 *Item quid si eis fuit denuntiatum, nè laborarent in tali fundo, uel ut ab opere desisterent.*
32 *An, et quando excusetur qui de mendato Iudicis aliquid facit.*
33 *Mitiùs cum seruis agitur etiam in atrocioribus, si Domino parent.*

Quæstio III.

Quando excusentur operarij laborantes in fundo alieno.

28 QVamuis regulariter excusentur operarij
putantes, fundum esse illius, à quo
cõducti sunt, *secundùm Bart. et alios in l. in rem. 24. §. tignum. ff. de rei uendic.* vbi, quod
tales operarij nec de damno dato, nec de turbata
possessione tenentur, sed sufficit allegare nomi-
na eorum, de quorum mandato id fecerunt, &
& mandatum probare etiam per assertionem eo-
29 rum, qui eos conduxerunt: in multis tamen ca-
sibus puniuntur, videlicet si quid faciunt, quod
de sui natura est illicitum, seu de genere prohibi-
torum, vt si violentiam aliquam committant,
ædificia destruant, terram seminatam euertant,
arbores non incidendos incidant maximè tempo-
re incongruo, fructus immaturos colligant,
terminos amoueant, noctis tempore, aut cum
armis laborent, vel actum clandestinè faciant,
vel fines mandati operis excedant, vel aliquid
aliud agant, quod non sit de natura operarum
locari solitarium: tunc enim, cum dent operam
rei illicitæ, accusari possunt, & tenentur de da-
mno, ac de turbata possessione, & contra eos iu-
rari potest in litem. *latè Plot. de in lit. iuran. §. 49. nu. 27. et seq. Clar. in Pract. crimin. §. fin. qu. 60. uers. solet dubitari etc. Farinac. q. 97. nu. 139. et seq.*

30 2. Non excusantur, quando verè vel præsum-
sumptiuè sciuerint, fundum esse alienum, quia eo
casu cessat bona fides. *Plot. d. §. 49. num. 27. in 4. limit.* vbi dicit, quod non excusantur operarij, qui
prius laborarunt in vno prædio nomine vnius,
& de-

& de inde in eodem nomine alterius. *Rolan. conſ. 54. num. 2. & 3. & num. 14. cum ſeq. lib. 1.* vbi, quod non excuſantur, quando publica fama eſt in loco, fundum non eſſe illius, à quo fuerunt conducti, dummodò de tali fama legitimè conſtet. *Dec. in l. velle non creditur. nu. 11. ff. de re Iur.* vbi, quod non excuſantur operarij, ſi & ipſi fundum habent vicinum illi fundo, in quo laborarunt, quia præſumuntur ratione vicinitatis habere ſcientiam; niſi vicini eſſent infirmi, vel noui, vel abſentes; tunc enim ceſſaret præſumptio ſcientiæ, *vt ſubdit Plot. d. §. 49. nu. 27. verſ. & idem vbi laboratores &c.*

31 3. Operarij non excuſantur, quando eis fuit denuntiatum, nè laborarent in tali fundo, ſeu vt ab opere deſiſterent: quia ſicut faciles fuerunt ad credendum conductori, ità etiam debent eadem facilitate credere contradicenti. *Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2. caſ. 354. nu. 40. Clar. d. q. 60. verſ. ſolet dubitari &c.* quod quidem ab omnibus ad mittitur, quando operarij moniti fuerunt re integra ante opus cæptum, vel quando præceptum Iudicis interceſſit; ſecus ſi denunciatio facta fuerit poſt cæptum opus, tunc enim eos excuſari cenſet *Rolan. d. conſ. 54. nu. 22. & ſeq. Plot. loco cit. d. §. 49. num. 27. in 2. limit.* vbi, etiam dicit, quod ſi non apparet, an ante, vel poſt locationem operarum proteſtatio facta fuerit, præſumitur in dubio locatio, ſiue conductio operarum præceſſiſſe. *Ruin. conſ. 122. n. 12. lib. 5. Farinac. d. q. 97. n. 138.* ſubdens *nu. 148.* quod is, qui operarios conduxit, tenetur eis actione iniuriarum ad damna, & intereſſe, niſi fortè exceſſerint fines mandati. *vt declarat idem Plot. vbi ſupra nu. 27. in 3. limit. in fin. & n. 29.*

32 Ex dictis infertur, quod excuſatur etiam is, qui de mandato Iudicis aliquid facit. *Dec. in d. l. velle non creditur. nu. 12. ff. de Reg. Iur. Clar. d. q. 60. verſ. ſolet dubitari &c.* vbi dicit, hoc tantùm procedere in delictis leuibus: quia in delictis atrocibus mandatum Superioris nunquam excuſat quoad hoc vt in totum non puniatur, licet excuſet, vt mitiùs puniatur. *iuxta gloſ. communiter receptam in l. 2. in verſ. relegatione. C. de Sepulc.*

33 *uiol.* vbi dicit, quod etiam in atrocioribus mitiùs cum ſeruis agitur, ſi Domino parent.

SVMMARIVM.

34 *An Vniuerſitas inſpecto iure communi teneatur pro damno dato in ſuo territorio.*

35 *An ualeāt ſtatuta, quod Vniuerſitates tenentur emendare damnum in earum territorijs.*

36 *Referuntur quoad hoc conſtitutiones Pij V.*

37 *Quid ſi ſciatur, à quo fuit illatum damnum, & is ſoluendo ſit.*

38 *Et quid ſi Communitas probaret, furtum, ſeu damna contigiſſe non obſtante cuſtodia.*

39 *An in hoc ſtari debeat iuramento damnum paſſi.*

40 *Probato furto, iuramentum ſuper quantitate defertur Domino rei.*

41 *An furtum probari poſſit per teſtes aliàs inhabiles.*

Quid ſeruetur in ſtatu Eccleſiaſtico. ibid.

42 *Communitas, ſi emendationem damni præſtiterit, abſque alia iurium ceſſione habet regreſſum contra ipſum malefactorem.*

43 *Quid ſi is, qui damnum paſſus eſt, non iuit per iter rectum.*

44 *Articulans, maleficium fuiſſe commiſſum in uia publica, debet ſe refferre ad tempus maleficij.*

Quæſtio IV.

An Vniuerſitas inſpecto iure communi teneatur pro damno dato in ſuo territorio.

34 AFfirmat *Bart. in l. 1. §. ſumma. ff. de his, qui deiecer. &c. & in l. nè quid. nu. 2. ff. de Incen. ruin. & naufrag.* vbi dicit, quod Dominus Caſtri, vel Villæ, & etiam ipſa Vniuerſitas de iure tenetur in ſimplum ciuiliter, non autem criminaliter. *& ita ſentiunt alij, quos refert, & ſequitur Dian. reſol. mor. par. 8. tr. 7. reſ. 38.* quia generaliter conſtitutum eſt, quemuis Magiſtratum curare debere, vt malis hominibus prouinciam purget, *iuxta text. in l. congruit. 13. ff. de offic. Praſ.* quod procedit, ſi damnum illatum eſſet ſciente Domino Caſtri, vel vniuerſitate, & prohibere valente. *vt tradunt communiter Doctores*: & tunc pro ſoluenda iſta condemnatione imponitur Vniuerſitati collecta pro quantitate patrimonij. *l. 1. C. de Muner. patr. lib. 10. Alex. conſ. 88. nu. 36. uol. 5. Farinac. iu Pract. crim. q. 24. nu. 200.* vbi dicit, quod ad huiuſmodi collectam tenentur etiam abſentes tempore maleficij, licèt in hoc contrarium teneat *Menoch. lib. 5. praſumpt. 1. nu. 25.*

35 Sed in multis Italiæ partibus per particularia ſtatuta cauetur, quod Vniuerſitates teneantur emendare damnum in earum territorijs: quæ quidem ſtatuta valida ſunt, etiamſi Vniuerſitates prædictæ nihil verè, vel præſumptiuè commiſerint, quia per huiuſmodi ſtatuta hominibus municipij tacitè committitur cuſtodia perſonarum, & bonorum eiuſdem loci, & ideò videntur eſſe in culpa propter negligentiam. *arg. l. dolus. ff. mandat. Bart. loco cit. & in l. iure prouiſum. C. de fabricenſ. lib. 11. Bald. conſ. 174. n. 2. & ſeq. uol. 2. Luc. de Penn. in l. 1. uer. conueniri. C. de omn. agr. deſer. lib. 11. Menoch. de Arb. Iud. caſ. 345. nu. 11. & ſeq. Couar. uar. lib. 2. cap. 8. nu. 7. Oſaſch. deciſ. 88. n. 13. & ſeq. Grammat. deciſ. 47. Farinac. d. q. 24. nu. 198. Cephal. conſ. 230. num. 4. uol. 2. Natt. conſ. 574. num. 11. uol. 3. Maſcard. de Probat. concl. 1413. num. 21.* & ità ſtatuit Pius V.

36 *conſtit. 10.* contra Barones, & Vniuerſitates S. R. E. mediatè, vel immediatè ſubiectos, ſeu ſubiectas, vide *Clar. in Pract. crim. qu. 82. incip. Statutum primum circa damna data, uerſ. ſed quid ſi damnum datum &c.* vbi dicit, quod ſi damnum datum ſit in confinibus duarum villarum, vtraque in tali caſu teneretur.

37 Obſerua tamen, quod huiuſmodi ſtatuta non procedunt, quando ſcitur, à quo fuit illum damnum, & is eſt ſoluendo; tunc enim non debet quis grauari odio alterius; vnde hæc ſtatuta in duobus caſibus intelligi debent, ſcilicet quando ignoratur, à quo damnum fuerit illatum, vel ſi ſcitur, is, qui damnum intulit, non eſt ſoluendo. *Barb. conſ. 66. nu. 6. quem refert. & ſequitur Oſaſc. dec. 88. nu. 31.* licèt de hoc dubitet *Farin d. q. 24. nu. 213.*

38 Obſer-

18 mũ quod statuta, & consuetudines locorum vt
plurimum huiusmodi animaliũ retentionem per-
mittunt. *uide Hypp. de Marsil. sigu.225.* vbi di-
19 cit, quod stante statuto, vt vnicuique liceat pro-
pria auctoritate occidere animalia reperta in
proprio fundo, potest quis ea occidere etiam ex-
tra fundum, si ea animalia in alium locum aufu-
gerint, dummodò incontinenti id fiat. *Benign. ad
Statut. nob. Artis Agricult. Vrb. cap.47.* quidquid
20 enim est licitum in termino à quo, est licitum in
termino ad quem continuato actu, quando vide-
licet est eadem ratio, & congruitas terminorum:
tunc enim propter continuationem actus, totum
loci spatium reputatur idem locus inspecto ini-
21 tio; secus si esset diuersa ratio, & qualitas termi-
norum. *Anan. cons.11. nu.4.* vbi dicit, quod at-
22 tenditur initium. *Bart. in l. quod ait, §. fin. ff.
Ad l. Iul. de Adult.* vbi dicit, quod deprehendens
aliquem in domo, si eum fugiẽtem per horam ali-
bi ostendat, censetur in eadem domo, & inconti-
nenti offendere. *Bald. in l. sicuti. §. Aristo. ff. si
serv. uendic. Alex. cons.24. nu.28. lib.2. Benign.
ubi supra. Viu. comm. opin. in uer. statutum, opin.
765. nu.11.* vbi dicit, quod edictum puniens ex-
trahentem frumentum extra territorium, non
comprehendit illum, qui ante edictum incæpit
exportare. *Guid. Pap. dec.373. & ibi Add.* vbi
subdunt, quod exteri bona ibi possidentes non
obstante edicto possunt extrahere fructus pro-
priorum bonorum. *Thesaur. decis.152.* vbi quod
dum magna vrget penuria, exteris permittitur,
vt eam fructuum quantitatem extrahant, quæ ad
eorum necessitatem sufficit, & id, quod superest,
vendere coguntur ciuibus eius loci, vbi victua-
lia orta sunt. *Cancer. uar. lib.1. cap.14.* vbi, quod
statutum prohibens, nè quis ex loco extrahat fru-
mentum, vel aliquid aliud, est intelligendum,
præterquam ad proprium vsum.

23 Et hæc quidem procedunt, quando principium
est licitum, & habet causam licitam, quia tunc il-
lud principium inspicimus; secus quando vtrum-
que, & initium, & finis essent illicita: quia hoc
casu inspicimus finem, & hoc est fauore rei, nè
de vtroque puniatur; vnde apprehendens ali-
quem in platea, & transferens eum extra pla-
team, & ibi eum percutiens, punitur tamquam
percutiens extra plateam. *Bart. in d. l. quod ait.
§. fin. nu.3. & seq. & alij communiter.*

25 Notandum est autem, quod de iure Dominus
animalium aut damnum tenetur sarcire, aut ani-
mal damnum faciens pro noxa dare. *l.1. §. cum
arietes, & §. interdum. ff. si quadrup. pauper. fe-
cisse &c. Ang. in §. animalium, nu.6. Inst. eod. tit.
Bald. in l.1. ff. eod. Benign. ubi supra cap.47.* nisi
Dominus animalium sciuerit, ea esse vitiosa:
tunc tenetur insolidum ad damnum, & ideò non
liberatur dando animal pro noxa. *cap. si bos, &
cap. fin. ubi DD. de Iniur. & damn. dat.* que-
madmodum nec liberatur dando animal, si ani-
mal nocuit, culpa, vel negligentię ipsius Domi-
ni, vel custodis: Dominus enim tenetur Aquilia
ad emẽdationem damni etiam propter malam cu-
stodiam, & electionem. *l. si seruus seruum. §. si
fornacarius. ff. ad l. Aquil. l.1. §. interdum. ff. si
Quadrup. pauper. fecis. etc. Bart. in l. nè quid,
num.1. ff. de Incend. ruin. et naufrag. Bald. in d.
l.1. ff. si quadrup. pauper. etc. et in d. l. si seruus
seruum. §. si fornicarius. Ang. in d. §. anima-
lium. nu.9.*

26 Notandum 2. quod damnum datum in messe
nondum matura, iudicatur secundùm illud tem-
pus, non autem ex tempore superuenienti. *Bald.
cons.182. nu.4. uol.1.* vbi dicit, quod frumentum
27 tunc æstimatur quantum valet in herba tantum,
& non plus, quia multa accidere possunt, quæ
impediant fructus ad maturitatem, & effectum
perduci, puta niues, grandines, &c. & ideò de
omninò futuris non potest certem iudicari. *Cra-
uett. cons.40. nu.16. Menoch. de Arbitr. Iud. cas.
149. nu.21. Ang. in d. §. animalium, nu.10. Gra-
tian. dec. March.57. nu.5. et seq.*

SVMMARIVM.

28 *Operarij laborantes in fundo alieno regulariter
excusantur: limitatur nu.29. et seq.*
29 *Quid si faciant quod de sui natura est illicitum,
seu de genere probitorum.*
30 *Et quid si ueri, uel præsumptiuè sciuerint, fun-
dum esse alienum.*
31 *Item quid si eis fuit denuntiatum, nè laborarent
in tali fundo, uel ut ab opere desisterent.*
32 *An, et quando excusetur qui de mendato Iudicis
aliquid facit.*
33 *Mitiùs cum seruis agitur etiam in atrocioribus,
si Domino parent.*

Quæstio III.

*Quando excusentur operarij laborantes in
fundo alieno.*

28 QVamuis regulariter excusentur operarij
putantes, fundum esse illius, à quo
cõducti sunt, *secundùm Bart. et alios in
l. in rem.24. §. tignum. ff. de rei uendic.* vbi, quod
tales operarij nec de damno dato, nec de turbata
possessione tenentur, sed sufficit allegare nomi-
na eorum, de quorum mandato id fecerunt, &
& mandatum probare etiam per assertionem eo-
29 rum, qui eos conduxerunt: in multis tamen ca-
sibus puniuntur, videlicet si quid faciunt, quod
de sui natura est illicitum, seu de genere prohibi-
torum, vt si violentiam aliquam committant,
ædificia destruant, terram seminatam euertant,
arbores non incidendos incidant maximè tempo-
re incongruo, fructus immaturos colligant,
terminos amoueant, noctis tempore, aut cum
armis laborent, vel actum clandestinè faciant,
vel fines mandati operis excedant, vel aliquid
aliud agant, quod non sit de natura operarum
locari solitarium: tunc enim, cum dent operam
rei illicitæ, accusari possunt, & tenentur de da-
mno, ac de turbata possessione, & contra eos iu-
rari potest in litem. *latè Plot. de in lit. iuran. §.
49. nu.27. et seq. Clar. in Pract. crimin. §. fin. qu.
60. uers. solet dubitari etc. Farinac. q.97. nu.139.
et seq.*

30 2. Non excusantur, quando verè vel præsum-
sumptiuè sciuerint, fundum esse alienum, quia eo
casu cessat bona fides. *Plot. d. §.49. num.27. in 4.
limit.* vbi dicit, quod non excusantur operarij, qui
prius laborarunt in vno prædio nomine vnius,
& de-

& de inde in eodem nomine alterius. *Rolan. cons. 54. num. 2. & 3. & num. 14. cum seq. lib. 1.* vbi, quod non excusantur, quando publica fama est in loco, fundum non esse illius, à quo fuerunt conducti, dummodò de tali fama legitimè constet. *Dec. in l. velle non creditur. nu. 11. ff. de re Iur.* vbi, quod non excusantur operarij, si & ipsi fundum habent vicinum illi fundo, in quo laborarunt, quia præsumuntur ratione vicinitatis habere scientiam; nisi vicini essent infirmi, vel noui, vel absentes; tunc enim cessaret præsumptio scientiæ. *vt subdit Plot. d. §. 49. nu. 27. vers. & idem vbi laboratores &c.*

31 3. Operarij non excusantur, quando eis fuit denuntiatum, nè laborarent in tali fundo, seu vt ab opere desisterent: quia sicut faciles fuerunt ad credendum conductori, ità etiam debent eadem facilitate credere contradicenti. *Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2. cas. 354. nu. 40. Clar. d. q. 60. vers. solet dubitari &c.* quod quidem ab omnibus admittitur, quando operarij moniti fuerunt re integra ante opus cæptum, vel quando præceptum Iudicis intercessit; secus si denunciatio facta fuerit post cæptum opus, tunc enim eos excusari censet *Rolau. d. cons. 54. nu. 22. & seq. Plot. loco cit. d. §. 49. num. 27. in 2. limit.* vbi, etiam dicit, quod si non apparet, an ante, vel post locationem operarum protestatio facta fuerit, præsumitur in in dubio locatio, siue conductio operarum præcessisse. *Ruin. cons. 122. n. 12. lib. 5. Farinac. d. q. 97. n. 138.* subdens *nu. 148.* quod is, qui operarios conduxit, tenetur eis actione iniuriarum ad damna, & interesse, nisi fortè excesserint fines mandati. *vt declarat idem Plot. vbi supra nu. 27. in 3. limit. in fin. & n. 29.*

32 Ex dictis infertur, quod excusatur etiam is,
qui de mandato Iudicis aliquid facit. *Dec. in d. l.*
velle non creditur. nu. 12. ff. de Reg. Iur. Clar.
d. q. 60. vers. solet dubitari &c. vbi dicit, hoc tan-
tùm procedere in delictis leuibus: quia in delictis
atrocibus mandatum Superioris nunquam excu-
sat quoad hoc vt in totum non puniatur, licèt ex-
cuset, vt mitiùs puniatur. *iuxta glos. commun.*
receptam in l. 2. in uer. relegatione. C. de Sepulc.
33 *uiol.* vbi dicit, quod etiam in atrocioribus mi-
tiùs cum seruis agitur, si Domino parent.

SVMMARIVM.

34 *An Vniuersitas inspecto iure communi teneatur pro damno dato in suo territorio.*
35 *An ualeat statuta, quod Vniuersitates tenentur emendare damnum in earum territorijs.*
36 *Referuntur quoad hoc constitutiones Pij V.*
37 *Quid si sciatur, à quo fuit illatum damnum, & is soluendo sit.*
38 *Et quid si Communitas probaret, furtum, seu damna contigisse non obstante custodia.*
39 *An in hoc stari debeat iuramento damnum passi.*
40 *Probato furto, iuramentum super quantitate defertur Domino rei.*
41 *An furtum probari possit per testes aliàs inhabiles.*
Quid seruetur in statu Ecclesiastico. ibid.
42 *Communitas, si emendationem damni præstiterit, absque alia iurium cessione habet regressum contra ipsum malefactorem.*
43 *Quid si is, qui damnum passus est, non iuit per iter rectum.*
44 *Articulans, maleficium fuisse commissum in uia publica, debet se refferre ad tempus maleficij.*

Quæstio IV.

An Vniuersitas inspecto iure communi teneatur pro damno dato in suo territorio.

34 AFfirmat *Bart. in l. 1. §. summa. ff. de his, qui deiecer. &c. & in l. nè quid. nu. 2. ff. de Inceu. ruin. & naufrag.* vbi dicit, quod Dominus Castri, vel Villæ, & etiam ipsa Vniuersitas de iure tenetur in simplum ciuiliter, non autem criminaliter. *& ita sentiunt alij, quos refert, & sequitur Diau. resol. mor. par. 8. tr. 7. res. 38.* quia generaliter constitutum est, quemuis Magistratum curare debere, vt malis hominibus prouinciam purget, *iuxta text. in l. congruit. 13. ff. de offic. Præs.* quod procedit, si damnum illatum esset sciente Domino Castri, vel vniuersitate, & prohibere valente. *vt tradunt communiter Doctores*: & tunc pro soluenda ista condemnatione imponitur Vniuersitati collecta pro quantitate patrimonij. *l. 1. C. de Muner. patr. lib. 10. Alex. cons. 88. nu. 36. uol. 5. Farinac. in Pract. crim. q. 24. nu. 200.* vbi dicit, quod ad huiusmodi collectam tenentur etiam absentes tempore maleficij, licèt in hoc contrarium teneat *Menoch. lib. 5. præsumpt. 1. nu. 25.*

35 Sed in multis Italiæ partibus per particularia
statuta cauetur, quod Vniuersitates teneantur
emendare damnum in earum territorijs: quæ qui-
dem statuta valida sunt, etiamsi Vniuersitates
prædictæ nihil verè, vel præsumptiuè commise-
rint, quia per huiusmodi statuta hominibus mu-
nicipij tacitè committitur custodia personarum,
& bonorum eiusdem loci, & ideò videntur esse
in culpa propter negligentiam. *arg. l. dolus.*
ff. mandat. Bart. loco cit. & in l. iure proui-
sum. C. de fabricens. lib. 11. Bald. cons. 174. n. 2. &
seq. uol. 2. Luc. de Penn. in l. 1. uer. conueniri. C. de
omn. agr. deser. lib. 11. Menoch. de Arb. Iud. cas.
345. nu. 11. & seq. Couar. uar. lib. 2. cap. 8. nu. 7.
Osasch. decis. 88. n. 13. & seq. Grammat. decis. 47.
Farinac. d. q. 24. nu. 198. Cephal. cons. 230. num. 4.
uol. 2. Natt. cons. 574. num. 11. uol. 3. Mascard. de
Probat. concl. 1413. num. 21. & ità statuit Pius V.
36 *constit. 10.* contra Barones, & Vniuersitates S.
R. E mediatè, vel immediatè subiectos, seu su-
biectas, vide *Clar. in Pract. crim. qu. 82. incip.*
Statutum primum circa damna data, uers. sed
quid si damnum datum &c. vbi dicit, quod si da-
mnum datum sit in confinibus duarum villarum,
vtraque in tali casu teneretur.

37 Obserua tamen, quod huiusmodi statuta non procedunt, quando scitur, à quo fuit illum damnum, & is est soluendo; tunc enim non debet quis grauari odio alterius; vnde hæc statuta in duobus casibus intelligi debent, scilicet quando ignoratur, à quo damnum fuerit illatum, vel si scitur, is, qui damnum intulit, non est soluendo. *Barb. cons. 66. nu. 6. quem refert. & sequitur Osasc. dec. 88. nu. 31.* licèt de hoc dubitet *Farin. d. q. 24. nu. 213.*

38 Obser-

38 Obserua 2. quod talis culpæ præsumptio recipit probationem in contrarium; vnde si Communitas probaret, furtum, seu rapinam contigisse non obstante custodia, quia videlicet non poterat resistere furum multitudini, qui damnum dederunt, non teneretur ad emendationem damni. *ut resoluit Farin. d. q. 24. nu. 207.*

39 Obserua 3. quod de damno dato, ac rebus furto subtractis aliter constare debet quàm per iuramentum damnum passi, sed per testes id probandum est, alioquin aperiretur via fraudibus; immò cum Communitas in tali casu teneatur ad emendationem damni ex alterius delicto, stari non debet iuramento damnum passi super æstimatione rerum subtractarum, licèt regulariter pro-

40 bato furto iuramentum super quantitate deferatur Domino rei. *latè Mascard. de Probat. con-*

41 *clus. 832. num. 1. & seq. & concl. 831. nu. 35.* subdens, quod furtum probari potest per testes aliàs inhabiles, vt sunt familiares, domestici, & similes. *Farinac. d. q. 24. n. 215. & seq.*

42 Obserua 4. quod Communitas, si emendationem damni præstiterit, malefactore inuento haber pro releuatione indemnitatis regressum cõtra ipsum absque alia iurium cessione, *vt probat Farinac. loco cit. num. 214.*

43 Obserua 5. quod Ciuitas non tenetur resarcire damnum, si is, qui damnum passus est, non iuit per iter rectum, sed per alpes, quia debebat iter facere per viam, per quam communiter itur. *Bart. in l. Prætor ait. §. summa. nu. 2. ff. de his, qui deiecer. vel effuder. Dian. d. par. 8. tr. 7. d. res. 38. in fin. vbi alios refert*, non tamen sequitur, publicè itur per talem locum, ergo est locus publicus. *vt not. Bart. loco cit.* vbi etiam aduertit, quod articulans, maleficium fuisse commissum in

44 via publica, debet se referre ad tempus maleficij, non enim sufficit probare, quod aliàs fuerit locus publicus.

SVMMARIVM.

45 *Vniuersitas verè, & propriè non potest delinquere: declaratur, & limitatur nu. seq.*

46 *Quid si ageretur de ijs, quæ per vniuersitatem expediri, & fieri possunt.*

47 *In quo loco Vniuersitas citari debeat.*

48 *Vniuersitas pœna pecuniaria regulariter punitur, & nu. 55. limitatur n. 52.*

49 *Quid si Vniuersitas non habeat bona sufficientia ad pœnam soluendam.*

50 *Quando Vniuersitas cogatur ad imponendam collectam.*

51 *An innocentes, & absentes collectari possint pro delicto Vniuersitatis.*

52 *Quandò Ciuitas, & Vniuersitas puniatur morte ciuili.*

53 *Pœna Vniuersitatis non releuat singulares delinquentes.*

54 *Autores seditionis quomodo puniantur.*

55 *Quando Vniuersitas teneatur de ratificatione delicti commissi per ciues.*

Quæstio V.

An, & quando Vniuersitas puniri possit.

45 QVamuis Vniuersitas verè, & propriè non dicatur, nec possit delinquere, cum Vniuersitas sit nomen iuris, quæ non habet animum, nec intellectum, sed sit vnum corpus, & quædam persona repræsentata per Rectores, & Gubernatores. *l. 1. §. quibus, & l. 2. l. sicut. §. fin. ff. Quod cuiusque vniuers. nom. l. metum. 3. §. animaduertendum, vbi gloss. & DD. ff. Quod met. caus. cap. nouit, de his, quæ fiunt*

46 *à Prælat.* hoc tamen procedit in ijs, quæ Vniuersitati conuenire non possunt, vt committere homicidium, violentiam, rapinam, & similia; secus esset in ijs, quæ per ipsam Vniuersitatem expediri, & fieri possunt, vt condere statuta, dare iurisdictionem, & similia: tunc enim verè, & propriè Vniuersitas delinquere dicitur. *auth. itē nulla Communitas. C. de Episc. & Cleric. Bald. cons. 367. nu. 6. lib. 3. And. Gaill. in tr. de Pac. pub. lib. 2. cap. 9. num. 1. & 2. Paris. cons. 21. num. 31. lib. 4.* id vbi intelligit, quãdo more solito, & conuocata Vniuersitate, & seruata solemnitate à iure requisita celebratur, seu fit talis actus, aliàs secus. *latè Farinac. in Pract. crim. qu. 24. num. 111. & seq. & num 129.* vbi, quod Vniuersitas potest in tali casu, sicut alia persona priuata, pro delictis citari, banniri, & condemnari. *Boss. in tit. Banniri qui poss. num. 2. Villalob. commun. opin. ver. Vniuersitas in litt. V. numer. 45.* sub-

47 dens, quod Vniuersitas citari debet per edictum propositum in loco, in quo congregari consueuit.

48 Obserua tamen, quod vbi pro delicto à iure imponitur pœna mortis, vel alia corporalis, talis pœna non cadit in ipsa Vniuersitate, cum, *vt supra*, Vniuersitas sit persona ficta, sed regulariter pœna extraordinaria, hoc est pecuniaria imponitur. *Bart. in l. nè quid. ff. de incend. ruin. naufrag. & in l. 4. §. actor. ff. de re iud.* vbi dicit,

49 quod si Vniuersitas non habeat bona sufficientia ad pœnam soluendam, cogenda est, vt imponat

50 collectam. *Boss. loco cit. nu. 1. Add. ad Cap. Tholos. dec. 347. Clar. in Pract. crimin. §. fin. qu. 16. vers. sed quomodò punitur Vniuersitas & c. Gail. de Pac. publ. lib. 2. cap. 9. num. 17. & seq. & num. 36.* vbi, quod isto casu collecta imponitur, non per capita, sed per æs, & libram. *Magon. dec. Lucen. 72. num. 7. & seq. par. 1. Osasc. dec. 90. per tot. & præcipuè nu. 9. & seq.* vbi dicit, quod

51 eo casu innocentes, & absentes minimè collectari possunt. *Farinac. d. q. 24. num. 118. &*

52 *seq.* vbi etiam dicit, quod in delictis atrocissimis, vt in crimine læsæ Maiestatis Diuinæ, & humanæ potest Ciuitas, & Vniuersitas puniri morte ciuili, ipsam diruendo, & aratro subuertendo.

53 Obserua 2. quod puniri possunt etiam particulares Ciues, qui verè, & realiter delictum commiserunt: pœna enim Vniuersitatis non releuat singulares delinquentes, quia Vniuersitas isto casu tenebitur tanquam mandans, singulares verò personæ tanquam Mandatarij, nec per pœ-

pœnam mandantis, mandatarij fiunt à ſua pœna immunes. *Andr. Gail. de pac. public. lib. 2. cap. 9.*

54 *nu. 33. & 34.* vbi didit, quod authores ſeditionis, & duces, factionum, detruncatione capitis, exilio, publicatione bonorum, condemnatione ad triremes, vel ad operas publicas ad tempus, vel in perpetuum iuxta facti, & perſonarum qualitatem Iudicis arbitrio plectuntur: & ſi grauius delictum ſit, puta læſæ maieſtatis, tunc de illius authoribus non ſolum capitale ſupplicium ſumitur, ſed etiam eorum memoria damnatur, ædificia ſolo æquantur, & inſignia familiæ perpetuæ ignominiæ cauſa tolluntur. *Clar. d. q. 16. verſ. ſed quomodò punitur Vniuerſitas, &c.*

55 Obſerua 3. quod vt Ciuitas, & Vniuerſitas teneatur de ratificatione delicti per Ciues commiſſi, tria requiruntur, videlicet quod delictum fuerit commiſſum nomine ipſius Vniuerſitatis. 2. quod Vniuerſitas delictum ratificauerit tanquam ſic ipſius nomine geſtum. 3. quod interueniat debita ſolemnitas, videlicet conuocatio, congregatio, & deliberatio conſilij. *vt ſupra diximus, latè Oſaſc. dec. 138. nu. 18. 26. & ſeq.* vbi ſubijcit, quod ſcientia, & tolerantia in vniuerſitate non præſumitur, niſi probetur. *Farinac. qu. 24. nu. 145. & ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *De iure communi non eſt prohibitum loqui, vel conuerſari cum bannito, vel eum receptare.*

2 *Quid ſi id prohibeatur ex ſtatuto, vel edicto alicuius loci.*

Statutum loquens de tenentibus practicam cum Bannitis, an comprehendat eum eis loquentes, vel conuerſantes. ibid.

3 *Is, qui dat vna vice cibum bannito, vel eum ſemel receptat, an incurrat pœnam à ſtatuto inflictam.*

4 *Is, qui aſſociat ſe bannito inuento in itinere, an dicatur contrauenire ſtatuto.*

5 *Statutum puniens loquentem eum bannito, an afficiat eum, qui bannito litteras, vel nuncium mittit.*

6 *Statutum puniens eos, qui bannitos receptant, an & quando comprehendat contrauenientes extra territorum ſtatuentium.*

7 *Quando conuerſantes eum bannitis incurrant pœnam à ſtatuto impoſitam, & n. 8. & ſeq.*

8 *Dolus, & præiudicium fiſci, vel Domini, debet concludenter probari.*

Dolus in dubio non præſumitur. ibid.

9 *Licitum eſt ſupplicare Superiori pro gratia banniti, non obſtantibus ſtatutis, quod eis non detur auxilium, vel quod cum eis non habeatur commercium.*

An licitum etiam ſit, de hoc commonere bannitum. ibid.

10 *Statutum faciens de non delicto delictum, non comprehendit minorem.*

CAP. XXI.

De Bannitis.

Quæſtio I.

An, & quando conuerſatio cum Bannitis ſit punibilis.

1 De iure quidem communi non eſt prohibitum loqui, vel conuerſari cum Bannito, vel eum receptare: nam receptare proximum eſt actus charitatis, & homo homini iure naturali ad benefaciendum aſtringitur. *Farinac. q. 133. ſub n. 58. Baiard. ad Clar. qu. 90. num. 36. Ciriac. contr. 345. nu. 58.*

2 Si verò id prohibeatur vigore ſtatuti, vel edicti alicuius loci, inſpicienda ſunt verba ſtatuti, vel edicti: nam ſi ibi ſermo eſt de tenentibus practicam cum Bannitis recipiendo ab eis litteras, vel nuncios, vel eis mittendo, ſtatutum huiuſmodi non comprehenderet loquentes oretenus, & præſentialiter conuerſantes. *l. 4. §. toties, cum ibi not. ff. de damn. inf. Farinac. conſil. 70. nu. 6. in fin.* ſtatutum enim in tali caſu ſtrictiſſimè eſt interpretandum. *Rol. conſ. 55. nu. 12. & 13. vol. 1. Cephal. conſil. 277. nu. 17. & ſeq. Hond. conſ. 8. n. 69. vol. 1.* item non comprehenderet eos, qui per modicum tempus morati fuerint cum Bannito, puta à mane vſque ad prandium, quia verba illa, tenentes practicam, ſignificant actum frequentem, & valdè continuatum. *Ciriac. contr. 345. nu. 35. & ſeq.* vbi concludit, pœnam ſimilis ſtatuti non incurri ex vno, vel duobus actibus conuerſationis, niſi ſit longa, diutina, & continua: modicum enim ſtare in loco, vel nullo modo

3 ſtate æquiparantur; & ideò dans vna vice cibum Bannito, vel eum ſemel receptans non incurrit pœnam à ſtatuto inflictam. *Gandin. in tit. de Bannit. pro malef. num. 15. Tob. conſ. 101.* vbi dicit,

4 quod ſi quis aſſociet ſe Bannito inuento in itinere, non dicitur contrauenire ſtatuto, quia id contingit accidentaliter, & incidenter.

5 Item ſi ſtatutum puniat loquentem cum Bannito, non afficeret eum, qui eidem litteras ſcribit, vel mittit nuncium; *Alciat. in l. 1. nu. 20. ff. de verb. oblig. vbi de communi. Clar. §. fin. q. 81. in 2. ſtatut. verſ. quæro ſi ſtatutum &c. quicquid dicat Baiard. in addit. ad Clar. ibidem nu. 41. Ciriac. contr. 345. nu. 65.*

6 Præterea ſtatutum huiuſmodi intelligendum eſt de ijs, qui in territorio ſtatuentium contrauenerunt, non autem in extero. *Bertaz. conſ. 126. n. 9. Hond. conſil. 88. num. 48. uol. 2. & alij, quos refert, et ſequitur Ciriac. d. contr. 345. nu. 31. uerſ. tertio etc. et n. 58. et 61. Farinac. q. 133. nu. 67. et 68.* vbi tamen ſubdit, quod hæc excuſatio parum prodeſſet in ſtatu Eccleſiaſtico, attenta Bulla Sixti V. volentis, iſto caſu puniri ſubditos Eccleſiæ receptantes Bannitos, ſtatus Eccleſiaſtici, etiam extra ſtatum, & territorium Eccleſiæ.

7 Item non incurritur pœna, niſi conuerſatio cum Bannito fuerit doloſa, & in præiudicium Domini bannientis; ſecus ſi tractetur de negotijs

T diuer-

Cherubin. ad constit. 10. Pij V. schol. 2. Farinac. d. cons. 37. num. 55. Boss. in tit. de Rapin. jnb num. 16. Ciriac. contr. 345. nu. 1. et 60. vbi etiam dicit, quod ignorantia probatur, si constiterit de absentia à loco, vel Ciuitate. Baiard. ad Clar. q. 90. n. 36. et seq. vbi, quod ignorantia probatur etiā ex iuramento ipsius Inquisiti, nisi probetur publica vox, & fama in cōtrarium, vt supra diximus.

19 Tertiò constare debet, quod ad malum finem Bannitus receptatus fuerit, quia receptans fine

20 dolo non punitur; vnde excusatur qui bannitum ad bonum finem receptauit, vt si receptauit ad finem tractandi pacem inter bannitum, & partem. Bart. in l. quicunque. n. 1. C. de seru. fugit. vbi dicit, quod ad hoc vt quis puniatur de receptatione, requiritur dolus, quia receptatio est per se bona. Cherubin. ad d. constit. Greg. XIII. schol. 2. et alij apud Farinac. d. cons. 37. num. 16. vbi

21 etiam obseruat, quod si aliunde non constaret de huiusmodi receptatione, quàm ex confessione Inquisiti deponentis, se receptasse bannitum ex causa tractandi pacem, talis confessio non posset scindi per fiscum, sed in totum vel acceptari, vel refutari debet.

22 Quarto constare debet, quod receptatus, fuerit bannitus validè, ac iuris ordine seruato: nam si sententia condemnatoria esset nulla, vt si fuerit lata banno non præcedente, receptans puniri non potest; quia nulliter bannitus, seu condemnatus: habetur pro non bannito, & pro non condemnato. Dec. in cap. prudentiam. nu. 95. de offic. deleg. Grammat. dec. 29. nu. 1. et seq. vbi, quod

23 contumax nulliter, non potest dici contumax. Farinac. cons. 205. n. 2. et seq.

24 Notandum est etiam, quod si certa pœna imposita est contra offendentes aliquem ex causa officij, hæc qualitas probanda est, alioquin cessaret pœna. l. si per alium. §. docere. ff. Nè quis eum, qui etc. Farinac. d. cons. 205. num. 20. et seq.

25 An vero bannimenta generalia status Ecclesiastici seruentur in Terris Baronnum? negatiuè respondet Farinac. d. cons. 205. nu. 57. vbi etiam refert, ità sæpius Sacram Consultam resoluisse.

SVMMARIVM.

26 An, et quando Index inferior absque alia Principis licentia possit admittere bannitos ad nouas defensiones, et num. 27. et seq.
27 Quid si reus ad nouas defensiones de facto fuerit admissus, et num. seq.
28 Refertur constitutio Pij IV. et Pij V.
29 Declaratur textus in l. 1. §. si quis vltrò. ff. de Quæst.

Quæstio III.

An Iudex inferior absque alia Principis licentia possit admittere bannitos ad nouas defensiones.

26 NEgat Clar. in Prax. crim. lib. 5. §. fin. q. 94. vers. est etiam alius modus etc. vbi dicit, quod talis admissio non fit nisi per Principem; ratio est quia Iudex sententiæ ea lata non potest amplius se intromittere, nisi ex auctoritate Principis sibi concessa, cum eius iurisdictio sit finita. l. 1. §. si quis vltrò. ff. de Quæstion. l. Diui Fratres. ff. de Pœn. l. Diuus. ff. de Re iud.

Sed in statu Ecclesiastico Iudices absque alia Principis licentia possunt admittere ad nouas defensiones bannitos spontè comparentes infra annum, vigore constitutionis Pij IV. & Pij V. secus si compareat post annum, vel si intra annum capti fuerint. latè Farinac. in Pract. crim. qu. 11. nu. 68. vbi etiam obseruat, quod si de facto, & fisco,

27 seu parte non opponente Iudex admitteret condemnatum, & bannitum ad nouas defensiones, quarum vigore postea relaxaretur, vel absolueretur, talis absolutio valeret, & substineretur. ex trad. per Boss. in tit. si aduers. rem iudicat. restit. postul. nu. 28.

28 Contrarium tamen tenet Baiard. ad Clar. d. q. 94. nu. 66. quia dictæ constitutiones, seu motus proprij hoc non dicunt expressè, nec tacitè; hæc enim sunt verba constitutionis Pij IV. *Statuimus, quod in contumaciam condemnati ad suas defensiones faciendas admitti non possint, nisi infra sex menses à die condemnationis; quo verò ad iam factas condemnationes, à die publicationis præsentium computandos, nec alibi, quam in loco, vbi condemnatio sequuta est, vel in Curia generali Prouinciæ, vbi delictum fuerit commissum; et si secus fieri contingat, quæcunque absolutiones desuper obtinendæ, etiamsi vigore commissionis signaturæ nostræ, nullius sint roboris, vel momenti, sed ad ipsarum condemnationum iam factarum executionem deueniri possit, et debeat.*

In constitutione verò Pij V. terminus sex mensium prorogatur quidem ad annum, sed in ea expressè cauetur, nè huiusmodi banniti, si post annum compareuerint, aut capti ad manus Curiæ deuenerint, per Iudices ad nouas, seu alias defensiones faciendas admittantur, nisi habita à Signatura Sanctissimi desuper speciali gratia; ex quo constat, quod per dictam constitutionem Pij V. adimitur Iudicibus facultas admittendi ad nouas defensiones. ut fatetur Farinac. d. q. 11. nu. 14. et 68. uers. Benè uerum est etc. qui propterea in secunda impressione in hoc se retractauit: subdit tamen ibidem, quod si reus ad nouas defensiones admissus quamuis nulliter, suam innocentiam probasset, Index in tali casu principem consulere debet, & interim in executione sententiæ supersedere; verisimile enim est, quod Princeps, qui veritati, & æquitati inniti debet, non autem iuris apicibus, seu rigoribus, reum in tali casu dimittendum, ac liberandum esse rescribat.

29 Verum, quod in statu Ecclesiastico Iudex absque alio Principis rescripto possit ad nouas defensiones admittere bannitos spontè comparentes intra annum, rerum, & vberiùs testatur *idem Farinac. d. q. 11. nu. 68. in fin. in 2. impressione*, vbi *inncto nu. 13.* obseruat, quod textus. *in d. l. 1. §. si quis ultrò. ff. de Quæstion.* & alij supra allegati, procedunt in sententia lata contra præsentem, & ex veris probationibus, non autem contra absentem contumacem ex præsumptiuis, & priuilegiatis probationibus, seu ex ficta confessione inducta à statuto vigore contumaciæ.

SVMMARIVM.

30 *Bannitus capitaliter, & in pœnam vitæ, occidi non potest extra territorium bannientis, aliàs occidens punitur pœna ordinaria: limitatur nu. 33. & seq.*
31 *Bannitus, qui ex statuto est incapax successionis, succedit ab intestato in bonis extra territorium.*
32 *Quando quis dicatur Bannitus à loco.*
33 *Quid si territoria vni Domino subsint, vel eidem Præsidi.*
34 *Et quid si bannitus occidatur in Ciuitate confœderata Ciuitati, à qua fuit bannitus.*
35 *Bannitus vagabundus potest vbique locorum occidi.*
36 *Assassinus si bannitus fuerit, potest extra territorium bannientis occidi.*
37 *Bannitus pro crimine læsæ maiestatis, an extra territorium bannientis occidi possit.*
Reus falsæ monetæ dicitur reus læsæ maiestatis. ibidem.
38 *An bannitus ab vna Ciuitate Ecclesiæ vigore bullarum Summorum Pontificum possit alibi impunè occidi.*
39 *Quid si in Prouincia extaret statutum, quod bannitus ab vno loco, intelligatur bannitus ab omnibus locis eiusdem Prouinciæ.*
40 *Bannitus ab vna Ciuitate status, censetur bannitus ab omnibus locis eiusdem status etiam quoad effectum impunè occidendi.*
41 *Bannitus à Ciuitate Neapoli, censetur etiam bannitus ab Vrbe, & à statu Ecclesiastico.*
42 *Constitutiones de offendendo impunè bannitos, extendendæ sunt ob fauorem publicum.*
43 *Bannitus à propria patria, censetur etiam bannitus ab Vrbe, sed non è contra.*
44 *In Vrbe omnes puniuntur, & præsertim homicidæ cum animo deliberato, & per insidias.*
45 *Banniti in Regno Neapolitano, possunt impunè in Vrbe occidi.*
46 *Bannitus simpliciter in pœnam capitis comparatur deportato, nec potest de iure communi impunè occidi, & num. seq.*
47 *Deportatus non amittit ea, quæ sunt iuris gentium, sed ea tantum, quæ sunt iuris ciuilis.*
48 *Occidens bannitum extra territorium in casibus à iure non permissis, potest in illo territorio puniri pœna ordinaria.*
49 *An possit puniri in loco, à quo ille erat bannitus.*
50 *Occidens bannitum extra territorium bannientis, præmium in loco banni concessum consequi debet.*
51 *Forensis occidens bannitum in territorio bannientis, non potest puniri in loco domicilij, vel originis.*
52 *Iudices, & Magistratus non possunt aliquem bannire à loco ipsis non subdito.*
53 *Quid si aliquem ità bannirent, & alius in dicto loco talem bannitum occideret.*
54 *Occidens debet adhibere consilium, an bannum fuerit rectè latum.*
55 *Quando quis possit impunè occidi ante Iudicis sententiam, & num. 56. cum seq.*
56 *Quid si occidens non sit subditus Principi, contra quem facta est rebellio.*
57 *An lex ciuilis, & eius pœna intelligatur etiam recepta, & approbata de iure canonico contra Clericos rebelles.*
58 *Bannitus pro homicidio, non potest remitti in locum, vbi sunt hæredes occisi, nisi prius habita pace.*
59 *Bannitus existens in Ecclesia loci, vnde bannitus fuit, non censetur exilium fregisse.*

Quæstio IV.

An, & quando Bannitus possit impunè occidi extra territorium bannientis.

30 Bannitus capitaliter & in pœnam vitæ, regulariter extra locum, seu territorium bannientis occidi non potest, siue bannitus sit subditus, siue non, alioquin occidens ordinaria pœna punitur in loco homicidij. *vt tradunt DD. in l. fin. ff. de Iurisd. omn. Iud. Bald. in l. 1. num. 9. C. de Summ. Trin. & fid. Cathol. Dec. in l. fin. n. 4. ff. de Iurisd. omn. Iud. Merlin. dec. 353. nu. 23. & seq.*
31 vbi addit, quod bannitus, & hostis patriæ, qui ex statuto est incapax successionis, succedit ab intestato in bonis extra territorium. *Crauett. cons. 409. nu. 15. Baiard. ad Clar. in §. homicidium. n. 268. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 3. tit. 7. nu. 28. Viu. opin. 770. n. 21. & 25. latè Farinac. in Pract. crim.*
32 *q. 103. n. 208. & cons. 113. nu. 1.* dicitur autem bannitus à loco, quando illi in eodem loco est interdicta habitatio. *Bald. in cap. 1. nu. 14. in fin. de Pac. tenen. Veronen. cons. 8.*
33 In nonnullis tamen casibus bannitus impunè occidi potest etiam extra territorium, & locum, à quo bannitus fuit, & primò quando territoria licèt diuersa sint, tamen vni Domino subsunt, vel eidem Præsidi: tunc enim, vbicunque Bannitus occidatur, occidens immunis est ab omni pœna. *Decian. in tract. crim. lib. 4. cap. 29. nu. 2. Cranett. d. cons. 409. nu. 15. Farinac. d. q. 103. nu. 209.* vbi dicit, quod Bannitus Perusiæ, potest occidi Tuderti, quia ambæ Ciuitates sunt sub eodem Legato.
34 Secundò quando Bannitus occiditur in Ciuitate confœderata Ciuitati, à qua fuit bannitus, si adhuc duret confœderatio: tunc enim neque punitur occidens, quamuis extra territoriũ loci banni occiderit, quia bannitus ab vno loco, censetur etiam bannitus à loco confœderato cum loco banni. *Viu. opin. 770. nu. 26. vbi de communi. Baiard. ad Clar. in §. homicidium. nu. 271. Farinac. d. q. 103. nu. 210.* licèt contrarium sentiat *Peregrin. de Iur. fisc. lib. 3. tit. 7. nu. 29.*
35 Tertiò Bannitus vagabundus potest vbique locorum occidi. *Marsil. cons. 121. n. 14. Farinac. d. cons. 113. num. 11. & in Pract. crim. q. 7. n. 13. & seq.* vbi dicit, quod vagabundus ità vbique locorum potest puniri, vt Iudex non teneatur illum remittere ad Iudicem loci delicti, si iurisdictiones non sint sub eodem Principe.
36 Quartò Assassinus, si bannitus fuerit, potest etiam extra territorium bannientis occidi, quia Assassinus, licèt sit Clericus, à toto populo Christiano per legem est diffidatus. *cap. pro humani, de Homicid. in 6. Boss. in tit. de Mandat. ad homicid.*

micid. nu. 19. & in tit. de for. compet. n. 67. & 90.
Baiard. loco cit. nu. 272.
37 Quintò bannitus pro crimine læsæ maiestatis
etiam extra territorium bannientis occidi potest,
& præmium occidens lucrabitur. secundùm Ba-
iard. loco cit. numer. 274. Ferrett. cons. 330. lib. 2.
Carer. in Pract. crim. in tract. de Homicid. §. 4.
excusatur occidens, & §. seq. Ruin. cons. 4. num.
15. ad fin. vers. & ratione confirmatur. lib. 5,
Boss. in tit. de Crim. læsæ maiest. nu. 129. Farinac.
d. cons. 113. nu. 2. & seq. vbi loquitur de Reo fal-
sæ monetæ, qui & reus læsæ maiestatis dicitur, &
illius pœna punitur. per tex. in l. 2. vbi Bald. C. de
fals. monet.

Verum hoc procedere potest, quando territo-
ria essent sub eodem Domino, vel Principe; secus
si sub diuerso Principe: tunc enim talis reus im-
punè offendi non potest. l. relegatorium. §. in in-
sulam, & §. seq. ff. de Interd. & releg. vide Fari-
nac. d. q. 103. n. 221. Ricc. in Prax. quotid. rer tom.
1. par. 2. res. 84.
38 Sextò Bannitus ab vna Ciuitate Ecclesiæ vigo-
re bullarum Summorum Pontificum, & præsertim
Pij IV. contra homicidas, & bannitos, censetur
bannitns non solum à locis, vbi homicidia com-
missa sunt, & à Terris per 50. milliaria circum-
circa illa distantibus, sed etiam ab omnibus alijs
Terris, & locis Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel
immediatè subiectis; & ideò potest impunè inter-
fici in quolibet ex locis prædictis. Thob. Non.
cons. 98. num. 6. & seq. vbi dicit, quod Bannitus
Eugubij, censetur etiam bannitus Perusiæ, ibi-
demque occidi potest. Corn. cons. 192. lib. 3. Viu.
opin. 770. nu. 24. Baiad. ad Clar. in §. homicidium,
39 nu. 268. & seq. vbi idem dicit, si in Prouincia
extaret statutum, quod Bannitus ab vno loco, in-
telligatur bannitus ab omnibus locis eiusdem
Prouinciæ, & cessante statuto bannitus ab vna
Ciuitate status, adhuc censetur bannitus ab om-
40 nibus Ciuitatibus, Terris, & locis eiusdem sta-
tus etiam quoad effectum impunè occidendi. latè
Farinac. d. q. 103. nu. 221. 225. 252. & 256. vbi di-
41 cit, quod bannitus à Ciuitate Neapoli, censetur
etiam bannitus ab Vrbe, & à statu Ecclesiastico.
& nu. 244. & 251. vbi, quod constitutiones de
42 offendendo impunè bannitos, vtpote concer-
nentes publicam vtilitatem, & communem quie-
tem, extendendæ sunt ob fauorem publicum. ex
trad. per Bart. Bald. & alios in l. 2. C. Quand. lic.
vnicuique sine Iud. se vind.
43 Septimò Bannitus à propria Patria, censetur
etiam bannitus ab Vrbe, quæ etiam hodie dicitur
communis patria, præsertim si patria banniti es-
set de statu Principis Vrbem dominantis. cap. fin.
extr. de for. compet. l. Roma. ff. ad municip. è
conrra verò bannitus ab Vrbe, non censetur ban-
nitus à sua patria. l. relegatorum. §. constitutum.
ff. de Interd. & releg. l. fin. C. si seru. export. ven.
44 Farinac. consil. 136. n. 20. vbi dicit, quod in Vr-
be omnes puniuntur, & præsertim homicidæ cum
animo deliberato, & per insidias, & ibidem nu.
45 16. & 17. vbi, quod Banniti in Regno Neapoli-
tano possunt impunè in Vrbe occidi. & in Pract.
crim. d. q. 103. nu. 223. & seq.
46 Obserua tamen, quod simpliciter bannitus in
pœnam capitis, non potest de iure communi occi-
di impunè, quia iste comparatur deportato,
47 qui non amittit ea, quæ sunt iuris gentium, li-
cèt, perdat ea, quæ sunt iuris ciuilis. Bart. et alij
in l. ut uim, ff. de Iust. et iur. vnde si quis simpli-
citer sit à loco delicti bannitus, reputabitur in
Vrbe simpliciter bannitus; si verò esset bannitus
cum qualitate, vt impunè occidi possit, eo modo
censetur bannitus in Vrbe. ut d. Farin. d. q. 103.
num. 224. cum seq.
48 Obserua 2. quod licèt occidens bannitum ex-
tra territorium in casibus à iure non permissis,
possit puniri in illo territorio, in quo homicidium
commisit, ut supra diximus, non tamen poterit
49 puniri in loco, & Ciuitate, à qua ille erat ban-
nitus. Bald. in l. 3. nu. 9. C. de Sum. Trin. et fid.
cathol. vbi dicit, quod si Bannitus de Aretio occi-
ditur in territorio Florentino per Ciuem Areti-
num, iste non potest puniri Aretij, cum, homici-
dium sit factum priuatæ personæ, & in factis pri-
uatorum non attendatur territorium, sed solum,
an sit aliquid prohibitum, vel permissum. Boss. in
tit. de for. compet. nu. 63. Clar. in §. homicidium
uers. ulterius quæro etc. et ibi Baiard. n. 268. et
270. Peregr. de Iur. fisc. lib. 3. tit. 7. de Bann. nu.
28. Thob. Non. cons. 98. nu. 8. Ruin. cons. 84. nu.
7. lib. 4. Vinc. de Franch. dec. 276. numer. 3. Viu.
opin. 770. num. 21. et 25. vbi, quod occidens ban-
nitum extra territorium bannientis, præmium
in loco banni concessum consequi debet. Decian.
in tract. crimin. lib. 4. cap. 29. post nu. 2. Aym. cons.
409. num. 17. Farinac. d. quæst. 103. nu. 212. 215.
51 216. & 218. vbi etiam dicit, quod forensis
occidens bannitum in territorio bannientis, non
potest puniri in loco originis, vel domicilij, quia
in hoc casu ad effectum puniendi delinquentem
attenditur locus delicti, & non locus originis,
vel domicilij. vide Boss. loco cit. num. 62. in fin
vers. & quid si ego &c. Clar. vbi supra, & ibidem
Baiard. num. 277.
52 Obserua 3. quod licèt Iudices, & magistratus
non possint aliquem bannire à loco ipsis non sub-
dito l. relegatorum. §. in Insulam. §. seq. & §.
53 interdicere. ff. de Interd. & releg. si tamen ali-
quem ità bannirent, occidens in dicto loco non
potest puniri pœna ordinaria, sed tantùm arbitrio
Iudicis. Bart. in l. si ex lege. nu. 1. ff. Ad l. Iul. de
Adulter. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 1. q. 90. nu. 7.
54 & seq. vbi, quod occidens debet adhibere con-
silium, verum bannum fuerit rectè latum.
55 Addit Farinac. d. cons. 113. nu. 8. quod in eo lo-
co, in quo aliquis potest pro crimine ad mortem
damnari, in eodem loco potest impunè occidi
etiam antequam constet de delicto, & ante Iudi-
cis sententiam: sufficit enim, si de delicto con-
stet post mortem occisi; quæ quidem conclusio
intelligenda est non de quocunque delicto ca-
pitali, sed tantùm in casibus in iure expressis, vt
de transfugis est textus in l. 3. §. transfugas. Cod.
ad l. Corn. de Sicar. vbi, quod transfugas, vbicun-
que inuenti fuerint, quasi hostes interficere licet
ob maximum præiudicium, quod infertur ex
reuelatione secretorum: & de rebellibus tradit
Bart. in tract. Qui sint rebelles. §. rebellando. nu.
22. vbi dicit, quod rebellis ipso facto hanc pœnam
incurrit. Ancb. cons. 277. nu. 2. et cons. 439. nu.
3. Peregrin. de iur. fisc. lib. 3. tit. 8. num. 5. non
quod etiam pater rebellis occidi potest, non
tamen maritus. Decian. tract. cri[illegible] lib. 7. cap. 39.
nu. 5.

nu. 5. & seq. subdens *nu. 12. cum seq.* quod si oc-
56 cidens, non sit subditus Principi, contra quem
facta est rebellio, poterit puniri ratione originis,
vel domicilij à Iudice suo. *Boss. in tit. de crimin.*
læsæ maiestat. nu. 119. Farinac. d. qu. 103. nu. 11.
vers. sed nunquid &c. & num. seq. Ruin. cons. 4.
nu. 9. & seq. lib. 5. vbi, quod lex ciuilis, & eius
57 pœna intelligitur etiam recepta, & approbata
de iure canonico, etiam contra clericos rebelles;
& de grassatoribus viarum, & desertoribus mi-
litiæ est textus *in l. 2. C. quand. lic. vnicuiq. sine*
Iud. se vendic. ibi, cuncti. etenim aduersus latrones
publicos, desertoresque militiæ, ius sibi sciant pro
quiete communi exercendæ publicæ vltionis indul-
tum: & de Assassino vide *Farinac. d. q. 163. num.*
11. vers. sed nunquid &c.
58 Obserua 4. quod Bannitus pro homicidio non
potest remitti in locum, vbi sunt hæredes occisi,
nisi prius habita pace. *ex constit. Pij IV. 52. in nou.*
Bullar. incip. Etsi cuncta &c.
59 Obserua 5. quod bannitus existens in Ecclesia
loci, vnde bannitus fuit, non censetur exilium
fregisse. *Natt. cons. 643. per tot. tom. 4. Rolan. cons.*
33. nu. 23. & seq. vol. 3. Anton. de Marin. quotid.
resol. cap. 116. per tot. & alij, quos refert, & se-
quitur Dian. resol. mor. par. 4. tr. 1. res. 92. contra
Io: Capiblanc. de offic. Baron. tom. 2. pragm. 8. cap.
34. nu. 4.

SVMMARIVM.

1 *Quando confiscatio fit vigore iuris communis, tunc trahitur ad bona sita extra territorium Iudicis confiscantis, & nu. 6. limitatur nu. 7.*
2 *Publicatis bonis quilibet fiscus occupat bona sui territorij: limitatur nu. 12.*
3 *Aes alienum diuiditur pro rata bonorum ad quælibet fiscum pertinentium.*
4 *Quid si Dominus territorij non habeat ius confiscandi.*
5 *Quando bona confiscata spectent ad Vasallum.*
6 *An Iudex alterius territorij ad effectum confiscandi bona, teneatur fabricare nouum processum, & nu. 12.*
7 *Hodie bona damnatorum non publicantur, nisi in crimine hæresis, & læsæ maiestatis.*
8 *In cæteris delictis bona damnatorum applicantur ascendentibus, & descendentibus, & ex latere vsque ad tertium gradum.*
9 *An vxor damnati in tali casu ad aliquam partem admittatur.*
10 *Confiscatio, quæ fit vigore statuti, non extenditur ad bona sita extra territorium confiscantis: declaratur, & limitatur nu. seq.*
11 *Quid si vtriusque territorij vnus esset Dominus, & idem fiscus, & eadem lex, seu constitutio vigeret in vtroque territorio.*
12 *Sententia Iudicis quando ad bona extra territorium extendatur, & quando intelligatur de bonis existentibus in territorio.*
13 *Si ex forma statuti publicari debeant bona mobilia, & immobilia delinquentis, non includuntur iura, & actiones.*
14 *An bona mobilia spectent ad fiscum eius loci, in quo sunt, & nu. 15. & 16.*
17 *Nomina debitorum pertinent ad fiscum eius loci, vbi exactio de iure, & facto fieri potest, & numer. seq.*
18 *Nomina debitorum per effectum exactionis sunt in loco ipsius exactionis.*
19 *Res spectat ad fiscum eius loci, in quo est facta destinatio.*
20 *Destinatio solutionis facit, vt res dicatur eius loci, in quo est destinata.*
21 *Iura, et actiones appellatione bonorum continentur limitatur nu. seq.*
22 *Quid si diriguntur cum aliquo verbo possessiuo, & nu. seq.*
23 *Iura, & actiones, ac nomina debitorum non possidentur.*
24 *An in aliis casibus vltra prædictos bona damnatorum applicentur fisco.*

CAP. VLTIMVM.

De bonorum publicatione.

Quæstio I.

An, & quando confiscatio trahatur ad bona sita extra territorium Iudicis confiscantis.

1 DIco 1. quod quando confiscatio fit vigore
iuris communis, tunc trahitur ad bona sta-
bilia sita extra territorium confiscantis, siue bur-
sa fiscalis sit vna, & eadem, puta quia vnus, &
idem est Dominus, siue iurisdictiones, & bursæ
fiscales sint separatæ, & distinctæ. *Bart. in l. cun-*
ctos populos, ad fin. sub numer. 51. vers. hoc præ-
misso &c. C. de Sum. Trin. & fid. Cathol. vbi di-
2 cit, quod tunc quilibet fiscus occupat bona sui
territorij. *Bald. cons. 39. nu. 1. vol. 4. Socin. cons.*
101. vol. 1. Alex. cons. 31. num. 9. lib. 1. vbi dicit,
3 quod æs alienum diuiditur non pro modo terri-
torij, nec pro virili, sed pro rata bonorum ad
quemlibet fiscum pertinentium. *Rosenth. de feud.*
cap. 5. conclus. 52. litt. B. Boss. in tit. de Pu-
blicat. bonor. num. 62. Farinac. in Pract. crim.
q. 25. nu. 95. & 100. cum seq. Cepoll. cons. crim. 17.
nu. 37. & seq. Rolan. cons. 78. num. 14. & seq. lib.
2. & cons. 75. num. 8. lib. 3. Clar. lib. 5. §. fin. q.
78. vers. sed hic quæro nunquid &c. vbi subijcit,
4 quod bona non applicantur Domino, in cuius iu-
risdictione sita sunt, si talis Dominus non habeat
ius confiscandi. *Crauett. cons. 128. nu. 3.* vbi di-
5 cit, quod Vasallo inuestito de loco cum omnibus
iuribus etiam regalibus, omnis vtilitas proue-
niens in ipso loco, aut eius territorio debetur.
Vrsill. ad Afflict. dec. 272. nu. 18. & dec. 282. num.
19. Guid. Pap. decis. 76. vbi dicit, quod omnia
6 rei bona vbicunque existentia ex eadem senten-
tia absque nouo processu censentur confiscata.
Decian. in tract. crim. lib. 4. cap. 29. numer. 18.
tom. 1.
7 Hæc tamen conclusio ad duo tantùm delicta,
hæresis videlicet, & læsæ maiestatis applicari po-
test, quia hodie iure nouissimo *auth. bona damna-*
torum. C. de Bon. Proscript. non publicantur bo-
8 na damnatorum, nisi pro dictis criminibus; vn-
de in cæteris bona non applicantur fisco, sed
ascendentibus, & descendentibus, & ex latere
9 vsque ad tertium gradum: item vxor damnati
debet percipere dotem, si dedit: si non, reci-
piet

piet tertiam partem bonorum mariti. *Cephal. conſ.79.num.9. & ſeq. Guid. Pap.dec.437. num.4. Farinac. d.q. 25. num.10. & ſeq. Clar. d. §.fin. q. 78. in princ. Crauett. conſ.128. nu.6. in fin. Surd. dec.280. nu.9. Alba conſ.17. n.18. in fin. lib.1. Peregr. de Iur. fiſc. lib.5. tit.1. nu.144. Ciriac. contr. 230. nu.9. & ſeq.*

10 Dico 2. quod quando confiſcatio fit vigore ſtatuti, ſeu legis ſpecialis, non extenditur ad bona immobilia ſita extra territorium confiſcantis, quia ſicut ſtatutum non extenditur ad aliud teritorium, ità neque ad illud extenditur ſententia Iudicis lata vigore dicti ſtatuti. *l. extra territorium. ff. de Iuriſd. omn. Iud.* etiamſi ſtatutum

11 diceret, quod confiſcentur omnia bona vbique ſita, & reperta: adhuc enim illud verbum *vbique*, reſtringi debet ad terminos habiles, videlicet ad dominium confiſcantis, & nõ vltra. *Caball. reſol. crim. caſ.138. n.1. & ſeq. Clar. d.q.78. verſ. ſed hic quaro etc.* quod procedit, quando burſa fiſcalis eſt diſtincta, & dominia ſunt diuerſa. *Bart. in d. l. cunctos populos. d. num.51. verſ. hoc pramiſſio etc. Boſſ. in tit. de bonor. publicat. num.62. verſ. quaro quando etc. Clar. d. §. fin. qu.78. verſ. ſed hic quaro nunquid ſententia etc. Alex. conſ.31. ſub num.3. verſ. et ideò dicunt etc. lib.1. Cephal. d. conſ.78. nu.14. et ſeq. Peregr. de Iur. fiſc. lib.5. tit.1. num.137. et ſeq. Ciriac. contr.230. num.9. et ſeq.*

Secus eſſet, quando vtriuſque territorij vnus eſt Dominus, & idem fiſcus, & eadem lex, ſeu conſtitutio vigeret in vtroque territorio, quia tunc confiſcatio facta vigore dictæ conſtitutionis porrigitur ad bona ſita in alio territorio, in quibus fit executio per officialem, ſeu procuratorem fiſci loci, in quo illa ſunt. *Bart. loco cit.* vbi exemplificat in pluribus iudicibus deputatis ab vno Rege per diuerſa territoria regni, nam ſi vnus publicat bona delinquentis, ſecundùm conſtitutionem Regalem vigẽtem in toto Regno, omnia bona, quæ ſunt in Regno, dicuntur publicata. *Boſſ. loco ſup. citato Farinac. d. q.25. nu.98. vbi de communi teſtatur. Caball. d. caſ.138. n.4.*

12 Obſerua tamen, quod in caſibus, in quibus locus eſt publicationi bonorum etiam extra territorium Iudicantis exiſtentium, ſententia confiſcationis non porrigeretur ad bona alterius territorij, niſi id exprimeret, vel veatur verbis generalibus confiſcando delinquentis bona omnia vbicunque exiſtentia; vnde ſi ſimpliciter bona delinquentis confiſcaret, de ſitis in territorio ipſius confiſcantis tantùm intelligeretur, prout & ſtatutum ſimpliciter confiſcans bona delinquentis, de ſitis in eius territorio ſolùm intelligi debet. *Bart. in l. ex facto proponebatur. ff. de hared. inſtit.* Vnde in tali caſu Iudex alterius territorij, cui ratione originis, vel domicilij ſubijcitur reus, debet nouum proceſſum facere, & nouam ferre condemnatoriam ſententiam. *Boſſ. in tit. de Bonor. publicat. nu.65. verſ. et aduerte quando publicatio etc. Farinac. d.q.25. ſub nu.101. in fin. Caball. loco cit. nu.7. et ſeq.* ſubdens, quod Iudex, cui reus non eſt ſuppoſitus ratione originis, vel domicilii, non poſſet nouum proceſſum fabricare, & ità procedere ad ſubhaſtationem, etiamſi bona in eius territorio exiſtant.

13 Obſerua 2. quod ſi ex forma ſtatuti publicari debeant bona mobilia, & immobilia delinquentis, non includuntur iura, & actiones, quia ſtatuta ſunt ſtricti iuris, & ſtrictiſſimè, prout iacent, ſunt intelligenda, nec vlterius extendenda. *Peregrin. d. lib.5. tit.1. nu.47.*

14 Dico 3. quod bona mobilia ſpectant ad fiſcum eius loci, in quo ſunt, quia cenſentur eſſe de eius loci territorio, vbi reperiuntur. *Bald. in cap.1. numer.6. de Pac. tenen. in vſib. feudor. Burſat. conſ.43. num.13. Soc. conſil.101. vol.1. Clar. lib.5. §. fin. quaſt.78. verſ. ſed hic quaro nunquid etc. in fin. et ibidem Baiard. nu.143. Peregrin. de Iur. fiſc. d. lib.5. tit.1. num.141.* vbi ità

15 in praxi ſeruari teſtatur; hoc tamen intelligendum eſt de mobilibus, quæ ſunt ibi perpetuò manſura: tunc enim cenſentur eſſe de territorio eius loci, vbi reperiuntur, & fiſco illius loci, applicantur. *vt declarat Alex. conſ.16. num.2. et 4. lib.1.* vbi idem dicit de actionibus, quæ dantur ad res mobiles, quia actio iudicatur ſecundùm id, ad quod competit.

Secus de mobilibus, quæ ſunt in loco ad tempus ibi manſura: hoc enim caſu ſequuntur perſonam, non autem locum: & propterea cui eſt obnoxia perſona delinquentis, illi etiam ſubiacent huiuſmodi bona; vnde applicanda ſunt fiſco Iudicis procedentis, ſeu condemnantis, in cuius territorio reus deliquit, etiamſi talia bona eſſent extra territorium, quia perſona delinquentis propter delictum magis obnoxia eſt Iudici loci delicti, quàm Iudici loci bonorum. *d. cap. 1. §. ſi Iudex, de Pac. tenen. l. mercatores, vbi Bald. C. de commer. et mercator. Ar. Pinell. in rub. C. de Bon. mater. ante num.40. uerſ. quæ reſtrictio etiam etc.* vbi dicit, quod non cenſentur eſſe in loco ea, quæ ibi extant, vt quam citò inde amoueantur. *Alex. conſil.16. nu.2.* vbi dicit, quod mobilia quæ ſunt extra Ciuitatem Romanam, reuerſura tamen ad Ciuitatem Romanam, cenſentur eſſe de bonis Ciuitatis Romanæ. *et conſil.31. numer.5. eod. lib.1. Farinac. conſ.71. num.7. et d. q.25. num.108. Roſenth. de feud. cap.5. concl. 52. litt. B.*

16 Si verò reus deliquerit in territorio, ſeu loco, vbi hæc mobilia reperiuntur, tunc ſpectabunt ad fiſcum eius loci, in quo eadem mobilia exiſtunt, ob eandem rationem, quia perſona delinquentis propter delictum, magis eſt obnoxia illi foro, & iuriſdictioni, quàm foro alterius Iudicis. *Alex. conſ.16. n.2. Bald. in d. §. ſi Iudex. Farinac. d. conſ.71. nu.7. ubi alios refert.*

17 Nomina verò debitorum ad fiſcum eius loci pertinent, vbi exactio de iure, & facto fieri poteſt, quia cenſentur eſſe de loco, in quo debitor, ac debitũ exigi poteſt ratione contractus, vel deſtinatæ ſolutionis. *Bald. conſ.357. n.5. uol.1. Alex. d. conſil.16. num.4. lib.1.* vbi dicit, quod debitum mercatorum florentinorum in Italia contractum, & ſoluendum in Italia, annumeratur inter bona Italica: contractum verò, & ſoluendum in Anglia, annumeratur inter Anglica bona. *Tiraq. de Retract. lignag. §.36. gloſ. 3. num.16. et 17.*

18 vbi dicit, quod licèt nomina debitorum non ſint in loco circumſcriptiuè, tamen per effectum exactionis ſunt in loco ipſius exactionis, *et ità ſentiunt alij apud Peregr. de Iur. fiſc. d. lib.5. tit. 1. nu.142. verſ. contra verò &c. vbi de communi.*

31 *Statuta Principum sæcularium super hæresis crimine in tantum seruanda sunt, in quantum approbantur ab Ecclesia.*

32 *Cui applicari debeant bona laicorum hæreticorum confiscata propter hæresim.*

Quæstio III.

Cui applicanda sint bona hæreticorum laicorum confiscata propter hæresim.

28 PRæmittendum est, quod in applicandis bonis hæreticorum confiscatis seruandum est
29 non ius ciuile, sed ius canonicum, quia hæresis crimen est merè ecclesiasticum. *cap. vt inquisitionis officium. §. prohibemus. de Hæret. in 6. Farin. cons. 117. num. 2. & cons. 118. num. 14.* vbi dicit,
30 quod Papa ratione delicti ecclesiastici potest infligere pœnam publicationis bonorum etiam in terris Imperij. *Paris. cons. 2. n. 104. & seq. lib. 4.*
31 vbi dicit, quod statuta Principum sæcularium super hoc hæresis crimine in tantum seruanda sunt, in quantum approbantur ab Ecclesia, & non vltra.

32 Ad quæsitum verò resp. quod Doctores in hoc varia senserunt: alij enim dixerunt, bona laicorum hæreticorum ipso iure propter hæresim confiscata, extra statum Ecclesiæ fisco sæculari, in Terris verò Ecclesiæ fisco Ecclesiæ esse applicanda. *ità per tex. in cap. vergentis, in princ. extr. de Hæret. resoluit glos. ibidem in figuratione casus in princ. Abb. num. 1. & 2. glos. in clem. 2. in ver. Ecclesia, eod. tit. de Hæret. Aym. cons. 128. num. 6. vers. secundò resp. Guid. Pap. decis. 76. Rol. cons. 8. num. 9. & seq. lib. 3. & cons. 75. num. 7. & seq. eod. lib. 3. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 44. nu. 3. vers. & nota etc.* vbi etiam obseruat, quod Princeps sæcularis, cuius fisco bona hæretici applicantur, non potest bonorum confiscatorum possessionem apprehendere, nisi post sententiam Iudicis Ecclesiastici, licèt lata sententia declaratoria ab Ecclesiastico Iudice, possit sine alio iussu eiusdem Iudicis Ecclesiastici occupare bona cõfiscata, quia ex sententia declaratoria inductum est ius occupandi in hoc crimine hæresis. *per tex. in cap. cum secundùm. §. confiscationis, vbi DD. de Hæret. in 6.*

Alij censent, bona hæreticorum confiscata diuidi debere in tres partes, ità vt vna pars danda sit Iudici sæculari, altera officialibus, qui in causa laborarunt, & altera Ecclesiæ Romanæ. *iuxta constit. Innocentij IV. Alexandri IV. et Clementis IV. ità Sylu. in ver. hæresis. §. 2. num. 14. Paris. cons. 2. num. 114. lib. 4. Menoch. de Arbitr. quæst. lib. 2. cas. 374. n. 4. et alij apud Farinac. cons. 117. num. 9. et seq.* vbi dicit, quod dictæ constitutiones seruari debent vbique etiam extra Italiam, & in Terris Imperij.

Alij asserunt, quod loco, vbi non adsunt Inquisitores, sed Episcopus procedit, hæreticorum bona ipso iure confiscata applicantur Cameræ Apostolicæ, & Romanæ Ecclesiæ: vbi verò adsunt Inquisitores, omnia hæreticorum bona confiscata ex generali consuetudine applicanda sunt Sancto Officio, & Inquisitoribus, quia non Domini temporales sed Inquisitores ipsi prouident carceratis, carceribus, & alijs necessarijs impensis S. Officij. *Nau. cons. 20. num. 3. tit. de Hæret. lib. 5. Boss. eod. tit. de Hæret. nu. 33. in fin.*

Alij denique asserunt, bonorum hæreticorum dimidiam Cameræ Apostolicæ, aliam verò dimidiam S. Officio applicandam esse. *Zanchin. in tract. de Hæret. cap. 26. num. 1. et 2. Tabien. in ver. hæreticus. nu. 7. Bursat. cons. 43. num. 44. et seq. Car. d. Tusch. pract. conclus. in ver. hæreticus, conclus. 102. nu. 16.*

Quid dicendum? ego censeo, in hoc seruandam esse cuiusque Ciuitatis, seu Regionis consuetudinem legitimè præscriptam. *vt sensit Clar. in §. hæresis. vers. item bona condemnatorum &c. Couar. var. resol. lib. 2. cap. 9. nu. 12. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 4. tit. 5. num. 31. vers. Clericorum verò bona &c. Lauden. cons. crim. 58. nu. 1. lib. 1. & alij apud Farinac. d. cons. 117. n. 19. & seq.* vbi refert, quod in Hispania omnia hæreticorum bona confiscata applicantur fisco Regis, qui tamen talia bona in tres partes diuidit, vnam in vtilitatem S. Officij inquisitionis pro salario Inquisitorum, & aliorum Officialium mercede, aliam pro substentatione belli contra Saracenos, tertiam in pios vsus.

SVMMARIVM.

33 *In confiscatione bonorum filij existentis in potestate patris non ueniũt bona castrensia, uel quasi, nec profectitia, et aduētitia ipsius filij, et n. seq.*

34 *Filio condemnato, et bonis eius publicatis, non publicatur proprietas, quam habet in peculio aduentitio.*

35 *Publicatis bonis paternis non publicatur peculiũ profectitium in præiudicium filij: limitatur nu. seq.*

36 *Quid si bona patris publicentur propter crimen læsæ maiestatis.*

Quæstio IV.

An in confiscatione bonorum Filij existentis in potestate Patris veniant bona castrensia, vel quasi castrensia, profectitia, & aduentitia ipsius Filij.

33 REsp. negatiuè. *per tex. in l. si filius. C. de Bon. Proscript.* vbi peculium castrense filij deportati non debetur fisco, sed Patri: quod fortiùs procedit in bonis profectitijs, & aduentitijs, etiamsi in huiusmodi bonis pater non habeat vsumfructum: ratio est, quia filio in bonis aduentitijs interdicta est omnis alienatio sine patris consensu, propter prærogatiuam patriæ potestatis, propter quam pater præfertur fisco. *l. cum non solum. §. ipsum autem. vers. filijs C. de Bon. quæ liber. Bart. in l. si finita. §. si de vectigalibus. num. 12. ff. de damn. inf.* vbi dicit, quod
34 filio condemnato, & bonis eius publicatis, non publicatur proprietas, quam habet in peculio aduentitio. *Ruin. cons. 24. & 25. vol. 5. Paris. cons. 157. nu. 1. lib. 4. Couar. lib. 2. resol. cap. 8. post num. 7. Clar. qui de communi testatur, in Pract. crim. §. fin. q. 78. vers. præterea quæro &c. cum vers. sequen. & hanc veriorem, & æquiorem dicit*

Rot.

Rot. decis. 455. nu. 13. et seq. par. 5. tom. 2. recent. vbi, quod omnia patri reseruantur in solatium patriæ potestatis. *Aret. in S. actiones. nu. 24. Inst.*
35 *de Action.* vbi etiam dicit, quod publicatis bonis paternis non publicatur peculium profectitium in præiudicium filij. *Abb. cons. 66. uol. 2. Alex. cons. 23. uol. 1. Crauett. cons. 39. num. 12. Boer. dec. 7.* quicquid in contrarium teuserit. *Ofasc. decis. 94.* vbi dicit, quod proprietas peculij aduentitij filij condemnati sub confiscatione comprehenditur saluo vsufructu, quandiu pater viuit.

36 Limita quando bona patris publicantur propter crimen læsæ maiestatis ab eo commissum: hoc enim casu fit præiudicium filio, cum patris exempla in ipso filio metuantur. *l. quisquis. §. filijs. vbi DD. C. Ad l. Iul. maiest.*

SVMMARIVM.

37 *Statutum de confiscanda legitima, non comprehendit Patrem forensem, cuius Filius in eo loco deliquit, et nu. seq.*
38 *Pater de iure communi punibilis non est ob delictum filij.*
39 *Statuta pœnalia non comprehendunt delicta minorum 25. annorum.*
40 *Statutum, ut Pater teneatur de delicto filij, restringitur ad commissa tantum in territorio statuentium.*

Quæstio V.

An statutum de confiscanda legitima, comprehendat patrem forensem, cuius filius in eo loco deliquit.

37 RESP. negatiuè, quia statuta odiosa respicientia personam, non comprehendunt hominem alterius territorij; quamuis enim delinquens in loco, subijciatur statutis, hoc tamen verum est quoad ipsum delinquentem, non autem quoad præiudicium tertij, maximè cum pu-
38 niat patrem, qui de iure communi non est punibilis ob delictum filij. *Bald. in l. si qua. num. 4. ff. de His, qui sunt sui, uel alieu. iur. Viu. comm. opin. 771. limit. 6. numer. 10. Farinac. quæst. 24. num. 162. Merlin. de Legitima lib. 3. tit. 1. quæst. 40.*
39 Ampliа etiãsi in loco originis adesset huiusmodi statutum, nam illud non afficeret patrem, quando filius in alieno territorio delinquit. *Farinac. loco cit. nu. 166. Merlin. ubi supra num. 3.* subdens *nu. seq.* quod sicut statutum forensem non afficit, itá nec etiam filium minorem 25. annorum, quia statuta pœnalia non comprehendunt delicta minorum. *ex trad. per Ias. in §. actiones nu. 81. Inst. de Action. Alber. in p. par. statut. q. 71. Marsil. sing. 362. uers. ad limitationem prædictam &c. et sin. 481. iu sing. Viu. d. comm. opin. 771. nu. 8. limit. 4. Odd. in tract. de Restit. in integr. par. 2. q. 80. nu. 68.*
40 Notandum est autem, quod statutum, quo cauetur, vt pater teneatur ex delicto filij, restringitur ad delicta commissa tantùm in territorio statuentium: non enim porrigit vires extra territorium; & ideò cum extra territorium seruari debeat ius commune, pater non tenetur. *Ang. in §. Actiones autem. nu. 15. Inst. de Action. et alij communiter.*

SVMMARIVM.

41 *Bona confiscata ob delictum subditi, quando spectent ad feudatarium, et nu. 43.*
42 *Quid si Castrum datum fuerit in dotem, uel in usumfructum.*
44 *Bona deuoluta ob non solutum canonem, uel ob generationem finitam, soluto matrimonio, uel finito usufructu, uxori, et proprietario debentur.*

Quæstio VI.

An bona subditi confiscata spectent ad Principem, uel ad feudatarium.

41 RESP. quod pœnæ, mulctæ, bonorumque immobilium confiscationes applicantur Vasallis cum iurisdictione, mero, ac mixto imperio inuestitis, non tantùm quoad vtile dominium, sed etiam quoad directum, itá vt finito feudo nihil Domino sit restituendum, quia hæc sunt fructus iurisdictionis meri, ac mixti imperij. *l. usufructu legato, ff. de Vsur. Bart. in l. fin nu. 1. et 2. et ibi Alex. n. 2. ff. Solut. matrim.* vbi dicit, quod
42 si Castrum cum iurisdictione datur in dotem, vel in vsumfructum, confiscationes, mulctæ, & & condemnationes, etiamsi consistant in bonis immobilibus, spectant ad maritum, & vsufructuarium tamquam fructus illius iurisdictionis, itá vt non teneantur ea restituere vxori, vel proprietario soluto matrimonio, aut finito vsufructu: omnes enim obuentiones marito, & vsufructuario debentur. *Tiraq. de Retract. lignag. §. 10. glos. un. n. 19. & communem dicit Peregr. de Iur. fisc. lib. 6. tit. 5. num. 43. latè Rosenth. de feud. cap. 5. conclus. 64. nu. 1. & seq.*
43 Limita in bonis immobilibus, quæ non titulo confiscationis, sed ex lege feudali, seu ex causa dominij directi tempore Vasalli ipso iure quæruntur: hæc enim finito feudo restituenda sunt Domino, quemadmodum bona deuoluta ob non
44 solutum canonem, vel generationem finitam, vel alio modo ex causa præcedentis contractus, soluto matrimonio, vel finito vsufructu, vxori, & proprietario debentur; ratio est, tum quia hæc est quædam consolidatio vtilis dominij cum directo: Vasallus verò non est directus Dominus; tum etiam quia causa reuersionis ex præterito fundatur in feudo dominante, à quo seruiens feudum mouetur, & ex eo tamquam ex radice enascitur. *ut d. Rosenth. loco cit. nu. 4. & seq. Io. Andr. in addit. ad Specul. tit. de locat. §. nunc aliqua. n. 116. in uer. qui tabernas. uer. adhuc quæritur &c. Guid. Pap. decis. 477. num. 3.*

SVMMARIVM.

45 *Quotuplex sit gratia, seu restitutio.*
46 *Qua differentia sit inter gratiam simplicem, plenam, uel pleuissimam.*

47 Con-

47 *Condemnatus, cuius bona fisco fuerunt decreta, & assignata, si a Principe fuerit plenariè, seu liberè restitutus, recuperat bona applicata tam fisco ipsius Principis, quam fisco Baronis: limitatur nu. 49. & seq.*

48 *An, & quando restitutus recuperet etiam fructus perceptos, & consumptos.*

49 *An gratia plenaria trahatur ad beneficia ecclesiastica alteri collata.*

Et an simplex restitutio trahatur ad beneficia. ibidem.

50 *An restitutus plenariè, recuperet pensionem Ecclesiasticam.*

51 *Pœna, & confiscationes, quæ proueniunt ex contrauentione particularis constitutionis, seu præcepti supremi Principis, siue eius Officialis, spectant ad fiscum ipsius Principis, non autem ad fiscum Baronis, & nu. seq. limitatur num. 54. & 55.*

52 *Quid si crimen læsæ maiestatis humanæ committatur per subditum feudatarij contra Dominum directum.*

53 *Confiscationes bonorum, quæ fiunt in cętris casibus à iure communi expressis, pertinent ad Vasallum cum mero, & mixto imperio inuestitum, vel cum Regalibus.*

54 *Quid si subditus feudatarij crimen læsæ maiestatis commiserit, non in Dominum directum, sed in ipsum feudatarium.*

55 *Quando bona hæreticorum confiscata spectent de ad feudatarium.*

Quæstio VII.

An reintegratio, & restitutio iussu Principis Bannito concessa, comprehendat etiam bona existentia in territorio Baronis in suo Castro fiscum habentis.

45 PRæmittendum est, quod gratia, seu restitutio alia est simplex, alia plena, seu plenaria, seu libera, & alia plenissima, simplex gratia dicitur, quando Princeps simpliciter concedit indulgentiam pœnæ pro delicto impositæ: plena, seu plenaria, seu libera dicitur, quando Princeps his verbis vtitur, vel si dixerit, oratorem restituimus, aut omnem reatum, & pœnam remittimus, & condonamus, vel oratorem ad patriam, famam, gradus, & honores restituimus, vel ad eum, in quo antea erat, statum in omnibus, & per omnia reintegramus, vel processum, & sententiam contra oratorem formatam, & latam cum omnibus inde sequutis omnino cassari, & penitus aboleri mandamus; plenissima dicitur, quando Princeps his simul clausulis vtitur, vel alijs vberrimis, ac prægnantissimis verbis, vel quando Princeps restituit reum in pristinum statum non obstante aliqua condemnatione, quam vult haberi pro non facta. *vide Paris. cons. 1. n. 36. & seq. par. 4. Merlin. decis. 125. num. 2. et seq.* vbi etiam dicit, quod solum verbum *restituimus*, plenariam gratiam importat. *Rolan. cons. 45. num. 21. et seq. lib. 4.* vbi dicit, quod gratia censetur plenissima, si Princeps dixerit, in omnibus, & per omnia oratorem reponimus perinde ac si nullũ facinus commisisset, ac ipsius bona confiscata nõ fuissent. *Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 2. nu. 22. 23. et 55.* vbi dicit, quod Princeps dicitur restituere in forma plenissima, si dixerit, quod nihil obijci possit de banno, & confiscatione bonorum.

46 Differentia verò inter gratiam simplicem, plenam, vel plenissimam est, quod gratia simplex non extenditur ad bona, sed tantùm ad pœnam personæ: plena verò, & plenissima trahitur ad bona non solùm penes fiscum existentia, sed etiam per fiscum in alium alienata, aut in offensum, vel eius hæredes translata. *Rolan. d. cons. 45. num. 21. Peregrin. loco cit. Merlin. d. decis. 125. numer. 2. et seq. Farinac. quæst. 6. numer. 28. vide infra num. 48.*

47 Ad quæsitum verò Resp. quod condemnatus, si Principis beneficio fuerit plenariè, seu liberè restitutus, & reintegratus, recuperat bona applicata tam fisco ipsius Principis, quam fisco Baronis, etiamsi in alium fuerint alienata, seu translata. *l. fin. §. fin. Cod. de Sent. pass.* vbi tantum restituto est restituendum, quantum sententia abstulit. *Bart. in l. 1. in princ. et in l. 2. num. 4. C. eod. tit. et in l. Gallus. §. et quid si tantùm, n. 13. ff. de liber. et posthum. Paris. cons. 1. nu. 36. et seq. par. 4. Roland. cons. 45. numer. 27. et seq. lib. 4. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 3. tit. 2. nu. 22. et seq. Card. Seraphin. dec. 998. num. 9. vbi de communi. Farinac. in pract. crimin. q. 6. nu. 28. vers. limita 1. et nu. 32. et 39. cum seq. latè Merlin. decis. 125. nu. 1. et seq. vbi contrariam sententiam reprobat*; sicut enim Princeps per suos ministros condemnando reum contulit Baroni confiscationis emolumentum, ità dum eundem reum reintegrauit, & restituit, ægrè ferre non debet Baro, si illud idem emolumentum ab eo auferatur. *arg. d. l. fin. §. fin. vbi DD. C. de sent. pass.* quod præcipuè procedit in gratia concessa à Principe non ex mera liberalitate, sed ex capite innocentiæ. *Boss. in tit. de remed. ex sola clem. Princip. numer. 1. et seq. et in tit. de litter. Princ. numer. 2. Natt. cons. 471. in fin. Menoch. lib. 5. præsumpt. 46. nu. 2. Peregrin. vbi supra lib. 5. tit. 2. n. 21. et 44. Farinac. d. q. 6. num. 29. et 44. vers. limita hanc sublimita-*
48 *tionem etc.* vbi, dicit quod restitutus ex capite innocentiæ recuperat etiam fructus perceptos, & consumptos, licet regulariter gratia non trahatur ad huiusmodi fructus, sed tantùm ad pendentes, & extantes, nisi restitutio esset plenissima, & facta cum causa. *vide Couar. var. lib. 1. cap. 3. num. 15. Rolan. cons. 45. num. 32. vol. 4. Paris. cons. 1. n. 38. par. 4. Odd. de restit. in integr. 2. par. q. 99. nu. 130.*

49 Limita 1. in beneficijs ecclesiasticis alteri collatis: tunc enim gratia etiam plenaria ad hæc beneficia non trahitur, nisi in gratia adessent clausulæ prægnantes, & extraordinariæ; secus si beneficia alteri collata non fuerint: quia tunc plenè, seu plenariè restitutus ea recuperat. *Mohed. dec. 6. de restit. spoliat. Farinac. d. q. 6. n. 28.* simplex verò restitutio non trahitur ad beneficia, etiamsi nondum fuerint alteri collata. *ut d. Farin. loco cit.*

50 Limita 2. in pensione Ecclesiastica: hanc enim non recuperat restitutus etiam plenariè, quia pensio huiusmodi cum beneficio consolidatur statim ac clericus capitaliter fuit condemnatus in contumaciam, vel expressè in eius priuationem.

Odd.

Odd. loco cit. d. q. 99. n. 85. et 92. Bellemer. dec. 743. de restit. in integr. Farin. d. q. 6. nu. 28.

51 Notandum est etiam, quod pœnæ, & confisca-
tiones, quæ proueniunt ex contrauentione par-
ticularis constitutionis, seu præcepti Supremi
Pcincipis, siue eius officialis, spectant ad fiscum
ipsius Principis, non autem ad fiscum Baronis,
quamuis in huius territorio bona subditi conde-
mnati existant. *Bald. in cap. 1. nu. 15. de Capiti qu.
ur. vend. Natt. cons. 580. nu. 6. et seq. Rolan. cons.
78. nu. 22. et seq. lib. 2. et consil. 73. nu. 13. et seq.*
52 *lib. 4.* quemadmodum si crimen læsæ maiestatis
humanæ committitur per subditum feudatarij
contra Dominum directum, de iure communi
bona applicantur fisco ipsius Domini, seu Prin-
cipis superioris læsi, non autem fisco feudatarij.
*cap. 1. §. denique, Quæ fuit. p. cauf. Rolan. cons.
78. num. 22. lib. 2. et consil. 73. per tot. lib. 4. Pere-
grin. de Iur. fisc. lib. 1. tit. 2. nu. 94. Rosentb. de
feud. cap. 5. conclus. 63. nu. 4. litt. D.* ratio prædi-
ctæ conclusionis est, quia Princeps supremus de
iure communi potest catione dominij directi in
subditos sui Vasalli procedendo, & mulctando
iurisdictionem exercere. *cap. dudum. §. nos igi-
tur. de Præb. in 6.* non enim tantam iurisdictio-
nem Vasallo attribuisse censetur, quin maiorem
apud se retinuerit. *Natt. cons. 487. nu. 23. & seq.
& cons. 580. nu. 2. Merlin. d. dec. 125. nu. 15. Ro-
sentb. d. cap. 5. concl. 4. nu. 6.* subdens, quod con-
53 fiscationes bonorum, quæ fiunt in cæteris casi-
bus à iure communi expressis, pertinent ad Va-
sallum cum mero, & mixto imperio, vel cum Re-
galibus inuestitum, etiamsi subditus feudatarij
fuerit condemnatus ab ipsomet Principe superio-
re in confiscationem bonorum. *Boss. in tit. de bo-
nor. publicat. nu. 63. Farin. in Pract. crim. q. 25.*
54 *nu. 102. & seq.* vbi dicit, quod si subditus feuda-
rij committat crimen læsæ maiestatis non in Do-
minum directum, sed in ipsum feudatarium, il-
lius bona non applicantur Domino directo, sed
feudatario. *Rolan. cons. 75. num. 8. et cons. 78. nu.
13. lib. 2.* vbi etiam obseruat, quod si adsit con-
55 suetudo tribuens Domino temporali certam
partem de bonis hæreticorum confiscatis, & con-
tingat, aliquem damnatum de hæresi habere bona
in territorio feudatarij, ea in tali casu applican-
tur ipsi feudatario, non autem Domino directo.
*uide Guid. Pap. dec. 76. nu. 1. Farinac. loco cit.
nu. 104.*

SVMMARIVM.

56 *An filius priuetur feudo ob delictum patris, & num. seq. & præcipuè num. 66. & 70.*

57 *Delictum proximioris, propter quod aufertur ei hæreditas, vt indigno, nocet sequentibus in gradu.*

58 *Quando Vasallus dicatur delinquere contra Dominum.*

59 *Quid si pater non deliquit contra Dominum, sed contra extraneum, & pro delicto imponi debet pœna confiscationis bonorum, & n. 61.*

60 *Fiscus loco hæredis extranei habetur.*

62 *Et quid si feudum transeat ad filium suo iure, vt quia filius, non quia hæres, et num. seq.*

63 *Item quid si empbiteusis concessa fuerit pro se, filijs, eo nepotibus, et primus, vel secundus delinquat circa ipsum contractum non soluendo canonem etc.*

64 *Quando feudum dicatur ex pacto, et prouidentia.*

65 *An feudum concessum pro se, et hæredibus masculis, dicatur hæreditarium.*

67 *Quid si feudum, vel empbiteusis quæsita fuerit ex re patris, seu data pecunia à patre.*

An Empbiteusis Ecclesiastica transeat in fiscum. ibid.

Ea, quæ non transeunt in hæredem extraneum, neque transeunt in fiscum. ibidem d. nu. 67.

68 *Maritus non soluens canonem rei dotalis empbiteotica, an præiudicet vxori.*

69 *Quid si feudum aliàs esset hæreditarium, sed in inuestitura adsit prohibitio alienandi sine licentia Principis.*

71 *Quid si Prælatus ecclesiasticus delinquat contra Dominum.*

72 *In casu, quo feudum deuoluitur Domino exclusis agnatis, de delicto feudatarij constare debet per veras probationes.*

73 *Bona feudalia non censentur confiscata, nisi in sententia fiat de illis expressa mentio.*

74 *Feudum ecclesiasticum non venit in confiscatione facta per Iudicem sæcularem.*

75 *Feudum antiquum, si alienetur sine Domini consensu, non ad Dominum, sed ad proximiores deuoluitur.*

76 *Dos uxoris, et donatio propter nuptias non uenit in confiscatione bonorum mariti delinquentis.*

77 *Dos restitui debet, cum primum incipit maritus exulare.*

Quæstio VIII.

An et quando filius priuetur feudo propter delictum Patris.

56 RESp. quod si pater delinquit contra Domi-
num, vel aliquid facit contra feudi con-
uentionem, non solùm pater, sed etiam filius feu-
do priuantur, illudque statim Domino deuolui-
tur. *cap. 1. §. denique, Quæ fuit prim. cauf. benef.
amitt.* etiamsi feudum esset antiquum, & ex pacto,
& prouidentia. *Bart. in l. cum qui. nu. 1. & seq.*
57 *ff. de Interd. et releg.* vbi etiam dicit, quod de-
lictum proximioris, propter quod aufertur ei hę-
reditas, vt indigno, nocet sequentibus in gradu.
*Anan. cons. 32. nu. 5. Crauett. cons. 127. num. 7.
Rolan. cons. 1. nu. 10. et seq. lib. 3.* vbi dicit, quod
si Vasallus priuatur feudo propter delictum, &
culpam, quæ de directo offendit Dominum, siue
feudum sit nouum, siue antiquum, semper reuer-
titur ad Dominum exclusis etiam agnatis, & hoc
in iniuriæ suæ vltionem; quia cum feudum sit be-
neficium, in quo agnati veniunt virtute primæuæ
inuestituræ, & inuestito censeatur datum cum ista
qualitate, & conditione, vt si ingratitudo com-
mittatur contra Dominum, feudum ad eum
reuertatur, agnati, seu descendentes non possunt
conqueri, cum feudum à principio fuerit affe-
ctum hac qualitate, & conditione, videlicet si pri-
mus, cui facta fuit concessio, & ab eo successiuè
descendentes erunt erga Dominum grati. *Boss. in
tit.*

tit. de bonor. publicat. nu.55. & 57. Alex. cons.30.
58 *num.17. lib.1.* vbi, quod Vasallus dicitur, delinquere contra Dominum non solum quando principaliter offendit ipsum Dominum, sed etiam si cum vxore Domini iacuerit, vel dimiserit eum solum in prælio, vel si non petijt inuestituram intra tempus legitimum. *Gozadin. cons.84. nu.3. Duen. reg.346. Caball. resol. crimin. cas.182. n.15. Paris. cons.21. nu.53. & seq. et cons.1. num.16. et seq. lib.1. Socin. iun. cons.68. nu.126. et seq. vol.3. Peregrin. de Iur. fisc. lib.5. tit.1. num.108. & alij communiter.*

59 Si verò pater non delinquit contra Dominum, sed contra extraneum, vt si committat delictum, propter quod imponi debeat pœna confiscationis bonorum, distinguendum est, aut tale feudum debet transire ad filium ex persona patris tamquam ad patris successorem, seu hæredem, vt si fuit concessum pro se, & quibuscunque hæredibus, vel quibus dederit, & in tali casu filius feudo priuatur, illudque transit in fiscum: ratio est, quia tunc sine Domini licentia in quoscunque etiam extraneos transferri potest, & per consequens
60 etiam in fiscum, qui loco hæredis extranei habetur. *cap.1. de feud. non haben. propr. feud. natur. Bart. loco cit. nu.2. Clar. in §. feudum, q.84. vers. fin. Fariu. in Pract. crim. qu.25. n.73. Boss. d. tit. de bonor. public. num.54. vers. tamen aduertendum est ad dno etc.*
61 quod intelligendum est, vt transeat in fiscum cum suo onere, vt scilicet fiscus teneatur Domino directo ad ea, ad quæ teneretur alius hæres extraneus, vel feudum cedere alicui priuato, qui iura Vasalli præstet, vel illud vendere, vt Domino præstetur æstimatio iuris sui directi, & fisco valor dominij vtilis. *vt d. Crauett. cons.128. nu.7. Peregr. de Iur. fisc. lib.5. tit.1. nu.71. vbi alios refert.*

62 Aut feudum transit ad filium suo iure, vt quia filius, non quia hæres, & in tali casu filius illud sibi retinet, exclusio fisco, & Domino directo, puta si feudum ex pacto, & prouidentia in descendentes perueniat, siue feudum sit antiquum, siue nouum. *d. §. denique Bart. in d. l. eum qui. nu.2. et seq. ff. de interdict. et releg.* vbi dicit, quod in
63 contractu emphiteotico, quando quis recipit emphiteusim pro se, suis filijs, & nepotibus, si primus, vel secundus delinquit circa ipsum contractum emphiteusis non soluendo canonem, vel alienando sine licentia Domini, hic non nocet sequenti; & si delictum committeret, propter quod bona publicarentur, ista bona debent remanere apud filios, & nepotes, quia non transeunt ad eos, vt hæredes, sed habēt suo iure. *Bald. in l. adoptiuum. §. patronum. ff. de in ius voc. Clar. in §. emphiteusis. qu.8. vers. sed hic etc. et in §. feudum. q. 66. vers. ego aliàs etc.* vbi dicit, quod si Vasallus non potest de feudo in præiudicium agnatorum disponere, nunquam feudum aperitur Domino, sed ipsis Agnatis, quibus iam ex tenore inuestituræ erat ius quæsitum, vt si feudum receptum fuerit ab Auo, vel à Patre ipsius delinquentis, ex-
64 pressè pro se, & liberis, seu filijs, seu pro se, & hæredibus masculis, quo casu dicitur etiam ex pacto, & prouidentia, & non hæreditarium, quia illa verba, pro hæredibus masculis, intelligenda sunt in feudis, idest pro filijs masculis ità vt non requiratur, quod filij in tali casu sint hæredes, *Rolan cons.1. nu.31. et cons.29. nu.32. vol.3. et cons.77. nu.6. et 7. vol.4. Caball. d. cas.182. nu. 15. 16. et seq.* vbi dicit, quod eo casu fructus, seu commoditas talis feudi durante vita naturali Vasalli delinquentis non ad fiscum, nec ad Dominum directum pertinent, sed ad ipsos filios, & descendentes, vel alios Agnatos in inuestitura comprehensos, ad quos feudum peruenit. *Bart. communiter receptus in l. Imperator. ff. de fideicom. libert. Alex. cons.23. nu.3. & seq. lib.1. Clar. in pract. crimin. §. fin. qu.78. vers. item quæro &c. Duen. reg. 346. per tot. Peregrin. de Iur. fisc. lib.5. tit.1. num.107. Mobed. dec. 1. nu.3. in tit. de Pœn. Afflict. dec.385. n.3. & decis. 282. num.15. Farin. in Pract. crim. q.25. num.67. 68. & 71.*

66 Nec obstant deducta per *Socin. iun. d. cons.68. n.128. lib.3.* vbi dicit, quod etiamsi delictum non fuerit contra personam Domini, sed aliàs tale, propter quod Vasallus feudo priuetur, tunc etiam liberi eius, & agnati coniuncti ipsi Vasallo delinquenti in tertio gradu, vel proximiori censentur priuati ratione magnæ propinquitatis, & tantùm admittuntur agnati in quarto gradu, vel remotiori. *per tex. in cap.1. si Vasall. feud. priuet.* nam hoc procedit, quando feudum est receptum pro se, & hæredibus, vel simpliciter concessum alicui nulla facta mentione liberorum, aut hæredum; secus si receptum fuerit pro se, & liberis, etiamsi feudum sit nouum: quia tunc admittuntur filij Vasalli, quibus non nocet in tali casu delictum patris. *Ruin. cons.23. nu.32. vol.5. Clar. in §. feudum d. qu.66. vers. ego aliàs &c. Rolan. cons.28. numer.11. vol.3. Boss. in tit. de bonor. publicat. num.55. Caball. resol. crim. cas.182. num. 16. Peregrin. d. lib.5. tit.1. nu.113. vers. sed contra &c.*

67 Limita, vt supradicta conclusio procedat, quando emphiteusis, vel feudum quæsitum fuit solo beneficio concedentis, tunc enim pater non potest filijs in inuestitura cōprehensis præiudicare non soluendo canonem, aut rem alienando irrequisito Domino. *ex trad. per Surd. dec. 290. nu.1.* secus si emphiteusis, vel feudum fuerit quæsitum ex re patris, idest data pecunia à patre, quia in tali casu potest pater filijs præiudicare, dummodò feudum sit nouum, seu habeat originem in persona ipsius patris, secus si esset antiquum, seu quæsitum ab alio ascendente pro se, & filijs. *Bart. in l.3. nu.4. ff. de Interd. & releg. Bald. in l. 1. in fin. C. Per quas person. nob. acquir. Corn. cons.282. nu.10. vol.3. Natt. cons.531. nu.43. Paris. cons.2. nu.22. lib.1. Alex. cons.28. vol.5. Vrsill. ad Afflict. dec.112. nu.6. & dec.393. num.5. Clar. in §. emphiteusis. qu.16. ubi de communi. Surd. d. decis.290. num.1. Beltramin. ad Gregor. decis. 529. num.23.*

Obserua tamen, quod etiamsi emphiteusis, vel feudum sit nouum, & quæsitum ex pecunia patris, non tamen transiret in fiscum, quando concessum fuit etiam pro filijs, & descendentibus: quāuis enim in tali casu pater possit de eo disponere etiam in extraneum, eo tamen aliter non disponēte, recta via, ac de sui natura transit in filios excluso fisco, ac si quæsitum fuerit solo beneficio cōcedentis: ratio est, quia talis videtur fuisse mens patris, à principio stipulantis pro filijs, vt huiusmodi

modi emphiteusis ad extraneos non transeat, nisi quatenus ipse ità disposuerit, & non aliàs, *& ita senserunt Clar. in §. emphiteusis. d. q. 16. vers. & his præmissis &c. & alij DD. citati;* regula enim est, quod ea, quæ de sui natura non transeunt in hæredem extraneum, neque transeunt in fiscum. *glos. & DD. in l. 1. C. de bon. libert. Bart. in l. si finita. §. si de vectigalibus. nu. 6. ff. de damn. inf. Clar. in d. §. emphiteusis. q. n. 29. & alij communiter.*

Obserua 2. quod emphiteusis ecclesiastica nunquam transit in fiscum sæcularem, etiamsi vel ex pacto, vel ex consuetudine, vel ex aliqua Pontificis constitutione ad extraneos hæredes transiret, alioquin conditio Ecclesiæ longè deterior efficeretur, tum quia fiscus est potentior, difficiliùs conuenitur, & in pluribus magis est priuilegiatus: tum etiam quia Ecclesia priuaretur spe caducitatis, ac solitis laudemijs, cum semper deeur restitutio fisco non soluenti, & nunquam ipse fiscus moriatur. *Bart. in d. l. si finita. §. si de vectigalibus. num. 6. Clar. d. qu. 29. Rolan. loco cit. numer. 17. quorum opinio est magis communis, vt d. Farinac. in Pract. crim. qu. 25. nu. 55. & 56.*

Dixi, in fiscum sæculare, quia nonnulli sentiunt, emphiteusim Ecclesię transire in fiscum ecclesiasticum. *ità Farinac. d. q. 25. nu. 57. vbi citat Oltrad. cons. 17. & alios, vide Bellemer. dec. 725. vers. quarto probatur &c.*

68 An verò maritus non soluens canonem rei emphiteoticæ dotalis, præiudicet vxori? Resp. affirmatiuè: tenetur tamen maritus vxori ad interesse, & si non esset soluendo, tunc vxori in subsidium subuenitur. *Spec. in tit. de locat. §. nunc aliqua. q. 111. nu. 136. et seq. Mandell. cons. 28. nu. 9. Surd. dec. 202. nu. 28. et seq.*

69 Notandum tamen est, quod licèt feudum aliàs esset hæreditarium, & ad extraneos transitorium, si tamen in inuestitura adesset prohibitio alienandi sine licentia Principis, eo casu non amplius retineret hæreditarij feudi ad extraneos transitorij naturam, quia tunc alteratur natura feudi, & ideò non transiret ad extraneos, nec ad fiscum. *Farinac. cons. 135. nu. 51. et consil. 209. num. 15. et seq.* quod procedit, quando negatiuè concepta sunt illa verba, vt scilicet non possit Vasallus alienare sine consensu Domini, & tunc non ad agnatos feudum spectata, sed Domino deuoluitur, quia nihil videtur actum in fauorem agnatorum, sed solùm in fauorem Principis concedentis. *vt sensit Boss. in tit. de Bonor. public. nu. 54. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. nu. 106. et 112. & alij Doctores citati;* secus si verba illa concepta sint affirmatiuè, quod scilicet Vasallus possit alienare impetrata licentia à Principe, quia in tali casu feudum adhuc transiret ad fiscum. *ut colligitur ex cap. 1. de feud. non haben. propr. feud. natur. & d. Boss. loco cit.*

70 Notandum 2. quod si ex tenore inuestituræ constet, concedentem noluisse, vt vnius delictum alteri noceat, vt si in inuestitura dictum fuerit, concedo de vno in alium, vel concedo omnibus principaliter, siue insolidum, vel concedo attentis meritis singulorum, vel concedo, generi tuo, tunc quia omnes considerantur principaliter per se, non tanquam successores primi inuestiti, vnius delictum alteri non nocet: & ideò in casu confiscationis, feudum non deuoluitur Domino, sed filijs, & agnatis, etiamsi offensa directè, vel principaliter tangat personam ipsius Domini. *Bald. in cap. 1. §. denique. uers. et not. quod isto casu etc. Quæ fuit prim. caus. benef. amitt.* vbi dicit, quod in tali casu ad Dominum reuertitur solum ius delinquentis, & non ius reliquorum, quod ex propria persona habent quodam ordine mortalitatis, non per viam hæreditatis. *Rolan. cons. 1. n. 54. uol. 3. et cons. 15. n. 3. uol. 4. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. nu. 10. et seq.* vbi etiam obseruat, quod si tempore delicti non est ius quæsitum patri, vt quia Auus viueret, delictum patris non præiudicat filio; & ideò filius Auo succederet. *latè Farin. d. q. 25. n. 93. vbi alios refert.*

71 Notandum 3. quod si Prælatus delinquit contra Dominum, fauore Ecclesiæ feudum ad Dominum pertinet Prælato viuente, eo autem mortuo ad successorem eius reuertitur. *cap. 1. §. fin. vbi Bart. de Capitul. Corrad. Caball. d. cas. 182. nu. 20. & alij communiter.*

72 Notandum 4. quod in omni casu, in quo feudum deuoluitur Domino exclusis agnatis; de delicto feudatarij constare debet per veras probationes, non autem per eius fictam confessionem resultantem ex contumacia vigore statuti disponentis, contumaces haberi pro confessis: quia probatio facta propter contumaciam, non egreditur personam contumacis. *l. eius qui delatorem. ff. de iur. fisc. Boss. in tit. de Bonor. public. num. 56. Rolan. consil. 29. num. 21. & 22. & cons. 94. n. 25. uol. 3. latè Farinac. d. q. 25. nu. 79.* vbi etiam dicit, quod quando crimen, propter quod feudatarius condemnatur, esset concludenter per testes probatum, eo casu dicitur condemnatus ob delictum, & non ob contumaciam. *Peregrin. d. lib. 5. tit. 1. nu. 110.* licèt in hoc contrarium sentiat *Boss. loco cit. nu. 56. uersus fin.*

73 Notandum 5. quod bona feudalia etiam in casu, in quo possunt confiscari, nunquam censentur confiscata, nisi in sententia confiscationis fiat de illis expressa mentio. *Rolan. cons. 29. num. 14. et seq. uol. 3. ubi de communi. Afflict. dec. 26. in princ. Add. ad Capell. Tholos. decis. 395. Borgn. de usufr. num. 237. Grammat. decis. 103. numer. 110. Socci. Iun. consil. 72. num. 47. et cons. 74. in princ. uol. 1. Farinac. d. quæst. 25. numer.*
74 *63. et sequent.* vbi subijcit, quod feudum ecclesiasticum non venit in confiscatione facta per Iudicem sæcularem: & propterea feudatarius ex tali confiscatione minime priuatur feudo, quod recognoscit ab Ecclesia, nisi per sententiam Ecclesiæ sit priuatus. *per text. in clem. pastoralis, ubi DD. de re iud. et trad. Bald. in l. 1. quæst. 42. ff. de rer. diuis.*

75 Notandum 6. quod alienato feudo antiquo sine Domini consensu, feudum non ad Dominum, sed ad proximiores deuoluitur. *ut probat Peregrin. d. l. 5. tit. 1. nu. 113.*

76 Notandum 7. quod dos vxoris, & donatio propter nuptias non venit in confiscatione bonorum mariti delinquentis. *l. si marito. ff. solut. matr. l. 1. et ibi DD. de Iur. fisc. Bart. in l. res quæ. §. 1. ff. eod. tit. de iur. fisc. Rot. dec. 197. ex col-*
77 *lect. per Farinac.* vbi subdit, quod stante clausula. *in omnem, et quemcumque casum resti-*

restitutionis &c. dos restitui debet, cum primum incipit maritus exulare, etiamsi bona mariti tunc publicata non fuerint. *ex trad. per Bart. in l. si constante, sub nu. 20. ff. solut. matrim.*

SVMMARIVM.

78 *Bona fideicommisso subiecta regulariter non veniunt in generali confiscatione bonorum.*
79 *Bona fideicommisso subiecta confiscantur durante vita delinquentis quoad vsumfructum: limitatur 80. & seq.*
80 *Quid si factum esset expressum fideicommissum in casu alienationis, vel si post fideicommissum adiecta sit causa, ut bona perpetuò conseruentur in agnatione, vel familia.*
81 *Trebellianica, & legitima condemnati, quando fisco applicetur.*
82 *Quando pater probibere possit filio alienationem legitimæ.*
83 *Quid si probibitio alienationis bonorum facta fuerit fauore tantum probibiti nullo dato substituto.*
84 *An & quando dos publicetur per delictum mulieris.*
85 *An & quando testator possit in casu delicti excludere fiscum.*
86 *Bona, quæ fauore alterius probibita sunt alienanari, non publicantur, etiamsi ageretur de crimine læsæ maiestatis.*
87 *An pater possit filio probibere alienationem trebellianicæ.*
88 *Trebellianica censetur probibita ex probibitione alienationis facta fideicommissariis.*
89 *Fiscus non succedit in illud ius, quod est personale filiorum.*
90 *Fiscus non potest petere, ut grauamen deducatur de legitima.*
91 *Fiscus non succedit in ius adeundi, nec potest dicere testamentum nullum ex causa præteritionis.*
92 *Fiscus potius bonis succedit, quàm personæ.*
93 *An cautela excludendi fiscum in casu delicti, admittatur in delictis comprebensis in constit. 6. Sixti V. contra Bannitos, & facinorosos.*
94 *Dicta constitutio non babet locum, nisi de delicto constito verè, & concludenter, nec est extendenda ad alios casus, & nu. 95.*
96 *Vsusfructus mulieri relictus stantibus filiis resoluitur in alimenta.*
97 *Confiscatis bonis filiorum vxor reassumit integrum vsumfructum.*
98 *Bulgari consuetudo procedit, quando apud filium bona permanent: cessat verò quando ad extraneum deueniunt.*

Quæstio IX.

An & quando bona fideicommisso subiecta transeant in fiscum.

78 Resp. quod licèt bona fideicommisso subiecta regulariter non veniant in generali confiscatione bonorum, quia censetur tacitè prohibita alienari. *iuxta tex. in auth. res, quæ. vbi DD. C. commun. de legat. latè Alex. cons. 23. lib. 1. Ruin. consil. 129. n. 3. lib. 2. Natt. cons. 528. num. 19. & seq. lib. 3. Boss. in tit. de bon. publ. n. 4. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. rub. de Public. bon. nu. 98. Farinac. in Prax. crim. q. 25. nu. 22. &*
79 *seq.* confiscantur tamen durante vita delinquentis quoad vsumfructum etiam in præiudicium substituti, cui postmodum adueniente morte naturali ipsius delinquentis, eadem bona confiscata per fiscum restituuntur. *l. ex facto. §. ex facto, vbi DD. ff. ad Trebell. Boss. loco cit. nu. 34. in fin. Rol. cons. 98. nu. 10. uol. 2.*

80 Limita 1. vt prædicta conclusio procedat, quando fideicommissum, vel substitutio facta fuit tantùm in casum mortis; tunc enim fiscus potest apud se retinere bona, durante vita ipsius condemnati. *iuxta tex. in l. Statius Florus. §. Cornelio felici, cum ibi not. ff. de Iur. fisc.* secus si factum esset expressum fideicommissum in casum alienationis, vel quando post fideicommissum adiecta est causa, vt bona perpetuò conseruentur in agnatione, vel familia: quo casu statim facta alienatione per delictum talia bona ne durante quidem vita eius, qui prohibitus est alienare, veniunt in confiscatione bonorum, sed admittitur sequens in gradu fideicommissi. *Bart. communiter receptus in l. Imperator. ff. de fideicom. libertat. Socin. iun. consil. 77. numer. 15. libr. 2. Rolan. consil. 98. num. 14. & seq. lib. 2. ubi de communi. Grammat. decis. 105. num. 31. & alij, quos refert, & sequitur Clar. in Pract. criminal. lib. 5. §. fin. quæst. 78. uers. item quæro numquid &c.*
81 vbi tamen subdit, quod potest fiscus detrahere ex persona condemnati trebellianicam; immò non sit eius detractio prohibita, & etiam in omnem casum solet detrahere legitimam, quando condemnatus esset filius, quia in ea non potest testator fideicommissum, neque aliud grauamen imponere, neque eius alienationem prohibere. *l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testam.*
82 vno tantum casu excepto, quando scilicet pater propter minorem ætatem filiorum, eis prohibuisset alienationem omnium bonorum vsque ad certum tempus: talis enim prohibitio non censetur filijs onerosa, sed potius fauorabilis; potest enim pater prouidere filij imbecillitati. *l. filijs matrem, ubi Bart. Ias. & alij. C. eod. tit. de inoff. testam.* & ideò valet etiam respectu legitimæ, ità vt, si filius delinquat, confiscari non possit *uide Boss. in tit. de bonor. public. n. 41. Ruin. cons. 23. lib. 5. Rimin. cons. 243. uol. 1. Natt. cons. 528. num. 32. & seq. Farin. q. 25. nu. 35. & seq. & cons. 159. nu. 30. & seq.*

83 Limita 2. vt dicta conclusio procedat, quando alienatio est prohibita fauore alterius: tunc enim delinquendo non potest quis alienare in præiudicium substituti; & ideò bona huiusmodi prohibita alienari, non veniunt in publicatione bonorum, sed substituto statim applicantur. *l. Imperator, ubi Bart. & alij. ff. de fideic. liber.* alioquin sequeretur absurdum, quod esset in potestate grauati per suum delictum euertere volũtatem testatoris, & priuare substitutum sibi debito fideicommisso. *contra tex. in l. id quod nostrum. ff. de reg. Iur.* Secus si prohibitio facta fuerit fauore tantùm prohibiti nullo dato substituto: eo enim casu non videtur prohibita alienatio, quæ fit delinquendo, quia propter delictum amit-

amittit fauorem, & priuilegium ſuum, & ideò
bona fiſco in tali caſu applicantur. *Bart. in l. ſi
quis in tantam. nu. 12. C. Vnde ui. Alex. conſ. 23.
nu. 6. lib. 1.* vbi etiam dicit, quod ſi mulier delin-
84 quit conſtante matrimonió, dos non publica-
tur, niſi in caſibus expreſſis *in l. quinque eum dua-
bus ſeq. ff. de bon. damnat.* quia, quod mulier non
poſſit alienare dotem conſtante matrimonio, fuit
inductum non ſolum fauore mulieris ſed etiam
viri. *Cec. in l. furioſi n. 6. ff. de Reg. Iur. Gram. dec.
105. num. 31. et ſeq. et nu. 39. Natt. conſ. 528. num.*
85 *6. et ſeq. uol. 3.* ſubdens, quod ſi teſtator prohi-
beret alienationem fauore prohibiti tantùm nul-
lo dato ſubſtituto, tunc ſi adderet, quod ſi delin-
queret, bona tranſire non debeant in fiſcum, ta-
lis diſpoſitio non valeret, quia dolus futurus re-
mitti non poteſt. *l. ſi unus. §. illud ubi Bart. ff.
de Pact.* & hoc ea ratione, nè detur occaſio de-
linquendi. *l. conueniri. ff. de Pact. dot.* ſecus ſi
alienatio prohibita eſſet fauore alterius, quia
tunc attenta dipoſitione teſtatoris excludentis
fiſcum in caſu delicti, non fiſco, ſed ſubſtituto,
ſeu vocato in tali caſu bona delinquentis ſtatim
non expectata eius morte applicantur. *latè Pere-
grin. de Iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. nu. 103. et ſeq. Surd.*
86 *dec. 254. n. 14. et ſeq.* vbi, quod nec in crimine læſæ
maieſtatis publicantur bona, quæ fauore alterius
ſunt prohibita alienari. *Farin. q. 25. n. 30. et 39.*
87 An verò teſtator poſſit filijs prohibere trebel-
lianicam? affirmat *Rolan. conſ. 31. nu. 30. & ſeq.
lib. 1. Boſſ. in tit. de bonor. public. nu. 41. Mandell.
conſ. 57. num. 10. Tob. Non. conſ. 32. nu. 24. & ſeq.*
vbi dicit, quod trebellianica poteſt hodie indi-
ſtinctè prohiberi etiam liberis primi gradus.
*Honded. conſ. 59. nu. 37. tom. 1. ubi de communi te-
ſtatur, et hanc ſententiam ſequuta eſt. Rot. dec.
693. num. 4. par. 1. et dec. 313. par. 2. Diuerſ.* vbi,
88 quod trebellianica cenſetur prohibita ex prohi-
bitione alienationis facta fideicommiſſarijs.
89 Notandum eſt etiam, quod fiſcus non ſuccedit
in illud ius, quod eſt perſonale filiorum, vt pe-
teret oneris reiectionem à legitima, cum hoc
filiorum fauore ſit introductum. *Farinac. conſ.
159. num. 6. et ſeq. et nu. 35. et 41. eum ſeq. et in
Pract. crim. qu. 25. nu. 141.* vbi, quod fiſcus non
91 ſuccedit in ius adeundi, neque poteſt dicere te-
ſtamentum nullum ex cauſa præteritionis. *Al-
ciat. conſ. 67. nu. 7. et 8. lib. 9.* vbi dicit, quod li-
cet filius poſſit dicere teſtamentum nullum, &
iſtud ius tranſmittat ad deſcendentem, non ta-
men tranſmittit ad extraneos, & per conſequens
92 neque tranſit in fiſcum, qui potius bonis ſucce-
dit, quàm perſonæ. *Rolan. conſ. 98. nu. 29. lib. 2.
Thob. Non. conſil. 107. nu. 4.*
93 Notandum 2. quod prędicta cautela excluden-
di fiſcum in caſu delicti, non admittitur in deli-
ctis comprehenſis *in conſtit. Sixti V.* edita contra
bannitos, & facinoroſos: in ea enim expreſsè
cauetur, vt bona delinquentium confiſcari poſ-
ſint durante eorum vita, non obſtante quocun-
que fideicommiſſo, ſubſtitutione, & diſpoſitio-
ne teſtatoris ſub quauis forma verborum, ac ſtri-
ctiſſimis clauſulis, & cautelis concepta, niſi te-
ſtator talis teſtamenti confirmationem à Principe
obtinuerit, vel expreſsè mentem ſuam in teſta-
mento declarauit, ſe talem prohibitionèm prin-
cipaliter feciſſe non animo fraudandi fiſcum, ſed
cauſa conſeruandi bona in ſua familia. *Farinac.
in Pract. crim. d. qu. 25. nu. 30. et 39.* vbi etiam
94 obſeruat, quod prædicta conſtitutio non habet
locum, niſi de delicto conſtiterit verè, & conclu-
95 denter aliter, quàm per fictam confeſſionem ex
contumaciam reſultantem, nec eſt extendenda
ad alios caſus in ea non comprehenſus.
96 Notandum 3. quod licèt vſusfructus mulieri
relictus ſtantibus filijs reſoluatur in alimenta ex
97 Bulgari conſuetudine: tamen confiſcatis bonis
filiorum vxor reaſſumit integrum vſumfructum.
*l. ſi mulieri, ff. de vſufr. accreſc. Thob. Non. conſ.
107. nu. 9. & ſeq.* vbi dicit, quod prædicta Bul-
68 gari conſuetudo procedit, quando apud filium
bona permanent; ceſſat verò, quando ad extra-
neum deueniunt. *Gabr. lib. 5. tit. de vſufr. concl.
3. num. 8. & alij communiter.*

F I N I S.

INDEX
RERVM NOTABILIVM.
Quæ in hoc Tractatu continentur.

A

Fo-

Is,

nisi

INDEX

Vide

I N D E X

Quæ-

F

G

H

I

Man-

I N D E X

M

nentu-

N

O

INDEX

Vide

I N D E X

F I N I S.

Man-

L

Locans

M

uentu-

N

O

I N D E X

Vide

FINIS.

